

Teke András

Emberi biztonság és migráció
(Human Security and Migration)

Az emberi biztonság koncepciójától a „Biztonságos, rendezett és szabályozott migrációról szóló globális paktum”-ig

From The Conception of Human Security to The The Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration

Teke András

Emberi biztonság és migráció

(Human Security and Migration)

Az emberi biztonság koncepciójától a „Biztonságos, rendezett és szabályozott migrációról szóló globális paktum”-ig

From The Conception of Human Security to „The Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration”

2020

Kiadja:
A Magyar Rendészettudományi Társaság (MRTT)

Felelős kiadó:
Dr. Kovács Gábor
c. rendőr dandártábornok
MRTT főtitkára

A kiadvány az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság
támogatásával és az MRTT Migrációs Tagozata
közreműködésével jött létre.

Írta és szerkesztette:
Dr. Teke András PhD.

Szakmai lektor:
Prof. Dr. Főrizs Sándor egyetemi tanár,
nyugállományú rendőr dandártábornok

Kézirat lezárva: 2019. 03. 31.
Korrektúra pontosítás: 2019. 09. 30.

A borítólapot tervezte és készítette: Dr. Teke András ©

ISBN: 978-615-81441-2-4

Készült 200 példányban.

Nyomdai munkák: Kódex Nyomda Kft.
(Tel.: +36-72-213-999; e-mail: kodex@t-online.hu)
Felelős vezető: Simon Béla

A kiadvány bármely formában való másolása vagy közzététele, bármely eszközzel és bármely médium útján, kizárólag a Szerző és a Kiadó együttes, előzetes írásos engedélye alapján történhet.

Előszó

A fiatal rendészettudomány egyik ígéretes összefoglaló tanulmányát tartja az olvasó a kezében. A szerző Teke András eddigi publikációinak rendészet-szemantikai és rendészet-tipológiai derivátumát.

Az emberi biztonság iránti igény korunkban rendkívüli mértékben felerősödött. Ez a tendencia az IT társadalom egyre nyomasztóbb terhe mellett, kényszerűen veti fel a biztonsággal kapcsolatos tudományos definíciók szükségességét. A szerző kísérletet tesz az izzó állapotban lévő fogalmi túlburjánzás egyszerűsítésére, fogalmi rendszertan kialakítására. Ez a nagyra becsült igényesség nem könnyíti meg az olvasó dolgát, de feltétlenül szükséges a fogalmak pontosításához. A szerző könnyen követhető osztályozási logikával keresi a fogalmak és a fogalmak mögött megbúvó realitások, és gondolat-tartalmak közötti kapcsolatot. Ez a rendszer-szervezési, osztályozási elkötelezettség dicséretes és szükséges, még azon az áron is, hogy nehezíti a folyamatos olvashatósági élmény megélését.

A minden részletre kiterjedő figyelmesség a felületes olvasóban túlzónak tűnhet, elvonhatja a figyelmet a gondolati sodorvonalról is, szerepe mégis nélkülözhetetlen.

A Magyar Rendészettudományi Társaság megtiszteltetésnek tartja, hogy hozzájárulhatott a tanulmány megjelentetéséhez. Miként a szerző, a Társaság is fontosnak tartja, hogy a műben leírt és felépített gondolati sémák és osztályozási szempontok értelmezéséről, egy alapos vita bontakozzon ki. Ezzel becsülhetjük meg leginkább a szerző törekvéseit.

Budapest, 2019. október 01.

Dr. Janza Frigyes
c. egyetemi tanár
MRTT főtitkár

Lektorai vélemény

Teke András: „Emberi biztonság és migráció, (Human Security and Migration)” című anyagra vonatkozóan.

A tanulmány a szerző önálló alkotása, mely a tudományos követelményeknek megfelelő írásművek készítésére vonatkozó elvárások szerint született. A kidolgozó érezhetően nagy gyakorlattal rendelkezik hasonló alkotások létrehozására.

A választott téma időszerű, rendkívül összetett, több tudományterület egyidejű vizsgálata szükséges részletes kibontásához. Az író ezeket a szerteágazó vizsgálati követelményeket eredményesen megoldotta.

A lényegében tizenhat fejezetes szerkezet egy változatban lehetővé teszi a téma bonyolult háttere és meghatározó belső magja kibontását. Az emberi biztonság, majd ahhoz kapcsolva a migráció kérdéskörének sokoldalú megközelítését tapasztalom sajátos tartalmú fejezetek és alfejezetek összekapcsolódásával. Ezek eredményesen alapozzák, illetve kiegészítik egymást, és kerek egészé állnak össze. A 16. összegző, befejező fejezet belső tartalma logikusan következik a megelőző részekből, gondolatai szervesen levezethetők a korábbi kitekintések következtetéseiből.

Elméleti, tartalmi hibát nem tapasztalok a szerző érvelésében, indoklásai bemutatásában. Nem szükséges minden apró részletben egyetértenünk, jelentkezhetnek kiegészítő gondolataink az adatok, történések olvasása során, mindez nem csökkenti az írásmű tudományos jelentőségét és helytállóságát.

Rendkívüli értéket képviselnek a feldolgozott anyagok, jogszabályok, magánszemélyek publikációi, állami, civil és nemzetközi szervezetek iratanyagának, kiadványainak bemutatása. Magának a forrásoknak az összegyűjtése és az érdeklődő rendelkezésére bocsátása is külön eredménynek mondható. Ehhez kapcsolódik az azokban szereplő információk értékelése, összevetése egymással és a szerző gondolataival, egy vélemény, lehetséges állásfoglalás kialakítása. A nemzetközi konferenciák anyagainak, a mögöttük húzódó politikai-gazdasági változásoknak történelmi fejlődési vonalba helyezése véleményem szerint eredményesen került megoldásra. Az írásmű egyik nagy értékének tekintem a történelmi fejlődési, változási folyamat bemutatását, a globalizáció - nemzetállam - nemzetközi szervezetek - emberi biztonság - migráció egymásra hatásában. Elgondolkoztató az állam szerepének vizsgálata az adott problémakörön belül, az állam felelősségének hangsúlyozása, illetve az állam által az egyén (saját állampolgár is) biztonságára gyakorolt esetleges veszély felvetése, értelmezése.

A tanulmány rendkívül nagy terjedelmű, szerencsésen szerkesztett, összeállított anyag. Hátterében támaszkodik a hihetetlen mennyiségű megje-

lőlt, részben elemzett forrásra. Akinek lehetősége nyílik majd feldolgozni, átfogó képet szerezhethet az ENSZ, az Európai Unió, a nem kormányzati szervezetek, az egyes nemzetállamok témához kapcsolódó ideológiai és gyakorlati tevékenységük elmúlt időszaki fejlődéséről.

A dolgozat nyelvezete meglepően könnyed a nehéz szakmai/jogi, gyakran rendészeti kifejezések ellenére. A leírtak könnyen olvashatók, jól érthetőek. A szerző érvelése világos, logikus, elfogadható. A szakmai és irodalmi nyelv alkalmazása helyesen kapcsolódik. Kiemelni kívánom, hogy a sok kiadvány, jogszabály, tartalmának beillesztése az anyag gondolatmenetébe zökkenőmentesen megoldásra került. Az olvasó észrevétlenül lép át egy idézet, hivatkozás belsejéből az író gondolatait tartalmazó következő bekezdésbe.

A forrásanyagok feldolgozása, a hivatkozások összeállítása, felhasználása korrekt. A visszakeresés lehetősége biztosított.

Összegzett következtetésem:

- Az írásmű a szerző önálló alkotása, mely a tudományos munkák készítésére vonatkozó elméleti szabályok szerint lett elkészítve.
- A feldolgozott téma rendkívül időszerű.
- Az anyag jelentős tudományos értékeket, eredményeket tartalmaz.
- Felhasználására sokoldalú lehetőségek adódnak. Valamilyen formájú megjelentetését, kiadását javaslom.

Budapest, 2019. április 29.

Dr. Fórizs Sándor

Tartalomjegyzék

Előszó.....	5
Lektori vélemény	6
1. Bevezetés	11
2. Az emberi biztonság koncepciójának kialakulása és terjedése	21
2.1 Út a koncepció deklarálásáig.....	21
2.2 A feltartóztathatatlan terjedés.....	34
3. Az emberi biztonság koncepciója felül- és alulnézetből.....	49
3.1 Az emberi biztonság új dimenziója – megjelenik a koncepció.....	49
3.2 Miről is szól az 1994. évi HDR 2. fejezete és hogyan közelíti meg az emberi biztonságot?	50
3.3 Az emberi biztonság koncepciójának összetevői	52
3.4 A globális emberi biztonság megközelítése a koncepció alapján	53
3.5 Szükséges politikai intézkedések az emberi biztonság érdekében....	55
3.6 Az emberi biztonság fontos indikátorai	56
3.7 A társadalmi integráció politikái az emberi biztonság érdekében.....	57
4. A koncepció értelmezése és az értelmezések értelmezése.....	61
4.1 A koncepció koncepciója... ..	63
4.2 Az egyén, mint a biztonság referenciája nem új	63
4.3 A gyakorlati megvalósítás próbája.....	69
5. Az emberi biztonság koncepciójához való viszonyulás két oldala (pozitív-negatív).....	81
5.1 Gondolatok az emberi biztonság kapcsán	81
5.2 A kritikák alapja... ..	85
6. Az Európai Unió és az emberi biztonság.....	97
6.1 Az emberi biztonság európai megoldásai.....	97
6.2 Nincsenek véletlenek.....	106
7. Emberi biztonság, etikai-morális kérdések, járulékos jelenségek.....	117
7.1 Globális etika?.....	117
7.2 Felelősségvállalás-átvállalás	123

7.3 Emberi biztonsági koncepció és a járulékos jelenségek.....	125
7.4 Az emberi biztonsági veszélyértelmezés értelmezése.....	128
8. A nemzetközi viszonyrendszer átalakulása.....	133
8.1 Alany vagy tárgy?	135
8.2 Deklarált közös érdekek - kibékíthetetlen érdekellentétek?.....	138
8.3 Nemzetállami mozgástér - megváltozott „játékszabályok”.....	140
8.4 Transz- és multinacionális vállalatok szerepe korunk világgazdaságában és a politikában	146
8.5 Nem állami szereplők - nemzetközi szervezetek (ENSZ, INGO-k)	150
9. A Maslow-féle „szükségleti piramis” és az emberi biztonság vélelmezett összefüggései.....	159
9.1 Az elmélet lényege	159
9.2 Kibővített szükséglet-hierarchia és az elmélet kritikája	163
9.3 A Maslow-i modellre való hivatkozások megközelítése.....	166
9.4 Állam-emberi biztonság-migráció.....	170
10. Az emberi biztonság „valamilyen szemszögből” vizsgálva	175
11. Beágyazódás nélkül?.....	189
11.1 A beillesztés értelmezési buktatói	189
11.2 Mércék, értékek, mértékek gazdag választéka	198
11.3 Az emberi biztonság koncepciójának népszerűsítése és „tudományosítása”	206
12. Az emberi biztonság és a nemzetközi migráció kapcsolódási pontjai. 215	
12.1 Intézményi megközelítés	215
12.2 A migráció, az állam és az emberi biztonság	221
12.3 Az állam megváltozott szerepe a migrációs folyamatban és a migrációkezelési folyamatban.....	227
12.4 Nemzetközi migráció a vallás oldaláról (is) nézve	233
12.5 A New York-i Nyilatkozattól a migrációs „csomag”-ig	241
12.6 A biztonságos, rendezett és szabályozott migráció céljai	246
13. Egy hatékony migrációkezelési rendszer elvi alapvetései	259

13.1 A rendszerek viselkedésmintái.....	260
13.2 A rendszer dinamikája.....	262
13.3 A rendszer evolúciója.....	264
13.4 A rendszerek mozgatórugói	266
13.5. Rendszer-struktúra-intézmény	267
13.6 A folyamatok fontossága.....	268
13.7 A migrációkezelés, mint folyamat, azaz rövid összefoglaló	270
14. A fogyasztás és a migráció lehetséges kapcsolódási pontjai	275
14.1 A fogyasztási tér kiegyenlítődése?	275
14.2 A fogyasztás mint globalizációs „híd”	276
14.3 A fogyasztás társadalmi és globális hatalma.....	277
14.4 Fogyasztási sémák.....	279
14.5 Marketing mindenáron?	281
14.6 A fogyasztói tér kiegyenlítődése?	284
15. A migrációkezelési folyamat két „vége”	287
15.1 A megelőzés helye és szerepe a migrációkezelési folyamatban ...	289
15.2 A befogadástól az integrációig, avagy... ..	292
15.3 A befogadó közeg.....	298
15.4 A szocializáció csapdái	302
15.5 Stratégiai kérdés-e a migráció-megelőzés és a társadalmi integráció az EU számára?	304
16. Összegző és következtetésbe hajló gondolatok (Befejezés)	317
Emberi biztonság és migráció.....	325
17. Rövidítések jegyzéke	327
18. A könyvben előforduló nevek jegyzéke.....	333
19. Feldolgozott és felhasznált irodalom jegyzéke	353

1. Bevezetés

A 2015 évi migrációs boom kapcsán a politikusok, a szakemberek és a média is a szokottnál gyakrabban emlegetik együtt, egyfajta, az egyensúlyt sokszor mellőző kontextusban az emberi jogokat, az emberi fejlesztést, a humán/emberi biztonságot és a migrációt. Bár a rendszerek és a folyamatok, esetenként a hálózatok emlegetése is állandósult, a fentiek megjelenítése rendszerint kiragadott, aktuálpolitikai példákon alapszik, és bizonyíthatóan valamilyen igazolás, vagy indoklás eszközrendszerét képezi.

Az emberi biztonságra való hivatkozás az elmúlt egy-két évtizedben egyfajta trend lett. Az emberi biztonság koncepciója a politikai korrektséggel megtámogatva olyan „adu ás” lett a migrációs és migrációkezelési argumentációban, amit elvileg nem lehet és nem is illik „überelni”.

A humán/emberi biztonság (az sem biztos, hogy a *human security* valós jelentését a magyarul használt emberi biztonság megnevezés adekvát módon kifejezi) koncepció/fogalom a megjelenése és elterjedése óta sajátos helyet foglal el a biztonság fogalmának megközelítésében, körülhatárolásában és értelmezésében. (Abban sincs konszenzus, hogy van-e egyáltalán általánosítható fogalma az emberi biztonságnak, és a koncepció interpretálása sem egységes, következetes és nem is mindig logikus.)

A *szükségyszerűség-lehetőség-célszerűség* összefüggéseinek tükrében az adott időszakban, az adott helyzetben nagyon is logikus következmény volt ez a fajta próbálkozás és megoldáskeresés - a biztonság szintjeinek, dimenzióinak, területeinek, struktúrájának, komplexumainak, stb. az át- vagy újraértelmezésére, a kialakult helyzet hosszabb távú rendezési kísérletére, vagy annak befolyásolására, - azaz a humán biztonság koncepciójának/fogalmának a „bevezetése”.

A koncepció/fogalom egy probléma hatékony és látványos megoldási kulcsának ígérkezett. Nem volt előzmény nélküli, de jól időzítve, és megfelelően „csomagolva” egy jó lehetőségnek tűnt a konvencionális gondolkodás korlátainak az áttörésére, a pozicionálásra, az érdekérvényesítésre.

Kérdés, hogy valóban (csak) erről van-e szó? A koncepció/fogalom - egyelőre, bár 1994 óta már lassan egy negyedszázad, egy generációnyi idő is eltelt, de még az sem tisztázódott, hogy van-e „akadémikus és alkalmazható” fogalma az emberi biztonságnak, vagy csak az eredeti koncepció lényegének vagy továbbértelmezésének a folyamata zajlik - támogatóinak és kritikusainak egyelőre nem sikerült konszenzusra jutni.

Ha reálisan közelítjük meg a kérdést, mint általában minden fontos kérdést, akkor célszerű abból kiindulni, hogy „*Ha eredményesen akarunk vala-*

kit megcáfolni, bebizonyítva, hogy téved, előbb vizsgáljuk meg, melyik oldalról szemléli a dolgot, mert arról az oldalról tekintve rendszerint igaza is van.”, illetve „Ha megszoktuk, hogy helytelen okokkal magyarázzunk természeti jelenségeket, nem akarjuk elfogadni a helyeseket, hiába fedezik fel őket.”¹ A vita tehát vég nélkül folytatódhatna addig, amíg az érvek a megfelelő kontextusban nem találkoznak.

Létezik tehát egy fogalomnak is vélelmezett és értelmezett koncepció (egyek kutatók szerint ötlet, mások szerint elmélet), amelynek kialakulása, elterjedése a hidegháború végéhez, illetve az az utáni időszakhoz köthető. Rendszeresen, minden döntési szinten és fórumon, szinte minden vonatkozásban hivatkoznak rá, de amikor az érvényesítésére kerül a sor, rendszerint valamilyen folyamat- és rendszerillesztési gond merül fel. A kivitelezés általában elmarad az elképzelésektől. Úgy tűnik és gyakran megerősítést is nyer, hogy valahogy nem kompatibilis az emberi biztonság koncepciója a meglévő politikai, gazdasági, társadalmi, biztonsági, stb. folyamatokkal és rendszerekkel. Itt a folyamatokon és rendszereken van a hangsúly, és jelen tanulmány is ezen összefüggésekre épül.

Ebből is következhet, hogy lehet, hogy az emberi biztonság koncepcióját illetően valami kezdettől nem volt és még mindig nincs a „helyén”?

Az emberi jogokra, az emberi szükségletekre, a fejlesztésre, fejlődésre, az egyéni, közösségi és nemzeti érdekekre, szabadságra, szuverenitásra, szolidaritásra, nemzetközi jogokra, értékekre, biztonságra való hivatkozás közepette a humán/emberi biztonság értelmezése és a hozzá fűződő érdekérvényesítési törekvés szándéka meglehetősen heterogén, sőt esetenként ellentmondásos is. Ha ez kivetítésre kerül más folyamatokra, így például a migrációs és migrációkezelési folyamatokra, (a kettő nem ugyanaz!) akkor az ellentmondások még szembetűnőbbé válhatnak.

Maga a *human* névszó sem egységesen értelmezett magyarul. „*Mi a 'humán' szó jelentése és a helyes írásmódja az összetételekben? A humán szó jelentése ember, emberi, társadalomtudományi, emberrel, személlyel, illetve személyzettel, személyzeti ügyekkel kapcsolatos.*”² Ebből nem derül ki, hogy egy, egyedi, természetes személyről van-e szó, vagy általában az emberről, az emberek csoportjáról, valamely közösségről, etnikumról, népről, állampolgárokról, társadalomról, stb. Keveredik az alany és a tárgy (nem nyelvtani és mondattani) értelmezése is. Ráadásul a politikai, gazdasági, jogi, szakmai, tudományos megítélés is eltérő. Ez a későbbiekben az em-

---

¹ Blaise Pascal (1623-1662), https://hu.wikiquote.org/wiki/Blaise_Pascal;
https://www.citatum.hu/szerzo/Blaise_Pascal/4 (Letöltve: 2019.03.12.)

² Human névszó, <http://www.e-nyelv.hu/2009-04-01/human/> (Letöltve: 2018.01.13.)

beri jogi, származtatott emberi szükségleti vonatkozásban folyamat- és rendszerelméleti oldalról kifejtésre kerül.

A magyar szakmai nyelvben a humán biztonság alatt nem mindig, pl. a migráció vonatkozásában is használt „klasszikus” *human security* értődik, hanem az intézményi, vállalati működéshez köthető emberi kockázati tényező megjelenítése³.

Erre példa: „*Humán biztonság alatt nemcsak az emberi élet védelmét, és a munkabiztonságot szolgáló védelmi intézkedéseket értjük, hanem azt is, hogy felkészítsük a felhasználókat, a szervezetünk munkatársait arra, hogy felelősen, a biztonságot veszélyeztető tényezők ismeretében végezzék a munkájukat. Továbbá legyenek felkészítve azoknak az eszközöknek és információs rendszereknek a használatára, amely szükséges a munkájukhoz, így is csökkentve az emberi hibákból fakadó biztonsági eseményeket.*”⁴

Hasonló megközelítésű, az informatikai biztonság keretei közt értelmezett, másik humán biztonság fogalom is: „*Humán biztonság: a humán erőforrásokkal kapcsolatban álló rendszerek szabályszerű működésének és a működőképesség fennmaradásának kedvező állapota. Informatikai értelemben: az információ bizalmosságának – titkosságának, sértetlenségének – integritásának és rendelkezésre állásának megőrzése – humán oldalról. Pl. az alkalmazotti és egyéb szerződések előtti informálódás, a szerződés létrejöttkor titoktartási megállapodás megkötése, a munkaköröknél a biztonsági feladatok, hatáskörök és felelősségek rögzítése révén.*”⁵ A fentiekben tehát a humán biztonság éppen fordított értelemben jelenik meg, ugyanis ez esetben éppen az egyén jelenthet veszélyt az intézményre.

Tapasztalható „áthallás” is. Az emberi biztonság (*human security*) kapcsán gyakran próbálnak a napi, operatív szinten gondolkodó, sok esetben üzleti célú tevékenységet népszerűsítő „szakemberek” párhuzamot vonni a magánszemélyek biztonságával, mondván, hogy itt is az egyén biztonságáról van szó. Az egyén pedig magánszemély. A magánszemély biztonsága pedig a magánbiztonság. És a kör ezzel részükre be is zárult. Ez vulgáris és

---

³ Megjegyzendő, hogy a migrációhoz, a humán/emberi biztonsághoz kötődően a veszélyforrás, a veszély, a veszélyeztetettség, a fenyegetés, a kockázat értelmezése keveredik, azok egymáshoz való viszonya sok esetben ellentmondásos.

⁴ Adatbiztonság, Horváth Gergely Krisztián (2014), Budapesti Gazdasági Főiskola, http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2011-0003_13_adatbiztonsag/a_biztonsag_fogalma_dimenzioi_es_alapelvei_VMEKxDiozVXCb1QP.html (Letöltve: 2018.01.17.)

⁵ Fogalommagyarázatok és definíciók, (az informatikai szabályzatokhoz) Készült: 2006. május 25. http://semmelweis.hu/informatika/files/2013/03/fogalommagyarázatok_es_definiciok.pdf (Letöltve: 2018.01.17.)

téves leegyszerűsítés! A külföldön megjelenő írások kapcsán téves asszociációk is születhetnek⁶. Az említett kategória, azaz az egyes személyek privát biztonsága a magánbiztonságról szól. A magánszemélyek biztonságával kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket jogszabályok rögzítik társadalmi szinten, magán szinten pedig az anyagi lehetőségek és társadalmi pozíció függvénye, adott kereteken belül. A társadalmi, főleg az anyagi különbségekből adódó lehetőségek a biztonsághoz való jog „hozzáférési” megjelenítését egyéni és közösségi szinten differenciálttá teszik. „*Vannak olyan átlagos állampolgárok, akiknek a rendőrség által biztosított közrend és közbiztonság jár, és vannak olyanok, akiknek efelett a biztonsági szint felett plusz biztonsági igényeik lehetnek, ha ezt anyagilag képesek megfizetni. Azaz, a vagyoni különbségek vonzataként (köz)biztonsági különbségek keletkeznek állampolgár és állampolgár között ... Ha a biztonsági igények teljesítése nem állampolgári jogon, jogegyenlőségi alapon szerveződik, hanem vagyoni alapon lehet magántevékenységeken – őrző, védő kft-ken – keresztül jogsultságokat szerezni, akkor egyfelől a jogegyenlőtlenségi jog helyzete áll fenn*”⁷ Ebben a tekintetben az emberi biztonság kérdései elsősorban az átlagon felüli anyagi lehetőségekkel nem rendelkező egyéneket érintik hátrányosan, azokat, akik önerőből képtelenek emberileg elfogadható megoldást találni és kivitelezni a biztonsággal összefüggő társadalmi és egyéni problémáikra. Nem véletlen, hogy az emberi biztonság kapcsán az egyik elsődleges veszélyforrásnak tekintendő a szegénység, a nélkülözés, az anyagi kizsákmányolás.

Látható, hogy a formailag azonos szavak más-más jelentést, értelmezést és mögöttes tartalma(ka)t takarnak. Tisztázás és kiindulás céljából nézzük meg, hogy eredeti angol nyelvi környezetben, általános értelemben, enciklopedikus megközelítésben hogyan jelenik meg a *human security*!⁸ (Saját fordításban - Szerző). „*A humánbiztonság a nemzeti és nemzetközi biztonság olyan megközelítése, amely az embert, valamint annak komplex társadalmi és gazdasági beágyazottságát helyezi a középpontba.(...) A humánbiztonság az egyénekre koncentrál, célja, hogy az embereket megóvja a hagyományos (pl. katonai) és nem hagyományos fenyegetésektől (pl. elszenvedés, járványok). A biztonság továbbgondolása nem jelenti az állami szintű biztonság háttérbe szorítását, sokkal inkább kiegészítését. E megköze-*

---

⁶ Snow, Emily: Human Security and Protection of Civilians, 2014. OCHA, <http://slideplayer.com/slide/6416352/> (Letöltve: 2018.03.24.)

⁷ Szigeti Péter: Vázlat a közbiztonság három dimenziójáról: világrendszer nemzetállami szint és lokalitás, <http://jesz.ajk.elte.hu/szigeti3.html>, (Letöltve: 2008.12.04.)

⁸ Human security, political science. Written By: Catia Gregoratti, In: ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA, <https://www.britannica.com/topic/human-security>, (Letöltve: 2017.07.12.)

lítés lényege, hogy a humánbiztonság érvényesülése nélkül az államon belüli és az államok közötti béke és stabilitás sérülhet, valamint az állami biztonság előtérbe helyezése szükségszerűen háttérbe szorítja az emberi szabadságot, jólétet. (*The state remains a central provider of security, but state security is not a sufficient condition for human welfare*). Az állam továbbra is a legfőbb biztonság-szolgáltató, de az állam biztonsága nem szükségszerű feltétele az egyén jólétének.(...) A humán biztonság a 90-es évek elején tört be a politikai és elméleti köztudatba. Azóta, bár széles körben hivatkoznak rá a nemzeti és nemzetközi politikai színtereken, definíciója, tartalma állandó vita tárgya.(...) A humán biztonság újragondolása heves tudományos vitákat generált azok között, akik a koncepció konkretizálását és valós tartalommal való megtöltését, illetve akik a holisztikus jellegének a megtartását szorgalmazták. Érvek hangzottak el a tudományos igényesség, az alkalmazhatóság és a politikai relevancia kapcsán, egyes szakértők azonban arra mutattak rá, hogy a humánbiztonsági megközelítések közös nevezője az erőszakos fenyegetésekre való koncentráció kell, hogy legyen. Ebben a megközelítésben az egyénekre negatív hatást gyakorló tényezők felsorolása tulajdonképpen kizárja egy egységes koncepció kialakításának lehetőségét, és akár csak egyszerű elemzések elvégzését is. A holisztikus szemlélet támogatói értelemszerűen ezzel szemben foglaltak állást. (...) A vita a mai napig tart, és belátható időn belül nem is tűnik feloldhatónak. (...) Szupranacionális szinten az ENSZ kulcsszerepet játszott eme új biztonsági paradigma definiálásában, támogatásában és a gyakorlatba való átültetésében. Az ENSZ mellett más nemzetközi szervezetek is érdeklődést mutattak a kérdés irányában.”⁹

Van tehát egy nem letisztult és érdekalapon értelmezett koncepció/”fogalom”, egy sor megoldatlan, globális, regionális, lokális humán és biztonsági probléma és valamilyen szintű törekvés a megoldásra. Jelen tanulmány objektív okok miatt nem vállalkozhat a fentiek teljes körű kifejtésére és „megoldására”, hanem a folyamat- és rendszerszemléletből kiindulva az összefüggésekre (humán biztonság és a biztonság, az emberi jogok, a fejlesztés, a globalizáció, a migráció) kíván rámutatni.

A címben szerepel a migráció fogalma is. Amíg a migráció esetében az emberi biztonság elsősorban a veszélyekre utalva kap hangsúlyt, addig a migrációkezelésben az egyén „szabályokat kikerülő” védelmének érdekében kerül előtérbe. A két dolog tehát összefügg egymással. De, azonnal célszerű előrebocsátani, hogy a migrációs folyamat (maga migráció és jelensége) és a migrációkezelés folyamata két különböző dolog! A migrációs folyamat

---

⁹ U.o.

(migráció) alanya az egyén, a migrációkezelés folyamata esetében az egyén a „kezelés tárgya”. Bár vannak átfedések, de ez a lényegi eltérés meghatározza magát a probléma-megközelítést is. Ennek kifejtése külön blokkban történik meg.

Az emberi biztonság koncepciója (*concept of human security*), mint kutatási és hivatkozási terület szinte áttekinthetetlen. Ahhoz képest, hogy a legtöbb szerző és kutató 1994-hez köti a megjelenését, olyan hatalmas mennyiségű politikai, szakmai, tudományos, népszerűsítő, elemző-értékelő, támogató és kritizáló, stb. anyag jelent meg róla és vele kapcsolatban, hogy csak ezek összegyűjtése, áttekintése, rendszerezése csak cím szinten is akár egy több száz oldalas kiadványt eredményezhetne. Erre természetesen a limitált publikálási keretek között nem lehet és nem is célszerű vállalkozni.

Az emberi biztonság koncepciója sikeresen átment a köztudatba. Ez tény. Születése ENSZ-keretek közt történt, és mint jó „szülő” az ENSZ akkor is és a továbbiakban is felvállalta és felvállalja a „bábáskodás” szerepét, és jelenleg még nehéz eldönteni, hogy az 1994 óta eltelt időszak alatt a koncepció elérte-e a „felnőtti érettséget”, vagy csak a folyamatos napirenden tartás következtében vált megszokott, esetleg valamilyen szinten elfogadott jelenséggé, amire illik, és érdemes már azért is odafigyelni, mert a mögöttes tényezők direkt vagy indirekt módon ezt sugallják. Mindemellett sok politikai, napi közéleti megnyilvánulás is hivatkozik rá. Közben a koncepció második generációs „gondviselőjeként” szerepet vállalt az EU is a XXI. század elejétől, s a koncepció támogatása nyomon követhető az EU-s intézményi biztonságpolitikai gondolkodásban és megoldásokban, sőt azonosítható a kapcsolat az EU-s migráció-értelmezés és migrációkezelés módját illetően is. Időközben az emberi biztonság koncepciója a politikai korrektség (PC) tárházába is bekerült. Egy nagyhatású fegyverhez lehet hasonlítani, amelyet akkor célszerű bevetni, ha az egyéb megoldások nem bizonyultak hatékonyak és hatásosnak.

Kérdés, hogyan célszerű közelíteni az emberi biztonság koncepciójához? Nem egyszerű kérdés, mert az emberi biztonságknak nincs konszenzusos definíciója (ez végigvonul a kiadványban), mindenki beszél róla, mindenki ért valamit alatta, ért hozzá, sőt akár nemzetközi szintű döntések argumentációját is képezheti. Az emberi biztonság koncepciójához kötődő irodalom terjedelme ellenére meglehetősen belterjes, mert bár sokan írnak róla, rendszerint egy bizonyos (behatárolható) szerzői-kutatói körre hivatkozik mindenki. Gyakori a többszörös oda-vissza és kereszt-hivatkozás is, ami után nehéz kibogozni a hivatkozások valós eredetét, az eredeti forrást és a kiindu-

lási alapot. Ebből eredően az emberi biztonság koncepciójával kapcsolatban keletkező írások nagy részét az teszi ki, hogy ki, mikor, hol, mit mondott vele kapcsolatban és ezeknek a hivatkozásoknak az összerendezése képezi alapvetően a „szakirodalom” gerincét. Erre szemléletes példa az *Annual Review of Environment and Resources* című periodika 2013.évi 38-dik számában megjelent írás¹⁰ Karen O’Brien és Jan Barnett szerzőpárostól „Global Environmental Change and Human Security” (*Globális környezetváltozás és emberi biztonság*) címmel (Jelen írásban is történik rá hivatkozás). Az anyag a periodika 373-391-dik oldalain található, ebből a 387-391. oldalakon csak a hivatkozások jegyzéke olvasható 136 műre vagy más forrásra vonatkozóan, ebben 199 szerző neve szerepel 258 esetben. A szerzőpáros önmagukra való hivatkozása is jelentős. Az összefüggések mögöttes tartalma egyszerűen fogalmazva is bonyolult.

A másik megközelítés az egyes eseményekhez, kongresszusokhoz, valamilyen döntéshez, konferenciához, valamely mű megjelenéséhez, valakinek, valamely intézménynek, szervezetnek a nyilatkozatához való kötés, vagy az arra való hivatkozások variált láncolata. Ez olyan, mint a divatos közösségi oldalakon az „idővonal”. A politikai deklarációkra, nemzetközi aktusokra való hivatkozás sokszor torzképet ad az emberi biztonsági koncepció értelmezését illetően, mert a politika előszeretettel használja fel a koncepciót hivatkozásul, és gyakorlatilag a koncepció indoklásául azt hozzák fel, hogy maga koncepció is eredetileg indoklásul szolgált.

A következő probléma a fordítás. Főleg idegennyelvű, ezen belül is angol nyelven jelennek meg az emberi biztonság koncepcióját taglaló írások. Az angolban a biztonság szóra több kifejezés is van és ezek jelentése nemcsak árnyalati eltérést mutat. A magyar fordításban ez sok esetben nem kerül figyelembe vételre, ezért az eredeti gondolat sokszor torzulást szenved.

Ezért jelen esetben törekvés volt az eredeti források felkutatására és a rendszerező művek felhasználására, hogy az autentikushoz közelítő eredmény születhessen. Az eredeti forrásokban lévő hivatkozások sok esetben valós eredetben nem voltak elérhetőek, így ezek átvett hivatkozásként szerepelnek, ami jelölésre is került. Ahol lehetőség volt, ott az elérhető forrás papíralapú vagy elektronikus hivatkozása is feltüntetésre került.

---

¹⁰ O’Brien, Karen és Barnett, Jan: Global Environmental Change and Human Security (pont) (Globális környezetváltozás és emberi biztonság) First published online as a Review in Advance on August 15, 2013. The *Annual Review of Environment and Resources*, 2013. 38:373–91; <http://environ.annualreviews.org>; https://www.researchgate.net/publication/234146060_The_Global_Environmental_Change_and_Human_Security_GECHS_Project (Letöltve: 2018.07.23.)

Természetesen minden vonatkozó anyag egy ilyen jellegű írás kapcsán nem tekinthető át, jelen írásban a szerző által legmarkánsabbnak vélt írások, elemzések kerültek felhasználásra, hivatkozásra, mintegy a koncepció kialakulásának, a lényegének, a támogató és kritizáló véleményeknek és a folyamatokba, rendszerekbe való beágyazás helyzetének visszatükrözése érdekében. Az anyag modulokban, blokkokban készült. Hogyan jutunk el az emberi biztonság koncepciójától a migrációhoz?

A migráció és az emberi biztonság koncepciójának kapcsolata az egyes modulokban jelenik meg. A helyzet akár adhatná azt is, hogy az általános biztonság, az emberi biztonság, emberi jogok, emberi fejlődés, migráció, szervezetek, intézmények, államok kérdéséből kiindulva készüljön el egy áttekintés, de terjedelmi okok miatt ez is a nehezen kivitelezhető projektekhez tartozik.

Mindenesetre a kapcsolódási pontokat igyekeznek azonosítani az anyag.

A kapcsolódási pontok fontosak, ahogy az emberi kapcsolatok is. Ezúton szeretne a szerző köszönetet mondani mindazoknak, akik bízatták az anyag elkészítése során, tanácsokat adtak, támogatták a kiadást, a megjelentetést és vállalták a lektorálás nem csekély időt és energiát igénylő fáradalmait.

Külön köszönet illeti az MRTT-t a kiadásért, dr. Fórizs Sándor professzor urat a lektorálásért, dr. Janza Frigyes urat, az MRTT főtitkárát a hasznos észrevételekért, az előszóért és a kiadvány megjelentetésében való aktív közreműködésért, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóságot a kiadás támogatásáért, Kovács Gyula urat, az MRTT Migrációs Tagozat elnökét, a támogató közreműködésért, és ifj. Teke Andrászt az angol nyelvről való fordítások szakmai és nyelvhelyességi ellenőrzéséért.

“There can be no long-term peace and global security without human security”.

„Emberi biztonság nélkül nem lehet hosszú távú béke és globális biztonság”.¹¹

„I don't use the term human security because I don't know exactly what I mean, and I worry that someone will come up and contradict me.”

"Nem használom az emberi biztonság kifejezést, mert nem tudom pontosan, hogy mit is jelent, és aggódom, hogy jön valaki és ellentmondana nekem.”¹²

---

¹¹ Ferrero-Waldner, Benita: 'Human rights, security and development in a globalised world', Speech to Women Building Peace Conference, (*Emberi jogok, biztonság és fejlődés a globalizált világban, felszólalás a nők a békéért konferencián*) Soroptimist International, Vienna, July 2005.

http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-05-428_en.htm (Letöltve: 2017.11.22.)

¹² Lakhdar: quoted in Mary Martin and Taylor Owen, 'The Second Generation of Human Security: Lessons from the UN and EU Experience', (*Az emberi biztonság második generációja: az ENSZ és EU-s tanulságok*), *International Affairs*, 86 (1), (2010), pp. 211–224, 215–216. - Lakhdar Brahimi, Afganisztán, Irak és Haiti egykori különleges képviselője, valamint az ENSZ békefenntartó bizottságának elnökének a kijelentése.

<https://academic.oup.com/ia/article-abstract/86/1/211/2326353> (Letöltve: 2019.01.11.)

2. Az emberi biztonság koncepciójának kialakulása és terjedése

2.1 Út a koncepció deklarációjáig

Az emberi biztonság koncepciójának kialakulását vagy inkább kialakítását (?) illetően, mind az időszakot és időpontot, mind a módot, mind az alkalmazást és kiterjesztést, mind a tartalmat és a szándékot tekintve erősen megoszlanak, esetleg konfrontálódnak vagy éppen részben-egészben összeesengenek a vélemények. Éppen ezért a vélemények mindig valamilyen érdekmotivációs hátteret, vagy direkt, esetleg indirekt szándékot sejtetnek. Az 1994 óta eltelt időszak történései, a keletkezett szakirodalom nagysága és jellege is megnehezíti egy általánosan elfogadható, objektívnek tekinthető álláspont kialakítását.

A kialakulás vagy a kialakítás, mint már maga a megfogalmazás is jelzi, bár az emberi biztonság koncepciójának deklarációja valamilyen szempontok szerint a reálfolyamatokba jól illeszthető, mégis mint valamiféle nyílt vagy burkolt megoldáskeresés és deklarált „megoldás”, olyan hatásmechanizmusokat váltott és vált ki, amelyek egy hagyományos értelemben vett *evolutív* jelenségénél, azaz szerves fejlődés folyamánál, eredményénél nem igazán szokványosak.

A kialakítást valószínűsítő vélemények is az utóbbit hangsúlyozzák. Beavatkozás történt volna egy folyamatba? Erre is, és még sok mindenre célszerű lenne keresni a megalapozott választ.

Kezdjük a keresést a két alapvető megközelítésnél, amelyek egyrészt az *evolutív* (szerves fejlődés), másrészt a *revolutív* (robbanásszerű megoldás) irányzatba sorolhatók.

Az evolutív megközelítés feltételezi, hogy volt és van előzmény és egy szervesnek nevezhető fejlődés eredményének tekinthető az emberi biztonság koncepciójának a kialakulása. Egy folyamatról van tehát szó, amely lehet, hogy nem is mindig nevezhető lineárisnak, bizonyára voltak evolúciós zsákutcái, töréspontjai, vagy éppen sikertörténetei is, de van mérhető kimenete, és az egyes történések egymáshoz köthetők, vagy egymásból is következ(het)nek. A folyamatjelleg látszatát felerősítheti az a tény is, hogy a védelem és a biztonság között az illetékesek és a véleményalkotók nem mindig tettek/tesznek a különbséget, így úgy is tűnhet, hogy a biztonság kérdése – már a veszélyek miatt is - folyamatosan jelen volt, van és lesz az emberiség történetében, így az az egyes emberre is vonatkoztatható. Ergo, az emberi biztonság sem lehet előzmény nélküli!

A másik kérdés, hogy a biztonság eseti, időszakos, állandó, vagy egyedi (konkrét személyre szóló), kiterjesztett, csoportos, netán általános és intézményesült formájáról van-e szó az emberi biztonság vonatkozásában? (Ebben már erős véleménykülönbségek tapasztalhatók.)

Az emberi biztonság koncepciója, angolszász nyelvi és gondolkodási környezetből kiindulva a „*valamitől való szabadságra*” vagy a „*valaminek a szabadságára*” épül, és ez a „valami” az emberi biztonság esetében nevesített veszélyek formájában kerül (taxatív) megjelenítésre. Általában hét veszélyre történik hivatkozás. (*Elgondolkodtató a hetes szám ilyen kontextusban való említése!*) Tehát az embert (egy konkrét, egyes embert, vagy általában az embert?) valami(k)től meg kell(ene) védeni, óvni. A védelem, az oltalom, a biztonság valamilyen módon való szavatolása dokumentált, vagy akár szokásjogi szinten is tetten érhető a történelemben. Ennek vannak tárgyiasult bizonyítékai is, amelyeket nagy számuk és heterogenitásuk miatt jelen írásban nem célszerű részletesen kifejteni, inkább néhány, az emberi biztonság (egyes ember, vagy csoport) vonatkozásában is értelmezhető példát járjunk körül.

Az emberi biztonság koncepciójának elő-gondolatait vizsgálva egyszerre túl sok és túl kevés példát találunk. (*Nem véletlen, hogy a legtöbb kutató 1994-ből indul ki.*) A kérdést bonyolítja, hogy az emberi jogok, az emberi fejlődés, az egyedi és a nemzeti, a nemzetközi szabályozások elemei keverednek a témakör kifejtése során. Attól függően, hogy mely nézőpontot képviseli a kutató, számos megoldás születhet. Tény, hogy a társadalmi, jogi, hatalmi szabályozások az állam, a hatalom mellett mindig valamilyen formában megemlítik az egyes ember jogait és kötelezettségeit is. (*Az arányban vannak lényegi eltérések.*)

Akár *Hamurabbi*-ig (i.e. XVIII-XIX. szd.?) is vissza lehet menni a kérdésben. Tekintve, hogy az emberi biztonság a kutatás tárgya, a vonatkozó szakirodalom által leggyakrabban említett dokumentumok csak felsorolás-szerűen kerülnek bemutatásra. Ide sorolhatók többek közt: 1215. *Magna Carta Libertatum*; 1628. *Petition of Rights*; 1674. *Agreement of People*; 1679. *Habeas Corpus Act*; 1776. *Amerikai Függetlenségi Nyilatkozat*; 1787. *Egyesült Államok Alkotmánya*; 1789. "*Déclaration des droit de l'homme et du citoyen*" (Emberi és Polgári Jogok Deklarációja); 1791. *Bill of Rights* („Jogok Törvénye”); 1791 francia alkotmány; 1848. *Francia Alkotmány*; 1863. a *Vörös Kereszt Bizottság* dokumentumai; a különféle *Genfi és Hágai Konvenciók*, az *ENSZ-Charta*, az *Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata*. (*Lehetne stb.-vel is folytatni a sort, mert az emberi biztonság koncepciójának támogatói a példák felsorolásában rendkívül kreatívak tudnak lenni.*)

A hazai kutatók I. István király intelmeiben, az Árpád-házi királyok törvényeiben is találni véltek emberi biztonsághoz köthető gondolatokat. Az emberi biztonság egyik általánosan elfogadott meghatározottsága az, hogy nem azonosítható a nemzeti biztonsággal. Erre a gondolatra rácsatlakozva az általános biztonság és a nemzetek biztonsága kapcsán gyakran emlegetett Vesztfáliai Szerződésben (1648) már olvashatók konkrét dolgok az egyén biztonságával kapcsolatban, a szabadság és a jogok összefüggésében.

Kérdés, hogy mikor és hol azonosíthatók az emberi biztonság koncepciójának pre/proto-formációi?

Ha konkrét dokumentumokat nézünk, akkor példaként akár felhozhatók, és eléggé ismertek az úgynevezett véd-, men- és oltalomlevelek, amelyeket főleg uralkodók, hatalmi pozícióban lévő világi és egyházi személyek bocsátottak ki, egyes (megnevezett) magánszemélyek, vagy körülhatárolható csoportok, adott helyzethez és időszakhoz köthető biztonságának szavatolása érdekében, és e célból láttak el valamilyen „szabadság, mentesség” okmányokkal. Ezek a dokumentumok minden esetben a potenciális hatalomhoz, az uralkodóhoz, vagy megkérdőjelezhetetlen tekintélyelvűséghez kötődtek, ezért azok tisztelete ajánlatos volt. *(A keleti térségi történelemben az írásbeliség mellett fémlapokra nyomott szimbólumok, festett jelek töltötték be ezt a szerepet.)* A biztonság, védelem, hatalom együttesen jelenik meg az oltalomlevelek vonatkozásában, de később is e három tényező (együtt) a meghatározó. A keresztény zarándokok is rendelkeztek ilyen vagy hasonló jellegű, adott területre, útszakaszra, időszakra szóló okmányokkal, védlevelekkel.

Az alábbiakban olvasható néhány példa a menlevelekre, azok jellemző típusaira: (1) Luxemburgi Zsigmond a konstanzi zsinat idejére és alatt (1414-1418) több(féle) menlevelet is kiállított, többek közt Husz Jánosnak¹³ is, akit ennek ellenére bebörtönöztek és elítéltek, és (2) a cigány hagyomány szerint kollektív menlevelet a cigányoknak, pontosabban egy László nevű vajdájuknak is, és „alattvalóinak” 1417-ben men- és védlevelet, valamint 1423-ban szabadságlevelet adományozott. (A két oklevél, ha valaha létezett is egyáltalán, minden bizonnyal hamisítvány volt, eredetjük ugyanis nem maradt fenn. Kétségkívül valódi viszont Corvin Mátyás 1487. évi, a szebeni cigányoknak adott kiváltságlevele.¹⁴)

---

¹³ Magyar Katolikus Lexikon, Internetes Kiadás, K=konstanzi zsinat. <http://lexikon.katolikus.hu/K/konstanzi%20zsinat.html> (Letöltve: 2018.06.12.)

¹⁴ Póczik Szilveszter: CIGÁNYOK ÉS IDEGENEK, Társadalmi és kriminológiai tanulmányok, FELSŐMAGYARORSZÁG KIADÓ, Miskolc, 1999. ISBN 963 9109 93 2 , A jelen elektronikus másodkiadás szerző engedélyével készült 2012-ben. (3.old.)

A biztonság, a védelem és a jogok a hatalommal támogatva, az egyénre kivetítve tehát bizonyítottan is összetartoztak és kölcsönösen feltételezték egymást. (3) 1682 tavaszán állított ki Jan Sobieski, lengyel király, egy oltalomlevelet I. Rákóczi Ferenc özvegye, gróf Zrínyi Ilona számára, hogy a dél-lengyelországi Chęstohowa-ba látogathasson, az ottani pálosokhoz zárándokoljon¹⁵. (4) Az 1849. szeptember 27-én aláírt kapitulációs okmány értelmében amnesztiát kapott minden a Komáromban állomásozó honvéd, és a városban tartózkodó polgári személyek. Mindegyikük ún. „komáromi menlevelet” kapott, mely biztosította a sérthetlenségüket¹⁶. (5) A II. világháború idején nagyságrendjében talán a legtöbb „*Schutzpass*”-t (védlevelet) a Magyarországra akkreditált semleges országok külképviseletei adták ki az üldözötteknek, tanúsítva, hogy tulajdonosuk az illető állam védelme alatt áll.

A példákat lehetne még folytatni, bennük találni közös vonást az 1994-ben deklarált emberi biztonság koncepciójával, de az utóbbi esetében egy teljesen más történelmi, gazdasági, demográfiai, energiafelhasználási, politikai környezetről van szó, ami magát a körülhatárolást determinálja. (*A másik fő gondolat az, hogy 1994-ben volt-e olyan hatalmi potenciál, amely az általános értelemben vett emberi biztonságot garantálni lett volna képes?*)

Az emberi biztonság koncepciója szerint nem az egyes emberek kiváltságos megkülönböztetéséről van szó, hanem az 1994-ben¹⁷ 5.670.319.703 főt számláló világnépességről, tehát minden emberről. Ez már nehezen kezelhető és hagyományos értelemben nem is érvényesíthető. A hatalom kérdése is más jellegű, annál is inkább, mert pl. az ENSZ nem tekinthető nemzetek feletti, szupranacionális hatalomnak, így az érdekérvényesítés történelmi párhuzamai nem lehetnek relevánsak az emberi biztonság esetében. Van olyan vélemény is, amely szerint az emberi jogokkal párhuzamosan, akár a XVIII. század végéig is vissza lehet menni az emberi biztonság kérdésében, míg a másik véglet a XX. század végére teszi a kialakulást, maradva a szerves fejlődés elméleténél.

Ezek után célszerű megvizsgálni a *revolutív* elmélet és megközelítés lényegét. A *revolutív* megközelítés a folytonosság megszakadását, az ugrást, a

---

<http://www.okri.hu/images/stories/kutatok/pocziksizilveszter/ekonyvek/ciganyok%20es%20idegenek2.pdf> (Letöltve: 2018.03.22.)

¹⁵ Szigetvári Vár, 1682 - A csesztohovi (zarándok)út , <http://szigethvar.hu/var/1682-csesztohovi-zar%C3%A1ndok%C3%BAt> (Letöltve: 2018.03.22.)

¹⁶ Múlt-kor, Történelmi Magazin, 2009. szeptember 27. https://multkor.hu/20090927_kozkegyelmet_kaptak_a_komaromi_var_1849es_vedoi (Letöltve: 2018.03.22.)

¹⁷ VILÁG NÉPESSÉGE, https://www.ksh.hu/interaktiv/grafikonok/vilag_nepessege.html. (Letöltve: 2018.06.12.)

viszonylag gyors és nyílt változást jelenti, illetve preferálja. Ennek alapja az, hogy az addigi folytonosság valami miatt már nem tartható fenn, megszűnik egy kialakult viszonylagos nyugalom, egyensúlyi helyzet, az ellentmondások feloldhatatlansága miatt a meglévő struktúra megbomlik, vagy a struktúraváltás tűnik az egyedüli járható útnak. Ezek mögött természetesen keresni célszerű az érdekmotivációs tényezőket is. Elvileg ilyenkor egy új struktúra jön létre.

Az emberi biztonság esetében az eredeti struktúra maradt meg, de új szereplők és új szabályok is megjelentek a viszonyrendszerben, ami önmagában is paradox helyzetet teremtett. Nem tisztázott az új és a régi szereplők valós státusa és a megoldási folyamatok sem kerültek letisztázásra. Rendszerelméleti megközelítésben a koncepció a veszélyekre való hivatkozással egyfajta „outputban” jelöli meg az emberi biztonságot. Az emberi biztonság koncepciója tehát egy olyan megoldási kísérletnek (is) tekinthető, amely alapvetően a nemzetállamokra terheli az emberek deklarált biztonsági szükségleteinek a kielégítését úgy, hogy a veszélyekből kiindulva „vezeti le” a biztonságot, de az azt ellensúlyozó mechanizmust már nem írja le, vagy csak elvekre hivatkozik. *(Az emberi biztonság koncepciójának értelmezése külön fejezetben kerül bemutatásra.)*

A fentiek alapján az emberi biztonság koncepciója esetében mind az *evolutív* és mind a *revolutív* „vonulat” és megközelítés is tetten érhető, de a valós összefüggések tisztázása még közel negyed század után sem következett be.

Az ENSZ vállalta magára az emberi biztonság „menedzselését”, amit a megváltozott saját helye, szerepe és státusa folytán a saját maga érdekében is felhasznál. Ezek alapján az emberi biztonság koncepciója, konszenzusos definíció hiányában egyszerre tölti be egyfajta cél, eszköz, módszertan, hivatkozási alap, elv, gondolkodási keret, „kényszerítő” eszköz, „fenyegetés”, beavatkozási alap vagy éppen gyűjtő kategória szerepét.

Az ENSZ helye és szerepe az emberi biztonság koncepciójának értelmezésében és „értelmeztetésében” fajsúlyosan determináns. A megközelítéseket erősen befolyásolja az ENSZ hivatalosan is kinyilvánított hozzáállása¹⁸, amely az 1994-es Humán Fejlesztési Jelentése (HDR= Human Development

---

¹⁸ UN Approach to Human Security, (ENSZ-megközelítés az emberi biztonsághoz) Szerző: Mary Martin. Human Security Research Center, The Course on Human Security of the Citizens' Network for Peace, Reconciliation and Human Security, <http://humansecuritycourse.info/module-1-the-concept-of-human-security/un-approach/> (Letöltve: 2017.12.27.)

Report)¹⁹ alapján az emberi biztonság koncepcióját (*the concept of human security*) úgy mutatja be, mint a teljes népességre összpontosító biztonsági koncepciót. Ugyanez a dokumentum rámutat arra, hogy a "biztonság" fogalmát régóta túlságosan szűk körben értelmezték, csak a "külső agresszió elleni biztonság" összefüggésében, és ez azt sugallja, hogy az emberi biztonság sokkal többet jelent, mint csupán a (vagy bármilyen) konfliktus hiányát. Az emberi biztonság koncepciója formálisan az állami biztonságról az emberi biztonságra helyezi a hangsúlyt. Az emberi biztonság koncepciója az emberek biztonságát pozicionálja az olyan fenyegetésekkel, mint például az éhség, a betegségek és az elnyomás, valamint a mindennapi élet mintázatában bekövetkező hirtelen és káros zavarokkal szemben.

Ezt még azzal is alátámasztja, hogy az emberi biztonság kapcsán született határozatokban hangsúlyozásra kerül, hogy az embereknek alapvető joga van a szabadsághoz és a méltóságon alapuló, a szegénységtől és a nélkülözéstől, a félelemtől mentes élethez, Minden egyén, különösen a kiszolgáltatott emberek, jogosultak a szabadságra, arra, hogy odafigyeljenek rájuk és egyenlő lehetőséggel élvezhessék a jogaikat minden területen, hogy teljes mértékben ki tudják fejleszteni emberi lehetőségeiket²⁰. Mindez nyomatékosított formában, általános elvárásként (*general expectation*) kerül visszatérően kiemelésre. Az emberi biztonság koncepciójának kutatói szerint az emberi biztonság koncepciója maga is egy evolutív folyamaton megy keresztül és a XXI. század elejére már kialakult egy második generációs koncepció-értelmezés és érvényesítés, ami az EU-hoz köthető. (*Ez külön fejezetben kerül kifejtésre.*)

Az előbbiekből levezethető, vagy értelmezhető, hogy az *evolutív* és *revolutív* megközelítés mellett létezik egy ún. „szabályozó”, *regulatív jelleget* megközelítés is. Ennek lényege, hogyha a környezet nem alakítható át, akkor az új feltételeknek megfelelő szabályokat kell bevezetni az eredeti koncepció érvényesítésének megtartásával. („*Ha a hegy nem megy Mohamedhez, Mohamed megy a hegyhez.*”) Az emberi biztonság érvényesítése esetében a szabályozó szándék egyértelmű, amely mind nemzetközi (ENSZ), mind EU-s szinten megnyilvánul. A regulatív szándék és kivitelezés tetten érhető pl. a migráció megítélésében és kezelési szándékában is. Innen már csak egy lépés az emberi biztonság koncepciójának normatív értelmezése és érvényesítési mechanizmusának kialakítása.

---

¹⁹ UNDP Human Development Report 1994. (*UNDP Humán Fejlesztési Jelentés*) (22-23.old.)

²⁰ UN General Assembly (2012) Resolution on Human Security –66/290. (ENSZ Közgyűlés 66/290.sz. Határozata) <http://undocs.org/A/RES/66/290> (Letöltve: 2017.12.28.)

A régebbi történeti visszatekintés után célszerű a XX. századhoz visszatérni. MacFarlane és Khong²¹ szerint az egyén, mint a biztonság referenciája²² nem új. Voltak korábban is kísérletek, de a francia polgári forradalom és a napóleoni háborúk után az államok fenyegetései jelentették a legfontosabb biztonsági kérdéseket. "Az állam megtestesülése különleges történelmi körülmények eredménye volt." Kissinger megállapítása szerint²³: „A Richelieu bíboros által vezetett XVII. századi Franciaország a nemzetközi kapcsolatok nemzetállamon alapuló és a végső célként a nemzeti érdekek diktálta modern megközelítést vezette be.” Ez tartósan megmaradt, mert a XX. századig a biztonság vonatkozásában a nemzetek biztonsága élvezett prioritást.

„Az emberi biztonság fogalma a XX. század vége felé bukkant fel nemzetközi szinten. Az 1990-es években változtak meg olyan mértékben a biztonságra vonatkozó elképzelések, hogy a nemzetközi közösség kezdte elfogadni a speciális intézkedések fontosságát annak érdekében, hogy ne csak államokat, de embereket is védjenek meg a biztonságuk elleni fenyegetésekkel szemben még akkor is, ha ez a szóban forgó kormány érdekeivel szemben áll. Az emberek védelme, vagyis az emberi jogok védelme – ami korábban az államok belügyének számított – ekkor vált elfogadottan a nemzetközi közösség ügyévé. Olyan események, amelyeket korábban csupán helyi humanitárius katasztrófának tekintettek, új meghatározást nyertek a béke és biztonság terminusaiban és az ENSZ keretében kollektív biztonsági intézkedéseket váltottak ki. (...) A nemzetközi biztonsági fogalmát olyan módon terjesztették ki, hogy az már nemcsak az államok közti konfliktusokat fedi, hanem az államon belüli eseményeket is.”²⁴ Ehhez hasonló megfogalmazásokat gyakran találunk a szakirodalomban, sokszor oda-vissza hivatkozással.

(Megfigyelhető, hogy az emberi biztonság, az emberi jogok és a fejlesztés keverednek és gyakran egymás szinonimáiként jelennek meg.) Valóban, az 1990. után kifejtett biztonsági koncepciókban, a paradigmaváltás, azaz a

---

²¹ MacFarlane, S. Neil and Khong, Yuen Foong: Human Security and the UN, A Critical History, (Az emberi biztonság és az ENSZ, Kritikai történeti áttekintés) Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis, 2006. 246.old.)
https://zodml.org/sites/default/files/%5BS._Neil_MacFarlane%5D_Human_Security_And_the_UN_A_.pdf (Letöltve: 2018.05.12.)

²² Az emberi biztonság koncepciója kapcsán az egyén és a biztonság viszonyrendszere úgy jelenik meg, hogy a veszélyekre való hivatkozással a biztonsági igény már „bizonyítottak” tekintendő. Ennek megfelelően a viszonyrendszerben az alany, a tárgy, a dimenzió, a referencia, szükséglet, stb. rendszerint keverednek és a mindenkori érdekérvényesítést szándékoznak alátámasztani.

²³ Kissinger, Henry: Diplomácia, Panem-Grafo kiadó, Budapest, 1998. ISBN 963 545 112 1, (9. old.)

²⁴ Kondorosi Ferenc: A világ végveszélyben? A nemzetközi jog új kérdései, Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2008, ISBN 978 963 9722 52 1 (58.old.)

biztonság komplex felfogásának kialakulását követően a klasszikusnak nevezett biztonságfelfogás addig hagyományosnak tekintett elemei mellett az emberi biztonság az összes többi összetevő arányait nézve jóval nagyobb hangsúlyt kapott, az előbbieket rovására. Ezáltal a katonai összetevő veszített meghatározó jelentőségéből és a politikai, a gazdasági, valamint az emberi összetevő került az első hely(ek)re. Az országok biztonsági szintjének megítélését azok gazdasági helyzete kezdte meghatározni, ezért a gazdaságilag fejlett országok a nemzetközi környezetben nagyobb rangot, előnyösebb pozíciót érthettek el. Ezt megerősíti Emma Rothschild²⁵ tanulmánya is. *„1989 óta folyik az elméleti vita arról, hogy az egyén biztonsága, mint a nemzetközi politika tárgya a „közösségi biztonsághoz” vagy az „emberi biztonsághoz” tartozik-e. Ez a megfogalmazás történeti és kritikai perspektívában fogja vizsgálni a javasolt új elveket. Ezek nem feltétlenül újak, ahogy látható, és gondot okozó kérdéseket sugallnak arról, hogy mit is jelent ez esetben a "biztonság elvén" való cselekvés.”*

A hidegháború lezárulása utat nyitott egy kevésbé „kötöttpályás” biztonsági gondolkodásnak. A szabadság, demokrácia, biztonság jegyében olyan gondolatokat, igényeket is meg lehetett jeleníteni, amelyekre korábban nem volt lehetőség, vagy a helyzet nem volt rá alkalmas.

Ugyanakkor meglepő párhuzamot lehet vonni az emberi biztonság koncepciójának és gondolatiságának vonatkozásában Franklin Delano Roosevelt²⁶ 1941. január 6-án elhangzott beszédével, amelyben többek közt megfogalmazta a „négy szabadság” ideáját, amely azon alapszik, hogy a világon minden embert megillet a szólás és az önkifejezés szabadsága, a vallás szabadsága, szabadság a nélkülözéstől és szabadság a félelemtől (*freedom of speech, freedom of worship, freedom from want, freedom from fear*). (Megjegyzendő, hogy akkortájt az USA-ban a fehérek még kiváltságokat élveztek sok kérdésben a lakosság többi tagjával szemben és a diszkrimináció természetes jelenségnek számított!)

A „négy szabadság” ezt követően szinte minden jelentősebb emberi jogi vonatkozású anyagban hivatkozási alapul és egyfajta kiindulásul szolgált és szolgál, de „visszaköszön” az emberi biztonság koncepciójában is. Ehhez egy korabeli gyakorlati(as) aktus is kapcsolódik, mert pontosan a „négy

---

²⁵ What Is Security? (Mi a biztonság?) Author(s): Emma Rothschild Source: Daedalus, Vol. 124, No. 3, The Quest for World Order (Summer, 1995), pp. 53-98 Published by: The MIT Press on behalf of American Academy of Arts & Sciences Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/20027310> Accessed: 26/11/2008 10:00, (Letöltve: 2018.05.30.)

²⁶ January 6, 2018 marks the 77th anniversary of Franklin D. Roosevelt's "Four Freedoms" speech.

<https://fdrlibrary.org/four-freedoms> (Letöltve: 2018.05.25.)

szabadság” megvédésére utalva hívta fel az elnök az USA Kongresszusának figyelmét, és terjesztette elő a kölcsönbérleti törvényt (*Lend-Lease Act*), amely lehetővé tette, hogy hadianyagot juttasson azon országokba, amelyek és az ott élő emberek védelme (*nem a biztonság kifejezést használták!*) fontos az Egyesült Államok (politikai és gazdasági érdekei) számára.

Amint Amerika belépett a második világháborúba, a "négy szabadság" együtt szimbolizálta a háborús célokat, és a következő években reményt adott a háborúban fáradt embereknek, mert tudták, hogy a szabadságért harcolnak.

Már önmagában ez a tény is érdekes gondolatokat kelthet: a szabadság, ami eléggé megfoghatatlan fogalom, jegyében akár katonai eszközök is felhasználhatók, ha az emberi biztonság kérdése merül fel, vagy ha a kérdést úgy állítja be a politika? Akkor még nem nevezték az emberi biztonságot a mai nevén, sőt, akkor ez az elnevezés még nem szerepelt a politika eszköztárában sem.

A hidegháború időszakában a katonai biztonság játszotta a főszerepet. A hagyományos biztonságfelfogástól való bármilyen eltérés egyértelműen az „enyhülés” irányában hatott. Az emberi biztonság gondolata elvi vagy utalási szinten már megjelent a Római Klub anyagaiban is. Az 1970 és 1972 között végzett kutatások és elméletei munka eredménye volt az 1972-ben megjelent összefoglaló jelentés: *The Limits to Growth* (magyarul: *A növekedés határai*, 1973.) Ebben öt alaptémát tárgyaltak: az energia- és nyersanyag-termelést, a környezetszennyeződést, az ipari termelést, a népesedést és az élelmiszertermelést.

A következő nagy előrelépés egy tárgyalássorozat eredménye, a Helsinki Záróokmány az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ, az EBESZ elődszervezete) országai által 1975. augusztus 1-jén aláírt dokumentumban is van utalás az emberi biztonság vonzataira. A három nagy, és több „apróbb” témából álló tematika részeit később a résztvevők „kosaraknak” nevezték el, és ez így is került át és be a köztudatba. Az (1) első kosár tartalmazta a résztvevő tagállamok egymás közti kapcsolatait, illetve a tagállamok és állampolgárai közötti viszonyt szabályozó 10 alapelvet, más néven helsinki dekalógot (ezt tekintették az egyik legfontosabb eredménynek): ebből a 7. *Az emberi jogok és az alapvető szabadságok tiszteletben tartása, beleértve a gondolat, a vallás és lelkiismereti szabadságot*; a (2) második kosár az együttműködésben tudományos és műszaki téren, a gazdaságban és a környezetvédelemben fogalmazott meg szabályozásokat; a (3) harmadik kosár - a „*humanitárius és egyéb*” területeken történő együttműködést szabályozta, beleértve az emberi jogok és kapcsolatok kérdéskörét, a kulturális

és oktatási együttműködést, kiterjedt a mediterrán térségben való együttműködés néhány kérdésére is.²⁷

A Helsinki-folyamat utóhatása mindmáig nyomon követhető, ez volt a hidegháborús időszak egyik meghatározó deklaratív aktusa, amely az enyhülés lehetőségeit is előrevetítette, ezzel már az emberi biztonság koncepciója számára is „egyengette a terepet”.

1977-ben a Világbank elnöke és egykori amerikai védelmi miniszter, Robert McNamara azt javasolta, hogy a szegény és gazdag nemzetek által kijelölt neves személyekből álló nemzetközi bizottság foglalkozzon a fejlett és a fejlődő nemzetek között fennálló társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségekkel. Az eredmény a Nemzetközi Fejlesztési Függetlenségi Bizottság volt, amelynek elnöke a volt német kancellár Willy Brandt lett.

A következő lépésnek tekinthető, hogy 1977-ben Willy Brandt volt német kancellár, megbízást kapott a Nemzetközi Fejlesztés Független Bizottsága (*Independent Commission on International Development*) vezetésére, amely a harmadik világ és a fejlett országok viszonyát, a déli országokban működő társadalmi rendszereket vizsgálta. Az ő elnöklétével 1980-ban tanácskozott a Bizottság és tette közzé azt a jelentést, amely *Észak-Dél: program a túlélésre* címet viselte²⁸. Ebben olvasható: „A Világ fejlődése nem pusztán gazdasági folyamat, ez magába foglalja a teljes gazdasági és társadalmi struktúra alapvető átalakítását(...) Nem csak a gazdasági helyzet javulásáról, de az emberi méltóság, biztonság, igazságosság és egyenjogúság növeléséről is szól(...)” A bizottság álláspontja az, hogy az emberiségnek ki kell fejlesztenie az egységes világgözösség koncepcióját a globális rend megvalósítása érdekében.”

A jelentés szerint a fejlődés vagy a pusztulás között kell választani. Vagy egy igazságos és humánus társadalom jön létre, vagy az emberiség tovább halad saját elpusztítása felé.

1980-ban alakult meg a Nemzetközi Palme-Bizottság (Olof Palme), amelynek fontos szerepe volt az európai biztonsági és bizalom erősítő tevékenység alakításában (*kollektív biztonság elve*).

Az emberi biztonság 1994. évi deklarációjáig a Helsinki Folyamat folytatásaként is történtek események, rendezvények, fórumok, amelyek valamilyen szinten és formában foglalkoztak az emberi biztonság kérdésével.

A koncepció előzményeit vizsgálva célszerű gondolatban visszatérni az 1990-es évek legelejéhez. McFarlein és Khong az emberi biztonság gondo-

---

²⁷EBESZ,

http://www.mfa.gov.hu/kulkepvisolet/AT_EBESZ/hu/az+EBESZ+tortenete/EBESZ+tortenete.htm?printable=true (Letöltve: 2018.06.12.)

²⁸ Drábik János: Világzsákutca-Új világregend? Gold Book, 2004. ISBN 978 963 426 3395,

latának megfogalmazását²⁹ az 1990-es évek legelejére teszik és kapcsolatot látnak az akkori történésekkel is. „A kiemelkedő, fejlesztéssel foglalkozó közgazdászok írásai az 1990-es évek elején is létfontosságúak voltak az emberi biztonság proto-gondolatának („the proto-idea of human security”) felszabadításában. Ennek az intellektuális tevékenységnek középpontjában az UNDP állt, amely 1990-ben elindított egy sorozatot Humán Fejlesztési Jelentések néven, Mahbub ul Haq pakisztáni közgazdász vezetésével, és aktív közreműködésével, és amelyben részt vett többek között a Nobel-díjas Amartya Sen is.”

Ez a széleskörű megközelítés bevezeti az emberi biztonság dimenzióját a hagyományos biztonság, az emberi fejlődés és az emberi jogok területére, miközben keresi és meg is találja saját helyét és szerepét. 1990-ben Mahbub Ul Haq összefoglalta a fejlesztés célját az első UNDP HDR³⁰ egyik egyszerű, mégis forradalmi kijelentésével: "A nyilvánvalót a legnehezebb látni: az ország valódi gazdagsága az ember."

Az UNDP 1990-ben készült első Humán Fejlesztési Jelentése rámutatott arra, hogy az emberek alkotják az állam igazi jólétét. A Biztonsági Tanács 1991-ben elfogadott állásfoglalása (688) fontos előrelépést jelentett az emberi biztonság elvének elfogadásában, a hagyományosabb biztonsági keretrendszerhez képest. Az emberi biztonság kereteit szisztematikusan tágították és stabilizálták az ENSZ jövőbeni jelentései és kezdeményezései.³¹

A Globális Biztonságról és Kormányzásról szóló Stockholmi Kezdeményezés (*The Stockholm Initiative on Global Security and Governance*), a "Közös felelősség az 1990-es években" ("Common Responsibility in the 1990's") című anyagot, a Svéd Miniszterelnöki Hivatal tette közzé 1991-ben³². Ez a kezdeményezés a biztonság kiterjesztésének szándékát jelezte,

---

²⁹ MacFarlane, S. Neil and Khong, Yuen Foong Indiana University Press Bloomington and Indianapolis, Human Security and the UN, A Critical History, (144.old.)https://zodml.org/sites/default/files/%5B%5C_Neil_MacFarlane%5D_Human_Security_And_the_UN_A_.pdf (Letöltve: 2018.09.21.)

³⁰ HUMAN DEVELOPMENT REPORT 1990. Published for the United Nations Development Programme (UNDP) New York, Oxford, Oxford University Press 1990. ISBN 0-19-506481-X (paper), ISBN 0-19-506480-1(cloth). http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/219/hdr_1990_en_complete_nostats.pdf (Letöltve: 2018.07.22.)

³¹ History of, and Rationale for the Concept of Human Security (HS), Human Security Research Center, <http://humansecuritycourse.info/module-2-human-security-in-practice/levels-in-hs/> <http://humansecuritycourse.info/module-2-human-security-in-practice/levels-in-hs/> (Letöltve: 2018.07.03.)

³² The Stockholm Initiative on Global Security and Governance. 1991. Common Responsibility in the 1990's. ("Közös felelősség az 1990-es években") Stockholm: Prime Minister's Office. (17-18.old.)

bár a globális kormányzás gondolatával sok ország vezetői mind a mai napig nem barátkoztak meg, míg a globalizáció előnyeit aktívan hangoztatják.

Más megközelítésben az emberi biztonságra összpontosítás eredetét gyakran az ENSZ főtitkára, Butrosz Butrosz-Gháli által 1992-ben publikált *Napirend a békéért*³³ megjelenéséhez is szokták visszavezetni. Ez a dokumentum azt vetette fel, hogy a világ biztonságának fenyegetettsége nem pusztán katonai természetű: „Egy lyukacsos ózonpajzs nagyobb veszélyt jelentene valamely kiterjedt populációra, mint egy ellenséges hadsereg. A szárazság és betegség nem kevésbé könyörtelenül tizedelheti meg a lakosságot, mint a háború fegyverei.” Hangsúlyozásra került, hogy a környezeti instabilitás, a szegénység, éhínség és elnyomás nem pusztán kritikus biztonsági kérdések, hanem egyszerre forrásai és következményei is a konfliktusoknak. A „human security” kifejezés mindösszesen egy esetben fordul elő a dokumentumban: „16. (...) A tagállamok döntése értelmében a nemzetközi béke és biztonság fenntartásának a Charta szerinti legfőbb letéteményese a Biztonsági Tanács. Tágabb értelemben ez a felelősség megoszlik a Közgyűlés és a Világszervezet összes funkcionális eleme között. Mindegyikük speciális és elengedhetetlen szerepet játszik az emberi biztonság integrált megközelítésében. A Főtitkár hozzájárulása a közte és az ENSZ tanácskozó szervei között a bizalom és együttműködés mintáján alapul.”

Az 1993-as Emberi Fejlesztési Jelentésben³⁴ (*Human Development Report*) Amartya Sen a "képességek" előmozdítása érdekében először említette az „emberi biztonság” koncepcióját, amelyre az 1994. évi Jelentés adott részletes magyarázatot, külön fejezetet szentelve az emberi biztonságnek. Az 1993-as Jelentésben a szerzők kifejtik, hogy biztonság új koncepciója nemcsak a nemzet biztonságát hangsúlyozza, de az embereket is.

Az új, emberközpontú világrendben öt új pillért (*five new pillars of a peoplecentred world order*) nevesít a Jelentés: (1) az emberi biztonság új koncepciói; (2) a fenntartható emberi fejlődés új modelljei; (3) új partnerségek az állami és a piacok között; (4) a nemzeti és globális kormányzás új mintái; (5) a nemzetközi együttműködés új formái.

---

³³ „Agenda for Peace 1992.” An Agenda for Peace Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping, Report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992, A/47/277 - S/24111, 17 June 1992 . https://peaceoperationsreview.org/wp-content/uploads/2015/08/an_agenda_for_peace_1992.pdf (Letöltve: 2018.05.22.)

³⁴ Human Development Report 1993, Published for the United Nations Development Programme (UNDP) New York Oxford. Oxford University Press 1993. ISSN 0969-4501, (2.old.) http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/222/hdr_1993_en_complete_nostats.pdf (Letöltve: 2018.06.29.)

Az emberi biztonság „új koncepciói” (a *Jelentésben is többes számban szerepel*) hangsúlyozzák az emberek, és nemcsak a nemzet biztonságát. A biztonság fogalmának a nemzetbiztonságra vonatkozó kizárólagos hangsúlyát át kell helyezni az emberek biztonságára, a fegyverkezésen át, az emberi fejlődésig, a területi biztonságtól az élelmezés biztonságáig, a foglalkoztatásig és a környezetvédelemig.

Az tény, hogy a hidegháború utáni közvetlen időszak és az új fejlesztési menetrend kapcsán az emberi biztonság első meghatározó megfogalmazását 1994-ben nyújtották be, amikor Mahbub ul Haq felhívta a figyelmet az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programjának (UNDP) humán fejlesztési jelentésének koncepciójára³⁵. A területi és katonai vonatkozásokon túl a jelentés azzal érvelt, hogy az emberi biztonság alapvetően az emberi élet és a méltóság kérdéseivel foglalkozik. Analitikai célokra az UNDP az emberi biztonság négy fő jellemzőjét szétválasztotta: (1) univerzális, (2) összetevői kölcsönösen függenek egymástól, (3) a megelőzés révén a legmegfelelőbb, (4) és az emberek állnak a középpontjában.

A jelentés lényegében az emberi biztonság meghatározását tekintve továbbra is széles körű és átfogó jellegű. Az UNDP számára az emberi biztonság egyfajta biztonságot jelentett az olyan krónikus fenyegetések miatt, mint az éhség, a betegség és az elnyomás, és ez védelmet jelentett a mindennapi élet mintáinak hirtelen és sérülékeny zavarai ellen. A deklaráció egy újabb folyamatot indított el. A koncepció lázba hozta a világot, mindenki látta a benne lévő lehetőségeket és elsősorban erre összpontosított, nem a várható következményekre.

A „*Globális Kormányzásról*” szóló jelentésben, a „Mi globális szomszédságunkról” (*Our Global Neighborhood*), visszhangzottak a Stockholmi Kezdeményezés biztonsággal kapcsolatos szavai: "Az államok biztonságáról szóló hagyományos megközelítés kereteit ki kell terjeszteni a globális biztonság fogalmára, amely magában foglalja az emberek és a bolygó biztonságát is."³⁶

---

³⁵ Human security, political science. Written By: Catia Gregoratti, In: ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA, <https://www.britannica.com/topic/human-security>, (Letöltve: 2017.07.12.)

³⁶ Our Global Neighborhood, (*A Mi Globális Szomszédságunk*) Report of the Commission on Global Governance, ISBN 0-19-827998-1; Published by Oxford University Press, 1995) A Summary Analysis by Henry Lamb, http://www.channelingreality.com/nwo_wto/global_systems/lamb_analysis_our_global_neighborhood.pdf (Letöltve: 2018.05.23.)

2.2 A feltartóztathatatlan terjedés

Anno, 1995-ben a világ a Koppenhágában tartott szociális fejlesztési csúcstalálkozóra készült³⁷. A tétek magasak voltak: *"A szociális csúcstalálkozó az emberiség által az elmúlt 50 évben elért haladás felülvizsgálatát és a béke új struktúrájának megteremtését, fejlesztését tűzte ki a következő 50 évre "*. Ezt hangsúlyozta Mahbub ul Haq pakisztáni közgazdász, az Emberi Fejlesztési Jelentési Hivatal vezetője. Mahbub ul Haq javaslatot tett a csúcstalálkozó súlypontjára, amelyre visszavezethető az emberi biztonság koncepciójának megalapozása is, amely az 1994-es Emberi Fejlesztési Jelentésében (HDR) mutatkozott meg. Az ambiciózus javaslat öt lépést és több konkrét kezdeményezést tartalmazott. Ez egy új fejlesztési modellt tartalmazott a harmadik világban, a hidegháború fokozatos megszüntetését, az észak és a dél között létrejövő új partnerség nem jótékonyági alapon való kialakítását, új globális kormányzati keret létrehozását (*World Governance*), amely magában foglalta a Gazdasági Biztonsági Tanácsot, később ez a társadalmakat is érintette volna. Az elképzelést az akkori dán miniszterelnök (*Poul Nyrup Rasmussen*) is támogatta. Nem feltétlenül Mahbub ul Haq-hoz köthető csak az elképzelés, mert a viták akkor már közel két évtizede folytak, de a kezdeményezés végül egy deklarált koncepcióhoz vezetett, még ha nem is az eredeti elképzelések szerint és azok mértékében.

Tehát érdemi kiindulásként célszerű rögzíteni, hogy az 1994. évi ENSZ Emberi Fejlesztési Jelentése³⁸ (*Human Development Report*) „Az emberi biztonság új dimenziói” című fejezetében az "emberi biztonság" (*human security*) kifejezést használták. (*A fentiekből is jól látható, hogy az emberi fejlesztés és az emberi biztonság elvei miért is „mosódnak össze” már kezdettől fogva.*) Ezen kívül az emberi biztonság vonatkozásában a Jelentés hét összetartozó biztonsági elemet vázolt fel: gazdasági, élelmiszer, egészség, környezetvédelmi, személyes, közösségi és politikai. A következő években az emberi biztonság koncepciójának elfogadtatása és az ENSZ működésének kereteibe való beillesztése történt meg. (*A hozzá kapcsolódó fogadtatást külön fejezet tárgyalja.*)

---

³⁷ Gasper, Des and Gómez, Oscar A.: Human Security – Twenty Years On, 16. December 2014.

<http://hdr.undp.org/en/content/human-security-%E2%80%93-twenty-years> (Letöltve: 2018.01.23.)

³⁸ Human Development Report 1994. Published for the United Nations Development Programme (UNDP) New York Oxford Oxford University Press 1994. ISBN 0-19-509170-1 (paper),

http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf (Letöltve: 2018.07.22.)

Az emberi biztonság koncepciójának alakulását vizsgálva Tadjbakhsh több időszakot is megkülönböztet. Ez azért is érdekes, mert az egyes szakaszok mindig valamilyen eseményhez kötődnek. (1) 1992-1995. a „szkepticizmus évei”. (2) 1996-2000. az emberi biztonság, mint a „középhatalmak külpolitikai eszköze”.

Az 1995-ös koppenhágai csúcstalálkozón a koncepciót a G-77 országok szkepticizmussal fogadták, attól tartva, hogy az állami szuverenitás megsértéséhez vezethet.³⁹

1996-ban Kanadában, Lloyd Axworthy külügyminiszter bevezette *"félelmetől való mentesség"* megközelítést, mint kiemelt külpolitikai eszközt. Ezzel a kanadai kormány célja lett a nemzetközi békefenntartó szerepének növelése, valamint a nem kormányzati szervezetek széles körű, aktív lobbizásának a támogatása, amely a kormánnyal való formális partnerségben sikeresen elérte a szárazföldi aknákat tiltó szerződést (*the treaty banning landmines*) és a Nemzetközi Büntetőbíróság létrehozását (*ICC=International Criminal Court.*)

(3) 2001-2003. A globális bizottságok az emberi biztonság koncepciójának különböző dimenzióit használják a beavatkozások körvonalainak meghatározására. (4) 2004-2013.: az új fenyegetésekre adott közös válasz regionális és globális jóváhagyása. (+5) 2014-től napjainkig, a migrációs folyamatok kezelési kísérletei és koncepciói. A Tadjbakhsh által szakaszolt folyamatban fontos szerepet játszott, hogy 1998 májusában az akkori kanadai külügyminiszter, Lloyd Axworthy és a norvég külügyminiszter, Knut Vollebæk, valamint a hasonló gondolkodású országok külügyminisztereivel együtt találkoztak Bergenben, és aláírták a Lysøen-nyilatkozatot (*Lysøen Declaration*). Az évek során a kollektív erőfeszítések figyelemre méltó sikereket eredményeztek ad hoc kampányok formájában, amelyek például az Ottawai Egyezmény (*Ottawa Convention*) aláírásához vezettek 1997-ben a gyalogsági aknák (*bananti-personnellandmines*) és az ICC létrehozása miatt.⁴⁰

---

³⁹ Tadjbakhsh, Shahrbanou: Human security twenty years on, (Az emberi biztonság húsz éve) Expert Analysis, June 2014. NOREF, The Norwegian Peacebuilding Resource Centre, <https://www.files.ethz.ch/isn/181368/540cb240aa84ac7133bce008adcde01f.pdf> (Letöltve: 2018.06.22.)

⁴⁰ Tadjbakhsh, Shahrbanou: Human security twenty years on, (Az emberi biztonság húsz éve) Expert Analysis, June 2014. NOREF, The Norwegian Peacebuilding Resource Centre, <https://www.files.ethz.ch/isn/181368/540cb240aa84ac7133bce008adcde01f.pdf> (Letöltve: 2018.06.22.)

1998-ban a Keizo Obuchi miniszterelnök vezette japán kormány támogatta az emberi biztonság átfogóbb meghatározását⁴¹, amely a "főelemtől való mentesség" mellett a "nélkülözéstől való mentességre" összpontosított, és támogatta az ázsiai pénzügyi válsággal sújtott országokat. Ebben a tekintetben a japán kormány jelentős hozzájárulásával nemsokára létrejött az ENSZ Emberi Biztonságért Felelős Alapja (*UN Trust Fund for Human Security*).

Mint általában a nemzetközi intézmények esetében, az emberi biztonság sem kerülhette el az „intézményesülést”. 1999 márciusában Japán kormánya és az Egyesült Nemzetek Titkársága létrehozta az ENSZ Biztonsági Biztosítási Alapját⁴² (*UNTFHS= UN Trust Fund for Human Security*) az ENSZ Ellenőrző Hivatala (*Office of the UN Controller*) irányítása alatt, körülbelül 5 millió US dollár kezdeti hozzájárulással.

1999-ben megalakult az Emberi Biztonsági Hálózat⁴³ (*HSN= Human Security Network*), 13 ország külügyminiszterének részvételével, amely az emberi biztonság koncepcióját népszerűsíti valamennyi nemzeti és nemzetközi politika egyik jellemzőjeként. A HSN tagjai közé tartozik Ausztria, Kanada, Chile, Costa Rica, Görögország, Írország, Jordánia, Mali, Norvégia, Szlovénia, Svájc és Thaiföld, illetve a Dél-Afrikai Köztársaság, mint megfigyelő.

A környezeti és emberi biztonsági kutatások, fejlesztések összevonása az 1999 és 2010 között működött Globális Környezeti Változás és Emberi Biztonsági (*GECHS= Global Environmental Change and Human Security*) című projektben is tetten érhető, de ezen kívül számos kísérletre is volt/van példa. A Nemzetközi Emberi Dimenziók Program a Globális Környezeti Változásról (*IHDP=International Human Dimensions Programme on Global Environmental Change*) ezt megkönnyítette, támogatta, és bizonyos mértékig intézményesített kutatásokat indukált a globális környezetvédelemről, a tudás különböző formáinak pluralizmusai terén, valamint elősegítette a probléma politikailag jobb megértését, az állam, az intézmények és szerveződések szerepének tisztázását. A környezeti válto-

---

⁴¹ Tadjbakhsh, Shahrbanou: Human security twenty years on, (*Az emberi biztonság húsz éve*) Expert Analysis, June 2014. NOREF, The Norwegian Peacebuilding Resource Centre, <https://www.files.ethz.ch/isn/181368/540cb240aa84ac7133bce008adcde01f.pdf> (Letöltve: 2018.06.22.)

⁴² The United Nations Trust Fund for Human Security (UNTFHS), <https://www.unocha.org/sites/dms/HSU/Background%20on%20the%20UNTFHS.pdf> (Letöltve: 2018.07.22.)

⁴³ HSN, <https://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/human-rights/the-human-security-network/> (Letöltve: 2018.07.22.)

zások és az emberi biztonság kutatásának összevonása elősegíti az átalakulással kapcsolatos olyan tudás bővítését, amely figyelembe veszi az emberi biztonságot és a fenntarthatóságot is⁴⁴.

1999-ben Japán kezdeményezte az emberi biztonság napirendjének előremozdítását, úgy, hogy a koncepció a gyakorlatban működőképes és megvalósítható legyen, valamint a közösségfejlesztés finanszírozása az egészségügyben, az oktatásban és a mezőgazdaságban a konfliktus utáni újjáépítés és a béketeremtés is megvalósulhasson. Ez a kezdeményezési terület ellentétben állt az Emberi Biztonsági Hálózat által képviselt megfogalmazással, a fenyegetések meghatározásával és a politikai reakcióval. Míg az Emberi Biztonsági Hálózat támogatta a globális politikai kezdeményezéseket, ez a kezdeményezés inkább a fejlesztési együttműködés által támogatott nemzeti fejlesztési programokat preferálta⁴⁵.

2000. Az ENSZ millenniumi csúcstalálkozóján Kofi Annan főtitkár felszólította⁴⁶ a nemzetközi közösséget, hogy - az új évezred céljaiként - az Egyesült Nemzetek erőfeszítéseinek fejlesztése érdekében "*a félelemtől és a nélkülözéstől való szabadság*" napirendjét mozdítsa elő és jobb válaszok születnek a régi és az új kihívásokra.

A Millenniumi Fejlesztési Célokat (*MDGs = Millennium Development Goals*) átfogóan tartalmazó dokumentumot, az úgynevezett Millenniumi Nyilatkozatot, az ENSZ 189 tagállama hagyta jóvá a 2000 szeptemberében sorra kerülő ENSZ közgyűlésen. Ezeket az általános célokat 2001-ben, az ENSZ következő közgyűlésén pontosították, a ma ismert formájukban. A közgyűlés által elfogadott dokumentumban, az ún. Útitervből (*Roadmap towards the implementation of the UN Millennium Declaration*) 8 átfogó, 2015-ig megvalósítandó célt határoztak meg, ezekhez pedig 18 részcélt és

---

⁴⁴ O'Brien, Karen and Barnett, Jan: Global Environmental Change and Human Security (*Globális környezetváltozás és emberi biztonság*) First published online as a Review in Advance on August 15, 2013. *The Annual Review of Environment and Resources*, 2013. 38:373–91; <http://environ.annualreviews.org>; https://www.researchgate.net/publication/234146060_The_Global_Environmental_Change_and_Human_Security_GECHS_Project (Letöltve: 2018.07.23.)

⁴⁵ Atanassove-Cornelis, Elena. 2006. Defining and Implementing Human Security: the Case of Japan, pp. 39-51 in Debiel, Tobias and Sascha Werthes (eds.) 2006. Human Security on Foreign Policy Agendas. Institute for Development and Peace, University of Duisburg-Essen, INEF Report 80/2006, <http://www.inef.uni-duisburg.de/page/documents/Report80.pdf> [accessed February 1, 2011]. (Letöltve: 2018.07.01.)

⁴⁶ ENSZ Millenniumi Nyilatkozat, <http://m.menszt.hu/hu/egyeb/millenniumi-nyilatkozat> (Letöltve: 2018.07.22.)

összesen 48 indikátort (mérőszámokat) rendeltek hozzá, annak érdekében, hogy a fejlődés értékelhetővé váljon. A nyolc átfogó cél: (1) A szélsőséges szegénység és az éhezés felszámolása; (2) A mindenkire kiterjedő alapfokú oktatás biztosítása ; (3) A nemek közti egyenlőség és a nők egyenjogúsításának elősegítése ; (4) A gyermekhalandóság csökkentése; (5) Az anyák egészségének javítása; (6) A HIV/AIDS, a malária és más betegségek elleni küzdelem; (7) A környezeti fenntarthatóság biztosítása; (8) Globális partnerség a fejlődés érdekében⁴⁷.

2001. Sadako Ogata és Amartya Sen társelnöksége mellett megalakult a Független Emberi Biztonsági Bizottság⁴⁸ (*CHS= /independent/ Commission on Human Security*), hogy támogatást szerezzenek és elősegítsék az emberi biztonság jobb megértését, valamint operatív eszközként továbbfejlesszék a koncepciót, és konkrét cselekvési tervet vázoljanak fel annak végrehajtására.

Az emberi biztonság és a „Védelmi felelősség”, vagy RTP⁴⁹ (*RTP= Responsibility to Protect*) normák közötti kényszerházasság főként kanadai erőfeszítésekkel jött létre, hogy megakadályozzák a polgári lakosság védelme érdekében a konfliktusokat.

A 2001-ben a kanadaiak által létrehozott Nemzetközi Intervenció és Állami Szuverenitás Bizottság (*ICISS= International Commission on Intervention and State Sovereignty*) megállapította, hogy bizonyos, jól körülhatárolt körülmények között a beavatkozásokat lehet legitimálni olyan országokban, ahol az állam gyenge vagy visszaél a hatalmával, és nem tudja, vagy nem védi meg az egyének biztonságát.

A Bizottság, amelynek elnöke akkor Gareth Evans és Mohammad Sahnoun volt, bejelentette, hogy a nemzetközi közösség elfogadja a "Védelmi felelősség" (*Responsibility to Protect*) normáját az emberi jogok súlyos megsértése esetén. Ez átfogalmazta a szuverenitás addigi jelentését és értelmezését, azzal, hogy kettős felelősséget állapít meg: külsőleg más államok szuverenitását, és belsőleg minden ember méltóságát és alapvető jogait tartsa tiszteletben egy adott államban.

A Bizottság jelentése egyenlő hangsúlyt fektetett a megelőzésre, a védelemre és az újjáépítésre vonatkozó felelősségre, de a politikai oldalról elsősorban az RTP-re hivatkozott. (*Ez egybecseng az emberi biztonság koncepciójával.*)

---

⁴⁷ UN Millennium Declaration, <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.pdf> (Letöltve: 2018.03.05.)

⁴⁸ CHS, https://www.mofa.go.jp/policy/human_secu/speech0101.html (Letöltve: 2018.07.22.)

⁴⁹ The Responsibility to Protect, Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty, 2001. December, ISBN 0-88936-960-7, <http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report.pdf> (Letöltve: 2018.05.22.)

ciójára vonatkoztatott elvekkkel is.) Az ICISS eredetileg éppen az RTP nevében igyekezett fékezni az indokolatlan beavatkozásokat, a rászorulóknak nevében, sőt, az érintett országokkal szemben is.

2003. Hogy az emberi biztonság koncepciója alkalmazásának konkrét keretéhez támogatást biztosítson, Emberi Biztonsági Bizottság (CHS) ún. zárójelentést⁵⁰ adott ki az emberi biztonságról „Emberi Biztonság Most” (*Human Security Now.*) címmel. Még ebben az évben az Emberi Biztonsági Bizottság (CHS) kezdeményezésére, független tanácsadó csoportként létrejött az Emberi Biztonsági Tanácsadó Testület⁵¹ (ABHS= *Advisory Board on Human Security*) azzal a feladattal, hogy támogassa az ENSZ főtitkárát az emberi biztonság koncepciójának terjesztésében és az ENSZ Biztonsági Biztosítási Alapjának (UNTFHS) irányításában.

2003-ban az ENSZ Emberi Biztonsági Bizottsága kiterjesztette az emberi biztonsági koncepciót az erőszakos konfliktusok által sújtott népek védelmére, azok számára, akik a migráció vagy a menekültstátusz útján mozognak, a konfliktus utáni helyzetekben, valamint a szegénység, az egészség és a tudás feltételeinek védelme és javítása érdekében.⁵²

2003-ban Sadako Ogata, az ENSZ menekültügyi főbiztosának elnöksége alatt létrehozott Független Emberi Biztonsági Bizottság és Nobel-díjas közgazdász Amartya Sen kiadta a Human Security Now jelentését a megközelítés operacionalizálása érdekében. Arra hivatkozott, hogy az emberi biztonság, mint közjó, és az államok és a nemzetközi közösség szükségszerűen összefognak, hogy megvédjék és felhatalmazzák az embereket a kiszolgáltatott helyzetekben⁵³.

---

⁵⁰ Human Security Now 2003.

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/91BAEEDBA50C6907C1256D19006A9353-chs-security-may03.pdf> (Letöltve: 2018.07.22.)

⁵¹ ABHS, <http://www.hscentre.org/advisory-board-2/> (Letöltve: 2018.07.22.)

⁵² Commission on Human Security, *Protecting and Empowering People*, (Az emberek védelme és támogatása)

1 May 2003, ISBN 0-9741108-0-9,

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/91BAEEDBA50C6907C1256D19006A9353-chs-security-may03.pdf> (Letöltve: 2018.06.06.)

⁵³ Tadjbakhsh, Shahrbanou: Human security twenty years on, (Az emberi biztonság húsz éve) Expert Analysis, June 2014. NOREF, The Norwegian Peacebuilding Resource Centre, <https://www.files.ethz.ch/isn/181368/540cb240aa84ac7133bce008adcde01f.pdf> (Letöltve: 2018.06.22.)

2003-tól az Európai Biztonsági Stratégiában⁵⁴ számos, az emberi biztonsági napirendre való hivatkozás, vagy arra alapozott megfogalmazás szerepel. Például kijelenti, hogy „a biztonság a fejlődés előfeltétele”, és elismeri, hogy számos fejlődő államban a szegénység és a betegség kimondhatatlan szenvedést okoz, és így sürgősebb, nagyobb hatású biztonsági intézkedésekre lenne szükség. Az emberi biztonság koncepciója ezzel bizonyítottan végül az EU politikai színtérbe is belépett, először az Európai Biztonsági Stratégia (ESS) egyes elemzési részeinek befolyásolásával, majd egyre több dokumentumban azonosítható módon, elsősorban a Londoni Gazdasági Iskola (*London School of Economics*) professzora, Mary Kaldor által vezetett tanulmánycsoport által készített tanulmányok folyományaként⁵⁵.

2003-ban a Barcelonai Jelentés az európai biztonsági képességek kapcsán azt javasolta, hogy az emberi biztonság koncepciója az EU Biztonsági Stratégiája számára megfelelő alapot biztosít. Az emberi biztonság az egyének és közösségek alapvető szükségleteiről szól a veszélyek idején. Arról van szó, hogy az emberek biztonságban érezzék magukat az utcán, biztosított legyen az anyagi túlélés és a szabad akarat gyakorlása. Elismeri, hogy a „féllelemtől való mentesség” és a „nélkülözéstől való szabadság” egyaránt elengedhetetlen az emberek jólét-érzéséhez és a békében való élethez⁵⁶.

2003 decemberében megalapították az ENSZ Környezetvédelmi és Emberi Biztonsági Intézetét (*UNU-EHS= United Nations University - Institute for Environment and Human Security*), amely az emberi biztonság kockázati és sebezhetőségének szempontjaival, valamint a komplex természeti veszélyek és a globális változások következményeivel foglalkozik. Az UNU-EHS feltételezi, hogy az emberi biztonság növelhető az oktatás és a megfelelő alkalmazkodási intézkedések révén. Az UNU-EHS kutatása ezért az ok-

---

⁵⁴ European Security Strategy - A Secure Europe in a Better World, (*Európai biztonsági stratégia – Biztonságos Európa egy jobb világban*), <https://www.consilium.europa.eu/hu/documents-publications/publications/european-security-strategy-secure-europe-better-world/> (Letöltve: 2011.11.12.)

⁵⁵ Missiroli, Antonio előszava: In: John Kotsopoulos: A human security agenda for the EU? (*Az EU biztonsági programja?*) EPC Issue Paper No.48, June 2006, EUROPEAN SECURITY & GLOBAL GOVERNANCE, ISSN 1782-494X, https://www.researchgate.net/publication/272833950_A_human_security_agenda_for_the_EU (Letöltve: 2018.07.13.)

⁵⁶ Human Security Study Group: A European Way of Security, (*A biztonság európai útja*) The Madrid Report of the Human Security Study Group comprising a Proposal and Background Report, Madrid, 8th November, 2007. http://fdm.rio20.net/sites/default/files/IMG/pdf_0078_A_European_Way_of_Security.pdf (Letöltve: 2018.12.11.)

okozati kapcsolatok megértésének javítására és a fenntartható fejlődés sebezhetőségének csökkentésére szolgáló módszerek felkutatására irányul⁵⁷.

2004. Az Egyesült Nemzetek Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatalában⁵⁸ (OCHA= *United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs*) Emberi Biztonsági Egység⁵⁹ (HSU=*Human Security Unit*) jött létre, azzal a fő célkitűzéssel, hogy az emberi biztonságot az ENSZ tevékenységeinek főáramába helyezze. Mint ilyen, az Emberi Biztonsági Egység együttműködik a különböző érdekeltekkel, figyelemmel az emberi biztonság koncepciójának hozzáadott értékére az ENSZ Biztonsági Biztosítási Alapjának alkalmazásában és más tevékenységek során.

Ezzel nem értek véget az emberi biztonság koncepciójához tartozó történések, mert még 2004-ben az ENSZ főtitkárának a fenyegetésekkel, kihívásokkal és változásokkal foglalkozó magas szintű munkacsoportja (*UN Secretary-General's High Level Panel on Threats, Challenges and Change*) "Biztonságosabb világ: megosztott felelősségünk" de szerepel „Egy biztonságosabb világ: közös felelősségünk” (“*A more secure world: our shared responsibility*”) címmel is, jelentést készített a XXI. század új fenyegetéseinek kezelésére, amelyben az intézményi reform szélesebb ütemtervében az emberi biztonsági koncepciót használja, elismerve a biztonsági kihívások kibővített természetét és összefüggéseinek fontosságát.⁶⁰

2004-ben az EU elfogadta az emberi biztonságról szóló doktrínát (*Human Security Doctrine for Europe*), amely a szervezetnek a határain kívül álló konfliktusok leküzdésében játszott szerepére összpontosított. Maga a doktrína az EU béketeremtő szerepének előmozdításával célozta meg előmozdítani a migráció megfékezését. A döntéshez hozzátartozik, hogy 2003-ban a posztmodern erkölcsi értékek nem tűntek egyetemesen elfogadottnak, sőt sokan nem is értették a lényegét. Ennek ellenére az Európai Unió vezetése úgy döntött, hogy érdemes megfontolni, hogy az emberi biztonság uniós filozófiává, sőt doktrínává váljon. Az emberi biztonság támogatói nyilván-

---

⁵⁷ UNU-EHS, <https://www.unbonn.org/UNU-EHS> (Letöltve:2018.08.02.)

⁵⁸ OCHA, <https://www.unocha.org/> (Letöltve: 2018.07.22.);

⁵⁹ HSU,

<https://www.unocha.org/sites/dms/HSU/Publications%20and%20Products/Newsletters/Issue%201%20->

[%20Fall%202007%20Human%20Security%20Towards%20an%20Integrated%20Approach.pdf](https://www.unocha.org/sites/dms/HSU/Publications%20and%20Products/Newsletters/Issue%201%20-Fall%202007%20Human%20Security%20Towards%20an%20Integrated%20Approach.pdf)(Letöltve: 2018.07.22.)

⁶⁰ UNGA Fifty-ninth session Agenda item 55, 2 December 2004.(A/59/565) <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/602/31/PDF/N0460231.pdf?OpenElement> (Letöltve: 2018.07.22.)

valóan összeegyeztethetik ezeket a fogalmi és normatív kihívásokat, és meghatározhatják az emberi biztonság koncepciójának európai jövőjét. A közelmúltbeli uniós erőfeszítések közvetlenül az emberi biztonság kritikái ellen léptek fel, az emberi biztonságot a hagyományos biztonsági paradigma elé helyezve.⁶¹

Tehát 2004-ben a humán biztonság koncepciójának az érvényesítése felé való elmozdulás ismét lendületet kapott. Ez az ún. Barcelona Jelentésből is kitűnik, amely az emberi biztonság doktrínáját preferálta, javaslatot tett a beavatkozásra vonatkozó új jogi keretekre is⁶².

2005. Az ENSZ reformjaira⁶³ vonatkozó végleges javaslata során Kofi Annan ENSZ-főtitkár, bár nem említi az "emberi biztonság" kifejezést, mindazonáltal három összetevőjét felhasználja: "a félelemtől való szabadság", a "szabadság a nélkülözéstől" és a "a méltóságteljes életmód szabadsága", mint fő tematikus elveket a "Nagyobb szabadságban: a fejlődés felé, biztonság és emberi jogok mindenki számára" ("In larger freedom: towards development, security and human rights for all") című jelentésében. A 2005. évi világ-csúcstalálkozó eredményének⁶⁴ („World Summit Outcome” A / RES / 60/1.) 143. cikke megállapítja, hogy "minden egyén - különösen a kiszolgáltatott emberek - jogosultak a félelemtől és a nélkülözéstől való szabadságra és hogy teljes mértékben fejleszteni tudják emberi potenciáljukat".

Ez a hivatkozás az emberi biztonságra nézve kulcsfontosságú volt a koncepció elfogadtatásában és megértésében az ENSZ-ben. A Közgyűlés magas szintű plenáris ülésének 2005. évi csúcstalálkozóján született záródokumentumban egyetértettek abban, hogy további vita zajlik az ENSZ-ben az emberi biztonság meghatározása érdekében.

---

⁶¹ Liotta, P.H. and Owen, Taylor: Sense and Symbolism: Europe Takes On Human Security (*Értelem és szimbolizmus: Európa felvállalja az emberi biztonságot*), 2006. <https://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/articles/06autumn/liotta.pdf> (Letöltve: 2018.03.23.)

⁶² *A human security doctrine for Europe*, the Barcelona Report of the Study Group on Europe's Security Capabilities, 2004, www.lse.ac.uk/depts/global/studygroup/studygroup.htm, accessed 22 Sept. 2009. <http://eprints.lse.ac.uk/40209/> (Letöltve: 2019.01.04.)

⁶³ UNGA Fifty-ninth session, Agenda items 45 and 55, 21.March 2005. (A / 59/2005). <http://undocs.org/A/59/2005> (Letöltve: 2018.07.22.)

⁶⁴ 2005 World Summit Outcome http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_60_1.pdf (Letöltve: 2018.06.24.)

2006. október 19-én megalakult az Emberi Biztonság Barátai⁶⁵ (*FHS=Friends of Human Security*) elnevezésű rugalmas és informális támogató csoport, amely főként az ENSZ-tagállamokat és nemzetközi szervezeteket tömörítő szervezeteket fogta össze. Létrehoztak egy fórumot az emberi biztonság koncepciójának megvitatására, valamint az emberi biztonság általános érvényesítésére irányuló lehetséges együttműködési törekvések feltárására és közös kezdeményezések kidolgozására az ENSZ keretein belül. Ebbe 34 tagot vontak be a globális déli és északi országokból, melyeket Japán és Mexikó közösen elnökölt.

2007-ben a Barcelonai Jelentés után a Biztonsági Tanulmányi Csoport közzétette a Madridi Jelentést, továbbfejlesztve az emberi biztonság uniós megközelítését, és az európai biztonsági és védelmi politika keretében várható intézményesítési módszereit (ESDP= European Security and Defence Policy). A Madridi Jelentés rámutat arra, hogy „*Az emberi biztonság az egyének és a közösségek alapvető szükségleteiről szól a veszélyek idején. Arról van szó, hogy biztonságban érezzük magunkat az utcán, valamint az anyagi túlélésről és a szabad akarat gyakorlásáról. Elismeri, hogy a „félelemtől való mentesség” és a „szabadság nélkülözéstől” egyaránt elengedhetetlen az emberek jólét-érzéséhez és a békében való tartózkodás iránti ragaszkodáshoz.*”⁶⁶

2008. májusban az ENSZ Közgyűlés Elnöki Hivatala (*Office of the President of the General Assembly*) informális tematikus vitát⁶⁷ hívott össze az emberi biztonságról (*The informal Thematic Debate on Human Security in the General Assembly in May 2008, New York*), amelyen több mint 90 tagállam vett részt. A vita az emberi biztonság koncepciójára, többdimenziós terjedelmére és az ENSZ munkájához hozzáadott értékre összpontosított.

2010. március 8-án jelent meg az ENSZ-főtitkár első jelentése az emberi biztonságról⁶⁸ (A / 64/701), amely áttekintést nyújtott az emberi biztonságról folytatott megbeszélésekről, és felvázolta az ENSZ prioritásainak előre-

---

⁶⁵FHS, https://www.mofa.go.jp/policy/human_secu/friends/summary0610.html (Letöltve: 2018.06.24.)

⁶⁶ Human Security Study Group: A European Way of Security, (*A biztonság európai útja*) The Madrid Report of the Human Security Study Group comprising a Proposal and Background Report, Madrid, 8th November, 2007. http://fdm.rio20.net/sites/default/files/IMG/pdf_0078_A_European_Way_of_Security.pdf (Letöltve: 2018.12.11.)

⁶⁷ General Assembly Thematic Debate on Human Security New York , 22 May 2008 <https://www.unocha.org/sites/dms/HSU/Publications%20and%20Products/GA%20Resolutions%20and%20Debate%20Summaries/GA%20Thematic%20Debate%20on%20HS%20-%20May%202008%20for%20website.pdf> (Letöltve: 2018.07.23.)

⁶⁸ HSR 2010.(A/64/701) <http://undocs.org/A/64/701> (Letöltve: 2018.06.24.)

haladását, a koncepció megközelítését és az alkalmazásának elveit. Május 20/21-én a főtitkár a fenti jelentésének megvitatására a Közgyűlésben panelbeszélgetést és plenáris ülést hívott össze.

2010. július 27-én a Közgyűlés⁶⁹ elfogadta a "A 2005. évi világcsúcstalálkozó humánbiztonságáról szóló 143. bekezdés nyomán követése" (*"Follow-up to paragraph 143 on human security of the 2005 World Summit Outcome"*) című 64/291. sz. határozatát, amelyben a tagállamok elismerték az emberi biztonságról folytatott megbeszélések folytatásának szükségességét, annak meghatározását a közgyűlésen.

2010 decemberében Az ENSZ-főtitkár Yukio Takasu urat jelölte meg az emberi biztonság különleges tanácsadójaként. A továbbiakban ő vezette az emberi biztonságról szóló közgyűlési (A/RES/66/290.) állásfoglalásnyomon követését. Szorosan együttműködött a tagállamokkal az ENSZ szakintézményeinek és más érdekelt felek partnereivel, hogy ezáltal is előmozdítsa az emberi biztonság megközelítését az Agenda 2030-ban, részt vett a New York-i Menekültügyi és Migrációs Nyilatkozat előkészítésében, valamint a békefolyamat különböző koordinációs tevékenységeiben.

Az ENSZ főtitkárának az emberi biztonságról szóló jelentése (*Report of the UN Secretary General on Human Security*), amely áttekintést adott az ENSZ prioritásainak előmozdításával kapcsolatos megbeszélésekről és főbb alapelvekről. A jelentést a Közgyűlés vitafóruma és júliusban a Közgyűlés határozata (A / RES / 64/291) követte⁷⁰.

2011. április 14-én az UNGA A/RES/64/291. határozat nyomán követésére⁷¹ a Közgyűlés Elnöki Hivatala informális tematikus vitát és panelmegbeszélést szervezett az emberi biztonságról. A folyamatos konzultáció szükségességét hangsúlyozták, a tagállamok hozzájárulásai megerősítették a konszenzus szintjének kialakulását, amely által az emberi biztonság kereteit meg lehet határozni.

2011 novemberében Yukio Takasu informális konzultációkat valósított meg a tagállamokkal annak érdekében, hogy biztosítsa a széles körű részvé-

---

⁶⁹ UNGA, Sixty-fourth session, Agenda items 48 and 114, 27 July 2010. 64/291. Follow-up to paragraph 143 on human security of the 2005 World Summit Outcome, <http://undocs.org/en/A/RES/64/291> (Letöltve: 2018.06.24.)

⁷⁰ Resolution adopted by the General Assembly on 16 July 2010 <http://undocs.org/en/A/RES/64/291> (Letöltve: 2018.06.22.) Human security Report of the Secretary-General, UN General Assembly, Distr.: General 8 March 2010. <http://responsibilitytoprotect.org/human%20security%20report%20april%206%202010.pdf> (Letöltve: 2018.06.22.)

⁷¹ UNGA, Sixty-sixth session, Agenda items 14 and 117, 5 April 2012. A/66/763. Follow-up to General Assembly resolution 64/291 on human security Report of the Secretary-General, <http://undocs.org/A/66/763> (Letöltve: 2018.06.24.)

telt és az emberi biztonság koncepciójának bevonását azokra a területekre, amelyekben az alkalmazás hozzáadott értéket jelenthet az ENSZ tevékenysége során.

2012. április 5-én jelent meg az ENSZ-főtitkár második jelentése (A / 66/763). A jelentés a tagállamok részére közös nézeteken alapuló megegyezést javasolt az emberi biztonságról. 2012. június 4-én a Közgyűlésben megvitatták a főtitkár jelentését.

2012. szeptember 10-én a Közgyűlés konszenzussal elfogadta⁷² a "A 2005. évi világ-csúcstalálkozó emberi biztonságáról szóló 143. bekezdés nyomán követése" (*"Follow-up to paragraph 143 on human security of the 2005 World Summit Outcome"*) című (A / RES / 66/290) sz. határozatát, amelyben a tagállamok megerősítették az emberi biztonság koncepciójával kapcsolatos egyetértésüket.

Ezzel hét év vitáit követően az ENSZ főtitkárának egymást követő jelentései alapján olyan határozatot fogadtak el, amelyben az emberi biztonság a béke, a fejlődés és az emberi jogok kontextusába került. Ez az állásfoglalás az emberi biztonság közös értelmezését *"olyan megközelítésként határozta meg, amely segíti a tagállamokat abban, hogy népük túlélését, megélhetését és méltóságát széles körű és átfogó kihívásokkal azonosítsák és kezeljék"* (UNGA, 2012). Ezt a közös értelmezést az emberi biztonság széles körű meghatározása alkotja, mint a félelemtől, a nélkülözéstől és az elnyomástól való szabadságot. Az ENSZ főtitkárnak az emberi biztonságról szóló második jelentésében (*The Second Report of the Secretary General on Human Security*), amely a tagállamok közötti közös egyetértést javasolta, 2012-ben a Közgyűlés elfogadta a 66/290 sz. Határozatot, amely az emberi biztonságról szóló ilyen közös egyetértést tartalmazta⁷³.

2013. május 8-án Ban Ki-moon ENSZ-főtitkár New Yorkban magas szintű tanácskozást (*High-Level Event on Human Security*) hívott össze az emberi biztonság integrált alkalmazása előmozdítása céljából, amelynek keretében a fejlesztések hatékonyabban valósíthatók meg.

2013. szeptember 25-én az Emberi Biztonsági Tanácsadó Testület (*ABHS= Advisory Board on Human Security*) és az Emberi Biztonsági Egy-

---

⁷² UNGA, Sixty-sixth session, Agenda items 14 and 117, 25 October 2012 . 66/290. Follow-up to paragraph 143 on human security of the 2005 World Summit Outcome, <http://undocs.org/A/RES/66/290> (Letöltve: 2018.06.24.)

⁷³ Tadjbakhsh, Shahrbanou: Human security twenty years on, (Az emberi biztonság húsz éve) Expert Analysis, June 2014. NOREF, The Norwegian Peacebuilding Resource Centre, <https://www.files.ethz.ch/isn/181368/540cb240aa84ac7133bce008adcde01f.pdf> (Letöltve: 2018.06.22.)

ség (HSU=Human Security Unit) szervezésében "Kerekasztal-találkozó az emberi biztonságról 2013-ban" („Roundtable Meeting on Human Security in 2013”) Genfben tanácskozást tartottak az emberi biztonság koncepciója érvényesítése kérdésében. A találkozó fontos információs lehetőséget jelentett az ENSZ-tagállamok, az ENSZ intézményrendszere és más nemzetközi és nem kormányzati szervezetek részére az emberi biztonság koncepciója érvényesítésének legújabb fejleményeiben, a jövőbeni együttműködés lehetőségeinek a feltárásában.

2013-ban a 2015 utáni fejlesztési menetrend előkészítése során az UNDP adminisztrátora, Helen Clark azt állította, hogy az emberi biztonság megközelítése mélyebb elemzést tesz lehetővé az emberek életét aláásó bizonytalanságok kiváltó okainak és következményeinek. Számos szervezet, például a fegyveres erőszakra és fejlesztésre vonatkozó genfi nyilatkozat titkársága azzal érvelt, hogy mivel a fegyveres erőszak a fejlesztési hiányok oka és következménye, a béke és biztonság fogalmát fel kell venni a 2015 utáni fenntartható fejlődés célkitűzései közé.⁷⁴

2014. június 18-án az ENSZ-tagállamok képviselői New Yorkban találkoztak⁷⁵, hogy egy tematikus vita (*Thematic Debate on “Responding to the opportunities and challenges of the 21st century: Human security and the post - 2015 development agenda”*) keretében megvitassák az emberi biztonságról szóló, 2015. utáni időszak fejlesztési menetrendjét. Az ENSZ 68. ülészakán megvitatták a főtitkár harmadik jelentését (A/RES/168 /685) annak érdekében, hogy az emberi biztonság koncepcióját minél szélesebb körben vonják be a 2015. utáni fejlesztési menetrend kereteibe.

2015. október 20-21. Isztambul, konferencia a nem állami szereplők szerepe az emberi biztonság megteremtésében: „Lehetőségek és kihívások” címmel.

Október 23-24. A negyedik Isztambuli Humánbiztonsági Konferencia. Ebben az évben az emberi biztonság koncepciójának a 20. évfordulójára összpontosítottak, mivel azt az UNDP 1994-es jelentésében fogalmazták meg. A "20 éves: emberi biztonság az útkereszteződésekben" című konferencia célja egy olyan fórum biztosítása volt, amely kritikusan feltárja, hogy

---

⁷⁴ Tadjbakhsh, Shahrbanou: Human security twenty years on, (Az emberi biztonság húsz éve) Expert Analysis, June 2014. NOREF, The Norwegian Peacebuilding Resource Centre, <https://www.files.ethz.ch/isn/181368/540cb240aa84ac7133bce008adcde01f.pdf> (Letöltve: 2018.06.22.)

⁷⁵ Human Security at the United Nations, <https://www.unocha.org/sites/dms/HSU/Newsletter%2011th%20edition.pdf> (Letöltve: 2018.06.24.)

az emberi biztonság hogyan fejlődött ki a tudományos és politikai életben és mi vár rá a jövőben.

2016. A Berliini Jelentés azt javasolja, hogy az Európai Unió fogadjon el egy második generációs emberi biztonsági megközelítést a konfliktusokra, mint geopolitikai választ az erőszak és a terror elleni fellépés alternatívájára. A második generációs emberi biztonság az emberi biztonság alapelveit követi, és alkalmazkodik a XXI. századi valósághoz⁷⁶.

2016. április 27-én az Emberi Biztonsági Egység (*HSU= Human Security Unit*) bemutatta a "A migráció emberi biztonságának dimenziói" ("*The Human Security Dimensions of Migration*") című anyagát. A Mexikó Állandó Missziója (*Permanent Mission of Mexico*) által szervezett esemény egybegyűjtötte az érdekelt feleket és a szakértőket, hogy megvitassák és azonosítsák a közös álláspontjukat, ezáltal elősegítve az ENSZ-főtitkár részére a migránsok és menekültek tömeges mozgására vonatkozó ütemtervének koherens napirendi kialakítását és támogatását.

2016-ban jelent meg Globális Biztonsági Stratégia⁷⁷, amelybe az emberi biztonság koncepciójának beépítése megtörtént. A helyzet áttekintése egyértelműen megmutatja, hogy van „szakadék” az európai emberi biztonsági doktrína és az emberi biztonság uniós intézményesített megvalósítása között. Az EU intézményi keretein belül különbségek vannak az emberi biztonsági megközelítés iránti elkötelezettségben.

2016. szeptember 19-én az ENSZ Közgyűlése egyhangúlag elfogadta a menekültekre és bevándorlókra vonatkozó New York-i Nyilatkozatát⁷⁸. A New York-i Nyilatkozat újólag megerősíti a nemzetközi menekültügyi rendszer fontosságát, és a tagállamok részére széles körű kötelezettségvállalásokat tartalmaz a mozgásban lévő emberek védelmére irányuló mechanizmu-

---

⁷⁶ From Hybrid Peace to Human Security: Rethinking EU Strategy towards Conflict, The Berlin Report of the Human Security Study Group Presented to High Representative of the Union for Foreign Affairs & Security Policy Federica Mogherini, 24 February 2016, Brussels.

<http://www.securityintransition.org/wp-content/uploads/2016/02/HSSGReport.pdf> (Letöltve: 2018.10.12.)

⁷⁷ Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe, A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy (*Közös jövőkép, közös fellépés: Erősebb Európa, Globális stratégia az Európai Unió kül-és biztonságpolitikájára vonatkozóan*), With Foreword by Federica Mogherini, High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, Vice-President of the European Commission, June 2016.

https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf

https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_hu_version.pdf (Letöltve: 2018.02.01.)

⁷⁸ The New York Declaration for Refugees and Migrants <http://www.unhcr.org/new-york-declaration-for-refugees-and-migrants.html> (Letöltve: 2018.01.30.)

sok megerősítésére. Két újabb globális kompaktum elfogadásának útját nyitotta meg 2018-ban: a menekültek globális kompaktja és a biztonságos, rendezett és rendszeres migráció érdekében globális kompakt.

Bár 2017-ben és az azóta eltelt időszakban történtek jelentős döntések és események az emberi biztonság kapcsán, azonban egyre inkább a migráció kereteiben folynak a tárgyalások, a döntés-előkészítések és döntések.

A történések és a következmények áttekintése azt mutatja, hogy az emberi biztonság koncepciója mélyen beágyazódott a nemzetközi politikai gondolkodásba és azt sok esetben a már kialakult folyamat- és rendszerműködés elveinek és törvényszerűségeinek figyelmen kívül hagyása irányába tolja el.

Az emberi biztonság koncepciójának érvényesítése szupranacionális gondolkodásmódba és érdekérvényesítésbe ágyazva lehetséges csak a koncepció alkotóinak eredeti elképzelése szerint...

3. Az emberi biztonság koncepciója felül- és alulnézetből...

3.1 Az emberi biztonság új dimenziója – megjelenik a koncepció (*New Dimension of Human Security; Chapter 2.*)⁷⁹

Az 1994-dik évi Human Fejlesztési Jelentés (HDR) egy 136 oldalas, logikusan szerkesztett és nyomdailag profi módon szedett dokumentum. A látszat ellenére azonban egy viszonylag bonyolult, egyes vonásaiban nehezen értelmezhető, sok részlettel és kiragadott gondolatokkal tűzdelt, fajsúlyos, komoly problémákat is felsorakoztató, ezekre eklektikusan fókuszáló, ugyanakkor, vagy mindezek ellenére egy határozott végkifejletet megcélzó anyagról van szó. A megalkotásában résztvevő neves személyek hosszas felsorolása is jelzi, hogy nem bíztak semmit a véletlenre, a Jelentés komoly tartalommal, előre mutató szándékkal, kitűzött célokkal, és határozott eredményelvárásokkal bír. Ebbe a dokumentumba került be a 2. fejezetbe, „Az emberi biztonság új dimenziója” című rész, a 22-46-dik oldalakon. Az emberi biztonságról szóló rész a teljes anyag 18,3%-át teszi ki. Mint koncepció, ez is terjedelmesnek, talán kissé túlságosan is „körbeírtnak” tűnik, mindemellett sok lényegesnek tekinthető elem és összefüggés mellőzésre vagy elhallgatásra került. A lényeg és a mögöttes tartalom elsősorban a sorok között olvasható. A fejezet felépítése is célzatosan strukturált. Az emberi biztonság összetevőivel (*components*) indul, foglalkozik a globális emberi biztonsággal, kitér a szükséges politikai intézkedésekre (*needed policy action*), taglalja a társadalmi integrációra irányuló politikákat (*policies*), és két függelékben (*annex*) mutatja be a válságban lévő országokat és a társadalmi integráció sikereit. Erre a fejezetre vezeti vissza a legtöbb szerző az emberi biztonság koncepciójának az eredetét és a lényegét. (Számos írás jelent már meg az emberi biztonság koncepciója kapcsán. Többek közt „A biztonság új dimenziói” címmel közölt írás⁸⁰ is alaposan elemzi az emberi

---

⁷⁹ Human development Report 1994, Published for the United Nations Development Programme (UNDP) New York, Oxford, Oxford University Press 1994, Copyright ©1994 by the United Nations Development Programme 1 UN Plaza, New York, New York, 10017, USA, ISBN 0-19-509170-1(paper); ISBN 0-19-509169-8 (cloth)
http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf (Letöltve:2017.11.23.)

⁸⁰ Száraz Enikő: A biztonság új dimenziói, Külügyi Szemle, 2003/2. nyár, http://kki.hu/assets/upload/KULUGY_KulugyiSzemle_2003__2szarazenikofolyoirat1.pdf (Letöltve: 2017.10.30.)

biztonságot. *(Mint általában a hasonló anyagok, ez is az 1994. évi HDR-t és annak a második fejezetét veszi alapul.)*

3.2 Miről is szól az 1994. évi HDR 2. fejezete és hogyan közelíti meg az emberi biztonságot?

A fejezet fontos nyitógondolata, hogy el kell jutni a gondolkodásmódban a nukleáris biztonságszemlélettől az emberi biztonságig. Ez a gondolat meghatározza a teljes fejezet irányultságát és logikáját. A biztonság fogalmát túl hosszú ideig szűken értelmezték: a külső agresszió ellen az állam területének a biztonsága vagy a nemzeti érdekek védelme a külpolitikában, vagy globális biztonság a nukleáris holokauszt veszélyétől függően. Ez inkább a nemzetállamokhoz kapcsolódik, mint az emberekhez, ezen belül is az egyes emberhez. A fejezet hangsúlyozza, hogy korábban nem nagyon foglalkoztak a hétköznapi emberek legitim aggályaival, a mindennapi életben a biztonság keresésével. A biztonság egyfajta szimbólum, amely védelmet jelent pl. a betegségek, az éhség, a munkanélküliség, a bűnözés, a társadalmi konfliktusok, a politikai elnyomás és a környezet veszélyeztetésének, stb. veszélyével szemben. Nemcsak a nemzetek között, de a nemzeteken belül is vannak konfliktusok. A legtöbb ember számára a bizonytalanság érzése leginkább a mindennapi élet gondjaiból származik, mintsem egy katasztrófális, távoli eseménytől való rettegésétől. *(Ez is meghatározza az emberi biztonsághoz való viszonyulást.)*

Az emberi biztonság nem a fegyverekről szól elsősorban, hanem az emberi életről és a méltóságról. A fejezet szerző hangsúlyozták, hogy az emberi biztonság eszméje, noha egyszerű koncepción alapszik, valószínűleg forradalmasítja majd a társadalmat a XXI. században.

Az emberi biztonság alapvető fogalmának megfontolásán keresztül négy alapvető jellemzőre kell összpontosítani: (1) Az emberi biztonság egyetemes probléma. Nem az emberek vagyoni helyzetétől függ. Számos olyan fenyegetés fordul elő, amelyek minden ember számára közösek: például a munkalehetőség hiánya, a kábítószer, a bűnözés, a környezet szennyezése és az emberi jogok megsértése. Intenzitásuk különbözhet a világ egyes részein, de az emberi biztonság fenyegetése valós tény és egyre csak növekszik. (2) Az emberi biztonság összetevői kölcsönösen függenek egymástól. Amikor az emberek biztonsága veszélyeztetett a világ bármely pontján, az sokakat, szinte minden országot, valószínűleg valamilyen formában érint. (Éhínség, betegségek, a környezetszennyezés, a kábítószer-kereskedelem, a terrorizmus, az etnikai viták, a társadalmak szétesése már nem az országhatárokon belül elszigetelt események.) (3) Az emberi biztonság könnyebben biztosít

ható a korai prevenció által, mint a későbbi beavatkozással. Kevésbé költséges a megelőzés, mint a reagáló kezelés. (4) Az emberi biztonság emberközpontú. Ez az emberekről, az életükről, a szabadságukról és a lehetőségeikről szól.

Számos elemző próbálta már az emberi biztonság „fogalmát” megalkotni. A szabadsághoz hasonlóan valaminek a hiányát könnyebb azonosítani, mint annak a jelenlétét. Az emberi biztonságot ösztönösen jobban meg lehet közelíteni, mint racionálisan értelmezni.

A fejezetben utalás van arra, hogy hasznos lenne egy konkrét (fogalmi) meghatározás. Az emberi biztonság két fő szempontról szól. Egyrészt a krónikus fenyegetésekkel szembeni biztonság (éhség, betegség, elnyomás). Másrészt védelem a mindennapok zavarai ellen (otthonokban, munkahelyeken, közösségekben). Az emberi biztonság elvesztése lehet lassú folyamat is, de lehet gyors és kíméletlen is. Ezt okozhatják a rossz politikai döntések és a természet erői is, vagy a kettő együtt. Az emberi biztonság megfogalmazásában fontos, hogy az emberi biztonság ne legyen azonos az emberi fejlődéssel. Az emberi fejlődés egy tágabb koncepció, amelyet a korábban megfogalmazott Emberi Fejlődési Jelentések (*Human Development Reports*) írtak le az emberek választási lehetőségeinek kiszélesítése folyamataként. Az emberi biztonság azt jelenti, hogy az emberek biztonságosan és szabadon gyakorolhatják ezeket a döntéseket, és viszonylag biztosak lehetnek abban, hogy a mai lehetőségeik holnap sem vesznek el. Természetesen van kapcsolat az emberi biztonság és az emberi fejlődés között: mindkét terület erősítheti vagy gyengítheti a másikat. A biztonság veszélyeztetése a tolerancia csökkenésével is jár. Az emberi biztonság biztosítása nem jelenti egyben az emberek felelősségének az átvételét, ezzel együtt a lehetőség elvételét az életük alakítására. Ha ez megtörténne, akkor az emberek elbizonytalanodnának és a társadalom terheivé válnak. Az emberi biztonság koncepciója hangsúlyozza, hogy az embereknek képesnek kell lenniük magukra vigyázni: minden embernek rendelkeznie kell azzal a lehetőséggel, hogy megfeleljen a legfontosabb szükségleteiknek és megélhesse saját életét. Ez teszi lehetővé és biztosítja, hogy teljes mértékben hozzájárulhassanak a fejlődéshez, a saját fejlődésükhöz és közösségeikhez, országaikhoz és világukhoz. Az emberi biztonság a részvételen alapuló emberi fejlődés kritikus összetevője. Az emberi biztonság egy integratív koncepció. Csak akkor tud érvényesülni, ha mindenki egyetért abban, hogy a fejlődésbe minden embert be kell vonnia.

Az emberi biztonság számos komponenssel rendelkezik, ezeket célszerű megvizsgálni.

3.3 Az emberi biztonság koncepciójának összetevői

Az emberi biztonság két fő alkotóeleme van: a félelemtől való szabadság és az elnyomástól/nélkülözéstől való szabadság⁸¹. A későbbiekben az utóbbi kapott nagyobb teret. (*Erre könnyebb humanitárius megoldásokat keresni.*) Mindez az ENSZ-okmányokban is szerepel. A gazdag nemzeteknek és a szegény nemzeteknek eltérő biztonsági problémái lehetnek, de sok a közös probléma is. A veszélyek és fenyegetések a Jelentés szerint nem ismerik az országhatárokat, azokat átlépik és nincsenek globális biztosítékok az emberi biztonságot fenyegető valós veszélyekkel szemben. A biztonság (általános) fogalmának ezért az emberi biztonság koncepciója oldaláról nézve-sürgősen két alapvető kérdésben kellene a jelentés szerint megváltoznia: (1) a területi biztonság túlzott hangsúlyozása helyett az emberek biztonságára kell sokkal nagyobb hangsúlyt fektetni (a fegyverektől függő biztonság helyett a fenntartható emberi fejlődés biztosítása); (2) az emberi biztonságot fenyegető veszélyek azonosítása, a főbb kategóriák figyelembe vétele (gazdasági biztonság, élelmiszerbiztonság, egészségbiztonság, környezetvédelem, személyes biztonság, közösségi biztonság, politikai biztonság). (*A fejezetben kifejtésre kerül, hogy a szerzők mit értenek a hét kategória tartalma alatt. Ezt számos példával támasztják alá.*) A hét veszélyt a „belső dimenziók közé sorolják egyes kutatók, míg a globális emberi biztonságnál felsorolt 6 tényezőt a külső dimenziók közé tartozónak vélik. Szkeptikus elemzők szerint a két szám összeadva 13-at ad ki, és ezt a koncepció oldaláról nézve rossz ómennek tekintik.

Fő veszélyek: (1) Gazdasági biztonság (a munkából, a köz- és a környezeti erőforrásokból vagy megbízható szociális biztonsági hálóktól származó biztos alapellátás); (2) Élelmiszerbiztonság (az alapvető élelmiszerekhez való reális fizikai és gazdasági hozzáférés); (3) Egészségbiztonság (hozzáférés a személyes egészségügyi ellátáshoz és a közegészségügyi védelmi programokhoz), (4) környezetbiztonság (a természeti katasztrófáktól való biztonság és a környezeti degradációval járó erőforrások hiánya); (5) Személyes biztonság (az erőszakos konfliktusoktól való fizikai biztonság, az emberi jogok megsértése, a családon belüli erőszak, a bűnözés, a gyermekek általi visszaélés és az öngyilkos erőszak, mint a kábítószerrel való visszaélés); (6) a közösségi biztonság (az elnyomó közösségi gyakorlatok és az etnikai konfliktusok biztonsága); (7) Politikai biztonság (az állami elnyomás és az emberi jogok visszaélése).

---

⁸¹ A két alkotóelem angol nyelvű alakjából a magyarra történő fordítás nem egységes.

3.4 A globális emberi biztonság megközelítése a koncepció alapján

Az emberi biztonság egyes globális kihívásai azért merülnek fel, mert az országon belüli veszélyek gyorsan „meghaladják” a nemzeti határokat, azaz „átlépik” azokat. A környezeti veszélyek, az emberi pusztítás következményei szinte mindenütt jelen vannak és befolyásolják, többek közt az éghajlati viszonyokat is. A kábítószer-kereskedelem is transznacionális jelenség. Az egyéb fenyegetések is globális jellegűek, mivel az országok közötti egyenlőtlenségek miatt az emberek millióit arra ösztönzik, hogy elhagyják az otthonukat, hogy jobb életet keressenek, függetlenül attól, hogy a kiszemelt ország be akarja-e fogadni őket vagy sem, ha igen, milyen feltételekkel. Ehhez járul még a vallási fundamentalizmus, a radikalizmus, a terrorizmus. Ebből a Jelentés szerzői azt a következtetést vonták le, hogy ha az emberi biztonság bárhol is veszélyeztetett, akkor ez mindenhol érinti az embereket. Egyetlen nemzet sem tudja elszigetelni az életét a világ többi részétől. A nemzetközi kereskedelem és a kommunikációs technológiák minden embert bekapcsolnak a világ eseményeibe, történéseibe.

A nemzeti határokon nem áll meg tehát a globális veszélyeztetés. Az ember biztonságának XXI. századi igazi fenyegetései több millió embert érintenek és nemcsak néhány nemzetet. Ezek a fenyegetések lehetnek: (1) nem ellenőrzött népességnövekedés, (2) a gazdasági lehetőségek közötti különbségek, (3) megnövekedett nemzetközi migráció, (4) környezetkárosodás, (5) kábítószer-előállítás és kereskedelem, (6) nemzetközi terrorizmus. Minden nemzet érdeke, hogy felfedezzen újfajta együttműködési lehetőségeket a hat újonnan felbukkanó fenyegetésre (és másokra, amennyiben időközben felmerülhetnek) való reagálására, amelyek az emberi bizonytalanság globális keretét alkotják. *(A fentiekben jelzettek szerint ezeket külső dimenzióknak tekintik.)*

A nem ellenőrzött népességnövekedés a Földön élő emberek számának gyors ütemű növekedése, a fejlődési lehetőségek hiányával párosulva, a bolygó túlszűfoltóságát hozza, és hatalmas nyomás alá helyezi a nem megújuló (erő)forrásokat. A válasznak sokoldalúnak kellene lennie (családtervezés, nők nevelése-oktatása, népességprogramok, szabályozások).

A gazdasági lehetőségek közötti különbségeket jellemzi a globális jövedelem alakulása, s bár az egy személyre jutó jövedelem sokszorosára növekedett, de egyenlőtlenül oszlik meg. Egyre nagyobb a különbség a szegények és a gazdagok közt. Ezek az eltérések sok más egyenlőtlenséget tükröznek, a kereskedelemben, a befektetésekben, a megtakarításokban és a kereskedelmi hitelezésben. Összességében tükrözik a globális piaci lehetőségekhez való egyenlőtlen hozzáférést és az ebből fakadó feszültségeket.

A megnövekedett nemzetközi migráció a népesség (egyreségekben aránytalan) megnövekedésének és a szegénység elmélyülésének a fejlődő országokban az egyik legtisztábban levezethető következménye. A dél-észak ellentét további mélyülése folytatódik. 1994-ben az illegális nemzetközi migránsok becsült száma kb. 15-30 millió volt. Emellett nagyszámú menekülttel is számolni kellett. Ezek a nyomások valószínűleg növekedni fognak. Az útnak indult tömegeket nem mindenütt fogadják tárt ajtókkal. A migrációra hatással van a fejlett országok gazdaságpolitikája is (*push-pull*). Az ipari országok munkaerő igénye szelektív és differenciált, ami károsan hat a munkaerőt kibocsátó országok fejlődésére és a migránsok megítélésére is.

A környezetkárosodás/károsítás miatt a környezeti degradáció legtöbb formája a legsúlyosabb helyi hatásokkal jár, de komoly áttétek is megvalósulnak. A biológiai sokféleség komoly fenyegetésnek van kitéve. Mivel az élőhelyek széttöredezettek, átalakultak vagy megsemmisültek, elveszítik ökoszisztéma-szolgáltatásukat, a víztisztítást, talajjavítást, vízgyűjtő védelmet, hőmérséklet-szabályozást, tápanyag- és hulladék-újrahasznosítást és légkör karbantartási képességét. Mindezek a változások fokozottan veszélyeztetik a globális emberi biztonságot és kihatnak a többi veszélyforrás következményeire is.

A kábítószer-előállítás és kereskedelem az emberi társadalom egyik legnagyobb fenyegető veszélyének tekinthető. A fenyegetés nagyságrendje ellenére a nemzetközi közösségnek még nem sikerült koherens választ adnia. Az egyes országok saját cselekvési terveket dolgoztak ki. De az ilyen magányos erőfeszítések nem adnak hatékony, tartós választ. Mindaddig, amíg a kereslet továbbra is fennáll, lesz kínálat is. A valódi megoldásnak a kábítószer-függőség okainak kezelésében kell állnia, és meg kell szüntetnie a szegénységet, kábítószer-termelést.

A nemzetközi terrorizmus az erőszak terjesztésének az egyik legdrasztikusabb módja. A terrorizmus az egész világon jelen van. a terrorizmusnak nincs nemzetisége, globális jelenség.

(Megjegyzés: a globális veszélyeztetések (1-6) köre az 1994. évi HDR megjelenése után mindig az adott helyzetnek megfelelően kerül rangsorolásra, léteznek úgynevezett folyamat, vagy következmény veszélyek, vagy veszélyek láncolata is. A biztonságértelmezés hagyományos rendszerébe sok esetben nehezen beilleszthető megközelítések is megjelennek.)

3.5 Szükséges politikai intézkedések az emberi biztonság érdekében

Az emberi biztonság koncepciója a megoldás kiinduló pontjaként a politikát nevesíti. *(Nem tesz különbséget a polity, politics, policy között és nem nevesíti a döntési szinteket sem!)* Az emberi biztonság nevében történő beavatkozás új politikai válaszokat követel mind nemzeti, mind nemzetközi szinten. *(Ebből következik, hogy a koncepció aktív elemének tekintik az alkotók a beavatkozást az emberi biztonság nevében!)* Az elmúlt évtizedek során az emberiség fokozatosan kiépítette a globális biztonság rendszerét - a nukleáris elrettentést, a hatalmi egyensúlyokat, a stratégiai szövetségeket, a regionális biztonsági egyezményeket és a nemzetközi katonai/rendőri beavatkozást a szuperhatalmak és az ENSZ nevével fémjelvezve. A globális biztonsági keretrendszer a hidegháborút követően jelentősen megváltozott. A koncepció úgy fogalmaz, hogy a hagyományos biztonsági felfogás helyett - vagy legalábbis mellette - ki kell alakítani egy új, még átfogóbb struktúrát, amely biztosítja minden ember biztonságát az egész világon. Egyes globális jellegű veszélyek csak nemzeti cselekvéseket követelnek meg, míg mások, összehangolt nemzetközi választ igényelnek. A koncepció fontos eleme a korai figyelmeztető jelzések észlelése és ezekre a reagálás. A tapasztalatok szerint, hogy ha személyeket érintő, gazdasági, politikai vagy környezetvédelmi problémák merülnek fel, akkor a nemzeti megközelítés sajátosan érvényesül. A nemzetközi közösségben kiemelt kérdés az, hogy lehet-e korai figyelmeztető jelzést kapni a nemzeti szintű kockázatokról? Ezek a jelek segíthetnek az időszzerű megelőző intézkedések meghozatalában és a konfliktusok és a háborúk elkerülésében, és így talán nem túl későn történik meg a szükséges beavatkozás. Fontos lenne tudni, hogy mely országokban vannak jelen többszörös fenyegetések és kezelésre szoruló összetett kockázatok. A korai előrejelző jelzések lehetnek például, az élelmiszer-ellátás és minőség, a fogyasztás romlása, magas munkanélküliség és csökkenő bérek, az emberi jogok megsértése, az etnikai erőszak esetei, a regionális egyenlőtlenségek kiszélesítése és a katonai kiadások megnövelés, stb. *(Ez a gondolat vezetett többek közt a különféle mutatók, indexek kidolgozásához.)* A koncepció kiemeli, hogy a potenciális válsághelyzetek azonosítása az adott ország tekintetében nem vádirat, hanem a megelőző diplomácia és az aktív békepolitika lényeges része. Egy világos mutatószám és egy rájuk épülő figyelmeztető rendszer segítheti az országokat abban, hogy elkerüljék a válsághelyzeti szint elérését. Meghatározott *(szabályozott)* nemzeti és nemzetközi fellépésekre van szükség ilyen esetekben, ideértve a megelőző és gondoskodó fejlesztést, a társadalmi beilleszkedési folyamatok támogatását. Számos olyan ország van, ahol a nemzeti és nemzetközi erőfeszítéseket meg

kell erősíteni az emberi biztonság előmozdítása érdekében. Ezeknek az országoknak a listája kiterjed minden világrészre, a jelenleg zajló válságokra, olyan országokra, amelyekben más súlyos belső feszültségeket vagy nagy regionális egyenlőtlenségeket lehet azonosítani. A megelőző intézkedések szerepe van abban is, hogy későbbiekben megakadályozzák a világ közösségének a nagyobb költségeket. Sok esetben a megelőző beruházás a társadalmi-gazdasági fejlődéshez esetleg megakadályozhatta volna a későbbi válságot. Az ENSZ-katonák nem helyettesítik a társadalmi-gazdasági reformot. A rövid távú humanitárius segítség sem helyettesítheti a hosszú távú fejlesztési támogatást is. *(Ez utóbbi gondolatok az emberi biztonság koncepciója szűkebb vagy szélesebb megközelítésének fontos elemivé váltak.)*

3.6 Az emberi biztonság fontos indikátorai

Az emberi biztonság koncepciójának alkotói szerint az emberi biztonság pontos *(definiatív)* meghatározása nem könnyű dolog, de néhány hasznos indikátor korai figyelmeztetést adhat arról, hogy az adott országnak vannak-e az emberi bizonytalansággal küzdő problémái, és elhanyagolják-e a társadalmi szétesés elleni fellépést és leplezik-e a nemzeti kudarcokat. A következő indikátorokat tartják az alkotók különösen feltáróaknak: (1) élelmiszerellátás mennyisége, napi kalóriatartalommal, az alapvető emberi szükségletek százalékában, az egy főre jutó élelmiszertermelés mutatója és az élelmiszer-importfüggőségi arány tendenciája alapján, (2) a magas és tartós munkanélküliségi ráta, a valós nemzeti jövedelem hirtelen visszaesése, vagy a reálbérek csökkenése, az infláció rendkívül magas üteme és a gazdagok és a szegények közötti jövedelemkülönbségek kiszélesedése, (3) emberi jogsértések magas száma, politikai aktivitás börtönbüntetéssel, kínzással, a sajtószabadság korlátozásával, sajtó cenzúrázásával és más emberi jogi jogsértésekkel mérve, (4) etnikai vagy vallási konfliktusok, az ilyen konfliktusokban érintett lakosság százalékos aránya és az áldozatok száma. Az egyenlőtlenség, amelyet elsősorban a különbség jelez a különböző népességcsoportok HDI értékei között, (5) katonai ellátás, a katonai kiadások aránya az oktatás és az egészség együttes kiadásaihoz viszonyítva. Ezek azonban csak részleges indikátorok. Bár annak ellenére, hogy a fentiek csak néhány dimenziót tartalmaznak, ha több mutató ugyanabba az irányba mutat, az ország bajba kerülhet. Ezek az indikátorok riasztást válthatnak ki. Ideális esetben olyan mutatókat is rendszeresíteni és alkalmazni kell, amelyek az emberi biztonsággal szembeni globális veszélyeket azonosítják. A nemzeti és a globális

mutatók kombinálásával, a nemzeti és a globális bizonytalanságok egybeesésével több párhuzamos dolog közt meg lehet találni az összefüggéseket.

3.7 A társadalmi integráció politikái az emberi biztonság érdekében

Az anyag szerzői hangsúlyozzák, hogy bár a nemzetközi közösség segíthet a jövőbeli válságok megakadályozásában, az elsődleges felelősségvállalás az országokat (nemzetállamokat) terheli. *(Megjegyzés: ez az egyik alapvető kritikai pontja a koncepciónak, mert a nemzetállamok biztonsági szerepét háttérbe szorítva éppen azok felelősségét fogalmazza meg.)* A biztonság gyakran az emberekről szól. Ahol nincs központi kormányzat, ott az emberek és helyi közösségeik sokszor többet tesznek, mint a kormányhivatalok. (1) Számos ország bátorító példákat is feljárnál arra, hogy a társadalmi integráció célzott társadalmi politikái hogyan valósíthatók meg. Az ezen országok által követett politikák megerősítik, hogy mennyire fontos, hogy mindenki, bármilyen faj vagy etnikai csoport számára lehetővé tegyék a saját kapacitásuknak a fejlesztését, különösen a hatékony egészségügyi és oktatási szolgáltatásokon keresztül. (2) Biztosítani kell a gazdasági növekedés széles körű megteremtését, hogy mindenkinek egyenlő hozzáférést biztosítson a gazdasági lehetőségekhez. (3) Fontosak a gondosan kidolgozott, pozitív cselekvési programok, hogy az egyes társadalmak nyereségéből a gyengébb csoportok nagyobb arányban részesüljenek. Ahol az emberi biztonság és a társadalmi integráció biztosított, a gazdasági növekedés és a humán fejlődés is előreléphet. Sok ország sajnálatos módon nem a fenti utat választotta, és az egyenlőtlenségeket zavartalanul emelhette.

A Társadalmi Fejlődés Világszintű Csúcstalálkozója (*The World Summit for Social Development*) új lehetőséget kínált a nemzetközi közösség számára az elmúlt időszak tapasztalataira építve az emberi biztonság érdekében a következő időszakra: (1) Az emberi biztonság „fogalmának” támogatása a XXI. század legfontosabb kihívásaként. (2) Odafigyelés az emberekre, hogy teljes mértékben hozzájárulhassanak a globális emberi biztonságához és azt összekapcsolják a szolidaritással. (3) A gazdag és a szegény országokban a nemzeti kormányok felkérése, hogy fogadjanak el politikai intézkedéseket az emberi biztonság érdekében. Biztosnak kell lenniük abban, hogy minden ember rendelkezzen az alapvető képességekkel és lehetőségekkel, különösen az eszközökhöz való hozzáférés és a produktív és kifizetődő munka terén. Biztosítaniuk kell azt is, hogy a polgárok alapvető emberi jogokat élvezzenek és beleszólhassanak a politikába. (4) Ajánlatos, hogy minden ország teljes mértékben együttműködjön ebben a törekvésben mind regionális és mind globális szinten. Ennek érdekében ki kell dolgozni a fejlesztés nem-

zetközi együttműködésének új keretét, figyelembe véve a globális emberi biztonság oszthatatlanságát hogy senki sincs biztonságban mindaddig, amíg valaki bizonytalan helyzetben van valahol. (5) A koncepció felszólítja az Egyesült Nemzeteket, hogy tegyenek erőfeszítéseket a megelőző diplomáciában, elismerve, hogy a konfliktusok és a háború okai gyakran gyökereznek a szegénységben, a társadalmi igazságtalanságban és a környezeti degradációban, és ezeket az erőfeszítések útján, az előrehaladási fejlesztési kezdeményezéseken keresztül kell helyre állítani. (6) A koncepció ajánlja továbbá, hogy a globális intézmények mai keretét át kell tekinteni és újratervezni, hogy felkészítsék ezeket a szervezeteket teljes mértékben arra, hogy részt vegyenek az emberi biztonság sürgető kihívásainak kezelésében, mindez a hosszú távú fenntartható emberi fejlődés paradigmái keretén belül. *(A koncepció a HDR egyes fejezeteinek összefüggése tükrében mutatta be az emberi biztonság fontosságát és létjogosultságát.)*

Gaspar és Gomez szerint az emberi biztonság koncepciójának lényege a bizonytalanságokban és azok kezelési nehézségeiben, azaz az inkohereciában rejlik. A tévhitek is a bizonytalanságot erősítik. Az Afganisztánban élő emberek gondjai nem elsősorban konfliktusokból, hanem főleg aszályból származnak, ugyanis az aszály az életüket határozza meg, ebből fakadnak a konfliktusok is. Az emberek hajlamosak arra gondolni, hogy a bevándorlók a legtöbb helyi bűnözésért felelősek, ám ezek általában nagyon kis részükért felelősek. Az emberek attól félnek, hogy megtámadják az idegenek, de a támadók nagyobb része nem idegen. A katasztrófák nagyobb károkat okoznak, mint a konfliktusok, de a konfliktusok mindig nagyobb figyelmet kapnak, mind pénzügyi, mind tudományos szempontoktól. Annak ellenére, hogy a politikai döntések állítólag valós bizonyítékokon alapulnak, mégis fennmarad az inkoherecia⁸².

Sadako Ogata szerint az emberi biztonság nem törekszik az állam biztonságának pótlására, hanem kiegészíti azt. Az államok alapvető felelőssége a biztonság megteremtése. Mégis gyakran nem teljesítik kötelezettségeiket, ami sok esetben az emberek fenyegetésének forrása. Amint azt a sok erőszakos konfliktus és a világon tapasztalható rendkívüli szegénység is mutatja, az államok sem lehetnek biztonságban, ha az emberek biztonsága veszélybe kerül. De az emberek sem lehetnek biztonságban az erős, demokratikus és felelősségteljes államok hiányában, ahogy az összeomlott államok

---

⁸² Gaspar, Des and Gómez. Oscar A.: Human Security – Twenty Years On, *(Emberi biztonság – már húsz éve)* 16. December 2014.
<http://hdr.undp.org/en/content/human-security-%E2%80%93-twenty-years> (Letöltve: 2018.01.23.)

példája is szemlélteti. Ezek a kihívások ma sok polgárháborúval, vagy belső konfliktusokkal sújtott országban vannak jelen.

Az emberi biztonság koncepciója az emberek alapvető szabadságainak védelmére és bővítésére irányul. Ehhez meg kell védenie az embereket a kritikus és átfogó veszélyektől, és fel kell hatalmaznia az embereket, hogy tegyenek a saját életük érdekében. A védelem Sadako Ogata szerinte az embereket oltalmazó létfontosságú normákra, politikákra és intézményekre utal, és "felülről lefelé irányuló megközelítést" jelent, mint például a jogállamiság és a demokratikus kormányzás. A szerepvállalás hangsúlyozza az emberek cselekvőképességét és résztvevők szerepét, és ez alulról felfelé építkező megközelítést jelent⁸³.

Végül az is kérdés, mi tartozik bele az emberi biztonság koncepciójába és milyen alapon? A szakértők közti vita rendszerint arra irányul, hogy mi tartozik az emberi biztonság koncepciójának a témakörébe, a szűkebb vagy a szélesebb értelmezés szerint. Eljutottak oda, hogy már nem a koncepció a lényeg, hanem az érvek bizonyíthatósága és elfogadhatósága. Sokan azt állítják, hogy a széles koncepciónak nincs „analitikus vonása”. (*Ergo, alkalmatlan az elemzésre.*) " Ehhez hozzátartozik az is, hogy a valóságban gyakran fontos tényezőkhöz kötődnek olyan elméleti szempontok is, amelyek nem konvencionálisan kapcsolódnak egymáshoz: pl. a gazdasági, társadalmi, kulturális, egészségügyi, politikai és katonai jellegűek nem külön rendszerekben jelennek meg és továbbra is ellenzik azt a megközelítést, hogy a nemzeti, és a személyes biztonság nem biztosítható katonai eszközökkel. Egyre több elemző a szélesebb körű elrendezést gyümölcsözőbbnek értékeli, bár tipikusan bizonyos szelektív összpontosítással a vizsgált eseteknek megfelelően⁸⁴.

---

⁸³ Ogata, Sadako a: Safeguarding freedom : A new concept of human security, (*Az emberi biztonság új koncepciója*) International Herald Tribune, May. 2003. <https://www.nytimes.com/2003/05/08/opinion/safeguarding-freedom-a-new-concept-of-human-security.html> (Letöltve: 2017.12.27.)

⁸⁴ Gasper, Des: The Idea of Human Security, Pre-final version of a chapter that appeared in 2010 in K. O'Brien, A. L. St. Clair, B. Kristoffersen (eds.), *Climate Change, Ethics and Human Security*, Cambridge: Cambridge Univ. Press, pp.23-46. A longer earlier version appeared as an ISS Working Paper, <http://repub.eur.nl/res/pub/21572/> and as Garnet Working Paper 28/08, http://www.garnet-eu.org/fileadmin/documents/working_papers/2808.pdf. (Letöltve: 2017.12.27.) https://www.researchgate.net/publication/289025826_The_idea_of_human_security (Letöltve: 2017.12.22.)

4. A koncepció értelmezése és az értelmezések értelmezése

Visszatérő kérdés, hogy az emberi biztonság koncepciója valóban koncepció-e vagy valami más? *(Nem véletlenül merült fel a kérdés, mert számos hivatkozásban fogalomról, definícióról is szó van, vagy egyenesen arra történik hivatkozás. Az OCHA anyagok „definition”-t említenek.)* A latin eredetű koncepció (*conceptio*) szó valamiféle elgondolást, tervet, ötletet, nézőpontot, de összefoglalást is jelent. A koncepció, mint (1) elgondolás, valamely elképzelt, kigondolt tennivalók rendszerét is jelenti egy bizonyos cél elérése érdekében, és ez a cél bizonyos hatásokra és eredményekre vonatkozó előzetes megfontolásokon, számításokon alapszik. *(Szándék húzódik meg mögötte. Ez lehet deklaratív vagy titkolt.)* (2) A koncepció, mint terv a jövőbeni elképzéseket foglalja össze (rendszerint) írásban és a megvalósítási lehetőségeket is elemzi/mérlegeli. *(A terv és az elgondolás közti határvonal meghúzása sok esetben nem egyértelmű, a terv elvileg strukturált, letisztult, rögzített elgondolásnak is tekinthető.)* (3) A koncepció lehet felfogások rendszere is, amely egy szemlélettel, hozzáállással, nézőponttal kapcsolatos nézetek, elgondolások összességét is jelenti. Ezen a vonalon el lehet jutni akár valamely elviség, szemlélet, de egy világszemlélet, értékrend alapjáig is. (4) A koncepció lehet valamilyen mondanivaló, üzenet is, amely egy közölnivaló megfogalmazását, megjelenítését jelenti. (5) A koncepció lehet a fő gondolat kerete, amelyre, vagy amely köré, vagy azon belül egy alkotás kiterjed (6) A koncepció lehet fentiek összefoglalása is. A fentiekből látható, hogy a koncepcionális megközelítés lehetőségei meglehetősen tágak, ezért az egyértelmű megítélés nem egyszerű.

Ha figyelembe vesszük, hogy a pakisztáni Mahbub ul Haq, akinek tagadhatatlan érdemei vannak a koncepció kialakításában, pozicionálásában, közgazdász volt, ezzel együtt az emberi fejlesztés és később az emberi biztonság elkötelezett támogatója és propagálója, a fejlődő országok harcos képviselője is, akkor az emberi biztonság koncepciója mögött vélhetően a gazdasági szakember és a fejlődő országok érdekeit képviselő markáns szándékokat érvényesíteni akaró politikus-szakember gondolkodásmódja is felfedezhető és azonosítható.

A gazdasági indíttatású koncepciók a célok elérésének érdekében szükségleteket és igényeket határoznak meg, s ezeket hatásosan és hatékonyan szándékoznak kielégíteni. *(A hidegháború után az igény, a szükséglet hatványozottan jelentkezett a megoldásra, és adott volt a „célterület” is.)* Egy gazdasági háttérű koncepció általában négy pillérré támaszkodik: (1) célpi-

ac, (2) partner/ügyfél/”fogyasztó”orientáció=ember, (3) integráltság, (4) (egyértelmű) haszonelvűség. Ha megnézzük, ezek mindegyike az emberi biztonság koncepciója mögött valamilyen formában azonosítható. Ehhez azonban alaposan körül kell járni magát a koncepciót! Nem elegendő a kialakulás folyamatát vizsgálni, az előzményeket, a deklarációt, magát a koncepció kifejtését (1994. évi HDR 2. fejezet) és az utóéletet, hanem azt is, ami a”sorok közt” van, és lehet.

Az emberi biztonság koncepciójának gyökereit keresve elsőként a (1) természeti jogokhoz, a jogállamisághoz, az egyéni alapvető jogokhoz, mint az élethez, a szabadsághoz és a boldogságra törekvéshez kapcsolódó jogokhoz célszerű visszamenni, amelyeket elvileg a nemzetközi közösség(ek)nek kellene megvédenie. (2) A humanitárius biztonságfelfogás szerint az emberi biztonság elérhető a nemzetközi jog megerősítésével, a nemzetközi cselekvések összehangolásával, a fegyverek és pusztító eszközök szigorú korlátozásával, a népirtás és a háborús bűncselekmények megelőzésével és szigorú büntetésével. *(Ez egyértelmű szabályozást sugall. Az emberi biztonság koncepciója szembenőően ezt a megközelítést is erősíti.)* (3) Az emberi biztonság széles körű koncepciója értelmében, ideértve a gazdasági, politikai, környezetvédelmi és egyéb veszélyeket, mindenhol és mindenkor garantálni kell az emberek biztonságát és az egyéni jól-létet⁸⁵. *(Ez a megközelítés alátámasztja azt, hogy az emberi biztonság nevében bárki jogosult a védelemre, ha a veszélyt nevesíteni és ezt nemzetközi fórumon elfogadtatni is lehet.)*

A veszély, mint kategória, jelenség és kockázati tényező egyértelműen jelen van az „emberi biztonság” kifejezés használatában. Néhányan azzal érvelnek, hogy a kifejezés az 1970-es évek neo-marxista kritikájában gyökerezik, de egyértelműen szemléltethető, hogy az emberi biztonság egy olyan alapelv is, amelybe be van ágyazva a felvilágosodás liberalizmusa is. Szinte minden támogató egyetért az egyéni/human (*individual/human*) biztonság szükségességével, néhányan ragaszkodtak ahhoz, hogy az ilyen védelmet a legjobban csak az állam biztonsága révén lehet elérni. Hangsúlyozva ezzel, hogy az állam hagyományosan mind a külső, mind a belső fenyegetések ellen köteles a polgárait megvédeni⁸⁶.

---

⁸⁵ A jólét és a jól-lét az emberi biztonság koncepciójában is megkülönböztetésre kerül. A jól-lét nem jelent egyértelműen gazdaságságot, inkább a szubjektív érzetet fejezi ki. A jólét alatt az anyagi biztonságot és ennek hatásait célszerű érteni.

⁸⁶ Liotta, P. H. and Owen, Taylor: “Why Human Security?” *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations*, <http://www.taylorowen.com/Articles/Owen%20and%20Liotta%20-%20Why%20Human%20Security.pdf> (Letöltve: 2017.12.21.)

A hidegháború vége óta a fegyveres konfliktusok egyre inkább az államokon belül, és nem az államok között zajlanak. A nemzetbiztonság/nemzeti biztonság továbbra is fontos, de olyan világban, ahol az államok közötti háború ritka kivétel, és több embert ölnek meg saját kormányaik, mint a külföldi hadseregek, az „emberi biztonság” fogalma egyre nagyobb elismerést kap. A hagyományos biztonsági koncepciókkal ellentétben, amelyek a külső katonai fenyegetések elleni védelemre összpontosítanak, az emberi biztonság az egyének biztonságára vonatkozik⁸⁷.

A koncepció valós lényegét a deklarált változat alapján is meg lehet ragadni, de azóta sok minden történt és ezek a történések folyamatosan alakították és alakítják az értelmezést. Sok esetben éppen a koncepció vált hivatkozási alappá olyan kérdésekben, amelyeket mással nehéz lenne indokolni.

4.1 A koncepció koncepciója...

Mi az emberi biztonság? A koncepció eredete kapcsolódik, és tulajdonképpen vissza is vezethető a fejlődésről és a biztonságról az 1960-as, 70-es és 80-as években uralkodó nézetekhez. Különösen tetten érhető a közgazdaságtanban, amely a gazdasági fejlődési modellek kritikájával állt elő az 1960-as évek kezdetén. Az 1970-es évek közepén a biztonsági témájú tanulmányokat közlétező Nemzetközi Kapcsolatok-ban (*International Relations*) jelent meg a nemzetközi Világrend Modellek Projekt (*World Order Models Project = WOMP*) nagyratörő vállalkozása, hogy megálmoldjon és megalkosson egy stabilabb és igazságosabb világrendet, és ennek keretében hívta fel a figyelmet az egyén jólétére és biztonságára⁸⁸.

4.2 Az egyén, mint a biztonság referenciája nem új

(Ezt a mondatot gyakran idézik a koncepció hívei, mintegy igazolva, hogy a koncepciót kritizálóknak el kellene ismerni, hogy régi „adósság törlesztéséről” van szó, amikor az emberi biztonság létjogosultságát bizonygatják.)

Az államról, mint a biztonság referenciájáról szóló XX. századi koncepció, csak a XVIII. századtól kezdődően kezdett kikristályosodni, amikor a

---

⁸⁷ Liotta, P.H. and Taylor Owen. 2006 ‘Why Human Security?’ *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations*. Vol 7, No. 1 Winter/Spring 2006: 37-54. <http://www.taylorowen.com/Articles/Owen%20and%20Liotta%20-%20Why%20Human%20Security.pdf> (Letöltve: 2017.12.21.)

⁸⁸ Bajpai, Kanti: Human Security: Concept and Measurement Kroc Institute Occasional Paper #19:OP:1, August 2000, http://www.conflictrecovery.org/bin/Kanti_Bajpai-Human_Security_Concept_and_Measurement.pdf (Letöltve:2018.09.21.)

francia forradalom és a napóleoni háborúk után az állam fenyegetései jelentették a legfontosabb biztonsági kérdéseket; "Az állam megtestesülése különleges történelmi körülmények eredménye volt"⁸⁹

Korábban a biztonság fogalma szélesebb volt, mind az államra, mind az egyénre hivatkozva.⁹⁰

Az emberi biztonság koncepciójának megjelenése és alkalmazása a biztonság realiztikus, államközpontú biztonságkoncepciójától való eltérést jelenti, amely a tudományos-szakmai kutatásokat addig uralta. A nagyhatalmak külpolitikai gondolkodásmódja esetében a biztonság fogalmi újragondolása is napirendre került, ami fontos politikai következményekkel jár(t). Új biztonsági problémák merültek fel, a sebezhetőségek globális biztonsági prioritást kaptak, amelyek addig nem voltak jelen a nemzetközi és kollektív biztonsági menetrendeken⁹¹.

Az emberi biztonság koncepciója az 1990-es évek közepe óta egyre szélesebb körben használatos. Kezdetben elsősorban az állami politikákra való hivatkozással, a hidegháború befejezése utáni új nemzetközi biztonsági és főleg fejlesztési menetrendek indoklására használták. Az utóbbi időben egyre inkább a civil társadalmi szerveződések, csoportok napirendjén jelenik meg a napjaink polgárháborúiról, az éghajlatváltozásról, a migrációról szóló kérdésselvetések formájában. Az oktatási intézmények kutatási programokat és diplomákat fejlesztettek ki az emberi biztonság tárgyában. Tehát lehet már szerezni diplomát az emberi biztonságból is⁹².

Sőt, 2001 óta az amerikai Massachusettsben, Medfordban már „*Institute for Human Security*” (IHS) működik.

Gaspar és Gomez rámutat, hogy az 1994-es lista (emberi biztonságot veszélyeztető tényezők) gyors, ad-hoc konstrukció volt. Ezzel együtt számos

---

⁸⁹ MacFarlane, S.N and Khong. Y.F. 2006. *Human security and the UN; a critical history*. Indianapolis: Indiana University Press, 2006. (246.old.) https://zodml.org/sites/default/files/%5BS._Neil_MacFarlane%5D_Human_Security_And_the_UN_A_.pdf (Letöltve:2018.09.21.)

⁹⁰ Rothschild, Emma 1995. 'What is Security' *Daedalus*, 124:3, (53-98.old.) https://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/Rothschild_What-is-security.pdf (Letöltve: 2018.07.01.)

⁹¹ Fukuda, Sakiko – Messineo, Parr and Carol: Human Security: A critical review of the literature, (Emberi biztonság: a szakirodalom kritikai áttekintése) CRPD Working Paper No. 11 January 2012, Centre for Research on Peace and Development (CRPD) KU Leuven, <https://soc.kuleuven.be/web/files/12/80/wp11.pdf> (Letöltve: 2018.06.17.)

⁹² Gaspar, Des (2010) 'Climate change and the language of human security'(Éghajlatváltozás és az emberi biztonság nyelvezete) ISS working paper no. 505, 2010.The Hague, Netherlands. https://www.researchgate.net/publication/46433573_Climate_Change_and_the_Language_of_Human_Security (Letöltve: 2018.06.23.)

kutató a terepen részben visszaigazolta a létjogosultságát. Emellett el kell ismerni, hogy az emberi biztonság kategóriái gyakran kapcsolódnak a meglévő politikai portfóliókhoz és adott minisztériumhoz vagy az osztályokhoz. Mindez együtt segít megmagyarázni a lista tartósságát annak ellenére, hogy nincs pontos fogalmi alapja. Az emberi biztonság és a "személyes biztonság" nem teljesen azonos, ez utóbbi részben illeszkedik a kialakított társadalmi jogrendhez, míg az előbbi az emberi biztonsággal kapcsolatban új perspektívákat és hozzáadott értéket biztosított⁹³.

Mary Kaldor⁹⁴ szerint az emberi biztonság koncepciójának három lényegi eleme van. (1) Az emberi biztonság az egyének mindennapi biztonságát jelenti, és a közösségeket, amelyekben élnek, nem pedig az államok és a határok biztonságát; az afgánok, az amerikaiak és az európaiak biztonságáról van szó nem csak az Egyesült Államok vagy Európa biztonságáról.

(2) Egy „másfajta biztonságról” van szó, nem csupán a külső ellenségek általi fenyegetettségéről. Arról szól, hogy megbirkózzanak a különböző kockázatokkal és veszélyekkel azokon a helyeken, ahol a biztonság érdekében komplex műveleteket folytatnak. Szerinte mindkettő a félelemtől és a nélkülözéstől való szabadságról szól. Ez talán az emberi biztonság meghatározásának leginkább vitatott aspektusa. *(Hivatkozik arra, hogy az emberi biztonság ún. átfogó koncepcióját először az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programjában (UNDP) közzétett 1994-es Humán Fejlesztési Jelentésben mutatták be.)* (3) Fontos a biztonságnak a különböző helyszínek szerinti összefüggés-felismerése és azonosítása. Az erőszak és a harag, a szegénység és a betegségek olyan térségekből, mint Afrika, Közép-Ázsia vagy a Közel-Kelet, terjed szét az egész világon a terrorizmus, a transznacionális bűnözés, vagy a járványok által. Érdekes megközelítés, hogy ahelyett, hogy megengednénk a bizonytalanságot elterjedni, ellenkezőleg, biztonságot kellene oda irányítani. Azt a fajta biztonságot, amelyet az amerikaiak és az európaiak otthon élveznek, el kellene juttatni a világ többi részéhez is. *(Ez a megközelítés is jelzi, hogy a biztonság és a bizonytalanság valós természetét az egyes*

---

⁹³ Gasper, Des – Gómez, Oscar A.: Evolution of Thinking and Research on Human and Personal Security 1994-2013 (*Az emberi és egyéni biztonságról való gondolkodás és kutatás evolúciója 1994-2013*), 2014 UNDP Human Development Report Office, Occasional Paper, http://hdr.undp.org/sites/default/files/gomez_hdr14.pdf (Letöltve: 2017.11.24.)

⁹⁴ Kaldor, Mary: Human Security in Complex Operations, Prism 2.No.2. Features, 3-14.p. (4.old.) (This article draws on her recent book, coauthored with lieutenant Colonel Shannon d. Beebe, USA, *The Ultimate Weapon Is No Weapon: Human Security and the New Rules of War and Peace* (Publicaffairs, 2010).) http://cco.ndu.edu/Portals/96/Documents/prism/prism_2-2/Prism_3-14_Kaldor.pdf (Letöltve: 2018.05.03.)

szerzők és kutatók sajátosan értelmezik és csak a veszélyekre vonatkoztatják.)

Ahogy Mary Kaldor a „*Human Security*” című könyve bevezetésében elmagyarázza, az emberi sebezhetőség átfogó, és az olyan „*új háborúk*” fenyegetik, ahol az aktorok már nem követik a „*régi háborúk*” magatartási szabályait. Ezt az új háborút már nem lehet megnyerni a régi háborúk eszközeivel. Ráadásul ezek az új háborúk összefonódnak más globális fenyegetésekkel, beleértve a betegségeket, a természeti katasztrófákat, a szegénységet és a hajléktalanságot is. Kaldor szerint a második világháború domináns tapasztalataiból levont biztonsági koncepciók nem csökkentik a bizonytalanságot, inkább rosszabbá teszik⁹⁵. Az emberi biztonság koncepcióját, amely eredetileg a hidegháború vége körüli ún. „kollektív biztonság” számos vitájából származik, általános értelemben használják, számos vonatkozásban, sokféle összefüggésben a családon belüli erőszaktól egészen a migrációig, vagy népirtásig. A központi elgondolás az emberi élet elsődlegessége, mint a biztonsági politika célja, vagy mint biztonsági referenciatárgy jelenik meg. Ez egy olyan állítás, amely jelentős hatással van a biztonsággal összefüggő gondolkodásra, amelyet korábban az állam (biztonsági) elsőbbségére építettek. Az emberi biztonság koncepciója és annak alkalmazása főleg az erőszakos konfliktusok és a törékeny (instabil) államok számára leginkább érintett területek vonatkozásában jelenik meg. Az emberi biztonság koncepciója esetében a kutatók rendszerint vizsgálják a „jelenleg forgalomban lévő” alternatív meghatározásokat és azok történelmi előzményeit, hatásait. Nem magával a koncepcióval foglalkoznak elsősorban, hanem azal, hogy miért nem jó a másik megközelítés. Az „emberi biztonság”, mint fogalmi kategória és a vele összefüggő különböző célok és mechanizmusok előmozdítása meghatározó elem a szakpolitikák vizsgálata esetében is. Az emberi biztonság koncepciójával összefüggő komoly kritikai viták jelentős szerepet játszanak magának a koncepciónak a „népszerűsítésében”, mert a koncepció támogatói szerint a kritikák azt jelentik, hogy egy jelentős dologról van szó. A legtöbb kutató szerint az emberi biztonság koncepciója főleg az erőszakos konfliktusok és a törékeny (instabil) államok szempontjából lehet igazán releváns.⁹⁶ Az emberi biztonság olyan koncepció, amely az

---

⁹⁵ Kaldor, Mary. *Human Security: reflections on globalization and intervention*. (Emberi biztonság: reflektáció a globalizációra és a beavatkozásra) 2007. Cambridge: Polity Press (10.old.) https://www.researchgate.net/publication/290820104_BOOK_REVIEW_-_Human_Security_Reflections_on_Globalization_and_Intervention_Reviewed_by_Scott_N_Romaniuk (Letöltve: 2018.06.23.)

⁹⁶ Fukuda, Sakiko – Messineo, Parr and Carol: *Human Security: A critical review of the literature*, (Emberi biztonság: a szakirodalom kritikai áttekintése) CRPD Working Paper

emberi élet biztonságát azonosítja, mint a nemzeti és nemzetközi biztonsági politika központi célkitűzését. *(Bár a koncepció és a célkitűzés nem áll távol egymástól, a biztonság és a biztonságpolitika ilyen szintű összevonása zavart jelent a rendszerszemléletű megközelítésben.)* A Fukuda és Messineo szerzőpáros ki is jelenti, hogy ez ellentétben áll azzal, amit az államközéppontú biztonság fogalma képvisel. A koncepció megfelelő, korszerű keret lehet a humán sebezhetőségek megértésében a mai világban, és a katonai beavatkozásokra való válaszok esetében is⁹⁷. Hasonlóképpen Mahbub ul Haq az emberi biztonságot a biztonság új paradigmájaként javasolja: *"a világ olyan új korszakba lép, amelyben a biztonság fogalma megváltozik - és drámaian megváltozik. A biztonságot úgy értelmezik, mint: az emberek biztonsága, és nem csak a terület biztonságát. Az egyének biztonsága, nem csak a nemzetek biztonsága. A biztonság a fejlődésen keresztül, nem fegyvereken keresztül jön létre. Minden ember biztonsága mindenütt jelen van – az otthonukban, a munkájukban, az utcájukban, a közösségükben, a környezetükben"*⁹⁸.

Az emberi biztonság koncepciója új szintre vitt a politikai vitákba és gazdagította a tudományos irodalmat, hatással volt és van a nemzetközi kapcsolatokra, és a politikai korrektséggel párosulva a befolyásoló hatása szembeeső. Fukuda és Messineo kiáll amellett, hogy a koncepcióhoz kapcsolódó nézetkülönbségek ellenére az emberi biztonság egy fontos koncepció, amelyet nem szabad figyelmen kívül hagyni, mint a világrendről szóló mai viták jelentős diskurzusát. A koncepció új elemzési vonalakat nyitott és nyit meg, lehetőséget ad új szereplők megjelenéséhez. Hozzáadott értéknek tekinthető a biztonsági területen az, hogy a koncepció a figyelmet az emberi lényekre összpontosítja, és a nem katonai mechanizmusokat integrálja a biztonság érdekében⁹⁹.

No. 11 January 2012, Centre for Research on Peace and Development (CRPD) KU Leuven, <https://soc.kuleuven.be/web/files/12/80/wp11.pdf> (Letöltve: 2018.06.17.)

⁹⁷ Fukuda, Sakiko – Messineo, Parr and Carol: Human Security: A critical review of the literature, (Emberi biztonság: a szakirodalom kritikai áttekintése) CRPD Working Paper No. 11 January 2012, Centre for Research on Peace and Development (CRPD) KU Leuven, <https://soc.kuleuven.be/web/files/12/80/wp11.pdf> (Letöltve: 2018.06.17.)

⁹⁸ Haq, Mahbub ul, 1995. *Reflections on Human Development*. (Reflektciók az emberi biztonságra) New York: Oxford University Press, (115.old.) <https://www.scribd.com/document/360838995/Mahbub-Ul-Haq-Reflections-on-Human-Development> (Letöltve:2018.07.02.)

⁹⁹ Fukuda, Sakiko – Messineo, Parr and Carol: Human Security: A critical review of the literature, (Emberi biztonság: a szakirodalom kritikai áttekintése) CRPD Working Paper No. 11 January 2012, Centre for Research on Peace and Development (CRPD) KU Leuven, <https://soc.kuleuven.be/web/files/12/80/wp11.pdf> (Letöltve: 2018.06.17.)

Az emberi biztonság koncepciója, amely az 1994. évi UNDP Humán Fejlesztési Jelentésében nemzetközi viszonylatban mutatkozott be, népszerűsíti a hagyományos biztonsági, fejlesztési és emberi jogi kereteket, miközben keresi a saját maga helyét és szerepét.¹⁰⁰

Az 1994-es HDR, amelyet gyakran neveznek az emberi biztonság korszerű forrásának, is megjegyzi, hogy nehéz megfogalmazni az emberi biztonság szigorú meghatározását, mert *"mint más alapvető fogalmakat, mint például az emberi szabadságot, az emberi biztonságot könnyebb azok hiányában azonosítani, mint a jelenlétét, és a legtöbb ember ösztönösen képes megérteni, hogy a biztonsági mivel is jár."* A következő meghatározást kínálta. *"Az emberi biztonság két fő szempontot tartalmaz. Az első az olyan biztonságot jelenti, mint az éhségtől, a betegségektől és az elnyomástól való szabadság. A második pedig védelmet nyújt a mindennapi élet mintáiból eredő hirtelen és káros zavarok ellen - legyen az akár otthon, a munkahelyen vagy a közösségben". Ebben a biztonsági koncepcióban a bizonytalanság fenyegetései vagy okai a természet vagy az ember által létrehozott erőktől, a rossz politikai döntésekből is származhatnak."*¹⁰¹

Az emberi biztonság koncepciója a fejlesztés vonatkozásában a „lefelé mutató kockázatokra” fókuszál, egy olyan megközelítés, amely a képességfejlesztés részét képezi. Ezért az emberi biztonság szorosan összefügg az emberi fejlődéssel és az emberi jogokkal. *(Gyakran össze is keverik őket.)* Sen és Nussbaum alaposan elemezték az emberi biztonság, az emberi jogok és a képességek szoros kapcsolatát, hangsúlyozva az átfedő aggályokat és a társadalmi célok meghatározásának prioritásait. Az ő fejtegetéseik alapján több tanulmány is készült az emberi jogok és a képességek közötti kiegészítő jellegéről. Gasper szerint az emberi biztonság, az emberi jogok és a képességek közös motivációkat mutatnak, és az emberi jólét egymást átfedő aspektusaira koncentrálnak. Nála az emberi jogok, az emberi fejlődés és az emberi biztonság egymást átfedő és egymást kiegészítő fogalmakként jelennek meg.¹⁰²

---

¹⁰⁰ Tadjbakhsh, Shahrbanou: Human security twenty years on, (Az emberi biztonság húsz éve) Expert Analysis, June 2014. NOREF, The Norwegian Peacebuilding Resource Centre, <https://www.files.ethz.ch/isn/181368/540cb240aa84ac7133bce008adcde01f.pdf> (Letöltve: 2018.06.22.)

¹⁰¹ Fukuda, Sakiko – Messineo, Parr and Carol: Human Security: A critical review of the literature, (Emberi biztonság: a szakirodalom kritikai áttekintése) CRPD Working Paper No. 11 January 2012, Centre for Research on Peace and Development (CRPD) KU Leuven, <https://soc.kuleuven.be/web/files/12/80/wp11.pdf> (Letöltve: 2018.06.17.)

¹⁰² Nussbaum, Martha, 2011. 'Capabilities, Entitlements, Rights: Supplementation and Critique' *Journal of Human Development and Capabilities* 12:1, (23-37.old.)

4.3 A gyakorlati megvalósítás próbája

Az emberi biztonság koncepciója több szempontból is kiterjeszti az elemzés és a politika alkalmazási körét. Rothschild szerint "lefelé" a csoportok és egyének biztonságára, "felfelé", a nemzetközi rendszerek biztonságára, "vízszintesen a katonai biztonságról" politikai, gazdasági, társadalmi, környezeti vagy "emberi biztonságra" mutat és minden irányban "felfelé a nemzetközi intézményekhez, lefelé a regionális, vagy helyi önkormányzatokhoz, oldalirányban a nem kormányzati szervezetektől a közvéleményhez és a sajtóhoz, valamint a természet vagy a piac elvont erőihez vezet.¹⁰³ (Ezzel az emberi biztonság koncepciója központi szerepet kíván kapni: minden hozzá vezet, és minden tőle indul ki.)

Az egyénre összpontosítva a koncepciónak feltétlenül magában kell foglalnia az emberi jogok valamennyi aspektusát, beleértve az alapvető szükségletek kielégítését és a politikai és társadalmi szabadság követelményeit - mind a "félelemtől", mind a "szabadságtól nélkülözéstől". Fukuda és Messineo idézi a dél-afrikai politikai vezetőt, Frene Ginwala-t, aki szerint "A biztonsággal kapcsolatos gondolkodás az állam biztonsága iránti kizárólagos aggodalommal az emberek biztonságával kapcsolatos aggodalmakra terjedt ki. Ezzel a váltással együtt azt a gondolatot vetette fel, hogy az államok nem lehetnek a biztonság egyedüli vagy legfontosabb referenciái. Az emberek érdekei vagy az emberiség érdekei, mint kollektívek, a középpontba kerülnek."¹⁰⁴

„Ilyen módon az emberi biztonság olyan átfogó körülménnyé válik, amelyben az egyes polgárok szabadon, békében és biztonságban élnek, és

---

https://www.researchgate.net/publication/227620236_Capabilities_Entitlements_Rights_Supplementation_and_Critique (Letöltve:2018.07.01.)

Sen, Amartya. 1999. *Development as Freedom*. New York: Random House, Anchor Books. (Summary: <http://www.reallylearning.com/wp-content/uploads/2013/09/development-as-freedom1.pdf> (Letöltve: 2018.07.01.)

Gasper, Des (2005) 'Securing Humanity: Situating "Human Security" as Concept and Discourse' *Journal of Human Development* 6:2, (221-

245.old)https://www.researchgate.net/publication/227620348_Securing_Humanity_Situating_%27Human_Security%27_as_Concept_and_Discourse (Letöltve: 2018.07.01.)

¹⁰³ Rothschild, Emma 'What is Security' 1995. *Daedalus*, 124:3, 53-98 (55.old.) https://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/Rothschild_What-is-security.pdf (Letöltve:2018.07.01.)

¹⁰⁴ Ginwala, Frene: Presentation of Human Security Commission's report to Mbeki (21/05/2003), (3.old.)

<http://www.polity.org.za/article/ginwala-presentation-of-human-security-commissions-report-to-mbeki-21052003-2003-05-21> (Letöltve: 2018.07.01.)

teljes mértékben részt vesznek a kormányzás folyamatában. Élvezik az alapvető jogok védelmét, hozzáférnek az erőforrásokhoz és az élet alapvető szükségleteihez, beleértve az egészséget és az oktatást, és olyan környezetben élnek, amely nem károsítja egészségét és jólétét. A szegénység felszámolása tehát központi szerepet játszik minden ember biztonságának, valamint az állam biztonságának biztosításában."¹⁰⁵

Mi az emberi biztonság? Lehet-e az emberi biztonság a kutatás és a politika iránymutatója? Az optimista megközelítés azt sugallja, hogy az emberi biztonság eszméje világosan körülhatárolható, a domináns, neorealista biztonsági koncepcióval kapcsolatba hozható, és elemei precízen bemutathatók a további finomításhoz. Az emberi biztonság koncepciója egy általános sémára törekszik, amely többé-kevésbé alkalmazható a világ bármely társadalmára, és fontos részei akár számszerűsíthetők is.¹⁰⁶

Az emberi biztonság koncepciójának két alapvető megközelítése van: egy tágabb (szélesebb) és egy szűkebb. A koncepció értelmezése is ezek szerint kategorizálható. Vannak átfedések és párhuzamosságok is.

A szűkebb és tágabb megközelítések az emberi biztonság koncepcióját a „veszélykomponensek”-re hivatkozva különálló „identitásokra törik”, de a lényeg mindkettőnél megmarad: az emberre, az állampolgárra és annak képességeire irányul és a biztonság lényegét sokszor leegyszerűsítve abban ragadja meg, hogy a biztonság olyan feltételrendszert jelent, ami nem akadályozza a személyes jólétet, kiteljesedést. A legtöbb későbbi, szélesebb vagy szűkebb meghatározás az UNDP 1994-es jelentésben felsorolt hét veszélykategória különféle kombinációira vezethető vissza, és azt használja referenciaként¹⁰⁷.

A széles körű megfogalmazást több szerző is javasolta, köztük találjuk az emberi biztonságról szóló 1994. évi ENSZ-dokumentumokat, az 1994-es UNDP Humán Fejlesztési Jelentést (HDR), az Európai Tanácsot és a Barcelonai Csoportot, a japán kormányt, valamint King és Murray-t, Tadjbakhsh-t, Kofi Annant, Sadako Ogatát¹⁰⁸ és még sokan másokat. Míg egyesek csök-

---

¹⁰⁵ U.o.

¹⁰⁶ Fukuda, Sakiko – Messineo, Parr and Carol: Human Security: A critical review of the literature, (Emberi biztonság: a szakirodalom kritikai áttekintése) CRPD Working Paper No. 11 January 2012, Centre for Research on Peace and Development (CRPD) KU Leuven, <https://soc.kuleuven.be/web/files/12/80/wp11.pdf> (Letöltve: 2018.06.17.)

¹⁰⁷ Owen, Taylor: "Measuring Human Security: Overcoming the Paradox," *Human Security Bulletin* (October 2003). http://www.taylorowen.com/Articles/2003_Paradox.pdf (Letöltve: 2018.11.23.)

¹⁰⁸ King, G. and Murray, C. J. L. 2001. "Rethinking Human Security", *Political Science Quarterly*, 116(4), (585-610.old)

kentett megközelítést alkalmaznak a betegségek és a természeti katasztrófák fenyegetéseire pl. King és Murray, mások szélesebb körű megközelítést alkalmaznak az emberi szabadság és méltóság minden fenyegetésére és sebezhetőségére, beleértve az éhínséget, a betegségeket, a természeti katasztrófákat, a gazdasági visszaeséseket, politikai elnyomást. Az ENSZ dokumentumaiban és vitáiban az emberi biztonság gyakran az ENSZ alapokmányának két pillérét foglalja magában, amelyek az emberi jogi eszközök alapjait: a "nélkülözéstől" és a "félelemtől való szabadságot" (Sadako Ogata, Kofi Annan).

2003-as jelentésében a *Security Now*¹⁰⁹: a személyek védelme és megerősítése, az Emberi Biztonsági Bizottság (CHS) olyan „definíciót” ajánlott, amely nemcsak jelentősen átfedi az 1994-es HDR-t, hanem megkísérelte áthidalni a "szűk" és a "széles" verziók közötti szakadékot. Fenntartotta az emberi biztonságot fenyegető veszélyeket, utalva inkább az "alapvető jogok és szabadságok széles körére", amelyek az emberek élveznek "létfontosságú magot" alkotva. Mindazonáltal példákat mutat be a környezetszennyezés, a transznacionális terrorizmus, a tömeges népegyeztetések, a fertőző betegségek és az elnyomás és a nélkülözés hosszú távú feltételeiről szóló fontos "fenyegetések" formájában. Hangsúlyozza az államon kívüli több szereplő bevonását - a civil szervezeteket, a regionális szervezeteket, a civil társadalmat az emberi biztonság irányításába és az emberek „emberi szerepének” erősítését, és hangsúlyozzák, hogy az állam biztonsága és az emberi biztonság kölcsönösen megerősíti és függenek egymástól. A tágabb koncepció az emberi sebezhetőségre összpontosít, és ezért minden fenyegetés minden formáját magában foglalja. Így „betagozza” a szűk koncepcióban elismert szervezett politikai erőszak mellett az erőszak más formáit (szinte vala-

---

<https://www.scribd.com/document/220883362/Rethinking-Human-Security-King-and-Murray> (Letöltve: 2018.07.04.)

Annan, Kofi: Secretary-General Salutes International Workshop on Human Security in Mongolia. Two-Day Session in Ulaanbaatar, May 8-10, 2000. Press Release SG/SM/7382. <http://www.un.org/News/Press/docs/2000/20000508.sgsm7382.doc.html> [accessed August 8, 2010]. (Letöltve: 2018.07.04.)

Ogata, Sadako: Inclusion or Exclusion: Social Development Challenges For Asia and Europe. Statement of Mrs. Sadako Ogata United Nations High Commissioner for Refugees at the Asian Development Bank Seminar, 27 April 1998. <http://www.unhcr.ch/refworld/unhcr/hcspeech/27ap1998.htm> [accessed August 22, 2010]. (Letöltve: 2018.07.04.)

¹⁰⁹ Human Security Now, Commission on Human Security, New York 2003. ISBN 0-9741108-0-9

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/91BAEEDBA50C6907C1256D19006A9353-chs-security-may03.pdf> (Letöltve: 2018.07.04.)

mennyit), valamint a természeti katasztrófák, a betegségek, a környezetromlás, az éhínség, a munkanélküliség és a gazdasági visszaesés veszélyeit¹¹⁰.

A tágabb koncepció szorosan kapcsolódik az emberi jogok elméletéhez és tükrözi a képességek fontosságát. Nem meglepő, hogy az emberi biztonság megfogalmazása az 1994-es HDR-ben és a 2003-as CHS jelentésében érzékelhetően a képességeken alapszik. E megközelítés szerint az emberi szabadság az egyének azon képessége, hogy megfogalmazzák és megvalósítsák az általuk fontosnak értékelt dolgokat, és azokat a döntéseket, amelyeknek megfelelően élhetik az életüket¹¹¹. Az emberi biztonság „fogalma” az alulról felfelé irányuló kockázatokat tekinti: *"az emberi biztonság azt jelenti, hogy az emberek szabadon gyakorolhatják ezeket a döntéseket, és viszonylag magabiztosak lehetnek abban, hogy a mai lehetőségüket nem fogják elveszíteni holnap"*. (UNDP 1994, 23). *(Ez nem meglepő, hiszen Sen a CHS munkatársa volt, és a HDR-k elkötelezték magukat a képességmegközelítés bővítésében. Megjegyezzük, hogy Mahbub ul Haq volt az 1994-es HDR fő szerzője.)*

A tágabb emberi biztonsági koncepciót használó többi szerző nem preferálja annyira a képesség elméletét, hanem az emberi biztonsághoz, mint a méltóság és a szabadság szükségszerű elemévé viszonyul. Leaning és Arie¹¹² hangsúlyozzák a jólét pszichológiai érzését, amely az emberi biztonság anyagi vonatkozásairól szól. *„Nemcsak a politikai szabadságról és az elnyomás hiányáról, hanem a konstruktív csoportok ragaszkodásáról is szó van, aggódnak nem csupán a megbízható menedékhelyekhez való hozzáférés, hanem a fenntartható otthoni érzése miatt is, nem pusztán a hirtelen lefelé irányuló diszlokációk biztonsága érdekében, hanem a múlt elfogadásához és a jövő pozitív megragadásához kapcsolódóan is"*. Caroline

---

¹¹⁰ Fukuda, Sakiko – Messineo, Parr and Carol: Human Security: A critical review of the literature, (Emberi biztonság: a szakirodalom kritikai áttekintése) CRPD Working Paper No. 11 January 2012, Centre for Research on Peace and Development (CRPD) KU Leuven, <https://soc.kuleuven.be/web/files/12/80/wp11.pdf> (Letöltve: 2018.06.17.)

¹¹¹ Sen, Amartya. 1999. *Development as Freedom*. New York: Random House, Anchor Books. <http://fs2.american.edu/dfagel/www/Philosophers/Sen/DevelopmentAsFreedomIntroNch1NEW.pdf> (Letöltve: 2018.07.04.)

¹¹² Leaning, Jennifer and Sam Arie. 2000. *Human Security: A Framework for Assessment in Conflict and Transition*. Prepared for US AID / Tulane Complex Emergency Response and Transition Initiative (CERTI), Tulane University. December 2000. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.561.874&rep=rep1&type=pdf> (Letöltve: 2018.07.04.)

Thomas¹¹³ a "személyes önállóságról, az élet feletti ellenőrzésről és a közösség életében akadálytalanul való részvételről" ír. E széleskörű kritériumok alkalmazásával az emberi biztonság magában foglalja a méltósággal és a félelemtől mentes életet és általában mindent, ami veszélyes lehet..

A szűkebb megközelítés az erőszakkal, különösen a szervezett politikai erőszakkal kapcsolatos fenyegetésekre fókuszál, amelyet az ENSZ Emberi Biztonsági Hálózat, az Emberi Biztonsági Jelentések és az akadémikusok/tudósok/kutatók használnak, mint a MacFarlane és a Khong¹¹⁴. Az emberi biztonságot "a szervezett erőszaktól mentesnek" nevezik, azaz (1) azonosítható elkövető követi el, és (2) nem véletlenszerű, hanem oly módon szerveződik, hogy "erőteljesen teszi ezt az erőszakot".

Az emberi biztonság koncepciójának szűkebb megközelítését, az ún. „kanadai megközelítést”, amelyet többek közt Norvégia is képvisel, a “közepes államok” koncepciójának is szokták nevezni. Ez elsősorban az erőszakos fenyegetésekre támaszkodva elválasztja az emberi biztonságot a sokkal szélesebb körű és már kialakult nemzetközi fejlesztési területtől. A kanadai megközelítés elismeri és támogatja az UNDP Jelentésben szereplő emberi biztonságot fejlesztési fázisként, de sokkal koncentráltabb meghatározást igényel, elsősorban az egyént érintő erőszakos fenyegetésekre összpontosít, ez ellen keres politikai eszközt. (pl. Mack, Krause, Keith, MacFarlane, Neil.)

MacFarlane és Khong, mint a koncepció szűk értelmezésének támogatói a tágabb értelmezést értelemszerűen túl szélesnek találták, hogy az egyáltalán hasznos lehessen¹¹⁵. Liotta és Owen kiállnak a szűkebb értelmezés mellett fordított ok miatt: "Ez a szűkebb hangsúly az emberi biztonságra hangsúlyozza az intervenciós képesség azonnali szükségességét, nem pedig a hosszú távú stratégiai tervezést és a fenntartható és biztonságos fejlődésre való befektetést"¹¹⁶.

---

¹¹³ Thomas, Caroline (2000) *Global governance, development and human security: the challenge of poverty and inequality*, London, UK. Pluto, 168pp. (Human Security in the Global Economy),

¹¹⁴ MacFarlane, S.N. and Y. F.Khong. 2006. *Human security and the UN; a critical history*. Indianapolis: Indiana University Press, (245.p.)
https://zodml.org/sites/default/files/%5BS._Neil_MacFarlane%5D_Human_Security_And_the_UN_A_.pdf (Letöltve:2018.09.21.)

¹¹⁵ MacFarlane, S.N and Khong. Y.F. 2006. *Human security and the UN; a critical history*. Indianapolis: Indiana University Press, 2006. (246.old.)
https://zodml.org/sites/default/files/%5BS._Neil_MacFarlane%5D_Human_Security_And_the_UN_A_.pdf (Letöltve:2018.09.21.)

¹¹⁶ Liotta, P.H. and Taylor Owen. 2006 'Why Human Security?' *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations*. Vol 7, No. 1 Winter/Spring 2006: 37-54.

Az emberi biztonság koncepciója területén folyó vita kulcsfontosságú pontjai: az emberi biztonság paradigmájának támogatói azt állítják, hogy az inkluzív, széles és holisztikus természet a legnagyobb erősségeit képviseli. Ahogyan az emberi biztonság a fejlődés és az emberi biztonság között összefonódást keltett, King és Murray a koncepció születését "egységesítő eseményként" írta le, amely egyfajta "szervező koncepcióként" működik, és amely lehetővé teszi szélesebb koalíciók kialakulását konkrét "biztonsági" kérdésekben, anélkül, hogy a hagyományos, a többpárti együttműködést korábban gátolt szűkített, állam-központú biztonsági definíciókkal szembeülnének¹¹⁷.

Az emberi biztonság legmodernebb definíció-kísérletei inkább leíróak, mint tudományosan megalapozott és a definíció-alkotásnak is megfelelő elméleti jellegűek, hiszen az egyénekre vonatkozó fenyegetéseket eseti alapon, sokszor az összefüggések tisztázása és mérlegelése nélkül határozzák meg. Nem konkrét meghatározásokat fogalmaznak meg arról, hogy mit is jelent valójában maga a kifejezés. Az elemzők azt állították, hogy ez a legpraktikusabb előrelépés, mivel az emberi biztonság a potenciális fenyegetések „helyszíni” kezelésével kell kezdődnie, majd ezt a tapasztalatot hasznos elméleti keretrendszer kidolgozására kell felhasználnia¹¹⁸.

(Ebből és még a további megközelítésekéből is látható, hogy az egyik vagy másik irányzat képviselőit nem zavarta az a tény, hogy ugyanarról beszélnek, de egymásnak is ellentmondva támogatják a koncepciót.) A koncepció szakmai-tudományos értelmezésére és bizonyos értelemben a továbbfejlesztésére is van törekvés. A "humán biztonság fogalma" átirányítja a figyelmet a biztonsággal kapcsolatos kérdésekre: a nemzeti / állami szintről az emberekre, mint potenciális áldozatokra; a fizikai erőszakon kívül, mint az egyetlen releváns fenyegetés / tényező; és a fizikai veszélyeztetés az egyetlen releváns károkozó. Számos konkrét „definíciónak” nevezett, de nem definíció kategóriába tartozó kifejtés létezik. Alaphelyzet, hogy a "humán biztonság" különböző méretekben és különböző hatókörű fenyegetésekkel foglalkozik. A szélesebb és a szűkebb definíciókból kiindulva megállapítható, hogy (1) az emberiség (egy-egy megfogalmazásokban az emberi faj) biztonsá-

---

<http://www.taylorowen.com/Articles/Owen%20and%20Liotta%20-%20Why%20Human%20Security.pdf> (Letöltve: 2018.01.21.)

¹¹⁷ King, Gary and Christopher Murray (2001-02) 'Rethinking Human Security', *Political Science Quarterly*, 116(4),. 585-610. old.

<https://gking.harvard.edu/files/gking/files/hs.pdf?m=1360038989> (Letöltve: 2018.04.23.)

¹¹⁸ Owen, Taylor: Human security – conflict, critique and consensus: colloquium remarks and a proposal for a threshold-based definition', *Security Dialogue*, 35:3, 2004. 374-375.old. http://taylorowen.com/Articles/2004_SD.pdf (Letöltve: 2018.11.21.)

gának tekinthető, (2) az (emberi) egyének biztonsága, (3) a súlyos, elsődleges fenyegetésekre összpontosít az egyénekre nézve, amelyeket talán az elhalálozások száma/hatása vagy az érezhető nyugtalanság mértéke ítél meg, (4) a súlyosnak ítélt fenyegetések, amelyek néha csak a "félelemtől és/vagy a nélkülözéstől való szabadság"-t érintik ", (5) csak a mindennapi élet „nélkülözéseire vonatkoznak. (6) Egyes szerzők csak az egyéneket fenyegető veszélyeket kívánják nevesíteni és kötni az erőszakhoz, vagy tovább szűkítve csak a szervezett szándékos erőszak által a fizikai túlélést fenyegetett veszélyekre koncentrálnak¹¹⁹.

Az emberi biztonsági megközelítés hat alapelvét a Human Security Study Group a Madridi Jelentésben¹²⁰ mutatta be. Hangsúlyozták, hogy az elveknek nincs hierarchiája. Mindannyian fontosak, egymástól függenek és kölcsönösen erősítik egymást, de érvényesülésük fontos. Az emberi jogok elsőbbsége azért jön először, mert szerintük ez az emberi biztonság alapja, és a legitim politikai hatalom csak másodikként szerepel, mert a jogokra épülve az emberi biztonság eléréséhez feltétlenül szükséges. A világos és átlátható stratégiai irányzat, mint elv került a felsorolás végére, mert magába, illetve keretbe foglalja az összes többi elvet is. (1) Az emberi jogok elsőbbsége, azaz az emberi jogok tiszteletben tartásának biztosítása, ami nem más, mint az egyének és azok közösségeinek biztonsága, méltósága és jóléte, a körülmények, amelyekben élnek. Ez azt jelenti, hogy a polgári és katonai kezdeményezések során elsőbbséget kell biztosítani a civilek védelmének az ellenségre mért vereséget megelőzve. A védelem mind a fizikai, mind az anyagi védelmet jelenti, azaz a gazdasági és társadalmi, valamint a polgári és politikai jogok garantálását is. (2) A legitim politikai hatóság elve azt is jelenti, hogy a legitimitás a lakosságtól ered, a legitim hatóság felel a rend és az emberi jogok tiszteletben tartásáért. Ez az elv azt jelenti, hogy minden külső beavatkozásnak arra kell törekednie, hogy egy állam, egy nemzetközi szervezet vagy egy helyi hatóság (város vagy régió) által biztosított jogszerű politikai hatalmat segítsen létre hozni. Meg kell adnia a feltételeket egy olyan politikai folyamathoz, amelyen keresztül egy ilyen hatóság kiépülhet, és segíti a jog és az igazságosság előmozdítását, valamint a hatóság azon

---

¹¹⁹ Human Security Now, Commission on Human Security (CHS, 2003).
<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/91BAEEDBA50C6907C1256D19006A9353-chs-security-may03.pdf> (Letöltve: 2017.12.21.)

¹²⁰ Human Security Study Group: A European Way of Security, *(A biztonság európai útja)* The Madrid Report of the Human Security Study Group comprising a Proposal and Background Report, Madrid, 8th November, 2007.
http://fdm.rio20.net/sites/default/files/IMG/pdf_0078_A_European_Way_of_Security.pdf (Letöltve: 2018.12.11.)

képességét, hogy garantálja a lakosság anyagi jólétet. A beavatkozást úgy kell megvalósítani, hogy az helyileg és a nemzetközi közösség egészében jogszerű legyen. (3) Alulról felfelé irányuló megközelítés lényege az, hogy szükség van intenzív konzultációra a helyi lakossággal. Nemcsak „szívek és elmék megnyerése” a cél, hanem fontos az is, hogy jobban megértsék, hogy mi történik, és azt, hogy a cél a kiszolgáltatott közösségek számára a béke és stabilitás feltételeinek megteremtése. Ez azt jelenti, hogy a teljes civil társadalmat, a nőket és a fiatalokat, és nem csak a politikai vezetőket vagy a hatóságokat vonják be a folyamatokba. A kívülállók nem tudják biztosítani az emberi biztonságot, legfeljebb segíthetnek. (4) A hatékony többoldalúság érvényesítése a legitimitáshoz és a nemzetközi jog keretein belül végzett munkához kapcsolódik, más nemzetközi és regionális ügynökségek, egyes államok és nem állami szereplők mellett. A hatékony multilateralizmus azt is jelenti, hogy jobb feladatmegosztásra és nagyobb koherenciára van szükség, szabályokkal és együttműködéssel megoldva a problémákat, ezzel közös politikákat és normákat hozzanak létre. (5) Integrált regionális megközelítés. *(Megjegyzés: az integrált és regionális nem zárja ki egymást, de együtt nehezen értelmezhető).* A válság kezelése során a nemzetközi szervezetek elsősorban bizonyos országokra összpontosítanak. Pl. a menekültek mozgása, a transznacionális bűnözői hálózatok működése nemzetközi relációban jelenik meg. A szomszédos országokkal folytatott regionális párbeszédet és fellépéseket rendszeresen be kell építeni a válságpolitikákba. (6) Tiszta és átlátható stratégiai irány deklarációja. Amikor pl. az Európai Unió külsőleg beavatkozik valamely országban, próbál megoldani konfliktusokat, azt egyértelmű jogi felhatalmazással, átlátható megbízásokkal és koherens átfogó stratégiával kell megtennie. Az európai biztonsági egységek telepítésekor szoros kapcsolatnak kell lennie a szakpolitikai döntéshozók és a helyszíni szakemberek között, az előbbieknél pedig végső ellenőrzésük van a műveletek felett. Minden EU-s külső megbízást civileknek kell vezetniük.

Az emberi biztonság a válságkezelésről (is) szól, de ez ennél több, mert a válságok kimenetelére nézve perspektívát is kínál. (A stabilitást gyakran a válság előzményének tekintik.) Az emberi biztonság szempontjából azonban a cél nem csak a stabilitás. Leegyszerűsítve a stabilitás általában a nyílt konfliktus hiánya, vagy gazdasági szempontból a GDP csökkenő spiráljának megállítása. Az utóbbi években úgy tűnik, hogy a nemzetközi közösség fontos tapasztalatokat szerzett a konfliktusok stabilizálására vonatkozóan. De még nem tanulta meg, hogyan lehet kezelni az egyének és a közösségek biztonságát, hogyan lehet kezelni például az erőszakos szervezett bűnözést, az emberi jogok széles körű megsértését vagy a mély munkanélküliséget.

Az emberi biztonság koncepciója az alábbi szerepeket és feladatokat képviseli, bár nem mindegyikük kifejezetten ismert vagy elismert¹²¹. (1) Vitatja azt az elképzelést, hogy a biztonság csak az államokra vonatkozik, és hogy csak az államokat fenyegető súlyos, erőszakos konfliktusokra vonatkozik. A globális környezeti változások szempontjából az emberi biztonság létjogosultsága fontos tényező.

(2) Annak hangsúlyozása, hogy a környezeti változás társadalmi jellegű probléma a környezeti jellemzőkkel szemben, nem egy absztrakt tudományos probléma, amelyet a társadalmi folyamatok nem érintenek. A környezeti változásokkal szembeni sebezhetőség számos tényezője politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális folyamatokból ered, amelyek egyenlőtlenségeket okoznak mind a környezeti változásoknak való kitettségben, mind a reagálási képességekben.

(3) Elismeri az intézmények, szerveződések (ügynökségek) erejét az emberek mindennapi életét befolyásoló rendszerek és struktúrák működését, hatásmechanizmusát illetően. Az egyének és a csoportok a hatalommal való kapcsolattartás szempontjából meghatározóak lehetnek a társadalmi-gazdasági eredmények kimenetlétét illetően. Az emberi biztonság koncepciója arra is rámutat, hogy az egyének és a csoportok képesek olyan rendszereket és struktúrákat létrehozni, amelyek elsősorban a saját sebezhetőségükhöz járulhatnak hozzá. (4) A környezeti változások problémájának szokásos politikai problémák fölé emelése. A környezeti változások kezelésének, mint az emberi biztonság egyik alapvető kérdésének a leírásával a probléma jelentőségét felemeli, amely már önmagában hatással lehet a politikai menetre. Az emberi biztonság a környezeti változások kezelése során nemcsak az egyének és közösségek aggodalmát jeleníti meg, hanem az egész emberiség jövőjét is előrevetíti. (5) Szem előtt tartva az emberi biztonság koncepciójával foglalkozó tudományágak és intézmények sokaságát, a koncepció olyan „határ-objektumnak” is tekinthető, amely megkönnyíti a különböző és egyébként (sokszor mesterségesen) leválasztott kölcsönhatások azonosítását. Ezáltal az emberi biztonság összehozhatja a biztonság, a fejlesztés és a környezetvédelmi politika érdekközösségeit, új párbeszédet, tanulási folyamatokat és együttműködést hozhat létre.

---

¹²¹ O'Brien, Karen and Barnett, Jan: Global Environmental Change and Human Security (*Globális környezetváltozás és emberi biztonság*) First published online as a Review in Advance on August 15, 2013. *The Annual Review of Environment and Resources*, 2013. 38:373–91; <http://environ.annualreviews.org>; https://www.researchgate.net/publication/234146060_The_Global_Environmental_Change_and_Human_Security_GECHS_Project (Letöltve: 2018.07.23.)

Richmond az emberi biztonság koncepcióját igyekszik fogalmi kontextusba helyezni¹²². A megközelítéshez hozzátartozik, hogy a béketeremtés gondolatisága is megjelenik a kontextusban. Az emberi biztonság két kulcsfontosságú változata szerinte (1) az intézményi és (2) az emancipációs megközelítés. Az emberi biztonság védelmét tekintve a legfontosabb tényezőnek a liberális intézmények megteremtését tartja, amihez szükséges a másik tényező is, azaz az egyének „felhatalmazása” és az életüket megnehezítő szükségtelen tényezőktől való megszabadulás. Richmond megközelítésében az emberi biztonságot a „*mások vagy másság*”, fogalmára alapozva, „*kívülről*” fogalmazták és alkották meg. Ez egyben jelenti azt is, hogy egy külső definíciós aktusról van szó, amelyben a tárgy érvényesülése az aktorok cselekvőképességének a függvénye. (*Vulgárisan megközelítve az emberi biztonságot veszélyeztető tényezőket nem az érintettek mérlegelik, és ennek komoly következményei lehetnek.*) Az intézményes megközelítés összességében az IR vagy IRT (*International Relations /Theory/– nemzetközi kapcsolatok*) és a közelmúltbeli politika realista és liberális gondolkodásának a „metszésére” vezethető vissza.

Az intézményes megközelítés szélesebb értelemben törekszik az emberi biztonságra, de valójában szigorúan és pozitív módon fókuszál az alapvető biztonságra és a hatékony kormányzati intézmények kiépítésére, amelyek révén az emberi biztonság beilleszthető az emberi fejlődés folyamatába (*human development*). (*Ennek vannak szélsőséges megnyilvánulásai is, amikor az intézményi lét prioritást élvez azzal a funkcióval szemben, amire az intézményt létrehozták, azaz az intézmény „önjáróvá” válik. Ez sok esetben érvényes az ENSZ és EU intézményeire is.*) Ez a felülről lefelé irányuló perspektíva.

Richmond az emberi biztonságot az általános biztonságtól teszi függővé, ami az erős államok létének, és a befolyásos államok (nagyhatalmak) által vezetett nemzetközi beavatkozásnak az eredménye. Ugyanis ezek teremtik meg a szükséges intézményeket annak érdekében, hogy az emberi biztonság, elsősorban a fizikai biztonság alapvető formáit biztosítsák. A másik megközelítés a nemzetközi kapcsolatok (IR vagy IRT) kritikus impulzusából származik, és az emberi biztonság célját az emancipációra összpontosítja. Ez az alulról felfelé építkező megközelítés azt jelenti, hogy az egyének

---

¹²² Richmond, Oliver P.: Emancipatory Forms of Human Security and Liberal Peacebuilding, (Emberi biztonság kibontakozó formái és a liberális békeépítés) Available from: https://www.researchgate.net/publication/287111900_Emancipatory_Forms_of_Human_Security_and_Liberal_Peacebuilding [accessed Jun 27 2018]. in International journal (Toronto, Ont.) 62(3):459-477, June 2007. (Letöltve: 2018.01.21.)

felhatalmazást kapnak az emberi szükségleteikhez, a politikai, a gazdasági és a társadalmi igényekhez illeszkedő emberi biztonság formájának megtárgyalására és fejlesztésére, de ehhez biztosítják számukra a szükséges eszközöket is. Ez szükségszerűen az emberi biztonság széles körű fogalmára és a külső szolgáltatókra összpontosít, de a helyi önkormányzatokra, mint végső megvalósítóra irányul. *(Ebbe a koncepcióba jól beleillik az NGO-k, és INGO-k szerepvállalása is.)*

Az emberi biztonság ezért arra az emancipációra összpontosít, amely hatékony lehet az elnyomás, az uralom és a hegemonia ellenében. A koncepció hívei ezt egy egyetemes projekt keretében képzelik el, és azt gondolják, hogy képesek a helyi érdekeket és sajátosságokat is érvényesíteni. Richmond hangsúlyozza, hogy az emberi biztonság a demokratizálódás, a jogállamiság, az emberi jogok, a szabad kereskedelem, a globalizált piacok és a neoliberais gazdasági fejlődés összefüggésében épül fel, és leginkább az intézményi megközelítés jellemzi.

Az emberi biztonsághoz általában kapcsolódó szereplők a külföldi állami adományozók, az állami adományozó által finanszírozott nem kormányzati szervezetek, a nemzetközi szervezetek, a nemzetközi ügynökségek, a nemzetközi pénzügyi intézmények és a regionális szervezetek, amelyek „univerzálisan” támogatják az alapvető biztonsági igényeket egy liberális államban. *(Ez a későbbiekben a migráció kapcsán is párhuzamként jelenik meg.)*

Ez a fajta megközelítés lehetővé teszi, hogy kiterjesszék "nemzetközi szereplők" jogát az állami szuverenitás és hatalom megkerülésére, valamint a helyi, szub-regionális, közösségi vagy akár a családi kompetenciák számára fenntartott területeken való (külső) beavatkozásra. Az emberi biztonság meghatározásait, az ahhoz kapcsolódó jogokat, szükségleteket és korlátokat tehát külső liberális konszenzus alapján kell, legalábbis Richmond szerint megfogalmazni, azzal az automatikus feltevessel, hogy a katonai biztonság és a humanitárius rendelkezések összevonása a helyi elvárásoknak és igényeknek megfelel, miközben általánosan liberális normatív állami keretek állnak rendelkezésre. Ez csak széleskörű nemzetközi politikai, gazdasági és pénzügyi, és civil összefogással valósítható meg.

Az emberi biztonságot számos tematikus kérdésre alkalmazzák, mint értékelési keretet a helyzet állapotának felmérésére, a közpolitika kritikájára és tervezésére. Hasznos lehet szociális, gazdasági és környezetvédelmi témákra összpontosítva a hátrányos kockázatokra összpontosítva, kiegészítve

a hagyományos elemzéseket, amelyek a haladásra, a nélkülözésre vagy az egyenlőtlenségekre koncentrálnak.¹²³

Összegezve: az emberi biztonság koncepciójának vulgáris megközelítése szerint a legfontosabb elem a fenyegetés, az erőszak és ezt „lehet” leszűkíteni és kibővíteni (éhség, betegség, természeti károk, környezeti terhelés, stb.), megfelelő kombinációkban „tárolni”.

Pragmatikus okokból az Emberi Biztonsági Központ (*The Human Security Centre*) elfogadta az emberi biztonság szűkebb fogalmát, amely kifejezetten az egyének és a közösségek (szándékolt) erőszakos veszélyek elleni védelmére összpontosít. A szűkebb megközelítés hangsúlyozza, hogy inkább a beavatkozási képességekre van szükség, mint a hosszú távú stratégiai tervezésre és a fenntartható és biztonságos fejlődéshez való befektetésekre. Ez egyértelműen pragmatista szemléletet tükröz, de az elmúlt évek alatt a kormányok és a nemzetközi szervezetek felismerték, hogy az ad hoc megoldások, a „tűzoltó hozzáállás”, nem vezet megoldásra, csak a tüneti kezelésekre alkalmas, vagy néha arra sem. A hosszú távú megoldásokra kellene a hangsúlyt helyezni, ám ezek nehezen illeszkedni az intézményi szemléletbe és teljes körű paradigmaváltást igényelnének. A szűkebb koncepció-megközelítés láthatóan nem biztosítja a koncepció hosszú távú támogatását, a szélesebb megközelítés pedig szétaprózza a forrásokat, megnehezíti a prioritásképzést, hiteltelenné teszi a koncepció megvalósíthatóságát és növeli a türelmetlenséget. Vélhetően nem magával a koncepcióval van gond, hanem a kivitelezéssel. Ismét a *polity*, *politics*, *policy problematikája merül fel, illetve a döntési és megvalósítási szintek közti összhang megteremtésének a paradigmaticus szindrómája, keveredve az érdekérvényesítés útvesztőivel.*

---

¹²³ Fukuda, Sakiko – Messineo, Parr and Carol: Human Security: A critical review of the literature, (Emberi biztonság: a szakirodalom kritikai áttekintése) CRPD Working Paper No. 11 January 2012, Centre for Research on Peace and Development (CRPD) KU Leuven, <https://soc.kuleuven.be/web/files/12/80/wp11.pdf> (Letöltve: 2018.06.17.)

5. Az emberi biztonság koncepciójához való viszonyulás két oldala (pozitív-negatív)

Mielőtt a kritikák oldaláról megvizsgálánk a koncepciót célszerű néhány megközelítést megismerni, mert így jobban átlátható és érzékelhető a kérdésfelvetés lényege.

5.1 Gondolatok az emberi biztonság kapcsán

Az emberi biztonság (*human security*) mindmáig nem rendelkezik konszenzusos definícióval. Egy célirányos, de nem fixált koncepció és annak számos magyarázata, értelmezése, ezek pozicionálása jellemzi az emberi biztonság megközelítését. Attól függően, hogy milyen motiváció és érdek köthető a koncepcióhoz, alkalmas a hagyományos biztonságfelfogás átértelmezésére, kiterjesztésére, az érvek alátámasztására. Az alábbiakban néhány, a különféle megközelítések reprezentálása céljából kiválasztott változat olvasható. A variációk nagy száma miatt csak a tipizálható példák kerültek bemutatásra. A szándék az, hogy az emberi biztonság koncepciójának kritikájához „alapozó anyag” álljon rendelkezésre.

Idézetek és hivatkozások neves szakértőktől, politikusoktól, kutatóktól:

(1) „... A másik csoport szerzői szerint viszont az országhatárokon átívelő, szervezett bűnözéshez hasonló kihívások indokoltá teszik a nem katonai veszélyforrások fokozottabb bevonását a biztonság tanulmányok tárgykörébe. Ez vezetett el napjainkra a *humán biztonság* fogalmának megalkotásához. (...) Ma már az is többé-kevésbé általánosan elfogadott nézet, hogy a nemzetközi politika állami szereplői, az „államok világa” mellett a nem állami szereplők is növekvő súllyal játszanak szerepet a nemzetközi rendszerben.”¹²⁴

(2) „A humán biztonság koncepcióját az 1994-es ENSZ Humán Fejlesztési Programjáról (UNDP) írt Humán Fejlesztési Jelentésből eredeztetik a cikk szerzői. A Jelentés fő megállapítása, hogy a humán biztonsági kérdések elsősorban nem geopolitikai gyökerűek. A Biztonsági Párbeszéd kiadvány 2004-es különszámában Owen a témáról szóló átfogó tanulmányában megállapítja, hogy a vita három kérdéskör körül kristályosodik ki: az elmélet, a

---

¹²⁴ Gazdag Ferenc – Tóth Péter: A biztonság fogalmának határaitól, *Nemzet és Biztonság*, 2008. január, HU ISSN 1789-5286, 3-9 p. (5)
http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/gazdag_ferenc__talas_peter-a_biztonsag_fogalmanak_hatarairol.pdf (Letöltve: 2018.01.12.)

gyakorlat és a kritika kérdései köré. Az elmélet-vita a humán biztonság „szélesebb” és „szűkebb” értelmezési ellentétpárjára épül.”¹²⁵

(3) „Ráadásul gyakran merül fel az a kritika is, hogy túl moralista a humán biztonság koncepciója, és ezért a benne foglaltak lényegében megvalósíthatatlanok. Végül pedig sokan magát a vizsgálati tárgyat is megkérdőjelezzik. Szerintük ugyanis az állam és az egyén nem választható el egymástól, az állam hiányában ugyanis nincs aki biztosítsa az alapvető biztonsági körülményeket. Éppen ezért ha biztonságról van szó, akkor az államtól nem lehet elvonatkoztatni, ebből fakadóan pedig a humán biztonság elmélete mindössze az államközpontú biztonságkoncepciók kiegészítője lehet.”¹²⁶

(4) „E koncepció középpontjában nem az állam, hanem az egyén áll. A hangsúly a fegyverkezésről és az erőpolitikáról a fenntartható humán fejlődésre helyeződik át. A humán biztonság alapkoncepciója az egyes egyén védelme. Globális szinten a biztonság csak az egyének érdekeinek és értékeinek individuális, helyi, regionális szintű védelmén keresztül lépcsőzetesen valósítható meg.”¹²⁷

(5) „A humán biztonság koncepciója a biztonság egy átfogó, érték- és emberközpontú megközelítése. Magában foglalja mindazokat a biztonsági (avagy veszély-) aspektusokat, amelyek az egyén mindennapi életét helyi,(össz)társadalmi vagy globális vonatkozásban érintik a napi megélhetés problémáitól az egészséges környezet igényén át a nemzetközi terrorizmusig. A koncepció lényeges eleme emellett, hogy a biztonság megteremtésében mind az állam, mind a nemzetközi közösség, mind az egyén szerepe és felelőssége megjelenik: az egyén felelőssége saját életének alkotó irányításában, az állam szerepe a területén élők fizikai biztonságának megteremtésében és az állami közfeladatok (egészségügy, munkaügy, oktatás, stb.) megfelelő ellátása útján életminőségük javításában, valamint a nemzetközi közösség felelőssége a helyi szinten nem kezelhető, ún. globális veszélyek

---

¹²⁵ A két Európa humánbiztonsági története, Összeállította: Juhász Gergely Ákos, Kisebbségkutatás - 2011. 1. szám, Eredeti forrás: Burgess, Peter, J. - Shahrbanou, Tadjbakhsh: The Human Security Tale of Two Europes = Global Society, 24. Vol. 2010, 4.No. 447-465. old. <http://epa.oszk.hu/00400/00462/00049/1946.htm> (Letöltve: 2018.01.12.)

¹²⁶ Péczeli Anna: A humán biztonság elmélete és gyakorlata, Kanada és Japán példáján, Grotius 2011. http://www.grotius.hu/doc/pub/ESLRKT/2011_243_peczeli_anna_a_humanbiztonsag_elmelete_es-gyakorlata.pdf (Letöltve: 2017.10.12.) Hivatkozik: Gazdag Ferenc (szerk.) [2011]: Biztonsági tanulmányok – biztonságpolitika. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest..83-89. old.

¹²⁷ Hegedűs Henrik: A biztonság fogalmának tágabb és szűkebb értelmezése, a humánbiztonság, avagy egy konferencia tanulságai, Hadtudományi szemle 2009.1.sz. (65-76), http://archiv.uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2009/2009_1/2009_1_tt_hegedus_henrik_65_76.pdf (Letöltve: 2017.10.12.)

felszámolásában. (...) Az új paradigma a humán biztonság fogalma vagy koncepciója, amely a hagyományos biztonság-felfogás ún. expanzionista – kiterjesztő, kibővítő – kritikái közé tartozik: új, mert a nemzetközi biztonság új fogalmi megközelítését adja, és expanzív, mert a realista biztonságfogalom kiterjesztését jelenti új és logikusan rendszerezett dimenziókkal és fogalmi elemekkel”¹²⁸

(6) Kofi Annan, volt ENSZ főtitkár: "Az emberi biztonság legtágabb értelemben sokkal többet jelent, mint az erőszakos konfliktusok hiánya. Ez magában foglalja az emberi jogokat, a felelősségteljes kormányzást, az oktatáshoz és az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést, és biztosítja, hogy minden egyes embernek választási esélyei legyenek a lehetőségek érvényesítésében. Tehát minden lépés ebben az irányban a szegénység csökkentését, a gazdasági növekedést és a konfliktusok látványos megelőzését jelentik. A nyomortól, a félelemtől való szabadság, a jövő generációknak a szabadsága, hogy egy egészséges természeti környezetet örököljenek- ezek az emberi - és ezáltal a nemzeti - biztonság védelmének egymással összefüggő építőelemei”¹²⁹.

(7) Ramesh Thakur, ENSZ Egyetem, rektor-helyettes „Béke és biztonság terület”: „Az emberi biztonság egy társadalom vagy annak államigazgatása által a nép számára biztosított életminőségre utal. Bármi, ami az életminőségüket rontja - demográfiai nyomások, javakhoz és erőforrásokhoz való csökkentett hozzáférés stb. - biztonsági fenyegetésnek minősül. Ezzel szemben bármi, ami javíthatja az életminőségüket - gazdasági növekedés, erőforrásokhoz való jobb hozzáférés, társadalmi és politikai felhatalmazás stb. - az emberi biztonság fokozásának minősül.”¹³⁰

(8) Louise Frechette ENSZ főtitkár-helyettes:

„Mit értünk az emberi biztonság alatt? A kifejezés legegyszerűbb formájában, azokat a dolgokat értjük, amelyeket bármely férfi vagy nő a világon a leginkább becsben tart: elegendő élelem a család számára; megfelelő fedél a fejük felett; jó egészségi állapot; a gyermekek iskoláztatása; az emberi erő-

---

¹²⁸ Száraz Enikő: A nemzetközi biztonság felfogása a 21. században – a humán biztonság dimenziói, Acta Humana, 15. évf. 2004. 2.sz. (7-23. old.) ISSN 0866-6628 (6, 8-9.old.)

¹²⁹ Annan, Kofi. "Secretary-General Salutes International Workshop on Human Security in Mongolia." Two-Day Session in Ulaanbaatar, May 8-10, 2000. Press Release SG/SM/7382. In: <https://www.gdrc.org/sustdev/husec/Definitions.pdf> (Letöltve: 2018.01.05.)

¹³⁰ Thakur, Ramesh Chandra: "From National to Human Security." Asia-Pacific Security: The Economics-Politics Nexus. Eds. Stuart Harris, and Andrew Mack. Sydney: Allen & Unwin, 1997, 53-54.old. In: <https://www.gdrc.org/sustdev/husec/Definitions.pdf> (Letöltve: 2018.01.05.)

szak vagy a természeti erők elleni védelem; és egy olyan állam, amely nem nyomja el a saját polgárait, hanem a beleegyezésükkel kormányoz.”¹³¹

(9) A japán kormány álláspontja: „Az emberi biztonság meghatározható, mint az egyes emberek életének és méltóságának megőrzése és védelme. Japán, mint sok más országban, úgy gondolja, hogy az emberi biztonság csak akkor biztosítható, ha az egyén bizakodik egy félelemtől és igényektől mentes életben.”¹³²

(10) Hans Van Ginkel, rektor az ENSZ Egyetemen és Edward Newman:

„Átfogó megközelítésben az emberi biztonság a pozitív és negatív szabadságokon alapuló, a félelemtől, konfliktustól, a tudatlanságtól, a szegénységtől, a társadalmi és kulturális kirekesztettségétől, és az éhségtől mentes, integrált, fenntartható, átfogó biztonság.”¹³³

(11) Dr. Sverre Lodgaard, norvég politikus, tudós, a kül-és biztonságpolitika szakértője szerint: "Az emberi biztonság jelentése rokon értelmű „az emberek biztonságával”... Az emberi biztonság célja az emberek biztonsága és túlélése.”¹³⁴

(12) „A védelem a nemzeti területi határok hagyományos koncepcióként való védelmére vonatkozik. A biztonság hagyományosan azt jelenti, hogy a demokratikus nemzet polgárainak élethez való jogot biztosítanak. A védelem és a biztonság közötti kapcsolat. A biztonság ebben az értelemben magában foglalja mind a belső biztonságot, mind a külső perspektíváit. Az emberi biztonság egy feltörekvő modern védelmi és biztonsági koncepció. Az emberi biztonság kiterjeszti a belső és külső védelem és biztonság horizontját. Az emberi biztonság, mint ilyen magában foglalja az élethez, szabad-

---

¹³¹ Statement by the United Nations Deputy Secretary-General Louise Frechette to a high-level panel discussion on the occasion of the twentieth anniversary of the Vienna International Centre (VIC), October 9, 1999.

In: <https://www.gdrc.org/sustdev/husec/Definitions.pdf> (Letöltve: 2018.01.05.)

¹³² Takasu, Yukio. "Toward Effective Cross-Sectorial Partnership to Ensure Human Security in a Globalized World." Statement by Mr. Yukio Takasu, Director-General of Multilateral Cooperation Department, at the Third Intellectual Dialogue on Building Asia's Tomorrow. Bangkok, June 19, 2000. In:

<https://www.gdrc.org/sustdev/husec/Definitions.pdf> (Letöltve: 2018.01.05.)

¹³³ Van Ginkel, Hans, and Newman, Edward: "In Quest of "Human Security." Japan Review of International Affairs, 14.1 (2000): 79. In:

<https://www.gdrc.org/sustdev/husec/Definitions.pdf> (Letöltve: 2018.01.05.)

¹³⁴ Manual. http://www.eycb.coe.int/compass/en/chapter_5/5_10.html (Letöltve: 2018.02.12.)

sághoz, foglalkoztatáshoz, szabadsághoz, fejlődéshez, önellátáshoz, védelmi felkészültséghez, megelőző diplomáciához és biztonsághoz való jogot.”¹³⁵

(+), „Fokoznunk kell harcunkat a rossz mindenféle formája ellen. Dolgoznunk kell és küzdenünk kell, hogy így biztosíthassuk gyermekeink számára az elévülhetetlen jogaikat, hogy békességben élvezhessék majd a szociális szabadságot, a lelkiismereti szabadságot, szabadon a nélkülözéstől és a rettegéstől.(...) A négyféle szabadságra éppen olyan szüksége van az ember fiának, mint a levegőre és a napfényre, a mindennapi kenyérre. Vedd el tőle s elpusztul. Foszd meg őt e szabadságok egy részétől és elsorvad. De add oda neki mindenestől, s átlépi egy új korszak küszöbét, az emberiség jövőjének legnagyobb korszakának küszöbét. (...) Ezek a szabadságok természetűtől jussai az embernek, bárhova is tartozzék, bármelyik fajtához, valláshoz, országhoz. Ez az öröksége, amelytől olyan régóta megfosztják. Nekünk, az Egyesült Nemzeteknek, végre megvan a hatalmunk, az emberi erőnk és a szükséges akaratunk hozzá, hogy biztosítsuk az ember örökségét.”¹³⁶

Ezek után lássuk a koncepcióhoz való viszonyulást! Az emberi biztonság koncepciója éppen a megközelítés jellege miatt is alkalmas arra, hogy pro és kontra viszonyuljanak hozzá.

5.2 A kritikák alapja...

Támadni lehet azt, amiről egyértelmű, hogy mit képvisel és azt is, ami nem egyértelműen definiált. Az emberi biztonság koncepciójára mindkettő vonatkozatható. A hagyományos a biztonsági tanulmányok szerzői elsősorban nemzeti és katonai kontextusban közelítik meg a kérdést. A támadások másik csoportja a biztonság és a szabadság szembeállítására épül. Mi minnek a rovására vagy ellenében érvényesüljön? Mivel két összefüggő kategóriáról van szó, az emberi biztonság és fejlesztés tekintetében prioritást élveznek¹³⁷.

---

¹³⁵ Gangal, Anurag: Defence, Security And Human Security Concepts, University of Jammu, Jammu, India,. Indian Foreign Policy, Course No. 461, 19 April 2010. <https://www.slideshare.net/anuraggangal/defence-security-and-human-security-concepts> (Letöltve: 2017.12.27.)

¹³⁶ Roosevelt, Franklin Delano: *Harc a máért*, Magyar Központi Híradó Rt. 1947.

¹³⁷ Gasper, Des: The Idea of Human Security, Pre-final version of a chapter that appeared in 2010 in K. O'Brien, A. L. St. Clair, B. Kristoffersen (eds.), *Climate Change, Ethics and Human Security*, Cambridge: Cambridge Univ. Press, 23-46.old. A longer earlier version appeared as an ISS Working Paper, <http://repub.eur.nl/res/pub/21572/> and as Garnet Working Paper 28/08, http://www.garnet-eu.org/fileadmin/documents/working_papers/2808.pdf. https://www.researchgate.net/publication/289025826_The_idea_of_human_security (Letöltve: 2017.12.22.)

Az 1990-es években az emberi biztonság koncepcióját sok oldalról érte kritika, de ennek ellenére a lendülete nem csökkent. A fizikai biztonság mellett és vele együtt egyre inkább előtérbe kerül a környezetvédelem, a migráció, a társadalmi-gazdasági jogok, a kultúra, a nemek közti viszony társadalmi kérdése is. Werthes és Debiel véleménye alapján: "*a humán biztonság erős és politikai jellegű vezérmotívumot biztosít egyes államok és multilaterális szereplők számára a kiválasztott funkciók teljesítésében a napirendtervezés, döntéshozatal és végrehajtás során*". Az emberi biztonság koncepciójának megértéséhez számba kell venni valamennyi szereplőt, a hozzájuk kapcsolódó érdekeket, motivációt és az alapvető funkcióikat.

Az tény, hogy a humán biztonság koncepciója kérdésében érintett szereplők lényegesen nagyobb kört ölelnek fel, mint az államok és a multilaterális ügynökségek. Az ENSZ-körökben a koncepció teljes körűen teret nyert. Az emberi jogok eszmeiségéhez hasonlóan az emberi biztonság koncepciója is olyan idiómává válhat, amely fontos szerepet játszik a figyelem ösztönzésében és irányításában, a probléma felismerésében, a diagnózisban, az értékelésben és az indukált vagy adott válaszban¹³⁸.

Az emberi biztonság alap gondolata arra a korlátozottnak tartott, hagyományos, realista szemléletre reagált, mely szerint az állam a meghatározó biztonsági szereplő, amelynek biztonságát elsősorban kell védeni, és a fegyveres erő a legfontosabb eszköz ennek eléréséhez. Az 1994-es Humán Fejlesztési Jelentés javaslataira válaszul azonnal mindenféle biztonsági és egyéb tanulmányok születtek és aggodalmakat vetettek fel a nemzetközi kapcsolatok terén is a szakemberek. Nem véletlenül! Ez egy széleskörű, igazi inter-, transz és multidiszciplináris tudományos, szakmai diskurzust indított el, amelyhez új és újabb szakemberek és tudósok csatlakoztak. A kapcsolódó kutatás kiterjedt a globalizáció, a társadalom alapvető problémáival kapcsolatos vitákra, amiknek egy volt a közös eleme: mindenki számára alapvető biztonságot nyújtsanak. Ez egy paradox problémafelvetés volt, mert azon stratégiai súlyú szereplő ellen indult egyfajta „támadás”, akinek/aminek a lététől függ maga az emberi biztonság is. Az emberi fejlődés (idealista) gondolatára fűztek fel majdnem minden argumentációt, abban az összefüggésben az új biztonsági koncepció (*human security*) magának embernek, az egyénnek a kiteljesedését garantálja, mégpedig nem az

---

¹³⁸ Werthes, S., and Debiel, T. 2006. Human Security on Foreign Policy Agendas. Introduction to Debiel, T., Werthes, S., Changes, Concepts and Cases, INEF Report 80/2006. 7-20. (8.old.)

<https://duepublico.uni-duisburg-essen.de/servlets/DerivateServlet/Derivate-29223/report80.pdf> (Letöltve: 2018.01.23.)

erőszak nézőpontjából, mint a hagyományos biztonsági szempontból, hanem az önmegvalósítás feltételeinek a megteremtése oldaláról¹³⁹.

A tudományos-szakmai vita egyértelmű politikai vitává alakult át a mögöttes érdekek globális rendszerével. Az inkoherens bizonytalanságok érdemi kezelése helyett a nyomásgyakorlás eszközévé tett emberi biztonság égisze alatt brutális gazdasági érdekpozicionálás folyik már hosszú idő óta. Ennek oka nem a hibás helyzetértékelésekben, kockázatelemzésekben keresendő, hanem a globális gazdaság törvényszerűségeiben. Természetesen történtek előrelépések az emberi biztonság területén, de a globális gazdasági mechanizmusok nyílt vagy látens módon támogatják a különbözőségek fenntartását, ami az inkoherencia csökkentése ellen irányul. Erre jó eszköz a fenyegetésekre, veszélyekre való hivatkozás. Ugyanakkor a valós biztonsági megoldások támogatása terén továbbra is a nemzetállamokra vár a teherviselés¹⁴⁰.

Az emberi biztonsággal kapcsolatos munkák az emberi fejlődés, az emberi szükségletek és az emberi jogok sajátos nézőpontú, egyes megközelítések szerint előítéletesnek is tekinthető elgondolásait foglalják össze. Richard Jolly szerint az emberi jogi nyelv önálló értékstátuszt adott az egyéni szabadságjogok kiemelt fontosságának és az egyetemes körű megfontolásnak. Ez magában foglalja az államoknak az ezen prioritások betartására vonatkozó kötelezettségeit, és az ilyen jogokat nélkülöző személyek törvényes védelme vételét, az államok felelősségre vonását. Ennek kiegészítéseként az emberi fejlődésre vonatkozó megközelítés bevezeti az erőforrások szükségességének hangsúlyozását, a prioritások meghatározásának szükségességét, és az elért eredmények súlyozását az emberi jogok előmozdításában. Az emberi biztonsággal összefüggő retorika egyesíti az emberi jogok célirányosságát abban a tekintetben, hogy minden egyes ember fontos, és az emberek érdekében tett erőfeszítések tekintettel az erőforrások szükségességére, elsőbbséget kell, hogy élvezzenek¹⁴¹.

---

¹³⁹ Gaspar, Des and Gómez. Oscar A.: Human Security – Twenty Years On, (*Emberi biztonság – már húsz éve*)16. December 2014.

<http://hdr.undp.org/en/content/human-security-%E2%80%93-twenty-years>
(Letöltve: 2018.01.23.)

¹⁴⁰ Gaspar, Des and Gómez. Oscar A.: Human Security – Twenty Years On, (*Emberi biztonság – már húsz éve*)16. December 2014.

<http://hdr.undp.org/en/content/human-security-%E2%80%93-twenty-years>
(Letöltve: 2018.01.23.)

¹⁴¹ Jolly, R., Emmerij, L., Ghai, D., Lapeyre, F.: UN Contributions to Development Thinking and Practice. (*Az ENSZ hozzájárulása a fejlesztési gondolkodáshoz és a gyakorlathoz*) Bloomington, 2004. IN: Indiana Univ. Press.

A "humán biztonság" elnevezés egy neologizmus, amely a hidegháború termékeként is felfogható. Az archaikus biztonság szemlélettel szemben, amely a biztonság realiztikus, államközpontú paradigmáját, a területi integritás elsőbbségét jelenti, az emberi biztonság az egyén esetében más nézőpontot képvisel¹⁴².

Egy biztos: a koncepció ráirányította a figyelmet a változásokra, a megoldás szükségességére, a cselekvési kényszerre. A biztonság fogalma fejlődésen ment keresztül, amiben már nem az erő az egyedül meghatározó. Az emberi biztonság kiterjesztésre került minden ember biztonságára, mindenhol: az otthonukban, a munkájukban, az utcájukban, a közösségükben, a környezetükben¹⁴³.

A nemzetközi biztonság elérésének lehetőségét a fejlesztés biztosíthatja. A hagyományos és az egyéni biztonság közelítése, az egyén biztonsági emancipációja és fejlődése a nemzetközi biztonsági menetrend fókuszába került. Fontos azonban megjegyezni, hogy az állam, a fejlesztési ügynökségekkel, a nem kormányzati szervezetekkel és a civil társadalmi csoportokkal együtt, továbbra is e biztonság leghatékonyabb szereplője maradt.¹⁴⁴

(...) az emberi biztonság univerzális, összetevői kölcsönösen függenek egymástól, inkább a megelőző, és nem a reagáló intézkedéseken alapul, és alapvetően emberközpontú.¹⁴⁵ A legjelentősebb kritikák különösen a fogalmi kétértelműség és a pontos meghatározás hiányára vonatkoznak.¹⁴⁶

A biztonság fogalmának kiterjesztése a környezeti degradáció és a környezetszennyezéstől a hajléktalansáig és a munkanélküliségig terjedő kér-

---

https://www.researchgate.net/publication/275564448_UN_Contributions_to_Development_Thinking_and_Practice ; <https://duepublico.uni-duisburg-essen.de/servlets/DerivateServlet/Derivate-29223/report80.pdf> Letöltve: 2018.09.23.)

¹⁴² Johns, Luke: Az emberi biztonság fogalmának kritikai értékelése, A Critical Evaluation of the Concept of Human Security, 2014.07.05. <https://www.e-ir.info/2014/07/05/a-critical-evaluation-of-the-concept-of-human-security/> (Letöltve: 2018.04.22.)

¹⁴³ ul Haq, Mahbub: *Reflections on Human Development* (New York: Oxford University Press, 1995), 115.old. Mahbub ul Haq, Director, Human Development Center, Islamabad, Pakistan, <https://www.scribd.com/document/360838995/Mahbub-Ul-Haq-Reflections-on-Human-Development> (Letöltve: 2018.04.04.)

¹⁴⁴ Kaldor, Mary: *Human Security*, Cambridge: Polity Press. 2007. (6.old.) ISBN-13: 978-0745638546

ISBN-10: 0745638546, Kaldor, Mary *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*, Cambridge: Polity Press. 1999.

¹⁴⁵ United Nations (UN) (1994) *United Nations Development Report*, New York: United Nations Development Programme. (22-23.old.)

¹⁴⁶ On the problem of "conceptual stretching," lásd. Giovanni Sartori, 'Concept Misinformation in Comparative Politics', *American Political Science Review*, 64(4), (December, 1970), (1033-1053.old.)

désekben, Khong azt állítja, hogy „*ha mindent prioritásként kezelünk, ezzel a lényegét fedjük el*”.¹⁴⁷

Paris azt állította, hogy az emberi biztonság hasonlítható más, ugyanolyan homályos fogalmakhoz, mint a "fenntartható fejlődés" - "*mindenkinek van rá valamilyen, de kevés embernek világos elképzelése van arról, hogy mit jelent.*"¹⁴⁸

Newman normatív módon vonzónak, de analitikusan gyengének értékelte az emberi biztonság koncepcióját¹⁴⁹.

Még Lakhdar Brahimi, az Afganisztán, Irak és Haiti egykori különleges képviselője, valamint az ENSZ békefenntartó bizottságának elnöke is kijelentette: "*Nem használok az emberi biztonság kifejezést, mert nem tudom pontosan, hogy mit értek alatta, és aggódom, hogy valaki fel fog kérni és ellentmondana nekem.*"¹⁵⁰

Elválva az elmélettől, hivatkozva egy átfogó munkára¹⁵¹, az alkalmazhatóság tekintetében az UNESCO 2005-ös humán biztonsággal foglalkozó konferenciáján Shahrbanou Tadjbakhsh¹⁵², a párizsi székhelyű Centre d'études et Recherches Internationales (CERI) kutatóintézet munkatársa hét fő kritikát fogalmazott meg a koncepció gyakorlatával szemben: (1) nincs egy általánosan elfogadott definíciója a humán biztonságnak, (...) a jelentőségét senki sem vitatja, megfogalmazása és hatóköre azonban olyan hatalmas, hogy alkalmatlan a gyakorlatba való átültetésre; (2) megkérdőjelezi, hogy a nemzetbiztonság növelése és a humán biztonság előmozdítása valóban szükségszerűen egymástól elváló és versengő folyamatok-e - szeptem-

---

¹⁴⁷ Khong, Y. F: 'Human Security: A Shotgun Approach to Alleviating Human Misery?', 2001. *Global Governance*, 7(3), (231-236.old)

¹⁴⁸ Paris, Roland (2001) 'Human Security: Paradigm Shift or Hot Air?', *International Security*, 26(2), (88.old.);

¹⁴⁹ Newman, Edward : 'Critical Human Security Studies', *Review of International Studies*, 36(S1), (77-94. old.)

¹⁵⁰ Brahimi, Lakhdar: quoted in Mary Martin and Taylor Owen, 'The Second Generation of Human Security: Lessons from the UN and EU Experience', *International Affairs*, 86 (1), (2010), 211-224, 215-216. old.

¹⁵¹ Péczeli Anna: A humán biztonság elmélete és gyakorlata, Kanada és Japán példáján. Grotius. A Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Tanulmányok Intézetének Online Tudományos Folyóirata, 2011.

http://www.grotius.hu/doc/pub/ESLRKT/2011_243_peczeli_anna_a_human-biztonsag_elmelete_es-gyakorlata.pdf. (Letöltve: 2017.12.12.)

¹⁵² Tadjbakhsh, Shahrbanou: „Human Security: The Seven Challenges of Operationalizing the Concept”, paper presented as part of the UNESCO discussion "Human Security: 60 Minutes to Convince", Paris, 13 September 2005. http://www.peacecenter.sciences-po.fr/pdf/unesco_13-09-05.pdf (Letöltve: 2017.12.12.)

ber 11-ével ugyanis újra előkerült a nemzetbiztonság kérdése, és a hatalmas – elsősorban katonai jellegű – beruházások messze felülmúlják a segélyeket, kérdés azonban, hogy ez valóban aláássa-e az emberi biztonság koncepcióját; (3) problémás a gyakorlati megvalósítás – nincs egy olyan általánosan elfogadott nemzetközi szerv(ezet), melynek feladata az emberi biztonság megvalósítása lenne (sok állam unilaterálisan beemelte ezt külpolitikai prioritásai közé, egységes nemzetközi keret azonban egyelőre még nincs); (4) nem tisztázottak a prioritások, nincsenek egyértelműen meghatározva a legfőbb fenyegetések, ez pedig ismételten megnehezíti egy akció/cselekvési terv kialakítását; (5) a szektorok közötti együttműködés megvalósítása gyakorlatban elég nehéz, nemzetközi beavatkozás esetén még mindig az államoké és nemzetközi szervezeteké a főszerep, emiatt viszont problémás a globális stratégiák kidolgozása és érvényesítése; (6) a hatékony fellépéshez a konfliktusok jellegét és kiváltó okait is jobban kellene ismerni; (7) végül pedig az is kérdéses, hogy hogyan lehet úgy gyakorlatba átültetni az emberi biztonság elméletét, hogy közben ne okozzunk kárt a korábbi humanitárius intervenciók kapcsán ugyanis gyakran arra panaszkodtak a konfliktusban érintettek, hogy a beavatkozás több kárt okozott, mint hasznot éppen ezért a beavatkozásokat egyértelműbb célokkal és hatékonyabb koordinációval kell végrehajtani.

Összegezve az eddigieket, nehéz bármilyen állást foglalni akkor, ha nem tudjuk, pontosan miről is van szó. Egy valami viszont tisztázott: az emberi biztonság koncepciója kiváló érdekpozicionálási eszközzé vált és a politikai korrektség jegyében nem illik neki ellent mondani. Tovább folytatva az emberi biztonsághoz való viszonyulás vizsgálatát, célszerű rámutatni, hogy a kritikák, amelyek közül sok, főleg elemzői keretként tartotta értéknek a koncepciót, elutasította a hasznosságát, és mint politikai napirendet, sőt kétségbe vonta magát a létét is. Az értő tudósok közül, akik elfogadták az érvényességét, sokan próbálták leszűkíteni a relevanciáját humanitárius keretek közé: háborúk, konfliktusok, népirtások, szélsőséges erőszak, az emberi jogok súlyos megsértése stb. A kritika foglalkozott a koncepció előíró (normatív) és leíró (elemző) jellegével, mert az előbbi némelyek számára sértőnek tűnt. Az emberi biztonság koncepciója jellegénél és funkciójánál fogva határozottan normatív, és hasonlóan az 1990-es évek elején indított emberi fejlődés koncepciójához, ez is hordoz komoly etikai vonásokat. Tadjbakhsh szerint az emberi biztonság megközelítése egyfajta etikus szakadásnak tekinthető a hagyományos biztonsági paradigmákkal (azáltal, hogy az emberek és közösségek biztonságát végső célként szolgálja), és egyben módszertani megoldásnak is (mert így az egyén, az állam, a régió és a nemzetközi rendszer biztonsága is jobban azonosítható). Politikai szempontból az embe-

ri biztonság koncepciója olyan fejlesztési politikákat / programokat követel, amelyek a fenntarthatóságra és az ellenálló képességre összpontosítanak, hogy segítsenek az embereknek a veszélyek következményeinek a megakadályozásában és a károk enyhítésében.¹⁵³

Mahbub Ul Haq eredeti nyilatkozatában az emberi biztonságot az északi / déli megosztottságból fakadó helyzet javításával kívánta leírni, mivel azt állította, hogy ez mindenhol alkalmazható az emberek számára. Nem sokkal a bevezetése után, a koncepció a koppenhágai 1995-ös Szociális Fejlesztési Csúcstalálkozó (*World Summit for Social Development in Copenhagen*) során a G-77 országok szkepticizmussal fogadták, mert az állami szuverenitás megsértését látták benne. A másik oldalról a globális Dél országai attól tartottak, hogy az új koncepció a Nyugat számára eszközévé válik ahhoz, hogy liberális értékeit és rendjét ráerőszakolja, valamint a nagyhatalmaknak külföldi ad hoc beavatkozásaik igazolását szolgálja. Komoly aggodalomként merült fel, hogy a fejlett országok az emberi biztonságot, az emberi jogok mellett új feltételként használják fel a segítségnyújtáshoz. A szkepticizmus részben helyesnek bizonyult, amikor a globális viták két nem éppen összetartozó fogalmat kapcsoltak össze: az emberi biztonságot és a beavatkozást, a védelemért való felelősségvállalás (RTP= *Responsibility to Protect*) nevében.

Az emberek biztonságát érintő aggodalmakhoz csatlakoztak olyan regionális szervezetek is, mint például az Európai Unió és az ASEAN. Támogatták az adott régiókban a regionális biztonságot és annak elemeként az emberi biztonságot, részt vállaltak a béketeremtésben és építésben, és a pénzügyi válságok kezelésében. Nemzeti szinten az emberi biztonság koncepciója és a hozzá kapcsolódó nemzetközi intézkedések hatása megjelent nemzetállami szinten is, stratégiák készültek, nagyobb szerepet kapott az élelmezésbiztonság, a környezetvédelem és a gazdasági biztonság addig nem kiemelten kezelt kérdésköre.

Hivatalosan talán még egyetlen ország sem fogadott el emberi biztonsági stratégiát, de az emberi biztonság kérdését sikerült mindmáig valamilyen szinten és formában napirenden tartani.

Az EU intézményei is kiemelten kezelik az emberi biztonság kérdését, de példaként lehet felhozni, Costa Rica bevezette a "szociális béke" (*"social peace"*) elképzelését és Nemzeti Biztonsági és Szociális Béke Tanácsot (*National Council for Security and Social Peace*) működtet, Thaiföldön

---

¹⁵³ Tadjbakhsh, Shahrbanou: Human security twenty years on, (Az emberi biztonság húsz éve) Expert Analysis, June 2014. NOREF, The Norwegian Peacebuilding Resource Centre, <https://www.files.ethz.ch/isn/181368/540cb240aa84ac7133bce008adcde01f.pdf> (Letöltve: 2018.06.22.)

Szociális Fejlődés és az Emberi Biztonság Minisztériuma (*Ministry of Social Development and Human Security*) működik és egy biztonsági háló (*safety net*) hoztak létre.¹⁵⁴

Az emberi biztonság pozitív megközelítése tükröződik Mehrnaz Mostafavi¹⁵⁵ 2010-ben megjelent írásában, amelyben kifejti az emberi biztonság koncepciójának „hozzáadott értékét”. Ez alatt azt érti, hogy a koncepció segítheti már önmagában a létezésében a nemzetközi közösséget, (ide érti a magánszektort is), a fenntartható béke megteremtését és a helyi, nemzeti, regionális és nemzetközi szinten a nagyobb stabilitás előmozdítását. (*A stabilitás esetében nem fejt ki, hogy pontosan mit is ért alatta, ez lehet a jelenlegi helyzet stabilizálása, vagy egy stabilnak tekinthető állapot elérése is.*) A hozzáadott érték egyik eleme, hogy az egyén (*individual*) az elemzés középpontjába kerül, illetve azzá is válik. Az emberi biztonság koncepciója minden szereplő figyelmét arra irányítja, hogy foglalkozzon a bizonytalanságok kiváltó okaival. (*Ezek Mostafi szerint a veszélyek. Ez egy komoly ellentmondásra hívja fel a figyelmet, mert a veszély és a bizonytalanság bár összefüggnek, két különböző kategória.*) Mindez egy konkrét helyzetben, és akár hosszú távon is megoldásokat eredményezhet. Kiemeli a helyi kapacitásokra való támaszkodás fontosságát, hogy ezáltal segítenek megakadályozni vagy mérsékelni az azonosított fenyegetéseket.

Mostafi kiemeli, hogy az emberi biztonság koncepciója a bizonytalanságok több ágazatra kiterjedő és átfogó értelmezésén alapul, amelyek összekapcsolják az egyéneket és a közösségeket. Ezáltal az emberi biztonság valamennyi szereplő tudásának és erőforrásainak bevonásával egy sajátos szinergikus partnerséget hoz létre, amely kihasználja az egyes szereplők komparatív előnyeit. Az emberi biztonság koncepciója a részvételre épül. A közösen kialakított folyamatok útján segíti a különböző szereplők között egy „társadalmi” szerződés megteremtését. Tehát az emberi biztonság koncepciójának nyilvános diskurzusteremtő szerepe is van, erősíti a kölcsönös tiszteletet és felelősséget, ezáltal csökkenti a feszültségeket, ezért támogatni célszerű.

---

¹⁵⁴ Costa Rica: <https://www.peaceportal.org/web/i4p/costa-rica> (Letöltve: 2018.05.22.)
Thailand:

<http://www.undp.org/content/dam/thailand/docs/NHDR2010.pdf> (Letöltve: 2018.05.22.)

¹⁵⁵ Mostafavi, Mehrnaz: Foreword, Human security and business: conflicts, human mobility and governance, In: *New Perspectives on Human Security*, Edited by Malcolm McIntish and Alan Hunter, Greenleaf Publishing Limited 2010., ISBN-13: 9781907643316 [PDF ebook]

<http://www.ingentaconnect.com/content/glbj/npohs/2010/0000001/00000068/art00001?crawler=true> (Letöltve:2018.05.23.)

Mosztafi azáltal kísérli meg a hagyományos biztonsági ágazatok, területek közti kapcsolatot igazolni, hogy hangsúlyozza a szereplők közötti koherencia és koordináció biztosításának fontosságát, amely erősíti a szinergikus hatásokat, megelőzi a párhuzamosságokat, az erőforrások szétfogácsolását, összehangolja a különböző szinteket és szektorokat. A fentiek megfelelő keretet biztosíthatnak az innovációnak, a partnerségnek, az érdekelt felek széleskörű bevonásának, ami ezáltal elősegítheti, hogy megoldásokat találjanak a nemzetközi közösség előtt álló legsúlyosabb és legelterjedtebb fenyegetésekre és sebezhetőségekre. Mindez egyben igazolása is lehet az emberi biztonság koncepciójának a pozitív értékteremtés vonatkozásában.

Az emberi biztonság koncepciója deklarálását követően hatására a kollektív erőfeszítések figyelemre méltó sikereket eredményeztek ad hoc kampányok formájában, amelyek például az Ottawai Egyezmény (*Ottawa Convention*) aláírásához vezettek 1997-ben a gyalogsági aknák (*ban anti-personnellandmines*) és az ICC létrehozása miatt.

Az emberi biztonság azonban (*még mindig*) vitatott koncepció. Többféle megfogalmazása van a „definíciójának” és különböző globális napirendek kialakítására irányuló erőfeszítéseknek is a tárgya lett. Az államok külpolitikájának emberi biztonság érdekében való előmozdítására és az ENSZ-ben történő intézményesítésére tett erőfeszítések (*sok esetben mindmáig feloldatlan*) ellentmondásokat okoztak. Óriási méretű (szak)irodalom jelent meg a koncepció jelentésének és hozzáadott értékének magyarázatával, a koncepció megvédésével vagy elfogadtatásával kapcsolatban. Számos szakember mind a nemzetközi ügyekben, mind a biztonsági, mind a fejlesztési területeken továbbra is szkeptikus a koncepció gyakorlati hasznosságát és politikai jelentőségét illetően.¹⁵⁶

Az emberi biztonság koncepciója gyakran kétértelműnek mondható, és annyi értelmezésnek volt már alávetve, hogy már pontosan nem lehet tudni mi is az eredeti és valós funkciója: talán „teljes skálájú koncepcionális paradigma”, „egy új globális biztonsági politika doktrinája”, „egy norma, vagy csak egy kifejezés” valamire? Paris egyik tanulmányában is sürgeti, hogy végre válaszolják meg ezeket a kérdéseket.¹⁵⁷

---

¹⁵⁶ Fukuda, Sakiko – Messineo, Parr and Carol: Human Security: A critical review of the literature, (Emberi biztonság: a szakirodalom kritikai áttekintése) CRPD Working Paper No. 11 January 2012, Centre for Research on Peace and Development (CRPD) KU Leuven, <https://soc.kuleuven.be/web/files/12/80/wp11.pdf> (Letöltve: 2018.06.17.)

¹⁵⁷ Paris, Roland, 2001. 'Human Security: Paradigm Shift or Hot Air?' *International Security* 26.2, (87-102.old)

Mennyire vagyunk biztonságban és vagyunk szabadok vagyunk, mint egyének? Ez a központi kérdés az emberi biztonság eszméje mögött. Ez nem új kérdés, de felkelti a politikai döntéshozók és a gondolkodók érdeklődését. A hidegháború korlátaitól mentesen a kormányok, a nemzetközi szervezetek, a nem kormányzati szervezetek és a közönséges állampolgárok abban a helyzetben vannak, hogy megvitassák a kérdést, mint addig még soha, és a biztonság és a szabadság kiterjesztésének érdekében járjanak el. Míg a biztonsági tanulmányok és a nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó tudósok továbbra is elfogultak az emberi biztonság gondolatával kapcsolatban, azzal érvelve, hogy túl „gubancos” és túl tág koncepció, hogy analitikusan vagy gyakorlatilag is hasznosak legyenek, a döntéshozók egyre inkább felismerik az emberi biztonság fontosságát, mint egy politikai keretet. Ugyanakkor törekvés van egyfajta számszerűsítésre is. Ez alatt többek közt azt kellene érteni, hogy lehetséges az emberi biztonság éves ellenőrzése (*megállapítás*?), ugyanúgy, ahogyan az emberi fejlődést az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja (UNDP) az Emberi Fejlesztési Jelentésben (HDR) évente ellenőrzi. A klasszikus megfogalmazásban a biztonság arról szól, hogy az államok hogyan használják az erőt a területi integritásukat fenyegető veszélyek kezelésére.¹⁵⁸

A különböző szereplők (kormányok, nemzetközi szervezetek, kutatók, nem kormányzati szervezetek) többféleképpen használják az emberi biztonság koncepcióját (napirend, advokáció, elemzés, keret, stb.) és különböző kontextusokban (külpolitika, nemzetközi diplomácia, elemzési keretrendszer, szakpolitikai prioritások, tanulmányi és kutatási terület a nemzetközi kapcsolatokban, stb.). Nincs az emberi biztonságúnak egyetlen konszenzus definíciója sem, amely önmagában a koncepció kritikájának forrása, mivel nincs közös fogalom-meghatározása és ezért kétértelmű lehet. A versengő fogalom-meghatározásokat széles körben két csoportba sorolják: tágabbak és szűkebbek, melyek mindegyik körül két párhuzamos diskurzus alakult ki.¹⁵⁹ Tadjbakhsh és Chenoy megközelítése szerint a két „tábor” vitája már

---

<http://aix1.uottawa.ca/~rparis/Paris.2001.IS.Human%20Security.pdf> (Letöltve: 2018.07.01.)

¹⁵⁸ Fukuda, Sakiko – Messineo, Parr and Carol: Human Security: A critical review of the literature, (Emberi biztonság: a szakirodalom kritikai áttekintése) CRPD Working Paper No. 11 January 2012, Centre for Research on Peace and Development (CRPD) KU Leuven, <https://soc.kuleuven.be/web/files/12/80/wp11.pdf> (Letöltve: 2018.06.17.)

¹⁵⁹ Tadjbakhsh, Shahrbanou and Anuradha Chenoy, 2007. *Human Security: Concepts and Implications*. London: Routledge, <https://www.google.hu/search?biw=1352&bih=652&ei=3OdNW-zXLsyPmwX9tbzABg&q=Tadjbakhsh%2C+Shahrbanou+and+Anuradha+Chenoy%2C+20>

nem az emberi biztonság koncepciójára, hanem a megközelítés megalapozottságára irányul.

Az 1990-es évek közepe óta széleskörű politikai vita folyik az emberi biztonság körül számos és sokrétű összefüggésben. (1) Japán és Kanada politikai kezdeményezéseket tett a fogalom előmozdítására és az ENSZ-n belüli intézményesítésére. (2) az Európai Unió arra törekszik, hogy átgondolja és újrafogalmazza közös biztonságpolitikáját. (3) néha hivatalos kormányzati politikaként fogadták el. (4) a politikai elemzés és az érdekképviselő normatív és fogalmi keretként szolgál számos kérdésben - különösen az elmúlt években az éghajlatváltozás terén. Az elmúlt másfél évtizedben az ENSZ emberi biztonságának előmozdítására irányuló diplomáciai erőfeszítések politikai ellenállással és ellentmondásokkal találkoztak. Amióta a koncepció nemzetközi vitákba került be, sok állam úgy reagált az emberi biztonságra, mint potenciális kihívásra az állami szuverenitás elve ellen. Ha elfogadják az emberi biztonság koncepcióját, mint a nemzetközi biztonságot támogató doktrínát, akkor az egy beavatkozási kultúrát és mechanizmust építhet ki. Így például 1994-ben több fejlődő ország is tiltakozott a HDR elindításával szemben. Különösen arra a felfogásra reagáltak, hogy az emberi biztonsági válságok korai figyelmeztetését az indikátorok, például az egyenlőtlenség, az emberi jogok megsértése, a szegénység, az etnikai konfliktusok és a katonai kiadások nyomon követésével lehetne felállítani, és ha ez megtörtént volna, olyan országok, mint Afganisztán, Haiti, Szudán, Zaire riasztást kapnak. Az emberi biztonsággal kapcsolatos viták továbbra is felvetették a küldöttségek kérdéseit az állam szerepe és a szuverenitással való esetleges konfliktusról.¹⁶⁰

Az emberi biztonságról folytatott viták során számos ország kérdéseket vetett fel az emberi biztonság és a szuverenitás következményeiről. Az emberi biztonságról szóló tárgyalási nyelv hangsúlyozza az emberi biztonságot, mint átfogó keretet az emberek és a kormányok előtt álló sebezhetőségek megelőzésére és enyhítésére. Ez azonban bonyolult volt, mivel ez a megközelítés egyidejűleg a védelmi felelősség vitájával egyidejűleg zajlott, amely

---

07.+Human+Security%3A+Concepts+and+Implications.+&aq=Tadjbakhsh%2C+Shahrbanou+and+Anuradha+Chenoy%2C+2007.+Human+Security%3A+Concepts+and+Implications.+&gs_l=psy-ab.3...2930.2930.0.4491.1.1.0.0.0.114.114.0j1.1.0...0...1c.1.64.psy-ab..0.0.0...0.tUZcMchLkA (Letöltve: 2018.06.17.)

¹⁶⁰ Fukuda, Sakiko – Messineo, Parr and Carol: Human Security: A critical review of the literature, (Emberi biztonság: a szakirodalom kritikai áttekintése) CRPD Working Paper No. 11 January 2012, Centre for Research on Peace and Development (CRPD) KU Leuven, <https://soc.kuleuven.be/web/files/12/80/wp11.pdf> (Letöltve: 2018.06.17.)

nemzetközi cselekvésekre szólít fel, kifejezetten a népirtás, a háborús bűncselekmények, az etnikai tisztogatás és az emberi jogok súlyos megsértése miatt. Ennek ellenére a viták ellenére az emberi biztonság koncepciójának legfontosabb normatív elvei az 1990-es évek óta az ENSZ legfontosabb politikai dokumentumaiból épülnek fel a hidegháború utáni közös globális biztonsági menetrendekről. A fenyegetésekkel, kihívásokkal és változásokkal foglalkozó ENSZ-Főtitkári, 2004-es jelentésében az emberi biztonság koncepciója köré szerveződő új kollektív biztonság elképzelés jött létre. Azt állítja, hogy az emberek viselik a biztonsági kudarcok terhét, de az államok felelősek a biztonsági fenyegetések megelőzéséért és megválaszolásáért. A jelentés felszólította az ENSZ-tagországokat, hogy érjenek el egy új konszenzust, amely elismeri a modern fenyegetések globalizált természetét, és elfogadja az erőteljes kooperatív megoldásokat.¹⁶¹

Az emberi biztonság koncepciójának megalkotása, deklarálása és a köré kiépült diskurzusok elősegítették egy nagy és egyre növekvő tudományos és szakmai, vagy annak tekintett és elfogadott irodalom, nézetrendszer, viszonyulás létrejöttét. Érdekes módon a (szak)irodalom nagyobbik része a koncepció megcáfolása és védelme kérdést feszegeti, nem pedig az elméleti és gyakorlati koherencia vagy a hozzá kapcsolódó politikai menetrendek megalapozását szolgálja. Az megállapítható, hogy az emberi biztonság koncepciója elleni bármilyen megnyilvánulás azonnal heves reakciókat vált ki a nemzetközi szervezetek, főleg az ENSZ, az NGO, INGO-k részéről. A koncepció már a létezésével is vitákat generál.

---

¹⁶¹ General Assembly, Distr.: General 2 December 2004, Original: English Fifty-ninth session Agenda item 55 Follow-up to the outcome of the Millennium Summit, A /59/565, https://www.un.org/ruleoflaw/files/gaA.59.565_En.pdf (Letöltve: 2018.07.01.)

6. Az Európai Unió és az emberi biztonság

A Lisszaboni Szerződésben (2009. december 1-jén lépett hatályba) és az Európai Unió Alapjogi Chartájában (a Lisszaboni Szerződés hatályba lépése óta bír közvetlen hatállyal, és ezáltal kötelező erejű elsődleges jogforrássá vált) egyértelműen megfogalmazásra kerültek az EU céljai és alapértékei. Az EU céljai: olyan társadalom építése, amelyben a befogadás, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás és a megkülönböztetés-mentesség alapelvárás és mérce. Az európai életszemlélethez és politikai gondolkodáshoz szervesen hozzátartoznak az alábbi értékek: az emberi méltóság, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, az emberi jogok. Az európai integráció folyamatában tehát 2010-re az EU és intézményrendszere eljutott egy olyan erkölcsi, jogi, gazdasági, etikai, politikai szintre, amelyet a fentiekkel lehet leírni és a jelenlegi megoldásokra is valamilyen magyarázatot, indoklást adhatnak. (Az alapértékek olyan kategóriák, amelyek konszenzusos definiálása nem valósult meg és az emberi biztonság koncepciójával való párhuzamba állítás ez utóbbi nem egyértelmű megközelítése és megítélése további értelmezési és folyamat, rendszerillesztési kérdéseket vet fel.)

Most 2019-et írunk. Lassan történelemmé válik a 2008-as gazdasági világválság, más EU-s megítélést kezd kapni a 2015-ös migrációs boom és annak kezelése is. Az emberek hajlamosak az aktuálpolitikai aspektusokat generális értékmérőként használni és elfogadni. Európa, mint identitás és az Unió rendkívüli átalakuláson ment keresztül a hidegháború vége óta. A közelmúlt történelmében ennek a figyelemreméltó változásnak az alábbi főbb csomópontjai voltak: az EU tagságának jelentős bővülése, az EU-s külpolitika egyre növekvő függetlensége, működési és intézményi kudarcok az Európai Alkotmány sikertelen kivitelezésével, és a migrációkezelés kapcsán tapasztalható döntési disszonanciák, illetve azok következményei. A múltbéli és jelenlegi problémák, a megoldatlan és az EU-s belső viszonyrendszert terhelő gondok egyfajta ballasztként nehezednek az EU-ra. Mindezek Európa jövőjéről és identitásáról is szólnak. Vagy mégsem?

6.1 Az emberi biztonság európai megoldásai

Honnan célszerű elindulni? Ha az elméleti oldalt nézzük, akkor akár az EU kezdeti formációihoz is vissza lehetne menni, de inkább célszerű a hidegháborút követő időszak második felét alaposabban megvizsgálni. A Madridi Jelentés (2007) alapján az Európai Unió számára az emberi biztonság koncepciója és maga a biztonság több mint egy másik, az eddigiektől eltérő biztonsági koncepció vagy címke. Ez egy olyan narratíva, amely ma-

gában foglalja a rendkívül változatos, néha ellentmondásokkal terhelt EU-s kül- és biztonságpolitikai rendszer céljait és módszereit, és azt, ami képviseli őket a különböző célközönség, a közszféra, a lakosság biztonságának megközelítésében, megvitatásában, biztosításában. Más szóval, arról szól, hogy az európaiak, pontosabban az EU intézményrendszere hogyan írják le a külső biztonságra vonatkozó megközelítést. A belső biztonság kérdéseit egy másik „csomagban” rendezik és esetenként az elemzőnek olyan érzései is támadhatnak, mintha a két „csomag” egymástól függetlenül létezne és érvényesülne. Mint ilyen, ez is egy közös biztonsági kultúra és identitás alapja. Ugyanakkor az emberi biztonság egy olyan szervező keret is, amely meghatározza, hogyan kell, lehet és célszerű végrehajtani a külső beavatkozást és elkötelezettséget. Az európai emberi biztonság megközelítésének középpontjában a Barcelonai Jelentés (*A Human Security Doctrine for Europe: The Barcelona Report of the Study Group on Europe's Security Capabilities*, 2004) által kidolgozott elvek állnak, amelyek mind az Európai Unió által alkalmazott emberi biztonság fogalmának lényegét szolgálják, mind pedig az EU nemzetközi műveleteinek irányítására és értékelésére szolgáló operatív módszertanként szerepelnek. Más szóval, az EU-akciók céljairól és a módszerekről szól. Ebből az is következik, hogy az EU elsősorban „kifelé” tekint az emberi biztonság vonatkozásában. Ez egy érdekes megközelítés, mert a belső viszonyrendszerből adódóan az EU-n belül is jelentkeznek emberi biztonsági problémák, amelyek éppen a külső dimenzióval, annak értelmezésével függnek össze. Ez összefügghet Mary Kaldor¹⁶² megállapításával, miszerint egy újfajta szervezett erőszak alakult ki a 1980-as és 1990-es évek elején, ami nem más, mint a globalizált korszak egyik meghatározó aspektusa. (*Az EU a globalizációs hatásokat úgy tűnik, hogy elsősorban az EU határain kívül kívánja „rendezni”, a határokon belüli hatások kezelése, ha van ilyen, az már más agenda része?*) Napjainkban az új háborúkat, a fegyveres konfliktusokat a hagyományos értelemben vett háború, a szervezett bűnözés és az emberi jogok széles körű megsértése közötti különbségek elmosódása jellemzi. A korábbi háborúk, fegyveres konfliktusok geopolitikai céljaival ellentétben az új fegyveres konfliktusok főleg az identitáspolitikáról szólnak. A kialakult új helyzetben, a globalizáció

---

¹⁶² Kaldor, Mary: *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era* (Palo Alto, Calif.: Stanford Univ. Press, 1999). Notably, Kaldor was the instrumental force behind the creation and production of *A Human Security Doctrine for Europe: The Barcelona Report of the Study Group on Europe's Security Capabilities*.
https://blackboard.angelo.edu/bbcswebdav/institution/LFA/CSS/Course%20Material/SEC6302/Readings/Lesson_6/Kaldor%20-%20New%20and%20Old%20Wars%20-%201999.pdf
(Letöltve: 2018.11.01.)

kontextusában egyre inkább egy korábbi korszak ideológiai és területi megközelítése és a kozmopolitizmus közötti, a befogadó, univerzális multikulturális értékeken és a specifikus identitásokon alapuló politikai megközelítés között kell választani. (*Úgy tűnik, hogy az EU esetében a választás jelenleg a kozmopolita töltésű, befogadó, univerzális és multikulturális értékek felé tendál.*) Az európai politikai gondolkodás, a védelmi és biztonsági politika fejlődése ennek a kettősségnek árnyékában fejlődött ki. A kozmopolitizmus címkéjével ellátott európai kultúra abban a pillanatban bontakozott ki a globális szintéren, amikor a geopolitikai pozíciókat erősíteni kellett. Az emberi biztonság koncepcióját illetően az EU-s intézményi megközelítésben korábbi kapcsolódások is kimutathatók, de az első konkrét dokumentum az Európai Biztonsági Stratégia¹⁶³ (*European Security Strategy - A Secure Europe in a Better World*) volt és ezt követően a Barcelonai Jelentés közzétételével, az EU visszavonhatatlanul deklarálta a sajátos biztonsági értékeit, amelyben mind az EU-s érdekek képviselője, mind a nemzetállamok jogainak előmozdítása, mind az egyes polgárok jogainak védelme szerepelt. Az EU az említett értékek támogatása érdekében haderő-tervezési még struktúrára is tett javaslatot¹⁶⁴. Ez utóbbi összefügg több kutató véleményével, hogy az emberi biztonság koncepciójának pozicionálása hatalmi eszközök nélkül nem mindig hatékony. A 2004 szeptemberében megjelent „Emberi Biztonsági Doktrína Európának” (*A Human Security- Doctrine for Europe*) című dokumentum már részletesen ismertette az EU szerepét, tevékenységét és szándékát, hogy az emberi biztonsági doktrínára építse a biztonságpolitikáját, amelynek célja az egyének védelme, humanitárius segítségnyújtás akár erő alkalmazásával is¹⁶⁵. (Itt is visszaköszön az emberi biztonsági koncepció kritikusaik az aggodalma, hogy a koncepciót sokan a beavatkozásra való felhatalmazásnak tekintik. (*Tény, hogy az EU nem rendelkezik olyan saját beavatkozási potenciállal, ami*

---

¹⁶³ European Security Strategy - A Secure Europe in a Better World, (Európai biztonsági stratégia – Biztonságos Európa egy jobb világban), <https://www.consilium.europa.eu/hu/documents-publications/publications/european-security-strategy-secure-europe-better-world/> (Letöltve: 2011.11.12.)

¹⁶⁴ Liotta, P.H. and Owen, Taylor: Sense and Symbolism: Europe Takes On Human Security (*Értelem és szimbolizmus: Európa felvállalja az emberi biztonságot*), 2006. <https://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/articles/06autumn/liotta.pdf> (Letöltve: 2018.03.23.)

¹⁶⁵ Solana, Javier: EU High Representative for the CFSP, Responds to Report by Study Group on Europe's Security Capabilities,” European Union press release S0239/04, 16 September 2004, https://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/declarations/81931.pdf (Letöltve: 2018.07.07.)

szükséges lenne, ezért továbbra is a tagállamok erejére támaszkodik, ami a nézetkülönbségek argumentációjának egyik bázisa lett.) Az európai emberi biztonsági kérdések vizsgálatakor nem lehet nem észrevenni, hogy a szemléletalakításban komoly szerepe volt Mary Kaldornak¹⁶⁶, az Európai Biztonsági Képességekkel Foglalkozó Tanulmányozó Csoport, vezető munkatársának, aki írásaiban, tanulmányaiban és felszólalásaiban érzékelhető módon befolyásolta a folyamatok alakulását. A balkáni, a szub-szaharai, a dél-kaukázusi térségben folytatott polgári és katonai műveletek tapasztalatai alapján arra a következtetésre jutott, hogy az EU-nak állandó kontingensre lenne szükség. Ezt egy 15. 000 fős személyzetben javasolta kivitelezni, amelynek egyharmada polgári szakemberként támogatná a válságkezelési műveleteket, sőt a nők arányos részvételét is szorgalmazta ebben. A befolyásolás tényét alátámasztja¹⁶⁷ a tőle átvett kijelentés, miszerint az európaiak sem lehetnek biztonságban, amíg „az emberek milliói a világban elviselhetetlen bizonytalanságban élnek”. Szerinte, ahol az emberek törvénytelen-séggel, szegénységgel, expanzív ideológiákkal és napi erőszakkal élnek együtt, amelyben az emberi jogok megsértése mindennapos, ott a bűnözői hálózatok és a terrorizmus termékeny terepre lelnek. Ez kihat Európára is. A globális emberi biztonsághoz való hozzájárulás lehet Európa legvalószínűbb biztonsági politikája alapja. A „Terrorizmus elleni háború” (*The ‘War on Terror’*) és a 2001. szeptember 11-e óta eltelt időszak a közvélemény figyelmét a biztonság globális jellegére összpontosította. Tény, hogy a távoli helyeken kialakult instabilitás pusztító hatást gyakorolhat az európai fővárosok, települések utcáira, öngyilkos merénylők formájában a tömegközlekedési eszközökön, vagy a bevándorló közösségek zavargásai és nyugtalan-ságai keretében a városokban, azok elkülönült részeiben. Egyre inkább felismerést nyer, hogy az ilyen típusú „háború” a radikalizált ifjúsággal, elhanyagolt állampolgárokkal vagy a terroristák rejtett hálózataival szemben

---

¹⁶⁶ Kaldor, Mary: *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*, International Journal (Toronto, Ont.) 54(4) · January 1999.
https://www.researchgate.net/publication/30529562_New_and_Old_Wars_Organized_Violence_in_a_Global_Era (Letöltve: 2019.01.12.)

¹⁶⁷ *Europe Needs a Human Security Doctrine—And a New Civil Military Force*, (*Európának szüksége van egy emberi biztonsági doktrínára - és egy új polgári-katonai erőkre*) London School of Economics and Political Science, 20 September 2004,
http://www.lse.ac.uk/collections/pressAndInformationOffice/newsAndEvents/archives/2004/Europe_needsHumanSecurity_Doctrine.htm(Letöltve: 2018.07.07.)

nem túl hatékony¹⁶⁸. Ehhez kapcsolódóan Mary Kaldor még kifejti, hogy nagyjából 15-16 évvel (*Megjegyzés: 2010-ben megjelent írásról van szó.*) az emberi biztonság koncepciója deklarálása után, az emberi biztonság első generációja (amelyet az ENSZ és Kanada képvisel) visszavonult, egy második generáció jött létre. Ezt a második generációt az EU fémjelzi, és rámutat az új biztonsági gondolkodás és katonai doktrína a népességközpontúságára. A válság- vagy küszöb-alapú konceptualizáció előmozdítása lehet az az út, hogy az emberi biztonság második hulláma sokkal nagyobb hatást ér el, mint a korai formái¹⁶⁹. A helyzet az, hogy az EU gyakran – mint a doktrínában is - nagylelkű ambíciókat hirdet, anélkül, hogy valójában is képes lenne integrálni és megszervezni, vagy támogatni egy olyan globális hatású erőt, amely az európai emberi biztonsági doktrína megvalósítását garantálná. A doktrína inkább a felelősség megfogalmazásáról szól és arról, hogyha szükséges, akkor Európa a határain túl is cselekedjen. Ez a hozzáállás egyértelműen megfogalmazódik: „Az emberi biztonság európai megközelítése azt jelenti, hogy hozzá kell járulnia minden egyes emberi lény védelméhez, és nemcsak az uniós határok védelméhez, és nemcsak nemzetállami biztonsági megközelítésben”¹⁷⁰ Az emberi biztonság támogatása és az EU potenciális külpolitikája azonban nem mindig egyeztethető össze, sőt az egyik a másik áldozatává is válhat, mert a külföldön lévő emberi biztonsági sebezhetőség és az EU biztonsága közötti közvetlen kapcsolat sokszor ellentmondásos¹⁷¹. Felvetődik a kérdés, hogyha az Emberi Biztonsági Doktrínát az EU politikai felelősségén kívüli emberekre alkalmazzák, igazolniuk kell-e a beavatkozást

---

¹⁶⁸ Human Security Study Group: A European Way of Security, (*A biztonság európai útja*) The Madrid Report of the Human Security Study Group comprising a Proposal and Background Report, Madrid, 8th November, 2007.
http://fdm.rio20.net/sites/default/files/IMG/pdf_0078_A_European_Way_of_Security.pdf (Letöltve: 2018.12.11.)

¹⁶⁹ Kaldor, Mary and Beebe, Shannon. *The Ultimate Weapon Is No Weapon: Human Security and the New Rules of War and Peace*. New York: PublicAffairs, 2010. ISBN 978-1-58648-823-9., <http://journals.fcla.edu/ijie/article/view/83554/mccreight> (Letöltve: 2018.12.03.)

¹⁷⁰ A Human Security Doctrine for Europe, (*Emberi Biztonsági Doktrína Európának*) The Barcelona Report of the Study Group on Europe's Security Capabilities, Presented to EU High Representative for Common Foreign and Security Policy Javier Solana, Barcelona, 15 September 2004.
<http://www.lse.ac.uk/internationalDevelopment/research/CSHS/humanSecurity/barcelonaReport.pdf> (Letöltve: 2018.08.21.)

¹⁷¹ Liotta, P.H. and Owen, Taylor: *Sense and Symbolism: Europe Takes On Human Security (Értelem és szimbolizmus: Európa felvállalja az emberi biztonságot)*, 2006.
<https://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/articles/06autumn/liotta.pdf> (Letöltve: 2018.03.23.)

nemzeti biztonsági okokból is? Ha igen, akkor jelentős nehézségek merülhetnek fel azzal kapcsolatban, hogy a terrorizmus elleni érvre támaszkodnak egy teljes külpolitikai koncepció megalapozáskor és irányításakor. Ha nem, akkor a közvetlen ok-okozati összefüggéseken túlmenően egy árnyaltabb érvre kellene lépni, amely összeköti a külföldi és az otthoni biztonságot. *(Ez utóbbi egyelőre még nem kapott EU-s prioritást.)*

Úgy tűnik, hogy az EU-s külpolitika lényegi eleme lett a humanitárius célzatú és megalapozottságú támogatás címén megvalósított beavatkozás. Erre természetesen legitimitásra is szükség van, amivel kapcsolatban Robert Kagan¹⁷² kifejti, hogy legitimitás válsága az 1990-es évek balkáni beavatkozásoknál gyökerezik, a koszovói háború esetében is hiányzott a Biztonsági Tanács felhatalmazása, ami Szerbia jogi megítélését más aspektusba helyezi. A beavatkozás megsértette az összes nemzet szuverén egyenlőségét, az ENSZ Alapokmányának alapelveit és a nemzetközi jog évszázadokra visszavehető alapjait. Az események kapcsán „közös, posztmodern erkölcsi értékek legitimitációjára” (*“the legitimacy of their common post-modern moral values”*) hivatkoztak az illetékesek. Az Európai Unióról szóló Szerződés 17.2. Cikkéből kitűnik, és eredetileg az 1992. júniusi Nyugat-Európai Unió Petersberg-i Nyilatkozatában¹⁷³ megállapították, hogy ezek a felelőségek „*humanitárius és védelmi feladatokat, békefenntartó feladatokat és harci erők feladatait*” magukban foglalják a válságkezelésben, beleértve a béketeremtést is. ”

Ehhez is kapcsolódva a Barcelonai Jelentés azt állítja, hogy bár szélsőséges körülmények között Európa részéről szükség lehet emberi biztonsági beavatkozásra a legsúlyosabb „*erőszakmentes fenyegetések*” ellen, így a szélesebb körű emberi biztonság megközelítésének egyes aspektusait is figyelembe véve, különösen javasolt egy korlátozó mechanizmust is érvényesítő, küszöbértéket felhasználni¹⁷⁴.

---

¹⁷² Kagan, Robert: “America’s Crisis of Legitimacy,” *Foreign Affairs*, 83 (March/April 2004), 75.

Liotta, P.H. and Owen, Taylor: *Sense and Symbolism: Europe Takes On Human Security (Értelem és szimbolizmus: Európa felvállalja az emberi biztonságot)*, 2006.

<https://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/articles/06autumn/liotta.pdf> (Letöltve: 2018.03.23.)

¹⁷³ Ortega-Martin, Olga: *Petersberg Tasks, and Missions of the EU Military Forces*, European Union, Institute for Security Studies, February 2005,

<https://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/04-mo.pdf> (Letöltve: 2018.03.23.)

¹⁷⁴ Liotta, P.H. and Owen, Taylor: *Sense and Symbolism: Europe Takes On Human Security (Értelem és szimbolizmus: Európa felvállalja az emberi biztonságot)*, 2006.

Talán nem véletlen, hogy Lorenzo Fioramonti, megközelítésében a humanitárius beavatkozás mindig ellentmondásos, különösen, ha az „elnyomó intézkedések” alkalmazását (is) jelenti, akár katonai eszközök, akár valamilyen más szankciók révén. Az emberi biztonság ilyen megközelítése kétségtelenül érdekes elgondolást és megoldást jelent az EU számára, feltételezve hogy ezzel is javítsa a külső fellépések koherenciáját, mivel az emberi biztonság koncepciója jobban alkalmas arra, hogy az unió alapelveit (a nem katonai konfliktusok megoldására irányuló hangsúlyt kiemelve) a politikai gyakorlatba átültesse. Nyilvánvaló, hogy az emberi jogok „értékpapírosításával” járó kockázat az, hogy a problémát gyakran stratégiai (*értsd: katonai*) eszközökkel kezelik, miközben más típusú válaszok talán megfelelőbbek lehetnének. A beavatkozás, akár humanitáriusnak nevezett, akár nem, mindig kétélű szó: valójában a katonai műveletek tovább súlyosbíthatják az emberi jogi visszaéléseket, amelyekkel foglalkozni kívánnak. E tekintetben az EU a „emberi biztonság” fogalmán keresztül rugalmasabb és átfogóbb megközelítést alkalmaz az emberi jogok megsértésének problémájára, mint biztonsági fenyegetésre. Egy ilyen fókusz segíthetne előmozdítani az emberi jogok elsőbbségét, mint minden humanitárius beavatkozás sarokkövét: nemcsak a polgári jogok tiszteletben tartását a konfliktusövezetekben, hanem és ami a legfontosabb, az emberi jogok elfogadásának/elfogadtatásának irányítását, mint minden beavatkozás alapelvét. Az EU szerint ebben a tekintetben a nem erőszakos kezdeményezéseknek és más diplomáciai eszközöknek elsőbbséget kell kapniuk minden más erőfeszítéssel szemben. Tehát, míg a hagyományos katonai cél a háború megszüntetése vagy a helyzetével visszaélő kormány leváltása (gyakran a polgárok jogainak védelme mellett is), az emberi biztonság középpontjában teljesen más megközelítésre van szükség: a cél a polgárok védelme, jogaik előmozdítása és a nem erőszakos konfrontációs eszközök előnyben részesítése kellene, hogy legyen. Makroszinten az emberi biztonsági beavatkozásnak lehetőség szerint többoldalú keretek között kell történnie. Az emberi biztonság megközelítésének fontos eleme a beavatkozás többoldalú jellege. Ebben az esetben Európa teljesítményét nem lehet egyértelműen csak pozitívan értékelni. Az EU nyilatkozatai a „*jogállamiság és a demokratikus alapelvek*” megsértése kapcsán sok esetben nagyszámú célzott szankciót váltanak ki konkrét személyek ellen. Gyakorlat az, hogy az EU elítéli a „*civilek elleni támadásokat*”, és a katonai erők, a hadsereg által elkövetett „*atrocitásokat*” (amelyek tényleges „*népirtásnak*” minősülnek), és folyamatosan hangsúlyozza a „*kiszolgáltatott cso-*

<https://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/articles/06autumn/liotta.pdf> (Letöltve: 2018.03.23.)

portok” védelmének fontosságát, különösen nők és gyermekek esetében. Sok esetben azonban az emberi biztonsági diskurzus olyan konkrét kérdéseket érint, mint például az „*élelmiszerbiztonság*” és a „*lakosság gazdasági és társadalmi szükségletei*”, ezzel együtt felmerül egy fogalmi szintű politikai dimenzió, mint például a „*védelmi felelősség*”, amelyre hivatkozva az EU szerint az adott kormány nem teljesítette vagy közvetlenül megsértette alkotmányos kötelezettségeit. Az emberi jogi válságok nem egyszerűen önmaguktól következnek be. A válságokat az emberek okozzák. Ezért a felelősség azonosítása és megosztása alapvető fontosságú az emberi biztonság hosszú távú garantálása szempontjából.

Annak ellenére, hogy az emberi biztonság fogalma fontos iránymutatást ad az EU humanitárius fellépéséhez, az eddigi kulcsfontosságú emberi jogi válságok elemzése azt mutatja, hogy nincs „*mindenre méretre szabott megközelítés*”, és az EU nem lesz képes minden alkalommal fontos politikai megfontolások megkerülésére. Hangjának és hitelességének erősítése érdekében az EU-nak el kellene kerülnie a kettős normákat, és elsőbbséget kell adnia annak a valódi multilateralizmusnak, amely minden fél tényleges részvételét igényli¹⁷⁵.

A globális biztonság iránti elkötelezettség felé haladva az Európai Unió új, hasznos gondolkodást mutatott be. Erőfeszítéseként és az Európai Biztonsági Stratégia (2003) természetes kiterjesztéseként az EU Emberi Biztonsági Doktrínája nem foglalkozik minden problémás kérdéssel. Ez már egyfajta súlyozást is jelent. Nyilvánvaló például, hogy az EU valóban kiterjeszti képességeit, hogy válaszoljon egy átfogó emberi biztonsági politikával - a cselekvés szükségességének kezelése kivételével -, hogy készen álljon arra, hogy szükség esetén beavatkozzon, ezt megszervezze és a szükséges struktúrák kialakításában részt vegyen¹⁷⁶.

Mindazonáltal a koncepció elvei, beleértve a hosszabb távú fejlesztési kérdések megoldásának szükségességét, amelyek valójában fenntarthatják és megoldhatják a sok válságban lévő nemzet és régió biztonsági dilemmá-

---

¹⁷⁵ Fioramonti, Lorenzo: Human Security? The Weaknesses of the EU's Involvement in Human Rights Crises, (*Emberi biztonság? Az EU-s szerepvállalás gyengeségei az emberi jogi válságokban*), EU-GRASP Policy Brief, ISSUE 6, 06 March 2012. <http://cris.unu.edu/human-security-weaknesses-eu%E2%80%99s-involvement-human-rights-crises>, (Letöltve: 2018.07.23.)

¹⁷⁶ Liotta, P.H. and Owen, Taylor: Sense and Symbolism: Europe Takes On Human Security (*Értelem és szimbolizmus: Európa felvállalja az emberi biztonságot*), 2006. <https://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/articles/06autumn/liotta.pdf> (Letöltve: 2018.03.23.)

ját, mindenütt jelen vannak. Valóban, a stratégia teljes címe bemutatja az „A Secure Europe” követelését a „jobb világot”, hangsúlyozva ezzel, hogy az EU-nak „valóra válnia kell, és reagálnia kell a felelősségére és globális szereplőként betöltött szerepére”. Földrajzi és politikai okai is vannak, hogy Európa miért próbálta közvetlenül megközelíteni az új biztonsági kihívásokat. A legszélesebb értelemben ide tartozik pl. a Nagy-Európa új térképe Törökországgal, Ukrajnával, talán ráfér még az Orosz Föderáció és esetleg még a keresztény Örményország és Grúzia, vagy Azerbajdzsán is. A „nagyobb Európa” tehát elkerülhetetlenül az Észak-Afrikai és a Közel-Keleti földrajzi területekre is behatol¹⁷⁷. A konfliktusok, a doktrína, az emberi biztonság európai koncepciója és ezek valamilyen szempontú összefüggésekbe hozása új szimbolikus földrajzi, geopolitikai elméleteket és szimbolikus biztonságot is jelent a nagyobb Európa számára. Mária Todorova¹⁷⁸ kijelentette: „Európa ott ér véget, ahol a politikusok azt akarják, hogy véget érjen.” A mentális térképek, amelyeket a döntéshozók használnak, elkerülhetetlenül mindent megtesznek, hogy hogyan és hol vonják a vonalat.

Richmond a pozitív célok ellenére megjegyzi, hogy a beavatkozások során ahhoz, hogy elkerülhetők legyenek az államépítés körüli szakpolitikai csapdák, s hogy tisztázzák a valós szándékot, helyreállítsák a bizalmat és újjáépítsék a hatékonyságot, az EU-s emberi biztonsági narratívának világosan meg kell határoznia, hogy hogyan képes egy „liberális békét” biztosítani, amelyben az egyének védelmet élveznek a nemzeti vagy a blokkbiztonság felett, mint a biztonsági politika végső célja, és hogyan tudják ezt egy új beavatkozási módszertan révén elvégezni, amely az emberek azon képességét is magában foglalja, hogy saját jövőjükben maguk döntsenek¹⁷⁹. Ebből látható többek közt, hogy még nem tisztultak le teljesen a folyamatok.

---

¹⁷⁷ Liotta, P.H. and Owen, Taylor: *Sense and Symbolism: Europe Takes On Human Security (Értelem és szimbolizmus: Európa felvállalja az emberi biztonságot)*, 2006.

<https://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/articles/06autumn/liotta.pdf> (Letöltve: 2018.03.23.)

¹⁷⁸ Todorova, Maria Nikolaeva: *Imagining the Balkans (Képzeld el a Balkánt)* (New York: Oxford Univ. Press, 1997), 139, 160.old. <https://epdf.tips/imagining-the-balkans.html> (Letöltve: 2018.03.23.)

¹⁷⁹ Richmond, O.: 'Liberal peace transitions: a rethink is urgent', www.openDemocracy.net, 19 Nov. 2009; S.

Tadjbakhsh, 'Liberal peace is dead? Not so fast', www.openDemocracy.net, accessed 30 Nov. 2009.

<https://www.opendemocracy.net/oliver-p-richmond/liberal-peace-transitions-rethink-is-urgent>

<https://www.opendemocracy.net/shahrbanou-tadjbakhsh/liberal-peace-is-dead-not-so-fast>

6.2 Nincsenek véletlenek...

2010-ben Mary Martin és Taylor Owen azt írta, hogy 2009. szeptember 23-án az Emberi Biztonsági Hálózat a 10. évfordulóját New Yorkban ünnepelte meg a békéről és az igazságosságról szóló miniszteri nyilatkozattal. Szerintük ez az alkalom azonban inkább az ébredésnek tekinthető, mint egy ünneplésnek. A figyelemre méltó sikerek ellenére, egyfajta marginalizálódás jelent meg a kérdést illetően¹⁸⁰. Az Emberi Biztonság Hálózata működési hatékonyságának csökkenése a vezető szponzorok érdeklődésének elvesztését is okozta. (*Csökkentek az erőforrások.*) A Hálózat elvesztette az eredeti jelenőségét, egyfajta valóban formális fórum lett, amit a tagállamok felváltva hat hónapig elnököltek. A döntéshozatalokat rendszeresen elhalasztották, és a Hálózat már nem a „*harcoló politikai napirendek*” bázisát képezte. Az ENSZ jelentéseiben az 1990-es évek és a 2000-es évek elején az „emberi biztonság” kifejezés az ENSZ-főtitkár és a magas szintű testületek jelentéseiből, valamint az ágazati szervezetek használatából lassan „eltűnt”. Kanada, az emberi biztonság napirendjének egyik elsődleges támogatója, is mérsékeltén aktív lett a koncepció alkalmazását illetően. A külügyminisztérium és a nemzetközi kereskedelem minisztériuma nemrégiben jelezte a kanadai külpolitika nyelvének változását. Elemzők szerint ez összefügg a kormányzati ideológia liberális gyengülésével illetve a konzervatívok hozzáállásával, ez utóbbi nem támogatja a koncepciót olyan mértékben, mint a korábbi kanadai kormányzat. Mindez komoly hátrányt jelent a támogatók táborának. A Humán Biztonsági Hálózat és Kanada visszavonulása a külpolitikai menetrendből fokozatosan az emberi biztonság elmulasztásának tüneteit vezette be a közrend alapelveinek? Ha igen, akkor nem hibáztatja az eredeti koncepció kétértelműségét, vagy az emberi biztonság gyenge intézményesítését, mint politikai paradigmát? Továbbá, hogy a tapasztalatok fényében hogyan értékeljük újra az emberi biztonság a paradigmaváltás és az emancipációs hatalom, valamint a kritikusok, akik kihívják a politikai hasznosságát és a lényeg hiányát? Az ENSZ és az EU közötti, az emberi biztonsággal kapcsolatos narratívák sokrétűsége és ellentmondásai kimutathatók, ezekre épülnek a koncepció új paradigmájának a megteremtésére irányuló próbálkozások is. Az ENSZ-rendszerben a koncepció mérsékelt előrehaladásából levont tanul-

---

(Letöltve: 2018.01.21.)

¹⁸⁰ Martin, Mary and Owen, Taylor :‘The Second Generation of Human Security: Lessons from the UN and EU Experience’,(*Az emberi biztonság második generációja: az ENSZ és EU-s tapasztalatok tanulságai*),

International Affairs, 86 (1), (2010), 211–224, 215-216.old.

<https://academic.oup.com/ia/article-abstract/86/1/211/2326353> (Letöltve: 2018.01.11.)

ságokat alkalmazzák az EU-s megközelítésre is, és javasolják a koncepció előremozdítását. Az ENSZ sok tekintetben az emberi biztonság fogalmának „inkubátoraként” is azonosítható, előmozdítva, támogatva egy ötletet, amelyet mind makro, mind intézményi szinten, mind annak alkotóelemeiben beépítette a korabeli politikai napirendekbe, diskurzusokba¹⁸¹. Bár az ENSZ Fejlesztési Programjának (UNDP) 1994-es jelentésében bevezetett koncepció változata felkeltette az ENSZ érdeklődését, a koncepció hosszú távon nem találta meg szilárd és működőképes helyét az ENSZ-rendszerben. Közben továbbra is megvitatták és egyes esetekben az ENSZ egyes intézményeiben fel is használták, hivatkoztak rá, addig, amíg Kofi Annan be nem mutatta a 2005-ös ENSZ-reformról szóló jelentését, amelyben már nem kapott kiemelt szerepet a koncepció. (*Annan már nem használta nyilvánosan ezt a kifejezést*). Ugyanakkor megfigyelhető, hogy a kulcsfontosságú tagállamok az emberi biztonságról hirtelen a védelemre kezdtek fókuszálni¹⁸². A kategorizálás szempontjából fontos, hogy a koncepció határait milyen széles körben határozzák meg, ezzel is egyértelműen megkülönböztetve a biztonság hagyományos megközelítésétől. A koncepció pozicionálási problémái abba az irányba tolták el a gondolkodást, hogy az emberi biztonság koncepcióját a szűkebb megközelítés felé mozdítsák el a nagyon széles kiindulási ponttól. A nemzetközi béke és biztonság témájú írásában Kofi Annan, a 2000-ben készült jelentésében megkülönböztette félelemtől és a nélkülözéstől való szabadságot, és a megközelítés módja jelezte, hogy az emberi biztonság koncepciója már nem az eredeti útját járja az ENSZ-ben, ami a támogatottság egyértelműségét is megkérdőjelezte¹⁸³. Fontos lépés volt az emberi biztonságra vonatkozó fenyegetések és a félelemtől és a nélkülözéstől való szabadság elvének külön kategóriákba sorolása. Keith Krause¹⁸⁴

---

¹⁸¹ Martin, Mary and Owen, Taylor :‘The Second Generation of Human Security: Lessons from the UN and EU Experience’,(*Az emberi biztonság második generációja: az ENSZ és EU-s tapasztalatok tanulságai*),
International Affairs, 86 (1), (2010), 211–224, 215-216.old.

<https://academic.oup.com/ia/article-abstract/86/1/211/2326353> (Letöltve: 2018.01.11.)

¹⁸² Annan, Kofi: *In larger freedom: towards development, security and human rights for all*, Report of the Secretary-General (New York: United Nations, 2005). Available at <http://www.un.org/largerfreedom/contents.htm>, accessed 15. Dec. 2009.the term) (Letöltve: 2018.12.03.)

¹⁸³ Annan, Kofi: *We the people*, Report of the Secretary-General (New York: United Nations, 2000).
http://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/We_The_Peoples.pdf (Letöltve: 2018.12.02.)

¹⁸⁴ Krause, Keith: ‘Is human security more than just a good idea?’, in *Promoting security: but how and for whom?*, Bonn International Center for Conversion Brief 30 (Geneva, 1994), 24.old. https://www.bicc.de/uploads/tx_bicctools/brief30.pdf (Letöltve:

ezzel kapcsolatban megjegyezte: „Az emberi biztonság koncepciója egy nagyító volt, amely láttatta, leírta vagy megfogalmazta azt, amit csinálnak, hogy a különböző politikai kezdeményezések nagyobb koherenciát kapjanak.” Az emberi biztonsági megközelítések támogatói számára csábító volt és ma is az, hogy túlbecsüljék az emberi biztonság koncepciójának a beépülését, illetve a beilleszkedés jelentőségét az európai biztonsági gondolkodásba és azt az EU biztonsági politikájának hivatalos irányvonalaként jelölik meg. Az EU globális szerepének előfeltétele a multilateralizmus elvének érvényesítése, a 2003-as stratégiába is ezért kapott szerepet és nem fordítva, hogy az emberi biztonsági koncepció lett volna a stratégia alapja. A különféle vezető irányelvek hierarchiájában úgy tűnik, hogy az emberi biztonság koncepciója nem mindig a hatékonyságot támogatja. Az EU vonatkozásában az emberi biztonság hangsúlyos emlegetése a biztonság egyfajta fetisizálását is jelenti¹⁸⁵.

2005-ben az Európai Bizottság álláspontja kifejezetten az emberi biztonság előremozdítására irányult. *(Ma is!)* Az emberi biztonság és koncepciója használatát leggyakrabban a külkapcsolatokért felelős EU-biztos Benita Ferrero-Waldner *(RELEX= munkacsoport foglalkozik az EU közös kül- és biztonságpolitikát (KKBP) illető jogi, pénzügyi és szervezeti kérdésekkel)* felszólalásai fémjelezték, aki a koncepciót arra használta fel, hogy egy olyan normatív álláspontot emeljen ki, amely meghatározza az emberi biztonság kereteit, és amely összeköti a félelemtől és a nélkülözéstől való szabadságot az EU-s elképzelésekkel. 2005-ben kijelentette: „Az az elképzelés, hogy az embereket, emberi jogokat és az őket fenyegető veszélyeket politikáink középpontjába helyezzük.”¹⁸⁶ Az EU ebbe az irányba mozdult el.

Később Benita Ferrero-Waldner kifejtette, hogy az EU biztonsága alapját képező filozófia, amint azt az EU biztonsági stratégiája is vázolja, csak a biztonság fejlesztése révén érvényesíthető. Ezért kell összpontosítani az emberi biztonság holisztikus fogalmára¹⁸⁷. Az Európai Unió Bizottsága az

---

2018.12.02.)

¹⁸⁵ Chandler, David: Human Security II: Waiting for the Tail To Wag the Dog – A Rejoinder to Ambrosetti, Owen and Wibben, *(Emberi biztonság II: arra várva, hogy a farkok csóválja a kutyát - egy viszont válasz Ambrosettinek, Owennek és Wibbennek)* In: *Security Dialogue*, Vol. 39, No. 4 (AUGUST 2008), 463-469. old.

¹⁸⁶ Ferrero-Waldner, Benita: ‘Remarks to the joint meeting of the Foreign Affairs and Defence Committees of the European Parliament and of National Parliaments’, European Parliament, Brussels, 5 Oct. 2005.

europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-05-575_en.pdf (Letöltve: 2018.07.07.)

¹⁸⁷ Ferrero-Waldner, Benita: ‘Protecting Europe’s security’, speech to conference on ‘Protecting Europe: policies for enhancing security in the European Union’, Brussels, 30

emberi biztonság megközelítése terén másképp állt a kérdéshez, mint az ENSZ, a fizikai védelmet és az anyagi biztonságot ötvözi, és határozottan a válságkezelési, valamint a konfliktus-megoldási politika keretébe helyezi. Míg a Bizottság elkötelezte magát a konfliktusok és a sebezhetőség „alapvető okainak” kezelésében, kevesebb hangsúlyt fektetett az önfejlődésre és a fejlesztési perspektíváknak az EU külpolitikai eszköztárába történő integrálására. Így az emberi biztonság és fejlesztés politikai célként jelenik meg¹⁸⁸. Így az emberi biztonság kifejezetten „politikai cél” volt, amely többféle nyilatkozatot mutatott. Az EU a külpolitikai ambícióinak megfogalmazására és igazolására irányuló belső (uniós intézményi) nyomás elsősorban a külpolitikában érzékelhető, mint az emberi biztonság napirenden tartása. Mindez felhasználható a rövid és hosszú távú politikai válaszok összekapcsolására, a kül- és biztonságpolitika, valamint a fejlesztési, humanitárius és válságkezelési programok közötti különbségek elmosására, illetve a nemek közötti egyenlőségre és az emberi jogokra vonatkozó kötelezettségvállalások integrálására is¹⁸⁹. Az emberi biztonság meghatározása és az uniós gyakorlatba való beágyazása ellenére azonban továbbra is fennáll a szakadék a doktrinális és az EBVP (*European Security and Defence Policy*) intézményi fejlesztése között. Miközben új szervezeti egységeket és közös tervezési képességeket hoztak létre, az együttműködésüket akadályozza a polgári és katonai perspektívák összehangolását támogató új gondolkodásmód hiánya¹⁹⁰. Aggodalomra ad okot, hogy az egyértelműség (pontos definíció) elérése helyett az EU-s emberi biztonság-értelmezés és használat az indítékot és a módszereket egyaránt érinti. A végrehajtási jelentésben használt „fogalom” arra utal, hogy az EU kész a robusztus (beleértve a katonai) intézkedéseket a politikai cselekvés alapjául szolgáló anyagi szabadság, méltóság hiányával és felhatalmazás napirendjével kombinálni. Ennek alapján próbálják a tagállamokat kötelezni bármely konkrét intézkedésre. A véde-

---

May 2006. http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-06-331_en.htm (Letöltve: 2018.07.07.)

¹⁸⁸ Ferrero-Waldner, Benita: ‘Human security and aid effectiveness: the EU’s challenges’, speech to Overseas Development Institute/All-Party Parliamentary Group on Overseas Development, London, 26 Oct. 2006. <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/events-documents/1095.pdf> (Letöltve: 2018.07.07.)

¹⁸⁹ Ferrero-Waldner, Benita: remarks to conference on ‘Women: stabilising an insecure world’, Brussels, 04.03. 2008. <https://www.euractiv.com/section/social-europe-jobs/opinion/women-stabilising-an-insecure-world/> (Letöltve: 2018.07.07.)

¹⁹⁰ Martin, Mary ‘An alternative to statecraft’, A Human Security Proposal for a European External Action Service *International Policy Analysis*, Friedrich-Ebert Stiftung, April 2009.

<https://library.fes.de/pdf-files/id/ipa/06284.pdf> (Letöltve: 2018.07.07.)

lemre vonatkozó felelősséggel (R2P) összehasonlítva az emberi biztonsági menetrend nem tekinthető konkrét kötelezettségeknek, és nem tartalmaz különös és obligát felelősséget. Kiegészítő minősítés vagy specifikáció nélkül az EU emberi biztonsági értelmezése inkább „normatívabb, mint a pozitivistista, ideálistább, mint a pragmatikus”. (*more ‘normative than positivist, more ideal than pragmatic’*)¹⁹¹

Legyen szó akár katonákról, akár jogról, akár emberi biztonsági beavatkozásról, ezek bármely kombinációjáról, az emberi biztonságról szóló narratívának végül meg kell magyaráznia és igazolnia kell ezeket. Ha az emberi biztonság koncepciója és kérdése bármikor, bárhol olyan módon használható fel, amely megkérdőjelezheti az államok hagyományos biztonsági narratíváit, a politikai elit legitím hatalmát, akkor egy olyan kényszerhelyzet áll elő, ahol a biztonság nevében, nevesített fenyegetésekkel szemben akár „kívánság szerint” alkalmas lehet a külpolitikai félelem keltésére és kezelésére, de elveszti az eredeti értelmét és értékeit. Akkor tesz eleget a globális biztonság új paradigmája követelményeinek, és csak olyan értelemben, hogy nemcsak a beavatkozónak felel meg a koncepció, hanem hiteles megvalósítás esetén azoknak is, akik a „fogadó oldalon” vannak. A második generációs (EU-s) emberi biztonság nem tekinthető az emberi biztonság fejlődésében egy végállapotnak. De egy önkorlátozó és szabályozó módszertant, egy ellenőrzési és kiegyensúlyozási módszert kell kialakítani és fenntartani, amelyet a saját biztonsági érdekek érvényesítése, valamint a globális, regionális és helyi biztonság, és az egyéni szükségletek javítása érdekében történő cselekvést támogatja¹⁹².

Az emberi biztonsági koncepció-értelmezés lendülete változó volt, szorosan összefüggött a külpolitikai érdekérvényesítés sikereivel vagy éppen a kudarcaival. A 2014-ben erősödő, majd a 2015-ös boom-mal tetőző, Európába irányuló migrációs hullám az emberi biztonság „vegytisztá” értelmezé-

---

¹⁹¹ Tadjbakhsh, S.: ‘Human security: concepts and implications’, *Les Etudes du CERJ*, 2005, p. 8. A ‘handbook’ of EU documents showcasing the gender and human rights aspects of ESDP carries the disclaimer that it does not commit either EU institutions or member states: *Mainstreaming human rights and gender into the European Security and Defence Policy* (Brussels: Council Secretariat, 2008). https://www.sciencespo.fr/cerj/sites/sciencespo.fr/cerj/files/etude117_118.pdf (Letöltve: 2018.11.27.)

¹⁹² Martin, Mary and Owen, Taylor : ‘The Second Generation of Human Security: Lessons from the UN and EU Experience’, (*Az emberi biztonság második generációja: az ENSZ és EU-s tapasztalatok tanulságai*), *International Affairs*, 86 (1), (2010), 211–224, 215-216.old. <https://academic.oup.com/ia/article-abstract/86/1/211/2326353> (Letöltve: 2018.01.11.)

sét háttérbe szorították. A figyelem másra irányult. A 2016-os Berlieni Jelentés azt javasolta, hogy az Európai Unió fogadjon el egy második generációs emberi biztonsági megközelítést a konfliktusokra, mint geopolitikai választ az erőszak és a terror elleni fellépés alternatíváját. A második generációs emberi biztonság az emberi biztonság alapelveit követi, és alkalmazkodik a XXI. századi valósághoz¹⁹³. Ugyancsak 2016-ban jelent meg Globális Biztonsági Stratégia¹⁹⁴, amelybe az emberi biztonság koncepciójának beépítése megtörtént. A helyzet áttekintése egyértelműen megmutatja, hogy van „szakadék” az európai emberi biztonsági doktrína és az emberi biztonság uniós intézményesített megvalósítása között. Az EU intézményi keretein belül különbségek vannak az emberi biztonsági megközelítés iránti elkötelezettségben. *(Megjegyzés: a globális stratégia, a stratégia valós jellegét tekintve nem stratégia, inkább egy kétségbe esett próbálkozás, amit a nemzetközi migrációs és menekültügyi paktum 2018. december 19-i elfogadása némileg kiszorította a figyelem középpontjából.)*

Az EU emberi biztonsági stratégiai értelmezése gyakran a technikai gyakorlat formájában jelenik meg, hangsúlyozva az az operatív koherencia javítását, vagy kiemelve az új típusú európai polgári-katonai kultúra összehangolási igényét. Ez markánsan jellemzi az európai külpolitikát is. Az hogy miért, mikor és hol lép fel az EU az emberi biztonság koncepciójának érvényesítése érdekében, az még mindig és egyre inkább az „önjáróvá” vált EU-s intézményrendszerrel függ, és ez szolgál kiindulásul a „köz- és politikai akarat” deklarálására és erőforrások mozgósítására. Ez határozza meg az emberi biztonsági koncepció jövőjét Európában.

---

¹⁹³ From Hybrid Peace to Human Security: Rethinking EU Strategy towards Conflict, The Berlin Report of the Human Security Study Group Presented to High Representative of the Union for Foreign Affairs & Security Policy Federica Mogherini, 24 February 2016, Brussels.

<http://www.securityintransition.org/wp-content/uploads/2016/02/HSSGReport.pdf> (Letöltve: 2018.10.12.)

¹⁹⁴ Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe, A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy (*Közös jövőkép, közös fellépés: Erősebb Európa, Globális stratégia az Európai Unió kül-és biztonságpolitikájára vonatkozóan*), With Foreword by Federica Mogherini, High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, Vice-President of the European Commission, June 2016.

https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf

https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_hu_version.pdf (Letöltve: 2018.02.01.)

Összegzés

A 2004-es Barcelonai Jelentés nyilvánvalóvá tette, hogy Európa számára a XXI. században a legmegfelelőbb probléma-megközelítés az emberi biztonság előmozdítása lenne. Ez a jelentés rávilágít arra, hogy mit jelent az európai emberi biztonság megközelítése, és állást foglal a kritikákkal szemben. Megvizsgálta azokat az eseteket, amelyekben az EU beavatkozott a politikai erőszak kezelésére és a polgárháború által szétzilált társadalmak újjáépítésére, és megmutatja, hogy az emberi biztonság megközelítése mennyiben releváns ezekben a műveletekben. *(A konkrét helyzetek bemutatása és a beavatkozások leírása nem képezik részét jelen írásnak.)*

A Barcelonai Jelentés az emberi biztonságot úgy határozta meg, hogy abban „*az állam a biztonság referense*” (*the state as the referent of security*), és hangsúlyozta az egyének és közösségek védelmét. Az emberi biztonság koncepciójának széles értelmű hangsúlyozása mellett legalább ekkora figyelmet kapnak a fenyegetések, az emberek szükségletei, és a jogok érvényesítése is¹⁹⁵. A Madridi, három évvel későbbi „Európai biztonság mód” című nyomon követési Jelentés folytatta ezt a mélyülő menetrendet, és részletesebben kidolgozta az emberi biztonság „fogalmát”. Azt is javasolta, hogyan lehet intézményesíteni az emberi biztonság koncepcióját az EBVP keretében. A jelentésben leírtak nem találtak egyhangú visszhangra a tagországok körében. De pl. az emberi biztonság lobbizása mellett Finnország gyakorlati intézkedéseket vállalt, mint például az EBVP-missziók polgári és katonai személyzetének emberi biztonsági képzésének kilakítása¹⁹⁶.

A Madridi Jelentés kapcsán két ellentmondásos kritika merült fel: az egyik az emberi biztonság koncepcióról szólt, amelyet a szélesebb megközelítés miatt túlságosan lágynak (*soft*) ítélték meg, ami alapot adhat vagy egy új európai militarizmusnak (*a new European militarism*), a másik kritika az EU irányában az volt, hogy a koncepció túlságosan ambiciózus volt. Az emberi biztonság új megközelítése Martin és Owen szerint megoldás lehet azokra a problémákra, amelyek akadályozták az emberi biztonság koncepciójának az érvényesítését az ENSZ-ben. E megközelítés szerint az emberi

---

¹⁹⁵ Glasius, Marlies and Kaldor, Mary: ‘Individuals first: a human security doctrine for the European Union’, *Internationale Politik und Gesellschaft (IPG)* 1, 2005, old. 67. https://www.researchgate.net/publication/291943387_Individuals_first_a_human_security_doctrine_for_the_European_Union (Letöltve: 2018.10.21.)

¹⁹⁶ Human Security Study Group: *A European Way of Security, (A biztonság európai útja)* The Madrid Report of the Human Security Study Group comprising a Proposal and Background Report, Madrid, 8th November, 2007. http://fdm.rio20.net/sites/default/files/IMG/pdf_0078_A_European_Way_of_Security.pdf (Letöltve: 2018.12.11.)

biztonság az emberi fejlődés előfeltétele, és nem fordítva. Először az embereknek biztosítani kell a kritikus és átfogó fenyegetésekkel szembeni védelmet, függetlenül az okoktól, még az előtt, mielőtt a fejlődési mechanizmusok beindításra kerülnek. Ehhez kapcsolódóan az emberi jogok megsértése megítélésük szerint csak a lehetséges emberi biztonsági fenyegetések egyik kategóriája, és a legtöbbet a biztonsági missziókon kívül kell kezelni. Martin és Owen szerint a koncepció hatékonyabb lehet az EU-n, mint az ENSZ-en belül, de az EU-nak először is egyértelmű fogalmakat kell kialakítania az emberi biztonságról, s másodsorban ki kell alakítani egy konkrét politikai diskurzust arról, hogy hogyan fogják alkalmazni az emberi biztonság koncepcióját és azt is egyértelműen tisztázni kell, hogy hogyan kell, lehet és célszerű ezt politikai szempontok alapján végrehajtani. A fentiek lényege abban áll, hogy a biztonsági kockázatok széttöredezettsége ellentétben áll azzal, amit az EU a különböző szakpolitikai folyamatok és a politikai döntéshozatali folyamatok közötti koherencia tekintetében, érdekében, céljából, stb. kíván elérni. Ha az emberi biztonság koncepciójának érvényesítése azt jelenti, hogy az EU (politikai és biztonsági) menetrendjének kiterjesztése olyan kérdésekre is kiterjed, mint pl. a halászati jogok, amint erre történt konkrét javaslat, akkor a koncepció gyorsan el fog halványulni és elveszti a relevanciáját. Ugyanakkor, ha a koncepciót csak arra használják, hogy az EU menetrendjét a konfliktuszónákra összpontosítsa, akkor viszont az emberi biztonság lényegét adó veszélyek és „nem-erőszakos” károk nagy tömegét hagyja figyelmen kívül, amelyek viszont milliós nagyságrendben érintenek embereket a világon.

Az Európai Unióval, mint globális biztonsági szereplővel kell számolni. E szerepében képes és hajlandó túlmutatni saját határain és nehéz és veszélyes helyeken, támogatni a regionális és nemzetközi szervezeteket. Megvan a szükséges felkészültsége arra, hogy a válságokat differenciáltan közelítse meg, és ha szükséges kényszerítő erőt alkalmazzon, alakítsa saját külpolitikáját. Ezért az emberi biztonság koncepciójának egyik támogatójaként célszerű kezelni. Az ENSZ szerepvállalásának módosulásával adódott egy lehetőség és szükség, hogy az európaiak többet tegyenek annak érdekében, hogy teljesítsék elkötelezettségüket a kollektív kül- és biztonságpolitikák iránt. Ahhoz, hogy globális szereplőként meg is maradjon, az Európai Uniónak világos politikai irányt kell adnia a világviszonylatú törekvéseire és felelősségére. Az emberi biztonság koncepciója támogatói szerint lehetőséget biztosíthat az EU-nak dinamikus szervezeti keretként működni, amely új irányt és koherenciát adhat az európai biztonsági stratégiában meghatározott kihívások kezelésére irányuló európai erőfeszítéseknek. Ez növeli és nem

szorítja háttérbe a nemzeti biztonságot, aminek megőrzése továbbra is a tagállamok feladata. Támogatja azt, amit az EU már tesz a válságkezelés, a polgári-katonai együttműködés, a konfliktus-megelőzés és az újjáépítés terén, de az emberi biztonság koncepciója hozzáadott értéként jelenik meg. Az ENSZ és az EU tapasztalatainak összehasonlítása azt sugallja, hogy az EU viszonylag jó helyzetben van az emberi biztonsági menetrend megvalósításához és támogatásához. Eddig az EU sikeresen pozícionálta a koncepciót a szupranacionális külpolitika életképesnek tűnő stratégiai keretében, amit segített az is, hogy befolyásos szponzorokkal rendelkezik, és széles körben, ha nem is egyhangúlag de elfogadják az EU-s tagság egészében. Mindazonáltal mindkét tapasztalatból levonható tanulságok arra utalnak, hogy fordított összefüggés van a koncepció intézményi beágyazása és a retorika és a biztonság gyakorlatának értelmes eltolódása között. Azáltal, hogy az EU intézményesen vált szereplővé a koncepció képviselésében, valóban megváltozhat a biztonság értelmezésének és gyakorlásának a módja, ami megjelenhet a veszélyeztetettek védelmében, a hatalmi viszonyok befolyásolásában, az államok és a nemzeti politikai elitek „elszámoltatásában”, a jelenlegi hiányosságok kezelésében, de számos kérdést vet fel az ún. béketeremtő modellek, különösen a legitimitás és a külső és helyi erők közötti kapcsolatok tekintetében. Sok a nyitott kérdés még mindig. Az ENSZ-ben ehelyett a problémák előli menekülést támogató biztonsági megközelítés lépett fel, amelyben egyre több fenyegetés jött létre, ami még jobban nehezíti a biztonsági kérdések megoldását. Ennek egyik konkrét következménye az lett, hogy vádak lehet emelni a biztonság nevében egyes államok ellen, az egyének felett történő ellenőrzés gyakorlása kérdésében is. Végző soron az ENSZ tapasztalatai azt mutatják, hogy a különböző kárfajták - az erőszak, a nélkülözés, a természeti katasztrófa és a bűnözés - közötti összefüggések kezelése, miközben az emberi biztonsági megközelítés fontos aspektusaként jelennek meg, önmagukban nem elegendők ahhoz, hogy az emberi biztonsági koncepciót meghatározóvá tegyék és újszerű vagy intelligens politikai megoldásokat indukáljanak¹⁹⁷.

Az ilyen hozzáállás lehetővé teszi az EU számára, hogy az emberi biztonság ügyét a globális biztonság síkján is aktívabbá tegye, de az EU megnövekedett jelenléte a nemzetközi szerepekben arra is rámutatott, hogy

---

¹⁹⁷ Human Security Study Group: A European Way of Security, (*A biztonság európai útja*) The Madrid Report of the Human Security Study Group comprising a Proposal and Background Report, Madrid, 8th November, 2007.
http://fdm.rio20.net/sites/default/files/IMG/pdf_0078_A_European_Way_of_Security.pdf
(Letöltve: 2018.12.11.)

jobb sok esetben a kiindulás és a gyakorlat között nem mindig volt meg a szinkronitás¹⁹⁸.

Az európai biztonsági módnak meg kell mutatnia, hogy valójában milyen jellegű. Az európai megközelítés meghatározó jellemzői közé tartozik a hatékony többoldalúság és az emberi jogok iránti elkötelezettség, valamint az Európai Unió által a katonai és polgári képességek egyesítésének módja, valamint a polgári válságkezelés előkészítése. Az európai biztonsági útnak az egyének és a közösségek védelmére kell összpontosítania, valamint a „félelemtől való szabadságra” és a „nélkülözéstől való szabadság” közötti kapcsolatra. Ez egy kemény biztonsági politikai kihívás, bár hangsúlyozza a biztonság polgári szempontjait¹⁹⁹. 2003 óta az EU mind a polgári, mind a katonai biztonsági képességek széles skáláját fejlesztette ki, és egy sor küldetést hajtott végre a válságzónákba. A külső beavatkozások iránti növekvő igény a stabilitás és a jogállamiság megteremtése, az erőszakos konfliktusok megszüntetése érdekében merült fel. A 2003 decemberében elfogadott európai biztonsági stratégia biztosítja ezt a szerepet és az európai biztonsági identitást. Meghatározza az Európai Unió előtt álló kihívásokat és azt, hogy az európaiak hogyan tudnak megfelelni ezeknek, de nem sokkal többet, mivel stratégiáról van szó és nem működési kézikönyvről vagy akár tervezési eljárásokról²⁰⁰.

---

¹⁹⁸ Martin, Mary and Owen, Taylor :‘The Second Generation of Human Security: Lessons from the UN and EU Experience’,(Az emberi biztonság második generációja: az ENSZ és EU-s tapasztalatok tanulságai), *International Affairs*,86 (1), (2010), 211–224, 215-216. old. <https://academic.oup.com/ia/article-abstract/86/1/211/2326353> (Letöltve: 2018.01.11.)

¹⁹⁹ Human Security Study Group: A European Way of Security, (*A biztonság európai útja*) The Madrid Report of the Human Security Study Group comprising a Proposal and Background Report, Madrid, 8th November, 2007. http://fdm.rio20.net/sites/default/files/IMG/pdf_0078_A_European_Way_of_Security.pdf (Letöltve: 2018.12.11.)

²⁰⁰ Human Security Study Group: A European Way of Security, (*A biztonság európai útja*) The Madrid Report of the Human Security Study Group comprising a Proposal and Background Report, Madrid, 8th November, 2007. http://fdm.rio20.net/sites/default/files/IMG/pdf_0078_A_European_Way_of_Security.pdf (Letöltve: 2018.12.11.)

7. Emberi biztonság, etikai-morális kérdések, járulékos jelenségek

Az emberi biztonság koncepciója az eredeti szándékot vizsgálva egy pozitív irányultságú, megoldást kereső, kooperatív kezdeményezésként fogható fel. Az eredeti szándék alakulását a környezeti illesztés nagyban meghatározza, ami főleg a megvalósítás síkján és járulékos jelenségek tükrében testesül meg. Tehát az eredeti koncepció jellege a kivitelezés során módosulhat. Ez számos kérdést vet fel. Kezdjük az etikai és morális megközelítéssel!

7.1 Globális etika?

Az emberi biztonság koncepciója a veszélyben lévő egyes embereken, csoportokon kíván "segíteni", közben számos elvet is megfogalmaz, amelyek a koncepció érvényesüléséhez elengedhetelenek. Az elvek esetében a nemzetállam és az egyén közti különbségtételt folyamatosan a felszínen tartva, ezzel is jelezve, hogy a koncepció az embert helyezi a középpontba az állam ellenében, miközben elvárás, hogy az állam gondoskodjon a polgáraitól. Itt általános értelemben az állam szerepel, ami azt is jelenti, hogyha pl. egy instabil állam nem tud, nem akar gondoskodni a saját polgáraitól, azok egyes csoportjairól, vagy akár a népesség egy részéről, és azok a migrációt választják megoldásnak, akkor minden olyan állam gondoskodási felelőssége felmerül, ahol az egyén éppen akkor található. Ez egy olyan megközelítés, amely paradoxont teremt.

A nemzetállam kötelessége a polgárával szemben abszolút kategória, még akkor is, ha az egyén nem az adott ország állampolgára. A koncepció ezáltal egy felelősségátvállalási kényszert is teremt. Ez a felelősség átvállalás megjelenik az egyén-állam, állam-állam, állam-nemzetközi szervezet, állam-NGO, INGO, nemzetközi szervezet és NGO, INGO viszonylatában is. Ez egy bonyolult politikai, jogi, gazdasági, kulturális viszonyrendszert hoz létre, amelynek etikai, morális háttere csak akkor merül fel, ha a többi tényező már nem használható fel a koncepció céljaira. Az etikai-morális argumentáció Európában egy sajátos összefüggés-környezetben próbál magának érvényt szerezni. Ez a környezet pedig nem más, mint a nehezen definiálható jogállamiság emlegetése. Ha az állam kötelezettségeiről van szó, akkor ezt az emberi jogok, az emberi biztonság, az emberi fejlődés képviselői "mindig előhúzzák".

A jogállamiság egyik sokat hangoztatott, de valódi lényegét csak részben lefedő attribútuma, hogy mindenre legyen valamilyen jogszabály. Az államok erre törekszenek, ami az emberi biztonság oldaláról nézve az egyén elnyomásának az eszköztárát jelenti. Az állam ezirányú törekvése abból is levezethető, hogy a quasi diktatórikus (deklaráltan demokratikus) vagy annak titulált megoldások előszeretettel nyúlnak a Foucault-féle „fegyelmező társadalom” gondolatiságához és ennek univerzális érvényesítéséhez. Lényege, hogy ami nem felel meg egy elvárási rendszernek, azt pönalizálni kell, ami pedig akkor kivitelezhető, ha megfelelő szintű és tartalmú (büntető) jogi szabályok, eljárások állnak rendelkezésre. Az emberi biztonság vonatkozásában a helyzet sokkal árnyaltabb, mint az első ránézésre tűnik. Az emberi biztonság koncepciójának komoly, a szolidaritásból és a szabadságból is levezetett morális, etikai érvei vannak. Az érzelmekre, a morálra, az etikára, az erkölcsre rendszerint akkor történik hivatkozás, ha egyéb eszköz nem áll rendelkezésre, vagy hatástalannak bizonyult az érdekérvényesítés során. Mi a helyzet Európában? Az európai szekularizáció következtében a törvénysértés már nem áll kapcsolatban a vallási értelemben vett vétkekkel, a morállal, a bűncselekmény lényegileg elszakad a civil jogérzéktől. Mindig az állam mondja meg, mi a bűn, vagy mi minősül annak. Látszólag semmi erkölcs, semmi etika. Jogszabályok vannak! Ugyanakkor mindegyik ellentmondásként mindig van erkölcsi-morális indoklás az ítéletek kapcsán. Elsősorban a politika részéről lehet erre számítani. A törvényhozás és a jogérvényesítés a politikai hatalom markáns részét képezi. Régi elvet tükröz, hogy amíg nincs valamire törvény, addig törvénysértés sem lehetséges, ergo csak az büntethető, ami a lefektetett jog illetékességi körébe tartozik. Jogilag az kifogásolható, ami kártékony a társadalomra, az államra, illetve a politikai hatalomra. Ebből következik, hogy minden új helyzetre meg kell adni a pönalizálandó cselekmények egyszerű és tiszta, fehéren-fekete aktuálpolitikai definícióját. A politika monopóliumként kezeli, hogy megállapítsa, hogy ki, mikor, miért és mennyire felelős. Általános értelemben a felelősség körülhatárolható és kikényszeríthető számadási kötelezettséget jelent olyan cselekedetokről, amelyeket valaki tudva, szabadon, tehát valamely külső kényszer nélkül hajtott végre, vagy nem hajtott végre, de rábizonyítható. Ha megállapítható a felelősség, vagy annak elmulasztása, akkor az már büntethető is. Így a kriminalizálás törvényes keretek közt zajlik. Ez az argumentáció az emberi biztonsági koncepció és az állami működés találkozásakor a koncepció részéről elsősorban etikai-morális oldalról kap támogatást.

Egy nemzetállam esetében a fentiek többé-kevésbé nyomon követhetők, de a globális világban ez kicsit másképpen néz ki. Des Gasper²⁰¹ a globális etika és az emberi biztonság összefüggéseit vizsgálta.

Abból indult ki, hogy az "emberi biztonság" az olyan kifejezések körébe tartozik, amely alkalmasak arra, hogy felkeltsék a közönség figyelmét, megszólítsák az érintetteket, érdekelteket és felhasználókat, más szóval képesek ösztönözni és motiválni az emberek jelentős hányadát. Arra irányul, hogy elérje azt, hogy minél többen csatlakozzanak egy felvázolt, sajátosan körülhatárolt perspektívához, és azt alapvető, és elfogadott meghatározottságnak tekintsék. (*Magyarul: fogadják el.*) Ezt követően a befolyásolás következik, amelyhez már intézményes keretek is társulnak. Az olyan kifejezések hatása, mint az emberi biztonság koncepciója a nemzetközi kommunikációban erősen változó lehet: hirtelen felbukkannak, hatást gyakorolnak és akár háttérbe is kerülhetnek, de huzamos ideig éreztetik a hatásukat. Ez a lényeg! Vannak szavak, kifejezések, amelyek az általuk képviselt folyamatokat megváltoztatják, de gyakran önmaguk is átalakulnak a folyamatok hatására. A fentiek tükrében érdekes kérdés, hogy mennyire fontos, meggyőző és tartós az emberi biztonság koncepciója? Milyen etikai kérdéseket vet fel a koncepció alkalmazása, pozicionálása és vele kapcsolatban a politikai korrektség jegyében a feltétel nélküli elfogadási igény elvárása? Az emberi biztonság perspektívájának elfogadása és elfogadtatása befolyásolhatja, hogy hogyan lássuk és láttassuk magunkat és másokat, valamint a viszonyrendszereket, és ezáltal befolyásolható legyen a gondolkodásunk általában a biztonságról, az emberi biztonságról és kapcsolódó etikai kérdésekről.

Az emberi biztonság koncepciója kommunikálásának kialakult egy sajátos nyelve: pl. az emberi szolidaritás, stabilitás igénye, a prioritások meghatározásához szükséges hangsúlyok kiemelése, óvatosság és felvilágosult önérték, az életminőség forrásai, a biztonság és az önmegvalósítás, értékek, az ökológiai egymásra utaltság és összekapcsolódás, stb. teljes mértékben jelen vannak az emberi biztonsági gondolkodásban. A globális világban az etikai kérdéseket is globálisan kellene kezelni, nem elég tehát az egyes embereket, azok csoportjait vagy az államokat, azok csoportjait tanulmányozni, hanem az etikai kérdéseket globális síkra célszerű a fentiekkel

---

²⁰¹ Gasper, Des: Global Ethics and Human Security. In *ISS Staff Group 2: States, Societies and World Development*. 2009. Greenwood. <https://repub.eur.nl/pub/17953/> (Letöltve: 2018.12.01.)
https://www.academia.edu/6660396/Global_Ethics_and_Human_Security (Letöltve: 2018.10.12.)

együtt kivetíteni. Gasper Nigel Dower²⁰²-re hivatkozik, aki 1998-ban kísérletet tett a „világetika” lényegének, eléggé pragmatikus megfogalmazására. Dower kiindulása alapján a globális etika témái magukban foglalják, az egyének és az államok jogai és kötelezettségei erkölcsi indokoltságának aspektusait és azok érvényességét, érvényesülését, valamint érvényesítését az államhatárokon belül, vagy azokon túl is, attól függően, hogy azokat milyen megállapodások rögzítik, vagy éppen nem kerültek rögzítésre. Ha a szabályok nem működnek, vagy nem úgy működnek, ahogy az érdekelt felek azt szeretnék, akkor jönnek az erkölcsi, etikai hivatkozások. A vita tárgyát rendszerint a kötelezettségek képezik, amelyek más szabályokhoz, intézményi működéshez köthetők, vagy nem illeszthetők. Dower szerint a megközelítések három csoportra oszthatók, amelyekből három további irányzat származtatható. (1) A szkeptikus-realizmus szerint az országok (nemzetállamok) túlnyomórészt saját és hosszútávú érdekeiket követik, beleértve ebbe akár egyes megállapodások megszegését is. (2) A nemzetköziség és a kommunitarizmus (közösségiség?) megközelítésében míg az országok a világviszonylatban alapvetően és elsődlegesen egyedi egységek, együttesen nemzetközi közösségeket alakítanak ki, bizonyos számú országok közössége alakul ki viszonyrendszerük kölcsönösségen alapuló szabályozása által. Ezen a közösségen belül létrejön egy *modus vivendi*, amely megállapodások tiszteletben tartásán alapszik. A résztvevők (a nemzetállamok) túlnyomórészt „etikus nacionalisták” maradnak, így a nemzetközi címke főleg fedőszerepet tölt be. (3) A kozmopolita pozíciók, amelyek szerint az emberiségben belül az etikai megegyezések alapján referenciacsoportok alakulnak, a közös értékek érvényesülnek az emberiség egészét illetően, és a felelősség, legalábbis elkötelezettség szintjén megnyilvánul az egész emberiség felé. Ezek folyamányából kialakult főbb változatok a következők: (1) a liberális-minimalizmus, amelyben az egyének és az ő szabadságuk élvez elsőbbséget, nem pedig nemzetek / államok, amelyek az előbbiek szerint nem zavarhatják az egyéni szabadságokat; (2) idealizmus-dogmatizmus, amelyben néhány kiterjedtebb értékrendet egyetemesen megfelelőnek és támogathatónak tartanak; (3) a szolidarizmus/szolidaritás-pluralizmus, amelyben a globális oldali aggodalmak és köteleességek a hangsúlyosak, de alkalmas feltételek vannak az értékek és a magatartások közötti eltérések tolerálására is. A fentiek megfigyelhetők az emberi biztonsági

---

²⁰² Dower, Nigel: *World Ethics – the new agenda*, 1998, Edinburgh: Edinburgh University Press. 2nd edition 2007. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/jid.1575> (Letöltve: 2018.08.12.)

megközelítésekben, de akár a migrációs és migrációkezelési folyamatokban is.

Gaspar-hoz visszatérve természetesen nem mindenki ért vele egyet, ezért a témához kapcsolódó megközelítésekben pl. a "globális igazságosság", a „nacionalizmus”, „kozmpolitizmus” fogalmát is domináns elemként találhatjuk. A XX. végére és a XXI. századra jellemzővé vált, hogy normatív módon értékeljük a jelenségeket, a világgazdaságot és a világ társadalmát irányító szabályokat és struktúrákat. (*Párhuzam vonható a Foucault-féle „fegyelmező társadalom” gondolatiságával.*)

Az emberi biztonság koncepciója a „globális igazságosság” felé próbál tendálni. Az emberi biztonság koncepciója ezek szerint a kozmpolitizmust preferálná? Ha leegyszerűsítjük a kérdést, akkor a „world governance” kifejezés alapján akár egyenes asszociációról is beszélhetünk.

A kozmpolitizmus bármely formája, az egész világot egyfajta etikus univerzumnak tekinti, ami olyan tér, amelyben etikusan meg kell találnunk és igazolnunk kell (ön)magunkat. Az emberi biztonság koncepciója is ilyen (ön)igazolás lenne? A globális etika egyfajta látásmód is, hogy hogyan látjuk magunkat és a világot.

Etikai kérdés még az is, hogy a dolgokat rendszerint „messziről” szemléljük és főleg a közvetlen érintettség veszélye nélkül. Messziről nézve egészen mások az „emberek közötti közös érdekek” és ebből fakadóan mások lesznek az ok-okozati „kölcsonös függőség” megítélési szempontjai is, előjön a leplezett önérdemekhez fűződő „igazságosztás” és a figyelem-felhívás arra, hogy etikusan viselkedjünk. Ez is kifejezi, hogy mennyire értékeljük más emberek érdekeit, így a szimpátiához fűződő megnyilvánulások befolyással lehetnek az érzelmekre is. Ne feledjük, hogy mivel az emberi biztonság koncepciója hat az érzelmekre is, „a veszélyben lévő emberek” képét vetíti elénk és valamilyen cselekvésre ösztönöz!

Ha messziről nézzük a dolgokat, akkor mennyire hiteles az, hogy alapvetően egy közös emberiség tagjaként, egyfajta sorsközösséget felvállalva akarunk tenni valamit? Ez azt is jelenti, hogy elvileg közös a sorsunk, de mi nem éljük át azt, amit mások, de valamilyen koncepció nevében tenni akarunk, sőt a globális etika és igazságosság nevében be is avatkozunk. Az emberi biztonság koncepciója is tükrözi, hogy megléte bizonyos típusú álláspontot teremt a globális etika és a globális igazságosság kérdésében. Ennek vannak és lesznek következményei is: az emberi biztonság koncepciójának és perspektívájának elfogadása befolyásolhatja, sőt újjászabályozhatja az

etikai viszonyulást, s azt, hogy hogyan látjuk magunkat és másokat, valamint összekapcsolódásunkat, és ezáltal újra kell fogalmazni, hogy hogyan gondolkodunk az etikáról és a biztonságról. Gasper rámutat, hogy az emberi biztonság koncepciójának támogatói szerint a koncepció léte és térnyerése direkt és indirekt módon is „*hozzájárulhat az etikus globalizációhoz, az etikus gondolkodás globalizációjához és a globalizáció etikus megfogalmazásához*”.

A koncepció értelmezésének főleg azon változata járhat nem kívánatos következményekkel, amely kifejezetten az alapvető emberi szükségletekre, a béketeremtésre helyezi a hangsúlyt. Ugyanis ebben az esetben a jó szándék, a segítő hozzáállás helyett már egyfajta „jogos járandóság” kérdése is felmerülhet, és az etikai folyamat átfordulhat a rászorulókat „jogosnak vélt” követelésekbe, esetleg erőszakos érdekérvényesítésbe. És természetesen ebben is lehet hivatkozni az emberi biztonság koncepciójának a sajátos értelmezésére. Gasper felhívja a figyelmet, hogy az emberi biztonság koncepciójához hasonló kifejezések, megpróbálják „elkapni” a közönség figyelmét, és megragadni az alkalmazó figyelmét is, azaz más szóval valamire ösztönözni és motiválni. Miután sikerült megszerezni a figyelmet, a következő lépés az, hogy befolyásolják az érintetteket, és akár tevékenységet is szervezzenek, ezzel: kereteket biztosítanak a „munka” számára. Mennyire fontos, meggyőző és tartós az emberi biztonság koncepciója az etika oldaláról vizsgálva? Az ötlet és a keret sok vita tárgyát képezte és képezi, és különböző (politikailag preferált) verziók versenyeznek ma is. Ugyanakkor a koncepció szellemisége jelentős mértékben elterjedt az elemzés és a politika számos területén is, így a konfliktusok, az éghajlatváltozás, a migráció és migrációkezelés, a közegészségügy, a társadalmi-gazdasági biztonság és a jólét, stb. területén is. Úgy tűnik, hogy ezzel a koncepció teljesíti a fent említett szerepeket: ösztönöz, motivál, szervez, bevon, esetleg manipulál is. Megállapítható, hogy az emberi biztonság eszméje szélesebb körben elterjedt az ENSZ rendszerén kívül, mint az” idősebb testvére és partnere”, az "emberi fejlődés". Fel lehet tenni a kérdést, hogy miért? Mi a jelentősége a globális etika keretrendszerének a koncepció elterjedésében? Úgy tűnik, hogy a világ egésze különböző módokon szerveződik. A globalizáció gyakran aláássa a pszichológiai biztonságot. Ugyanakkor megteremti a potenciális, valódi emberi biztonság alapjait olyan összekapcsolódások építésével, amelyek közös érdekeket, gazdagabb identitást és kölcsönös tiszteletet biztosítanak.

Az "emberi" jelzővel kombinálva a "biztonság" kifejezés etikai alapú normatív fellebbezést is jelent a prioritás szempontjából; Az "emberi bizton-

ság" üzenetet közvetít az alapvető életminőségről és a politika prioritásairól. Mivel az erőszakos konfliktusok legtöbb áldozata ma már nem tagja a legitim fegyveres erőknek, és a legtöbb erőszakos konfliktus most már nem államok között zajlik, ezért az államoknak szem előtt tartaniuk a személyek biztonságát. Egyszerű etikai-morális tétel. Az emberi biztonság integráló szerepet is betölt, mert kiemeli az alapvető fontosságú prioritásokat: (1) az alapvető szükségleteket, (2) a képességeket, (3) a szabadság iránti elkötelezettséget. Az emberi biztonsági gondolkodás kiterjeszti a magyarázatok holisztikus perspektíváját az egyes ember napi életétől egészen a társadalmi, nemzeti és globális rendszerekig.

Az emberi biztonság széles körű koncepciója felveti a kérdést a "globális igazságosság", és a globális intézményi struktúra igazságosságával kapcsolatban. A jelenlegi struktúrában például az IMF és főbb részvényesei, a nem eléggé tájékozott és elszámolhatatlan döntéshozói néha katasztrofális cselekvési irányokat kényszeríthetnek a gyenge ügyfelekre, így az államokra is. Ennek rendszerint a szegény országok az elszenvedői. Fontos etikai-morális kérdés a közjavak biztosítása is. A szolidaritás normái felé történő elmozdulásra és fenntartásra irányuló energia különösen akkor érvényesül, ha felkel a közös emberiség és az emberi törekenység, valamint az igazságtalanság érzését. Az együttérzést az olyan esetek segítik elő, amikor az személyes érintettséget is jelent, kézzelfogható és több érintett is hangsúlyozza.

Azt azonban célszerű elfogadni, hogy az emberi biztonságra vonatkozó megközelítés közvetlenül nem járulhat hozzá a globális etika általános filozófiai érvényesüléshez. Befolyásolhatja a látásmódot, az attitűdöket, a figyelem hatókörét és a bizonyítékok kiválasztott körét, amire etikai vitát alapozhat. Befolyásolhatja a politikai alternatívák konkrét napirendjét, az összehasonlításokat és az értékek súlyozását a szakpolitikai tervezésben és értékelésben. Az emberi biztonsági elemzés a gyakorlatban nagy hangsúlyt és kreatív koncentrációt helyez a prioritásokra. Az emberi biztonság perspektívája elősegíti az emberi jogok és az emberi fejlődés megközelítéseinek megfelelő megteremtését a figyelem középpontjába megfelelő prioritásokat (amelyek létjogosultsága gyakran vitatható) állítva. Az etikai-morális megközelítés globális kiteljesedése az emberi biztonság szubjektív jellegét is erősíti.

7.2 Felelősségvállalás-átvállalás

Az egyéni, a közösségi, a társadalmi felelősségvállalás szintjei mellett a XXI. századtól beszélni kell a globális felelősségvállalásról is. A szakirodalomban a kötelezettségvállalás leginkább a szervezetek társadalmi felelős-

ségvállalása (*CSR = Corporate Social Responsibility*) jelenik meg. Ahogy a biztonsággal kapcsolatos anyagok angolról magyarra történő fordításánál gyakori Barát Tamás²⁰³ rámutat arra, egyfajta fordításban találkozhatunk a témával (*pl. vállalatok társadalmi felelősségvállalása*), vagy más hibás értelmezésben. A vulgáris és redukcionista megközelítéssel a felelősségvállalás leszűkíthető az általános értelemben vett jótékonykodás, az adományozás, a karitatív cselekedetek, illetve a szponzorálás, a mecenatúra témakörére. Barát Tamás világosan kifejti, hogy a felelősség, a társadalmi felelősségvállalás, a szervezetek társadalmi felelősségvállalásának összefüggését illetően a társadalmi felelősségvállalásról akkor beszélhetünk, amikor a társadalomban sajátos helyzetük alapján elkülönült embercsoportok tudatosan vállalják fel döntéseik, cselekedeteik következményeit. Ez kivetíthető a globális viszonyrendszerre is.

Tovább folytatva a gondolatmenetet, a felelősségvállalás leginkább a filantrópiával, az „emberbarátsággal” van kapcsolatban. *„A filantrópia esetében az adományozás oka, hogy az adományozó belső lelki szükségletének érzi, hogy támogassa az általa fontosnak tartott célokat. A különbség a szponzorálás és a filantrópia között éppen az, hogy míg az első esetben valamilyen kézzel fogható, leginkább anyagi, esetleg természetbeni ellentétel áll szemben a jótékony cselekedettel, addig a filantrópia esetében éppen az önzetlenség, az emberbarátság a jótékonyosság alapja. Azaz a filantróp azért ad, mert számára lelki kényszer, hogy adjon a rászorulóknak, nem pedig saját anyagi érdeke miatt teszi ezt.”*²⁰⁴ A globális felelősségvállalás azonban inkább az államok, intézmények szintjén realizálódik, így az egyes emberhez köthető filantrópia helyett érdekmotivációs jelenséget célszerű keresni, amely etikai-morális töltettel elvileg felruházható, de valójában nem azonos e fentiekkel. Barát Tamás írására támaszkodva az adományozás főbb eseteit is célszerű megvizsgálni. (1) Az első esetben az adományozó szemtől szembe ad a rászorulóknak. (2) A második esetben az adományozó tudja, hogy kinek ad, de a rászoruló nem tudja, hogy kitől kapta az adományt. (3) A harmadik esetben a rászoruló ugyan tudja, hogy az adomány kitől érkezett, de az adományozó nem tudja, hogy kinek adta adományát. (4) A legtisztábbnak tűnik a negyedik eset, amikor egy közvetítő lép az adományozó és az adományozott közé, ily módon az adakozó és a rászoruló nem is ismerik

---

²⁰³ Barát Tamás: Felelősség – Társadalmi felelősségvállalás, In: Társadalom, gazdaság, jog, politika „A magyar gazdaság és társadalom fejlődésének jogi keretei” Tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepeán, 2011. november 10. Általános Vállalkozási Főiskola, Budapest, 2012. (47-52. old) ISSN 1585-8960

²⁰⁴ U.o.

egymást. Ez utóbbi intézményesülése főleg karitatív szervezetek által realizálódik, de van példa avállakozásalpú közvetítésre is. Bármely oldalról vizsgáljuk is a kérdést a közvetítő tevékenysége minden esetben csökkenti az adomány mértékét, mert a működéshez szükséges keretet az “adományokból vonják le”.

A felelősségvállalás valamely kultúra, hagyomány, szokásjog, mentalitás részeként egy időben jelent szemlélet- és gondolkodásmódot, magatartásformát, tevékenységet, illetve kommunikációt. Ez pedig megköveteli az etikus viselkedés kapcsolatrendszer kialakítását, az átláthatóságot és a különböző érdekcsoportok érdekeinek figyelembe vételét. A felelősségvállalás kiemelt területe az emberi jogok, az emberi biztonság minden kérdése.

Ha a felelősségvállalás “kötelezővé” válik valamely koncepció alapján, és a megfelelő hozzáállással, ambícióval, kompetenciával és kapacitással bíró személyektől, szervezetektől, intézményektől, államoktól, nemzetközi szervezetektől elvárják a rászorulókat a segítséget és támogatást, akkor maga a felelősségvállalás egyben a felelősségátvállalását is jelenti, amely többek között a 2018-ban elfogadott migrációs és menekültügyi paktum kapcsán is levezethető. A jogi, szabályozási korlátok elkerülésére az etikai-morális alapú felelősségvállalás “kikényszerítése” az emberi biztonsági koncepció egyik melléktermékeként is felfogható.

7.3 Emberi biztonsági koncepció és a járulékos jelenségek

Az emberi biztonsági koncepció önmagát a veszélyeken keresztül és által határozza meg²⁰⁵. A konkrét veszélyek is nevesítésre kerültek, mint az emberi biztonság koncepciójának igazolási argumentációja. A biztonság hagyományos megközelítésében az alany az állam. Érdemes elgondolkodni azon, hogy a veszélyek értelmezése milyen következtetésekre is sarkallhat. Ha olyan mondatokkal találkozunk, mint...„*Akkor vagyunk biztonságban, ha sikerül elkerülni a veszélyt.*”²⁰⁶ vagy „*Az állam szuverenitása szoros kapcsolatban áll abbéli képességével, hogy polgárait megvédje a fenyegetésektől. Ennek megfelelően az állam arra is képes, hogy definiálja a fenyegetéseket, azaz, hogy megmondja mi jelent veszélyt és mi nem.*”²⁰⁷ és „*A fe-*

---

²⁰⁵ Teke András: A deklarált veszélyértelmezés biztonsági kockázatai, *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX.*(27-34. old.)

²⁰⁶ Mireanu, Manuel: Belföldi extrémizmus - A biztonság és erőszak politikai elemzése, Háttérelmezés Sorozat Tanulmány, 2012.június, Athena Intézet, (17.old.)
www.athenaintezet.hu (Letöltve: 2017.01.23.)

²⁰⁷ U.o. 19-20.old.

nyezetések általában olyan jelenségek, amelyek képesek az állam létét veszélyeztetni."²⁰⁸ akkor célszerű elgondolkodni azon, hogy a deklarált veszélyeket hogyan (is) értelmezhetjük? Az idézetek is segítenek megvilágítani az emberi biztonsági koncepció szándékát. Az első idézet alapján a veszély elkerülhető. Igen, ez egy idealista megközelítés, amely akkor lehetséges, ha megszűnik minden veszélyforrás, ami ismerve a jelenlegi globális és bonyolult viszonyrendszereket, gyakorlatilag megoldhatatlan. Viszont veszélyeztetés nélkül maga biztonság is értelmét veszti. A második idézet szerint az állam mondja meg, hogy mi a veszély. Ez meglehetősen kényelmes, felelősség-áthárító megközelítés, ami az állam erőszak monopóliumára vezethető vissza, de ugyanakkor a az elterjedt véleménnyel ellentétben az állam nem rendelkezik a biztonság monopóliumával, ami a a biztonság szektorai, dimenziói, szintjei kapcsán (talán) egyértelművé tehető. A harmadik idézet szerint a fenyegetés egy „jelenség”, ami „veszélyeztetí” az államot. Ez esetben a veszély, a fenyegetés és a kockázat egymáshoz való viszonyában nagyon komoly értelmezési zavar figyelhető meg. A fenyegetés „minősített” „konkretizált” veszély, amely nemcsak az államot érinti. Ebből is fakad, hogy a biztonság vonatkozásában ezek a nézetkülönbségek hatványozottabban jelennek meg, és torzulnak a kapcsolódási pontok. Az is megfigyelhető, hogy a világban zajló aktuális események kihatással vannak a veszélyek értelmezésére és kommunikációjára, annyira, hogy akár rövid idő alatt akár ellentétes értelmezések is napvilágot látnak. A fentiek tehát egyértelműen és a kockázati logika kereteit kitöltő módon jelzik, hogy a veszélyértelmezés deklarációja már önmagában is veszélyforrás lehet, de biztonsági kockázati tényezőként is felfogható. Az emberi biztonsági koncepció ezek szerint önmaga is lehet veszélyforrás? A biztonságot nem szabad az adott pillanat szubjektív percepciói alapján minősíteni. A dolgok értelmezését sem szabad elszakítani a környezetüktől, a folyamatoktól, trendektől. A deklarációnak, kommunikációnak pedig pontosan itt érhető tetten a következményekkel járó hatása. Voltak, vannak trendek, folyamatok, amelyek globális, regionális vagy éppen lokális keretet adtak/adnak a veszélyértelmezésnek és kommunikációnak.

2015-ben²⁰⁹ jelent meg a “Globális kilátások” (Global Perspective) című anyag, amely a globális változásokat és egyben a kihívásokat is felsorolja:

---

²⁰⁸ U.o.24.old

²⁰⁹ Global Perspective-How to Seize the Opportunities When Megatrends Collide Preparing for the inevitable interactions between global forces can help you stay ahead of the competition. by David Lancefield, Robert Vaughan, and Richard Boxshall, Published: February 9, 2015 / Spring 2015 / Issue 78, <https://www.strategy-business.com/article/00309?gko=18dd4> (Letöltve: 2017.01.23.)

„Demographic and social change: demográfiai és szociális változások az átlagéletkor megnövekedése, népességrobbanás a világ több részén, soha nem tapasztalt migrációs hullám, a nők helyzetének megváltozása, az etikai és szociális változások kombinációja; Shifts in global economic power: a globális gazdasági erőviszonyok eltolódása, termelés és fogyasztás volumenének és összetételének változása; Rapid urbanization: gyors városiasodás, megnőtt a városok mérete, a migrációnak és a gyors születésnövekedésnek köszönhetően, ez kihat az infrastruktúrára, a területhasználatra, közlekedésre, az életminőségre és kultúrára; Climate change and resource scarcity: klímaváltozás és nyersanyag hiány felgyorsult az forrásszükséglet növekedése, energia, élelem, víz, természeti források korlátai, fosszilis energiahordozók, és más befolyásoló tényezők; Technological breakthroughs: technológiai áttörés, napi szinten jelennek meg új típusú digitális alapú technikai megoldások és technológiák. az üzleti életben fejlesztések formájában a termelésben, mint a, biotechnológia, nanotechnológia, gyártási eljárások pl. 3D nyomtatás, adattároló, stb”.

Ha a fentieket még aktuálpolitikai szemszögből is vizsgáljuk, akkor is egyértelmű, hogy a változások hatása nem küszöbölhető ki: mindig újabb és újabb (típusú) veszélyek jelennek meg. A változások mennyisége, üteme, gyakorisága terén olyan volumenű növekedés és gyorsulás tapasztalható, amely a korábbi megközelítéssel már nehezen értelmezhető és kezelhető. Ezek szerint az emberi biztonsági koncepció veszélylistája kezelhetetlenül hosszúra bővíthető? És itt tapasztalható az első nagy ellentmondás, ami a korábbi gondolkodásmód új helyzetre való átviteléből is eredeztethető. A veszélykommunikáció rendszerint valamilyen (intézményi működési) érdekeknek alárendelve jelenik meg. A rendelkezésre álló információk mennyisége, minősége, hozzáférhetősége egyidejűleg teszi lehetővé a valós tartalom megismerését vagy éppen elfedését, ezzel együtt a figyelem fókuszálását vagy elterelését. A veszélykommunikáció rendszerint már a „megoldást” sugallja. Az első veszélyforrás itt azonosítható: ha a kezelési folyamatból a döntés-előkészítés hiányzik, vagy nem teljes körű, akkor a következmények mérlegelése sem lehet reális. Ehhez társulhat, hogy a politikai szándék nem mindig van szinkronban a szakmai megoldási szükségszerűséggel, lehetőségekkel és célszerűséggel. meg kell határozni azokat a folyamatszakaszokat, pontokat, amelyek befolyásolásával, szabályozásával a veszélyek kezelhető mederbe terelhetők. Ezek a kritikus szabályozási vagy befolyásolási pontok. Ez a legnehezebb, de egyben a legfontosabb része is a kezelési rendszernek, ha ezeket a pontokat nem ismerjük fel időben, akkor a kezelési folyamat

kimenetele kétséges, illetve a deklarált veszélyértelmezés is csak újabb problémákat generálhat.

7.4 Az emberi biztonsági veszélyértelmezés értelmezése

A veszélyértelmezésre jelenleg nincs nemzetközileg elfogadott standard, sőt a fogalma, a tartalma is eléggé heterogén, így a szakirodalomban konszenzusos módon mindeddig nem lett definiálva. Az emberi biztonság koncepciója egy felsorolást tartalmaz, igaz később küszöbértékhez kötve és valamilyen szempontok alapján szelektálva, de az értelmezés mellőzésével. Mindenféle tudományos módszertan mellőzésével kijelenthető, hogy a veszélyértelmezés éppen jellegénél fogva erősen szubjektív elemeket is hordozhat és az érdekmotivációs folyamatok hatására az objektivitás, illetve a következmények reális felmérése mellőzését is eredményezheti. Amivel nehéz bármit is kezdeni, azt a már jól „bevált mederbe”, kipróbált és jól kommunikálható módszertani keretbe kívánja az arra jogosult intézmény terelni. Tekintve, hogy napjainkban a veszélyekhez kötődő tevékenységek, jelenségek kriminalizálása, pönalizáló megítélése kapott prioritást, így a veszélyek értelmezésében ez markánsan visszatükröződik és meghatározza a veszélykommunikációt is. Ehhez hozzá célszerű fűzni, hogy a pönalizáló hozzáállás bár formálisan az elkövetőket fenyegeti, valójában a társadalomnak szól. Ha már a kriminalizáló/pönalizáló megközelítésről beszéltünk, nézzük meg hogy a jogértelmezés/alkalmazás²¹⁰ és a veszélyértelmezés között vonhatunk-e párhuzamot? Általános megközelítésben a jogalkalmazás meghatározott, jogelvekre épülő, olyan szervezeti és intézményi keretek közt folyó tudatos, szervezett, szabályozott és ellenőrzött tevékenység, amely a jogi szabályok általános és konkrét érvényesítésére irányul. Ennek során természetes és jogi személyek között jogviszonyok megállapítására, létesítésére, megváltoztatására, megszüntetésére kerül(het) sor, ami állami/hatósági kényszerintézkedést von(hat) maga után. Az állam és a hatóságok funkciója és taxatív meg meghatározott feladata a jogszabályok érvényesítése (jogérvényesítés), valamint egyedi ügyek rendezése/megoldása és az ehhez tartozó valamilyen jelzővel ellátott (jog, biztonság, stb.) szolgáltató tevékenység. A veszélykezelés tehát egyszerre jogérvényesítés és szolgálta-

---

²¹⁰ Lásd részletesen: Cserny Ákos – Téglási András: Jogszabálytan és jogértelmezés, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Vezető-és Továbbképzési Intézet, A tananyag az ÁROP-2.2.19-2013-2013-0001 Elektronikus képzési és távoktatási anyagok készítése című projekt keretében készült el. Budapest, 2014. <http://m.ludita.uninke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10487/Teljes%20sz%C3%B6veg?sequence=1&isAllowed=y> (Letöltve: 2017.04.17.)

tás is! Egy veszélyt lehet többféleképpen is értelmezni, kategorizálni. Ez lehet szubjektív és objektív alapú, illetve vale. A veszélykezelés értelmezése („ütköztetése”) is többféle lehet. Az értelmezésnek mindig meg kell(ene) felelni az adott érték/etikai/jogi/társadalmi/kulturális keretrendszernek. Az értelmezés eredményeként a megállapító, a megszorító és a kiterjesztő jellegnek, az esetleges analógiáknak egyensúlyban kell(ene) lenni és nem léphetnek ki az alkotmányos/megállapodási keretektől. A valós veszélyekről a figyelmet el lehet terelni olyan jellegű, más problémákkal, amelyek az embereket szociálisan vagy érzelmileg érintik. (Manipulált veszélykommunikáció.) Az emberi biztonság koncepciója kapcsán nem lettek megjelölve a veszélykommunikáció sávhatárai. A veszélylista minden nevesített veszélye egyben üzenet is, amire a válasz a társadalom, a világ reagálása lenne. Kérdés, hogy mi az üzenet? „A kérdésre a válasz nem az, amit a reklámnak mondanía kell, hanem az, aminek az emberek fejében meg kell jelennie”²¹¹ „Impertinens kérdésre pertinens válasz-ez a tudomány csodája.” Jacob Brobowski 1973-ban a BBC-nél befejezett "Az ember felemelkedése" c. 13 részes tudománytörténeti sorozatából, fent 209.old. A sarkított hivatkozás is jelzi, hogy az emberi biztonsági koncepció nem szokványos módon közelített a veszély és a biztonság problémájához. Bármely veszélylista megalkotása és közzététele, már önmagában veszélykommunikációnak tekinthető. Ennek vannak kockázatai, többek közt a nem szándékolt következmények. A veszélyek emlegetése az egyes emberben állásfoglalást, vagy legalábbis véleményt vált ki, előkészíti a a biztonságiasítás (*securitization*) folyamatát. Ez egy csapda helyzet. A biztonságiasítás előfordulása szorosan összefügg az adott társadalom, környezet politikai kultúrájával, a hatalomgyakorlás és befolyásolás módjával. Mindkét folyamat hozzájárulhat a biztonságfogalom határainak elmosódásához. Tovább folytatva a sort, mint nem szándékolt következménnyel számolni kell a következőkkel:

A biztonságiasítás (szekuritizáció), tudatosan alkalmazott manipulációs eszköz. Létezik ezzel ellentétes folyamat is, ez a deszekuritizáció, amikor egyes kérdések kikerülnek a „high politics” kategóriából, vagyis például társadalmi vita tárgyává válhatnak²¹². A fentiek alapján a beszélhetünk reszekuritizációról is.

Az extrémizmus megkérdőjelezi az állam erőszak monopóliumát, mondván, hogy az nem képes garantálni mindenki biztonságát, ezért „tesznek”

---

²¹¹ Jon Steel: Igazság, hazugság, reklám, A stratégiai tervezés művészete. Sanoma Budapest Kiadói Rt. 200. 151.old.

²¹² Gazdag Ferenc: Biztonsági tanulmányok biztonságpolitika. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2011. Budapest.

ennek érdekében, így az erőszak, mint a biztonság legitimizált eszköze kerül feltüntetésre. Az extrémizmusnak, radikalizálódásnak nincs elfogadott definíciója, mégis stratégiai szinten hivatkoznak rá.

Xenophobia. „... az idegenellenességet, a xenofóbiát az előítéletesség egy típusának tekintik, amely minden külső csoporttal szemben egyöntetűen (vagy nagyrészt) elutasító, de kizárólag a társadalmi távolság dimenziójában.” „... A fogalom meghatározása során nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy a különböző tudományterületek más és más jelentésárnnyalattal használják.”²¹³

PC= Politikai korrektség, *political correctness* kifejezésben a „political” nem a magyar értelemben vett politikát, különösen nem pártpolitikát jelent. Az angol nyelvben a politikára több kifejezés is létezik (*polity, politics, policy /policies/*), amit a magyar nyelvben egyformán politikának fordítanak. Nem mindegy tehát, hogy a „politizálás” mely szinten és milyen formában jelenik meg.

A hatósági (követő) magatartás hivatalos, formalizált vagy informális, lojalitás keretében megnyilvánuló olyan tevékenységi jelleg, amely az elvárásokat erősíti, támogatja, sok esetben azokon túllépve, vagy éppen passzivitással társulva. A hatósági túlkapások is ehhez a jelenséghez köthetők.

A negatív és pozitív diszkrimináció. Bármelyikről van is szó, a hatása mind a kedvezményezetteket, mind a kirekesztetteket mérhető módon érinti és az integráció és a szegregáció viszonyrendszerét alapjaiban határozza meg.

A fókuszálás és terelés (érzékenyítés). A tudatos figyelemirányítás, vagy éppen elterelés a veszélyértelmezés megerősítésére szolgál. Az utóbbi időben a köznyelvben is megjelent a politikai szándékokhoz kötődő érzékenyítés, amelynek mindig konkrét célja van. A fentiek összefüggnek a veszélyek „távoli szemlélésével”, amit jelen fejezet elején már kifejtettem, így a hozzájuk való viszonyulás etikai-morális megalapozottsága emiatt sok esetben megkérdőjelezhető. A veszélyértelmezés sok esetben a mássággal függ össze. Természetesen erre is van válasz, mégpedig a politikai korrektség, amit többnyire csak „písziként”, PC (*political correctness*) emlegetnek. Ez olyan körültekintő magatartást fejez ki, nagyjából azt, amit mi köznapi értelemben „politikus hozzáállásnak” nevezünk. Olyan viselkedést, amely nem sérti a hátrányos helyzetben levő egyéneket és csoportokat. A politikai korrektség

---

²¹³ Gulyás Éva: A migráció és az idegenellenesség fokozatai – egy xenofóbia-skála lehetősége, ACTA HUMANA • 2016/4. 33–47.old. <https://ojs.uninke.hu/index.php/achu/article/download/336/295> (Letöltve: 2017.04.21.)

addig igazolható, amíg a többség meggyőzésével, annak támogatásával és végső soron annak érdekében történik. Amikor a meggyőzés kioktató, agresszív dühbe fordul át, és többé már nem cél a kedvezményezett kisebbségek integrálása a többségi társadalomba, akkor a PC szembekerül a demokrácia alapvető elvével, a többség uralmával. Ezt egy ideig el lehet fedni masszív propagandával, de az megint csak a demokrácia erodálását és a szélsőjobboldal megerősödését eredményezi. Még mielőtt bárki azt mondaná, hogy a PC az emberi biztonsági koncepció egyenes folyománya, vagy nem szándékolt következménye, határozottan ki kell jelenteni, egyrészt a PC már létezett a koncepció deklarálása előtt is, másrészt "csupán" termékeny szimbiózis és hatékony szinergikus kapcsolat létezik köztük.

Összegezve a fentieket: nem elég a veszélyeket nevesíteni és a vélt vagy valós felelősöket felszólítani a cselekvésre. Az emberi biztonság koncepciója új, de a megoldási módszertana a hagyományos folyamatokra és rendszerekre támaszkodik, ami paradox helyzetet teremt. A rend és a biztonság illúzióját kínáló technokrata megoldások árát a társadalomnak, a világnak gyakran a szabadságjogok feladásával és a társadalmi, a globális szolidaritás gyengülésével kell megfizetnie, ami hosszú távon a jogállamiság és a jogbiztonság, az emberi jogok érvényesülésének a gyengüléséhez vezethet. Az emberi biztonság koncepciója gyakran modelleket kínál, amelyek másolása sem tekinthető mindenre jó megoldásnak. Annál is inkább, mert az eltérő történelmi, jogi, kulturális környezetben kialakított megoldások más feltételekkel és mentalitással nagy valószínűséggel nem az ideálisnak vélt minta szerint működnek. Ehelyett a kreatív, helyzetértékelésen alapuló, hosszú távú megoldásokra törekvő koncepcióknak van és lehet létjogosultságuk. Tapasztalható, hogy a megújulási szándék ellenére az emberi biztonság koncepciója is kezd megmerevedni és nem képes önnön korlátait lebontani. A valós problémák azonosításával, a szereplők teljes körének funkcionális bevonásával, lokális és globális konszenzus alapján van esély a helyes megoldások megtalálására. A globalizáció korában az érdemi párbeszéd, az érdekazonosság megtalálása, a döntési és végrehajtási szintenként strukturált, vízszintesen és függőlegesen is koordinált tevékenység, a kölcsönös bizalom képezheti a globális, ezen belül az emberi biztonság alapját.

8. A nemzetközi viszonyrendszer átalakulása

A XX. század bővelkedett olyan eseményekben, amelyek a nemzetközi viszonyrendszert mind megjelenésében, mind struktúrájában markánsan érintették. Megváltoztak az erőviszonyok, területi és hatalmi súlypontok helyeződtek át, a teljes viszonyrendszer átalakult, de bizonyos kérdésekben nem történt előrelépés. Bármely viszonyrendszer meghatározó elemei a szereplők és azok érdekérvényesítési potenciálja. A biztonság, a status quo és a nemzetközi viszonyrendszer összefüggései kapcsán kötelezően említett, az 1648-ban megkötött ún. vesztfáliai béke, napjainkig kihatva határozta meg az európai hatalmi politika alapelveit, és lerakta a modern diplomácia alapjait. Kialakított egy nemzetközi biztonsági és viszonyítási rendszert, amely szuverén, azaz a kormány, a terület és a lakosság egységére épülő államokon alapul. Három pillére van: a territorialitás, a szuverenitás és a legalitás. Három olyan fogalom, kategória, amelynek értelmezése az eltelt 460 év alatt sok tekintetben módosult, de a fennálló nemzetközi viszonyrendszer még mindig rájuk épül. A jelenlegi nemzetközi szabályozások, megállapodások alapján egyelőre *de facto* és *de jure* az állam marad a nemzetközi kapcsolatok meghatározó szereplője. Ezt alátámasztja az is, hogy jelenleg az államok rendelkeznek szuverenitással. A nemzetközi szervezetek jelentős részét is az államok nemzetközi megállapodások útján hozzák létre, amelyek tevékenysége jellemzően eseménykövető, azaz *post facto*.

A globalizáció korában ezt a rendszert sokan tarthatatlannak vélik, mert az új szereplők mellett a szuverenitás és a legalitás kérdése is más értelmezést kapott. A nemzetközi viszonyrendszer szereplői egy változat szerint, az alábbiakban (is) csoportosíthatók²¹⁴:

- „Nemzetállamok;
- *Nemzetközi kormányzati szervezetek/intergovernmental organisations (IGOs): kormányközi megállapodások alapján jönnek létre: ide tartozik többek között az ENSZ és szakosított szervei, a katonai szövetségek (NATO), Nemzetközi Valutaalap (IMF), Világkereskedelmi Szervezet (WTO).;*
- *Nemzetközi nem-kormányzati szervezetek/non-governmental organisations (NGOs): olyan szervezetek, amelyeket nem kor-*

---

²¹⁴ Galló Béla a modern nemzetközi viszonyok szereplőit az alábbi kategóriákba sorolja: Hivatkozik Mitrany-re, Galló Béla: Bevezetés a nemzetközi viszonyokba 19. oldal Magyar Atlanti Tanács Budapest, 1997. In: Juhász Krisztina: Az állam szerepének változása a globalizációban, De iurisprudentia et iure publico www.dieip.hu www.dieip.com, I. évfolyam 2007/3. szám, <http://docplayer.hu/629840-Az-allam-szerepenek-valtozasa-a-globalizacioban.html> (Letöltve: 2018.01.23.)

mányok hoznak létre, hanem több országból származó civil személyek, illetve szervezetek. Ebbe a kategóriába tartozik például a szakszervezet nemzetközi szövetségei, a multinacionális vállalatok, a nemzetközi szakmai szövetségek;

- Nem központosított kormányzati szereplők: az államon belüli regionális, városi és helyi önkormányzatok;*
- Államon belüli nem- kormányzati szereplők: pártok, szakszervezetek, egyházak, alapítványok;*
- Egyének: önálló cselekvési képességük erősen korlátozott az előbbi kategóriákba sorolt szereplőkhöz képest.*

A nem állami szereplők számának és jelentőségének növekedése nyomán néhány szerző realitásként kezdett beszélni a világtársadalomról. A funkcionálisan összekapcsolódó transznacionális rendszerek határai nem esnek egybe a nemzetállamok határaival, és ezek a politikai határok nem képesek feltartóztatni ezen rendszerek terjedését. Létrejön egy olyan világ, amelyben a kommunikáció létrehozza az államokon belül az emberek, illetve a csoportok közötti kapcsolatokat.”

A szereplők helyzete, összetétele 1648-hoz képest alapvetően megváltozott a nemzetközi viszonyokban, a II. világháborút követően pedig még drasztikusabb változások történtek, amit a bipoláris világrend felbomlása még tovább árnyalt. A nemzetközi biztonsági rendszerben a nemzetállamok *de facto* elvesztették korábbi monopol helyzetüket, és más, nem állami szereplők is megjelentek a nemzetközi politika színterén. Mindemellett a nemzetállamok továbbra is kulcsszereplők maradtak, csak az érdekérvényesítés eszközzrendszere módosult az új szereplők érvényesülési esélyeinek növekedésével. A különbség a szereplők státuszát, potenciálját és lehetőségeit, eszközzrendszereit illetően állapítható meg. De különbséget kell tenni szereplők és aktorok (*actor*) között, mert nem minden nemzetközi szereplő jogi értelemben vett nemzetközi aktor is egyben. A nemzeti jog nem terjeszthető ki a nemzetközi tevékenységre és szintekre. „A „szereplő” fogalma önmagában véve problematikus. Mindig kényes feladat pontosan megmondani, ki vagy mi cselekszik, mert bármely kollektívát szétbonthatunk alegységekre, majd tovább egyénekre, és azt mondhatjuk: „Valójában nem az „állam” cselekszik, hanem bizonyos szerv – vagy az utóbbi esetben néhány egyén.” Csak-hogy nem nagyon célszerű mindent egyénekre bontani, mert a társadalmi életben sok minden csak akkor érthető, ha a kollektivitásokon keresztül többet látunk „tagjaik” összegénél, és társadalmi realitásokként kezeljük őket (metodológiai kollektívizmus). A szereplők azonosítása tehát bonyolultabb, mint a vonatkoztatási tárgyaké. Az előbbi elemzés szintjének a problémája:

ugyanaz az esemény különféle szintekhez rendelhető (például egyén, hivatali apparátus vagy állam).”²¹⁵

A nemzetközi jogi viszonyrendszer elismeri az egyént alanynak, vagy quasi alanynak, de az emberi biztonság vonatkozásában ennél bonyolultabb a helyzet, ami az emberi biztonság koncepciójából (is) ered. Hogy is van ez?

8.1 Alany vagy tárgy?

Az emberi biztonság koncepciójának értelmezése kapcsán számos megközelítéssel lehet találkozni. Ezek közül a következő akár tipikusnak is nevezhető. „A hagyományos biztonság-fogalomban az ember csak közvetett, másodlagos alany: a biztonság elsődleges alanya - hacsak nem Az alanya – az állam, amely területi integritásának védelme útján szavatolja állampolgárai fizikai biztonságát.”²¹⁶ Jelen írásban a továbbiakban az egyén mint alany vagy quasi alany kerül feltüntetésre. A nemzetközi jogi viszonyrendszerben is hasonló megközelítéseket találhatunk. „... az egyének jogalanyisága még nem egységes és egyértelmű a nemzetközi emberi jogi szabályozásban, ugyanakkor a jogfejlődés ezen jogalanyiség megszilárdulása, sőt újabb jogalanyok elismerése irányába mutat.”²¹⁷ „...a mai nemzetközi viszonyok között a biztonság külső és belső összetevői már nem választhatók el egymástól, sőt napjaink biztonság- s kockázatfelfogásában már inkább helyet kap az egyes embert, embercsoportokat, mint a biztonság alanyát tekintő nézet.”²¹⁸ A fentiekben látszólag két, szinte azonosnak nevezhető logikán alapuló megközelítés olvasható. De van különbség! Az egyik a biztonsághoz kötődik, a másik a nemzetközi jogi viszonyrendszerhez. A két kategóriában lehet átfedés, de nem azonos fogalmakról van szó! Ennek ellenére gyakori a kölcsönös egymásra utalás és hivatkozás. Miből célszerű kiindulni? Vegyünk egy viszonylag jól definiált területet, az igazgatást! „Az igazgatás alanya – aki igazgat- csakúgy, mint az igazgatás tárgya - akiket igazgatnak (...) csak emberek csoportja lehet. Az a keret, pedíg, amelyben az igazgatást kifejtik, a szervezet, ugyanis legáltalánosabb értelemben szervezetnek tekintjük az ember közös célok érdekében történő mindenfajta

²¹⁵ Buzan, Barry –Weaver, Ole –de Wilde, Jaap: A biztonsági elemzés új keretei, In: Nemzetközi biztonsági tanulmányok, Önértelmezés és viták a hidegháború utáni korszakban, Biztonság a XXI. században sorozat, sorozatszerkesztő: Tóth Péter, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2006, ISBN 963 327 412 5 (100.old.)

²¹⁶ Száraz Enikő: A nemzetközi biztonság felfogása a 21. században – a humán biztonság dimenziói, Acta Humana, 15. évf. 2004. 2.sz. ISSN 0866-6628 (12.old.)

²¹⁷ Kondorosi Ferenc: A világ végveszélyben? A nemzetközi jog új kérdései, Magyar Közöny Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2008, ISBN 978 963 9722 52 1 (19.old.)

²¹⁸ U.o. 55.old.

együttműködését. Így az igazgatás alanya és tárgya egyaránt a szervezet.”
219

Egyszerűsített formában, általánosító jelleggel elmondható, hogy valamely tevékenység, cselekvés, folyamat alanya az, aki azt végzi. Tehát aki „csinálja”, alakítja. A tevékenység, cselekvés tárgya az, akire/amire a cselekvés, tevékenység irányul. Tehát az, aki haszonélvezője vagy elszenvedője a folyamatnak. Mindkettő (alany és tárgy) alapvetően csak természetes személy, egyes ember vagy emberek csoportja lehet. A keret lehet közösségi, társadalmi, regionális vagy globális szintű. Minél nagyobb a kiterjesztés, annál nehezebb a kategóriahatárokat meghúzni. Az alany és tárgy – társadalmi keretek közt - elvileg egybe is eshet. Azaz, aki végzi a tevékenységet/cselekvést, az rá is irányulhat. Állami keretek közt a tevékenység/cselekvés alanya és tárgya rendszerint elkülönül. A nemzetközi jog alanya az, akit a nemzetközi jog nemzetközi jogokkal és kötelezettségekkel ruházott fel, más nemzetközi jogalanyokkal szembeni érvényesítésük velük kapcsolatos vitákat a nemzetközi jog szabályai szerint kell rendezni. Az emberi biztonság esetében ez nem tekinthető relevánsnak. Jelen írás készültkor a Föld lakossága 7 milliárd 589 millió volt²²⁰. Látható, hogy az alanyiség kérdése a hagyományos gondolkodás keretében nem értelmezhető.

Bár az emberi biztonság esetében a nemzetközi jogviszonyt tekinti a legtöbb szerző keretnek, általában az emberi jogokból indulnak ki, eljutnak a Maslow-i „szükségletpiramis”-ig, a biztonság lényegét az idealista megközelítéshez kötik, azaz a „veszélynélküliséghez”, vagy az angol nyelvű szövegekből átvett tükörfordítás szerinti „*félelemtől és a nélkülözéstől való szabadsághoz*”. Mi következik mindebből? A biztonsági rendszer és a nemzetközi (jogi) viszonyrendszer részben átfedhetik egymást, de külön is körülhatárolható rendszerek. A biztonság és a veszélyek összekapcsolása az emberi biztonság koncepciójában olyan paradigmaticus jelenség, amely a biztonság és a veszélyek direkt viszonyrendszereként kerül megállapításra, holott a biztonság egy olyan folyamatba illeszthető eredmény, állapot, érték és értékmérő, amely a veszélyek, fenyegetések valamint az azok kezelése során alkalmazott ellenirányú mechanizmusok, eljárások, megoldások közti viszonyrendszer adott állapotát jelzi²²¹. Tehát egy viszonyrendszer következményéről, eredményéről (output) van szó. Az emberi biztonság esetében csak a veszélyekre hivatkozni azt is jelenti, hogy az „alany” és a „tárgy”

---

²¹⁹ Magyar közigazgatási jog, Általános rész, Szerk.: Ficzer Lajos, Osiris Kiadó, Budapest, 1999. Osiris tankönyvek, ISBN 963 379 336 X , ISSN 1218-9855 (21.old.)

²²⁰ Föld népesség, <http://nepesseg.population.city/world/> (Letöltve: 2018.05.19.)

²²¹ Lásd részletesen: Teke András: A deklarált veszélyértelmezés biztonsági kockázatai, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények 2017. XIX. (27-34. old.)

nem azonosítható. „A biztonság akkor valós, ha a fenyegetettség mértéke megegyezik, vagy kisebb a védelmi képességnél. Azonban, ha a védelmi képesség túlzott, akkor az újabb fenyegetettségeket generálhat”.²²² „A biztonsági tanulmányok elméletében a biztonság négy szintjét különböztetjük meg: az egyéni, a nemzeti, a nemzetközit (regionálist) és a globálist.”²²³ Ha egy stratégiai szintű értelmezést minden területre egyformán használunk, akkor a stratégiai-taktikai-végrehajtó, a központi, regionális(területi) és helyi vonatkozások keveredni fognak. Ha ebben az egyéni szint primátust kap, akkor a hierarchikus szintek értelmüket veszítik. „A nemzetbiztonság fogalmának kiterjesztésével az a probléma, hogy ezáltal bármi biztonsági problémává válhat.” ....”Ha a biztonság fogalmát mindenre kiterjesztjük, a biztonság, mint fogalom értelmét veszíti.”²²⁴ Ugyanígy az egyoldalú nemzetállami megközelítés is „félreviszi” a biztonság valós értelmezését. Egyes politikai elemzők, szakértők szerint a biztonság fogalma elég jól kezelhető volt addig, amíg meg nem jelentek a különféle szektor, dimenzió, komplexum és egyéb jelzős fogalmak. Az igazi gondot azonban a humán biztonság tágabb értelmezésével²²⁵ kapcsolatban tapasztalták az érintettek. : Az ENSZ Fejlesztési Programjának 1994-es, *Az emberi fejlődésről szóló jelentése* továbbvitte ezt az elképzelést a biztonság fogalmának tágabb értelmezéséről. A hangsúly ezzel eltolódott az államok biztonságáról az emberek biztonságára. Ez maga után vonja és újrarahangosítja az államok kötelezettségét, hogy biztosítsák állampolgáraik és általában az egyének biztonságát²²⁶. Fontossá vált a biztonság kérdésében a „nem állami tevékenyek” szerepének valós értékelése. Mindez újabb veszélyeket, biztonsági kockázatokat generált. „A humán biztonság koncepciója az államközpontú biztonságfelfogás helyett az egyénekre helyezi a hangsúlyt, a biztonság garantálásában megkérdőjelezi a központi kormány primátusát, szélesebb körű fenyegetésekkel számol, és a defenzív stratégia helyett gyakran nagy hangsúlyt kap a meg-

---

²²² Vida Csaba: A biztonság és a biztonságpolitika katonai elemei (A biztonsági tanulmányok új korszaka), Nemzetbiztonsági Szemle, MMXIII. 1. évf. 1.sz. Különlenyomat, Nemzeti Közszerzői egyetem, Nemzetbiztonsági Intézet, Budapest. http://unike.hu/uploads/media_items/a-biztonsag-es-a-biztonsagpolitika-katonai-elemei.original.pdf (Letöltve: 2017.04.15.)

²²³ U.o.

²²⁴ Mireanu, Manuel: Belföldi extrémizmus - A biztonság és erőszak politikai elemzése, Háttérelmzés Sorozat Tanulmány, 2012.június, Athena Intézet, 27.old. www.athenaintezet.hu (Letöltve: 2017.04.27.)

²²⁵ Teke András: BM és MRTT közös Pályázat „Biztonság stratégia” pályamű 1. helyezést ért el „Biztonságos biztonság?” címmel 2005. A kiemelés a pályázatból, illetve a Szerző kéziratából.

²²⁶ Ez a jelenség már 2005-ben aktuális volt!

előzés.”²²⁷ „Az UNDP jelentése alapvetően 6 (újabbán már 13-nál is több - Szerk.) fenyegetés-típust nevezett meg, melyek elsődlegesek a humán biztonságra nézve: az ellenőrzés nélküli népességnövekedés, a gazdasági fejlődésből fakadó egyenlőtlenségek, a nemzetközi migráció, a környezetrombolás, a kábítószer - kereskedelem és a nemzetközi terrorizmus.”²²⁸ A biztonság vonatkozásában, az emberi biztonságot értelmezve a „biztonság tárgyáról” célszerű beszélni. „A jogviszony tárgya mindig az az emberi (szervezeti) magatartás, amelyre a jogviszony irányul. Lényegében tehát a jogviszony tárgya valamely cselekvés, attól való tartózkodás, esetleg a cselekvés tűrésére kötelezés.”²²⁹ A továbbiakban célszerű az emberi biztonság alany-tárgy és a nemzetközi jogviszony, alany-tárgy összefüggéseit a „helyükön” kezelni.

8.2 Deklarált közös érdekek - kibékíthetetlen érdekellentétek?

A nemzetközi viszonyrendszer egyik meghatározó tényezője a hatalom, mint befolyásolási tényező, amely képességi szintenként eltérően jelenik meg a szereplők és aktorok vonatkozásában. A kölcsönös függőség (*interdependence*) nemcsak az emberi jogok, az emberi biztonság esetében hat, hanem a nemzetközi kapcsolatrendszerekben is, ami magukat a kapcsolatokat új színben, formában megjelenítve, újfajta viszonyrendszert alakított ki olyan állami és nem állami szereplők között is, amelyek földrajzi vagy politikai okok miatt korábban nem voltak egymással kapcsolatban. Ez a megszokottól eltérő hatalmi és érdekérvényesítési megoldásokat, függőségi viszonyokat eredményezett. A nemzetközi kapcsolatok korábbi eszköze, a hatalmi kényszerítés mellett megjelent a vonzás hatalmának felismerése, illetve az érdekeltségek képviselőit megosztása is. Mindezt sajátos ke-

---

²²⁷ Péczeli Anna: A humán biztonság elmélete és gyakorlata, Kanada és Japán példáján, 2011.12.27.

Grotius, a Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Tanulmányok Intézetének és Nemzetközi Doktori Iskolájának tudományos és tudományos ismeretterjesztő on-line folyóirata. http://www.grotius.hu/doc/pub/ESLRKT/2011_243_peczeli_anna_a_human-biztonsag_elmelete_es-gyakorlata.pdf (Letöltve: 2017.05.03.)

²²⁸ U.o. + Lásd bővebben: Gazdag Ferenc (szerk.) [2011]: Biztonsági tanulmányok – biztonságpolitika

. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest. 83–89.old.

²²⁹ Nagy Marianna: A közigazgatási jogi norma, a közigazgatási jogviszony, a közigazgatási jogi szankció, A tananyag az ÁROP-2.2.19-2013-2013-0001 Elektronikus képzési és távoktatási anyagok készítése című projekt keretében készült el. NKE 2014. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Vezető- és Továbbképzési Intézet, (12.old) <http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10457/Teljes%20sz%C3%B6veg?sequence=1&isAllowed=y> (Letöltve: 2018.01.21.)

retbe helyezi a globális média, amely lehetővé teszi, hogy a helyi vagy a nemzeti szinten jelentkező problémák akár a „globális társadalom” (*global society*) szintjén is rövid időn belül megjelenjenek. Minél magasabb szintre kerül egy probléma, annál nagyobb a nem állami szereplők kapcsolódásának a lehetősége és valószínűsége, és egyben az államok mozgásterének beszűkülése is. Ez visszafelé is működhet, ha valamely nem állami szereplők lehetőséget látnak valamely kérdésben, elősegíthetik annak olyan szintre kerülését (nagy nyilvánosság), ami lehetővé teszi a beavatkozásukat, vagy a részvételüket a folyamatokban. Léteznek olyan problémák is, amelyek bár helyiek, de a világon sok helyen előfordulnak, így egy virtuális közösség keretében akár tematizálhatóvá is válhatnak, ami „feljogosíthat” a részvételre és beavatkozásra is. Ez azzal is járhat, hogy egy adott probléma annak keletkezési helyétől függetlenül, bárhol olyan érzelmi reakciókat válthat ki, amelyek lehetőséget adnak a beavatkozásra. A nemzetközi környezet átalakulásával megváltozott az érdekek érvényesítési lehetősége, a különböző szintű döntéshozatali folyamatok befolyásolási képessége, vagyis a hatalom tartalmilag és formailag is módosult.

A befolyásolás módszerei, négy legelterjedtebb módszer: „*politikai és diplomáciai támogatás*”, „*gazdasági feltételek*”, „*állandó szerződéses indítékek*”, „*fizikai rákényszerítés*”.²³⁰

A nemzetközi, illetve transznacionális kapcsolatok, és a szereplők körének bővülése jelzi, hogy egyre több és többérett kölcsönhatás zajlik a globális/transznacionális gazdasági és társadalmi kapcsolatok szintjén, ami bizonyítja az értelmezést. A demokrácia, emberi jogok, emberi biztonság nevében, humanitárius kérdésekben való fellépés sok esetben a nem állami szereplők hatékony közreműködésével valósul meg. Ennek egyik fő oka, hogy ezt egy adott társadalomban sokszor egyenesen az ország belügyeibe való beavatkozásnak tekintik, még ha nyilvánvaló külső segítségről is van szó. A nem állami szereplők részéről az érintettek ezt általában jobban tolerálják, bár az utóbbi időszak migrációs jelenségei az általánosítás szintjét redukálni látszanak. A fentiek összefüggnek azzal, hogy „*Ha a nemzetközi szervezetek aktív szerepet játszanak a demokratizálódás folyamatának navigálásában, akkor a legnagyobb téttel rendelkező kormányok igyekeznek befolyásolni, vagy akár ellenőrizni is e nemzetközi részvétel irányát. Természetesen aligha újság, hogy a nemzetközi szervezetekre az egyes tagállamok hatalmas nyomást gyakorolhatnak.*”²³¹

---

²³⁰ Whitehead, Laurence: *Demokratizálódás, Elmélet és tapasztalat*, XXI. Századi Intézet, Budapest, 2001, ISBN 963 9406 05 8, (206-201.old)

²³¹ U.o.211.old.

Jelenleg vitatott a nemzetközi viszonyrendszerben a transznacionális nem állami szereplők (INGO, TNC, MNC, stb) nemzetközi jog alanyaként való elismerése. Ehhez hozzájárul az is, hogy nemzetállami keretek közt működő politikai pártok térvesztését vagy téérnyerését a társadalmi és gazdasági érdekcsoportok és érdekszerveződések azonnal kihasználják és hatékony pozicionálási lehetőségnek tekintik.²³²

A nemzetközi politikában az egyes esetek lehetnek túl, vagy alul politizáltak, a fogalmak és megközelítések relatívak, ebből kifolyólag az érintett többség vagy egy-egy fajsúlyosabb szereplő megítélése alapján valamely cselekmény akár másnak is minősíthető, megbélyegezhető, ugyanakkor tekinthető önrendelkezési jog érvényesítési esetének is, illetve az arra való feljogosultságnak.²³³ A nemzetközi politikát csak egyfajta rendszerelméleten keresztül érthetjük meg. Ha jól működik az elmélet, megmutatja, hogy hogyan lehet a nemzetközi politikát a gazdasági, társadalmi és egyéb nemzetközi területektől elkülönülten felfogni. Ahhoz, hogy a nemzetközi politikai rendszereket el tudjuk választani más nemzetközi rendszerektől, és hogy a rendszerszintű erőket meg tudjuk különböztetni az egység szintű erőktől, be kell mutatnunk, hogyan keletkeznek a politikai struktúrák, és hogyan viszonyulnak a rendszer egységeihez²³⁴. Az emberi biztonság vonatkozásában három „fő” szereplő/aktor illetve quasi aktor szerepét célszerű megvizsgálni. A továbbiakban a (1) nemzetállamok, a (2) transz- és multinacionális vállalatok (TNC, MNC) illetve a (2) nemzetközi szervezetek ezen belül is az államok által létrehozott nemzetközi szervezete, kiemelten az ENSZ és a „nemzetköziesedett” civil szervezetek, NGO-k, pontosabban INGO-k szerepét célszerű körül határolni.

8.3 Nemzetállami mozgástér - megváltozott „játékszabályok”

Jelen írás az emberi biztonság szemszögéből kiindulva próbál válaszokat kapni azokra a kérdésekre, amelyek összefüggnek a nemzetközi viszonyrendszerben működő feltétel-rendszerekkel. Az egyik ilyen tényező a nem-

---

²³² Waltz, Kenneth N.: A világpolitika anarchikus struktúrája, In: Nemzetközi biztonsági tanulmányok, (113.old.) Önértelmezés és viták a hidegháború utáni korszakban, Biztonság a XXI. században sorozat, sorozatszerkesztő: Tólas Péter, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2006, ISBN 963 327 412 5

²³³ Horváth Krisztina: Az emberi jogok védelme a terrorizmus elleni küzdelemben, Acta Humana, 14. évf. 2003. 3.sz. (66-98. old.) ISSN 0866-6628

²³⁴ Waltz, Kenneth N.: A világpolitika anarchikus struktúrája, In: Nemzetközi biztonsági tanulmányok, Önértelmezés és viták a hidegháború utáni korszakban, Biztonság a XXI. században sorozat, sorozatszerkesztő: Tólas Péter, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2006, ISBN 963 327 412 5 (113.old)

zetállamok szerepének a körülhatárolása. Ezzel kapcsolatban Des Gasper, aki a Hágai Nemzetközi Intézet Társadalomtudományi Intézetében az emberi fejlődés, a fejlesztési etika és a közpolitika professzora és Oscar A. Gomez Japánban dolgozó kutató, a cikkük megjelenésekor a Japán Emberi Biztonsági Tanulmányok Szövetségének főtítkárhelyettese volt a következőket fejtették ki: „Az emberi biztonság nem törekszik az állam biztonságának pótlására, hanem kiegészíti azt. Az államok alapvető felelőssége a biztonság megteremtése. Mégis gyakran nem teljesítik kötelezettségeiket - és gyakran az emberek fenyegetésének forrásává válnak. Amint azt a sok erőszakos konfliktus és a világon tapasztalható rendkívüli szegénység is mutatja, az államok nem lehetnek biztonságban, ha az emberek biztonsága kockára kerül. De az emberek sem lehetnek biztonságban az erős, demokratikus és felelősségteljes államok hiányában, ahogy azt az összeomlott államok szemléltetik.”²³⁵

Az emberi biztonság koncepciójának értelmezése szerint tehát az állam a felelős az egyén biztonságáért, még pedig a működő állam. (Ez egy olyan elv, amely adott helyzetben mindent „felülír”.) Az idézett írásban komoly ellentmondás fedezhető fel! Hogyan egészítheti ki az állam biztonságát az emberi biztonság, ha annak megteremtése az állam feladata, mégpedig a működő államé? Ebből az is következhet, hogy az emberi biztonságot csak erős és felelősségteljes államok garantálhatják, s mivel az emberi biztonság egyetemleges, ezért a nem működő államok felelőssége is a működőkére hárul?

Ebből a hipotézisből kiindulva célszerű megvizsgálni a nemzetállamok helyét és szerepét a bipoláris világrend felbomlását követően a globalizáció keretei közt. Az is paradox helyzet, hogy a fentiek ellenére sok kutató megkérdőjelezi a nemzetállamokat, mint aktorokat. Bár Armstrong megközelítése szerint a globalizáció nem változtatja meg lényegében az államok helyét és szerepét, mert nem indokolt egy más megoldást keresni. Erre a következtetésre 1997-ben, az emberi biztonság koncepciójának deklarálása után jutott²³⁶. Ez felfogható úgy is, mint az emberi biztonság koncepciójának a támogatása. Ezzel együtt Risse-Kappel nem tartja biztosnak, hogy a nemzetállamok helye és szerepe nem változik meg, és a szerinte mindez a nem-

---

²³⁵ Gasper, Des and Gómez, Oscar A.: Human Security – Twenty Years On, 16. December 2014.

<http://hdr.undp.org/en/content/human-security-%E2%80%93-twenty-years>
(Letöltve: 2018.01.23.)

²³⁶ Armstrong, David (1997): Globalization and the social state. Review of International Studies 1997 24:4, (461- 478. old.)

zetközi viszonyrendszer megváltozásához köthető²³⁷. A szerepváltozás első sorban a szuverenitáshoz kötődik, amelyről a későbbiekben még lesz szó. E tekintetben Welling is a nem állami szereplők előretörésével számol a nemzetállamok ellensúlyozásaképpen, arra hivatkozva, hogy a globalizáció hatására kialakuló új működési keretek is markánsan növelik a nem állami szereplők aktivitását a politika, a gazdaság és a szociális kérdések területén, amelyek természetesen egymással is összefüggnek.²³⁸

Anthony Giddens, bár az ENSZ-ről ír, egyértelművé teszi, hogy az ENSZ erejét a tagállamok potenciálja jelenti. Ez újabb kérdéseket vet fel, mert aki az államok szuverenitását tervezi csökkenteni, az ezzel a nemzetközi szervezetek érdekérvényesítő képességeit is csökkenti, ugyanakkor éppen a nemzetközi szervezetektől várják el a nemzetközi viszonyrendszer egyensúlyának a fenntartását. A nemzetközi szervezeteket pedig a nemzetállamok hozzák létre.

„A korábbi Népszövetséghez hasonlóan az Egyesült Nemzetek Szervezetének is korlátozott lehetőségek állnak rendelkezésére, hogy önállóan tevékenykedjen a világbéke megőrzése és előmozdítása érdekében. Katonai ereje kicsi, és a tagállamok egységeiből áll (...) Természetesen működése azokat az anyagi és ideológiai konfliktusokat tükrözi, amelyek megosztják a globális társadalmi rendet.”²³⁹

„A legtöbb államnak azzal kell szembesülnie, hogy a nemzetközi kapcsolatokban való részvétel és érdekérvényesítés végett kénytelen bizonyos mértékben korlátozni belső autonómiáját is, azaz nemzetközi kötelezettségvállalások által csökkenteni belső cselekvési mozgásterét. (...) A globalizáció viszonyai között egyre többen megkérdőjelezik az állam jelentőségét és a szuverenitás szerepét. (...) Az állam egyre kevésbe tehet meg bármit a saját területén (a területi főhatalom, a szuverenitás belső oldalának korlátozása); cselekvési szabadságát már nemcsak államközi kapcsolatokban, hanem a saját állampolgáraival való viszonyában, és esetenként az egyének egymáshoz való viszonyának szabályozásában is korlátozzák a nemzetközi jogi szabályok. A szuverenitás külső oldala a nemzetközi jogban az államok szuverén egyenlőségének elvében tükröződik, amelyet az erőszak alkalmazásának

---

²³⁷ Risse-Kappen, Thomas (1995, szerk.): *Bringing Transnational Relations Back In*. Cambridge University Press, Cambridge, (15.old.)

²³⁸ Welling, J. J. (2007): *Non-governmental Organisations, Prevention and Intervention in Internal Conflict: Through the Lens of Darfur*. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, (147.old.)

<https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1348&context=ijgls> (Letöltve: 2018.06.23.)

²³⁹ Giddens, Anthony: *Szociológia*, Osiris Kiadó, Budapest, 2003. Osiris Tankönyvek, ISBN 963 389 472 7, ISSN 1218-9855. (517.old.)

és a belügyekbe történő beavatkozásnak a tilalma is véd, ugyanakkor a nemzetközi döntéshozatal egyes formái az államok, a szuverenitás tényleges és formális egyenlőségét is megkérdőjelezi.”²⁴⁰ A hivatalos megfogalmazás mellett a helyzetet jól érzékelteti egy, a nagyobb nyilvánosságnak szánt szellemes megállapítás. „A nemzetközi politika egy küzdősport, és még a hatalmas államoknak is a kompromisszumra kell jutniuk a politikai elveiket illetően a biztonságuk és a jólétük érdekében.”²⁴¹

Miből célszerű még kiindulni? Az államok mozgásterét – bizonyos értelemben szuverenitását – szűkítik a belső tényezők is, mint az adóbevételek csökkenése, a belső költségvetési mérleg romlása, vagy éppen a nem állami szereplők által az államok rossz megítélése miatti adósságteher megemelkedése, stb. A transz- és multinacionális vállalatok tehát rendelkeznek hathatós „eszközökkel” az államokkal szemben. A transz- és multinacionális gazdasági szerveződések adót fizetnek a befogadó államnak, amely adókedvezményt ad nekik, hogy az ország területén maradjanak. Olyan szabályokat igyekeznek hozni, amelyek vélhetően hosszabb időre, a feltételezett kölcsönösség határain belül tartják a viszonyrendszert. Mindez a szakértők szerint szuverenitás egyértelmű jele. A globalizáció megteremtette annak a lehetőségét, hogy a vállalatok a saját érdekeiket szem előtt tartva eldöntsék, melyik államban kívának adót fizetni, vagy éppen az odatelepülés fejében akár időleges adómentességet, és egyéb kedvezményeket is kapni. Matthews szerint az érintett országok csak hivatkoznak a szuverenitásra, valójában csak a „szabályozás illúziója”²⁴² marad meg nekik. Ennek az egyszerű oka az, hogy a nemzeti szabályok megalkotásakor az államnak abba be kell építeni” a világgazdasági „játékszabályokat” pusztán azért is, mert valamely nemzetközi szervezet tagja és hogy nála történjenek a beruházások, az ország vonzó legyen a befektetésekre nézve, növekedjen a munkahelyek száma, stb. Ehhez kapcsolódik, hogy érzékeny érdekérvényesítési képességgel rendelkeznek a gazdasági nem állami szereplők is pl. a foglalkoztatás kérdésében, ami kényszerhelyzetet teremt. Minden működő államoknak lényegi kérdés, hogy a költségvetése stabil legyen, a foglalkoztatás volumene növekedjen, az adók és járulékok is növekedjenek, a szociális kiadások pedig

---

²⁴⁰ Kondorosi Ferenc: A világ végveszélyben? A nemzetközi jog új kérdései, Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2008, ISBN 978 963 9722 52 1 (15-16.old.)

²⁴¹ Walt, Stephen M.: The Myth of American Exceptionalism, Foreign Policy, October 11, 2011, (Utolsó bekezdés)

www.foreignpolicy.com/articles/2011/10/11/the_myth_of_american_exceptionalism (Letöltve: 2018.03.23.)

²⁴² Mathews, Jessica T): Power shift. Foreign Affairs, 1997. 76:1, (50.old.) <https://www.foreignaffairs.com/articles/1997-01-01/power-shift> (Letöltve: 2018.07.01.)

csökkenjenek. Az államok ennek érdekében két dolgot tehetnek: (1) alkalmazkodnak a nemzetközi gazdasági feltételekhez, és/vagy (2) kompenzálják azokat, akiknek ebből hátránya keletkezett. Mindkét megoldás az államot szorítja kényszerpályára. Glenn tanulmánya rámutat arra, hogy bárhogyan is döntenek, az államok döntési szabadsága mindenképpen csökken.²⁴³

Waltz ezt tovább árnyalja, és kifejti, hogy „*Tévedés forrása, hogy az, hogy az államok szuverenitását azzal a képességgel azonosítják, hogy azt tehetnek, amit akarnak. Az, hogy egy állam szuverén, nem azt jelenti, hogy azt tehet, amit akar, hogy mentes a többi állambefolyásától és elveszi azt, amit akar. Lehet, hogy a szuverén államot minden oldalról szorongatják, olyan viselkedésre kényszerítik, amit szeretne elkerülni, és szinte semmit sem tud kedve szerint tenni. Az államokat a szuverenitásuk soha nem ruházta fel a más államok lépéseinek hatásaitól való mentességgel. Szuverénnek és függetlennek lenni nem ellentmondó fogalmak. Akkor mégis mi a szuverenitás? Egy állam szuverenitása azt jelenti, hogy az állam maga dönti el, hogy hogyan oldja meg a belső és külső problémáit, kér-e segítséget más államoktól, és ha igen, korlátozza-e azzal saját szabadságát, hogy kötelezettséget vállal velük szemben. Az államok maguk alakítják ki a stratégiáikat, jelölik ki az irányvonalait, saját maguk döntenek arról, hogy hogyan felelnek meg mások igényeinek és hogyan elégítik ki szükségleteiket. Nincs több ellentmondás annak állításában, hogy a szuverén államok mindig meg van kötve a kezük, mint azt mondani, hogy a szabad egyének gyakran események nyomása alatt hozzák döntéseiket. (...) Az államok azok az egységek, amelyeknek a kölcsönhatásai a nemzetközi politikai rendszerek struktúráját alkotják. És még sokáig az államok lesznek azok. Az államok halálozási aránya feltűnően alacsony. Állam kevés, annál több vállalat hal meg.*”²⁴⁴

A nemzetállamok helye és szerepe ezek szerint nem kérdőjelezhető meg, de az érdekérvényesítő képessége már igen, mert a „(...) gazdasági érdekcsoportok úgy manipulálhatják az állam nemzetközi szintű megnyilvánulása-

---

²⁴³ Glenn, John (2009): Welfare Spending in an Era of Globalization: The North-South Divide.

International Relations, SAGE Publications, Washington, D.C., 23:1, (27-50.old.) https://www.researchgate.net/publication/249670763_Welfare_Spending_in_an_Era_of_Globalization_The_North-South_Divide, (Letöltve: 2018.06.12.)

²⁴⁴ Waltz, Kenneth N.: A világpolitika anarchikus struktúrája, In: Nemzetközi biztonsági tanulmányok, Önértelmezés és viták a hidegháború utáni korszakban, Biztonság a XXI. században sorozat, sorozatszerkesztő: Tóth Péter, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2006, ISBN 963 327 412 5 (123.old.)

it, hogy ezzel elérjék saját céljaikat, s ehhez gyakran ellenséges „geoökonómiai” pozíciót kényszerítenek ki.”²⁴⁵

Ehhez hozzájárul, hogy az adott időszakban a nemzetközi viszonyrendszer milyen mértékben igényli, tolerálja, vagy éppen támadja a nemzetállami státust és annak direkt, indirekt és járulékos hatásait, következményeit. „Az államok magatartását nagymértékben meghatározza, hogy milyen mértékben bíznak meg a nemzetközi intézményekben és a nemzetközi jogban (...) Amikor növekszik a bizalom (...) növekszik a kooperációs készség (...) Amikor csökken a bizalom, az államok előnyben részesítik a saját eszközeikre való támaszkodást (...) Az államok interakciónak rendszerében való hatékony részvételnek meghatározott feltételei vannak. Az államoknak interakciós képességekkel kell rendelkezniük ahhoz, hogy céljaikat elérhessék. A számos cél közül kiemelésre kívánkozik négy, amelyek elérésére minden államnak törekednie kell: biztonság, jólét, politikai függetlenség és nemzetközi elismertség.”²⁴⁶

Saskia Sassen is úgy látja, “ hogy ami most történik, az annak a szuverenitásnak a szétszóródása, amit századokon keresztül ismertünk. (...) ahelyett, hogy a szuverenitás elsorvadna, a globalizáció és a nemzetek feletti intézmények hatására inkább átalakul. Ma is jelentős fokú szuverenitás van a világban, csak koncentrálódási helyei az elmúlt két évtizedben megváltoztak, s ebben a gazdasági globalizációnak kulcsfontosságú szerepe van.”²⁴⁷ Tehát a szuverenitás és a terület a nemzetközi rendszer alapvető eleme marad, a szuverenitás azonban átalakul, a terület pedig részben nemzetén kívülivé válik. Kiss J. László szerint a globalizáció az állam jogi szuverenitását nem teszi kérdéssé, a globalizáció és az ennek nyomán kialakuló interdependencia a kormányok operacionális szuverenitását érinti, azt a képességet, hogy a politika napi ügyiben gyakorolják szuverenitásukat.²⁴⁸ A nemzetállamok szuverenitása tehát meghatározó az érdekérvényesítési mechanizmusok során, azonban az ún. belső és külső szuvereni-

---

²⁴⁵ Luttwak, Edward N.: A geopolitikától a geoökonómiáig, In: Nemzetközi biztonsági tanulmányok, Önértelmezés és viták a hidegháború utáni korszakban, Biztonság a XXI. században sorozat, sorozatszerkesztő: Tóth Péter, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2006, ISBN 963 327 412 5 (202.old)

²⁴⁶ Matus János: A jövő árnyéka, nemzetközi hatások biztonságunkra és jólétünkre, Pesti Csoport Kft. Kiadó, Budapest, 2005. ISBN 963 219 971 5 (11-13.old.)

²⁴⁷ Sassen, Saskia: Elveszített kontroll? Szuverenitás a globalizáció korában, Helikon Huszonegy sorozat, Helikon Kiadó 2000. ISSN 1586-6378, ISBN 963 208 674 0, (47.old.)

²⁴⁸ Kiss J. László: „Új világrend” felé, avagy az állam és a globalizálódás változó viszonya, (73-98.old), In: Globalizálódás és külpolitika, Nemzetközi rendszer és elmélet az ezredfordulón, Teleki László Alapítvány, 2003. ISBN: 963-86291-6-9, (298.old.)

tás szétválasztása²⁴⁹ ellentmond a folyamat- és rendszerszemlélet érvényesítésének.

Az elmúlt száz évben az állam klasszikus funkciói (honvédelem, külügyek, a jogrend, a közrend fenntartása, megóvása, stb.) mellett, amelyek az állam szuverenitásából következnek és nem mellőzhetők, intézményesedett az állam gazdasági, szociális és kulturális funkciója. Egy-egy állami funkció keretében az állami feladatok sokasága intézményesült. E folyamat különösen felgyorsult a második világháborút követő évtizedekben és lényegileg az 1970-es évtized végéig folyamatosan bővült az állami feladatok köre és az állam tevékenysége. Az állami funkciók és feladatok kiterjedése a szuverenitáshoz kapcsolódó állami feladatok körében is jellemző. A modern társadalom környezeti feltételei, a globalizálódás folyamata folyamatosan társadalmi konfliktusokat, anomáliákat, veszélyhelyzeteket idéz elő.²⁵⁰ Ami a nemzetközi politika kérdését illeti, egyértelműen megállapítható, hogy az állam megszűnt a nemzetközi viszonyok egyedüli szereplője lenni. Az államnak ez a monopóliuma először a nemzetközi szervezetek megalakulásával és széleskörű elterjedésével rendült meg, majd a transznacionális vállalatok feltűnésével megszűnt. Természetesen még mindig az államok a legmarkánsabb aktorai a nemzetközi viszonyoknak, de nem az egyedüli aktorai.

8.4 Transz- és multinacionális vállalatok szerepe korunk világgazdaságában és a politikában

Mielőtt a köznyelvben csak „multi”-kként emlegetett gazdasági szereplők helyét és szerepét megvizsgálánk, célszerű néhány alapvetést körülhatárolni. A nemzetközi viszonyrendszerben a transznacionális kapcsolatok nem azonosak a nemzetközi kapcsolatokkal, bár van átfedés. Mindkettő feltételezi, hogy a „kapcsolat” a nemzeti határokon átnyúlva jön létre, ugyanakkor lényeges különbség, hogy míg a nemzetközi kapcsolatok az államok, mint egységek interakcióját feltételezik, addig a transznacionális kapcsolatok

---

²⁴⁹ Juhász Krisztina: Az állam szerepének változása a globalizációban, *De iurisprudentia et iurepublico, Jog- és Politikatudományi Folyóirat*, I. évfolyam, 2007/3. szám, Magyar Jog- és Államtudományi Társaság, Szeged, HU ISSN 1789-0446, www.dieip.hu (Letöltve: 2017.12.04.)

²⁵⁰ Magyar közigazgatási jog, Általános rész, Szerk.: Ficzer Lajos, Osiris Kiadó, Budapest, 1999. Osiris tankönyvek, ISBN 963 379 336 X, ISSN 1218-9855 (51-52.old.)

részben vagy egészben az államok alatti szinten jönnek létre²⁵¹. A témával foglalkozó szerzők egy része szerint a transz-és multinacionális vállalatok konszenzusos meghatározása létezik, dokumentált, más része pedig pontosan ennek a hiányát kifogásolja. Ez összefügg a szabályozás kérdésével is. „A multinacionális vállalat precíz definiálása értelmetlen és szükségtelen gondolatkísérlet lenne. E vállalatok tulajdonképpen országokat, földrészeket behálózó olyan változatos szerveződésű komplex hálózatok, szervezetek, amelyek sem egységes jogi személyiséggel, sem egységes társasági jogi formával (lévén, hogy több állam joghatósága alá is tartoznak egyidejűleg) nem rendelkeznek, általában csak imázsukban („brand”-jükben) egységesek.”²⁵²

A transznacionális vállalat kifejezés alapvető ismérve, hogy az adott vállalat tulajdonosai egy országból kerülnek ki, míg a multinacionális vállalatok tulajdonosai jellemzően több országból származnak. Ebből következően a multinacionális vállalatok több nemzeti identitást (is) felvesznek, miközben saját autonómiájukat relatíve megtartják, és valamilyen szinten beágyazódnak a fogadó ország gazdaságába. A transznacionális vállalatok elsősorban alapvetően arra koncentrálnak, hogy a fogadó országban az összes előnyt hatékonyan kihasználják. A TNC-k elsősorban nem a befogadó nemzeti érdekeket tartják szem előtt és csak a végső esetben alkalmaznak hazai beszállítókat. Jelenleg nincs olyan nemzetközi szerv, amely globális szinten képes lenne szabályozni és ellenőrizni a transz- és multinacionális vállalatok működését, ami jelenleg és hosszú távon is a működésüket illető legnagyobb probléma. Ezek a vállalatok globálisan működnek, és nem ritkán, azon ország szabályozásait veszik figyelembe, amely számukra a legkedvezőbbnek bizonyulnak, de nincs jelenleg olyan globális érvényű szabály, vagy egyezmény, ami előírná nekik a globális működési normákat. A transznacionális vállalatok ellen irányuló NGO-k és INGO-k éppen ezt hangoztatják a leginkább, és olyan szabályozás kialakítását akarják elérni, amely kötelező érvényű a globális nagyvállalatokra.²⁵³

---

²⁵¹ Szörényi András: A nem állami szereplők befolyásának növekedése a nemzetközi kapcsolatok különböző területein, PhD.-értekezés, Corvinus Egyetem, Nemzetközi kapcsolatok Doktori Iskola, Budapest, 2014. (19.old)

<http://phd.lib.uni-corvinus.hu/820/1/Szorenyi%20Andras.pdf> (Letöltve: 2018.03.23.)

²⁵² Kun Attila: A multinacionális vállalatok „önkéntes” szociális felelősségéről az ILO, az OECD és az ENSZ kezdeményezései tükrében, (173.old.) http://acta.bibl.u-szeged.hu/7561/1/juridpol_doct_005_171-228.pdf (Letöltve: 2018:06.14.)

²⁵³ Tarró Adrienn: A transznacionális vállalatok világgazdasági jelentősége: a megítélés és a szabályozás lehetősége, (14.old.) In: E-conom, Online tudományos folyóirat, Tanulmányok a gazdaság- és a társadalomtudományok területéről, 2012. I/2. ISSN:2063-644X,(15-22.old.) http://real.mtak.hu/29792/1/02_TarroA_e_conom_I2_u.pdf (Letöltve:2018.05.30.)

Miért ekkora probléma a szabályozás hiányos volta? Egy MNC vagy TNC esetében túlságosan nagy tőke koncentrálódik egy-egy vállalatnál, ami akár az adott ország gazdasági potenciálját is meghaladhatja. A fejlődő országok jelentős részében az instabil állam, az instabil gazdaság és a bonyolult politikai környezet képtelen bármilyen ráhatást is kifejteni ezen vállalatokra, fordítva viszont egészen jól működhet a dolog. Amíg a korrupció, a diktatórikus rendszer és a politikai instabilitás jellemzi az adott országot, addig nem túl sok esély van egy TNC vagy MNC betelepülésére, mivel nincs meg hozzá sem a jogi, sem a gazdasági, sem pedig a társadalmi háttér. (Vagy éppen a helyzet kihasználása is lehet a betelepülés indoka, ami a ritkább eset.) Amíg a TNC-k és MNC-k működéséről és szabályozásáról nem születik konszenzusos szabályozás, addig csak az ENSZ általános működéséhez hasonlóan valamilyen javaslatok, irányelvek készülnek, illetve maguk a vállalatok állítanak össze valamilyen etikai kódexeket. Ezek érvényesítése azonban a tapasztalatok szerint nem garantált.

A TNC-k és MNC-k tevékenységének megváltozott, a globalizációhoz alkalmazkodott jellege, a gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok intenzitásának átalakulása, ezek hatásmechanizmusa sajátos kapcsolatot alakított ki a befogadó országok és a vállalatok közt, aminek már nemcsak gazdasági vonzatai vannak, de hatással lehet a politikai befolyásra is, sőt markánsan kihathatnak a szociális viszonyokra is (munkahelyek, képzés, infrastruktúra). Megállapítható, hogy a transz- és multinacionális nem állami szereplők mind többször, több helyzetben lesznek képesek a nemzeti és nemzetközi döntéshozatal befolyásolására. Napjainkban pl. a környezetvédelem, az emberi jogok területe a TNC és MNC-k egyik fő „játékterületévé” vált. Többek közt az emberi biztonság nevében való fellépés, illetve annak támogatása is itt kapcsolható a tevékenységükhöz. Szokás a gazdasági globalizációról beszélni, nem szabad elfeledkezni arról, hogy ehhez bárhol a világban szükség van a pénz, a tőke azonnali jelenlétére is. Napjainkban nehezen felfogható mértékben nőtt meg az azonnal hozzáférhető pénz szerepe. Az informatikai technológia lehetővé tette a pénzforgalmat lebonyolító intézmények egész világra kiterjedő hálózatának kialakítását. A globális gazdaságban pénzügyi (monetáris) világgazdaság jött létre.

A nemzetállamok potenciálja csökkent a nemzetközi kereskedelemben: a nemzetgazdaságok versenyét az MNC-k és a TNC-k, valamint a régiók versenye váltotta fel. Ma egy-egy TNC vagy MNC nagyobb forgalmat bonyolít le évente, mint egy kisebb vagy közepes ország. Ebből is következik, hogy a nemzetállamok gazdaságban betöltött szerepe gyökeresen átalakult. A nemzetállamok egyik fő feladata lett annak biztosítása, hogy a működő tőke megfelelő feltételeket találjon a területükön. Ezért a versenyképességüket

növelni akaró nemzetállamok többsége felhagyott saját piacai védelmével és a neoliberais gazdaságpolitikára tért át.

A TNC-k és MNC-k ma már túlléptek a „közönséges” szereplői státuson, aktorok-ká váltak, bár jogi helyzetük a nemzetközi viszonyrendszerben nem tisztázott. *„A globális problémák hatékony kezelése pedig előreláthatólag idővel elkerülhetetlenné teszi a transznacionális vállalatok korlátozott jog-alanyiségének elismerését és ezen nemzetközi szereplőkre nemzetközi jogi kötelezettségek előírását.”*²⁵⁴ Ez az írás egy tíz évvel ezelőtti állapotból indul ki. Az emberi biztonság, a migráció vonatkozásában tehát az emberi biztonság egyik alanya/tárgya, az ember mellett megjelent, pontosabban egyértelműen meghatározóvá vált a transz- és multinacionális nagyvállalat.

A multinacionális vállalatok és az egyes nemzetgazdaságok közötti immár statisztikailag áttekinthetetlen kapcsolatot tovább bonyolítja az a tény is, hogy a nemzetközi kereskedelem már nem azonosítható kizárólag az áruk kereskedelmével. Egyre fontosabbá válik az ún. szolgáltatás-kereskedelem. Ide tartoznak a szállítással, a turizmussal, a telekommunikációval és különösen a pénzügyi folyamatokkal kapcsolatos tevékenység. A TNC-k és MNC-k tényleges világgazdasági szerepére vonatkozóan csak becslések vannak. Napjainkban a TNC-k és MNC-k a komplex integráció szerint épülnek fel: az egyes leányvállalatok tevékenysége már nemcsak a tényleges termelési folyamathoz kapcsolódik, hanem a vállalat közel teljes tevékenységi körét (kutató, fejlesztés, értékesítés) átfogja. Jelenleg a világ közel 350 legnagyobb multinacionális cége bonyolítja le a nemzetközi árukereskedelm több mint 40%-át.²⁵⁵

Összegzés: a TNC-k és MNC-k a globális gazdaság meghatározó szereplőivé, aktor-aivá váltak. Jelenlétük egyszerre integráló és megosztó az állami keretek közt működő társadalmakban. Gazdasági befolyásuk jelenleg nem számszerűsíthető, de jól érzékelhető. Ha az előnyöket és a hátrányokat vizsgáljuk, elmondható hogy jelentősen hozzájárulhatnak egy ország, régió gazdaság fejlődéséhez, de ugyanakkor sok feszültség forrása is a TNC-k és MNC-k jelenléte, ami versenyképesség tekintetében kiszolgáltatott hazai vállalkozások, munkavállalók, szakszervezetek, önkormányzatok, környezetvédelem formájában jelentkezik. Ehhez hozzátartozik az is, hogy éppen a

---

²⁵⁴ Kondorosi Ferenc: A világ végveszélyben? A nemzetközi jog új kérdései, Magyar Közöny Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2008, ISBN 978 963 9722 52 1 (17. old.)

²⁵⁵ A 21. század világgazdaságának leendő meghatározó tényezői, a multinacionális vállalatok, A multinacionális vállalatok szerepe korunk világgazdaságában, 2004. http://www.trefortszki.hu/iskolai_élet/b_e/TQ-2004-Vil%C3%A1ggazdas%C3%A1g/multinat.hu.html#3 (Letöltve: 2018.05.12.)

nemzetállamok feladata a konfliktusoknak enyhítése, megoldása, miközben önmaguk is kiszolgáltatott helyzetben vannak. Általánosítva kijelenthető, hogy a világban sok minden nem globalizálódik: nem válik világméretűvé a jólét; nem utal semmi arra, hogy a világgazdaság egységesülésével mérséklődnének a különbségek a gazdag és szegény országok, a jómódú és elesett sorsú társadalmi csoportok között. Nem figyelhető meg a szokások, a nyelvek, a kultúrák teljes egységesülése sem. Ebben a TNC-k és MNC-k „közreműködése” vitathatatlan. A kulcsszó a migráció. (Lásd: A fogyasztás és a migráció lehetséges kapcsolódási pontjai című fejezet.) Az emberi biztonság vonatkozásában TNC-k és MNC-k, valamint az állam kapcsolatát paradoxon figyelhető meg: az emberi biztonság koncepciója a nemzetállamokat nevesíti, amelyek kötelesek gondoskodni az egyénekről, a TNC és MNC-k pedig sok esetben az emberi jogok és emberi biztonság nevében támogatnak olyan ENSZ és egyéb humanitárius kezdeményezéseket, amely egybeesnek az ő érdekeikkel, de nem veszik figyelembe a nemzetállami igényeket. Ezt megtehetik, mert nagyobb gazdasági potenciállal rendelkeznek, mint az egyes államok jelentős része és „kivonulásuk” egy adott ország gazdasági életéből, akár annak összeomlását is eredményezheti.

8.5 Nem állami szereplők - nemzetközi szervezetek (ENSZ, INGO-k)

A nemzetközi szervezetek/intézmények fogalma funkcióik, működésük, „viselkedésük” függvényében folyamatosan változik, alkalmazkodik a feltételekhez, ezért állandósult definícióról nem beszélhetünk, csak ismérvekről. Jelen írásban egy szintetizált munkaváltozatból indulunk ki. A nemzetközi szervezetek az államközi, és a szervezeten belüli koordináció és kooperáció (leegyszerűsítve :együtműködés) azon formái, amelyek nemzetközi szerződés, vagy hálózatosodás révén jöttek létre, viszonylag állandó struktúrával, minimum egy, de rendszerint több állandó szervvel (közgyűlés, titkárság, szakmai szervek) is rendelkeznek és az alapító okiratukból következően nemzetközi jogalanyisággal vagy quasi (származékos és/vagy korlátozott) jogalanyisággal vannak felruházva, illetve ezek hiányában valamely jogalanyisággal rendelkező szereplő vagy aktor képviselőként, annak tevékenységi támogatójaként lépnek fel.

A nemzetközi szervezetek létrehozásának működésnek egyik mozgatórugója a globalizáció korában a multilateralizmus. A multilateralizmus mint jelenség meghatározó szerepet játszott és játszik a globalizáció folyamatá-

ban²⁵⁶. A nemzetközi szervezetek hatása a globalizációs folyamatokra többirányú. Megfigyelhető egyfajta visszahatás is. A szereplők igyekeznek a globalizáció folyamatait áttekinthetőbbé, szervezettebbé tenni, nemzetközi megállapodások, közösen kialakított magatartási szabályok, szabványok és normák segítségével tisztázni az alapvetően kaotikus folyamatokat. Erre a „*global governance*” kifejezést használják, amit a világ „igazgatása” vagy közös menedzseléseként is értelmezhető. (Sok szerzőnél már felmerült „világkormányzás” gondolata is.)

A nemzetközi szervezetek mellett fontos szerepet játszanak további nem állami szereplők is, amelyeket leegyszerűsítve civil szervezeteknek szoktak nevezni, jelen esetben az NGO-król, és az INGO-król van szó. NGO, azaz *non-governmental organization*, olyan nem állami, „civil” önszerveződés, társadalmi szervezet, amely nonprofit módon, a kormányzattól függetlenül, önkéntes alapon a közjó javára működik, önszabályozó módon, intézményszerű keretek közt.

Az INGO esetében az „I” az *international*, nemzetközi jelzőt kapott, a kifejtés az anyagrészt második felében történik.

A nem állami szereplők „besorolását” két fő tényező határozza meg: (1) a döntéshozatali folyamatba való bekapcsolódás, (2) magának a döntéshozatali folyamatnak a befolyásolási képessége. A nem állami szereplők ma már nem nemzeti, területi alapon szerveződnek, hanem érdekcsoportokba, tematikus hálózatokba, és képesek nemzetközi szinten felhívni a figyelmet a számukra fontos témákra.

Jelen fejezetben az ENSZ és az NGO-k, INGO-k szerepe kerül megvizsgálásra az emberi biztonság koncepciójából kiindulva. A nemzetközi multilaterális szervezetek nagy része globális jellegű. Ki kell emelni az „ENSZ-család”-ot, amely a világszervezet központi szerveit és szakosított intézményeit jelenti. A szakosított intézményeken van a hangsúly, mert az emberi biztonságra való ráhatás ezeken keresztül valósítható meg hatékonyan és itt tapasztalható a TNC-k és MNC-k befolyásoló tevékenysége is. A nemzetközi szervezetek többsége regionális jellegű, és rendszerint hálózatokba tömörülnek. *„Egyes nemzetközi szervezetek napjainkban igen szerteágazó tevékenységet folytatnak, s jellemző, hogy az alapító okmányaikban rögzített hatáskörökön jelentősen túlmutató olyan tevékenységet is folytatnak, amelyekről az alapító tagoknak semmiféle elképzelésük nem volt, de még álmodni sem mertek arról. E tevékenység egyre gyakrabban érinti az egyének mindennapi életét, vonatkozó döntéseik, határozataik révén egyre mélyeb-*

---

²⁵⁶ Globalizáció, A nemzetköziesedést és a globalizációs folyamatot a következő főbb tényezők ösztönözték a XX. század utolsó harmadában, Econom.hu., 2010. november 8. <http://www.econom.hu/globalizacio/> (Letöltve: 2018.01.24.)

ben avatkoznak be az egyének és magánszervezetek kapcsolatrendszerében (tehát nemcsak a tagállamok helyzetére vannak hatással).²⁵⁷ „

Klasszikus nemzetközi szervezeti példaként az ENSZ szokott szerepelni. Az ENSZ olyan nemzetközi szervezet, amely egy világháború után jött létre, nemes célokkal, mindenképp, hasonló világégek megelőzése és megakadályozása céljából. Az ENSZ-t nagyhatalmak hozták létre. Az új világszervezet funkciója a nagyhatalmi törekvések demokratikus keretének demonstrálása lett volna. Az ENSZ egyfajta mérleg nyelve szerepet töltött be, és a folyamatos nehézségek ellenére ez működött is a hidegháború végéig, de azután a szervezet válsága permanenssé vált. „Az ENSZ válságának, hatékonysági zavarainak az elsődleges oka, hogy megváltozott az a politikai és hatalmi környezet, amelyben létrehozták, amelyhez szervezetét és hatásköreit alakították. Egyrészt gyorsan megváltoztak a második világháború végén fennálló nagyhatalmi erőviszonyok, a szervezet tagságának bővülésével differenciálódtak az államok közötti érdekviszonyok, másrészt a bipoláris világrend összeomlása, a hidegháború megszűnése olyan új helyzetet teremtett, amelyhez az ENSZ nem tudott gyorsan és hathatósan alkalmazkodni”²⁵⁸

„Az Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmányának változtatására irányuló javaslatok eleve kudarcra vannak ítélve, mivel érdemi változtatás a fennálló egyensúly megbontásával jár. Az ENSZ-en belüli új erőviszonyok, a fejlődő országok többsége azonban furcsa helyzetet teremtett.”²⁵⁹ Az ENSZ szerepét és jelentőségét egyetlen nemzetközi szereplő és aktor sem kérdőjelezi meg, de a megváltozott helyzet ellenére nincs határozott támogatottsága a reformoknak. Az emberi jogok harmadik generációja és az emberi biztonság koncepciójának érvényesítése terén az ENSZ „eljárásjogilag túldemokratizált” és nincsenek hathatós eszközök a kezében a határozatok érvényesítésére. Továbbra is érvényesül az ENSZ-szindróma, hogy elhangzik valami az ENSZ fórumon, és a hazatérő delegátusok pedig egészen másképp emlékeznek a dolgokra. „(...) még nem sikerült kellőképpen tisztázni és lezárni az egyik legfontosabb alapkérdést, nevezetesen: az emberi jogok, a demokrácia és a jogállamiság követelményeinek beemelése a nemzetközi kapcsolatok rendszerébe valójában milyen következményekkel jár. Nem világosak

---

²⁵⁷ Masenkó-Mavi Viktor: Emberi jogok: merre tovább? A további előrelépés lehetőségei, kihívásai, veszélyei, Acta Humana, 19. évf. 2008. 3.sz. (3-20. old.) ISSN 0866-6628 (4-5. old.)

²⁵⁸ Kondorosi Ferenc: A világ végveszélyben? A nemzetközi jog új kérdései, Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2008, ISBN 978 963 9722 52 1 (22-23.old.)

²⁵⁹ Sajó András: Félemelet-Bábelben, Az Én Világom sorozat, Kozmosz Könyvek, Budapest, 1983. HU ISSN 0230-4996, ISBN 963 211 553 8, (189.old.)

sem ezen követelmények kikényszerítésének határai, sem azoknak tartalmi elemei. Továbbá nincs egyértelműen tisztázva az az alapprobléma, hogy a kialakítandó nemzetközi kapcsolatok rendszerében kinek szánják a fő szerepet: az egyéneknek? Vagy továbbra is az államoknak? Azaz egyértelmű választ kellene adni arra hogy valóban meg akarjuk-e szüntetni a létező államcentrikusságot és ténylegesen egy olyan új nemzetközi kapcsolatrendszer mellett kötelezzük kell magunkat, amelyben az egyének töltik be a központi szerepet, és az egyéni érdekek elsődlegessége a fő mozgató erő.”²⁶⁰

Az ENSZ-nek „szüksége” van az államokra, hiszen azok hozták létre és tartják fenn a tagsági részarányos befizetésekkel, csak hogy ezek a befizetések a tagállamok számának növekedésével egyre csökkennek, sok instabil állam egyáltalán nem fizet tagdíjat, a létrehozó nagyhatalmak közül az USA egyre több programtól vonja meg a támogatást. És itt jönnek képbe a TNC-k és MNC-k azzal, hogy az ENSZ szakintézményeit a nekik kedvező helyen és időben induló programokban támogatják, sok esetben nagyobb arányban, mint a nemzetállamok. Utólagosan kiderült, hogy egyes programok azért ott és akkor indultak, ahol végül is megvalósultak, mert valamely TNC, vagy MNC érdeke ezt kívánta energetikai, nyersanyag, vagy éppen beruházási, újjáépítési kérdésben. Ehhez a folyamathoz csatlakoznak az NGO-k és INGO-k, mintegy katalizálva vagy éppen gátolva a folyamatokat. Mindez egy jól kitalált nemzetközi összeesküvésnek is tűnhet, azonban a dolgok egy eredőre vezethetők vissza: „Az utóbbi évek fejleményei sokakat – nem véletlenül – arra ösztönöztek, hogy kijelentsék: az ENSZ-nek vége, szerepét nem képes ellátni. (...az emberközpontú, az emberi jogok védelmét sokkal inkább felvállaló reformok elengedhetetlennek tűnnek, mivel a világszervezet marginalizálódása, tevékenységének hiányosságai egyre jelentősebb mértékben öltönek. A Szervezet válaszára elé érkezett: vagy sodródik és vergődik tovább a hatékonytalanság útján, vagy „rendezi sorait” és új, valóban érdemi változtatások révén hathatósá teszi világpolitikai szerepét.”²⁶¹ Sokan azt hiszik, hogy az ENSZ a nemzetközi közösség irányító szerve, valamiféle nemzetek felett álló világkormány. Ha az volna, akkor nem beszélhetnénk a fenti problémák jelentős részéről. Visszatérve arra a gondolatra, hogy az ENSZ-t nagyhatalmak hozták létre, gondosan vigyáztak arra, hogy ne ruházzák fel olyan és akkora hatáskörrel, hatalommal, ami az alapítók érdekei ellen fordulhat. Az ENSZ generális koordináló szerepet kapott, mert

---

²⁶⁰ Masenkó-Mavi Viktor: Emberi jogok: merre tovább? A további előrelépés lehetőségei, kihívásai, veszélyei, Acta Humana, 19. évf. 2008. 3. sz. ISSN 0866-6628 (6. old.)

²⁶¹ Masenkó-Mavi Viktor: Quo vadis, Egyesült Nemzetek Szervezete?- Az emberi jogok szerepe az ENSZ tervezett reformjában, Acta Humana, 16. évf. 2005. 3. sz. ISSN 0866-6628 (12. old.)

a szuverén az államok saját magukat tekintik e hatalom és irányítás letéteményeseinek. Az ENSZ a nemzetközi béke és biztonság terén igen komoly hatáskört kapott, ideértve a Biztonsági Tanácsot, amely valóban szupranacionális szervnek tekinthető az ENSZ-en belül, ezzel együtt „Az ENSZ nem tud mit kezdeni azokkal az esetekkel, amikor a BT állandó tagjaival szemben kell intézkednie.”²⁶² (21)

Ezen túl az ENSZ preventív jellegű tevékenysége is erősen korlátozott, mert „A nemzetközi probléma- és folyamatkezelés mechanizmusa eleve *ex post facto*, azaz *utólagos természetű*.”²⁶³ Ehhez hozzátartozik még az is, hogy a nemzetközi szervezetek reagálása is meglehetősen nehézkes, főleg, ha valamely mögöttes érdek ezt motiválja is. Az emberi biztonság kapcsán gyakran emlegetik a „humanitárius” kérdéseket is, amelyre a média különösen érzékeny. A második világháborút követően a nemzetközi szervezetek tevékenységében előtérbe kerültek az ún. humanitárius tevékenységek. „A civil lakosság túléléséhez szükséges elemi körülmények biztosítása érdekében ölt fokozatosan alakot egy új nemzetközi szokásjogi norma: „a humanitárius segítséghez való jog”.²⁶⁴ Egyes elemzők már egységes humanitárius teret (*humanitarian space*) emlegetnek, hasonlóan a globális fogyasztási térhez. A dolgot árnyalja, hogy a humanitárius jog alapján a nemzetállamok önállóan nem alkalmazhatnak nemzetközi kényszerítő intézkedéseket más államok ellen, azzal együtt, hogy nem is kötelezhetők humanitárius segítségnyújtásra. Ennek ellent mond az 1951. július 28-án, egy különleges ENSZ-konferencián elfogadott egyezmény a menekültek jogállásáról. Menekültügyről van benne szó, de tágabb értelemben humanitárius kérdés. Meg kell különböztetni a humanitárius segítségnyújtást és a humanitárius intervenciót. Ez utóbbi az alapvető emberi és humanitárius jogok durva és tömeges megsértésének megakadályozására, valamint a jogok védelmének biztosítására indított, nemzetközi fegyveres kényszerítő erővel való fellépést jelent. „Humanitárius segítségnyújtásra nemcsak államok és nemzetközi kormányzati szervezetek képesek és vállalkozhatnak, hanem a nemzetközi nem kormányzati szervezetek (NGO-k) is.”²⁶⁵ Ezt elősegíti az a tény is, hogy a humanitárius segítségnyújtáshoz nem kell nemzetközi felhatalmazás, sőt elég az együttműködés is. A nemzetközi szervezetek „kategóriájában” az

---

²⁶² U.o.: 21.old.

²⁶³ Horváth Krisztina: Az emberi jogok védelme a terrorizmus elleni küzdelemben, *Acta Humana*, 14. évf. 2003. 3.sz. (66-98. old.) ISSN 0866-6628

²⁶⁴ Törő Csaba: A humanitárius segítséghez való jog érvényesíthetőségének problematikája, *Acta Humana*, 14. évf. 2003. 3. sz. ISSN 0866-6628 (101.old.)

²⁶⁵ U.o.: 108.old.

ENSZ rövid áttekintése után célszerű foglalkozni a nem állami szervezetekhez tartozó NGO-kal és INGO-kal.

Nem kormányzati szervezeteket sokan a civil szervezetekkel azonosítják, és az utóbbi időben sok negatív vélemény is megfogalmazódott velük kapcsolatban. Az NGO-k eredetileg pozitív tartalmú célok érdekében jöttek létre. *„A nem kormányzati szervezetek (NGO–Non Government Organization) szempontjából történő fogalmi megközelítés is igen elterjedt a civil társadalmat leíró kísérletekben. A nem kormányzati szervezetek, mint a civil társadalom egyre elismertebb szereplői, és mint a demokratikus intézményrendszer értékes segítői, egyben az európai uniós intézmények és más nemzetközi szervezetek fő partnerei is. Ugyanis a gazdasági folyamatok, és az EU felépítéséből adódó negatívumok egyre inkább előtérbe helyezték a civil társadalommal való együttműködés fontosságát. Ennek okai egyrészt a demokratikus veszteség, amely abból adódik, hogy az Unió felépítése nagyon szerteágazó, és nem képes valamennyi érdeket képviselni. Másrészt a legitimitáció, az EU intézményeinek korlátozott humán erőforrása, információk nehéz áramlása az európai uniós állampolgárok felé, valamint a jóléti szolgáltatások biztosításának a problémái.*

A nem kormányzati szervezetek azonban rendelkeznek olyan tulajdonságokkal, melyekkel nagyban hozzájárulhatnak a demokrácia és a civil társadalom fejlődéséhez. A nem kormányzati szervezetek fogalomnak a körülírásában sincs konszenzus. A szakirodalomban általában két alapvető kritérium található a nem kormányzati szervek megfogalmazásában: egyrészt, hogy magánszemélyek vagy magánkollektívák által szabadon alkotott csoport, másrészt haszonszerzési célokat elsődlegesen nem követ. Az angolszász szakirodalom szerint azok a nem állami szervezetek tartoznak ide, amelyek a társadalom érdekében fejtik ki alapvetően nem nyereségorientált, nonprofit tevékenységüket (alapítványok, egyesületek, közhasznú szervezetek, önkormányzati társulások etc.), kiegészítve az önkéntesség kritériumával.”²⁶⁶

Az NGO-k rendelkeznek azokkal a képességekkel, amelyekkel kiegészíthetik az állam és más nemzetközi szervezetek, így az ENSZ és szakmai intézményei tevékenységét is. Számos NGO és INGO állandó meghívottként szerepel a nemzetközis szervezetek szakmai fórumain, bizottságokban vesz részt és akár egyes országokat is képviselhet nemzetközi perekben vagy vitás kérdésekben. Sok országban a szociális ellátás, az infrastruktúra fenntartása

---

²⁶⁶ Kaprinay Zsófia: A civil szervezet mint új fogalmi kategória, és annak lehetséges megközelítései, MISKOLCI JOGI SZEMLE 10. évfolyam (2015) 1. szám, (össz. 94-111.old.) (97-98.old.) http://www.mjsz.uni-miskolc.hu/201501/8_kaprinayzsofia.pdf (Letöltve: 2018.07.12.)

terén is komoly szerepet töltenek be. „Az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa meghatározása a nemzetközi nem-kormányzati szervezetre: minden olyan szervezet, amelyet nem kormányközi egyezmény hoz létre, beleértve azon szervezeteket is, amelyekbe kormányzati szervek is delegálhatnak tagokat, feltéve, hogy ezen tagok nem befolyásolják a szervezetet nézeteinek szabad kommunikálásában.” (ECOSOC 1950. 02. 27-i 288. sz. Határozat és az 1968. 06. 25-i 1296. (XLV) határozatok).²⁶⁷

A Századvég Alapítvány tanulmányt készített a közelmúltban az NGO-k befolyásszerzési technikáiról és az ezekkel kapcsolatos aggályokról. Megállapításai, elvonatkoztatva az emberi biztonságra, röviden az alábbiakban összegezhetők: (1) az NGO-k aktív, ideológiailag elkötelezett politikai szereplők; (2) komoly közvélemény-formáló erővel rendelkeznek; (3) egyes NGO-k jelentősebb nemzetközi befolyással bírnak, mint egyes államok, politikai szervezetek; (4) egyes szervezetek egy jól körülhatárolható politikai ideológia terjesztésére törekednek; (5) az NGO-k ideológiailag nem függetlenek; (6) az emberi jogi kérdéseket politikai haszonszerzésre használják; (7) aktívan beavatkoznak egy-egy nemzetállam belpolitikájába; (8) hálózatosodás útján teremtik meg legitimációjukat (INGO); (9) élénk lobbytevékenységet folytatnak.²⁶⁸ A fentiek alapján az NGO-k komoly pozícionálási potenciállal bírnak az emberi biztonság kérdéseiben akár a nemzetközi folyamatok, vagy a nemzetállamok érdekei szerint vagyok azok ellenében. Az NGO-k kiléptek a nemzetközi „küzdőtérre”.

Nemzetközi szereplőnek tekintjük azokat az NGO-kat, amelyek legalább két állam területére kiterjedő és sokrétű tevékenységet folytatnak, amely lehet politikai, társadalmi-gazdasági, humanitárius, vallási-kulturális, környezetvédelmi, sport. Az INGO-knak is számos meghatározása létezik. INGO-„*Nemzetközi egyezmény által rendszerint jól körülhatárolható problémák (pl. éhínség, járványok) kapcsán létrehozott nemzetközi szervezet, amely tevékenységét adományokból illetve részben állami forrásokból látja el.*”²⁶⁹ Látható, hogy a nemzetközi viszonyrendszer szereplői nem egy „súlycsoportba” tartoznak és az olyan jellegű nemzetközi szervezeteknek,

---

²⁶⁷ What is an international non-governmental organization (INGO)? <https://uia.org/faq/yb4> (Letöltve: 2018.05.27.)

²⁶⁸ Az NGO-k mint politikai szereplők, Századvég Alapítvány, 2017. március 21. <https://szazadveg.hu/hu/kutatasok/az-alapitvany-kutatasai/elemezsek-publikaciok/az-ngo-k-mint-politikai-szereplok> (Letöltve: 2018.04.23.) A teljes tanulmány: <https://szazadveg.hu/uploads/media/58d108fa76965/az-ngo-k-mint-politikai-szereplok-tanulmany.pdf> (Letöltve: 2018.12.28.)

²⁶⁹ NGO. <http://www.businessdictionary.com/definition/international-non-governmental-organization-INGO.html> (Letöltve: 2018.05.27.)

mint az ENSZ, egyre nehezebb a valós funkciójukat betölteni. Ha a nemzetközi viszonyrendszer egyes szereplői egymással érdekszövetségeket hozhatnak létre, akkor a meglévő egyensúly hamar felborul. Ez látható a nemzetállamok, a TNC-k és MNC-k, valamint az NGO-k és INGO-k esetében. Együttesen az utóbbiak olyan potenciállal rendelkeznek, ami az érdekérvényesítési folyamatokat eltorzíthatja.

Összegzés: A nemzetközi politikai viszonyok tanulmányozásában a kilencvenes években az empirikus megközelítés mindenekelőtt a világ kiszámíthatatlanságának tudomásulvételét jelenti. Az empirikus megközelítés megkönnyíti ugyanakkor az olyan sajátos, a nemzetközi viszonyok tanulmányozásában tudományosan és társadalmilag is elfogadott módszerek, valamint eljárások pluralizmusát és békés egymás mellett élését, mint a jövőbe látási kísérletek, az előrejelzések, a kockázatelemzések vagy a politikai tervezés. A látszat elválasztása a tényektől, s egyben a látszat önálló politikai tényezőként való elismerése e területen az empirikus megközelítésnek fontos összetevői. A paradigmák választásának szabadsága e körülmények között a nemzetközi politikai viszonyok empirikus tanulmányozásának elengedhetetlen módszertani előfeltétele.

Három látszólag jól összeegyeztethető fogalomról, kategóriáról van szó, amelyeknek direkt és indirekt hatásuk van a nemzetközi viszonyrendszerre, a biztonságra, és a migrációra is. A három fogalom, kategória szorosan összefügg egymással. Látszólag közösek az érdekek, de az érdekérvényesítés módja és eszközrendszere a folyamatok kimenetelét nem egyformán közelíti meg. Globális és lokális érintettség, szupranacionális és nemzetállami érdekek, helyi, regionális, globális gazdasági, politikai, kulturális érdekeltségek, politikai irányzatok és politikai-gazdasági-hatalmi érdekellentétek keverednek ebben a viszonyrendszerben. Az egésznek a globalizáció adja meg a keretet, amelynek folyamatát a technikai-technológiai fejlődésben bekövetkezett robbanás felgyorsította és a hagyományos megközelítéshez képest el is torzította. E három szereplő viselkedése jelenleg a kulcsa a nemzetközi viszonyrendszer jövőbeni alakulásának. Hol van az egyén? Az egyén, bár mind emberi jogi, mind emberi biztonsági oldalról kívánatos lenne, hogy alanyként szerepeljen, de éppen státusánál fogva erre most még nem képes. Maradnak a potens szereplők.

9. A Maslow-féle „szükségleti piramis” és az emberi biztonság vélelmezett összefüggései

9.1 Az elmélet lényege

Az emberi biztonság (*human security*) kapcsán gyakran történik hivatkozás az ún. Maslow-i „szükségleti piramisra” vagy „szükségleti hierarchiára”. Főként a második szintként megjelölt biztonságra, amely a legtöbb angol nyelvű megjelenítésben „*safety*” vagy „*safety needs*” néven jelenik meg. (*Safety needs - protection from elements, security, order, law, stability, freedom from fear.*) Van példa a „*safety and security*” vagy a „*security of body*” megjelenítésre is, de ezek aránya elenyésző. Tehát „*safety*” és nem „*security*”! Ez azért is fontos, mert az angol nyelv különbséget tesz a „*safety and security*” közt, míg a magyarban ezt egységesen biztonságnak fordítják, de a kettő tartalmában, dinamikájában sem nem ugyanaz.

De ne szaladjunk ennyire előre! Abraham Harold Maslow (1908-1970) nevéhez fűzik a vele kapcsolatban megjelent írásokban az ún. „*motivációs rendszer*”-t, amely szerint a szükségleteknek (*needs*) létezik egy ún. hierarchiája, s amelyet egy „*motivációs piramisban*” foglalt össze az 1940-es évek második felében. A nevével fémjelzett modell olyannyira népszerűvé vált, hogy szinte minden, az emberekhez köthető kérdésben felhasználják egyfajta hivatkozásként, bizonyítékként, indoklásként, így van az emberi biztonság vonatkozásában is.

Ennek egyszerű oka van. Egy látszólag logikus rendszerről, szemléletes és érthető megjelenítésről van szó, ami az összefüggések nagy káoszában egyfajta rendezőelvként is használható. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy egy célzottan pszichológiai alapú, alapvetően életviteli elmületről van szó, amelyet azóta politikai, (köz)gazdasági, katonai, szociológiai és kulturális összefüggésekben is gyakran alkalmaznak.

Mivel a témában számos írás keletkezett, és valamennyi áttekintése és összevetése akár több kötetes tanulmányt tenne ki, a továbbiakban egy szintetizált megoldás²⁷⁰ került kiválasztásra az összefüggések vázlatos bemutatására. Jelen esetben nem a Maslow-i elmélet kritikája a cél, hanem a rá való hivatkozás és az emberi biztonság, a migráció vonatkozásában az anomáliák és a nem deklarált tartalmak vélelmezése, azonosítás esetén azok jelzése.

---

²⁷⁰ McLeod, Saul: Simply Psychology, Maslow's Hierarchy of Needs, <https://www.simplypsychology.org/maslow.html>, Az internetre feltöltve: 2017. (Letöltve: 2018.01.12.)

Röviden összefoglalva: nemcsak egy modell létezik! Maslow az első modelljében öt szintet (fázist, csoportosítást) írt le, amely később hétre, majd nyolcra bővült. Először két fő szükségletcsoportot különített el, amiből a „D-B” modell-elnevezés is született.

A hiány alapú, “D” (*deficiency*) szükségletek (*needs*) esetében feltételez-
te, hogy ha azok nem elégülnek ki, akkor valamilyen (viselkedésbeli) fe-
szültséget, szorongást, esetenként akár társadalmilag nem tolerált magatar-
tást is eredményezhetnek.

Ide sorolta (1) a fiziológiai szükségleteket: éhség, szomjúság, lakhatás /alvás, hajlék, menedék, szexualitás/szaporodás(*megjegyzés: ezek nevesítése fokozatosan formálódott*); (2) a biztonsági szükségleteket: fizikai védelem, kiszámíthatóság (ez alapvetően a „*stability, freedom from fear*”-ből indult ki); (3) a szeretet, valahová tartozás szükségletét: gyengédség, viszonzott szeretet, kapcsolatokat (*elfogadás, befogadás*); és (4) az elismerés szükség-
letét: önbecsülés, mások általi elismerés, hírnév, becsvágy.

Ez jelenti a „*szükségleti piramis*” alsó szintjeit. Az emberi biztonság kapcsán rendszerint ezekre történik a hivatkozás és a vulgáris „bizonyosságke-
resés és igazolás”.

A növekedés alapú, “B” (*being*) szükségletek (*needs*) Maslow és követői megállapításai szerint gyakorlatilag soha nem elégíthetők ki az egyén által elvárt mértékben. Ez egy fontos elem, mert egyénről (*individual*) van szó, ugyanakkor egyes emberi szükségletek nem egyénre szabottan jelennek meg társadalmi és közösségi szinten sem, nem beszélve a globális megközelítés-
ről. A sajátos helyzetből fakadó egyéni létfeltételek globális kiegyenlítési szándéka a globalizáció lényegének megszüntetését jelentené, ami önmagá-
ban paradox gondolat.

Ez a továbbiakban fontos lehet, mert a rájuk való hivatkozás értelme kri-
tika alá vethető. Ide sorolta Maslow (5) a kognitív szükségleteket: egyfajta igazságkeresés és értelmezés formájában (*de felmerül a kérdés, hogy „kinnek az igazságáról” van szó?*); (6) az esztétikai szükségleteket: pl. szimmetria, rend, szépség; (7) az önmegvalósítás szükségletét: kiteljesedés, rejtett lehetőségek feltárása; (8) az ön-transzcendencia szükségletét: amit nehéz meg-
fogalmazni, talán a saját magunk meghaladását, mások segítségét az önmeg-
valósításban (is) jelentheti. A továbbiakban a már hivatkozott forrás²⁷¹ logi-
káját követve magának a Maslow-i elméletnek az emberi biztonsághoz való kapcsolhatóságát célszerű megvizsgálni.

---

²⁷¹ McLeod, S. A. : Maslow's hierarchy of needs. 2017. Retrieved from www.simplypsychology.org/maslow.html (Letöltve: 2018.02.12.)

Maslow megítélése szerint a szükségletek egy logikus hierarchiába rendezhetőek. A logika azt diktálta, hogy az alacsonyabb szinten lévő szükségleteknek kell először teljesülnie ahhoz, hogy az egyén a magasabb szintekkel foglalkozhasson. Enélkül a „piramisnak” nem lenne értelme.

Maslow kijelentette, hogy az emberek motiváltak bizonyos szükségletek és az ezeket érvényesítő igények kielégítésére, amelynek során bizonyos szükségletek elsőbbséget kell, hogy élvezzenek másokkal szemben²⁷². A szükséglet-kielégítési szintek meghatározásánál Maslow meglehetősen materialista szemléletre építve a fizikai túlélésből indult ki, ami szerinte az az első (alapvető) dolog, ami motiválja az emberi viselkedést. Formál logikára építve feltételezte, hogyha ennek a szintnek szükségletei kielégítésre kerültek, akkor lép az ember a következő szintre, ami a mintegy „felemeli” a motivációt is²⁷³. Ebből következően az ún. „hiányossági” szükségletek és az érvényesítési igények kielégítését elsődlegesnek tekintette, mert például, ha valaki éhes, az minél előbb enni szeretne, vagy ha nincs hol aludnia, akkor minél előbb menedéket akar keresni. Maslow kezdetben a fentieket kiegészítve azt is kijelentette²⁷⁴, hogy az egyéneknek előbb meg kell felelniük az alacsonyabb szintű hiány igényeinek, mielőtt a magasabb szintű növekedési szükségletek/igények kielégítése felé haladnának. *(Ebben kódoltan benne van, hogy nemcsak szükségletek vannak, hanem az egyénnek is tennie kell(ene) valamit a szükségletek kielégítése érdekében.)* Azt is kifejtette, hogy a szükségletek és a kapcsolódó igények kielégítése nem "mindent vagy semmi" jelenség, egyben elismerve, hogy a korábbi kijelentései azt a hamis benyomást kelthették volna, hogy a szükségletet 100 %-kal kell teljesíteni a következő szükséglet megjelenés előtt.²⁷⁵ *(Ez is erősen elméleti megközelítés, mert a szükségletek megjelenése nem hierarchizált. míg az igény-kielégítés lehet az.)*

Maslow különbséget tett a növekedési és a hiány szükségletek természete közt is. A növekedési szükségletek nem „a valami hiányából” fakadnak,

---

²⁷² Maslow, A. H. : A Theory of Human Motivation. Psychological Review, 1943. 50, 370-396. old.

<http://dx.doi.org/10.1037/h0054346> (Letöltve: 2018.02.12.)

²⁷³ Maslow, A. H. : Motivation and personality. New York: Harper and Row. Copyright © 1954 by Harper & Row, Publishers, Inc. Copyright ©, 1970 by Abraham H. Maslow, Reprinted from the English Edition by Harper & Row, Publishers 1954.

²⁷⁴ Maslow, A. H. : A Theory of Human Motivation. Psychological Review, 1943. 50, 370-396. old.

<http://dx.doi.org/10.1037/h0054346> (Letöltve: 2018.02.12.)

²⁷⁵ Maslow, A. H. : *Motivation and personality (3rd ed.)*. 1987. Delhi, India: Pearson Education. (69.old.) <https://scottbarrykaufman.com/wp-content/uploads/2015/01/Maslow-1954.pdf> (Letöltve: 2018.02.12.)

hanem inkább egyfajta „vágyként” jelennek meg. Kezdetben Maslow úgy gondolta, hogy miután a hiánybeli szükségletek kielégítésre kerültek, a növekedési szükségletek/igények kielégítésén keresztül el lehet érni a legmagasabb szintű önmegvalósítást.

Maslow szerint minden ember képes és hajlandó a szükséglethierarchiát az önmegvalósítás szintjére emelkedni. De, itt jön az a felismerés, hogy sajnos az előrehaladást szinte törvényszerűen megzavarja az alacsonyabb szintű szükségletek kielégítési problematikája. A mindennapi élet gondjai (válás, munka elvesztése, haláleset, baleset, pénzügyi válság, stb.), amelyek az egyén számára a hierarchia szintjei közötti ingadozáshoz vezethetnek. Értékrend. Ebből fakadhat, hogy az egyén „át is irányít(hat)ja” a hierarchiát egyirányú módon, de előre-hátra is mozoghat a különböző típusú szükségletek között. Ez ismét túlságosan elméleti megközelítés, mert a napi szükségletek kielégítése közben a vágyak erősen átértékelődnek a lehetőségek tükrében. Ennek ellenére Maslow úgy ítélte meg, hogy az önmegvalósítás szükséglete kielégítési folyamata során, az egyén képes a személyes potenciálja felismerésére, az önmegvalósításra, a személyes növekedésre és a csúcsteljesítmények keresésére. Ezt Maslow úgy jellemezte, hogy mindenkiben él a vágy, hogy „mindenki eljusson oda, amire képes”²⁷⁶. Felismerve az elmélet bonyolult és bizonyos esetekben korlátozottan általánosítható jellegét, Maslow tovább finomította elméleteit az igények hierarchiájának koncepciója alapján, és több évbe telt, míg hierarchiájának struktúráját illetően azt javasolta, hogy a hierarchia sorrendje "ne legyen olyan szigorú"²⁷⁷. Maslow megjegyezte, hogy az igények sorrendje rugalmas lehet a külső körülmények vagy az egyéni különbségek alapján. Például megjegyzi, hogy egyesek számára az önbecsülés szükségessége fontosabb, mint a szeretet iránti igény. Mások számára a kreatív megvalósítás szükségessége akár a legalapvetőbb szükségleteket is felülírhatja. Arra is rámutatott, hogy a legtöbb magatartás többféle motivációjú, és megjegyzi, hogy "minden viselke-

---

²⁷⁶ U.o. 64.old.

²⁷⁷ Maslow, A. H. : A Theory of Human Motivation. Psychological Review, 1943. 50, 370-396.old.

<http://dx.doi.org/10.1037/h0054346> (Letöltve: 2018.02.12.) ; Maslow, A. H. (1962). *Toward a Psychology of being*. Princeton: D. Van Nostrand Company.; Maslow, A. H. : *Motivation and personality (3rd ed.)*. 1987. Delhi, India: Pearson Education. (69.old.) <https://scottbarrykaufman.com/wp-content/uploads/2015/01/Maslow-1954.pdf> (Letöltve: 2018.02.12.)

dést több alapvető vagy több alapvető szükséglet határoz meg egyidejűleg, nem pedig csak egy közülük"²⁷⁸

A fentiek alapján a szükségletek hierarchiája röviden az alábbiakban összegezhető: (1) az embereket a szükségletek és az igények kielégítési hierarchiája motiválja; (2) a szükségleteket olyan nagyteljesítményű hierarchiákban szervezik, amelyben az alapvető szükségleteknek többé vagy kevésbé teljesülniük kell (de nem mindig mindegyiknek) a magasabb igények előtt; (3) az igények sorrendje nem merev, hanem rugalmas lehet külső körülmények vagy egyéni különbségek alapján; (4) a legtöbb magatartás multi-motivált, vagyis egyidejűleg több alapvető szükséglet határozza meg.

Ez pedig egyértelműen azt jelenti, hogy a Maslow-i elméletre való hivatkozás, abban az esetben, ha az nem életvitelhez, pszichológiához kapcsolódik, nem tekinthető mindig relevánsnak. A biztonság tekintetében nem mindegy, hogy a biztonság alanyáról vagy tárgyáról beszélünk, így Maslow-i megközelítés alkalmazása többek közt az emberi biztonság esetében akár inkompatibilis is lehet. Ezt alátámasztja a Maslow-i szemlélet kritikája is.

9.2 Kibővített szükséglet-hierarchia és az elmélet kritikája

Az eredetinek tartott, ötszintű hierarchia-modell sem tekinthető mindenki által egységesen elfogadottnak, de az igazi véleménykülönbségek/kritikák a kognitív és esztétikai szükségletek, majd később a transzcendencia szükségletek beemelésével és hierarchiába illesztésükkel (+ 3 újabb szint) erősödtek meg.

Maslow pozitív megközelítést alkalmazott, azaz abból indult ki, hogy az ember alapvetően a jóra, önmaga fejlesztésére törekszik. Azt az embert tekintette önmegvalósítónak, aki teljesítette azt, amire képes volt, és akart is önmegvalósító lenni. Mindez globális szinten eddig nem került kimutatásra. Az önmegvalósításhoz pedig szükség van a személyes fejlődésre és a felfedezésre, amely jelen van/lehet az egyén életében. Maslow ezzel arra mutat rá, hogy az önmegvalósítás során az életében van valami fontos és elérhető, amely fontos az egyén életében is. Itt egy újabb sajátosság jelenik meg: mivel minden egyén egyedi a maga módján, az önmegvalósítás motivációja az embereket különböző irányba vezeti²⁷⁹. Tehát másfajta önmegvalósítás jele-

---

²⁷⁸ Maslow, A. H. : *Motivation and personality (3rd ed.)*. 1987. Delhi, India: Pearson Education. (71.old.) <https://scottbarrykaufman.com/wp-content/uploads/2015/01/Maslow-1954.pdf> (Letöltve: 2018.02.12.)

²⁷⁹ Kenrick, D. T., Neuberg, S. L., Griskevicius, V., Becker, D. V., & Schaller, M. (2010). Goal-Driven Cognition and Functional Behavior The Fundamental-Motives Framework.

nik meg az egyéneknél például műalkotások vagy irodalom létrehozásával, sporteredményekkel vagy éppen vallási buzgósággal, ami valamilyen környezetben realizálódik, valami által vagy valami ellenében, annak kárására valósul meg. Maslow úgy vélte, hogy az önmegvalósítás a csúcsmélységek koncepcióján keresztül mérhető²⁸⁰. Ez azonban erősen kötődik a környezeti sajátosságokhoz, illetve az adott környezetbe való külső beavatkozás is kiválthatja, azaz az „egyén rácsodálkozhat”, hogy van „más világ” is. (Megjegyzés: ez már a kommunikáció területét is érinti, azaz ki, hogyan és milyen információhoz juthat, nagymértékben meghatározza a vágyait, igényeit.) Fontos megjegyezni, hogy az önmegvalósítás egy állandó folyamat, amely nem tökéletes állapot, hanem egy idealisztikus kép²⁸¹, amelyet sugallni is lehet (akár kívülről). Az önmegvalósítás igénye (már nem szükséglet!) egyedi formája és a megvalósítási vágya nagymértékben változik személyenként. Maslow is megjegyzi, hogy az önmegvalósítás csak az egyének elenyészően kis számának sikerül²⁸². Azt is célszerű kiemelni, hogy Maslow ismert emberek kisszámú mintáján (!) tanulmányozta az önmegvalósítást, tehát az eredményei eltérő környezetre és életmódra nem, vagy csak korlátozottan általánosíthatók. Érdekes kérdésfelvetés lehet, hogy társadalmi méretekben az önmegvalósítás valós szükségletként kezelendő-e, amelyet az államnak éppen a humán biztonság okán támogatni kellene?

(Mindemellett a szükségletelmélet Maslow-i hierarchiája jelentősen hozzájárult az iskolai oktatáshoz és az iskolarendszeri menedzsmenthez²⁸³.)

A kritikai megközelítésekben kiemelésre kerül, hogy Maslow elméletének legfontosabb korlátai magát a módszertanát érintik. Maslow az önmegvalósítás jellemzőit viszonylag kisszámú egyén életrajzának elemzésével, publikus adatok alapján, kvalitatív módszer alkalmazásával vizsgálta, elméletét erre alapozta és igazolta. Ha ezt általánosítjuk, az nem terjeszthető ki az emberiség egészére! Nem reprezentatív. Emellett számos szubjektív elem is

---

Current Directions in Psychological Science, 19(1), 63-67.

old.<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3161125/> (Letöltve: 2018.02.12.)

²⁸⁰ Maslow, A. H. (1962). *Toward a Psychology of being*. Princeton: D. Van Nostrand Company.

²⁸¹ Hoffman, E. (1988). *The right to be human: A biography of Abraham Maslow*. Jeremy P. Tarcher, Inc.

²⁸² Maslow, A. H. : *Motivation and personality*. New York: Harper and Row. Copyright © 1954 by Harper & Row, Publishers, Inc. Copyright ©, 1970 by Abraham H. Maslow, Reprinted from the English Edition by Harper & Row, Publishers 1954.

²⁸³ Maslow, A. H. (1965). *Religions, Values, and Peak-Experiences*. The W. P. Laughlin Charitable Foundation 1 Saga Lane Menlo Park, California 94025 May, 1970.

https://www.ouramazingworld.org/uploads/4/3/8/6/43860587/religions_values_and_peak_experiences_maslow.pdf (Letöltve: 2018.02.14.)

bekerült az elemzésbe. (Emiatt sem tekinthető generális tudományos ténynek.)

A kritikák másik csoportját az adja, hogy Maslow szerint az alacsonyabb szükségleteket előbb kell elégíteni, mielőtt egy személy el tudja érni az egyéni potenciálját, azaz az önmegvalósítást. Már maga az önmegvalósítás értelmezése sem általánosan elfogadott fogalomra épül. Például önmegvalósítás-e az, ha valaki a jobb élet reményében le hagyja a korábbi lakókörnyezetét, családját, stb.? Más az önmegvalósítás minden egyén és minden környezeti kultúra esetében, tehát az általánosítás relevanciája erősen kétséges. Az olyan kultúrák vizsgálata során, amelyekben nagyszámú ember él szegénységben, nyilvánvaló lenne, hogy az emberek nem képesek magasabb rendű szükségleteik kielégítésére, de mégis sok kreatív ember van köztük, aki megvalósította magasabb szintű igényeit. Ellentmondás. Maslow szerint ez elméletileg nem lenne lehetséges.

2005-2010 között elvégeztek és 2011-ben publikáltak egy kutatást, amely több mint 120 országra terjedt ki, és amelyben a pluralizmust képviselő viselkedésként fogalmazták meg a motivációt, amivel a szükségletek egyszerre több szinten is működhetnek. Az embert a magasabb növekedési igények motiválhatják az alacsonyabb szintű hiányosságokkal egyidejűleg.²⁸⁴ A tanulmány eredményei azt a nézetet támasztják alá, hogy az egyetemes emberi szükségletek a kulturális különbségekre való tekintet nélkül létezhetnek. A hierarchián belüli igények elrendezése azonban nem minden tekintetben volt a Maslow-i elmélet szerint helytálló.

A kritikákat árnyalttá teszik a különféle megközelítések. Általános megállapítás, hogy Maslow szükséglethierarchiája párhuzamban áll sok más fejlődés-lélektani modellel, ami az emberi „növekedés állomásait” írja le. Ha a hiányalapú, “D” (*deficiency*) szükségletek nem elégülnek ki, az feszültséget, szorongást eredményez. Ez a Földön, napi szinten több milliárd embert érint, a világ mégis működik. A növekedés alapú, “B” (*being*) szükségletek soha nem elégíthetők ki teljes mértékben. A szükségletek, igények, lehetőségek, kereslet, kínálat, vágyak, ismeretek, stb. az a fogalomkör, amelyben Maslow próbált rendszert találni és elméletével ezt az igényt kielégíteni.

A gondolatsort tovább bontva, a köztudatban sokféle „piramis”, vagy hozzá hasonló ábra szerepel, mint a Maslow-féle „szükséglethierarchia”. Nincs rá bizonyíték, hogy, Maslow maga is ábrázolta volna ily módon az

---

²⁸⁴ Tay, L., & Diener, E. Needs and subjective well-being around the world. *Journal of Personality and Social Psychology*, 2011.101(2), 354-356. doi:10.1037/a00, <http://academic.udayton.edu/jackbauer/Readings%20595/Tay%20Diener%2011%20needs%20WB%20world%20copy.pdf> (Letöltve: 2018.03.15.)

elméletét. A piramis-szerű ábrázolást a kiadók hasznosnak vélték a szemléltetéshez.

Nincs tudományosan is alátámasztott bizonyíték a szükségletek Maslow által megfogalmazott hierarchiájára, a sorrend megfelelőségére.

Az egyén életkori sajátosságait a modell nem követi le. A kommunikáció, koordináció, kooperáció nem szerepel a feltételezett hierarchiában és nincs kapcsolatuk a szintekkel sem.²⁸⁵

Az viszont tény, hogy Maslow a kritikák hatására, később, az élete vége felé vizsgálatnak vetette alá elméletét, és a halála után megjelent könyvében már azt írta, hogy az önmegvalósításhoz nem feltétlenül szükséges az elsődleges élettani szükségletek teljes körű kielégülése. A fejlődésre irányuló motivációt az ember egész életére kiterjesztette. Mindez a szükségletek sorrendjét is befolyásol(hat)ja és Maslow végül az önmegvalósítás szükséglete fölé emelte a transzcendencia szükségletét, mely a világegyetemmel való egység érzését jelenti.²⁸⁶ Az immanencia és a transzcendencia párosából kiindulva Maslow olyan „lehetséges valóságra” utal a transzcendencia kapcsán, amelynek megismeréséhez az embernek „át kell lépnie köznapi értelemben vett határait”, azaz meg kell (ene) haladnia önmagát. Ez a „D” és „B” típusú szükségletek rendszerébe már csak korlátozottan illeszthető be. Amivel Maslow ellensúlyozni akarta az elmélete korlátait, azzal éppen az eredeti gondolat életszerűségét kérdőjelezte meg.

9.3 A Maslow-i modellre való hivatkozások megközelítése

Tehát adott egy modell, amely piramisként és hierarchikus viszonyrendszerként ment át a köztudatba, és amely példaként szolgált/szolgál sok mindenre, így a biztonság egyes szegmenseire is.

A humán biztonság értelmezése kapcsán is sokan, sokféleképpen, sok esetben vulgárisan is hivatkoznak Maslowra. A direkt és indirekt kapcsolatterkerés érdekes eredményeket hozhat. A tanulmány szempontjából is hasznosnak tűnhet az alábbi hivatkozások összevetése:

„(...) *megfogalmazást* (értsd: humán biztonság - Szerk.) *a Maslow-féle igényhierarchiával lehet igen egyszerűen szemléltetni.*(...) *a Maslow-i hierarchia alapját az alapvető emberi –fiziológiai – szükségletek jelentik.*(...) *A. Maslow elméletének középpontjában az ember, az emberi igények állnak,*

²⁸⁵ Tamási Katalin: Hol tévedett Maslow? <https://tisza-kommunikacio.hu/hol-tevedett-maslow/> (Letöltve: 2018.03.14.)

²⁸⁶ Kádár Annamária: A pillangó útja: megújulás, átalakulás, szárnyalás; In: Orosz Katalin, Dr. Bagdy Emőke, Kádár Annamária, F. Várkonyi Zsuzsa - Teljesebbé válni - Önfejlesztés, önmegvalósítás, önmeghaladás, Kulcslyuk Kiadó, 2012, ISBN: 9786155281020

míg az állam nála az individuális biztonság szavatolásáért felel. A humán biztonság koncepcióját vallók többsége szerint is az állam a – realista felfogásban értett – állami/nemzeti biztonság garantálásával az egyes személyek fizikai biztonságát teremti meg az államhatárok, államterület védelmével. Emellett azonban (és ezen a ponton lépi át a humán biztonság koncepciója a realista biztonságfogalom határait) az államnak nemzeti, az államok közösségének pedig nemzetközi szinten kell biztosítania azokat a körülményeket, amelyek között az emberek békében, biztonságban, félelem nélkül élhetnek és biztosítottak számukra azok az alapvető intézmények, amelyek útján emberhez méltó, teljes életet élhetnek. A Maslow és W.F. Blatz elméletét azért fontos a biztonságpolitika tárgykörében említeni, mert ezek és a hozzájuk hasonló pszichológiai elemzések adnak magyarázatot az emberi igényszintek, az ember biztonságérzetének megértéséhez és alapot prioritások felállításához.”²⁸⁷

Az idézetben szerepel a szükséglet, az igény, a félelem nélküli élet, a teljes élet, emberi igényszintek, az állam és az államközösségek szerepe. Az igény és a szükséglet nem különül el. A félelem nélküli élet, mint angoltól származó tükörfordítás is nehezen értelmezhető a biztonság viszonyrendszerében. A hivatkozásból látható, hogy az ember boldogulásáért mindig az állam felelőssé tehető és nemcsak az az állam, amelyben született, él, hanem minden állam. A hagyományos nemzetállami alapú biztonságelmélet és szemlélet kritikája egyben a szükséglet-kielégítés legitimációjaként megjelenik.

Egy másik idézetben is hasonló, de kevésbé megfogható megközelítés szerepel: (UNDP jelentés 1994. Az Emberi fejlődésről.) „A jelentés az emberi biztonság fogalmát a félelemtől való szabadságra és a nélkülözéstől való szabadságra vezette vissza.”²⁸⁸ Ugyanannak Szerzőnek egy korábbi megközelítése szerint: „A biztonságra való törekvés az emberek alapvető és elemi igénye, a szükségletek rangsorában a legfontosabb értékek közé tartozik. A biztonság azonban időben és térben állandóan változó, összetett és egyes elemeiben is összefüggő fogalom. Nagyrészt függ attól, hogy egy adott korban, adott körülmények között észlelik a kockázatokat, fenyegetéseket a döntéshozók, de attól is, hogy mit tekintenek egyénileg és állami eszközökkel védendő, preferált értékek.”²⁸⁹

---

²⁸⁷ Száraz Enikő: A nemzetközi biztonság felfogása a 21. században – a humán biztonság dimenziói, Acta Humana, 15. évf. 2004. 2.sz. (7-23. old.) ISSN 0866-6628 (12. old.)

²⁸⁸ Kondorosi Ferenc: A világ végveszélyben! A nemzetközi jog és a politika új kérdései, Alexandra Kiadó, 2015. ISBN 978 963 357 624 3 (101.old.)

²⁸⁹ Kondorosi Ferenc: A világ végveszélyben? A nemzetközi jog új kérdései, Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2008, ISBN 978 963 9722 52 1 (51.old.)

A valamitől való szabadság angolos fordítása nem fejezi ki a biztonság tényleges természetét, hanem annak idealisztikus megközelítését sugallja, azaz ha nincs veszély, fenyegetés, akkor biztonság van. (Ilyen állapot nehezen képzelhető el.) A politika, a döntéshozók felelőssége is megjelenik a megközelítésben.

Szakmai szinten is megjelenik a Maslow-i elmélet adaptációja, amely mintegy korrekcióként azonosítja önmagát.

*”Nem hagyhatjuk figyelmen kívül – a maslowi elmélet egyfajta korrekciójaként –, hogy a szükségletek időben és térben eltolt kielégítése is megvalósítható. Ez nem jelent mást, minthogy az adott szükséglet szélesebb és teljesebb kielégítésének reményében az ember képes időlegesen kielégítetlenül hagyni, jelentős károk és következmények nélkül. (Ezt igazolja például a szörnyűséges megpróbáltatásokon keresztül vergődést is vállaló migránsok sokasága, akik a jobb lét reményében vágnak neki az ismeretlennek.) Egyfajta értelemben ez a fejlődés alapja, mely a járt utat képes feladni a járatlanért. A migráció lényegét tekintve elsősorban a biztonsági, illetve más szükségletek kielégítése érdekében végzett tartós helyváltztatás, amely más érintett embercsoportok biztonsági és más szükségleteinek kielégítését akadályozhatja, veszélyeztetheti. Ezen antagonisztikusnak tűnő ellentétek között kell a politikának – és adminisztratív szintjeinek, szerveinek – a minden érintett fél szempontjából legkevesebb kárt és a lehető legnagyobb hasznot (legtöbb szükséglet-kielégülést) hozó formákat megtalálni és alkalmazni. Mindezek is jelzik, hogy a migráció kezelése és ezen belül a határrendészet jelentős mértékben átpolitizált, működtetése során viszont a társadalom széles rétegeinek akár különböző indíttatású érdekeit is szolgálania kell.”*²⁹⁰ Az utóbbi idézet logikája sajátos és párhuzamos összefüggésekre épít. A szükségletek kielégítésének időbeni „eltolása” és kivárára alapozása sem a Maslow-i sem egyéb logikai értelemben nem értelmezhető. Sok esetben a migránsok előzetesen a tömegkommunikáció vagy már egy adott országba eljutott honfitársuktól értesülnek arról, hogy ott milyen az élet. Amíg nem tudtak róla valószínűleg fel sem merült, hogy oda jussanak, maximum vágy szinten jelent meg a jobb élet reménye konkrétumok nélkül. A kivárá a szükségletek kielégítése esetén migrációs outputtal nem életszerű megközelítés. A fejlődés alapjaként nevesíteni a migrációt egyoldalú megközelítésnek tűnik, illetve a vele való azonosulásként. Ha Maslow-ra történik a hivatkozás, akkor a motivációs tényezők szerepe a domináns, az eredmény, a fejlődés legfeljebb következményként fogható fel, ha valóban az és nem

---

²⁹⁰ Ritecz György-Sallai János: A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetősége, Hanns Seidel Alapítvány, Budapest, 2015, ISBN 978 963 88484 4 4 (11-12.old.)

mások biztonságának, életkörülményeinek a veszélyeztetése. Nem szerencsés az egyoldalú megközelítés. A fentiek tükrében is látható, hogy a Maslow-i elmélet értelmezése és felhasználása alapvetően leegyszerűsítő formában, a vizuálisan is érzékeltethető „piramis”-ra és hierarchiára épül. De, a hivatkozások esetében célszerű megnézni a mögöttes szándékot is: nem mindegy, hogy minek az érdekében történik a hivatkozás.

A Maslow-i szükségletek citálása esetén gyakori az igények emlegetése és ehhez a motiváció kapcsolása is. Philip Kotler²⁹¹ közgazdasági szempontból tesz különbséget a fogalmak közt: *„Fontos dolog különbséget tenni szükséglet, igény és kereslet között. Az emberi szükséglet valamilyen alapvető elégedettség hiányát jelenti. Az emberek élelmet, ruházatot, lakóhelyet, biztonságot, valahova tartozást, és megbecsülést kívánnak. Ezeket a szükségleteket nem a társadalom, vagy a marketing szakemberek teremtették, hanem az ember valódi biológiai felépítéséből és emberi voltából következnek. Az igények a szükségletek sajátos kielégítésére irányuló vágyat jelentik. (...) A kereslet olyan különleges termékek iránti igény, ami mögött vásárlási képesség és akarat áll. Az igények akkor válnak keresletté, ha vásárlóerővel is alá van támasztva. (...) A vállalatoknak ezért kell felmérniük nemcsak azt, hány ember igényli a terméküket, hanem, ami még fontosabb, hányan akarják és képesek azt megvásárolni.”*

A szükséglet tehát az életformához igazodó életfeltétel. Más a napi szükséglete egy afrikai agrárországban élő, falusi környezetbe született egyénnek, és más egy európai nagyvárosban élő, Európában született egyénnek, mások a környezeti és társadalmi feltételek is. Az elfogadható, hogy minden ember a jobbra vágyik. Az igény tehát jelen lehet minden szituációban vágy formájában, de konkrét megjelenéséhez ismeretekre van szükség, ami főleg kommunikáció útján biztosítható. A globalizáció és a technikai-technológiai fejlődés lehetővé tette, hogy megteremtődjenek a kommunikáció feltételei olyan személyek számára is, akik a napi szükségletek kielégítése terén is deficitet szenvednek. Itt történik a Maslow-i „piramisban” a „szintugrás” és jelenik meg az „önmegvalósítás”. Az, hogy ez az „önmegvalósítás” miért nem egyedi, hanem az elmúlt időszak migrációs folyamatait figyelve igen csak tömeges, az számos magyarázatra adhat okot, de nem tekinthető véletlen jelenségnek. Erre a tanulmány fejezetei vélhetően akceptálható magyarázatot adnak.

---

²⁹¹ Kotler, Philip: Marketing menedzsment, Elemzés, tervezés, végrehajtás és ellenőrzés, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1999. 2. kiadás, ISBN 963 16 3026 9. (40.old.)

9.4 Állam-emberi biztonság-migráció

Következőkben tekintsük át, hogy az egyszerűbb (5 fokozatú) Maslow-i szükségleti szintek vonatkozásában, az államra, az emberi biztonságra és a migrációra kivetítve, az egyénre vonatkoztatva, milyen összefüggések vagy annak vélt relációk azonosíthatók!

Általánosan elfogadott, hogy mind a társadalmi, mind az egyéni szükségletek kielégítésének feltételei megteremtésben meghatározó, illetve estenként akár kizárólagos is (lehet) az állam szerepe. Kiindulásként célszerű az állam alapvető funkcióit alapul venni. Bár e téren heterogén a megközelítés, egy általánosan kezelhető munkaváltozatot veszünk modellnek²⁹².

E szerint „(...) az államnak biztosítani kell a társadalom belső önfenntartását és fejlődését, valamint a más államokkal való kiegyensúlyozott kapcsolatát. A fentiekből következően vannak belső és külső állami funkciók, amelyek további részfunkciókra tagolhatók.

Belső funkciók:

- *A gazdasági funkció keretében az állam, mint közhatalom a jogalkotáson és a jogalkalmazáson, mint tulajdonos pedig az állami tulajdon alapján, a tulajdonosi minőségén keresztül biztosítja a gazdasági céljainak megvalósítását.*
- *A kulturális funkció az állam irányító, felügyelő és orientáló tevékenységét jelenti az oktatás, a tudomány és a művészetek területén.*
- *A **szociális** és egészségügyi funkció gyakorlása során az államnak gondoskodnia kell a polgárai egészségvédelméről és szociális biztonságáról.*
- *A **belső védelmi funkció** ellátása a társadalom jogrendjének fenntartására, az állampolgárok jogbiztonságának megteremtésére hivatott.*

Külső funkciók:

- *A **külső védelmi** funkció jelenti az államnak a külső támadásokkal szembeni védelmét.*
- *A nemzetközi együttműködés szervezése, mint állami funkció keretében az állam politikai és gazdasági megfontolásokból gon-*

---

²⁹² Torma András Prof. Dr.: A közigazgatás funkciói és feladatai, <http://www.jogikar.uni-miskolc.hu/projectSetup/files/koi/kozig1/a-kozigazgatás-funkcioi-es-feladatai-igazgatasszervezo.pdf> (Letöltve: 2018.01.23.)

doskodik a más államokkal és nemzetközi szervezetekkel való együttműködésről.

Az állami feladatok az állami funkciók érvényesülése érdekében az állami szervek társadalmi rendeltetését jelentik, vagyis azt, amiért az adott állami szervet létrehozták. A feladatok az állami szférában mindig szervezetek, szervezetrendszer létrehozását eredményezik.”

A Maslow-i szükséglet-hierarchia alapján az első/alsó szükségleti szint a „fiziológiai szükségletek” kielégítése. Mint már ez fentebb körvonalazásra került ide a biológiai és élettani szükségletek - levegő, élelmiszer, ital, meleg, „melegség”, szex, szaporodás, család, alvás tartoznak. Ezek értelmezése és szint-meghatározottsága is eltérő. Az eltérés a jogosultság megalapozottságából ered.

Alaphelyzet: az állampolgár jogkövető módon él, dolgozik, adót fizet, stb., amiből az állam teljesíti a funkcióit, és különféle rendszereket működtet, pl. szociális ellátó, egészségügyi, oktatási rendszert, infrastruktúrát, stb. Még egy fontos dolog: Maslow pozitív megközelítést alkalmazott, azaz abból indult ki, hogy az ember alapvetően a jóra, önmaga fejlesztésére törekszik. Tehát egy kölcsönösségen alapuló működő viszonyrendszert feltételezünk. Adott ország saját állampolgára esetén egyszerűen érthető a rendszer működése. Más ország állampolgárai esetében az emberi jogok alapul vételével az adott ország, a nemzetközi egyezményeknek is eleget tevő nemzeti szabályozása a mérvadó. Menekült vagy védelemre szoruló külföldi személy esetében az étkezés, szállás biztosítása, alapszintű egészségügyi ellátás esetén az alsó szinthez köthető alapszükségletek kielégítésre kerülnek. De facto és de jure egyaránt. A befogadó nemzetállam ezzel eleget tett az alap- elvárásoknak. Mindezt a saját polgárai által befizetett adóból teszi. Az említett kategória esetén ez addig indokolt, amíg a védelem szükségessége indokolt. Ha nem szükséges, akkor a külföldi személy dönthet, hogy marad-e az adott országban, vagy távozik. Ez esetben már nem a menekültügyi befogadás szabályai a mérvadóak. Tehát az a kitétel hogy a fiziológiai szükségletek kielégítése alapvető feltétele fennmaradásnak, teljesül. A jogszabályokat megsértő, a hatóságokat félrevezető, erőszakos magatartás esetén hatósági fellépés indokolt. Ezért is szükséges a védelemre jogosult külföldi személyek azonosítása. Ez egyben az ő védelmük és jogaik biztosítását is garantálja. A következő szint a biztonsági szükségletek kielégítése. (Általános, köz- és személyi biztonság, rend, állandóság, kiszámíthatóság). Maslow-ra hivatkozva a biztonsági szükségletek akkor jelennek meg, ha a fiziológiaiakat már többé-kevésbé kielégítették. Ez esetben arról van szó, hogy az egyén a fizio-

lógiai szükségleteit a jövőben is tartósan kielégíthesse és körülményei viszonylag kiszámíthatók és jól előre jelezhetők legyenek. A saját állampolgárok esetében a jogkövető magatartás ellentételezéseként az állam garantálja a jog, köz, személyi, vagyon, stb. biztonságot. Védelmet élvező külföldi személy esetén már a befogadás ténye igazolja ezt a védelmet. A jogszabályok világosan tartalmazzák, hogy a személy milyen feltételek esetén maradhat az országban és meddig. A kiszámíthatóság ez esetben is adott, a jogkövető magatartás pedig vele szemben elvárás. Az emberi biztonságra való hivatkozás csak abban az esetben értelmezhető, ha a külföldi személy magatartásával nem veszélyezteti a befogadó ország biztonságát és az állampolgárok életminőségét.

A következő szintek számos olyan problémát vetnek fel, amelyeket az emberi jogok fundamentális értelmezésével, az emberi biztonság egyoldalú megközelítésével nem lehet értelmezni. Kiindulás: a közösséghez tartozás, szeretet, hovatartozás, ragaszkodás, csatlakozás, identifikáció, perszonális kapcsolatok formájában jelenik meg. Fontos kérdés, a befogadott külföldi személy mely közösséghez kíván tartozni? A befogadóéhoz, vagy más honfitársaihoz? Melyik identitás határozza meg az értékrendjét? Elfogadható-e, hogy álhumánus meggondolásból, a politikai korrektségre hivatkozva, az adott ország érdekei ellen irányuló döntések szülessenek az országban tartózkodó külföldi személyek valamely szükségleti piramisra való hivatkozás jegyében? Miért fontos ezt tisztázni? Mert a közösségi hovatartozási szükséglet az egyének szeretet iránti vágyát és mások által való elfogadásának a szükségletét jelenti. Szükségünk van arra, hogy másokkal kapcsolatba kerülhessünk, és az emberek valamilyen csoportja elfogadjon bennünket. Kérdés, hogy ha egy adott ország elősegíti a külföldi személyek integrációját, akkor ez tekinthető-e ezen személyek jogainak korlátozását? Az identitás a valamihez való tartozással együtt valaminek az elutasítását is jelenti. Ha emberi biztonságról beszélünk, amely az egyénre vonatkozik, akkor felmerül a kérdés, miért akarják a migránsok ügyét bizonyos emberi jogokra hivatkozó érdekcsoportok társadalmi csoportként kezelni, különleges státussal rendelkező személyeknek, csoportos identitásnak tekinteni? Ráadásul a közjogi képviseleti rendszerbe sem illeszthetők be. A következő szint már egyenesen olyan kérdéseket vet fel, amely a harmadik szint teljesülése esetén a migránsokra nézve paradoxnak tekinthető. A megbecsülés szükséglete, ami státusz, hatalom, siker, önbizalom, presztízs, bizalom, tisztelet, kompetencia vonatkozásában jelenik meg. Ennek feltétele az integráció, a befogadó országban elvárható magatartás és együttműködés elfogadása és gyakorlása. Az elismerés iránti szükséglet azt az óhajt tartalmazza, hogy mások

elismeréséből pozitív énkép alakulhasson ki. Az emberek szeretik magukat minél kedvezőbb színben feltüntetni mások szemében, hogy jobb vélemény alakuljon ki róluk. Az önbizalmat egyértelműen befolyásolja az, hogy mennyi pozitív visszacsatolást kap az egyén a tevékenységeiről. Ezek híján kisebbségi érzések, szorongások, frusztrációk, düh, harag és ellenérzés halmozódhatnak fel az emberekben. Az állami gondoskodás ez esetben kizárólag együttműködés esetén fogadható el, ez a szint szükségleti oldalról kölcsönösségre kell, hogy épüljön. Az ötödik szint a fentiekben kifejtett önmegvalósítást jelenti, ami egyfajta vágy, hogy az egyén egyre többre vigye, hogy azzá válhasson, amire képesnek érzi magát. Az önmegvalósítási szükséglet az egyének azon vágyait testesíti meg, hogy azzá váljanak, amire képesnek érzik magukat. Ez a szint a teljes integrációt feltételezi. Jelenleg EU-s szinten nincs erre modell. Marad a nemzetállami megoldás.

Összegzés

A Maslow-i modell pszichológiai alapú, életvitelt vizsgál, sok hipotetikus elemmel, empirikus, reprezentatív kontroll nélkül. Logikája alapján módszerbeli alátámasztása lehet más elméleteknek. A migráció, az emberi biztonság esetében az emberi jogokra is hivatkozva az egyén helyét és szerepét nemzetközi viszonyrendszerben eltorzíthatja, olyan pozicionálást is lehetővé tesz, amely ellentétes a releváns folyamatokkal és a nemzetállamok egyoldalú kötelezettségeit hangsúlyozza az egyén „félelemtől, nélkülözéstől való szabadságával” szemben. A szükségletek, igények, kereslet, vágyak megfelelő értelmezésével a Maslow-i elmélet működőképes lehet abban a szituációban, amire született. Az elmúlt közel hetven év alatt az eredeti Maslow-i gondolatok erősen átértelmeződtek, ezért fontos ismerni a forrásokat. Nem mindegy, hogy milyen szempontú a megközelítés. A transz, inter- és multidiszciplináris megközelítésnek is vannak elvei és kritériumai.²⁹³ „A tudományok határai ma nemcsak átjárhatóvá váltak, hanem éppen a tudományok határain jönnek létre új tudományok. Arra azonban józan ésszel senki sem gondol, hogy a társtudományok határterületei úgy léphetők át, hogy a másik tudomány alapismereteit, alapfogalmait és módszertanát teljesen figyelmen kívül lehet hagyni.(...) Nem tagadhatjuk, hogy a tudomány határainak átlépése néha nagyobb feltűnést kelt, szélesebb közönséget szólít meg, mint azok a nagyon alapos, nagy munkát igénylő kutatások, amelyek a saját kompetenciájukon belül maradnak. Ezért a tudós társadalmi felelőssége is annál nagyobb, minél szélesebb kört ér el mondanivalója.”

---

²⁹³ Róna-Tas András: A tudományok határai, Magyar Tudomány 2017/10. https://mersz.hu/hivatkozas/matud_19#matud_19 (Letöltve: 2018.03.01.)

Mindez vonatkozik az emberi biztonság, a migráció értelmezésére, kutatására is.

Henry Murray (1893-1988) nevét érdekes módon nem sűrűn emlegetik az emberi biztonság és a tömeges migráció kapcsán, pedig az ő nevéhez is fűződik egy elmélet²⁹⁴ a „dinamikus motivációs rendszer”-ről. Ő is szükségleteket (*needs*) említ, amelyek a magyar nyelvű fordításokban gyakran igényként jelennek meg. Belső irányító erőt említ, amely a környezet irányában megnyilvánuló, tapasztalható egyéni emberi magatartást, reakciókat, viselkedésformákat befolyásolja. Ha leegyszerűsítve közelítjük meg a kérdést, akkor ezek a szükségletek rendszerint a változás irányába hatnak. Természetesen a szükségletek aktivizálója lehet a külső ingerforrás is. A tényezők lehetnek láthatók vagy látensek. Az elsődleges szükségletek biológiai jellegűek. Másodlagos vagy pszichogén szükségletek a pszichológiai állapotból következnek. És mindez az emberi cselekedetekben azonosítható. Murray a motivációból indul ki, azaz a tettek, cselekedeteik olyan késztetéseit indítékaiából, melyek valamilyen szükséglet kielégítésére irányulnak. A célt elérése késztetéseken alapszik, így a viselkedés célirányos, vagyis motivált lesz. Murray a pszichológiai motívumok egy részletes rendszerét alkotta meg, amelyben hat témakör (ambíció, tárgyakhoz való kötődés, státusz védelme, hatalom, társakkal való viszony és az információcsere) köré szerveződő 27 szükségletet azonosított. Ezek a motívumok nyíltan vagy burkoltan jelenhetnek meg, a nyíltakra a viselkedésből következtetünk, míg a burkoltakat egy speciális teszt segítségével tárhatjuk fel. (A teszt alkalmazásának célja hasonló, a Rorschach-tesztéhez.) Az egyén viselkedése, motivációs megnyilvánulásai egyes esetekben értelmezhető a különféle szükségleti mechanizmusok, elméletek alapján. Kisszámú minta esetében működik is. De a tömeges migráció esetében az elméleti szinten igazoltnak mondható összefüggéseket, célszerű inkább a rendszerelmélet keretibe illesztve vizsgálni. Az, ami az egyén esetében spontán jelenség is lehet, tömeges szinten az összehangoló, szervező, koordináló tényezőket is azonosítani szükséges, erre a Maslow, Murray és mások szükséglet és motivációs elméletei korlátozottan alkalmasak, így az emberi biztonság esetében sem tekinthető univerzális igazoló tényezőnek.

---

²⁹⁴ Kendra Chery: Murray's Theory of Psychogenic Needs ; How needs might influence personality
September 18, 2017. <https://www.verywellmind.com/murrays-theory-of-psychogenic-needs-2795952> (Letöltve: 2018.03.11.)

10. Az emberi biztonság „valamilyen szemszögből” vizsgálva

Az emberi biztonság, a migrációkezelés és sok más kapcsolódó fogalom, jelenség, folyamat, rendszer, stb. elvárható módon és valós összefüggéseiben vizsgált hatásai viszonyrendszerének feltárása a globális, az információs vagy e-/digitális/tudás/fogyasztói társadalom korában sajátos módszertant, probléma-megközelítést igényel(ne). Azonban a konkrét és globális környezetből, a gondolkodásmódból, az érdekmotivációs összefonódásokból is eredeztethető paradigmaticus gondolkodásmód nem mindig azonosítja és követi organikusan a történéseket²⁹⁵. A fentiek a változások jellegét is mutatják, és éppen ez teremt paradox helyzetet, mert a cselekvési, a gondolkodási irányok nem mindig kompatibilisek a realitással.

A kérdés vizsgálatát számos tényező mellett az emberi biztonság körülhatárolása kapcsán végzett kutatások is indukálták. A humán biztonság megközelítését egy külön alfejezet reprezentatív módon mutatja be, tehát a különféle variációkat nem célszerű ismételni tekintettel a téma túlburjánzó irodalmára. Sok példa lehetne a kiindulásra, ezért egy jellemző és a tanulmány során többször is visszaköszönő hivatkozás lett az alap: *„A humán biztonság koncepciója tehát egyrésztől nem veti el a hagyományos biztonság tárgyának szükségszerűségét, de ezt a fogalmat új dimenziókkal bővíti ki, hiszen a humán biztonság fogalmába bevezetett biztonság-dimenziók megvalósulásának, illetőleg a veszélytípusok eliminálásnak alapfeltétele az állami integritás biztosítása.”*²⁹⁶ A fogalmak érdekes keveredése is figyelemre méltó. A koncepció és a fogalom nem ugyanaz. A fenti hivatkozás szerint a humán biztonság koncepciója és fogalma a hagyományos biztonságot „új dimenziókkal bővíti ki”, és kijelenti, hogy ezek megvalósulása az állami integritás biztosítása. Ugyanebben az anyagban a hivatkozott Szerző megjegyzi, hogy: *„Megjegyzendő, hogy a jelentés (1994-UNDP - Szerk.) magát a fogalmat nem definiálja. Módszere, hogy jellemzi a humán biztonság koncepcióját, illetőleg felsorolja és magyarázza az összetevőit. Meghatározása tehát negatív: azokat a tényezőket emeli ki és elemzi, amelyek az emberi biztonság egyes összetevőit veszélyeztetik. Fontos kiemelni, hogy a*

---

²⁹⁵ Teke András: Biztonság-rendészetudomány: ami a dimenziók, aspektusok, komponensek és kompetenciák mögött van, *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIII.*(15-28.old.)

²⁹⁶ Száraz Enikő: A nemzetközi biztonság felfogása a 21. században – a humán biztonság dimenziói, *Acta Human*, 2004/2. sz. 15. évf. ISSN: 0866-6628. (12. old.)

*jelentés megoldási javaslatokat is tesz arra, hogyan valósíthatók meg az összetevők.*²⁹⁷

A dimenziók szerinti biztonság-megközelítés komoly szerepet tölt be a biztonságkutatásban, de jelen esetben valami másról lehet szó. Célszerű körüljárni a fentiek egyértelműsítése érdekében a módszertani kérdéseket. Megítélésem szerint a dimenziók, aspektusok, vagy valamely kiragadott, az adott tudományterület módszertanába szervesen nem tartozó szempontok alapján való probléma-megközelítés nem mindig vezet átfogó, komplex, integrált, stb. eredményhez, mert önigazoló módon adhat viszonylag tág teret a szubjektív/prejudikált elképzeléseknek.

*„A biztonsági környezet értékelése tartalmazza a szűkebb és tágabb geopolitikai térség biztonsági tendenciáinak, szereplőinek értékelését, az uralkodó biztonságpolitikai irányzatok jellemzőit, a nemzetközi rendszer általános jellemzőit, valamint azokat a kihívásokat, kockázati és veszélytényezőket, amelyekre az országnak választ kell adnia. „ (Itt az idézett szerző²⁹⁸ globálisan a nemzetközi terrorizmust, a tömegpusztító fegyverek terjedését, az instabil régiókat, a működésképtelen államokat, az illegális migrációt, a gazdasági instabilitás jelenségeit, az információs társadalom kihívásait, globális természeti, civilizációs és egészségügyi veszélyforrásokat, regionálisan a kelet-közép-európai térséget és annak kapcsolódó környezetét említi tanulmánya 78-79. oldalán.) „A biztonsági környezetnek a természetesen a belső jelenségek is részét képezik, amelyek közül a szervezett bűnözés, a feketegazdaság és korrupció, a kábítószerterjedése, a politikai és vallási szélsőségek, valamint a demográfiai tendenciák jelennek meg potenciális kockázatként.”²⁹⁹ Az idézet tükrözi a probléma szokványos megközelítését, nem azonosak a szempontok, a belső helyzetnél a szereplők nem lettek nevesítve, és bár látszólag elhatárolja a külső és belső dimenziókat, azonban az összefüggések mélyebb vizsgálata jelzi, hogy a kapcsolódási pontok (az értelmezés ellenére) egységes rendszerbe kellene helyezni a kontextust. (Lásd később: *EU belső biztonság és külső biztonság viszonya: hol a dimenziók határa?*)*

Általánosítható megközelítés, hogy amikor tudjuk, hogy mit szeretnénk, de nem teljesen ismert az elérési út, vagy ha nem tudjuk, hogy mit szeretnénk, de van elképzelésünk valamilyen preferált megoldásról, s netán vala-

---

²⁹⁷ U.o.: 13. old. Lábjegyzet.

²⁹⁸ Csiki Tamás: A stratégiai dokumentumok rendszere; In: *Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle*, I. évf. 2008/8. szám, (76-81. old.)

²⁹⁹ U.o.79.old.

mit adaptálni szeretnénk, akkor rendszerint dimenziókat, aspektusokat, komponenseket és valamiféle összefüggéseket, koherenciát, stb. emlegetünk. Ha valamit másképp értelmez a szakember, a tudós, a politikus és az átlagember, akkor nem egyszerű egy sajátos viszonyrendszer természetének feltárása úgy, hogy a viszonyrendszer elemeinek konszenzusos, szakmai definiálása még nem zárult le. A humán biztonság esetében sem beszélhetünk egységesen elfogadott fogalomról! Ettől izgalmas a kérdés! Célszerű magának a problémának az azonosításával kezdeni!

Ez egy olyan probléma, ami azonnal felveti a problémaazonosítás problematikáját. A globalizáció világában egyes szerzők „osztatlan” biztonság-ról”³⁰⁰ beszélnek, ugyanakkor ennek az osztatlan biztonságnak a megközelítése globális/nemzeti/regionális/szövetség szintű és további tagozódása is valamiféle vertikális-horizontális, sok esetben a kompatibilitást nem preferáló struktúrákat/virtuális képleteket követ, vagy önkényesen kiragad elemeket. Ha nem ismertek, vagy „sajátosan értelmezettek”, valamilyen érdeknek alárendeltek a vélt vagy valós összefüggések, a viszonyrendszerek, akkor a vizsgálatok során rendszerint a várt/elvárt/vélt eredményre tekintettel kerülnek megválasztásra a vizsgálati szempontok (dimenziók, aspektusok, stb.). Az emberi biztonságot is ebbe a kontextusba célszerű helyezni. Fontos tehát tisztázni, hogy a továbbiakban miféle összefüggéseket keres(s)ünk.

Alapvető vizsgálati szempont a változások és a hatások valós súlyú és összefüggésű figyelembevétele is. A vizsgálati szempontok megválasztása, csoportosítása, viszonyítása már önmagában hordozza a szándékos vagy járulékos manipuláció veszélyét, mert ezzel kizárhat fontos elemeket, illetve beemelhet oda nem illőket, vagy nem a vizsgálat tárgyával kompatibilis vizsgálati megközelítéseket alkalmaz, társít, vagy vélelmez. A probléma-megközelítés tehát nagyon összetett is lehet, ugyanakkor leszűkülhet egy kiragadott elemre is. Ráadásul a fent említett elemek mellett megjelenik pl. a fókusz, prioritás és súlypont, stb. említése is. Tehát ha valamilyen aspektusból (nézőpontból) valamilyen dimenziót (kiterjedést, arányt) valamely összetevőkre, valamely idősíkbán, valamely prioritások menetén, kiragadott részletekre fókuszálva vizsgálunk, akkor kérdés, hogy a valós választ kapjuk-e problémára?

A biztonsági folyamatok esetében is indokolt a vizsgálati szempontok validálható és az elvárt eredményt garantáló megválasztása. Először nézzük meg, hogy a vizsgálati szempontok alatt mit is lehet és célszerű érteni, illetve jelen fejezet mire alapoz? A dimenzió valamiféle méretbeli összefüggés-

---

³⁰⁰ Csiki Tamás: A stratégiai dokumentumok rendszere, Nemzet és Biztonság, 2008. szeptember. I. évf. 8. sz. HM-SVKI, ISSN 1789-5286 (76.old.)

re utal: „*lat.* 1. *fiz.* térbeli kiterjedés. 2. *fiz.* valamely mennyiség és az alapmennyiségek közötti összefüggést megadó hatványszorzat. 3. méret, nagyság, arány.”³⁰¹ A dimenzió a latin „kimér” igéből ered, és a fentiekén kívül számos jelentése/vonatkoztatása van, míg maga az alapjelentés kiterjedést takar. Ezen túl jelölhet, jelenthet még mértékegységet és akár párhuzamos világot is. Leggyakoribb a külső-belső, területi, alá-fölérendeltségi, közvetlen-közvetett, direkt-indirekt, azaz tartalmi (ebből már következnek a komponensek, egyéb társítások, stb.) megközelítés. De más szakterületi párhuzamok vizsgálati bevonása sem ritka, például közgazdasági, társadalomszociológiai, marketing, stb.

Ide kapcsolódik a megközelítési kiindulás (nézőpont), az aspektus: „*lat.* 1. látvány, kilátás. 2. tekintet, szemlélet, nézőpont, megvilágítás. 3. külső megjelenés; arculat, jelleg. 4. *nyelvt.* a cselekvés lefolyásának valamely mellékkörülményét kifejező nyelvi forma, rendszerint igealak. 5. *biol.* ugyanazon élettérben a tenyészedőre jellemző növénytársulások egymás-utánja. 6. *csill. Rég.* bolygók állása.”³⁰² Tehát értelmezhető, mint valamely kilátás (megoldás), kedvező lehetőség, valamely helyzetben rejlő kedvező feltételek összessége, amelyek lehetővé tesznek valamely tevékenységet. Vagy lehet értékítélet alkotásakor egy helyzet, összefüggés egyik megvizsgálási, kiértékelési szempontja a sok lehetőség közül, illetve kifejezett cselekvés, történés jellege a befejezettség, illetve folyamatosság szempontjából. (sok esetben keveredés tapasztalható a dimenziókkal.)

Nem mindegy, hogy mit veszünk alapul, s itt jön a képbe a komponens: „*lat.* összetevő, alkotórész.”³⁰³ Ehhez gyakran kapcsolódik a kompetencia: „*lat.* 1. illetékesség, jogosultság. 2. szakértelem. ...”³⁰⁴ Ideértendő a vizsgálati kompetencia (egyfajta alkalmasság a vizsgálatra), illetve a vizsgálati szempontok megválasztásának kompetenciája. Minden kompetencia egy összetett komponensrendszer is. Komponensei a komplex - összetett - és egyszerű képességek, készségek, rutinok és ismeretek, melyek önállósággal és egymásra hatással rendelkeznek. Tovább bonyolítva/részletezve/kiegészítve a sort a fókuszálás, prioritásképzés, hangsúlyozás, kiemelés, differenciálás, szelektálás, stb. még „sajátosabb” megoldásokat eredményezhet.

---

³⁰¹ Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára, Akadémiai kiadó, Budapest, 2003. Második, átdolgozott kiadás: 2002, Változatlan utánnymat: 2003. ISBN 963 05 7875 9 , (142.old.)

³⁰² U.o. (50.old.)

³⁰³ U.o. (343.old.)

³⁰⁴ U.o. (342. old.)

A vizsgálati módszerek/szemponatok mellett fontos a kiindulás is (hipotézis/prekonceptió³⁰⁵, megrendelés, döntés-előkészítés, stb.).

Sajátos problémát vet fel a jogszabályokból, határozatokból, ajánlásokból, valamilyen dokumentumból való kiindulás. Sok esetben a kutatások kereteit azon jogszabályi hivatkozások adják meg, amelyek éppen az el-
lentmondások alapját képezik, és önmagukat magyarázzák, indokolják.

Mielőtt a várt/elvárt/vélt eredmény érdekében meghatározásra kerülnének a vizsgálati szempontok, a biztonság vonatkozásában célszerű az alábbiakat (is) szem előtt tartani:

- A biztonság a társadalmi lét lényeges feltétele volt mindig és az is marad.
- A biztonság egyfajta viszonyrendszert fejez ki a veszélyek, fenyegetések és az ellenük való fellépés között, ami egy dinamikus egyensúly formájában értelmezhető.
- Az erőszak állami monopólium, a biztonság azonban nem.
- Minden esetben indokolt tisztázni, hogy stratégiai, taktikai vagy operatív szinten történik-e a vizsgálat és intézményi, vagy funkcionális tevékenységi gondolatmenetet követ-e.
- Mely (történelmi vagy valós) időszak vonatkozó fogalmaiból, megközelítéséből indul ki a vizsgálat.
- Mely tudományterület/ág vagy szakma vizsgálati módszereit alkalmazza a vizsgálat, azok hogyan viszonyulnak a vizsgálat tárgyához.
- Mely attitűd határozza meg a probléma-megközelítést.
- A vizsgálat mely szereplőket érint, hogyan különíti el a viszonyrendszer alanyait és tárgyát, kit, milyen összefüggésben tekint aktornak.
- Az egyén, a közösség, a társadalom, az állam és a makro/mikrokörnyezet viszonyrendszere mennyire definiált.

A fentiek alapján multi, transz- és interdiszciplináris megközelítéssel, azonosítható és ellenőrizhető módszertannal nagy valószínűséggel kizárható vagy redukálható a nem szerves megoldási szándékok. Fontos szempont az időszak és a környezet is, amelyek a kapcsolódási pontok miatt lényegesek. Ezek a kapcsolódási pontok képezhetik az alapját annak az indikátorrendszernek, amely segítségével a folyamatok természete, hatásmechanizmusa és prognosztizált alakulása nagy valószínűséggel körülhatárolható és a vizsgálati dimenziók és aspektusok is egzakt módon megadhatók. A

---

³⁰⁵ Teke András: „Aurea mediocritas” *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények* XII.(154.old.)

jelenlegi globális makrokörnyezetben e-vagy digitális/információs/fogyasztói, sőt tudástársadalomról beszélünk, amely önmagában meghatározza a társadalmi cselekvési, gondolkodási irányokat. Egy „túlkommunikált társadalomban élünk.”³⁰⁶ (Ennek a környezetnek a hatásmechanizmusai biztonsági, szempontból még nem letisztultak és ehhez kell az időközben megjelent emberi biztonságot is illeszteni. Pl. a migráció, az emberi jogok, az emberi biztonság kommunikációs aránytalanságai, tartalmi súlyozása is mérhető és időzítésük is a kommunikáció befolyásoló szerepét is igazolja.) Ennek lényege, hogy ugrásszerűen bővült és bővül az emberek/szervezetek/intézmények/államok/szövetségek tudása és cselekvőképessége, lehetőségei, ugyanakkor a több tudás egyre több bizonytalanságot és kockázatot szült és szül.

Mindez hogyan értelmezhető? Mindenekelőtt a technikai-technológia lehetőségek a hagyományos gondolkodásmód találkozásában úgy, hogy az egyre növekvő struktúrátlan információhalmaz feldolgozása nem megoldott és a megoldási szándék/elv/gyakorlat nem mindig követi a folyamatok erősen változó vagy éppen látens természetét. Az új technikák/technológiák lehetővé teszik a cselekvés új formáit/megoldásait/kombinálását, de egyidejűleg ellehetetlenítik/átalakítják/kiváltják a cselekvés régi formáit/megoldásait.

Ezt egy paradox környezetben tapasztalhatjuk: a globalizáció támogatja a szabványosítást, ugyanakkor a globalizációra épülő főleg gazdasági stratégiák, éppen a különbségekben rejlő profitot célozzák meg, amire a biztonságot érintő tényezők visszavezethetők. Az e-vagy információs/digitális/tudás/fogyasztói társadalomban a leírható folyamatok egyszerre fejtenek ki pozitív és negatív hatást. Az információ tömege egyszerre lehetőség, egyszerre biztonsági és ugyanakkor korlátozó, bizonytalansági tényező is.

Ha sikerül a releváns információkat megfelelő módon azonosítani, összegyűjteni, struktúrálni, az versenyelőnyt, jobb megfelelést, mi több, biztonsági tényezőt jelent, az ellenkezője pedig kiszolgáltatottságot.

A probléma nem új keletű, már három évtizeddel ezelőtt a mikroelektronikára épülő eszközök³⁰⁷ hatásait vizsgálták a társadalmi életre és arra következtetésre jutottak, hogy a felhasználótól és a felhasználás módjától függ

---

³⁰⁶ Rivkin, Jack Trout-Steve: Az új pozicionálás, Térnyerés egy gyorsuló világban, Budapest, 1998. Bagolyvár Könyvkiadó, ISBN 963 9071 97 8. (12. old.)

³⁰⁷ Friedrichs, Günter, - Schaff, Adam (1984) Mikroelektronika és társadalom: Áldás vagy átok. Jelentés a Római Klub számára. Statisztikai Kiadó Vállalat, Budapest.

annak megítélése, hogy pozitív vagy negatív hatásról van-e szó. A fentieket árnyalja a következő hivatkozás: „Az államapparátus hatalma a technikai fejlődés funkciójaként jelentősen növekedett. Az elektronikus kommunikációs rendszerek jelentősen növelik az apparátus hatékonyságát, ami kiterjed az egész társadalom ellenőrzésére is.”³⁰⁸ (Ez felveti a biztonság és erőszak viszonyrendszerének értelmezését.)

Ebből következik, hogy az államhatalom lehetőségei az információs társadalom korában lényegesen kibővül(het)nek, így a biztonság, rendészet területén is új megoldások születhetnek. Ha azonban a technológia-technikai megoldások mellé nem társul releváns gondolkodás, akkor, az információs társadalmi megoldások a már meglévő ellentmondásokat erősítik fel, illetve újakat eredményeznek. Ezzel párhuzamosan olyan egyének is információhoz juthatnak, akiknek erre eddig nem volt lehetősége. A napi megélhetési problémák ellenére a fejlett technika és technológia gyakorlatilag mindenhol elérhető a Földön.

Az információhoz való hozzáférés nem egyenlő mértékű, és sok esetben éppen azok nem jutnak hozzá a szükséges információkhoz, akik legjobban rászorul(ná)nak. A biztonság és az információképesség szoros kapcsolatban van, hasonlóképpen a korábban már megfogalmazott vagyoni lehetőségekhez.

Mivel az információkat többféle módon is lehet értelmezni, ezért növekszenek a tervezés és ellenőrzés hibái és gyengeségei³⁰⁹, ugyanakkor jelentősen kibővül(het)/korlátozódhat az egyéni cselekvőképesség. Elkerülhetetlen tendenciának tűnik, hogy az infokommunikációs eszközök alkalmazása révén a közvélemény egyre nagyobb része lesz képes arra, hogy befolyásolja a valamely módon a folyamatokat, azaz növelje potenciális érdekérvényesítő képességét. Újabb paradoxon: az erőszak állami monopóliuma és a biztonság társadalmisítási igénye közt fennálló összefüggések sajátos megközelítése.

Biztonsági oldalról nézve ennek az az egyenes és nem kikerülhető következménye, hogy egyes államok polgárai, vagy a társadalmon belül jelentős

---

³⁰⁸ Farkas János: A tudástársadalom paradoxonjai, http://www.titoktan.hu/raktar/e_vilagi_gondolatok/FarkasJ_Tudast_paradoxonjai.htm (Letöltve:2012. 05. 12)

³⁰⁹ Korompai Attila: Regionális stratégiák jövő kutatási megalapozása, BUDAPEST, 1995. A stratégiaalkotás új módszertani kihívásai, www.ecostat.hu/nc/hu/elemezsek/modszertanifuezetek (Letöltve:2008.07.14.)

csoportok számára a biztonsági kockázatok nehezen kezelhetővé válnak. Ennek minden esetben szigorítással járó biztonsági következményei vannak és lesznek. Ez felveti új ellenőrzési/felügyeleti/végrehajtási technikák/technológiák alkalmazását, amelyek a magán és közösségi lét meglévő tulajdonjogi, jogi, kulturális és egyéb érdekeit radikálisan befolyásolhatják. A meglévő lehetőségek alkalmazása mindig társadalomfüggő, tehát egy technikai/technológiai alapú új rend ráerőltetése a társadalomra a biztonság nevében, éppen a bizonytalanságot fogja gerjeszteni.

Az emberi kapcsolatok/viszonyrendszerek, a horizontális és a vertikális hatásmechanizmusok korábbi formái mérhetően átalakultak, ugyanakkor az állami/hatósági/biztonsági gondolkodásban és gyakorlatban még nem történt adekvát előrelátó cselekvés- ezzel együtt a közösségek helye, szerepe megváltozott, a sokat emlegetett életminőség, társadalmi tőke, kapcsolati tőke, stb. új tartalmat nyert. Ennek felismerése és elismerése az emberi biztonság esetében valódi paradigmaváltást eredményezne a biztonság komplex rendszerében, mivel ezen eredmények integrálása új elméleti alapok elfogadását és alkalmazását is előfeltételezi.

A biztonság hierarchikus multidiszciplinaként kezelendő (a rendszerelmélet és a szereplők komponensrendszerként való megközelítése alapján), amely képes integrálni a hierarchia minden szintjét érintő (inter)diszciplinákat. Fontos elem ebben a rendszerben a *szocializációs folyamatokkal összefüggő* komponensrendszer-mechanizmus, amely alapvetően hierarchikus, önmagában nem létező funkcionális rendszer, amely saját szabályai szerint működik, fejlődik és a fejlődése további hierarchizálódást jelent. Az e-/digitális/információs/fogyasz-tói/tudástársadalom keretein belül annak vívmányai hasznosítását szolgáló komponensek rendszere meghatározó a biztonság terén is. Funkciói a hatósági érdek- és jogérvényesítés, koordináció, kooperáció, kommunikáció, képességfejlesztés, jövőtervezés, de ezzel együtt az önvédelem, önellátás, közösségi és társadalomfejlesztés is. A biztonság belső és környezeti viszonyrendszerének vizsgálatakor a megoldáskeresés fókuszát komplex képességek rendszerére célszerű irányítani.

Az emberi biztonság vizsgálati szempontjainál maradva, gyakran olvasható az integrált és komplex kifejezés a vonatkozásában. Integrált, általános értelemben az, ha valami, az addig egyébként különálló részeknek valamely nagyobb egészbe, egységbe való beilleszkedése, beolvadása, egységesülése útján jön létre és az így létrejött formáción belül az egész működését megha-

tározó (új) viszonyrendszer alakul ki.³¹⁰ (Az emberi biztonság integrálása a biztonság rendszerébe nem történt meg elvárható és érdemi módon!)

Az integráció alapja, az egyes elemek, folyamatok, részterületek funkcióit/feladatait önállóan vagy valamilyen függőségi viszonyban ellátó modulok realiztikus/tényleges összekapcsolása. (Ebből következik, hogy a vizsgálati szempontoknak ezeket figyelembe kell vennie.)

A komplex és az integrált tehát nem egymás szinonimái. A komplex jelent összetettet, bonyolultat, de jelenti a teljességre törekvést, tehát mindent, ami a tárgyhoz, kérdéskörhöz tartozik, azaz semmi se maradjon ki. (Ha komplett a rendszer, akkor teljes.)

Az integrálás pedig valamilyen szempontok szerinti összevonást, együttkezelést jelent. Lehet valami számszerűen teljes, tehát komplex/komplett, de viszonyrendszerében nem integrált és lehet integrált, de nem teljes, azaz nem komplett/komplex.

Az integrált kifejezés a funkcionális megközelítést támogatja, és az integrált rendszereknél a rendszerműködés kapcsán ez a releváns. A komplex jelző tehát nem fejezi ki adekvátan az integráció/integráltság lényegét.

Az integrált rendszerek klasszikus példáját az jelenti, ha egy-egy rendszer a teljes folyamatvolument tekintve egységes egészként, vezetési/irányítási/koordinálási és megvalósítói/kivitelezői/végrehajtói, valamint támogatói/biztosítói/katalizátor al/részrendszerek/elemek komplex, összehangolt, leírható funkcionális együtteseként működik.

Ehhez közös integrált adatbázisokra, forrásbiztosításra van (lenne) szükség. Akkor igazán integrált a rendszerműködés, ha nincs szükség a különböző alrendszerek/modulok közti külön (eseménykövető) adat/információátvitelre és vezérlési beavatkozásra (kézivezérlésre).

A valós integrált rendszerek érdemi működtetése, a valós menedzsment rendszerek rendészeti, rendvédelmi és biztonsági szférában való alkalmazása a deklarációk/kinyilatkoztatások ellenére nem általános. A szemléletváltás lassú és ezt számos külső tényező is befolyásolja. Az általános összefüggések ismerete és adekvát megértése nélkül fennáll a veszélye a félreértelmezésnek, ami a biztonság és rendészettudomány vonatkozásában is fennáll.

A digitális/információs környezetben éppen a bekövetkezett változások miatt markáns hangsúlyeltolódások jelennek meg a biztonság vonatkozásában. Ezek befolyásolják a hosszú távú gondolkodást is: a gyorsuló világban,

---

³¹⁰ Teke András: Az integráció, az integrált rendvédelem és az integrált biztonság, Pécs 2007.06.21. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények VII.*(37-54.old.)

a változások dömpingjében a hagyományos hierarchikus intézményi mechanizmusok nem támogatják a kiérlelt döntéseket és azok kivitelezését. Az időtényező és a korlátozott források miatt növekszik a kockázatok jelentősége. Elvárásként jelenik meg a preventív és reagáló rugalmasság szerepe, amivel a biztonsági intézmények felelhetnek a környezet kihívásaira. A környezeti kihívásokra adható érdemi válasz ideje azonban valószínűleg jobban csökken, mint amekkora időt az intézményi működés módosítása igényelne. Megnő a biztonsági működéshez kapcsolódó, elégedettségen alapuló értékrend szerepe. Az eddigi hierarchikus intézményi formák mellett előtérbe kerülnek menedzsment mechanizmusok.

A problémák okainak összetettsége (ok-okozati lánc) megbénítja a döntéshozókat, emiatt nem is akarnak a teljes helyzettel foglalkozni. A bonyolult helyzetekre rendszerint csak rész megoldás születik. Gyakran elhangzik, hogy „több”= pl. szolgáltatás rendőr, technika, stb. Kérdés, hogy valóban a több a megoldás? De nem csak egy tényezőre vonatkoztatva kell a „több” helyzetét vizsgálni, hanem azon feltételeket is, amelyek lehetővé teszik a „több” hatékonyságának kihasználását (jogi-gazdasági-politikai-társadalmi-stb. környezet). Ha tehát a bizonytalansági tényezők (pénzügyi-anyagi, funkcionális, fizikai, társadalmi, pszichológiai) a biztonság területén is mérhető módon megjelennek és azonosításra kerülnek, akkor komoly szerepet kell, hogy kapjon a pozicionálás. Mivel a bizonytalanságok rendszerint valamilyen attitűdhez kapcsolódnak, a legjobb megoldásnak az (irányított) attitűdváltoztatás³¹¹ tűnhet: „... hogy attitűdváltozást idézzünk elő, legtöbbször azon az információn kell változtatnunk, amelyre az a bizonyos attitűd támaszkodik. El kell tüntetnünk tehát az ember fejéből a régi hiedelmeket, hogy a helyét új hiedelmekkel töltsük ki.” Megoldás: az át-újrapozicionálás, még hozzá stratégiai alapon. Ez történt az emberi biztonság esetében is, de ennek „lebontása” az alacsonyabb szintekre nem történt meg. Ilyenkor a régi bevált dolgokra „hálás feladat” új stratégiát építeni, vagy az újat régi néven „eladni”. A pozicionálás változásmenedzselés nélkül nem lehet eredményes: nem szabad a fókuszátlan irányokba eltérni. A nem egyértelmű és koordinálatlan pozicionálás vagy ennek teljes hiánya gátolja a tervezési folyamatokban való részvételt. Hol tartunk? Valamit másolva, a valamit „lebontva” és „kimazsolázva” történtek a lépések, nem volt egységes módszertan, sok az ötletbörze, megjelentek a vágyálmok, eltúlzott tervek, stb.! A stratégiaalkotás (ami nem is volt mindig tetten érhető) nem törekedett a partnerség

---

³¹¹ Richard, E., Cacioppo, Petty és John: „Attitudes and Persuasion”: Classic And Contemporary Approaches, Ohio State University, Westview Press. 1996.

kialakítására, a nyilvánosság nem volt létszükséglet, az átlagember oldaláról nem mindig értelmezhető dokumentumok keletkeztek.

Deklarált tény: az Európai Unió polgárai számára a biztonság jelenti az egyik fő prioritást. Ezekhez számos jelentés és értékelés kapcsolódik, de azok dimenziói nem mindig kompatibilisak egymással. Elég összevetni az európai biztonsági stratégia (2003) és a belső biztonsági stratégia (2010) megközelítését.

Az EU belső biztonsági stratégiája az Európát napjainkban fenyegető, bűnözéssel kapcsolatos kockázatokra és veszélyekre szándékozik választ adni úgy, hogy nem új kompetenciák létrehozását, hanem a meglévő stratégiák és fogalmi megközelítések integrálását célozza meg.

A belső biztonsági stratégiában már megjelenik a polgárok szükségleteinek és az új helyzethez való alkalmazkodási igény megfogalmazása. A belső biztonság európai fogalma azonban már nemzetállami léptékű! Ez egy új modell-kísérlet, amely elvileg az EU alapelvein és értékein nyugszik, -de az intézményi működése teljes egészében visszatükrözi az EU-s intézményi működést-, formális célja, hogy elősegítse Európa fejlődését azzal, hogy a meglévő tevékenységeket összefogja, és meghatározza a jövőbeli intézkedések alapját képező elveket és iránymutatásokat. Itt már azonban a különböző tervezési és döntéshozói szintek strukturális ellentmondásai is megjelennek. Alapvetően bűncselekményekről van benne szó, ami csak egy szelete a biztonságnak, emellett szerepel benne a kapacitások növelési igénye a természeti és az ember okozta katasztrófák kezelésére is. A dimenziók harmonizációja ez esetben sem történt meg. Mivel nem igazán tisztázott az EU quasi egy államként kezelése, a nemzet állami kompetenciáik, a schengeni, EU-s kategóriák biztonsági tevékenységeken belüli viszonya, számos ellentmondás jelenik meg. A biztonság kérdésével az EU-n belül számos intézmény, fórum, ügynökség foglalkozott és szinte minden elnökségi ciklusban az érintett nemzetállamok kötelességüknek érezték, hogy valami maradandót alkossanak, elég sok heterogén megoldás született, ami az utólagos harmonizáció folyamatosságát igényli.³¹²

A biztonság, a szokásos intézményi-tevékenységi megközelítésen túl számos olyan összetevője, komponense van, amit nem szokás „figyelembe venni.” Ahogyan változik a biztonsági rendszer megközelítése, az érintettek/érdekeltek/felek elvárásai/igényei (ha ennek megfogalmazására van

---

³¹² Urszán József: A Harmony projekt: Európa stratégiai válasza a szervezett bűnözés kihívásaira, Nemzet és Biztonság, 4. évf. 2011. július. ISSN 1789-5286

mód), a biztonság (nem jogszabályi!) értelmezése, olyan módon és mértékben alakul a biztonság komponenseinek értelmezése, és azok gyakorlati jelentősége. Ha abból indulunk ki, hogy a biztonság társadalmi, közösségi, egyéni igényeket is kielégít, akkor indokolt megvizsgálni, hogy maga szükséglet(ek) (needs), az igény (demand), az igénybevétel (*utilization of security and police services*) és az igény, a megvalósítás közti összhang hogyan jut érvényre, ha egyáltalán érvényre jut. A „hagyományos”, de a biztonság terén ritkán alkalmazott kategóriákat is célszerű átgondolni: *eredményesség* = a megvalósított biztonsági/rendészeti tevékenység a lehető legjobb-e technikai/technológiai értelemben véve a döntéshozó szerint? Mi erre a bizonyíték? Mi a biztonsági/rendészeti kockázatkezelés eredménye összességében?; elfogadhatóság = mennyire ügyfélközpontú és igénykielégítő irányultságú az adott tevékenység/ szolgáltatás? Az érintettek/érdekelteknek mi a véleménye róla (ez esetben nem az általános értelemben vett közvélemény-kutatásról van szó!)? Mi lenne egy független megfigyelő véleménye róla? Milyen a megvalósulási környezet?; *hatékonyság* = az (elért/mért/feltételezett) eredmény eléri-e a maximalizálnak ítélt keretet az adott feltételek mellett, vagy fordítva adott eredmény szint mellett minimalizált-e a befektetett energia/forrás/stb.? Hogy viszonyul a tevékenységre/beavatkozásra/szolgáltatásra jutó egységköltség az általános költségekhez?; hozzáférhetőség = (időben és reálisan/igazolhatóan) hozzájutnak-e az érintettek/érdekeltek az adott szolgáltatáshoz, amikor szükségük van rá? Van-e példa a szolgáltatásnyújtás/beavatkozás/intézkedés meghatározható korlátjára – távolság, fizetéseképtelenség, erő/eszközhiány - vagy a szolgáltatás egyértelmű szüneteltetésére?; relevancia = a szolgáltatások összetétele és egyensúlya összességében az elérhető optimális szinten van-e, figyelembe véve a társadalmi/közösségi és egyéni kategóriák igényeit és szükségleteit?

A fentieket összegezve arra kell(ene) választ kapni, hogyan valósul meg a biztonságirányítás terén a vezetés-irányítás megfelelése (*appropriateness*), az erőforrás felhasználás (*economical efficiency*), a technikai/technológia minőség (*technical/technological quality*), a stratégiák és célok (*strategy and objektivs*), a kockázatok és változások kezelése (*risk and change management*), az érintettek/érdekeltek elégedettsége (*satisfaction*).

A biztonság/rendészet egyes komponenseinek relatív súlya attól is függ, hogy magának a rendszernek melyik szintjét vagy részét, hogyan, kinek a megbízásából, milyen céllal vizsgálják és minek a szempontjából. Ezen a téren hogyan valósul meg az esélyegyenlőség, méltányosság (*equity*), a hoz-

záférhetőség (*accessibility*), a biztonsági/rendészeti tevékenység koordinációja, és mindezt milyen tudományos-technikai minőség (*scientific technical quality*), ezen belül a megfelelőségi és gyakorlati/felkészültségi összetevők egysége, támogatja. „A jót és jól” elvnek a biztonság terén is érvényre kellene jutnia, a hatékony döntésmechanizmus (*high-quality decision making*), illetve magas szintű gyakorlati végrehajtás(megvalósítás) (*high-quality performance*) által, ami nem nélkülözheti az etikus biztonsági keretrendszer érvényesítését.

Összegezve: látható, hogy a szempontok kiválasztása azon túl, hogy felelősséggel jár, feltételezi az inter/transz és multidiszciplináris jártasságot és a folyamat- és rendszerszemlélet alkalmazását. Bármilyen szinten (stratégiai, taktikai, operatív) születik is bármilyen koncepció, annak folyamat- és rendszerillesztését meg kell oldani, mert különben a realizálás kérdéssé válhat. A dimenziók, aspektusok stb. vizsgálati szempontként alkalmazása nem küszöböli ki a fejezetben leírtakat. Az emberi biztonság fogalmának környezeti illesztése jelenti az integrálást, addig csak a komplex, azaz a bonyolult jelleget erősíti, és minél markánsabb a pozicionálása, annál komolyabb el- lentmondásokat eredményez, amelyek feloldása csak az integrálással lehetséges, azaz egy újabb paradox helyzet exkalálódhat.

11. Beágyazódás nélkül?

Ha a működő rendszerekbe valamilyen beavatkozás történik, akkor rendszerszinten is szükséges a korrekciókat végigvinni. Úgy tűnik az emberi biztonság koncepciója tekintetében ez *„valahogy elmaradt és mindmáig nem került pótlásra, illetve sok a látszatmegoldás.”* A koncepció támogatói szerint erre nincs is szükség, mert a biztonság dimenziói, szintjei, területei, ágazatai, aspektusai, stb. alkalmasak arra, hogy a koncepció önmagában, a maga meghatározottságában is megérthető és alkalmazható legyen. Ezzel természetesen nem mindenki ért egyet, mert a kritizálói szerint pedig éppen ebben a formában nem használható fel teljes értékűen a koncepció arra, ami-re eredetileg szánták.

11.1 A beillesztés értelmezési buktatói

A koncepció beágyazására valamilyen keretre volt, van és lenne szükség. Pl. Nayef Al-Rodhan korábban a globális biztonság új osztályozását javasolta, amely öt különálló elemet tartalmazott, de egymást átfedő „rétegek” formájában. *(Ezzel is jelezve, hogy a hagyományos megközelítésbe az új elemek csak megfelelő strukturálás mellett illeszthetők be.)* Ezek a biztonságelemek vagy „rétegek” szerinte a következők lehetnek: (1) **emberi**, (2) környezeti, (3) nemzeti, (4) transznacionális, (5) transzkulturális biztonság. Az első négy „rétegelem” a korábbi biztonság-megközelítésekben is szerepelt valamilyen formában, de az ötödik, a transzkulturális biztonság nem, vagy más, illetve alulreprezentált módon. *(Kritikusai szerint ez lenne a multikulturalista megközelítés más elnevezése.)*

Az emberi biztonság támogatói a biztonság iránti emberközpontú nézetre és néhány más dologra hivatkoznak, megkérdőjelezve ezzel a nemzetbiztonság elsőbbségét, jóllehet egyértelmű, hogy az állam elsőbbségét e téren megváltoztatni *(még)* nem lehetséges. Gasper már „finomít” ezen és azt állítja, hogy rövidlátó hozzáállás az, hogy az államokat tekintsék az egyetlen szereplőnek, akik az emberi biztonság koncepcióját alkalmazzák. Megmutatja, hogy bár az emberi biztonság elsősorban az ENSZ, az EU és az ahhoz kapcsolódó fórumok által használt diskurzus, az NGO-k. INGO-k és más civil, társadalmi szereplők elkezdtek használni a koncepciót. Míg a G-77(*fejlődő országok közössége*) ellenállt a koncepciónak, a Global South civil társadalma nem. A koncepció alapján egyre inkább a helyi és a globális

fejlesztési és biztonsági kérdések széles körét vitatják meg³¹³. Az emberi biztonság koncepciójához, az emberi jogi diskurzushoz hasonlóan egyfajta bizalmatlanság is kapcsolódik a politikai megítélés oldaláról. Gasperhez hasonlóan Carafano és Smith is megerősíti, hogy a G77 gyanítja, és ezt ki is fejezte, hogy az emberi biztonság koncepciójának politikai értelmezése legitimálja a beavatkozást más országok életébe a koncepcióhoz kapcsolódóan erősebb hatásköröket legitimáló nemzetközi szervezetek által. Ugyanakkor Carafano és Smith, hivatkozva a Charta-ra kiemeli, hogy a nemzetközi gazdasági és szociális fejlődés előmozdítása minden ember számára fontos. Az ENSZ bürokrácia, intézményrendszer évtizedek során betöltve szerepét, nem csupán a békét és a biztonságot, hanem az emberi jogokat, a fejlődést és a társadalmi igazságosságot is megkönnyítette. Az USA részéről ez azonban olyan megközelítésben jelenik meg, hogy az ENSZ látszólag előmozdítja a biztonságot vagy fejlődést, de valójában korlátozza az Egyesült Államok (világ)hatalmi és vezető szerepét, és ezzel aláássa „az amerikai demokratikus és szabadpiaci gyakorlatokat”. *(Ezzel kifejezésre jut a gazdasági érdek és a politika sajátosan értelmezett viszonyrendszere, ami a koncepció „őszinte szándékait” is megkérdőjelezheti.)* A polgárok biztonságának és közbiztonságának garantálása a nemzeti szuverenitás keretei közt valósul meg. Valójában a demokráciát alkotó nemzetállamok készen állnak arra, hogy betöltsék ezt a szerepet, amiért vezetőik és a kormányuk a felelősek. A biztonságpolitika középpontjában a szabad emberek kollektív, szabad akaratának a biztosítása, a közös védelem, az egyéni és kollektív politikai, gazdasági és kulturális jogok érvényesítése áll. Ebbe „szólnak bele” a nemzetközi szervezetek vagy (más) nem állami szereplők. A nem kormányzati szervezetek „összszavazzák” a modern állam szerepének és felelősségének jellegét³¹⁴. Sadako Ogata, aki az emberi biztonság koncepciójának tevékeny támogatója, is kifejti, hogy a globalizáció a kihívásai mellett számos új lehetőségeket is teremt a globális gazdasági terjeszkedéshez: ezzel elérhetővé válnak azok az emberek és országok, amelyek korábban ebben nem vettek részt. A demokratikus elvek és gyakorlatok pontosan a gazdasági érdekek

---

³¹³ Gasper, Des (2010) ‘Climate change and the language of human security’ ISS working paper no. 505, The Hague, Netherlands, https://www.researchgate.net/publication/46433573_Climate_Change_and_the_Language_of_Human_Security (Letöltve: 2018.08.10.)

³¹⁴ Carafano, James J. and Smith, Janice A.: The Muddled Notion of ? Human Security at the U.N.: A Guide for U.S. Policymakers, (Zavaros fogalom? Emberi biztonság és az ENSZ, Útmutató az USA döntéshozószámára)The Heritage Foundation, September 1., 2006. <https://www.heritage.org/report/the-muddled-notion-human-security-the-un-guide-forus-policy-makers> (Letöltve: 2018.10.12.)

miatt nagyobb teret és támogatást kapnak. A civil társadalom példátlan szerepet játszik a biztonsági menetrend és politikák kialakításában, de azt elfelejtik megemlíteni, hogy milyen globális gazdasági érdek áll mögöttük³¹⁵.

Az emberi biztonság fogalma beépült a köztudatba az ENSZ UNDP 1994-es, mérőföldkőnek számító „Emberi Fejlesztési Jelentése” egyik fejezetében „Az emberi biztonság új dimenziói” című anyagával illetve többek közt azzal is, hogy rá tíz évre, 2004-ben az EU elfogadta az Emberi Biztonságról szóló Doktrínát (*HSDE=Human Security Doctrine for Europe*³¹⁶) és a migráció kapcsán is sokszor felmerül.

A globalizáció súlyosbította az emberi biztonsági koncepciójában felsorolt, az egyes embert fenyegető veszélyeket, erősítve a korábban meglevőket is, és elősegítve az újonnan megjelenő fenyegetések gyorsabb terjedését. Ezért is volt sürgető, hogy a nyilvánosság és a politikák lépést tartsanak a felgyorsuló folyamatokkal, mert nyilvánvalóvá vált, hogy a meglévő rendszerek és a védelmi mechanizmusok a korábbinál gyorsabban elvesztik funkcionális megfelelőségüket. Ezek az emberi biztonságot fenyegető veszélyek sokrétűek (*sok esetben okként megjelölt következmények*), ilyenek, mint pl. az emberi mobilitás korlátainak megszűnése, globális egészségügyi veszélyek, globális bűnözés, instabil pénzügyi piacok, a munkaerőpiac instabilitása, a szegénység, a konfliktusok, stb. Mivel az emberi biztonság többek közt az éhségtől, a betegségtől, a bűnözéstől és az elnyomástól való mentességet is jelenti, ez nem érhető el csak nemzeti szinten, hanem globális tudatosságra és a jó kormányzásra van szükség. A többszörös biztonsági elv (*the multi-sum security principle*) összekapcsolja a fent már említett öt biztonsági szempontot azzal az elképzeléssel, hogy az igazságosság a fenntartható biztonság előfeltételeként mind nemzeti szinten, mind pedig világszerte (*global*) megteremthető. Rendkívül fontos, hogy az igazságosság a biztonság megfogalmazásakor központi szempont legyen mind a konfliktushelyzet megszüntetésekor, mind a konfliktusmegoldás utáni környezeti újjáépítéskor. Nayef Al-Rodhan hisz benne, hogy az etika bizonyos mértékig szabályozhatja az állami magatartást, és amikor az intézményeken keresztül érvényesíti az elképzeléseit, irányíthatja azok viselkedését is. Ennek az elv-

---

³¹⁵ Ogata, Sadako: Safeguarding freedom: A new concept of human security, (*Az emberi biztonság új koncepciója*) International Herald Tribune, May. 2003. <https://www.nytimes.com/2003/05/08/opinion/safeguarding-freedom-a-new-concept-of-human-security.html> (Letöltve: 2017.22.27.)

³¹⁶ A human security doctrine for Europe, the Barcelona Report of the Study Group on Europe's Security Capabilities, 2004, www.lse.ac.uk/depts/global/studygroup/studygroup.htm, accessed 22 Sept. 2009. <http://eprints.lse.ac.uk/40209/> (Letöltve: 2019.01.04.)

nek az alapja az az elképzelés, hogy a zéróösszegű biztonsági paradigmák veszélyesek és elavultak, és a fenntartható globális biztonság a jó kormányzáson alapul minden szinten, ami mindenki számára biztosítja az igazságosságot.³¹⁷

Az emberi biztonság koncepciójának a pozicionálása nem mindenben követte a Nayef Al-Rodhan által megfogalmazott (*jó szándék és igazságosság*) elveket hozzáállást, bár volt erre kísérlet. A kanadai és a norvég kormányok „magas politikájának” az emberi biztonság előmozdítására irányuló erőfeszítései az 1990-es évek óta egyfajta igazságosság jegyében történtek meg. Az ilyen úgynevezett „középhatású” államok (*“middle power” states*) a maguk módján és eszközeikkel is jelentős, főleg morális befolyást gyakorolhatnak az érintettekre, hangsúlyozva, hogy az egyén jogai legalább olyan fontosak, mint az állam területi és szuverén integritásának védelme, de végeredményben csak a nagyobb hatalmakkal, különösen azokkal, amelyek jelentős haderővel is rendelkeznek (mint például az Egyesült Államok vagy az Egyesült Királyság) és hasonló álláspontot képviselnek, érhetnek el átütő sikert a kérdésben. Ebből következik, hogy a globális világban az „erkölcsi befolyásolás” „hegemonia nélkül”, nem tekinthető hatékonynak. Az erkölcsi megközelítés megmarad az idealizmus szintjén, ha nem társul gyakorlati hatalommal³¹⁸.

Az emberi biztonság koncepciójának folyamat- és rendszerillesztési gondjait a legtöbb kutató a definiálatlanságra és a szűkebb vagy a szélesebb értelmezésből fakadó ellentmondásokra vezeti vissza, mondván, hogy a kritikák jórészt ezekből erednek. Magának a biztonságnak a fogalmát nem is próbálták „ráhúzni” a koncepcióra, vagy fordítva, mert annak meghatározottsága egyértelműen csak a veszélyekre épült. A koncepció azonban nem csak úgy „magától” született és nem csak „spontán” módon tették közzé. Az 1994-es Emberi Fejlesztési Jelentés 88. oldalán Jan Tinbergen (1903-1994) holland közgazdász - aki Ragnar Frisch-sel közösen kapta meg az első közgazdasági Nobel-éremét 1969-ben, a gazdasági folyamatok elemzésére kidolgozott és alkalmazott dinamikus modellekért - egy figyelemreméltó írását lehet olvasni. Címe: „Global governance for the 21st century” (*Globá-*

---

³¹⁷ Al-Rodhan, Nayef: Multi-Sum Security: The Five Distinct Dimensions, Eidgenössische Technische Hochschule Zürich, Center for Security Studies, 13 May 2009, <http://www.css.ethz.ch/en/services/digital-library/articles/article.html/124192/pdf> (Letöltve: 2018.07.12.)

³¹⁸ Liotta, P.H. and Owen, Taylor: Sense and Symbolism: Europe Takes On Human Security (*Értelem és szimbolizmus: Európa felvállalja az emberi biztonságot*), 2006. <https://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/articles/06autumn/liotta.pdf> (Letöltve: 2018.03.23.)

lis kormányzás a 21. századra)³¹⁹. Egy folyamatokban és rendszerekben gondolkodó közgazdász számára egyértelmű volt, hogy a koncepciót be kell ágyazni a már meglévő és működő folyamatokba és rendszerekbe, mégpedig globális megközelítéssel, különben nem fog megvalósulni. (*Erre a szövegrészre nem sűrűn szoktak a kutatók hivatkozni!*) A hidegháború után az ENSZ helye és szerepe is módosult és szüksége volt minden olyan megoldásra, ami a kialakult új helyzet kezelését elősegíthette. Az ENSZ nem szuprancionális szervezet, ezért az érdekérvényesítés terén korlátozott potenciállal rendelkezett és rendelkezik. A nemzetközi érdekérvényesítés pedig a nemzeti szuverenitás rovására történhet elsősorban. A „Global governance” vagyis a világkormányzás kifejezés, bár képviselői következetesen kerülnek a világkormány megnevezést, és hangsúlyozzák, hogy ez nem jelent világkormányt, a nemzetállamok körében nem igazán népszerű, sőt kifejezett ellenállást váltott ki. Jan Tinbergen a világkormányzásra vonatkozóan az alábbiakat fogalmazta meg 1994-ben: *Az emberiség problémáit a nemzeti kormányok többé nem tudják megoldani. Amire szükség lenne, az egy világkormány. Ezt legjobban az Egyesült Nemzetek rendszerének megerősítésével lehetne elérni. Bizonyos esetekben ez azt jelentené, hogy megváltoztatnák az ENSZ ügynökségek szerepét és a tanácsadásból a végrehajtáshoz térnének át. Így pl. a FAO a lenne a világ Mezőgazdasági Minisztériuma, az UNIDO lett a Világ Ipari Minisztériuma és az ILO a Világ Szociális Minisztériuma.*

Más esetekben azonban teljesen új intézményekre lenne szükség. Ezek közé tartozhat például egy állandó Világrendőrség, amely felhatalmazást kaphat arra, hogy a nemzeteket beidézze a Nemzetközi Bíróság elé, vagy más, speciálisan létrehozott bíróságok elé. Ha a nemzetek nem tartják be a Számvevőszék ítéletét, lehetővé kell tenni a nem katonai és katonai szankciók alkalmazását velük szemben. Más intézmények közé tartozhatna egy Óceáni Hatóság (a tengerek új törvénye alapján) és egy hasonló Űrhajózási Hatóság, amely olyan ügyekkel foglalkozik, mint a világűr, a légi közlekedés és az információs műholdak.

---

³¹⁹ HUMAN DEVELOPMENT REPORT 1994., Published for the United Nations Development Programme (UNDP) New York, Oxford, Oxford University Press 1994, Copyright ©1994 by the United Nations Development Programme 1 UN Plaza, New York, New York, 10017, USA, ISBN 0-19-509170-1(paper); ISBN 0-19-509169-8 (cloth) Global governance for the 21st century (*Globális kormányzás a 21. századra*)(88.old.) (Szerző által készített tartalmi kivonat)

http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf (Letöltve: 2017.10.13.)

De a legfontosabb új intézmények egyike lenne a Világ Pénzügyi Kincstár és a Világ Központi Bankja. A Világ Pénzügyi Kincstár a világ pénzügyminisztériuma lesz. Fő feladata a Világ Pénzügyi Kincstár számára szükséges források összegyűjtése a globális, automatikus adózás egy vagy rendszeren keresztül. Arra az esetre pl., ha a tagállamok kormányainak hozzájárulásai késedelmet szenvednének, rendelkezni kellene olyan pénzeszközök rendelkezésre bocsátási lehetőségével, ahol sürgősen szükség van rá. Ezen kívül a Világ Központi Bankja egy reformált IMF-en alapulna, amely többek között a monetáris, banki és tőzsdei politikákkal foglalkozik.

Ahogy minden nemzetnek van egy jövedelem-újraelosztási rendszere, ezért egy megfelelő "világfinanszírozási politikának" is kell lennie, amelyet a Világ Pénzügyi Kincstár és a Világ Központi Bankja hajt végre. Az újraelosztás a 20. század központi politikai kérdése. Hasznos összehasonlítani ezt a jól irányított nemzetek helyzetével. A társadalombiztosítási ellátásokon keresztül elosztott GDP aránya nagymértékben eltér országonként. Két fő tényező magyarázza a különbséget: a fejlődés szintje és az ország társadalmi-politikai politikája. A fejlesztési együttműködés révén nemzetközi szinten is újraelosztást kell biztosítani. Mennyit kell az ipari nemzeteknek a fejlődő országok rendelkezésére bocsátani?

1970-ben az ENSZ Közgyűlése úgy határozott, hogy 0,7% -ra van szükség. 1991-re az OECD-országok tényleges átlaga mindössze 0,33% volt. Az ENSZ célkitűzése azonban túl alacsony. Az 1970-es és 1980-as években a fejlődő és az ipari országok közötti szakadék kiszélesedett. Ennek megakadályozása érdekében a GDP-vel egyenértékű támogatásra lenne szükség. Ahogy a világgazdaság egyre inkább integrálódik, a világ jövedelmének újraelosztása hasonlóná válik a jól irányított nemzetek körében. E javaslatok némelyike kétségkívül elterjedt és a mai politikai lehetőségek horizontján túlmutat. De ma a mai idealisták a jövő realistái is.

Közgazdasági szempontból a folyamat- és rendszerillesztésre tehát kezdettől fogva létezett egy elképzelés, amely a politikai keretet is képes lett volna körülhatárolni, de éppen a várható következmények miatt a nemzetállamok számára nem volt "szalonképes".

(Azonban azt is meg kell jegyezni, hogy a politikai kényelemre és az analitikus könnyűségre való felkészülésnek a politikai koherencia feletti álláspontjára reagálva az emberi biztonság koncepciója most központi szerepet tölt be a globális kormányzás integrált megközelítésében³²⁰.)

---

³²⁰ Betts, A., Eagleton-Pierce, M., 2005. Editorial Introduction: Human Security. *St. Antony's International Review*, 1(2), 5-10.
https://www.researchgate.net/publication/233696791_Editorial_Introduction_%27Human_Security%27 (Letöltve: 2018.09.30.)

De hogyan lehetne a biztonság oldaláról is kivitelezni az illesztést? A biztonság garantálásának kihívása napjainkban óriási és egyedülálló probléma - mind az egyén védelme, mind a területi integritás, mind a politikai stabilitás és a gazdasági jólét kollektív érzése szempontjából – amelyben egyidejűleg egyfajta kétértelműség és az átalakulás dinamikájának gondolata keveredik. A biztonság a jelen időszakban „megfoghatatlan” és minden eddiginél jobban beágyazódik a lokalizáció és a globalizáló erők közötti kölcsönhatásba. Amikor az „emberi ügyek” egyre zavarosabbá és egyre inkább kölcsönösen függővé válnak, a biztonság már nem egyszerű kérdés, és nem merül ki a katonai felkészültség és a hatékony nemzetközi szövetségek fenntartásában. A politikai döntéshozóknak jobban el kell tudni igazodni olyan körülmények között, amelyek "sokkal diffúzabbak, sokoldalúbbak és bizonytalanabbak", mint a korábbi generációk esetében, és egy olyan "sakk-táblán" folyik játszma, ahol a nemzetközi és a hazai szereplők tranzakciói hálózatot alkotnak, és a magánszereplők ezen a táblán nem kiszámíthatóan jelennek meg, és nem is szabályozhatóak, mert a szabályok még nem kerültek meghatározásra. Mindezt azzal együtt kell kezelni, hogy a fenyegetések valódi természete továbbra is nagyon összetett és bonyolult, és ahol nehéz megítélni, hogy mi mit jelent és veszít vagy nyer³²¹.

Richmond megközelítésében az ENSZ megváltoztatta a világot. A filozófia, amelyre különböző formákban az emberi biztonságot alapozták, központi szerepet játszott a normatív és jogi értelemben vett, a világ számos békefenntartó és béketeremtő környezetében. Az ENSZ megközelítése módosította a korábbi hozzáállást a nemzetállami szuverenitáshoz és ezzel együtt az állam alapú biztonság alapjait. Az emberekkel és az emberiséggel kapcsolatos kérdések általánosságban is viták tárgyává váltak, mivel az állami szuverenitás és a hatalom modernista fogalma lágyabb (*soft*) lett. Természetesen ez a folyamat nem volt egyértelmű, és a nemzetközi szereplők és tudósok még mindig általánosan feltételezik és képviselik, hogy az állami biztonság a legfontosabb, és az ENSZ-nek (csak) kormányközi szerepe van.

Az emberi biztonság mindig is radikális koncepció volt, radikális politikai következményekkel, és a visszaható mutatói a helyi és a nemzetközi elszámoltathatóság felé is mutatnak. A koncepció a témakörökből (veszélyek) kifolyólag egy igazságosabb és békésebb világot hirdet. De ez egy sor feszültséget is generál. Kontextuális irányításnak kellene lennie, nem pedig

---

³²¹ Rosenau, James, N.: *New Dimensions of Security The Interaction of Globalizing and Localizing Dynamics*, First Published September 1, 1994 Research Article, George Washington University, Washington DC.
<http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0967010694025003003> (Letöltve: 2018.06.29.)

intézményi függésnek. Az emberi biztonság koncepciója a fentiekén kívül a kontextuális vitákban az emberi biztonság, és a liberális békefelfogás nemzetközi álláspontjait is képviseli. A folyamatos változásokhoz való igazodás következtében az emberi biztonság koncepcióját folyamatosan újraértelmezik és emiatt számos változata létezik, de mindez a humánus jegyében történik³²².

(Az ENSZ szerepét nem kisebbítve, ki kell jelenteni, hogy az emberi biztonság ENSZ általi megközelítésére vonatkozó kétértelműség az emberi fejlődés és az emberi biztonság közötti világos megkülönböztetés hiányára vezethető vissza. Mind az elméletben, mind a gyakorlatban a kettőt gyakran használt és használják egymással felcserélhető módon, ami jelentős zavart eredményez az emberi biztonsági diskurzus által kínált hozzáadott értékkel kapcsolatban. Az ENSZ-rendszerben szinte semmilyen kísérletet nem tettek az emberi biztonság és az emberi jogok elméleti és gyakorlati különbségeinek megfogalmazására. Ez napjainkig kiható következményekkel járt.)

A világpolitika humánbiztonsági menetrendjét gyakran úgy tekintik, mint ami koncepcionális kihívást jelent a biztonsági realiztikus megközelítésekkel szemben, amelyek mind a közelmúltig uralták mind a tudományos biztonsági tanulmányokat, mind pedig bizonyos mértékben befolyásolták a nemzetközi politika gyakorlatát. Ebből kifolyólag egyik fél sem tolerálja a másik elképzeléseit és azt „durva” beavatkozásnak tekinti³²³. Az ENSZ mellett az EU is az emberi biztonság koncepciójának markáns képviselőjévé és gyakorlati alkalmazójává lépett elő, ehhez stratégiákkal, programokkal, projektekkel és már kellő gyakorlati tapasztalatokkal is rendelkezik. A koncepció pozícionálása tehát több irányban is történik. A már említett szűkebb és szélesebb megközelítés közti vita nem csitult a kezdetek óta sem. Éppen a folyamat- és rendszerszemléletre utalva megjelentek a holisztikus megközelítések is. Az ENSZ Szellemi Történeti Projektje (*IHP=UN Intellectual History Project*) kapcsán is felmerült, hogy a holisztikus szellemiséget az ENSZ Alapszabály alapelve, Emberi Jogok Nyilatkozata is alátámasztja,

---

³²² Richmond, Oliver P. *Human(secur)ity and its Subjects*, HCRI, University of Manchester & School of Global Studies, Kyung Hee University, First Published March 1, 2013. International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis, http://www.academia.edu/1944319/Human_secu_rity_and_its_Subjects, (Letöltve: 2018.01.21.)

³²³ Ewan, Pauline: *The Human Security Agenda in World Politics*, (A emberi biztonság menetrendje a világpolitikában), GLOBAL SECURITY AND INTERNATIONAL POLITICAL ECONOMY - Vol. I . International Studies, University of Wales, UK , Encyclopedia of Life Support Systems (EOLSS), <https://www.eolss.net/Sample-Chapters/C04/E1-68-05.pdf> (Letöltve: 2018.06.12.)

mert a biztonság és a béke alapvető előfeltétele egy országon belül, ha minden emberi jogot egyenlően tiszteletben tartanak. A holisztikus megközelítéshez érv-anyagul szolgált az ILO alapelveinek egyike, amely szerint „Nemzetközi Munkaügyi Szervezetet abban a meggyőződésben hozták létre, hogy a társadalmi igazságosság az általános és tartós béke alapvető feltétele.” Az 1998-as Nemzetközi Munkaügyi konferencia már a globalizáció oldaláról vizsgálta a feltételeket és kifejtette: „Noha a globalizáció a gazdasági növekedés egyik eszköze, és a gazdasági növekedés a szociális haladás előfeltétele, a tény még tény marad, azaz hogy a globalizáció önmagában nem garantálja a haladást. Még számos közös értékeken alapuló alapvető szociális szabály szükséges ahhoz, hogy képessé tegyen minden érintettet arra, hogy méltó részét igényelhesse azokból a javakból, melyek létrehozásához hozzájárult.” „A Nyilatkozat célja, hogy összehangolja azokat igényeket, melyek a szociális haladás és a gazdasági haladás összhangjának megteremtését szorgalmazó nemzeti erőfeszítések ösztönzésére irányulnak, azzal az igénnyel, mely az egyes országok eltérő körülményeknek, lehetőségeknek és preferenciáinak tiszteletbe tartására vonatkoznak.”³²⁴

A prioritás igazolásának tipikus aspektusa az, hogy minőségileg különböző dolgokra meghatározzák a kiemelkedőnek vélt ok-okozati összefüggéseket valamely kiemelt tényező teljesítéséből vagy annak hiányosságából fakadóan. Mindenre a bizonytalanság ad a koncepció támogatói szerint választ és/vagy indokot. A bizonytalanságra alapozott diskurzus az ok-okozati küszöböt, a robbanás- vagy átbillentési pontot, a (kiválasztott) stressz szintjét veszi alapul, amelyen túl, vagy általa a negatív hatások drámai feltűnése következhet be. Kiemelésre kerül, hogy például a stressz tényezők bizonyos szintjei és kombinációi drasztikus károkat okozhatnak az emberi egészségre nézve, beleértve a várható élettartamot is, sőt egyes kombinációk korai halált is okoznak³²⁵.

---

³²⁴ A munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló ILO nyilatkozat és a nyilatkozat követő eljárása, melyet a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia nyolcvanhatodik ülészakán fogadott el Genfben, 1998. június 18-án, ILO, https://www.ilo.org/public/english/standards/declaration/declaration_hungarian.pdf (Letöltve: 2018.12.26.)

³²⁵ Gasper, Des: The Idea of Human Security, Pre-final version of a chapter that appeared in 2010 in K. O'Brien, A. L. St. Clair, B. Kristoffersen (eds.), *Climate Change, Ethics and Human Security*, Cambridge: Cambridge Univ. Press, 23-46.old. A longer earlier version appeared as an ISS Working Paper, <http://repub.eur.nl/res/pub/21572/> and as Garnet Working Paper 28/08, http://www.garnet-eu.org/fileadmin/documents/working_papers/2808.pdf. https://www.researchgate.net/publication/289025826_The_idea_of_human_security (Letöltve: 2017.12.22.)

11.2 Mércék, értékek, mértékek gazdag választéka

A szélesebb és szűkebb emberi biztonsági koncepció felfogás ellentmondásainak enyhítésére született meg a „küszöbérték” gondolata. A megoldásnak kikiáltott elképzelést azonnal komoly kritikák is érték. Mary Martin és Taylor Owen azonnal reagáltak a koncepció védelmében³²⁶. A küszöbérték-megközelítés a konceptuális túlterheltséggel foglalkozik. A lényege abban van, hogy nem mindent lehet mindent prioritásként kezelni, és nem minden sorolható a biztonsági fenyegetések kategóriájába. Bár a széles körű megközelítés alapján végtelen lehet a károk száma, amelyek veszélyeztethetik az egyént, csak egy szint/mennyiség van, amely kritikusan és átfogóan fenyegeti az emberi biztonság koncepciójának lényegi magját. Ezek azok a dolgok, amit a szakembereknek, tudósoknak és politikusoknak meg kellene próbálniuk megérteniük, és azt, hogy a nemzetközi közösségnek a valós biztonsági fenyegetések kezeléséhez szükséges erőforrásokkal kellene foglalkoznia. A kritikák a részletekre irányultak. Owen szerint pl. az emberi egészséggel kapcsolatos, veszélyként megjelölt kérdések az egészségügy területén nem tartalmaz(hat)nak minden egészségügyi problémát. A kiemlések bizonyos küszöbértékekhez kötődnek, amelyek azonban nem általánosíthatók, hanem bizonyos mértékig történelmileg és gyakran társadalmilag is specifikusak³²⁷. Továbbmenve, ha a küszöbértékek nincsenek összehangolva, akkor a küszöbérték-különbség hiánya már önmagában aggodalomra adhat okot. Ez a hozzáállás kizárhat egyes területeket és be is emelhet, ha valamilyen ok miatt prioritási beavatkozás történik³²⁸.

A küszöbértékek meghatározása, valamilyen méréshez köthető. Ha nincs mérés, nincs mérték, akkor a kijelentések nehezen igazolhatók. Ha nem homogén közegről van szó, nehéz azonos mértékkel mérni, sőt van olyan dolog, amire nincs mértékegység. Ezért Owen a méréseknél fontosnak tartja a kapcsolódási pontok keresését olyan kategóriákkal is, mint a Globális Kör-

---

³²⁶ Martin, Mary and Owen, Taylor :‘The Second Generation of Human Security: Lessons from the UN and EU Experience’,(Az emberi biztonság második generációja: az ENSZ és EU-s tapasztalatok tanulságai),

International Affairs,86 (1), (2010), 211–224, 215-216.old. (Letöltve: 2018.12.29.)

³²⁷ Owen, Taylor: Conspicuously Absent? Why the Secretary General Used Human Security in All But Name. (Nyilvánvalóan hiányzik? Miért nem nevezte a főtitkár az emberi biztonságot a nevének?)*St. Anthony’s International Review*, 2005.1(2), 37-42. http://www.taylorowen.com/Articles/2005_STAIR.pdf (Letöltve: 2018.12.29.)

³²⁸ MacFarlane, N., and Khong Y.F., 2006. *Human Security and the UN – A Critical History*, Bloomington, IN: University of Indiana Press. 227. old. https://zodml.org/sites/default/files/%5BS._Neil_MacFarlane%5D_Human_Security_And_the_UN_A_.pdf (Letöltve: 2018.09.13.)

nyezetvédelmi Változás és az Emberi Biztonsági Projekt (*GECHS=Global Environmental Change and Human Security Project*) és a Humán Bizonytalansági Index (*IHI=Index of Human Insecurity*). stb.³²⁹ Owen is felteszi a tanulmányában a kérdést, hogy miért kellene egyáltalán mérni az emberi biztonságot? Természetesen válaszol is rá. Szakmai és politikai körökben is vitatott az a kérdés, hogy meg kell-e, meglehet-e mérni az emberi biztonságot vagy sem. A kritikusok azzal érvelnek, hogy mivel magas a mérésekkel kapcsolatos kifogások száma, valószínűleg nem (annyira) lényeges a mérés. Az egyik érv az, hogy a mérésnél előre meg kell határozni, hogy mit és hogyan mérnek. Mivel a mérés az emberi biztonságra irányul, tudni kell, hogy mi is tartozik ide. Mivel nincs konszenzusos definíciója az emberi biztonságúnak, így a kérdés megközelítése önmagában is eléggé problémás. További felvetés, hogy a "mérés" fogalma már önmagában kifejezi azt is, hogy van mit mérni és azt lehet mérni. Valóban van mit mérni? Owen a fentiek ellenére az emberi biztonság mérését a következő négy okból tartja szükségesnek elvégezni: (1) szerinte a mérés segíthet meghatározni az emberi biztonság gyakran félreérthető „fogalmát”; (2) a mérés olyan mintákat tárhat fel, amelyek egyébként nem lennének megfigyelhetők (bizonytalanságok azonosítása, ok-okozati összefüggések, számszerűsíthető hatások, jelenségek); (3) a valós oksági és korrelációs kapcsolatok bizonyításához szükséges a mérés; (4) a mérés önmagában is "objektív" bizonyítékot szolgáltat a tendenciákra, amelyek nagy jelentőséggel bírhatnak a politikai döntéshozatalban és a politikai vitákban, és befolyásolhatják a szóban forgó kérdés szakmai, politikai, nyilvános és médiabeli felfogását. Owen nevesíti a veszélyeket is, amelyeket két nagy csoportba sorol: (1) a közvetlen és (2) a közvetett veszélyek kategóriájába. Közvetlen veszélyek: (1) helyi, erőszakos bűncselekmények, a nőkkel és a gyerekekkel szembeni visszaélések; (2) regionális terrorizmus, népirtás, kormány általi visszaélések (elnyomás); (3) nemzeti-társadalmi erőszak, nemzetközi háború, banditizmus, etnikai erőszak; (4) nemzetközi és államok közti háború, tömegpusztító fegyverek alkalmazása, taposóaknák léte. Közvetett veszélyek: (1) szociális szint - az alapvető szükségletek kielégítésének hiánya, főleg élelmiszer, a víz és egészségügyi alapellátás; (2) betegségek, (3) foglalkoztatási megvalósítási szintjei; (4) a népesség növekedése vagy csökkenése; (5) a természeti ka-

---

³²⁹ Lonergan, Steve - Gustavson, Kent - Carter, Brian: *The Index of Human Insecurity, (Emberi bizonytalansági index)*

Department of Geography University of Victoria , Victoria, BC Canada, A Project of the Global Environmental Change and Human Security Program (GECHS), <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/apcity/unpan037033.pdf> (Letöltve: 2018.03.23.)

tasztrófák hatása; (6) globális népesség mozgások szintje és mértéke; (7) környezetkárosodás hatása; (8) egyenlőtlen fogyasztás. *(Megjegyzés: a veszélykategóriák egyes elemeinek összevonása bizonyos korrelációs hatások elemzése érdekében nem zárható ki, így a szempontok és kategóriák száma változhat.)*

A méréshez javasolt értelmezési tartományok és mutatók: (1) az egy főre eső jövedelem/bevétel (*GNP= bruttó nemzeti termék, gross national product*) vásárlóerő-paritással alakulása; (2) egészségügy-egészség skálásított minősége; (3) oktatás - írástudás aránya vagy általában évekhez kötött iskolai végzettség; (4) politikai szabadság - a társadalmi szabadság mércéje; (5) a választásokon részt venni képes felnőttek demokrácia-frakció képző képessége³³⁰.

Gaspar ennél továbbmegy. A méréseknél környezet és a társadalom emberi biztonságra gyakorolt hatását és összefüggéseit is mérlegelni kell. A haláleseteket fontos mutatónak tekinti.

Szerinte mindezt az ún. „erőszakos halálozási forgatókönyvek” igazolják. A súlyosan eladósodott gazdálkodók öngyilkosságai, és az esetek gyakoribbá válása India egyes részein példaként szolgálhatnak a forgatókönyvekre és erre gyakran történik hivatkozás is. A szerkezeti korlátok is központi szerepet játszanak az emberi biztonság elemzésében és értelmezésében. A sokat emlegetett fenntarthatósági kritérium is csak bizonyos feltételek mellett, racionális határokon belül érvényesíthető. A gyenge fenntarthatósági esély a környezeti közgazdaságtanban nem kap prioritást. *(Akkor mit mérnek?)* Például a kevésbé környezetkímélő tőkét nem lehet mindig azonnal helyettesíteni korszerű megoldással. A Föld regeneratív és éghajlati ciklusainak destabilizálását nem tudja kompenzálni egy adott környezetben több más tőketípus sem.

Az emberi biztonság felülvizsgálata során a biztonsági kérdések a minimális normatív küszöbértékek alá eső kockázatokra vonatkoznak. A biztonság ebben a megközelítésben azt jelenti, hogy az alapértékeket el kell érni vagy meg kell tartani. *(Ez utóbbi ellentmond a fejlődés elvének.)* A normatív küszöbértékek és ok-okozati küszöbök összekapcsolhatók, mert amikor egy normatív küszöbérték átlépésre kerül, akkor a rendszer, és ezáltal az egyes ember biztonsága is veszélybe kerülhet. *(Ebből következően tetszőleges té-*

---

³³⁰ Owen, Taylor. 2002. Body Count: Rationale and Methodologies for Measuring Human Security”. (Emberveszteség: logika és módszerek az emberi biztonság mérésére) Human Security Bulletin. October, Vol.1 No. 3.
http://www.taylorowen.com/Articles/2002_%20Body%20Count.pdf (Letöltve: 2018.04.23.)

nyezőket lehet veszélyesnek minősíteni.) Fontos kérdés, hogy az emberi biztonság kérdéseinek vizsgálatakor (mérésekor) tisztázni kell, mi is tartozik ide? Azok a dolgok, amelyek az alapvető értékeket fenyegetnek, vagy csak azok, amelyeket szándékosan idéztek elő, és amelyek nem tekinthetők az áldozatok saját felelősségének? Ezzel sok tényező akár ki is zárható a felsorolásból, így az áldozatok saját felelősségével kapcsolatos ügyek is (pl. a dohányzás miatti halálozás). A kapott mérési eredmények nem azonos tartományba tartoznak és sok esetben nem hozhatók össze az emberi biztonsággal.³³¹

A mérés értelmezése kapcsán komoly fogalmi gondok is felmerülnek. Noha a koncepció támogatói egyenesen lehetségesnek és szükségesnek tartják az emberi biztonság mérését, mást értenek alatta, mint ahogy azt a normál logika diktálná. Mire alapozzák mindezt? Abból indulnak ki, hogy létezik az emberi biztonság koncepciójának egy általános sémája, amely többé-kevésbé alkalmazható a világ minden társadalmára, és fontos részei számszerűsíthetők is lehetnek³³². Ha valami számszerűsíthető, akkor bizonyára lehetséges az emberi biztonság éves ellenőrzése (*megjegyzés: az ellenőrzés alatt a tanulmány szellemében Bajpai az **auditot** érti*), összevetése, folyamatba illesztve ugyanúgy, mint ahogyan az emberi fejlődést az ENSZ Fejlesztési Programja (UNDP) az Emberi Fejlesztési Jelentésben (HDR) évente megjeleníti. (*Ez az pillanat, amikor figyelmeztetni kell az Olvasót, hogy a párhuzam ellenére két különböző dologról van szó (audit és jelentés, illetve biztonság és fejlesztés) és nem lehet a kettőt egy „szabásminta” alapján összevetni és egymás analógiájaként felhasználni!*)

A „mérés” tehát egy konkrét auditot célozna meg. Bajpai az emberi biztonság kapcsán érdekes módon egy hagyományos megközelítést alkalmaz, azaz az emberi biztonság UNDP-féle megközelítésének megértése érdeké-

---

³³¹ Gasper, Des: The Idea of Human Security, Pre-final version of a chapter that appeared in 2010 in K. O'Brien, A. L. St. Clair, B. Kristoffersen (eds.), *Climate Change, Ethics and Human Security*, Cambridge: Cambridge Univ. Press, 23-46.old. A longer earlier version appeared as an ISS Working Paper, <http://repub.eur.nl/res/pub/21572/> and as Garnet Working Paper 28/08, http://www.garnet-eu.org/fileadmin/documents/working_papers/2808.pdf.
https://www.researchgate.net/publication/289025826_The_idea_of_human_security (Letöltve: 2017.12.22.)

³³² Bajpai, Kanti Prasad: 'Human Security: Concept and Measurement' (Emberi biztonság: koncepció és mérés), Kroc Institute Occasional Paper 19. 2000. Notre Dame, IN: Joan B. Kroc Institute for International Peace Studies.
http://www.conflict-recovery.org/bin/Kanti_Bajpai-Human_Security_Concept_and_Measurement.pdf (Letöltve: 2018.06.22.)

ben kísérletet tesz az ún. Baldwin-séma³³³ négy kulcsfontosságú kérdésére választ adni: (1) „biztonság kiért?” (2) „biztonság mely értékekre?” (3) „biztonság mely fenyegetésektől?” (4) „biztonság milyen módon?”

A fentiek szubjektív elemeket is tartalmaznak, de Bajpai az emberi biztonság auditját két tényezőre alapozza: (1) a növekedés vagy a visszaesés számszerűsítése; (2) a fenyegetésekkel szembeni fellépési képességek becslése. *(Megjegyzés: a migrációs és migrációkezelési folyamatok megközelítésében is felfedezhető ez az analógia. Ugyanakkor ki kell emelni, hogy a szubjektív elemek eltorzítják a Bajpai-féle számszerűsítés lényegét.)*

Hogyan működhet (elvileg) az emberi biztonsági audit? Két módon: mennyiségi és minőségi szempontból. Bajpai szerint az emberi biztonság mennyiségi mérése évente is megvalósítható. *(Adatokra, elemzésekre alapozva.)* Vagyis, párhuzamosan az Emberi Fejlesztési Index-szel (HDI= *Human Development Index*) és a korábban javasolt Humán Kormányzati Index-szel (*Humane Governance Index*³³⁴) ki lehet dolgozni egy Emberi Biztonsági Index-et (HSI= *Human Security Index*) is.

Bajpai szerint rengeteg adat áll rendelkezésre a HSI által megkövetelt nemzetközi és országon belüli összehasonlítások számára. A HSI segítséget jelenhetne a nemzeti és a nemzetközi prioritások meghatározásában, illetve átfogalmazásában. A HSI-trendvonalak és a HSI-elemek elemzése segíthet a kormányok és a nemzetközi intézmények politikai prioritásainak át- és újrendezésében. A finanszírozási minták, törvények és előírások, normák és szabványok, közigazgatási eljárások és megközelítések, valamint a társadalmi "célcsoportok" azonosítása „kalibrálhatóvá” válhat a változó HSI-pontszámokhoz. Sőt, támogatói szerint a HSI alapul szolgálhat az új társadalmi tudás létrehozására is. *(Ez a gondolat a world governance-ra vonatkozó elképzelést is támogatja.)*

Az emberi biztonság érvényes és megbízható mércéje az emberi fejlődés és a humánus irányítás - humán fejlettségi mutató és humán irányítási index mellett - helyet kapna az emberi állapot feltérképezésében is. Ezek és más intézkedések közötti összefüggések olyan érdekes kapcsolatokat fedhetnek fel, amelyeket jelenleg nem világosan vagy nem rendszerszerűen értelmez-

---

³³³ Baldwin, David, A.: The concept of security, (A biztonság koncepciója), *Review of International Studies*, 1997, 23, 5-26 Copyright© British International Studies Association, [https://www.princeton.edu/~dbaldwin/selected%20articles/Baldwin%20\(1997\)%20The%20Concept%20of%20Security.pdf](https://www.princeton.edu/~dbaldwin/selected%20articles/Baldwin%20(1997)%20The%20Concept%20of%20Security.pdf) (Letöltve: 2018.04.28.)

³³⁴ *Humane Governance Index*, http://www.economicconcepts.com/measurement_of_humane_governance.htm (Letöltve: 2018.07.21.)

nek. Maga az audit meghatározott méréseken, és az eltérések azonosításán alapszik. A mérésekhez Taylor Owen hat módszertant³³⁵ társított.

Mindegyik eltérő definíciót alkalmaz, és minden egyes megközelítés a veszélyek különböző kombinációját jelenti, különböző súlyozással és megközelítéssel. Ugyanakkor mindegyikük erősíti azt a mérési paradox helyzetet, hogy minél szélesebb a bekerült veszélyek köre (sok tényező), annál nehezebb az érdemi mérést megvalósítani. Owen megközelítésében mindegyik módszertan az UNDP 1994-es humán biztonsági koncepciójához köthető, de az alkalmazott mutatók terén van eltérés. A „mérési spektrumokat” egy táblázatba rendezte úgy, hogy a vízszintes sorokba az alábbi hat fogalom került ebben a sorrendben, a függőleges oszlopok pedig a UNDP jelentés hét veszélykategóriáját tartalmazta.: Általánosított Szegénységi Index³³⁶ (*GPI=Generalized Poverty Index*); Humán Biztonsági Audit (*HSA=Human Security Audit*); az Emberi Bizonytalanság Indexe³³⁷ (*IHI=Index of Human Insecurity*); Humán Biztonsági Jelentés (*HSR=Human Security Report*); Harvard School Közegészségügyi Koncepció (*Harvard School of Public Health*); Hummel: Faktorelemzési Elemzés (*Hummel: Factor Analysis*). A veszélyek: Economic security (*Gazdasági biztonság*); Food security (*Élelmezés biztonság*); Health security (*Egészségügyi biztonság*); Environmental security (*Környezeti biztonság*); Personal security (*Személyes biztonság*); Political security (*Politikai biztonság*); Community security (*Közösségi biztonság*).

Az összeállítás kapcsán felmerül a kérdés, hogy a megvalósíthatóság terén a már kész, származtatott adatokból álló mutatók és eltérő koncepciójú, értelmezésű és kontextusú probléma-megközelítésekből hogyan lehet egy új mutatót leképezni és azt esetleg tovább is bővíteni. Owen is problémaként jelöli meg az adatok hozzáférhetőségét, az integritás és az aggregáció meg-

---

³³⁵ Owen, Taylor. 2002. Body Count: Rationale and Methodologies for Measuring Human Security”. (Embervesztés: logika és módszerek az emberi biztonság mérésére) Human Security Bulletin. October, Vol.1 No. 3.
http://www.taylorowen.com/Articles/2002_%20Body%20Count.pdf (Letöltve: 2018.04.23.)

³³⁶ AZ ÁLTALÁNOS SZEGÉNYSÉGI INDEX. Elérhető a következő címen:
https://www.researchgate.net/publication/255570764_THE_GENERALIZED_POVERTY_INDEX

³³⁷ Lonergan, Steve - Gustavson, Kent - Carter, Brian: The Index of Human Insecurity, (*Emberi bizonytalansági index*) Department of Geography University of Victoria , Victoria, BC Canada, A Project of the Global Environmental Change and Human Security Program (GECHS), 1999.
<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/apcity/unpan037033.pdf> (Letöltve: 2018.03.23.)

valósítását, ami az általa írt tanulmány címében megjelölt paradoxonhoz vezetett.

A bonyolult kiinduláshoz kötött koncepcionalitás áttételes módszertana az egyes, konkrét esetek kapcsán kevésbé praktikus és analitikusan vitelezhető csak ki, azaz egyre nehezebbé válik az egyes módszerek autonóm változói közötti összesítés és differenciálás. Ez vagy jelentős hiányosságokhoz vezet, amikor összehasonlítunk egy-egy országot, vagy régi, problémás és megbízhatatlan, esetleg hiányos és valótlan adatokat használunk. Ez a paradoxon azt eredményezte, hogy az egyes módszerek szűknek bizonyultak, bár kivitelezhetőek vagy túl tágak és alkalmatlanok és / vagy pontatlanok lehetnek.

A Humán Biztonsági Audit (HSA) kivitelezését az alábbiak is nehezítik, esetleg meg is kérdőjelezhetik: az évente végrehajtásra tervezett emberi biztonsági auditot az egész világon megvalósítani objektív megközelítéssel szinte lehetetlennek tűnik. A témával foglalkozó szerzők két elemet emelnek ki (1) az egyéni fizikai biztonság és a szabadság közvetlen és közvetett veszélyeztetése; (2) a fenyegetések kezelése, nevezetesen a normák, intézmények előmozdítása, valamint a döntéshozatali struktúrák demokratizálódása / reprezentativitása. Azok a tényezők, amelyek nem igazán mérhetőek objektív módon és formában, kvalitatív módon értékelhetők, vagy megbecsülhetők lehetnek. Ezek a tényezők általában a globális és nemzetközi szinten, valamint a biztonsági audit "képességek" oldal helyett a "fenyegetések" oldalán találhatóak. Az ide vonatkozó számadatok, számok azonban a legjobb esetben is ellentmondásosak, tehát nehéz elemezni őket.

Bajpai rámutat a lehetséges auditok sebezhetőségére, mert pl. kérdés, hogy hogyan lehet meghatározni a kormányközi és kormányzati politikák mutatóit, annak érdekében, hogy bizonyos, az emberi biztonságot veszélyeztető folyamatoknak és gyakorlatnak véget lehessen vetni. A HSI értékek, a fejlődési, napi állapot mutatók, a tényleges és elvárt helyzet nem valószínű, hogy összhangban lesznek, amit bonyolíthat a minőségi értékelés szubjektivitása is.

Owen az általa új mérési módszertannak tartott megközelítésben a paradoxon ellensúlyozását a mérési problémák feloldásával oldaná meg.

(1) Adatok rendelkezésre állása = kizárólag a regionálisan is releváns veszélyeket kell azonosítani és mérni, amely végül a vonatkozó, országonkénti adatokból áll össze; (2) Adatintegritás = a szubjektív tényezőket illeszteni kell a méréshez, figyelembe kell venni helyi tudást, ismereteket és a szakterületek szakértőinek véleményét; (3) Adatösszesítés = az adatok felhasználása kövesse Földrajzi Információs Rendszerek (GIS= *Geographical Information System*) alkalmazásának elveit.

A fentiek egy bonyolult mérési, értelmezési rendszert mutatnak be, amely sok esetben vélelmezett, vagy bizonytalan adatokra, kevés elemi adatra és sok származtatott adatra épül. A hangzatos indexek felsorolása tovább nehezíti az egyes módszertanok társíthatóságát.

A faktorelemzés³³⁸ beemelése módszertanba további értelmezési kérdésekhez vezet, mert a társadalmi-gazdasági tényezők egymás közötti kapcsolatát, kölcsönhatását nehéz, sőt elképzelhetetlen a teljesség igényével számszerűsíteni, matematikai függvénykapcsolatként kezelni pedig egyenesen tévedés (is lehet). Ennek ellenére ma már eléggé elfogadott, hogy elkerülhetetlen a kvantitatív módszerek alkalmazása a társadalmi-gazdasági folyamatok elemzésében, ami a belső, bonyolult törvényszerűségek feltárását, valamint a vizsgált problémát lényegesen befolyásoló tényezők kiszűrését célozza meg. A faktorelemzés³³⁹ bizonyos megszorításokkal eleget tehet az említett követelményeknek. A mérési módszertant még színesebbé teszi a többek között az Emberi Szabadság Index³⁴⁰ (*HFI= Human Freedom Index*), amely bemutatja az emberi szabadság állapotát a világon egy széles körű felmérés alapján, s amely magában foglalja a személyes, polgári és gazdasági szabadságot. Az Emberi Szabadság Index az emberi szabadság széles körét mutatja be világszerte a személyes, polgári és gazdasági szabadságjogok 76-79 mutató felhasználásával, a világ 152 országának rangsorolására. Az index rangsorolja az országokat, amelyek 2008-ban kezdődnek, a legkorábbi év, amelyhez „elég megbízható” indexet lehet előállítani. Ezt az előzetes jelentést frissítik, majd ezt követően évente benyújtják, és újra frissítik.

A fentiek alapján elmondható, hogy az emberi biztonsági audit nem biztos, hogy a valóságban is audit, mert egy audit lényege abban fogható meg, hogy pontosan, akár szabványszerűen definiálni kell, mi az az állapot, amiből ki lehet indulni, ahhoz képest milyen eltérések, nemmegfelelések vannak. (*Auditálni kellene a migránsok és a befogadó/tranzit országok lakosságának biztonságát is? Az emberi biztonság értelmezése jelenleg nem ebbe az irányba tart.*) Az emberi biztonság elvont kategória, tehát az auditálási kísérlet a viszonylagos egyoldalúsága miatt elsősorban a politikai eszköztárat erősítheti. A származtatott adatokra épülő indexek kezelése túl sok

---

³³⁸ Csüllög Mária-Kiss Tibor: A faktorelemzés lényege és alkalmazási problémái, http://adattar.vmmi.org/cikkek/4272/letunk_1989.2_09_csullog_maria-kiss_tibor.pdf (Letöltve: 2018.07.24.)

³³⁹ A faktorelemzés alapja az, hogy az eredeti változókat, illetve a vizsgált rendszerre vonatkozó kvantitatív adatokat sűrített formában szolgáltatja, lényegesen kevesebb számú hipotetikus változó, úgynevezett faktor segítségével. A felhasználó dönt az elemzés más minta, bővített adatbázis, más faktor szám alapján való megismétlésének létjogosultságáról is.

³⁴⁰ HFI, <https://www.fraserinstitute.org/research/human-freedom-index> (Letöltve: 2018.07.15.)

szubjektív elemet visz be az elemzési folyamatba, ami torzítja az összefüggéseket. Az ún. egymásra való hivatkozás pedig a hiteltelenség irányába tolhatja el az elemzési/értékelési folyamatot. A migrációkezelési folyamat elemezése kapcsán feltételezhető, hogy az emberi biztonsági auditok és a hozzájuk kapcsolódó mérések módszertana nagy valószínűséggel nem támogatják a problémamegoldást.

11.3 Az emberi biztonság koncepciójának népszerűsítése és „tudományosítása”

Azt általánosan elismerik mind politikai, mind szakmai-tudományos körökben, hogy az emberi biztonság maga is szükséges, de nem elegendő előfeltétele az emberi fejlődésnek. *(Ezért rendszertanilag megfelelően kellene kezelni.)* Ha az emberi biztonság koncepciója valóban kiterjedne az összes legszükségesebb fenyegetésekre, akkor a fejlesztés összességében a társadalmi jólétre irányulna. Az emberi jogokat az emberi biztonság egyik összetevőjének kell tekinteni. Pl. a környezeti katasztrófák közül néhány, de nem mindegyikük érheti el a súlyossági küszöböt, hogy emberi biztonsági fenyegetéssé váljon, így az emberi jogok megsértésének sem minden esete jelent egyértelmű veszélyt³⁴¹. Nem véletlen, hogy az ENSZ kezdetektől fogva, igaz időnként változó intenzitással, de támogatta az emberi biztonság koncepcióját. De valami nehezítette az előrelépést: a koncepció megközelítése kétértelműségének politikai következményei különösen nyilvánvalóvá váltak az Emberi Biztonsági Bizottság (CHS) 2001-es megalakításával. A Bizottság felkérést kapott, hogy Sadako Ogata és Amartya Sen vezetésével *„népszerűsítse az emberi biztonság és annak alapelvei megértését a nyilvánosság előtt és próbálja elérni az elkötelezettséget és a támogatást az emberi biztonság koncepciójának fejlesztésével, a szakpolitikák kialakításának és végrehajtásának operatív eszközeivel, és javasoljon egy konkrét cselekvési programot az emberi biztonságot fenyegető kritikus és átfogó fenyegetések kezelésére”*. Promóciós kampány indult többek közt az arab országokra, Nyugat-Európára, Kelet-Ázsiára, Afrikára, Közép-Ázsiára, Délkelet-Ázsiára, Latin-Amerikára és a Karib térségre vonatkozóan is, erre kiadványok is készültek³⁴². *(A felsorolás csak példa jellegű.)*

---

³⁴¹ Owen, Taylor: “Are We Really Secure?: Challenges and Opportunities for Defining and Measuring Human Security,” *Disarmament Forum*, No. 2 (June 2004). http://www.taylorowen.com/Articles/2004_Disarmament_Forum.pdf (Letöltve: 2018.11.21.)

³⁴² Promoting Human Security: Ethical, Normative and Educational Frameworks in Western Europe, by J. Peter Burgess and Anthony Amicelle, Edien Bartels, Rocco Bellanova,

Az emberi biztonság széleskörű elfogadtatása érdekében számos tudományos szintű, szakmai, tudományos ismeretterjesztő, vagy éppen populista anyag is készült, amelyek az emberi biztonság összefüggéseire és más területekhez való viszonyára próbálják ráirányítani a figyelmet. Ez azonban sajnos nem minden esetben garantálja a lényeg pontos megértését, mert sokszor éppen az emberi biztonság, az emberi jogok, az emberi fejlődés viszonyrendszerének eltorzításához, félreértelmezéséhez vezethet.

Az ENSZ Emberi Biztonsági Alapja támogatásával az ENSZ Emberi Biztonsági Egysége 2016-ban egy Emberi Biztonsági Kézikönyvet³⁴³

Alfio Cerami, Erik Eggum, Gunhild Hoogensen, Sonja Kittelsen, Kim Knibbe, Martijn de Koning, Khalid Koser, Keith Krause, Oscar Salemink

UNESCO 2007, SHS/HS/2007/PI/04

<http://jpeterburgess.com/wp-content/uploads/2010/02/Burgess-et-al-Promoting-Human-security.pdf> (Letöltve: 2018.08.21.)

Van Wyk, Jo Ansie k: Promoting human security: ethical, normative and educational frameworks in Africa, UNESCO 2007, SHS/HS/2007/PI/04

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000154406?posInSet=1&queryId=N-EXPLORE-672e933e-4d12-4865-bf01-6f186df99bf0> (Letöltve: 2018.08.21.)

Shin-wa Lee : Promoting human security: ethical, normative and educational frameworks in East Asia, UNESCO 2004, SHS/FPH/PHS/2004/PI/H/1,

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000138892> (Letöltve: 2018.08.21.)

Tabyshalieva, Anara :Promoting human security: ethical, normative and educational frameworks in Central Asia, UNESCO 2006, SHS/2006/PI/H/6

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000149376> (Letöltve: 2018.08.21.)

Amitav, Acharya : Promoting human security: ethical, normative and educational frameworks in South-East Asia, UNESCO 2007, SHS/HS/2007/PI/03

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000151821?posInSet=1&queryId=N-EXPLORE-08701e0a-fe0f-4779-833c-14a3bab6351c> (Letöltve: 2018.08.21.)

Chourou, Bechir : Promoting human security: ethical, normative and educational frameworks in the Arab States, UNESCO 2005 SHS/FPH/PHS/2005/PI/H/2

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000140513> (Letöltve: 2018.08.21.)

Fuentes, Claudia F. – Aravena, Francisco Rojas: Promoting human security: ethical, normative and educational frameworks in Latin America and the Caribbean, UNESCO 2005

,SHS/FPH/PHS/2005/PI/H/1 https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000138940_eng

(Letöltve: 2018.08.21.)

³⁴³ Human Security Handbook, An integrated approach for the realization of the Sustainable Development Goals and the priority areas of the international community and the United Nations system,

Human Security Unit United Nations, (*Emberi biztonsági kézikönyv, integrált megközelítés a fenntartható fejlődési célok megvalósításához és a nemzetközi közösség és az ENSZ rendszerének kiemelt területeihez*)

January 2016. © Copyright 2016. United Nations

<https://www.un.org/humansecurity/wp-content/uploads/2017/10/h2.pdf>

(Letöltve: 2018.06.12.)

(*Human Security Handbook*) adott ki, amely a szakemberek és a döntéshozók részére útmutatójaként készült, hogy hogyan integrálható az emberi biztonsági megközelítés a munkájukba, és áttekintést nyújt azokról az elvekről, amelyek a megközelítést és hozzáadott értéket tükrözik. A Kézikönyv felvázol egy lépésenként ütemezett analitikai folyamatot az emberi biztonsági kezdeményezések megtervezésére és végrehajtására, és útmutatást ad a megközelítés hozzáadott értékének kiértékeléséhez. Az emberi biztonság megközelítése és hozzáadott értéke az Egyesült Nemzetek rendszerében az emberi biztonsági koncepció alkalmazásának erősítését szolgálja a humánbiztonsági programokban és a nemzeti tervekben. További Kézikönyvek³⁴⁴, útmutatók, ismertető, tankönyvek, stb. (pl. OCHA Operational Manual) szinte évente kerülnek kiadásra. Ezen a téren az ENSZ és intézményei kellő aktivitással lépnek fel és hasonló törekvés tapasztalható az EU-s megközelítésekben is. Amartya Sen szerint ennek meglelt az eredményei is. A széles körű tájékoztatás, felmérés és jelentések eredményeként az emberi biztonság most már egy részletes és jól kutatott, a nemzetközi fejlődés diskurzusában és elméletében gyökerező koncepció kialakulását mutatja be. Ugyanakkor felveti, hogy míg a fejlesztés az igazságos növekedés és a fenntarthatóság elérésére összpontosít, az emberi biztonság tovább közelíti a „túlélés veszélyét, a mindennapi élet folytatódását és az emberi méltóságot”. Nagy hangsúlyt fektet a szabadság védelmére, és jelentős értéket tulajdonít a személyes felhatalmazásnak³⁴⁵.

A leegyszerűsítések a jobb megértetési szándék mellett azonban gyakran éppen az ellenkező hatást váltják ki. Néhány példa: (1) a „Routledge Handbook of Human Security” című kiadványban³⁴⁶ szerepel egy háromszögre épülő ábra, az alábbi szöveggel: _A háromszög felső csúcsán - szabadság a félelemtől, az emberi biztonság az emberekre összpontosít, fenyegetés lényege: túlélés, mit csinál: védelem; a háromszög jobb alsó csúcsán - emberi fejlődés, szabadság a nélkülözéstől, az emberi biztonság növeli a kockázatokkal szembeni biztosítást, fenyegetés lényege: megélhetés, mit csinál: ellátás; a háromszög bal alsó csúcsán: emberi jogok, szabadság az elnyomástól, fenyegetés lényege: méltóság, mit csinál: felhatalmazás. (2) Az

---

³⁴⁴ Routledge Handbook of Human Security (Routledge Handbooks) 1st Edition, 2013. <https://www.amazon.com/Routledge-Handbook-Human-Security-Handbooks/dp/0415581281> (Letöltve: 2018.06.12.)

³⁴⁵ Sen, Amartya., *Development as freedom* (Oxford: Oxford University Press, 1999). <http://www.c31.uni-oldenburg.de/cde/OMDE625/Sen/Sen-intro.pdf> (Letöltve: 2018.06.12.)

³⁴⁶ Tadjbakhsh, Shahrbanou: In Defense of the Broad View of Human Security, In: Routledge Handbook of Human Security , Adobe ISBN: 9781134619733 <https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/97811315885926.ch3> (Letöltve: 2018.02.13.)

ENSZ ideológiai törekvései keretében az emberi biztonság és az összefüggései szemléletesen az alábbiakban kerülnek megjelenítésre: egy szabályos tetraéder (háromszög alakú határoló lapokkal) az alap. A csúcson „globális demokrácia”, egyik alsó csúcson „emberi biztonság”, a másik alsó csúcson „emberi fejlődés”, a harmadik csúcson „átlátható és univerzális emberi jogok”³⁴⁷ Tadjbakhsh az emberi biztonság koncepciójának két évtizedes történeti és értékelő áttekintésével foglalkozó munkájában szintén egy ábra segítségével mutatja be az összefüggéseket. Középen egy egyenlő oldalú háromszög, annak csúcsainál egy-egy ovális alakzat. A felső ovális alakzatban: biztonság - az emberi biztonság az emberekre fókuszál. Bal alsó ovális alakzatban: emberi fejlődés – az emberi biztonság, biztosítás a kockázatokkal szemben. Jobb alsó ovális alakzatban: emberi jogok – az emberi biztonság a jogokat a félelemtől való szabadságra váltja stb. Magában a háromszögben: az ember biztonság az összetevői közötti kapcsolat megteremtésével egy hármasság keretét alakítja ki³⁴⁸. A leegyszerűsítés egyes esetekben komoly következményekkel járt eddig is, mert az emberi biztonság koncepciója gyakorlatilag egy érzelmekre ható „Jolly Joker”-ként használható akkor, ha a klasszikus biztonság kereteibe valamely érdekmotivációs mechanizmus nem illeszthető be. A koncepció jellegénél fogva, a veszélyekre hivatkozva mintegy felülírja a realitásokat és az emberi jogok fundamentalista értelmezésével, az emberi fejlődés igényének kikényszerítő jellegű felhozásával „önjáróvá” vált és szuverenitás elleni fellépés nyílt vagy burkolt bázisát képezheti.

Ezek után talán jogosan merül fel a kérdés, hogy az emberi biztonság tudományos és ismeretterjesztési beillesztési kérdése is. Tudományos kategória az emberi biztonság koncepciója?

Az emberi biztonság koncepciója megjelent és jelenik a tudományos írásokban is, akár hivatkozási szinten, akár önálló értelemben, vagy valamely érdek képviselőjében. Felmerül a kérdés, hogy mennyire tekinthető tudományosnak maga a koncepció? Ha abból indulunk ki, hogy megfelelő elmélet, intézményrendszer, szakirodalom, kommunikáció már elegendő ahhoz, hogy valamely elmélet vagy koncepció „tudományosnak” tűnjön. Ha valaki valamely koncepciót képvisel, propagál, akkor az, nem biztos, hogy tudós, a

---

³⁴⁷ Therien, Jean-Philippe: The United Nations ideology: from ideas to global policies, *Journal of Political Ideologies*, 2015 Vol. 20, No. 3, 221–243. old. <http://dx.doi.org/10.1080/13569317.2015.1075262>, http://fbemoodle.emu.edu.tr/pluginfile.php/56868/mod_resource/content/1/Un%20Ideology.pdf (Letöltve: 2018.02.13.)

³⁴⁸ Tadjbakhsh, Shahrbanou: Human security twenty years on, Executive summary, The Norwegian Peacebuilding Resource Centre (NOREF Expert Analysis – June 2014, <https://www.files.ethz.ch/isn/181368/540cb240aa84ac7133bce008adcde01f.pdf> (2018.02.23.)

helyzetből adódóan lehet akár aktivista is. Kérdés, hogy az emberi biztonság koncepciója esetében mivel is állunk szemben?

Ha a tudományosság kritériumaiból kiindulva keressük az egzaktság és az ellenőrizhetőség tényét, akkor azonnal sok kérdés merül fel. Az egzaktsággal szemben minimum követelmény, hogy a fogalmak, a folyamatok pontosan definiáltak, és természetesen az adott kontextusokban egyértelműen jelenjenek meg. (1) Az emberi biztonságnek nincs elfogadott definíciója. (2) Olyan összefüggésekre hivatkozik, amelyek vitatottak. (3) Az állítások nem minden esetben követik a (formál)logika és a metodológia általános szabályait. (4) Problémát jelent az ellenőrizhetőség a megismételhetőség garantálása. (5) A koncepció kapcsán sok a vélelmezés, feltételezések támasztják alá az egyes állításokat, azok gondolatilag nem mindig reprodukálhatók, vagy a gyakorlatban kipróbálhatók. (6) Az emberi biztonság koncepciójával összefüggő megállapítások nem mindig általános érvényűek, bár annak igyekeznek a támogatói feltüntetni, hanem főleg egyedi esetekre, helyzetekre, történésekre vonatkoznak. (7) Kérdés: beszélhetünk-e elméletről az emberi biztonság kapcsán keletkezett ismeretek vonatkozásában? (8) Az emberi jogok, az emberi fejlődés és az emberi biztonság kérdéskörében a megközelítések érzékelhetően keverednek, a napi, operatív szintű tapasztalatok, a személyes hozzáállás következtében az ún. szerzőhöz és helyzethez köthető, olyan „privát” elméletek alakulhatnak ki, amelyek egy kritikus tömeg elérésekor már eljuthatnak az általánosítás szintjére. (8) Ez visszafelé is működik, mert a tudományosnak deklarált elméleteket direkt módon kívánja az emberi biztonság koncepciója az egyedi esetekre alkalmazni. Az elmélet csak irányt mutat és minden eset egyedi. (9) Az előző két gondolathoz kapcsolódva az emberi biztonság koncepciója kapcsolódó érvelési mechanizmus csapdahelyzetet teremt, mert a saját érveit tekinti csak relevánsnak és követendőnek. (10) Az emberi biztonság koncepciója a széleskörű, kutatás-ként megjelenő szakirodalom ellenére terminológiai problémákat generál, mert a feltételek módosulása esetén az eredeti jelentés változhat. (11) Az emberi biztonság koncepciója úgy kísérli meg kiiktatni, ignorálni a meglévő biztonsági, emberi jogi, fejlődési paradigmákat, hogy újabbakat hoz létre, nem biztosítva azok beágyazását a már meglévő folyamatokba, rendszerekbe. A modellek, definíciók, szinonimák keverednek. (12) Felmerül a kérdés, hogy az emberi biztonság kapcsán születő írások összessége szakirodalomnak tekinthető-e, és ez mennyiben releváns a koncepció alátámasztása esetében? (13) A hivatkozásokkal történő megerősítés mennyiben releváns, ha az egymásra való hivatkozás formájában dominánsan van jelen? (14) Nemzetközi szervezetekre való hivatkozás mennyiben tekinthető tudományosnak? (15) Az emberi biztonság koncepciója igyekszik univerzális megállapí-

tásokat tenni, ugyanakkor maga koncepció éppen a kivételeken alapszik. Ha van kivétel, akkor nincs univerzalitás. (16) A statisztikus általánosítások, minták a koncepció megalapozottságát kívánják alátámasztani, ami túlzott általánosítást eredményez. (17) Az emberi biztonság koncepciója sok esetben származtatott (nem elemi), hozzáférhetetlen, vélelmezett, azonos kontextusban nem mindig értelmezhető adatokra hivatkozik. (18) Az emberi biztonság koncepciója kapcsán, a megállapítások között számos valószínűségi összefüggéseken alapuló, "törvényszerűségnek" nevezett olyan megfogalmazás is található, amelyek ok-okozati összefüggésekkel nem igazolhatók. (19) Az emberi biztonság koncepciója valamely elgondolás alapján kialakított „index”-kel kívánja önmagát igazolni.

Az egyértelműen megállapítható, hogy az emberi biztonság koncepciója elkötelezettséggel vagy kritikával párosul. Mindkettőhöz megfelelő motiváció társul, ami megjelenik a hozzá való viszony deklarációjában. Az érdek és a motiváció érvényesítése változással jár, ami végbe mehet, globális, nemzetközi, társadalmi, közösségi szinten. Az emberi biztonság koncepciója nemzetközi érdekérvényesítési mechanizmusokra támaszkodva globális hatást kíván kiváltani, a meglévő folyamatokhoz, rendszerszerekhez való illesztés mellőzésével.

Analógia alapján: Az intellektuális diszciplínák határai átjárhatóak: ennek következtében a biztonsági tanulmányok pontos területének körvonalazására irányuló minden erőfeszítés valamelyest önkényes. A biztonsági szakértők más társadalomtudósokhoz hasonlóan három fontos tevékenységet folytatnak: (1) elméletet alkotnak, azaz logikailag összefüggő oksági álláspontokat dolgoznak ki érdekek sajátos jelenségének magyarázatára; (2) elméletet tesztelnek, azaz megkísérik a versengő elméletek ellenőrzését, korrigálását és finomítását oly módon, hogy bizonyítékok tudományosan kiválasztott együttesével való összevetéssel tesztelik azok előrejelzésit; (3) elméletet alkalmaznak, azaz a létező ismereteket sajátos politikai problémák megvilágítására használják fel³⁴⁹.

Az emberi biztonság koncepciójának tudományos (akadémikus) megalapozottsága megkérdőjelezhető, a koncepciót képviselők aktivista jellege viszont megkérdőjelezhetetlen. Maga koncepció csak azért lehetett és lehet életképes, mert az adott szituációban jobb megoldás nem kínálkozott, vi-

---

³⁴⁹ Walt, Stephen M.: A biztonsági tanulmányok reneszánsza, In: Nemzetközi biztonsági tanulmányok, Önértelmezés és viták a hidegháború utáni korszakban, Biztonság a XXI. században sorozat, sorozatszerkesztő: Tóth Péter, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2006, ISBN 963 327 412 5(10-25.old.)

szont valamilyen megoldásra szükség volt és ezt a vákuumot töltötte ki a koncepció a maga megoldásnak mutatkozó ellentmondásosságával. Az eddigi következetes ENSZ-képviselése és az EU-s aktivitás is determinálja a mellette való támogató kiállást. Már ez a tény önmagában is újabb ellentmondásokat eredményezett és tovább erősíti a kialakult problémaspirál elmélyülését.

"Today's narrative about migration has become unacceptably toxic and negative."³⁵⁰

„Napjaink migrációról szóló narratívái elfogadhatatlanul mérgezővé és negatívvá váltak.”

“[Migration] has to be managed in a responsible manner which is not always being done right now. We all have a responsibility toward people on the move.”³⁵¹

„A [migrációt] felelősségteljesen kell kezelni, ami most nem mindig történik így. Mindannyian felelősek vagyunk a mozgásban lévő emberekért.”

„International migration is a complex phenomenon that touches on a multiplicity of economic, social and security aspects affecting our daily lives in an increasingly interconnected world. Migration is a term that encompasses a wide variety of movements and situations involving people of all walks of life and backgrounds. More than ever before, migration touches all States and people in an era of deepening globalization. Migration is intertwined with geopolitics, trade and cultural exchange, and provides opportunities for States, businesses and communities to benefit enormously.”³⁵²

„A nemzetközi migráció egy komplex jelenség, amely olyan gazdasági, társadalmi és biztonsági tényezők sokaságát érinti, amelyek hatást gyakorolnak mindennapi életünkre mai világunkban, ahol egyre inkább minden mindennel összefügg. A migráció fogalmába tartozónak tekintjük a legkülönbözőbb vándorlásokat és az ahhoz kapcsolódó élethelyzeteket, függetlenül az abban érintettek társadalmi helyzetétől. Az egyre kiteljesedő globalizációnak köszönhetően a migráció mára valamennyi államot és nemzetiséget érinti. A migráció szorosan összefonódik a geopolitikával, a keres-

---

³⁵⁰ IOM Deputy DG Laura Thompson at the World Economic Forum 2017. <https://www.iom.int/fr/press-room/quote-of-the-day> (Letöltve: 2019.01.12.) Saját fordítás.

³⁵¹ IOM Director General William Lacy Swing. <https://www.iom.int/fr/press-room/quote-of-the-day> (Letöltve: 2019.01.12.) Saját fordítás.

³⁵² WORLD MIGRATION REPORT 2018, International Organization for Migration (IOM) ISSN 1561-5502; ISBN 978-92-9068-742-9; e-ISBN 978-92-9068-763-4, https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en.pdf (Letöltve: 2019-01.30.) Saját fordítás.

kedelemmel és a kultúra exportjával, ezáltal soha nem látott előnyök kiaknázást kínálja államoknak, vállalatoknak és közösségeknek.”

„Öt éve nem érkezett olyan kevés illegális migráns Európába, mint tavaly, amikor nagyjából 150 ezer embert regisztráltak a tagállamok külső határain. Az Európai Unió part- és határvédelmi ügynöksége friss jelentése szerint a tavaly érkezettek száma 92 százalékkal alacsonyabb volt a migrációs válság csúcspontján, 2015-ben regisztrált több mint egymilliónál.”³⁵³

---

³⁵³ Frontex: Ötéves mélyponton az illegális bevándorlók száma, 2019. január. 04.
https://hvg.hu/vilag/20190104_frontex_jelentes_melypont_illegalis_bevandorlas_migracio_migrantsok (Letöltve: 2019-01.30.)

12. Az emberi biztonság és a nemzetközi migráció kapcsolódási pontjai

12.1 Intézményi megközelítés

Ha az emberi biztonság koncepciója és a migráció közti kapcsolatokat keressük, akkor célszerű rögzíteni, hogy a nemzetközi migráció a vizsgálat tárgya. A migráció kategorizálása elég széles spektrumú, az emberi biztonság koncepciója, éppen a „veszélylista” miatt sok kategóriához lenne kapcsolható, azonban a koncepció globális jellege miatt a nemzetközi migrációval képez elsősorban relevanciát. A nemzetközi migráció kezdetben az emberi jogok, majd az emberi fejlődés, végül az emberi biztonság kiemelt „akcióterületévé” vált. Migrációval foglalkozó nemzeti, regionális és nemzetközi intézmények, szervezetek, szerveződések korábban is léteztek, pl. az USA-ban már a XIX. század végén szükséges volt létrehozásuk. *(Külön tanulmányra lenne érdemes, hogy jelenleg hol, milyen elnevezéssel, milyen szinten, milyen keretek közt, milyen státussal, milyen legitimitással, milyen nyílt vagy mögöttes érdekeket képviselve, milyen és mekkora költségvetésből, támogatásból, (egyáltalán miből) működnek migrációval és/vagy menekültüggyel foglalkozó, vagy ennek égisze alatt tevékenykedő állami, regionális, nemzetközi szervezetek, intézmények, szerveződések. A közvélemény hajlamos a pozitív oldalt elfogadni, hogy az emberekért, az emberek érdekében működnek ezek a szervezetek. A közgazdasági oldalát nézve a migrációval való foglalkozás valamilyen szintű intézményesítése szélsőkorú infrastruktúrális háttérrel, humán apparátussal valósul meg. Főállású munkahelyek létesülnek, szakértőket foglalkoztatnak, központok, székházak kerülnek kialakításra, működési rendszereket hoznak létre, népszerűsítésre komoly összeget fordítanak, stb., ami rendszerint valamilyen támogatásra szánt pénzből, alapból származik. A valóban karitatív módon működő nem kormányzati szervezetek esetében a járulékos költségek a járulékos költségek kisebbek, de összességében maga a jelenség etikai, morális kérdéseket is felvet. A migráció kapcsán létrejött különféle nem kormányzati szervezetek mellett a már működő, nem migrációs és menekültügyi szervezetek, szerveződések is felveszik a portfóliójukba a migrációt. A helyzet e téren nehezen áttekinthető.)*

A nemzetközi migrációs szervezetek közül legismertebb a Nemzetközi Migrációs Szervezet³⁵⁴ (IOM= International Organization for Migration),

---

³⁵⁴ IOM, <http://www.iom.hu/hu/about-iom> (Letöltve: 2018.12.28.)

napjainkban ezt tekintik a vezető kormányközi szervezetnek a nemzetközi migráció területén, az ENSZ társult szervezete, amely szorosan együttműködik nemcsak a kormányzati szervekkel, hanem kormányközi és nem kormányzati szervekkel, szervezetekkel is. A IOM-nek 166 tagállama van, további 8 állam pedig megfigyelő státusszal rendelkezik, 100 országban vannak kihelyezett irodái. 1951-ben, a második világháborút követően alapították „Ideiglenes Kormányközi Bizottságként az Európai Migránsok Mozgása kapcsán” (*PICMME=Provisional Intergovernmental Committee for the Movement of Migrants from Europe*) néven. 1952-ben a szervezet neve „Európai Migránsok Kormányközi Bizottságá”-ra változott, majd 1980-ban „Migránsok Kormányközi Bizottságá”-ra. 1989 óta viseli a Nemzetközi Migrációs Szervezet nevet. Ezen változások is tükrözik a szervezet profiljának módosulását: logisztikai szervezetből valóban migrációs manager szervezetté változott. A tevékenységek széleskörű növekedését kísérte a szervezet terjeszkedése is. 5400 embert foglalkoztat és éves költségvetése az 1 milliárd dollárt közelíti. A XXI. században a Nemzetközi Migrációs Szervezet vált a legjelentősebb hivatkozási ponttá a migráció szociális, politikai és gazdasági aspektusait tekintve. Az IOM Alkotmánya elismeri és ösztönzi a kapcsolatot a migráció és a gazdasági, szociális és kulturális fejlődés között, valamint a mozgásszabadsághoz való jogot. Ez jelenti a nemzetközi migrációs jog és a politikai párbeszéd előmozdítását, a migránsok jogainak védelmét, a migráció egészségügyi és gender aspektusait. A szervezet a migráció management 4 területén aktív: (1) migráció és fejlesztés (*migration and development*), (2) a migráció elősegítése (*facilitating migration*), (3) a migráció szabályozása (*regulating migration*), (4) a kényszerített migráció (*forced migration*).

(A migrációkezelés kapcsán a Nemzetközi Migrációval Foglalkozó Globális Bizottságot³⁵⁵, (*GCIM=Global Commission on International Migration*) is célszerű megemlíteni, mint az első, nemzetközi migrációval foglalkozó bizottságot, amelyet hivatalosan 2003. december 9-én Genfben indította el az ENSZ főtitkára számos kormány támogatásával. A GCIM 19 tagból áll(t) és igyekezett minden migráció által frekvenciált régióból szakembereket bevonni a munkába. 2005. december 31-ig működött. 2006-ban a Független Globális Migrációs Bizottság (*IGCIM=Independent Global Commission on International Migration*) és a Genfi Migrációs Csoport

---

³⁵⁵ Global Commission on International Migration. 2005. *Migration In An Interconnected World: New Directions For Action*.
https://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/policy_and_research/gcim/GCIM_Report_Complete.pdf (Letöltve: 2018.09.12.)

(*GMG=Geneva Migration Group*) jött létre a GCIM munkájának folytatására.

Az EU-ban a migrációval számos szervezeti egység, bizottság foglalkozik³⁵⁶, ezek nem kerülnek jelen írásban felsorolásra. Többek közt pl. a „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” (*SOC= Section for Employment, Social Affairs and Citizenship*) szekció vagy a „Külkapcsolatok” (*REX=Section for External Relations*) szekció foglalkozik. A „Bevándorlás és integráció” (*IMI= Temporary Study Group on Immigration and Integration*) ideiglenes tanulmányozócsoporthoz 21 tagja van, a SOC szekció égisze alatt működik, és a civil társadalom migrációkezeléssel és integrációval kapcsolatos szerepével foglalkozó rendezvények szervezését végzi. A SOC szekció látja el emellett az Európai Migrációs Fórum (*EMF= European Migration Forum*) titkársági feladatait, amelyet az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság/EGSZB (*EESC =European Economic and Social Committee*) az Európai Bizottsággal együtt szervez. Az EMF a civil társadalom és az európai intézmények közötti párbeszéd platformja a migrációval, a menedéjjoggal és a harmadik országbeli állampolgárok integrációjával kapcsolatos kérdésekben. Évente legalább egy alkalommal találkozót szervez a civil társadalmi szervezetek, a helyi és regionális önkormányzatok, a tagállamok és az uniós intézmények képviselőinek részvételével.

Az Európai Tanács 2008 októberében a közös uniós migrációs politika erősítése érdekében elfogadta az Európai Bevándorlási és Menekültügyi Paktumot. A Paktum öt területen bővíti a kötelezettségvállalásokat: a legális bevándorlás ösztönzése, az illegális bevándorlás visszaszorítása, a külső határok személyi és technikai védelmének erősítése, európai menekültügyi rendszer 2012-es bevezetése, és globális partnerségi megközelítés alkalmazása a harmadik országokkal a migráció és a fejlesztés összekapcsolásának érdekében³⁵⁷.

---

³⁵⁶ EESC, <https://www.eesc.europa.eu/hu/policies/policy-areas/migration-and-asylum> (Le-töltve: 2019.02.13.)

³⁵⁷ Pólyi Csaba: Kitekintés és reflexiók a nemzetközi migrációról, I. fejezet, Globális kitekintés, (28.old.) In: Új népvándorlás, Migráció a 21. században Afrika és Európa között, Készült az Európai Integrációs Alap/Belügyminisztérium által finanszírozott EIA/2010/3.1.4.1. azonosítószámú, „Feketén-Fehéren – Itt vagyunk!” nevű projekt keretében. Kiadó: IDRResearch Kft./Publikon Kiadó, 2012, ISBN: 978-615-5001-52-9

Európai Bevándorlási és Menekültügyi Paktum³⁵⁸. A paktum célja, hogy az EU-tagállamok közötti kölcsönös felelősségvállalás és szolidaritás szellemében az európai uniós bevándorlási és menekültügyi szakpolitikáknak és az EU-n kívüli országokkal való megújult partnerségnek az alapjaként szolgáljon. Az előzményekhez hozzátartozik, hogy az EU tagállamai célirányosan törekedtek arra, hogy harmonizálják bevándorlási és menekültügyi politikáikat. Számos területen történtek előrelépések, amelyek a tamperei, a hágai és legfőképpen a stockholmi programokhoz kapcsolódnak, megjegyezve, hogy e programoknak éppen a migrációra vonatkozó kitételei nem teljesültek maradéktalanul. A Paktum céljai általánosságban a következők voltak: (1) annak megszervezése, hogy a legális bevándorlás vegye figyelembe a tagállamok által meghatározott prioritásokat, szükségleteket és befogadási képességet, valamint ösztönözze a bevándorlók integrációját; (2) valósítsa meg az illegális bevándorlás felügyeletét és a bevándorlók származási országukba vagy tranzit országokba való visszatérését ösztönözze; (3) tegye hatékonyabbá a határellenőrzést; (4) hozzon létre európai menekültügyi keretet; (5) a migráció és a fejlesztés közötti szinergiák elősegítése érdekében alakítson ki átfogó partnerséget az EU-n kívüli országokkal. A paktum kapcsán készültek konkrét jelentések³⁵⁹ is, amelyek „a Hivatalos Lapban még nem tették közzé” megjegyzéssel lettek ellátva. A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak: (1) A bevándorlásról és a menekültügyről szóló első éves jelentés (2009) [COM(2010) 214 végleges] ; (2) A bevándorlásról és a menekültügyről szóló második éves jelentés (2010) [COM(2011) 0291 végleges] ; (3) A bevándorlásról és a menekültügyről szóló harmadik éves jelentés (2011) [COM(2012) 250 végleges] ; (4) A bevándorlásról és a menekültügyről szóló negyedik éves jelentés (2012) [COM(2013) 422 végleges]; (5) A bevándorlásról és a menekültügyről szóló ötödik éves jelentés (2013) [COM(2014) 288 végleges]; (+) Az Európai Bevándorlási és Menekültügyi Paktum végrehajtásának ellenőrzésére irányuló nyomkövetési módszerről [COM(2009) 266 végleges - a Hivatalos Lapban még nem tették közzé].

Ezek után főbb vonalakban célszerű áttekinteni a paktum következményeit: a menekültügy terén létrejött a Közös Menekültügyi Rendszer (*CEAS= Common European Asylum System*), amely formálisan működik; a

---

³⁵⁸ Európai Bevándorlási és Menekültügyi Paktum (2008. szeptember 24.) [A Hivatalos Lapban még nem tették közzé].

<https://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=HU&f=ST%2013440%202008%20INIT> (Letöltve: 2018.12.12.)

³⁵⁹ Európai Bevándorlási és Menekültügyi Paktumhoz kapcsolódó jelentések, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ajl0038> (Letöltve: 2018.12.12.)

határigazgatáshoz kötődően megerősítésre került a schengeni határigazgatási rendszer; a határokon átnyúló bűnözés megelőzésére létrehozták az európai határőrizeti rendszert (EUROSUR), valamint a FRONTEX feladat és hatásköre, a forrásbiztosítás rendszere is módosult, a 2015-ös migrációs boom után feladatköre és eljárásrendszere is változott, ami 2018-ban komoly vitákat is kiváltott a tagországok körében. Közös erőfeszítések történtek a migránsok vonatkozásában a visszatérési politika terén is, a tagállamok esetében bevált gyakorlatok felhasználásával és az uniós szintű operatív együttműködési keretre alapozva. A migrációs folyamatokban is érintett harmadik országokkal új típusú együttműködési megállapodások születtek. Számos jelentős jogi aktust fogadtak el a legális migráció területén, így többek között az összevont engedélyről szóló irányelvet (*combined single permit for residence and work for non-EU workers legally residing in an EU country*), amely az EU-n kívüli állampolgárok számára lehetővé teszi, hogy egyetlen engedéllyel tartózkodjanak és dolgozzanak az EU-ban bárhol, illetve az uniós kékkártyáról szóló irányelvet, amely ezen állampolgárok mobilitását biztosítja. További jogszabályokat fogadtak el nem pusztán az EU-n kívüli diákok és kutatók, hanem az idénymunkások, vállalaton belüli áthelyezések esetén EU-n kívüli vezetők vagy szakértők, valamint - a szolgáltatási irányelv rendelkezéseinek keretében - az EU-n kívüli kihelyezett munkások EU-ba történő belépésének a megkönnyítésére³⁶⁰. Lépések történtek az illegális munkaerőt alkalmazókkal szembeni szankciók szigorításában. A 2015-ös migrációs boom kapcsán megfogalmazódott, hogy határozott fellépésre van szükség annak elkerülése érdekében, hogy tengeren érkező migránsok az európai partok elérésének megkísérlése közepette életüket veszítsék. A szervezett bűnözéssel szembeni küzdelemre és az integráció előmozdítására irányuló erőfeszítéseket kiemelt célkitűzésként kezelik. A 2014-2020 közötti időszak során a fentiek finanszírozását a Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alapból³⁶¹ (*AMIF=Asylum, Migration and Integration Fund*) és a Belső Biztonsági Alapból³⁶² (*ISF=Internal Security Fund*) tervezi az EU finanszírozni.

---

³⁶⁰ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2011/98/EU IRÁNYELVE, (2011. december 13.) a harmadik országbeli állampolgárok valamely tagállam területén való tartózkodására és munkavállalására vonatkozó összevont engedélyre irányuló összevont kérelmezési eljárásról, valamint a harmadik országból származó, valamely tagállam területén jogszerűen tartózkodó munkavállalók közös jogairól, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:32011L0098> (Letöltve: 2018.12.13.)

³⁶¹ AMIF; https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM:2301_2 (Letöltve: 2018.12.13.)

³⁶² ISF;Belső Biztonsági Alap https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM:230401_1 (Letöltve: 2018.12.13.)

2018.12.11-én Az Európai Parlament strasbourg-i plenáris ülésén megszavazta a migránsok legális uniós beutazási kereteit rögzítő, azt elősegítő humanitárius vízum bevezetését kezdeményező jelentést³⁶³. A humanitárius vízum bevezetését az Európai Parlamentben (EP) egy spanyol szocialista EP-képviselő, Juan Fernando López Aguilar kezdeményezte. A humanitárius vízum deklarált lényege, hogy menedékkérelmeket az EU-n kívül is be lehessen adni, a tagállamok külföldi nagykövetségein. A nagykövetségeken ideiglenes úti okmányt állíthatnának ki, amivel elutazhat a menedékkérő az uniós országba, a kérelme elbírálásához. A jelentés elfogadásán túl a következők az, hogy határozatban szólítják fel az Európai Bizottságot, hogy 2019. áprilisig tegyen javaslatot a „védelmet kérők legális beutazási lehetőségeit megerősítő közösségi jogi keret” kialakítására. Ez a kezdeményezés egy olyan humanitárius célú és típusú vízumot hozna létre, amely lehetővé tenné a menedékkérelmek (védelem) benyújtását az EU-tagállamok unión kívüli külképviseletein, ha belépésük egyedüli célja a menekültstátusz kérése. A vízummal az úti dokumentumot kiállító tagállam területére lehetne belépni, kizárólag a menedékkérelmek benyújtása céljából. A humanitárius vízum kiadásának lehetőségére már jelenleg több tagállami program létezik, de nincs egységes jogi keret az EU-s közösségi jogban. Az EP-képviselők azért szeretnék a közös jogi keret létrehozását, mert az Európai Bíróság 2018 márciusában kimondta, hogy a tagországok a jelenleg hatályos jogszabályok alapján nem kötelezhetők humanitárius vízum kiadására az EU-n kívüli államok azon polgárai számára, akik azért szeretnék a területükre belépni, hogy ott menekültstátust kérjenek. A határozat hangsúlyozza, hogy sürgősen szükség van biztonságos és legális beutazási lehetőségekre az EU-ba, amelyek egyike a humanitárius vízum lehetne. A humanitárius vízum, mint új „mobilitási” eszköz, annak biztosítására szolgál, hogy a menedékkérők és a humanitárius védelemre szoruló személyek számára a biztonságos utazást tegyenek lehetővé Európába, ahol kérelmeiket majd feldolgozzák és elbírálják. *(Felmerül a kérdés, hogy a humanitárius vízum mennyire lesz „egyirányú utca” és az azzal rendelkező személy családtagja az EU-ba történő beutazásukat illetően milyen elbírálás alá eshetnek? Az emberi jogok koncepciójához hasonlóan a humanitárius vízumra tett javaslat és kivitelezési elképzelés is nagyrészt mellőzte a folyamat- és rendszerillesztést, illetve a következményekre vonatkozóan, ha készült is bármilyen hatástanulmány, az egyelőre nem ismert.)*

---

³⁶³ EU humanitárius vízum 2018. <https://infostart.hu/kulfold/2018/12/11/atment-a-migransvizum-ugye-az-europai-parlamenten> (Letöltés: 2019.01.03.)

A fentiekén kívül kontinensenként, országcsoportonként, országoként található hasonló megoldási törekvések, a migrációval, vagy a menekültügygel foglalkozó valamilyen szerveződések, főleg NGO-k és INGO-k.

12.2 A migráció, az állam és az emberi biztonság

Az emberi biztonság és a migrációs folyamat is intézményesedett. Vietti és Scribner³⁶⁴ azzal érvel, hogy az emberi biztonság sokkal hatékonyabb megközelítést kínál a tömeges migrációhoz kapcsolódó alapvető problémákra és fenyegetésekre, mint a hagyományos állami biztonsági modell. A koncepció „elszólítja” a nemzeti hatóságokat és nemzetközi szervezeteket az emberi biztonságot fenyegető veszélyek kezelésére annak érdekében, hogy minimalizálják a kényszerű elvándorlást, és a választási lehetőséget biztosítsanak az embereknek, hogy a migráció ne legyen kényszerűség.

Az állam biztonságának a garantálása minden nemzet számára kiemelkedő fontosságú, hogy megőrizze integritását, és védje magát az olyan személyek vagy állami hatalmak behatolásával szemben, amelyek valamilyen ellentétes szándék érvényesítésére törekszenek. Az állam biztonsága szempontjából a kezeletlen migráció veszélyt jelent.

A migráció egyaránt emberi bizonytalansághoz vezetett, vezet és vezetni is fog. Az egyének és családjaik személyes, gazdasági és érzelmi életében bekövetkező zavarok, a környezeti katasztrófák miatt bekövetkező konfliktusok, valamint a politikai és vallási üldöztetés csupán néhány a sok fenyegetés közül, ami az emberi biztonság csökkenésével vagy elvesztésével járnak és a migrációt tömeges léptékben gerjesztik.

Nem egyértelmű, hogy mit is célszerű érteni a migráció és a migráns fogalma alatt. Az alábbiakban célszerű megvizsgálni a kérdést, kiegészítve a vándorlás kifejezéssel, amelyre gyakran történik hivatkozás.

A nemzetközi migrációt a Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) 2005-ben úgy határozza meg, mint *"azon személyek mozgását, akik elhagyják származási országukat vagy a szokásos tartózkodási helyüket, és állandó vagy ideiglenes tartózkodás céljából egy másik országba távoznak"*.

---

³⁶⁴ Vietti, Francesca – Scribner, Todd: Emberi bizonytalanság: A nemzetközi migráció emberi biztonság szemszögéből való értelmezése, *Understanding International Migration from Human Security Perspective*, *Journal on Migration and Human Security*, 2013 by the Center for *Migration Studies* of New York. JMHS Volume 1 Number 1 (2013): 17-31. ISSN 2330-2488 (Online) <http://jmhs.cmsny.org/index.php/jmhs/issue/view/1> (Letöltve: 2017.11.30.)

Migráns³⁶⁵: „olyan személyekre vonatkozó gyűjtőfogalom, akik hosszabb (általában három hónapot meghaladó) tartózkodás céljával érkeznek külföldről egy adott országba. A statisztikai rendszerek vagy állampolgárság szerint (külföldiek) vagy születési hely szerint (külföldön születettek) tartják nyilván a migránsokat. A célországokra vonatkoztatva használjuk a 'bevándorló' kifejezést is, a származási országok szempontjából 'kivándorlókról' beszélünk. A menedékkérők és menekültek a migránsok egy speciális alcsoportját alkotják. Jelen tanulmány több esetben használja a migráns kifejezést általános gyűjtőfogalomként az úton lévő, az egyes országokba belépő vagy ott tartózkodó külföldiekre”.

A fogalmakkal lehet vitakozni, főleg a háromhónapos határidőt figyelembe véve, de munkadefinícióként mindkét megközelítés alátámasztja jelen írás gondolatiságát.

A migráció kapcsán gyakran elhangzik az a kifejezés, hogy „vándor”, „vándorlás”, valamint ezek jelzős vagy igekötős alakjai „bevándorlás, kivándorlás”. A vándorlást sok szerző a migrációval szinonim értelemben használja, sok esetben a teljes migrációs folyamatot is e kifejezéssel jellemzik. A vándorlás kifejezés, bár a globalizáció korában új tartalommal töltődött fel, nem tekinthető azonosnak a migrációval. A magyar nyelv etimológiájából kiindulva a vándorlás vs. migráció esetében, bár közel álló fogalmakról van szó, szintén nem egyértelmű az azonosság. Ez időnként komoly értelmezési problémákat is felvet. Ha mint folyamatot vizsgáljuk a vándorlást és a migrációt, akkor vannak azonosnak tekinthető szakaszok, de az input és output oldaláról nézve markáns különbségek is vannak.

Tarrósy István írja, hogy „...a történelem lényegében vándorlások és vándorok története.”³⁶⁶ Tehát emberek mozgásáról van szó. Ma ezt mobili-

---

³⁶⁵ AZ EURÓPÁBA IRÁNYULÓ ÉS 2015-TŐL FELGYORSULT MIGRÁCIÓ TÉNYEZŐI, IRÁNYAI ÉS KILÁTÁSAI, A Magyar Tudományos Akadémia Migrációs Munkacsoportjának elemzése, A munkacsoport tagjai: MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Földrajztudományi Intézet, MTA Közgazdaság-és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaságtudományi Intézet, MTA Közgazdaság-és Regionális Tudományi Kutatóközpont Világ gazdasági Intézet, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet, 2015.(10.old) http://mta.hu/data/cikkek/106/1060/cikk-106072/_europabairanyulo.pdf (Letöltve. 2018.04.18.)

³⁶⁶ Tarrósy István: Bevezetés. 1. fejezet, Elméleti megfontolások a nemzetközi migráció tendenciáinak megértéséhez. (9-28) In: Migráció a 21. században, Pécs, 2016. 2. kiadás. (10.old.) →Migráció a 21. században, Pécs, 2016. 2. kiadás. A 2014-ben megjelent „Migrációs tendenciák napjainkban” című, az Európai Integrációs Alap/Belügyminisztérium által finanszírozott EIA/2013/3.7.5. azonosítószámú „Migrációs tendenciák napjainkban” nevű

tásnak is hívják. „A mobilitás mozgékonytságot jelent. Két fajtája van: társadalmi és térbeli mobilitás. Térbeli mobilitáson a népesség helyváltató mozgását értjük. A vándorlás (migráció) a térbeli mobilitás egyik formája, a népesség lakóhely-változtatása. A vándorlás mindig az adminisztratív (közigazgatási) határ átlépésével jár. A vándorlások többféleképpen osztályozhatók. Külső vándorláson az országhatárokat átszelő, belső vándorláson az országhatárokon belüli lakóhely-változtatást értjük. Megkülönböztetjük az önkéntes vagy kényszer-, az egyéni vagy csoportos, a legális vagy illegális, az állandó vagy ideiglenes vándorlást. Magyarországon akkor állandó jellegű a vándorlás, ha a vándorló állandó lakását végleges szándékkal elhagyja és egy másik településen lévő lakást jelent be állandó lakhelyéül. Ideiglenes jellegű a vándorlás, ha a vándorló állandó lakását fenntartva (vissza szándékozik térni) az új lakását ideiglenes tartózkodási helynek jelenti be, vagy ha ideiglenes lakóhelyéről visszatér állandó lakóhelyére. A térbeli mobilitás önkéntes vagy kényszerű változata a háborús, fegyveres konfliktusok katonai és polgári menekültjeinek helyváltató mozgása. Jogi védelmet nemzetközi egyezmények szabályozzák, megállapítva a polgári és katonai népességgel kapcsolatos bánásmódot és gondoskodás tartalmát és formuláit.”³⁶⁷

A fenti idézetben a vándorlás és a migráció számos formájáról volt szó. Az írás XX-XXI. századi szemléletet tükröz, benne közigazgatási határokról, országokról, állandó lakhelyről van szó. A fogalom ennél jóval régebbi eredetű. A vándorlást nem célszerű a végleges letelepedéssel, az állandó lakhellyel szorosan összekötni. Ezekben is eltér a migrációtól. A vándorlás maga a helyváltató mozgás. „A” és „B” pontok közötti mozgás. A tehát vándor az, aki valahonnan, valahova megy, és amikor már megérkezett, megállapodott, akkor már nem vándor, de a mai értelemben migránsnak tekinthető, magyarul bevándorló. A vándor és a bevándorló sem azonos fogalmak. A nomádizáló népek, népelemek vándorlásairól legalább 4.000 éves írott emlékek állnak rendelkezésre. Ez esetben a vándorlás nemcsak azt jelentette, hogy „A” pontból „B” pontba mentek, hanem az időjárási, az állatok szaporodási, a növényzet megújulási (évszak) ciklusainak megfelelően bizonyos útvonalon mozogtak, azon rövidebb-hosszabb időre megálltak, ideiglenesen letábo-

---

projekt keretében készült kötet, bővített, javított kiadása. Publikon Kiadó, (396 p.) ISBN: 978-615-5457-65-4.

³⁶⁷ Magyarország a XX. században, II. KÖTET, Természeti környezet, népesség és társadalom, egyházak és felekezetek, gazdaság, Hungarológiai Alapkönyvtár Babits Kiadó, Szekszárd, 1996-2000. <http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/96.html> (Letöltve: 2018.04.23.)

roztak, majd mentek tovább. Általában évente egyszer visszatértek a kiindulási pontra. Ez Erdélyben ma is követhető a magasabban és alacsonyabban fekvő területek közt. Ettől eltérés csak abban az esetben történt, ha akadályoztatva voltak a ciklusos mozgásban. Ilyenkor más megoldást kerestek, de a „nomadizáló” vándorlást folytatták. Az ipartörténetből ismert vándorlegények se letelepedés céljából járták az országokat, hanem bizonyos időszak után visszatértek a kiindulási országba. Viszonylag kevesen telepedtek le külföldön. Európában a XX. században egyes országokban még megszokott dolog volt a cigányok vándorlása. Ők is megszokott menetvonalat és megálló helyeket követtek, addig, míg a mozgásterük be nem szűkült. A mai értelemben vett migránsok tehát addig tekintendők vándornak, amíg mozgásban vannak, de teljes egészében ez sem fedti le a magyar nyelvben vándorlás alatt értett kifejezést.

Nézzünk erre példákat! Az egyik legrégebbi magyar értelmező szótár³⁶⁸ szerint: a „**vándor**, mn. és fn. tt. vándor-t, tb. ~ok. Idegen földön ideoda utazó, ideiglen majd itt, majd ott tartozkódó, lakhelyét váltogató, költözködő. Vándor cigányok, drótos tólok, színészek, zenészek. Vándor madarak. Különösen ki bizonyos mesterségi gyakorlat végett más városokba, országokba utazik: Vándor szabólegények. Átvitt értelemben jelenti az embert a földi életben. (...) Egyezik a német Wanderer, wandernd szókkal. A német wandern és wandeln gyakorlatos jelentésűek s az előbbi Adelung a v előtt elhagyásával az olasz andare és svéd andra, másképp szintén v-vel vandra (gehen) szókkal egyezteteti. Heyse mindkettőt a wenden szóval hozza viszonyba, a mennyiben a want törzset (a régi felső-német wantal szóban), wenden' szóval értelmezi.

vándorlás, (vándor-ol-ás) fn. tt. vándorlás-t, tb. ~ok, harm. szr. ~a 1) Általán, költözködés helyről helyre, idegen földön utazás; ideoda bolygás. 2) Kézművesek utazása mesterség gyakorlása végett.”

További példák: (1) „**vándorol** – ‘gyalogosan hosszabb utat tesz meg’; ‘járja a világot’: vándorlegény; ‘<madár> költözik’: vándormadár; ‘egyik embertől a másikhoz kerül’: vándorol a pohár. Származékok és kapcsolt szavak: vándorló, vándorlás, vándor. A német wandern (‘gyalogol, vándorol’) átvétele hangrendi illeszkedéssel. A vándor későbbi elvonás az igé-

---

³⁶⁸ A Magyar Nyelv Szótára. A Magyar Tudományos Akadémia megbízásából készítették CzuczorGergely és Fogarasi János, M. Tudom. Akad. Rendes Tagok, Pest, Emich Gusztáv Magyar Akadémiai Rendes Nyomdásznál. 1862. <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-szotara-czuczorfogarasi-55BEC/v-70074/vandor-7057A/> (Letöltve: 2018.05.13.)

ből.”³⁶⁹ (2) **vándorol** [1519] Német, közelebbről *felnémet* jövevényszó, vö. *német*, közép*felnémet wandern* 'gyalogol, egyik helyről a másikra jut', hazai korai új*felnémet wannern* 'utazik, megy'. A szó *vándol* alakváltozata a szóvég hasonulásával, illetőleg rövidülésével keletkezett (rl > ll > l), vö. nyelvjárási *pazal* 'pazarol', *vásál* 'vásárol'. Az ige névszói származékai a *vándorló* [1519] és a *vándorlás* [1727]. A *vándor* [1638 k. tn., 1643] a *vándorolból* keletkezett elvonással. Szélesebb körben a nyelvújítás idején terjedt el.³⁷⁰

Hivatalosnak tekinthető definíció a nemzetközi vándorlásról: „(...) A nemzetközi vándorlás országhatárokon átívelő népességmozgást, lakóhelyváltogatást jelent. A nemzetközi vándorlás lehet ideiglenes, állandó jellegű (legalább egy évig tartó) vagy végleges is. Az ideiglenes vándorlás esetében beszélhetünk ingázásról, rövidebb távú külföldi tartózkodásról (például munkavállalás vagy tanulás céljából), a tartósabb vándorlás tipikus formája a hosszabb távú külföldi munkavállalás, de a külföldön tartózkodás oka lehet családi vagy egyéb ok is. A véglegesnek minősülő nemzetközi vándorlás esetében beszélhetünk a visszatérés szándéka nélküli kivándorlásról.”³⁷¹ Ebben a meghatározásban is vannak félre érhető megfogalmazások. Az ideiglenes vándorlás, tartós vándorlás sem fejezi ki a folyamat lényegét: ugyanis, ha megérkezett a személy, függetlenül attól, hogy mennyi ideig marad, már nincs mozgásban, tehát nem vándor.

A migráció értelmezése sem egyszerű kihívás! „A migráció elemzése ugyanakkor nem egyszerű kérdés, mivel egyfelől a vándorlásnak nincs egységes, átfogó elmélete, amely alapján a tartós vagy ideiglenes helyváltogatás egyszerűen megérthető lenne, másfelől a bevándorlásban érvényesülő minták és tendenciák azt jelzik, hogy a jelenlegi migrációs folyamat megértéséhez nem elegendő csupán egyetlen tudomány eszköztárát felhasználni.”³⁷² (A szerzők hivatkoznak: Masey, Douglas S. – Arango, Joaquin –

³⁶⁹ Magyar Etimológiai Szótár, <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-etimologiai-szotar-F14D3/v-F4386/vandorol-F43D2/> (Letöltve: 2018.05.04.)

³⁷⁰ Zaicz Gábor (főszerk.): Etimológiai szótár Magyar szavak és toldalékok eredete, Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2006. ISBN 9637094016, https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tinta/TAMOP-4_2_5-09_Etimologiai_szotar/Etimologiai_szotar_774_774.html (Letöltve: 2018.05.04.)

³⁷¹ Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutatóintézet (KSH NKI), www.demografia.hu, <http://demografia.hu/hu/tudastar/fogalomtar/75-nemzetkozi-vandorlas> (Letöltve: 2018.03.14.)

³⁷² Hautzinger Zoltán – Hegedüs Judit – Klenner Zoltán: A migráció elmélete, Nemzeti Közszerzői Egyetem, Rendészettudományi Kar, Budapest, 2014, ISBN 978-615-5305-54-2,

Hugo, Graeme – Kouaouci, Ali – Pellegrino, Adela – Taylor, J. Edward: A nemzetközi migráció elméletei: áttekintés és értékelés. In: Sík Endre (szerk.): A migráció szociológiája. ELTE TáTK, Budapest, 2012. 7.)

A migráció jelensége és hatása objektív tényezővé vált. Komoly politikai, kultúrfilozófiai, politikatudományi, szociológiai, antropológiai, (nemzet) gazdasági és (nemzet) biztonsági, valamint számos más területet is érintő kérdéseket vet fel. „A vándorlás ma mindenkit érinthet, a szociális vonzatok szerepe megnőtt és komplikálttá vált.”³⁷³

„Mai viszonyok között a világ fejlettebb régió felé irányuló migráció nem annak jelentős részben illegális, jogszabálysértő jellege miatt vet fel kérdéseket, hanem tömeges, ellenőrizhetetlen és irányíthatatlan jellege miatt, amely- legalábbis potenciálisan és perspektívában a célország társadalmi stabilitását érinti.”³⁷⁴

„Az emberi vándorlás, mint emberi magatartások összességét alapuló, különböző társadalmi, gazdasági és ökológiai hatások vezérelte jelenség, közvetlenül befolyásolja az egyes államok vagy államközösségek társadalmi és gazdasági rendszerét. A migráció révén, az adott társadalmi struktúrájában bekövetkező helyzetek szabályozása ennél fogva olyan szükségletként jelentkezik, amely egyrészt rendezi a vándorlók utazásának és tartózkodásának adminisztratív lehetőségeit, másrészt kidolgozza mindazokat a normákat, amelyek az adott az adott közösség utazásával, avagy az ebbe a közösségbe érkezők fogadásával (regisztrálásával), letelepedésével, nem utolsósorban a folyamatos vagy időszakos tartózkodás feltételeinek megteremtéséhez szükségesek.

A migráció szabályozása tehát nem más, mint a migrációval érintett közösség (állam) hivatalos formában közreadott akarata az közösségből való kiutazásra, avagy az egy közösségbe nem tartozó személyek utazására és tartózkodására vonatkozóan.”³⁷⁵

---

http://real.mtak.hu/16634/1/w207.bat_session%3D1164013711%26infile%3D%26sobj%3D8961%26cgimime%3Dapplication%252Fpdf (Letöltve: 2018.03.14.)

³⁷³ Rédei Mária: A nemzetközi migráció demográfiai és geográfiai aspektusai. 2. fejezet, A nemzetközi migráció vizsgálatának kitüntetett aspektusai, In: Migráció a 21. században, Pécs, 2016. 2. kiadás. (29. old.)

³⁷⁴ Póczik Szilveszter: Nemzetközi migráció, biztonságpolitika, biztonság In: Migráció a 21. században, Pécs, 2016. 2. kiadás. (111.old.)

³⁷⁵ Hautzinger Zoltán: Idegen a büntetőjogban, AndAnn Oktatási és Szolgáltató Kft, Pécs 2016, ISBN: 978-963-89224-1-0, (13.old.)

A fentiekből is világosan kitűnik, hogy a migráció folyamata és a migrációkezelés folyamata két különálló, bár szoros kapcsolatban lévő kategória és néha a szakemberek és a kutatók is szinonimaként kezelik őket, ami félreértésre adhat okot.

12.3 Az állam megváltozott szerepe a migrációs folyamatban és a migrációkezelési folyamatban

A vesztfáliai állam-modell működése alapján, az egyik országból a másikba irányuló migrációt elvileg elsősorban az érintett államok szuverén döntései határozták meg, engedélyezés és/vagy tiltás alapján, az államhatár átlépését és az adott országban való tartózkodást, mozgást illetően. Hivatkozva az emberi biztonság koncepciójára a nemzetközi migrációval foglalkozó nemzetközi szervezetek, és NGO-k, INGO-k szerint az adott ország területére beutazó és a területén maradók tartózkodók védelme is „*az állam szuverenitásának szerves részét képezi*”, azaz a migránsokról az adott államnak kell gondoskodnia (*kötelezettség és felelősség = lásd. globális migrációs csomag 2018.*). Ebből az is következik, hogy a migráns bárhol tartózkodik, bárhogy is került oda, meghatározott jogokkal rendelkezik, amit éppen az állami szuverenitással lehet igazolni. Ez logikusan hangzik, de éppen az irreguláris migráció tényével igazolható az ellenkezője, mert az állami szuverenitás nem egyeztethető össze az irreguláris migrációval. Az emberi biztonság koncepciójára való hivatkozás sem szünteti meg ezt a paradoxont.

A nemzeti szuverenitás jelképe és attribútuma az államhatár léte és a hozzá fűződő jogok és kötelezettség összhangja. Az államhatárok meghatározzák az államok területét, következésképpen a nemzetállamoknak az illegális migrációval (*szándékosan nem az illegális bevándorlás kifejezés került alkalmazásra*) szembeni egyik legmérhetőbb és leghatékonyabb módja a határbiztonság garantálása, határrendészeti, határellenőrzési és határvédelmi mechanizmusok működtetése. Az irreguláris migráció az állami szuverenitás elleni támadásnak tekinthető, amely megkérdőjelezi az állam azon képességét, hogy területén a funkcióinak eleget tegyen. A határbiztonság fenntartása az állami költségvetés meghatározott hányadát jelenti, és egyben jelzi az állami precepciót a migrációs veszélyeztetés vélt vagy valós mértékét illetően. Példaként a 2012-es pénzügyi év során az Amerikai Egyesült Államok³⁷⁶

---

³⁷⁶ Meissner, Doris, Kerwin, Donald, Muzaffar Chishti, and Bergeron Claire. 2013. *Immigration Enforcement in the United States: The Rise of a Formidable Machinery*. Wa-

közel 18 milliárd dollárt fektetett be a határbiztonság bevándorlási és vámügyi biztosítására. Ez az 1986-os összeg szintjének tizenötszeresét jelenti, és "meghaladja a többi fő szövetségi bűnüldözési ügynökségek összköltségét". Miközben a határbiztonságra fordított kiadások továbbra is emberi biztonsági megközelítésen mennek keresztül, a hangsúlyt illetően a megközelítés eltérő lehet. A migrációs folyamat államhatáron történő „megállítása”, vagy mérséklése kapcsán Ramesh Thakur³⁷⁷ kifejti, hogy ahelyett, hogy "egyszerűen bezárjuk magunk mögött az ajtót, hogy a kevésbé szerencsés embereket kint tartsuk", az emberi biztonság megközelítése hangsúlyozná a migrációs áramlások hatványozott tényezőit, beleértve a gazdasági visszaesést, a politikai üldöztetést és az etnikai tisztogatást, és ez arra kellen, hogy ösztönözze az államokat és a nemzetközi szervezeteket, hogy foglalkozzanak ezekkel a feltételekkel, mielőtt az emberek elvándorolnának.

Bár egy adott „vándorló aktus” minden tekintetben "önkéntesnek" tűnhet, a "valóságban a mozgás elhatározása olyan környezetben történik, ahol az egyénnek vagy a csoportnak nincsenek alternatívái, mivel a helyben való tartózkodás nem reális lehetőség"³⁷⁸.

Két lehetőség van: (1) a migráció, amelyet az emberi jogok megsértése vagy az üldöztetés kényszerít ki, és/vagy a gazdasági, politikai és szociális lehetőségek súlyos hiányából eredő elvándorlási lényyszer, valamint (2) a maradás. A nem instabil államokban a hagyományos értelemben vett állami biztonsági modell közelít az emberi biztonsági koncepciójához és próbálja azonosítani és enyhíteni azokat a veszélyeket és fenyegetéseket, amelyek egy esetleges, kényszerített és szabálytalan migrációhoz vezethetnek. Az instabil államok esetében gyakori a kényszermigráció ösztönzése. 200-ben Kofi Annan ENSZ-Főtitkár az Éves Jelentésében (*AR=Annual Report*) próbált átfogóbb képet kapni a migráció kérdésének különböző dimenzióiról, amely már akkor több százmillió embert érintett, érintve a származási, a tranzit és a rendeltetési országokat, annak érdekében, hogy átlátható váljon emberek nemzetközi áramlásának okai és a fejlődés közti kapcsolat. Az

---

shington, DC: Migration Policy Institute.

<https://www.migrationpolicy.org/pubs/enforcementpillars.pdf> (Letöltve: 2018.09.12.)

³⁷⁷ Thakur, Ramesh. 2003. *Globalization, Migration and Human Security: Challenges in Northern Asia*. Tokyo Japan: United Nations University.

³⁷⁸ Kothari, Uma. 2002. "Migration and Chronic Poverty," Working Paper No. 16. Institute for Development, Policy and Management, University of Manchester, United Kingdom. March 2002 Institute for Development Policy and Management, University of Manchester Working Paper No. 16.

http://www.chronicpoverty.org/uploads/publication_files/WP16_Kothari.pdf Letöltve: 2018.09.12.)

ENSZ sokáig úgy gondolta, hogy a fejlesztésekkel javítani lehet az emberi jogok helyzetét, az emberi biztonságot, ezért a gazdasági fejlesztések kaptak prioritást. Ezt arra alapozták, hogy a kutatók, közgazdászok megközelítésében az utolsó két évszázadban a legszegényebbek és a leggazdagabb országok között a jóléti és jövedelemkülönbségek elképzelhetetlen mértékben megnöttek. A fejlődő világban, egyes megítélések szerint az emberiség egyharmada él extrém szegénységben, vagyis napi 1-2 dollárnál kevesebből, közel 1 milliárd embernek nincs megbízható napi hozzáférése az ivóvízhez. Az ilyen nagyságrendű szegénység megteremti az erőszak és a konfliktusok kitörésének feltételeit, és növeli a kényszerű migráció valószínűségét (konfliktusra adott válaszként), vagy az elvándorlást egy jobb élet megteremtése érdekében. A hosszú távú gazdasági fejlődés/fejlesztés útján történő beavatkozások egyfajta stabilitást ígérnek a hátrányos, az emberi biztonságot veszélyeztető körülmények közt élőknek, de sok esetben a lehetőségek nem jelentenek feltétlenül sem növekedést, sem fejlődést. Ez azt is jelenti, hogy fontos megjegyezni, hogy rövidtávon a gazdasági fejlődés előmozdítására irányuló kezdeményezések egy országban ösztönözhetik a bevándorlást, de nem biztos, hogy visszatartják a kivándorlást. A piacok globális kiterjesztése a helyi gazdaságokban különböző okok miatt zavart okoz, beleértve a megnövelt gépesítést, ami csökkenti a kézi munkaerő szükségességét, növeli a termőtalaj kizsákmányolását, amely alááshatja a földtulajdon és a birtoklás hagyományos megközelítését, valamint olyan külföldi tulajdonú gyárak, üzemek, termelési egységek építését eredményezi, amelyek gyengíthetik a helyi parasztgazdaságokat. Ezek a gazdasági zavarok növelhetik a nemzetközi migráció valószínűségét, legalábbis addig, amíg az új gazdasági struktúra nem stabilizálódik és beindul a gazdasági növekedés, ami megélhető lehetőségeket teremt. Ez a fajta gazdasági fejlődés már elősegítheti a megélhetést bizonyos térségekben, ami már csökkentheti a kivándorlási motivációkat³⁷⁹. A gazdasági lehetőségek megteremtése, beleértve a méltó munkakörülményeket és a munkavállalók és a környezet kizsákmányolásának kiküszöbölését, az ENSZ szerint fontos lépés lenne az emberi bizonytalanság hosszú távú "megoldásához". Az emberi bizonytalanság mögött meghúzódó okok enyhítése viszont ellensúlyozhatná a nemzetközi migrációt előidéző nyomás néhány faktorát. Ennek szem előtt tartásával az Emberi Biztonsági Bizottság (*CHS=Commission on Human Security*) a 2003. évi Jelentésé-

---

³⁷⁹ Massey, Douglas; Joaquin Arango; Graeme, Hugo; Ali Kouaouci; Pellegrino, Adela,;and J. Edward Taylor. 1993. "Theories of International Migration: A Review and Appraisal." *Population and Development Review* 19 (3): 431-466. old.

ben³⁸⁰ kiemelte, hogy "az emberi biztonság szempontjából az emberek mozgását átfogóan kell átgondolni, figyelembe véve az emberek döntéshozatali folyamatát érintő politikai, polgári, biztonsági, gazdasági és társadalmi dimenziókat is". A Jelentésben még utalás történik az államok szerepére és arra, hogy az emberi lényeket nem lehet egyszerűen a „homo-economicus” szemszögből vizsgálni, a gazdasági szempontokon túl számos tényező (is) fontos szerepet játszik a migrációs döntésekben ("a béke és biztonság hiánya, az emberi jogok megsértése és az igazságszolgáltatási és demokratikus intézmények eltérő mértékű fejlődése mind a nemzetközi migrációt befolyásoló tényezők"). Az ENSZ Főtitkára a 2001. évi Jelentésében (*Annual Report*) is hangsúlyozta, hogy „a politikai és társadalmi körülmények nagymértékben befolyásolják azt a valószínűséget, hogy az emberek a vándorlást fogják választani.

A 2001-ben létrehozott Nemzetközi Intervenció és Állami Szuverenitás Bizottság (ICISS= *International Commission on Intervention and State Sovereignty*) 2001. évi Jelentésében³⁸¹ rögzítette, hogy az emberi biztonságot fenyegető veszélyek kezelésének kötelezettsége, és különösen az emberi jogok megsértése, a megkülönböztetés és az erőszak esetében, amelyek közvetlenül is migrációt okozhatnak, a nemzeti, regionális és nemzetközi hatóságokra egyaránt hárul. Fontos, hogy olyan megelőző erőfeszítéseket hajtsanak végre, amelyek ellensúlyozzák ezeket a fenyegetéseket mielőtt elérnék a tényleges válság szintjét, mivel az erőszakos konfliktusok megelőzése sokkal célszerűbb és költséghatékonyabb, mint maga a „gyógyítás”.

Az ICISS az emberi biztonság koncepciójának deklarálására utalva, következetesen képviseli azt az álláspontot, hogy az emberi biztonsági kérdések esetében a kezdeti felelősség legtöbbször a nemzeti kormányokat terheli, amelyek kötelesek lennének státuszuknál fogva is megtenni a "szükséges erőfeszítéseket az elszámoltathatóság és a felelősségteljes kormányzás, az emberi jogok védelme, a társadalmi és gazdasági fejlődés előmozdítása és az erőforrások méltányos elosztásának biztosítása érdekében" Az ICISS álláspontja szerint az állam által támogatott (belső) üldöztetés esetén, vagy amikor a nemzetállam nem képes érdemi választ adni az emberi élet és mélt-

---

³⁸⁰ Commission on Human Security, *Protecting and Empowering People*, (Az emberek védelme és támogatása) 1 May 2003, ISBN 0-9741108-0-9, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/91BAEEDBA50C6907C1256D19006A9353-chs-security-may03.pdf> (Letöltve: 2018.06.06.)

³⁸¹ ICISS: *The Responsibility to Protect: Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty*, 2001. ISBN: 0889369607 (110 old.) <https://www.idrc.ca/en/book/responsibility-protect-report-international-commission-intervention-and-state-sovereignty>, (Letöltve: 2019.01.22.)

tóság elleni fenyegetésekre, a nemzetközi közösségnek vagy a regionális hatóságoknak proaktívabb szerepet kell vállalniuk, legyen szó akár *"fejlesztési segítségnyújtásról és más erőfeszítésekről, a potenciális konfliktusok kiváltó okok kezelésének támogatásáról; vagy a helyi kezdeményezések felkarolásáról a jó kormányzás, az emberi jogok vagy a jogállamiság előmozdítása érdekében; valamint jószolgálati missziókról, közvetítési erőfeszítésekről és egyéb hozzájárulásról a párbeszéd és megbékélés előmozdítása érdekében. Bizonyos esetekben a megelőző erőfeszítések nemzetközi támogatása ösztönző jellegű lehet; más esetekben arra is irányulhat, hogy kemény és talán még büntető intézkedéseket alkalmazzon* „ A nemzetközi szervezetek egyetértének abban, hogy az emberi biztonsági szempontból alapvető fontosságú, hogy a nemzeti kormányok elsődlegesen jogi lépéseket tegyenek a mozgásban lévő emberek védelme érdekében, és olyan intézményeket és struktúrákat hozzanak létre, tartsanak fenn, amelyek hatékonyan érvényesíthetik ezt a védelmet. Elismerik, hogy nehéz lesz fenntartani a tartós, megbízható nemzeti és nemzetközi emberi biztonsági kereteket anélkül, hogy közösen, erőteljesen lépnének fel az emberi bizonytalanságot gerjesztő körülmények ellen. Az emberi biztonságra való összpontosítás a migrációs folyamat során is elősegítheti az embereket veszélyeztető tényezők azosítását, az érdemi reagálást, a kötelezettségvállalások realizálását, ezzel is megelőzve, elkerülve, illetve tompítva azokat a válságokat, amelyek destabilizációs hatást válthatnak ki. Többek közt ez a keret biztosíthatja a nemzetközi közösségek számára a lehetőséget, hogy kezeljék és illetve valamilyen módon, az emberi biztonsági jogcímre hivatkozva beavatkozzanak a válságok megelőzése, kezelése érdekében. Az erre való törekvés során az ismertető anyagokban gyakran szerepel a nemzetközi szervezetek szerepének kiemelése *„a migrációs folyamat ésszerűbbé és humánusabbá tételének segítésében”*

Az Emberi Biztonsági Bizottság (CHS) és a Nemzetközi Migrációval Foglalkozó Globális Bizottság (GCIM) fennállása óta számos általános javaslatot tett az emberi biztonságot fenyegető kritikus és átfogó veszélyek kezelésére vonatkozóan, amelyekkel a szerintük nemzetközi közösségnek foglalkoznia kell. Ezek között az ajánlások között szerepel, hogy az államok nem csupán korlátozó bevándorlási intézkedéseket hajthatnak végre az illegális bevándorlás leküzdésére, hanem reagálniuk is kell a migráció alapjául szolgáló okokra. Ez magában foglalhatja a külföldi segélyezési stratégiák végrehajtását, amelyek arra irányulnak, hogy támogassák a helyi gazdaságokat, hogy az emberek megfelelő gazdasági lehetőségekkel rendelkezzenek hazájukban. Ez magában foglalhatja a kormányokat is, amelyek nyomást gyakorolhatnak más országok vezetőségére, hogy tiszteletben tartsák polgá-

raik emberi jogait a szabadság és a lehetőségek maximalizálása érdekében. Az ilyen erőfeszítések a nemzetközi közösség szerint segíteni fognak abban, hogy olyan környezetet hozzanak létre, amelyben a migráció gyakrabban fordul elő a választás helyett a szükségességgel. Fontos kérdésként jelenik meg, hogy az államoknak és a nemzetközi közösségnek biztosítaniuk kell, hogy az egyes emberek alkalmassá váljanak az alapvető szükségleteik ki-elégítéséhez a jogaik gyakorlására és a lehetőségek kiaknázására. Nem elfogadható, hogy az embereket arra kényszerítsék, motiválják, hogy elvándoroljanak az országból azon feltételek megtalálására céljából, hogy egy másik helyen biztonságos és emberhez méltó életet élhessenek. A nemzetközi migrációt bár globálisan kell értelmezni és megközelíteni, de a hatékony kezelés elsősorban a regionális szintű konzultációk és együttműködés, valamint a kormányok és a nemzetközi szervezetek közötti globális szintű párbeszéd és együttműködés révén válhat hatékonyra. A párbeszédnek a nemzetközi migráció és az emberi fejlődéssel együtt a az emberi és gazdasági biztonság szoros kapcsolatának felismerésén kell alapulnia, amely magában foglalja a globális, regionális és helyi kereskedelem és a külföldi segélyek politikáját, az állami biztonságot és az emberi jogok védelmét szolgáló politikai intézmények működését is. A befogadó országoknak segítséget kell nyújtaniuk az újonnan érkező bevándorlóknak ahhoz, hogy beilleszkedhessenek és ezzel is támogassák a társadalmi kohéziót.

A fentiek elsősorban „súlyozott ajánlások” formájában, az emberi biztonság megőrzésével és a migránsok védelmével kapcsolatban kerültek megfogalmazásra, az emberi biztonságról, a migrációról és a nemzetközi szervezetekről szóló tájékoztatókban, és előzetes iránymutatásokat tartalmaznak, de további kutatásokra és elemzésekre is felszólítanak ezeken a kérdéseken. Ezen a téren a nemzeti kormányok mellett új szereplők is megjelentek, ezáltal a nem kormányzati szervezetek és a multinacionális vállalatok befolyása egyre hangsúlyosabbá válik, ami a hagyományos államközpontú megközelítést is markánsan érinti.

Az emberi biztonság és a nemzetközi migráció kapcsán a konvencionális gondolkodás az intézményi megfontolásokat részesíti előnyben, erre fókuszál, de legalább ennyire fontos az emberi biztonságot fenyegető és a nemzetközi migrációt gerjesztő veszélyek kérdése is, pl. az éghajlatváltozás és a környezeti degradáció, az elhúzódó aszályok és a veszélyes időjárási jelenségek, stb. A nemzetközi közösség és az államok másként tekintenek az ún. „klímamigránsokra” és sok esetben külön választják a migrációt és a kiváltó körülményeket.

Az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (*IPCC – The Intergovernmental Panel on Climate Change*) már 1990-ben kiemelte, hogy a klímaváltozás az egyik legkomoly hatását a migrációra fogja kifejteni. A tengerszint emelkedése, a viharok és a földrengések emberek millióit kényszeríthetik lakóhelyük megváltoztatására országhatáron belül és/vagy a szomszédos országok felé. Egyes előrejelzések szerint 2050-re akár 200 millióra is emelkedhet a klímaváltozás okán elvándorlók száma³⁸².

A „humanitárius válságnak” nevezett kategória is alkalmas arra, hogy a szereplők sajátosan értelmezett érdekmotivációs folyamatokat indítsanak el, vagy támogassanak, esetleg megnehezítsenek. Bár már most áttekinthetetlen irodalma van az emberi biztonságnak, a nemzetközi migrációnak, a globalizációnak, az államok működésének, mégis úgy tűnik, hogy az emberi biztonsági paradigma és a tömeges nemzetközi migráció közötti kapcsolatról további kutatásokra van és lesz szükség az érdemei megoldások érdekében.

12.4 Nemzetközi migráció a vallás oldaláról (is) nézve

Az emberi biztonság és a nemzetközi migráció megítélése, értékrendi megközelítése kapcsán a kiemelt vallási intézmények, sajátos helyzetben lévő vallási közösségek és az egyes (prominens és karizmatikus) egyházi, vagy más vezető személyek véleménye, hozzáállása és szerepe kiemelt jelentőséggel bírhat. Fontos kérdés, hogy milyen mértékben járulnak hozzá a fentiek a társadalmi kohézióhoz, milyen viszonyt képviselnek a hagyományos, államközpontú biztonsági modellhez és a megváltozott globális változásokhoz képest? A globális világrend új fórumokat is megnyithat a világi és a vallási világnézetű gondolkodók közötti párbeszédre (de be is zárhat), és elősegítheti a vallás-közi kommunikációt is.

Európa és az EU a zsidó-keresztény kultúra értékeit vallja magáénak. A keresztény vallás leegyszerűsített megközelítése, főleg az újszövetségi gondolatiság jegyében a könyörületről, a megbocsátásról (is) szól.

A 2015-ös migrációs boom után egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a nemzetközi migrációs folyamat megközelítése és kezelésének értelmezése egyre heterogénebb képet mutat. Úgy tűnik, hogy a két szélsőség, a „mindenkit

---

³⁸² Pólyi Csaba: Kitekintés és reflexiók a nemzetközi migrációról, I. fejezet, Globális kitekintés, (29. old.) In: Új népvándorlás, Migráció a 21. században Afrika és Európa között, Készült az Európai Integrációs Alap/Belügyminisztérium által finanszírozott EIA/2010/3.1.4.1. azonosítószámú, „Feketén-Fehéren – Itt vagyunk!” nevű projekt keretében. Kiadó: IDResearch Kft./Publikon Kiadó, 2012, ISBN: 978-615-5001-52-9

befogadni” vagy „senkit sem befogadni” között még nem jött létre az „észszerűen, törvényesen, humánusan, de következetesen viszonyulni és eljárni” elv globális és EU-s szintű, stabil érvényesítése. A politikai korrektség jegyében érzékelhető hivatalos, főleg európai politikai megnyilvánulások mellett érdekes képet mutat a keresztény értékek védelmében megnyilvánuló világi és egyházi hozzáállás is, ami egyrészt az iszlám európai érvényesülésnek és befolyásának növekedésével, a bekövetkezett erőszakos cselekményekkel is összefüggésbe hozható. E téren a hivatalosan toleráns, minden migránst „egy kalap alá vevő és felmentő” megközelítések a jellemzők. A keresztény egyházak vezető képviselői deklaráltan a „mindenkit befogadni” elvet támogatják. Gyakran idézik a római katolikus egyház jelenlegi vezetőjének³⁸³ a szavait is, amiket a migránsok és a menekültek világnapja alkalmából 2018. január 14-én mondott: „*Befogadni, védelmezni, támogatni és integrálni a migránsokat és menekülteket.*” Ez összecseng a 2016. szeptember 19-i New York-i nyilatkozattal (*The New York Declaration*) és „A biztonságos, rendezett és szabályozott migrációról szóló globális *csomaggal*³⁸⁴ (*The Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration (GCM)*), amelynek lezárása 2018. decemberében, egy közös nyilatkozattal az ENSZ Közgyűlésén meg is történt. A migrációval és a menekültekkel kapcsolatos egyházi nyilatkozatok és a két fent nevezett dokumentum is hasonlít abban, hogy garantálni kívánják minden migráns biztonságát, méltóságát, emberi jogainak és alapvető szabadságainak védelmét, a migrációs státusuktól függetlenül és mindenkor, és ezt az emberi biztonság koncepciója (*Concept of the Human Security*) szellemében az államok kötelezettségeként jelenítik meg. Paradox helyzet alakult ki, mert ezzel az állam eredeti funkcióját kérdőjelezzik meg. Ugyanis bármennyire megváltozott a globális környezet, bármennyire is vitatott a nemzetállamok helye és szerepe a migrációs folyamatok kezelésében, egyelőre a nemzetállami potenciál a meghatározó a migrációs folyamatkezelésben.

Mindemellett a keresztény értékrend nevében és védelmében a realitás talaján maradván találkozhatunk mértékadó vallási és hitéleti nyilatkozatokkal is. Többek közt Richard Schröder, a berlini Humboldt Egyetem professzora

---

³⁸³ Ferenc pápa üzenete a migránsok és menekültek világnapjára (2018. január 14.) http://hu.radiovaticana.va/news/2018/01/12/ferenc_p%C3%A1pa_%C3%BCzenete_a_migr%C3%A1nsok_%C3%A9s_menek%C3%BCltek_vil%C3%A1gnapj%C3%A1ra/1358653 (Letöltve: 2018.09.23.)

³⁸⁴ The Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration (GCM), <https://www.iom.int/global-compact-migration> (Letöltve: 2018.04.18)

(szakterülete a teológia és filozófia) kifejtette³⁸⁵ 2015. novemberében, hogy „a veszélyben lévő embertársainkon segíteni keresztényi kötelességünk”, de azonnal hozzá is tette, hogy milyen keretek közt lenne célszerű ezt kivitelezni.

Figyelem-felhívó maga a cím is: „*Es kann nicht jeder zu uns kommen*” (Nem jöhet mindenki hozzánk) és a következő kijelentések is: „*Védeni és védekezni.*” „*Nem kirekeszteni – ellenőrizni!*”. Mindez egy német SPD-politikus szájából hangzott el. 2016-ban ennél is továbbment, amikor a professzor figyelmeztetett arra, hogy veszélyes hamis ígérekkel hitegetni a menekülteket³⁸⁶. Egyenesen kimondta³⁸⁷, hogy „*Az állam igazságos legyen és ne irgalmas.*”(Der Staat müsse gerecht sein, nicht barmherzig.)(...) „*Az állampolgárok, az állami terület és az alkotmány határozzák meg az államot. Egy állam államhatárok nélkül nem létezhet. Egy belső határok nélküli Európában a külső határokon kell eldönteni, hogy ki jöhet be és ki nem. Egy „erődre” van szükség nagy kapukkal és a belépés ellenőrzésével. Ha ezt a kontrollt elveszítjük, akkor az államrend működésképtelenné válik. Különösen egy szociális állam esetében. A határtalan bevándorlás határtalan kiadásokat is jelent a szükséges bevételek nélkül.*”

E sorokat olvasva nyilván arra is lehet gondolni, hogy nyílt migrációellenességről van szó. Erről szó sincs! A veszélyben lévőkön egységes elvek és szabályozás alapján segíteni kell, a rászorulókat támogatni kell, de e téren nem annak kell a mérvadónak lenni, hogy valaki migráns, mert nem minden migráns menekült, hanem a veszélyeztetésnek és a rászorultságnak.

A fentiek csak egy kis szeletét képezik annak a bonyolult XXI. századi helyzetnek, amely nemzetközi és nemzeti, vallási-ideológiai, kulturális, stb. értékrendeknek a globális politikai és gazdasági érdekérvényesítés jegyében történő ütköztetését jelenti. Elmondható, hogy az értékrendek konfliktusában nem működik a „lovagiasság”, háttérbe szorult a paritáselv, a tolerancia, az együttműködési hajlam. Új szereplők, új szabályok jelentek meg és a viszonyrendszeri mechanizmusok a vallási kérdéseket is felszínre hozták a nemzetközi migráció kapcsán. Ez az utóbbi időben legmarkánsabban az európai kereszténység és az iszlám vonatkozásában kap hangot. Ezzel kap-

---

³⁸⁵ Kommentar, 04. November 2015, Es kann nicht jeder zu uns kommen, Zur Debatte über die Flüchtlingskrise, ein Kommentar vom Theologieprofessor und SPD-Politiker prof. Richard Schröder. <https://www.idea.de/spektrum/detail/es-kann-nicht-jeder-zu-uns-kommen-92631.html> (Letöltve: 2018.09.24.)

³⁸⁶ Menekültet (Flüchtling) nevesít és nem migránst!

³⁸⁷ „Ohne Strenge bei Migranten machen wir uns zum Affen“ Von Daniel Friedrich Sturm Korrespondent Veröffentlicht am 26.04.2016 | Lesedauer: 8 Minuten <https://www.welt.de/politik/deutschland/article154741851/Ohne-Strenge-bei-Migranten-machen-wir-uns-zum-Affen.html> (Letöltve: 2018.09.24.)

csolatban is áttekinthetetlen méretű irodalom áll rendelkezésre, ezért egy nemrég megjelent kiadványra alapozva történik kísérlet a helyzet felvázolására. Akbar Ahmed „*Journey into Europe*”³⁸⁸ című könyve arról szól, hogyan alakul át a migráció a kontinensen, hogyan alakítja át magát Európát és hogy az Európai Unió, a nemzetállamok vezetői képesek lesznek-e ezzel megbirkózni. Harmónia és konfliktusok. Európai liberális értékek és iszlám konzervativizmus találkozása. Autoriter és fundamentalista megközelítések, empátia, politikai korrektség és erőszakos érdekérvényesítés. A migrációt sokan a terrorizmus és a halálesetek szemüvegén keresztül nézik, mások bíznak abban, hogy az európai pluralista örökségbe vetett hittel bíró, a humanista bölcsességgel, együttérzéssel és befogadó bátorsággal gondolkodó Európa vezetői képesek lesznek megoldani a kontinens problémáit. Az Európába a közelmúltban érkezett és a már több generáció óta itt élő muszlimok lélekszáma és aránya alapján Angela Merkel az iszlámot Németország részének tartja, élve egy fa törzsébe beoltott hajtás hasonlatával („*Islam as a new and uncertain graft upon the European trunk*”). (Ez már önmagában jelzi, hogy mesterséges beavatkozásról lehet csak szó.)

A muszlimokat sajnos gyakran „egy kalap alá” veszik Európában. Volt idő, amikor a muszlim tudósok, csillagászok, sebészek és matematikusok a tudományágak élvonalában voltak és ez a tudás eljutott Európába is. Ma, ironikusan, a muszlimokat gyakran úgy tekintik, mint a szegény menekülteket, akik elmenekülnek otthonaikból az ottani tarthatatlan helyzet miatt. (*Ebben is óriási tévedések vannak!*) Ilyen az értelemben az európaiak többsége nem látja az iszlámot az európai civilizáció részeként, pedig a muszlimok anno komoly hatással voltak az európai reneszánszra, a tudományos fejlődésre és a felvilágosodásra is. Míg sokan a zsidó-keresztény Európáról beszélnek, elfelejtik, hogy a zsidó, a keresztény és az iszlám vallások az ún. Abraham-i hitűek családjába tartoznak, szoros kapcsolatuk volt a görög filozófiával, és közrejátszottak abban a folyamatban, aminek az eredménye lett az európai civilizáció.

Angela Merkel kancellár amikor „meghívta” a szíreket Németországba, azt sokan együttérzésnek értékelték, Ferenc pápa migránsok lábát mosta meg. Ezek egyedi, de jelkép értékkel bíró gesztusok voltak és a megegyezés szándékát szimbolizálják. Megegyezni azonban csak egyenrangú felek, kö-

---

³⁸⁸ Frum, David: *Competing Visions of Islam Will Shape Europe in the 21st Century (A XXI. Században az iszlám versengő víziói alakítják majd Európát)*, The Atlantic, 2 May, 2018. Akbar Ahmed's new book deals with how migration is reshaping the continent, and whether leaders can cope. <https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/05/akbar-ahmed-islam-europe/559391/> (Letöltve: 2019.01.22.)

zös akarata és hozzáállása alapján lehetséges. Annál is inkább, mert Európa és az iszlám is a másikat tartja ellenséges hozzáállásúnak a politikai korrektség jegyében elhangzó vélemények ellenére is.

Az iszlámon belül sok széles, néha átfedő kategória létezik a Koránhoz ragaszkodó fundamentalistáktól, akik azt képviselik, hogy akkor jó muszlimok, ha betűre betartják az Írást, vagy azokon át, akik hisznek az emberiség, így Európa meleg, befogadó ölelésében, amely tükrözi az isteni szeretetet, egészen a muszlim modernistákig, akik hisznek a hit és a modernitás egyensúlyában. Azok, akik az utóbbi kategóriába tartoznak, úgy vélték, hogy a modernitás, a demokrácia és az elszámoltathatóság és az iszlám jellemzői kompatibilisek. Ők kapták a „legnagyobb pofont” Európától. Van olyan vélemény, hogy a Közel-Keleten, Észak-Afrikában, Dél-Ázsiában és Délkelet-Ázsiában élő muszlimok az ottani „muszlim” lét elől menekülnek el, főleg Európába. Egy muszlim többségű országból egy keresztény környezetbe. Ez sokak számára érthetetlen jelenség és csak a jelenség felszínét nézik. A muszlimokhoz való viszonyt illetően szinte minden európai országban a muszlim kisebbség és a fogadó ország közötti kapcsolat más, és attól függ, hogy a származási országgal és az érkezésük körülményeivel kapcsolatban milyen történelmi, kulturális és politikai kapcsolatuk volt és van.

2001. szeptember 11. óta Európában és az USA-ban egyszerűen „csak” muszlimnak tekintettek mindenkit, aki iszlámhívő, függetlenül attól, hogy milyen a származási, etnikai, valláson belüli helye, társadalmi helyzete, végzettsége, stb. A „nagy” német tolerancia jegyében a Németországban élő muszlimokat megkülönböztetés nélkül muszlimnak nevezik, akár törökök, kurdok, irániak, vagy akár pakisztániak. Az előítéletek élnek, ami az érintettek radikalizálódáshoz is vezethet. Az iszlám képviselői azonban lassan társadalmi státust szereznek Európában, pl. London és Rotterdam polgármesterei, már több mint tucat iszlám tagja van a Lordok Házának, sokan vannak parlamenti képviselők Németországban és Franciaországban, a médiában, sportban, irodalmi közéletben is jelen vannak. Az európai muszlim közösségek különböző mértékben és különböző módon integrálódtak/asszimilálódnak. Egy 2006-os Pew-felmérés szerint a francia muszlimok 42 %-a úgy határozta meg magát, hogy előbb francia és utána muszlim. Ez az európai országok közt a legmagasabb érték, mert brit muszlimok mindössze 7%-a vallotta, hogy brit az első, a muszlim második. Ha a történelmet nézzük a brit és a francia hozzáállás a gyarmatokhoz, a gazdasági érdekeket leszámítva teljesen más volt, ezért a volt gyarmatokról érkező migránsok kezelése sem lehet azonos az „anyaországokban”. Zavarosak az iszlám-kategorizálások is, a modernista iszlám értelmezése sem egységes, ebbe

akár beletartozik az erőszak elfogadása is. Bár a modernista iszlám fogalmilag nem támogathatja az erőszakot, mert a demokrácián és a jogállamiságon alapul, de mint maga az iszlám, ez sem egységes. A gyökerekhez ragaszkodó (*literalist islam*) magát az iszlám bajnokaként azonosítja és a hit körül húz egyértelmű határokat, így akár katalizátorként is működhet az erőszakos csoportok számára. Ezek a csoportok jól ismerik és felhasználják a modern technológiát, mint például az internetet (*érdekes módon ezt nem utasítják el*), és ezért tévesen sokan feltételezik, köztük „szakértők is”, hogy a modernista gondolkodás képviselői. A modernista kategória sikertelensége éppen a demokrácia, az elszámoltathatóság és az emberi és polgári jogok érvényesítése miatt jelent visszafogást és e csalódottság miatt ad lökést pl. a tálibok, az ISIS, térnyerésének. Az iszlámon belül a sokszínűség mellett az iszlám eszményeinek brutális képviselője és a modernizmus óvatosságot jelent a két szélsőséget. Európa történelmi válaszára áll. Az iszlám képviselői szerint, ha Európa vezetői újra felfedezik pluralista és humanista hagyományait és alkalmazkodnak a XXI. századhoz, akkor Európa ismét a civilizáció jelképe lehet a világnak. Ellenkező esetben az 1930-as évek Európájának rémképével fenyegetnek, amelyben a zsidók helyett a muszlimok lesznek a „belső ellenség”. Az érdekes az, hogy a migránsok magukkal hozzák az otthoni sérelmeiket és a zsidó múzeumok, iskolák és egyének elleni muszlim támadásokra is sor kerül Európában. Természetesen vannak pozitív példák is, de a negatív példa hatása mindig erősebb. Egy újfajta antiszemitizmus is kialakult a migráció folyamánként.

Miért nehéz európai gondolkodással megérteni az iszlám lehetséges helyét és szerepét Európában? Teljesen más a probléma-megközelítés. Ha azt vesszük, hogy a közelmúltban azért mentett fel vagy szabott ki enyhébb büntetést több európai bíróság erőszakos muszlim elkövető esetében, mert az elkövető *„nem ismerte a környezeti sajátosságokat, idegen kultúrába került”*. Ez már önmagában paradoxon. Az iszlám nem kezelhető leegyszerűsítve csak vallásként, ahogy azt sok európai politikus hirdeti, és erre hivatkozva „vallásközi párbeszédre” beszél.

Az iszlám egy, a VII. században lezárt keretű és szellemiségű civilizációs komplexumként fogható fel. Az ember alkotta jog, érték az iszlám szerint nem fogható Allah értékítéletéhez, s ami Allah-hoz kötődik, azt egy muszlim fenntartás nélkül elfogadja, képviseli, harcol érte, így az iszlám egyszerre képvisel politikai, vallási, jogi, szokásjogi, hagyománytisztelési, kulturális, társadalmi, gazdasági és geopolitikai aspektusokat. Az iszlám áthatja a teljes társadalmat. Az iszlám vallás a jog alapja is. Az iszlám vallás és az állam teljes volumenében összefonódott, ami európai mércével mérve szintén értelmezhetetlen. Az iszlám mindig kettős mércét alkalmaz: a saját

hitűekre és a más hitűekre. Az iszlám és kereszténység közti párhuzamok más tartalmat jelentenek a muszlimok és mást a keresztények számára. A nők alárendelt szerepe az egyikben, Mária-kultusz a másikban. Megbocsátó, erőszakmentes próféta az egyikben, harcoss próféta a másikban. Az iszlám a modernista nézetek ellenére sem szekularizálódik. Ez kihat az alkotmányos elvekre is. (EU-szolidaritás, 10 parancsolat, emberbarátság, az élet tisztelete, az ember érték, stb.; iszlám-a nem muszlim alacsonyabb rendű, az igaz, ami meg van írva, illetve amit az Írás alapján a vallási vezetők előírnak.)

Ha egy muszlim a Koránra hivatkozik, nem mindegy, hogy azt Mohammed mekkai vagy medinai korszakára vonatkoztatja. A keresztény vallás kialakulása óta folyamatosan fejlődik, alakul, az iszlám szellemiség és hit a VII. századtól megmerevedett. A Korán nem változtatható meg. Aki megértő más vallással szemben, az nem jó muszlim. Az iszlám ideológia egyben a kultúra és a műveltség alapja is.

Az EU-s megközelítés az iszlám irányában úgy tűnik, hogy a fentieket figyelmen kívül hagyja. Megkockázatható a kijelentés, hogy az EU-s politikai elit és az intézményrendszer vezetése nem mindig veszi figyelembe a keresztény alapokat az egyes döntéseinél. Az iszlám univerzalitása nem tolerálja más vallások pozícióit, ez alaptételként is kezelhető.

Az európai intézményes gondolkodás az iszlámot illetően téves, mert egyházközi párbeszédre törekszik, de olyan, hogy iszlám egyház *de facto* nem létezik, vannak irányzatok, van sok vallási közösség, vannak vallási iskolák, vannak vallási vezetők, stb.

Az iszlám nem fér be az államközi kapcsolatok rendszerébe sem, túl sok az érintett, akik egymás közt nem koordinálnak, sőt nagyobb köztük az ellentét, mint az iszlám és a kereszténység közt. A keresztény egyház részéről a Vatikán a nemzetközi viszonyrendszer szuverén szereplője, de olyan, hogy iszlám nemzetközi viszonyrendszeri szereplő, nem létezik. Az EU a területén lévő iszlám közösségekkel sem tudott és ma sem tud paritás elven működő párbeszédet kialakítani, ami elősegíti a párhuzamos társadalmak kialakulását. A migráció nem megoldandó technikai probléma, ahogy az EU vezetése kezelni akarja! Az iszlám nem ismeri a vallásszabadság fogalmát és nem fogadja el annak a lényegét sem. Az iszlámban nem létezik a vallási lelkiismeret szabadsága.

Ezek alapján másfajta képet kell kialakítani az európai multikulturalizmus eszméjéről is.

A multikulturalizmus (*multiculturalism*), népszerű nevén a „multikulti” az 1970-es évektől kezdve nemcsak az Egyesült Államokban, hanem szerte a világban kedvelt és a globalizálódó, kozmopolita világszemlélet kísérőjéneként vált. A lényege az volt, hogy tiszteletben kellett tartani a külön-

böző társadalmi csoportok "eltérő" identitásait (a másságot), pl. az etnikai és törzsi, de kulturális, szexuális, vagy vallási, generációs szokásait is. Az 1990-es évektől az emberi biztonság koncepciójának elterjedése is „rásegített” a multikulturalizmusra, amelyet pl. a kanadai kormány is hatékonyan támogatott. Ennek meglett a következményei is, mert „nem illett” kritizálni a más jellegű dolgokat, függetlenül attól, hogy honnan származnak, milyen politikai, társadalmi, szellemi vagy vallási környezetből erednek. Ebbe belefért minden, így a skandináv regények, az iráni filmek, az indiai zene és a keleti orvoslás, az extravagáns performance-ok is. A mérce az volt, hogy minden egyformán jó, még ha más is. Eltűnt az értékelési skála valamely kultúrához, így az európaihoz is kötve, mert minden jó, még akkor is, ha nem tudjuk miért. A multikulturalizmus fokozatosan szembesült az intellektuálisan könnyörtelen - de mégis egyre népszerűbb - nacionalista eszmékkel összekapcsolt monokulturalizmussal. Bizonyos mértékig a multikulturalizmus reakció volt a monokulturalizmusra. Az durva leegyszerűsítés lenne, ha kimondanánk, hogy csak a nacionalizmus ellenzi a multikulturalizmust. Akár a különböző európai országokban élő bevándorolt közösségek elemzése, akár az iszlám országokban a politikai és vallási vezetők nyilatkozati - még hivatalos is - alapján megállapítható, hogy egyre több a más kultúrákkal vagy civilizációkkal szembeni, sok esetben ellenséges megnyilvánulás, a tolerancia teljes hiánya. Érdekes módon a poszt-multikulturalizmus - főleg hivatalos nyomásra és a PC keretében - egyre inkább elterjedt azokban a társadalmakban, amelyek nagyon nehéz és gyakran megoldatlan kérdésekkel találkoztak a kulturális sokszínűséget illetően. Elsősorban a nagy bevándorló közösségekkel rendelkező országokról és főleg nagyvárosokról van szó. A többgenerációs bevándorlók és leszármazottaik, akik bár keményen dolgoznak és igényük is lehetne rá, de nem szándékoznak részt venni a lakóhelyük szerinti ország kultúrájában vagy politikájában. Ez nyilvánvaló problémát okoz, nemcsak azért, mert ezzel bizonyos előnyökről lemondanak, hanem azért is, mert kihasználatlanul maradnak azok a területek, amelyek elősegítenék a befogadó társadalomba való integrálódást. Bár a bevándorlókra is ugyanazok a törvények, szabályok vonatkoznak, mint a társadalom már tagjaira, ezzel az „önkéntes” kirekesztéssel gyakorlatilag a párhuzamos társadalmak kialakulását segítik elő. *(Lehet, hogy ez is egyfajta cél?)* A multikulturalizmus terén az eddigi próbálkozások, a rendelkezésre álló módszerek egyike sem igazán működött/működik. Ha vallási oldalról közelítjük meg a kérdést, muszlimok számának európai növekedése a toleranciaszintet szinte áthidalhatatlanul megemelte. Król szerint a napjainkban a dolgok alakulása sokkal rosszabb lett: vagy úgy döntünk, hogy a „mások” nem létez-

nek, ami nem igaz, vagy próbáljuk távol tartani őket (fizikailag, kulturálisan, szellemileg, stb.) ami előbb vagy utóbb, de csak katasztrófához vezethet³⁸⁹.

12.5 A New York-i Nyilatkozattól a migrációs „csomag”-ig

A nemzetközi migráció már korábban is számos esetben szerepelt az ENSZ-tanácskozások napirendjén és került a Közgyűlés elé határozathozatal céljából. Nem előzmény nélküli tehát, hogy 2016. szeptember 19-én az 193 ENSZ-tagállam állam- és kormányfői gyűltek össze az ENSZ Közgyűlésén, hogy megvitassák a migrációval és a menekültekkel kapcsolatos témákat globális szinten. Ekkor a Közgyűlés elfogadta a 71/1. számú közgyűlési határozatot, amely azóta New York-i Nyilatkozat³⁹⁰ néven vált ismertté. A Nyilatkozat elfogadása deklarálta a migrációval kapcsolatos átfogó megközelítés szükségességét. A dokumentum az aláírók elkötelezettségét fejezi ki a menekültek és migránsok jogainak védelméért, s rögzíti, hogy „*a menekültekért az egész világközösség felelősséggel tartozik*”. (Már ekkor látható volt, hogy a migránsok és a menekültek státuszát az ENSZ „közelíteni” szándékozik.) A dokumentum kitér a menekültek és migránsok ellátására, az oktatásra, a kizsákmányolásuk és az idegengyűlölet megelőzésére, valamint a humanitárius segítségnyújtások hatékony alkalmazására. Előírja egy közös (vagyis globális) teherviselésre vonatkozó Menekültügyi Globális Kompakt, valamint a migrációs folyamatot szabályozó Migrációs Globális Kompakt kidolgozását. A dokumentum I. számú melléklete (*Annex I. Comprehensive refugee response framework*) egy átfogónak szánt menekültügyi válaszmecha-nizmusnak a kereteit foglalja magába, a II. számú melléklet (*Annex II. Towards a global compact for safe, orderly and regular migration*) pedig a „biztonságos, rendezett és szabályozott migrációról” szóló globális paktumra vonatkozik.³⁹¹ Ennek eredményeként az ENSZ-tagállamok megállapodtak abban, hogy együttműködnek a biztonságos, rendezett és szabályozott migrációról szóló globális „megállapodás” kidolgozásában, amelyet 2018. december 10-11-én Marokkóban kormányközi konferencián fogadnak el. A menekültekről és bevándorlókról szóló New York-i

---

³⁸⁹ Król, Marcin: End of the multiculturalism dream (A multikulturális álmok vége) <http://www.voxeurop.eu/en/content/article/4002671-end-multiculturalism-dream> (Letöltve: 2018.03.11.)

³⁹⁰ 71/1.NewYorkDeclaration; Resolution adopted by the General Assembly on 19 September 2016 [without reference to a Main Committee (A/71/L.1)] 71/1.NewYorkDeclaration for Refugees and Migrants; http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/71/1 (letöltve: 2017.12.27.)

³⁹¹ Jelen írás a migrációt érintő folyamatot tekinti át, a menekültügyi vonatkozásokat nem érinti.

Nyilatkozat szintén külön tárgyalási folyamatot indított a menekültekről szóló globális megállapodásról.

A „migrációs csomaghoz” vezető út rögzített menetrendjét több előzetes tárgyalást követően egy 2017. április 6-án elfogadott közgyűlési határozat tartalmazza, amely 2017. április-novemberre egy konzultációs, 2017. decemberre és 2018. elejére egy áttekintő, 2018. február-júliusra pedig egy kormányközi tárgyalási (*szövegvéglegesítési*) szakaszt rögzített.

A tárgyalások tartalmi, ezzel lényegi alapját képező ún. végleges tervdokumentumot³⁹² 2018. július 11-13-án fogadták el (*Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration, Final Draft 11 July 2018*). A migrációs paktumot végül 2018. december 10-11-én, egy a marokkói Marrakech-ben rendezett ENSZ-konferencia³⁹³ keretében hagyta jóvá 164 állam, s 2018. december 17-én a Közgyűlés előtt is (szimbolikusan) szavazásra bocsátották, amelyet 181:2 arányban fogadott el az ENSZ Közgyűlése – csak az Egyesült Államok és Magyarország szavazott ellene, három állam pedig tartózkodott.

A csomag lényege³⁹⁴: az általános megállapításokon és az elveken túl 23 célból áll, amelyek a deklaráció alapján arra irányulnak, hogy hatékonyabb legyen a migráció helyi, nemzeti, regionális és globális szintű kezelése.

Ennek megfelelően a csomag általános (1) célja, hogy csökkenteni kell azokat káros, migráció kiváltó, rendszerszintű tényezőket, amelyek nem támogatják, hogy az emberek a származási országaikban alakítsanak ki és folytassanak fenntartható megélhetést, (*ergo maradjanak*); (2) csökkenteni kívánja azokat a kockázatokat és sebezhetőségeket, amelyekkel a migránsok a vándorlás különböző szakaszai során találkozhatnak, mindezt úgy, hogy tisztelben tartja (*tartatja*), és védelmezteti az emberi jogait, gondoskodni kell róluk és törődni kell velük (*védelem*); (3) a csomag próbál választ adni az államok és közösségek jogos aggodalmaira, miközben elismeri, hogy a társadalmak különböző mértékű és típusú demográfiai, gazdasági, társadalmi és környezeti változásokon mennek keresztül, amely hatással lehet a migrációra, és magából a migrációból is eredhet (*integráció*); (4) a csomag

---

³⁹² Final Draft for Compact 2018. <https://www.un.org/pga/72/wp-content/uploads/sites/51/2018/07/migration.pdf> (Letöltve: 2018.11.12).

³⁹³ Marrakesh Conference, 2018. <https://undocs.org/A/CONF.231/3> (Letöltve: 2018.12.17.)

³⁹⁴ Az ENSZ globális „csomagja” a biztonságos, rendezett és szabályozott migrációról 2018. Intergovernmental Conference to Adopt the Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration Marrakech, Morocco, 10 and 11 December 2018. Item 10 of the provisional agenda* Outcome of the Conference Draft outcome document of the Conference Note by the President of the General Assembly Distr.: General30 July 2018.

arra törekszik, hogy olyan segítő, ösztönző körülményeket alakítson ki, amelyek lehetővé teszik a migránsok számára, hogy emberi, gazdasági és társadalmi képességeiken keresztül gazdagítsák *(a befogadó)* társadalmakat, így segítve hozzájárulásukat a fenntartható fejlődéshez helyi, nemzeti, regionális és globális szinteken *(pozitív hatás)*.

A csomagban az azt elfogadó felek deklarálta egyetértene abban, hogy a globális megközelítés átfogó és egymástól függő, irányadó elveken alapul *(szembetűnő az emberi biztonság koncepciójának elveivel való párhuzam)*:

(1) Az ember-központúság. A csomag a migráció megvalósulásához kapcsolódóan deklarálta erőteljes emberi dimenziót hordoz magában. Elő kívánja segíteni a migránsok és a származási, tranzit és célországi közösségek tagjainak jólétét. Ezért a csomag az egyénre *(migránsra)* irányul. *(Ellentmondásként jelenik meg, hogy a migránsok és a befogadó közösségek „jóléte” együtt jelenik meg, mert a csomag a befogadást és az államok gondoskodási kötelezettségét elvárás szinten jeleníti meg, ebből következik, hogy a befogadás terhei érintik a befogadó közösségek jólétét is, mert az adott ellátási rendszerben résztvevők száma a migránsok által növekszik, a források növekedése pedig nem követi ezt szükségszerűen. Az emberi biztonság oldaláról nézve ez is veszélyeztetés a befogadókra tekintettel.)*

(2) Nemzetközi együttműködés. A csomag nem jelent jogilag kötelező erejű együttműködési keretet, de elismeri, hogy egyetlen állam sem képes önállóan *(hatékonyan)* foglalkozni a migrációval a jelenség természete és transznacionális jellege miatt. A kezelés nemzetközi, regionális, kétoldalú együttműködést és párbeszédet igényel. A hatékonysága konszenzusos természetén, hitelességén, a kollektív tulajdon elismerésén, a közös végrehajtáson, nyomon követésén és felülvizsgálaton alapul. *(Az elvek ilyen formában történő megjelenítése mintegy „kívánatos” kategóriába helyezi az együttműködést, miközben elismeri, hogy ez a lenne a folyamatkezelés alapja. Az együttműködést valakinek, valamely szervezetnek szerveznie kellene a kommunikáció-koordináció és kooperáció keretében. Ez hiányzik a csomagból és többek közt ez is nehezen behatárolhatóvá teszi a dokumentum funkcionalitásának reális megítélését.)*

(3) Nemzeti szuverenitás. A csomag deklarálta megerősíti az államok szuverén jogát, hogy a nemzetközi joggal összhangban meghatározzák saját nemzeti migrációs politikájukat és a jogkörükön, a joghatóságukon belül a migráció irányítását. Szuverén joghatóságukon belül az államok megkülönböztethetik a legális és illegális migráció státuszát, beleértve a jogalkotási és a jogszerűségi meghatározását. A csomag végrehajtása érdekében kialakítandó politikai intézkedéseknek a nemzetközi joggal összhangban figyelem-

be kell venniük a különböző nemzeti realitásokat, politikákat, prioritásokat és a migránsok az országba történő belépésére, tartózkodására és munkavégzésére vonatkozó követelményeket. *(Az elvek szerint a nemzeti szuverenitás a nemzetközi jog függvénye. A deklarált elismerés valójában egy gesztus és egyben eltereli a figyelmet arról, hogy az ember, a migráns áll a csomag középpontjában, azaz egyfajta primátus létezik a döntéshozatalban, amelynek a középpontjában a státuszilag meghatározatlan migráns áll. A nemzeti szuverenitást illetően ez az elv nem tekinthető egyértelműnek.)*

(4) Jogállamiság és a megfelelő eljárás. A csomag elismeri, hogy a jogállamiság tiszteletben tartása, a megfelelő eljárás és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés alapvető fontosságú a „migrációs kormányzás” (*migration governance*) valamennyi vonatkozásában. Ez azt jelenti, hogy az állam, a köz- és magánintézmények és szervezetek, valamint maguk a személyek a nyilvánosan kihirdetett, jogszerűen érvényesített és független bíraskodással támogatott, a nemzetközi joggal összhangban lévő törvények alapján járnak el. *(Az emberi biztonság koncepciójához hasonlóan ez esetben is konszenzuszosan nem definiált fogalmak és kifejezések jelennek meg, azaz a jogállamiság egyik elvként szerepel. Kérdés, hogy a migránsokhoz való befogadó viszony jellege határozza-e meg a jogállamiságot, vagy a jogállamiság kritériumai között szerepel-e a feltétlen befogadási elvárás? Ez az elv is erősen kötődik a nemzeti szuverenitáshoz és a csomag irányultsága alapján egy paradox helyzet teremtődött, amely a csomag szellemisége szerint a befogadással oldható fel.)*

(5) Fenntartható fejlődés. A csomag a Fenntartható Fejlődés 2030-as Agenda-ján alapul, és elismeri, hogy a migráció egy többdimenziós valóság, amely nagy jelentőséggel bír a származási, tranzit- és célországok fenntartható fejlődésében, és következetes, átfogó válaszokat igényel. A migráció hozzájárul a pozitív fejleményekhez és a fenntartható fejlődés 2030-as menetrendjének céljainak megvalósításához, különösen akkor, ha azt megfelelően kezelik. A csomag célja, hogy kihasználja a migráció potenciálját az összes fenntartható fejlődési cél elérése érdekében, valamint csomag hatását a migráció eredményes kezelésére.

(Mint elv, a fenntartható fejlődés kétségkívül pozitív kicsengést hordoz, azonban a globális környezet és a fogyasztási szokások, a globális gazdaság tulajdonosi és érdekeltségi körének drasztikus átalakulása az eredetileg megfogalmazott fenntarthatóság tartalmát gyökeresen megváltoztatta, s nem véletlen, hogy a migránsok komoly szerepet kapnak ebben, mint a tranzit és a befogadó országok által finanszírozott potenciális fogyasztók. Emberi jogi, emberi biztonsági szempontból a migránsok védelme evidencia, de jelenlegi gazdasági potenciáljukat tekintve elsősorban fogyasztók, és ezzel a gaz-

daság növekedését segítik elő. Ellentmondásos, de jelenleg a fenntarthatóságot éppen a fogyasztás növekedése biztosítja. Ebből a szempontból igaz a Fenntartható Fejlődés 2030-ig szó Agenda-jának a szellemisége, de jelenleg és még vélelmezhetően legalább egy generációnyi időtávban a 2015 óta érkezett és várható migránsok Európában egyelőre nem lesznek érték-előállító, termelési és fejlődési tényezők, sőt a szociális terhek növelésével a befogadó országok állampolgárai életszínvonalát is veszélyeztethetik, ami ellentmond az emberi biztonság egyetemességének.)

(6) Emberi jogok. A csomag a nemzetközi emberi jogi jogszabályokon alapul, és fenntartva a „visszaesés” (*non-regression*) és megkülönböztetésmentesség elvét. A csomag végrehajtásával kell biztosítani, hogy a migrációs ciklus minden szakaszában a migránst státuszától függetlenül hatékonyan tiszteletben tartsák, védjék és teljesítsék az összes migráns emberi jogait. Meg kell erősíteni továbbá az elkötelezettséget, hogy megszüntessék a migránsok és családtagjaik elleni megkülönböztetés minden formáját, beleértve a rasszizmust, az idegengyűlöletet és az intoleranciát. *(Ez az elv a maga valóságában és tarthatóságában teljességgel akceptálható. A „non-regression” kifejezéssel a dokumentum készítői vélhetően az ismételt migránssá válásra utaltak, amely azonban éppen a nemzetközi jog alapján nem zárható ki. Kérdés, hogy a megkülönböztetés tilalma csak a befogadó és tranzit országok lakosságára és hatóságaira vonatkozik csak, vagy a migránsokra is „kötelező” érvényű?)*

(7) Fogékonyság a nemi jellegre. A csomag biztosítani kívánja, hogy a nők, férfiak, lányok és fiúk emberi jogait tiszteletben tartsák a migráció minden szakaszában, hogy sajátos igényeiket megfelelően megértsék és kezeljék, és az ezzel kapcsolatos változtatási döntésekben az egyének jogosultak legyenek. A nemek közötti egyenlőséget szem előtt kell tartani, és előmozdítani a nők és lányok jogait, elismerve függetlenségüket, megelőzve az áldozattá válásukat. *(Az ENSZ ezzel kapcsolatos programjai ismertek, vélhetően nem az európai országoknak lett címezve ez az elv, mert jellemző módon a nemekre vonatkozó előítéletek, a nők tiszteletének sajátos értelmezése, a gyermekekkel való bánásmód bizonyos devianciái területhez és kultúrkörhöz köthetők, és az eddigi tapasztalatok alapján ezt az elvet nem a befogadó országok nem tartották be, hanem éppen egyes migráns csoportok. Ebből kifolyólag az elv úgy is értelmezhető, hogy a befogadó ország a területén tartózkodókkal szemben érvényesítse az elvet.)*

(8) Gyermek központúság. A csomag támogatja a gyermekekkel kapcsolatos hatályos nemzetközi jogi kötelezettségeket, ezen belül a gyermekek mindenekfelett álló érdekének elvét tartja fenn, elsődleges szempontként

kiemelve a nemzetközi migráció keretében, beleértve a kísérő nélküli és elválasztott gyermekek helyzetének kezelését. *(Lásd előző elv!)*

(9) Átfogó kormányzati megközelítés. A csomag meg van győződve, hogy a migráció egy többdimenziós valóság, amelyet egyetlen kormánypolitikai szektor nem tud egyedül kezelni. A hatékony migrációs politikák és gyakorlatok kifejlesztése és végrehajtása érdekében a horizontális és vertikális politika biztosításához teljes kormányzati megközelítésre és koherenciára van szükség valamennyi kormányzati ágazat és szint között. *(Ez a megközelítés erősen összefügg a 3. sz. elvvel. Az átfogó kormányzati megközelítés több féleképpen is értelmezhető. A horizontalitás és vertikális ön-magában nem elegendő az átfogó jelleghez. Ez esetben is a polity, politics, policy összefüggéseinek a logikus értelmezéséről és nem a kormányzati működés jellegéről van szó.)*

(10) Össztársadalmi megközelítés. A csomag elő kívánja segíteni a migráció valamennyi dimenziójában történő hatékony kezelés érdekében a széles körű érdekelt felek közötti partnerségeket. Ezt migránsok, a diaszpórák, a helyi közösségek, a civil társadalom, a tanintézetek bevonásával, a magán-szektor, a parlamenti képviselők, a szakszervezetek, a nemzeti emberi jogi intézmények, a média és a migráció irányításában érintett egyéb érdekelt felek közötti partnerséggel kívánja biztosítani. *(Ez az elv is pozitív célzatú, bár figyelmen kívül hagyja, hogy egy társadalom rendkívül összetett formáció és korántsem tekinthető egységes bizonyos érdekmotivált esetekben. Lehet, hogy egy adott ország deklarált politikája a befogadást preferálja, de szociológiai, kulturális értelemben nem lehet befogadó társadalomról beszélni. A befogadás mindig a helyi közösségek szintjén valósul meg. A partnerség pedig feltételezi a kölcsönösséget. Eltérő kulturális, etnikai, vallási, szokásjogi hozzáállás esetén a nyelvi nehézségekkel is tetézve a formális partnerség a média szintjén megvalósulhat, de a valóságban több nemzetközi „összecsiszolódás” szükséges a tényleges együttéléshez.)*

12.6 A biztonságos, rendezett és szabályozott migráció céljai

(saját fordítás alapján):

1. Pontos és elemi adatok gyűjtése és felhasználása a bizonyítékokon alapuló politikák kialakításához. *„A statisztikai számbavétel nehézségei ellenére egyre pontosabb becslések állnak rendelkezésünkre ennek a globális kihívásnak az értelmezéséhez, az egyes kontinensekre, régiókra és országokra jellemző hasonló és eltérő jegyek számbavételére. Az már elég világosan kirajzolódott, hogy a nemzet-*

állami lét keretei és szűkös eszközállománya nem alkalmasak ennek a komplex folyamatnak a kezelésére, de a nemzeti szuverenitáshoz kapcsolódó immanens jellege miatt eddig igazából csak az Európai Unió keretein belül történt érdemi kísérlet a nemzetállami migrációs politikák összehangolására, egy közös migrációs politika alapjainak megteremtésére.”³⁹⁵ (Általánosságban igaz, azonban az adatgyűjtés pontossága, hitelessége és az adatok összetétele okoz problémát. A kitűzött célok közül ez valóban stratégiai fontosságú. Még az EU-n belül sem problémamentes az adatok gyűjtése, értékelése és felhasználási metodológiája. Taylor Owen az emberi biztonsági audit kapcsán vetette fel az adatok előállításának és rendszeres, szabályozott hozzáféréseinek a problémáját. Gyakorlattá vált, hogy az adathézagokat vélelmezés és valószínűsítés alapján töltik ki az érintettek. Az elemi adatok periódus időhöz kötve a migrációkezelés meghatározó döntés-előkészítési és döntési bázisát jelenthetik és csak a teljes és valós idejű adatlefedettséggel lehet globális, regionális és helyi szintű döntéseket hozni. Egy integrált, globális migrációkezelési adatbázisra lenne szükség ahhoz, hogy az érdemi, folyamat- és rendszer-szemléletű migrációkezelés megvalósulhasson, s ez képezheti az alapját a további célok megvalósításának is.

2. Azoknak a taszító és strukturális tényezőknek a minimalizálása, amelyek arra kényszerítik az embereket, hogy elhagyják a származási országukat. (A *push-pull* tényezők kiküszöbölése régóta célként szerepel a migrációkezelésben. A migrációs folyamatok valós természete és tartalma az általánosítás szintjén ismert, azonban egy-egy konkrét ország, vagy egy ország egyes részeinek, esetleg több országot is érintő régió esetében rendszerint adathiány merül fel. A csomag főleg a tranzit és a befogadó országok felelősségével foglalkozik, így a kibocsátó országok, illetve az instabil államok felelőssége nem kap akkora hangsúlyt, mint az az elveknél a partnerségi, együttműködési elvárásoknál megfogalmazásra került. A csomag kiragadott és érdekmotivációs alapú megközelítése éppen a megelőző, gátló és adaptációs mechanizmusokra nem fordít kellő figyelmet.)

3. A migráció minden szakaszán pontos és időben történő tájékoztatás megvalósítása.(A *cél tartalmilag világos, de az irányultsá-*

---

³⁹⁵ Pólyi Csaba: Kitekintés és reflexiók a nemzetközi migrációról, I. fejezet, Globális kitekintés, (13.old.) In: Új népvándorlás, Migráció a 21. században Afrika és Európa között, Készült az Európai Integrációs Alap/Belügyminisztérium által finanszírozott EIA/2010/3.1.4.1. azonosítószámú, „Feketén-Fehéren – Itt vagyunk!” nevű projekt keretében. Kiadó: IDResearch Kft./Publikon Kiadó, 2012, ISBN: 978-615-5001-52-9

gát illetően már nem egyértelmű. A migránsok érdekében történő tájékoztatás egyértelmű: mindig tudják, hoy mi történik velük, mi vár rájuk. Vélelmezhető, hogy ebben a tájékoztatásban fontos szerepet kapnak a karitatív szervezetek, az NGO-k és INGO-k, amelyek részére az EU kiemelt pénzügyi támogatásokat irányzott elő már 2019-től, azaz az ENSZ és EU-s migrációs elképzelések közötti kapcsolat megfigyelhető. A tájékoztatás másik oldala, amikor az érintett országok hatóságai tájékoztatják egymást. Ez az oldal az eddig tapasztalatok alapján kevésbé hatékony, mert a kibocsátó országokból kevés használható információ áll rendelkezésre azokról, akik már elindultak, illetve azokról, akik várhatóan útra kelnek. Hasonló a helyzet a tranzit országokkal is. A tájékoztatás célként kitűzött megvalósítása várhatóan az előbbire vonatkozik és ebben a nem kormányzati szervezetek szerepe és lehetőségeik egyre hatékonyabbá válhat.)

4. Biztosítani kell, hogy minden migráns személyazonossága meghatározható legyen megfelelő dokumentációval. (A migrációkezelés szempontjából ez egy pozitív célkitűzés. Annál is inkább, mert az illegális migránsok részéről gyakorlat volt és most is az, hogy a személyazonosításra szolgáló eredeti, a nevükre szóló dokumentumokkal „nem rendelkeznek”, ha a hatóságok látókörébe kerülnek. Ugyanakkor pénz átutalásokat le tudnak bonyolítani valamilyen személyazonosításra alkalmas dokumentummal. A hatóságok sok esetben bemondás, vagy áttételes adatok alapján tudják rögzíteni a személyazonosságot. Sok esetben a migránsok megtagadják az ujjnyomat vételt is. A célkitűzés megvalósításának egyik iránya lehetne, hogy a migránsok esetében, amíg a tartós tartózkodásra nem kapnak engedélyt, addig minden hatósági érintkezéskor ujjnyomatot kellene venni és ezt összevetni egy sürgősen kialakítandó, funkcionálisan elérhető, integrált EU-s adatbázissal, hogy a párhuzamosságok kiszűrhetőek legyenek. Vélelmezhető, hogy a személyazonosítás valamilyen formában történő megvalósítása összefügg a következő céllal, azaz az illegális migráció legális mederbe terelésével. A meglévő EU-s rendszereket tehát célszerű lenne a sokat hangoztatott interoperabilitás jegyében minél előbb összehangolni és integrálni.)

5. A szabályozott (legális) migráció lehetőségének és igénybevehetőségének növelése. (Ez a célkitűzés is hordoz pozitív tartalmat, amennyiben a legális mederbe tereléssel a 6-10. számú célok teljesülést kívánja támogatni. Ironikus megközelítéssel ez a célkitűzés már korábban is megjelent pl. az „agyelszívás” néven emlegetett „migránsimport” keretében, amikor magasan képzett, integrálódni

szándékozó migránsok részére biztosítottak beutazási lehetőséget. A tömeges nemzetközi migrációs folyamatban ez az út nem működik. De, az EU-s humanitárius vízum segítségével már nagyrészt megvalósítható, de felmerül az ellentmondás, ami a 4. célkitűzéshez kötődik, mert a humanitárius vízum kiadásakor a migráns személyazonossága megerősítést nyer és ezzel zöld utat pl. az EU-ba. Felmerül a kérdés, hogy a már az EU területen tartózkodó, de a hatóságokkal még kapcsolatba nem került, vagy valótlan személyazonossági adatokat közlő migránsok esetében a legális mederbe terelés hogyan valósul meg, mert vélhetően nem lehet különbséget tenni migráns és migráns között.)

6. A tisztességes munkához való hozzájutás biztosítása. (Az egyik legfontosabb célkitűzésről van szó! A munkavégzés, a társadalom szabályainak az elfogadása az integráció elengedhetetlen feltétele. Ez a célkitűzés azonban újabb terheket ró a befogadó államokra, mert vélhetően nekik kell a munkához jutás feltételeit is biztosítani, azaz a nyelvtanulást, szakma megtanulását, a családtagok beillesztését. Ez egy többlépcsős célkitűzés, amely a migráns közreműködése nélkül gyakorlatilag kivitelezhetetlen, de alkalmas arra, hogy az adott nemzetállamot akár a jogállamiság, akár más kérdésben kritikával vagy valamilyen elmarasztalással illessék nemzetközi szervezetek.)

7. A migráció során fennálló kiszolgáltatottság feltérképezése és minimalizálása. (Tipikus emberi jogi és emberi biztonsági célkitűzés, ami támogatandó. Ugyanakkor ez egy ún. követő megközelítés, mert a már útnak indultak, értsd. migránsok, kiszolgáltatottságára irányul. Azzal, hogy az útba indulás előtt milyen tájékoztatást kapnak, kaphatnak, az nem derül ki a célkitűzésből. A minimalizálás módja ebből következően is eléggé kérdéses lehet. A különböző emberjogi szervezetek, NGO-k, INGO-k általi tájékoztatás, szórólapok, mobiltelefonos applikációs tájékoztatók a csomag ezen célkitűzése alapján vélhetően ezt a célt kellene, hogy szolgálják, valójában a pozitív oldal egyoldalú bemutatásával éppen a migránsokat veszélyeztetik. Nem derül ki, hogy kinek és hogyan kellene a kiszolgáltatottságot feltérképeznie. Az emberi biztonság kapcsán több kutató által is javasolt emberi biztonsági audit példájából kiindulva vélhetően ez a célkitűzés sem realizálható objektív módon.)

8. Életek mentése és összehangolt nemzetközi erőfeszítések megvalósítása az eltűnt migránsok felkutatása érdekében. (A migrációs folyamatról van vélhetően szó és nem a migrációkezelésről. Humani-

tárius megközelítéssel támogatandó és prioritást élvező célkitűzés, amely a nemzetközi migráció univerzalitását erősíti. A migránsok döntésének következményeiből adódó felelősséget a csomag a nemzetállamokra hárítja és bátorítja a nemzetközi szervezeteket, NGO-kat. INGO-kat hogy a szándékosan vagy gondatlanságból kialakult veszélyhelyzetekben a migránsokat segítsék és a státusukat a legális mederbe segítsék beilleszteni. Ez a célkitűzés a migránsok felelősség alóli felmentését is szolgálja, mert eddig is humanitárius kötelesség volt, de ezek után már elvárható, hogy rajta segítsenek. Nem a mentéshez, kutatáshoz kapcsolódó tevékenységek tartalma a kritikus kérdés, hanem az, hogy ez nem csökkenti az illegális migráció mértékét.)

9. Az embercsempészettel szembeni nemzetközi együttműködés erősítése. (A csomag célrendszere integrált, jól kidolgozott és célirányos. Az 5-10 célok gyakorlatilag egy nagy cél „szétbontásából” alakultak ki, mintegy sugallva a megoldást is. Az embercsempészet is nemzetközivé vált, tehát az ellene való fellépés is csak nemzetközi összefogással lehetséges. A nemzetközi fellépés feltétele a megfelelő és az érintett felek által hozzáférhető, integrált és funkcionális adatbázisok megléte. Az EU-ba irányuló illegális migráció kezelésében az EU-s tagállamok közt sem zökkenőmentes az adatszolgáltatás, ehhez kapcsolódik, hogy a tranzit országok nem EU-s tagok. Az államhatárokon átnyúló nyomozások, figyelések megvalósítása sok esetben éppen az eltérő érdeke miatt nem kap megfelelő partneri támogatást. A migráció kibocsátó országok esetében az együttműködés vélhetően nem valósítható meg más ellentételezés nélkül, ami esetleg a partnerek közti kapcsolatokat is érinti. Ez annál is fontosabb kérdés, mert a migrációból származó előnyökről a kibocsátó országok nem szándékoznak lemondani, ami az embercsempész szervezetek elleni helyi fellépést is érinti.)

10. Az emberkereskedelem megelőzése, leküzdése és felszámolása nemzetközi migrációval összefüggésben. (Lásd előző célkitűzés.)

11. Az államhatárok igazgatása integrált, biztonságos és összehangolt módon. (A nemzetközi illegális migráció kezelése szempontjából kardinális célkitűzésről van szó. Lényeges a szóhasználat is: border management, azaz nem határbiztonság, nem határvédelem. Management. Az integrált határigazgatásra vonatkozóan a Nyugat-Balkánon és a Közép-Ázsiai Régióban voltak EU-s kezdeményezések, amelyek Integrated Border Management (IBM) néven váltak ismertté. Az integrált jelleget degradálta, hogy a lényegét a szerven belüli,

a szervek közti és a nemzetközi együttműködésre szűkítették le, ami az integrált jelleget azonnal redukálta. A FRONTEX is a fenti szemléletet támogatja. Az integrált határigazgatásra vonatkozóan számos elképzelés³⁹⁶ született, de mindegyik esetében a rendszerműködés került hátrányba, ami pedig éppen az integráltságot erősítette volna. Nincs egységes európai határbiztonsági rendszer, amelyre a határigazgatási és határellenőrzési alrendszereket fel lehetne fűzni. A leegyszerűsített EU-s IBM-értelmezés sem működik hatékonyan, sőt egyes esetekben konkrét elemei, alrendszerei is hiányoznak, vagy kontraindikáltak működnek. Az államhatárok integrált igazgatásának a hiányosságai éppen a nemzetközi viszonyrendszer működésnek a folyománya, ami előrevetíti a megoldások kimenetelét is.)

12 A bizonyosság és kiszámíthatóság növelése a migránsok szakszerű átvilágítása, helyzetük értékelése, és az ügyükben való döntés során. (Ez a célkitűzés az 1. és 4. célkitűzésekhez is erősen kapcsolódik. Dönteni valós adatok alapján lehet, ehhez szükséges az érintett és érdekelt felek hiteles együttműködése. Ha nem állnak rendelkezésre adatok, vagy azok hiányosak, esetleg a valóságukat illetően kétselyt keltenek, akkor az átvilágítás nem működik. Ez egy fontos, de általánosságban megfogalmazott célkitűzés, amely csak akkor valósítható meg, ha az illegális migráció legális mederbe terelése mindent felülíró prioritást élvez.)

13. A migránsok fogva tartása csak végső esetben történhet és keresni kell a megoldásokat a kérdésben. (A szabadság korlátozása emberi jogi és emberi biztonsági oldalról rendkívül kényes kérdés. Nem véletlenül került be a célkitűzések közé. A mozgás korlátozása, a fogva tartás intézményét több EU-s tagország is alkalmazza, egyes esetekben ez természetes dolog, más országok esetében az emberi jogok és az emberi biztonság súlyos megsértésének nyilvánul. Az oka egyszerű: a migránsok hatóságokkal való együttműködési készségének alacsony foka. A hatóság részéről tehát egy kényszermegoldásról van szó és szorosan kapcsolódik az eddigi célkitűzésekhez is. Ha a nemzetközi migrációhoz való jog univerzális emberi jogi kategóriába sorolandó a csomag szellemisége alapján, akkor a migránsok mindennemű mozgáskorlátozása ezt a jogot sérti, és ez szorosan kapcsolódik a nemzeti szuverenitás kérdéséhez is, mert nyilván egyik ország sem szeretné, hogy „átjáró ház” legyen a területe. Vannak próbálko-

---

³⁹⁶ Ritecz György-Sallai János: A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetősége, Hanns Seidel Alapítvány, Budapest, 2015, ISBN 978 963 88484 4 4 (80-105.old.)

zások EU-s szintű szabályozásra e téren, de egységes rendszert nem sikerült kialakítani. Addig vélhetően megmarad a nemzeti szabályozás.)

14. A konzuli védelem, a segítségnyújtás és az együttműködés fokozása a migrációs ciklus során; (A megfogalmazás túl általános. Az illegális migránsok jelentős része nem fordul a saját konzulátusaihoz. A származási országokban lévő célországi konzulátusokat sem gyakran keresik fel a migránsok vízum megszerzése céljából. Az EU-humanitárius vízum bevezetése vélhetően ezen az arányon fog változtatni, de egyelőre az illegális megoldások során az embercsempészek és az egyéb nemzetközi bűnszervezetek „forgalma” jelentősebb, mint a konzulátusoké. Az együttműködésbe minden érintett felet célszerű beleérteni, de jelenleg és még hosszú távon az illegális migrációban résztvevők együttműködési hajlam vélhetően nem fog mérhető módon javulni.)

15. A migránsok számára az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása. (Ez a célkitűzés is összefügg az emberi jogokkal. Jelenleg minden EU-s tagországban jogilag jól szabályozott rendszermechanizmusok működnek a migránsok elhelyezése (szállítás), ellátása és a közösségbe való beillesztése szempontjából. A csomagból nem derül ki, hogy mit értenek alapvető szolgáltatások alatt, mert ez az emberi biztonság koncepciójának szűkebb és szélesebb értelmezéshez hasonlóan sok megközelítést tesz lehetővé. A csomagban nem került nevesítésre, hogy az adott ország állampolgárait is megillető vagy azt meghaladó szolgáltatásokat ért-e alatta az anyag készítője. A migránsok egyébként számos olyan szolgáltatásban részesülnek már most is, amit egy átlag állampolgár díjmentesen nem vagy csak részben érhet el. Az anyag szellemiségét figyelembe ez a célkitűzés is egy eltúlzott, eleve prejudikáló „túlbiztosításnak” tűnik.)

16. Tudatosítani a migránsokban és a társadalmakban a teljes beilleszkedés szükségességét. (Ez a célkitűzés „fából vaskarika” kategóriába tartozik. A társadalmaknak érdeke a beilleszkedés, de ugyanezt a migránsok részéről nem minden esetben lehet tapasztalni. Ez a célkitűzés a nemzetközi szervezetek részéről egy újabb felelősség áthárítás a befogadó országok kormányai és társadalma felé. A tudatosításhoz párbeszéd szükséges, de éppen a vélt vagy jogaikra való hivatkozással a migránsok az esetek többségében elutasítják a beilleszkedést elősegítő minden próbálkozást, mert azt az identitásuk megsértésének tekintik, sőt gyakran éppen azt várják el, hogy a befo-

gadó környezet alkalmazkodjon hozzájuk, miközben ők nem kívánnak semmit tenni a beilleszkedésért és a befogadó környezetért sem.

17. A diszkrimináció minden formájának felszámolása és a bizonyítékokon alapuló nyilvános párbeszéd kialakítása a migráció valós ismérveinek megismertetése érdekében. *(Jogos és elkerülhetetlen célkitűzésről van szó. De a diszkriminációnak van pozitív kategóriája is, amit csomag éppen a migránsok érdekében kíván alkalmazni. A bizonyítékokon alapuló párbeszédet éppen az nehezíti, hogy a migrációt támogatók elhallgatnak tényeket, vagy csak részinformációkat közölnek, pl. Kölnben az év végi események kommunikálása, vagy a merényletek kapcsán az elkövetőkre vonatkozó információk. Ide tartozik az a tény is, hogy erőszakos cselekmények elkövetése kapcsán enyhébb büntetést szabtak ki európai bíróságok migráns elkövetőkre, mondván, hogy nem ismerték a helyi körülményeket és szokásokat. A beilleszkedésnek pedig pontosan a környezeti feltételek megismerése, elfogadása és tisztelete képezi az alapját.)*

18. Befektetés a készségek fejlesztésébe, és lehetővé tenni a készségek, a képesítések és a kompetenciák kölcsönös elismerését. *(Az előző célkitűzések részben érintik ezt a területet is. A kölcsönös elismerés valamely ekvivalencia alapján lehetséges, sok esetben a közölt készségek, képesítések bizonyítása nem lehetséges, vagy nehézkes, ami főleg a migránsokban türelmetlenséget vált ki. A nyelvi nehézségek, az eltérő oktatási rendszeri sajátosságok, a nemzeti szabályozás együtt olyan feladat elé állítják a nemzeti hatóságokat, ami alapján nehéz jól dönteni és itt figyelembe kell venni a nemzeti és EU-s szabályozást is, s nem célszerű a saját polgárookra nézve hátrányos döntéseket hozni, éppen a pozitív diszkrimináció és a politikai korrektség jegyében.)*

19. A migránsok és a diaszpórák számára a fenntartható fejlődéshez való teljes hozzájárulás feltételeinek létrehozása minden országban. *(Lásd 15-18 célkitűzés megjegyzéseit.)*

20. A pénzáttalások gyorsabb, biztonságosabb és olcsóbb megvalósításának előmozdítása és a migránsok pénzügyi integrációjának elősegítése. *(Ez a célkitűzés is többféle módon értelmezhető. A migránsok eddig is kaptak pénzbéli támogatás a „vándorlás” alatt és a befogadó országokban is. A pénzügyi integráció alapja a jövedelem, ehhez a munkavégzés valamilyen formája szükséges. A pénzhez jutás megkönnyítése, leszámítva technikai áttalások körülményeit éppen az integrációvak ellentétes hatást váltanak ki. Ez is egyfajta pozitív diszkrimináció megvalósulása.)*

21. Együttműködés a biztonságos és méltóságteljes visszatérés és visszafogadás, valamint a fenntartható reintegráció elősegítése érdekében. *(Utópisztikus megközelítésről van szó. Az európai országokból az önkéntes visszatérési arány annyira elenyésző, hogy a migránsok valós számához képest nem jelentkeznek „intézkedési tételként”. A visszafogadás már más kérdés, és úgy tűnik, hogy ennek a terheit is a befogadó országokra kívánja telepíteni, ami a csomag sajátos logikáját bizonyítja.)*

22. A társadalombiztosítási jogosultságok és a megszerzett juttatások telepítési mechanizmusainak a kialakítása. *(Az EU-s országok között is mérhető különbség van a szociális ellátás minőségében azaz együtt, hogy mindegyik ország megfelelően látja el a migránsokat. Az sem véletlen, hogy a migránsok egyes EU-s országokat előnyben részesítenek, mint célországot. A célkitűzés a szerzett „jogok” megtartásáról szól, de elég elképzelni, hogy egy Dániából, Németországból vagy bármelyik skandináv államból egy keletközép-európai országba települ át bármilyen okból vagy módon, nyilván a korábban kapott járandóságokra tart igényt, ennek alapján ő eltérő juttatásban részesülne a többi, már ott lévő migránshoz képest? Ez az elképzelés is a befogadó országok terheit növeli és jelenleg meglehetősen élet-szerűtlennek tűnik.)*

23. A nemzetközi együttműködés és a globális partnerségek megerősítése a biztonságos, rendezett és szabályozott migráció érdekében. *(A csomag lényegében ezt a célkitűzést irányozta elő. Az előbbi célkitűzések azt jelzik, hogy a stratégia jelentőségűnek deklarált, magas szinten keletkezett dokumentum egy célcsoportra irányul, ezek a migránsok, függetlenül a státuszuktól és a megvalósítás valós terheit és felelősségét a befogadó országoknak kellene viselni. A partnerségre nem jellemzők az ilyen tehermegosztások, tehát elképzelhető, hogy valamilyen mögöttes, egyelőre nem ismert szándék is lehet a csomag mögött.)*

A konkrétumok áttekintése után úgy tűnhet, hogy a csomag a befogadó nemzetállamokra nézve főleg kötelezettséggel járó üzenetet hordoz. Erről nincsen szó, sőt, üdvözölni kell azt a tényt, hogy nemzetközi szinten is történetek lépések a migrációs folyamat és a migrációkezelési folyamat kapcsán. A New York-i Nyilatkozat (2006) a menekültekről és a migránsokról is szólt. Jelen írásban a migránsok kerültek kiemelésre. Az viszont egyértelműen kiolvasható a csomag szövegéből, hogy a Genfi Menekültügyi Egyezményben megfogalmazott szabályokat próbálja úgy értelmezni, hogy

az a menekült, menedékes, vagy védett státus alá nem tartozó migránsokra is alkalmazható legyen, ami megkönnyítené az egyébként arra nem jogosult migránsok nagy tömegű bejutását az Európai Unióba és más kiemelt célországokba. A migrációkezelés egyik gyenge pontja a migránsok visszatérésének kérdése a származási országokba. Ehhez társul az az igény, hogy ne is lehessen ezt hatósági intézkedés keretében „könnyen” megtenni. Ehhez megfelelő alapot nyújthat a visszaküldés tilalmának elve, hivatkozva a Genfi Egyezmény 33. cikkére, ami egyelőre csak a menekültekre vonatkozik. Bár nem szerepel szó szerint a csomagban, de egyértelműnek tűnik az a cél, hogy olyan mechanizmusok bevezetésére kerüljön sor, amelyek garantálják az országban tartózkodó migránsok „védelmi szükségleteinek” egyedi elbírálását, amelyek a visszaküldés tilalma elvén alapulnának. A menekültügyi és a migrációs megközelítés ilyen szándékú közelítésével az ENSZ valójában a befogadó országok eljárási mechanizmusait kívánja a két kategória közötti lényegi különbségek feloldásnak irányába eltolni. Több írásban a „paktum” intézkedési csomag megjelöléssel is szerepel, ami a tartalmát megfelelően jellemzi. Ugyanakkor nem kapott hangsúlyt a Genfi Menekültügyi Egyezmény 2. Cikk, Általános kötelezettségek rész, mely szerint „Minden menekültnek kötelezettségei vannak azzal az országgal szemben, ahol tartózkodik, különösképpen az, hogy magát az ország törvényeinek és szabályainak, valamint a közrend fenntartása érdekében hozott intézkedéseknek alávetse.” Ez a gondolatmenet a 23 célkitűzéshez fűződő szándékot nem támogatta volna és vélhetően nem is lesz hivatkozási alap.

Az eddigiekhez kapcsolódva szembeüthet, hogy valami gond a van/lehet a „paktum” címevel. Első gondolat = valóban egyezményről van-e szó, vagy nem véletlen, hogy a megjelent tudósítások is inkább a „compact” nemzeti megfelelőjét, vagy a „kompaktum” kifejezést is alkalmazzák, ami óvatosabb megközelítést jelez. Jelen írásban következetesen a „*csomag*” kifejezés kapott relevanciát. Miért? Attól, hogy az ENSZ Közgyűlésén is elfogadásra került az anyag, egy „operatív”, azaz végrehajtási jellegű, orientáló, egy további konkrét tevékenységsorozatot megalapozó általános dokumentumról van szó. Bármennyire is szeretnék a csomag támogatói stratégiai szintű anyagként hirdetni, jellegénél és tartalmánál fogva nem az! Ettől még a migrációt illetően egy viszonylagos egyetértéssel, az ENSZ legmagasabb döntéshozó fórumán született dokumentumról van szó, de ezzel inkább a hosszú távra kiható, így akár stratégiai jelentőséget hangsúlyozza, nem a dokumentum hierarchikus besorolását. Ez egy részleteket hangsúlyozó „lebontása” az emberi jogok, az emberi fejlesztés és az emberi biztonság koncepciójának és az ENSZ-nek egy újabb próbálkozása ismét megtalálni a

helyét, presztizsét az új nemzetközi viszonyrendszerben. Az utóbbi évtized meghatározó jelensége a migráció és a hozzá kapcsolódó, szkeptikusan szólva a vele párhuzamosan alakuló migrációkezelés. Aki tehát a migrációs és a migrációkezelési folyamatban kulcspozíciót tölthet be, annak a potenciális pozicionálási lehetőségei is viszonylag erősnek mondhatók. Az ENSZ nincs könnyű helyzetben, mert a multinacionális cégek és a nemzetállamok érdekütközései, a szervezeti működés intézményi forrásszükségei, a globális fogyasztási tér működése arra kényszeríti, hogy egy olyan folyamat részese legyen, ami már messze nem azt fémjelzi, amire anno a szervezet létrejött. A csomag tehát az ENSZ oldaláról és migrációt illetően stratégiai jellegű, de nem stratégiai dokumentum. Ugyanakkor egy olyan megoldási kísérletről van szó, amelynek a következménymechanizmusait reálisan még nem mérték fel, vagy ha igen, akkor a mögöttes szándék primátusa várható a realitással szemben. Ez a csomag valójában egy „intézkedési csomag”. Ahogy az emberi biztonság koncepciója magát a koncepciót, a csomagban is egyértelműen pozitívan mutatják be a migrációt, kiemelve, hogyha megfelelő a migráció menedzselése, akkor az mindenki számára előnyös lehet. Az előbbi párhuzamot folytatva a „kötelezettség oldal” is sajátosan jelenik meg, azaz ahol éppen tartózkodik a migráns (*státusától és a viszonyulásától függetlenül*), annak az államnak kell gondoskodnia róla, amelyikhez a terület tartozik. Ez leegyszerűsített megközelítése a felelősség delegálásának. Így a csomag az emberi biztonság koncepciójához hasonlóan mintegy” felmenti „a kibocsátó országok kormányait a felelősség alól, sőt a „terhelhető” szereplők körét ezzel lényegesen ki is bővíti, pl. a tranzit országok kormányaival, ami a „felelősség-megosztás” elvét tovább erősíti.

A dokumentumban egységesen migránsokról van szó, nincs különbségtétel a politikai, gazdasági, jogi jellemzők alapján, ezzel a legális és az illegális migrációs mozgások azonos megközelítést és súlyt kapnak. A huszonhárom célkitűzés is döntően (szignifikánsan) egyoldalúan a nemzetközi migráció részvevőinek (migránsok) a helyzetét kívánja egységesen megkönnyíteni, a jogokra helyezi a hangsúlyt, miközben a nemzetállamok szuverenitásának fontosságát és a migrációt sok esetben övező kockázatokat, a migrációkezelési mechanizmusok nemzetállami oldalát csupán néhány helyen, de ez esetben sem a folyamat- és rendszerszemlélet alapján említi. Ebből következően a paktum szinte kizárólag a fogadó államoknak és társadalmaknak, a tranzit országoknak irányoz elő elvárás szinten megfogalmazott kötelezettségeket. Mivel a migráció leegyszerűsítve „A” pontból „B” pontba való eljutást jelent és az „A” ponthoz kapcsolódó nemzetállami kötelezettségek nem kapnak akkora hangsúlyt, mind a tranzit és a befogadó országok eseté-

ben, a csomag diszkriminatív jelleget is hordoz, amit egyébként az elvekben nem kívánatosnak jelöl meg. Ergo csomag alapvetően a kibocsátó országok (vélt vagy valós) érdekeit szolgálja, amelyek jelenleg (látszólag) egybeesnek a bevándorlást támogató egyes nyugati országok politikai elitjének az érdekeivel. Mindemellett a csomag (az emberi biztonság koncepciójának a népszerűsítést szolgáló dokumentumokhoz hasonlóan) leegyszerűsít fogalmakat, folyamatokat, amelyek ennél fogva mind politika, mind gazdasági, mind szociális, mind szakmai, mind tudományos és mind biztonsági oldalról nem csak erősen megkérdőjelezhetőek, de számos nemzetközi jogi evidenciát is sérthetnek. A „biztonságos, rendezett és szabályozott migrációt” előírányzó, 23 célkitűzést lefektető csomag eredetileg deklarált célja, hogy megteremtse a nemzetközi migrációhoz kapcsolódó együttműködés kereteit. (Magyarra lefordítva a migrációs folyamat és a migrációkezelési folyamat közül a migrációs folyamat kap nagyobb hangsúlyt a csomagban, amit a menedzselés kifejezés gyakori használata is alátámaszt. A dokumentum alapállítása egyébként is az, hogy a migráció megfelelő menedzselésével minden résztvevő számára előnyös lehet a migráció. Ehhez irányítani kell a migrációt, azaz nem kezelni, hanem menedzselni. Ezzel elmosódik az illegális és a legális migráció közti különbség. A migráció és a migráns fogalma ezáltal általánossá, személytelenné válik és az univerzális migráns fogalom megjelenése sugallja, hogy akár a menekült státushoz hasonló módon kellene kezelni minden migráns ügyét. Az 5. sz. cél egyenesen úgy fogalmaz, hogy meg kell könnyíteni az illegális migránsok helyzetének legalizálását. A csomag eltolódott az emberi jogok hangsúlyozása irányába, a szövegben az illegális migránsokhoz kötődően több mint negyvenszer fordul elő az emberi jogok kifejezés valamilyen kontextusban. Így az emberi jogok alapján a migránsok közti státuszalapú különbségtétel a csomag szellemiségével való szembefordulást jelenti. Ez megnehezíti a migrációkezelést is. A csomag szövegének elemzése és az emberi biztonság koncepciójának a tükrében való értelmezése azt (is) sugallja, hogy az emberi jogok széles skálája egy újjal bővült, mégpedig „a nemzetközi migrációban való részvétel jogával”, oly módon, hogy ezen túl ez a „jog” még egyfajta kiterjesztő, univerzális megközelítést is kapott. A csomag a migrációt elkerülhetetlen jelenségként mutatja be. (*Ahogy az emberek sem nélkülözhetik az emberi biztonságot.*) Ebből egyenesen következik, hogy mint univerzális jog, a nemzetközi migráció mindenki számára egy „jogos” lehetőség, függetlenül attól, hogy fennállnak-e az esetleges migráció kényszerű vagy egyéb körülményei, motivációi. Többek közt ez a gondolatiság is képezheti az alapját a migrációs folyamatok menedzselésének, de nem a kezelésének. A menedzseléshez is megfelelő csatornák szükségesek, ami a legális migráció bazi-

sát képezi. 2018 decemberében, Marrakech-ben az ENSZ-főtitkár is hangsúlyozta, hogy a világ helyzete olyanná vált, hogy csak nemzetközi migrációs folyamatokkal lehet kezelni a globális demográfiai, gazdasági folyamatokat, azaz a nemzetközi migráció természetes szükségszerűség, ami elkerülhetetlen, de menedzselhető. Innen egy lépés csak, hogy a szükségszerűségből a legális csatornák biztosításával haszon is származzék. A csomag a tranzit és a befogadó országok migránsokkal szembeni kötelezettségeire helyezi a hangsúlyt, ehhez képest a kibocsátó ország népességmegtartó felelőssége és kötelessége elenyésző arányú. A nemzeti szuverenitást is érintően a cél-és befogadó országokat illetően a határigazgatás bár szerepel az anyagban, a határbiztonság és a határvédelem már nem kap hangsúlyt. Ez összefügg a migránsok mozgáskorlátozásának, őrizetbe vételének minimalizálásával, mint végső megoldással, amely mellett a nemzetállamoknak keresniük kell az alternatív megoldásokat is. Ezzel összhangban a szöveg kizárólag a „határigazgatás” kifejezést használja, a „határvédelem” szó egyáltalán nem szerepel benne. (Több ország többek közt emiatt nem támogatja a csomagot.) Jellemző a csomag szellemiségére, hogy előírja a büntetőeljárás mellőzését azon migránsokkal szemben, akik embercsempész segítségét vették igénybe. Ezzel az univerzális migráns-jog mellett megjelent az áldozattá válás kérdése is, akkor, amikor köztudott, hogy a migránsok jelentős része veszi igénybe komoly pénzüsszegekért az embercsempészek „szolgáltatásait”. A csomagban megfogalmazottak szerint tehát az eljárás mellőzésének igénye a nemzeti szuverenitást tovább csökkentené. A csomag tehát elsősorban a kibocsátó – jellemzően afrikai és ázsiai – országok álláspontját és (vélelmezett) érdekeit tükrözi, illetve szolgálja. A jelenlegi nemzetközi migrációs mozgások bár látszatra alapvetően kontinenseken belül zajlanak, azonban már inkább a kontinensek közti áramlás a jellemző, ezért az egyezmény szövege és szellemisége alkalmas arra, hogy a földrészekén átívelő népességmozgásokat is legitimálja (függetlenül azok jogszerűségétől), illetve azokat a benne foglalt leegyszerűsítésekkel, esetenként félre érthető módon, döntően pozitív színben tüntesse fel. A csomag emellett biztonságpolitikai szempontból is hordoz veszélyeket, mert általános érvényű átültetése a gyakorlatba kihathat a terrorfenyegetettség szintjének változására is.

13. Egy hatékony migrációkezelési rendszer elvi alapvetései³⁹⁷

„A tudományos rendszer úgy jön létre, hogy összegyűjtjük az egy tárgyra vonatkozó ismereteket, és ezeket bizonyos logikai egymásutánba tesszük.”³⁹⁸ A migrációkezelés fogalmát, annak tartalmát, a migrációt és a „kezelést” többféleképpen is meg lehet közelíteni. Ha ehhez hozzátesszük az emberi biztonság koncepcióját, akkor a korábbi összefüggések hirtelen más értelmet nyerhetnek, ami befolyásolhatja magát a „kezelés” értelmezését is.

„Újabb és újabb teóriák állítják, hogy az egyén (az általános és a konkrét ember egyaránt) egyértelműen kiszolgáltatottá vált a globális világban. Ennek a problémának nem más a gyökere, mint az, hogy egyrészt az egész világrendszer (mint szupraglobális rendszer) két meghatározó – globális és lokális – szintje között viszály van, másrészt az individualizálódó embernek – mint egyéni-személyes globalitásnak – belső konfliktusa van önmagával. A globalizálódott földi civilizációban nem egyenrangú fél a teljességét, autonómiáját tömegesen nem kivívó ember. Az egyén szempontjából így nem fejeződött be (ha furcsán is hangzik) a személyes globalizáció, az egészszé válás folyamata.”³⁹⁹

Az emberi biztonság koncepciója „nem tolerálja” a nyílt végű folyamatokat, ezáltal az általában ésszerű és a realitás talaján mozgó, eddig bevált és a működő megoldások közti választás helyett, egy prejudiktív megoldás irányába fejtenek ki nyílt vagy áttételes pressziót a képviselői. Az indok: az egyén biztonsága mindennekfelett.

„Bármely szinten vizsgálódunk, szoros kölcsönös kapcsolatokra bukkanhatunk egyfelől az eszmék formálódása, másfelől az eszközök rendelkezésre álló készlete s ezek emberi értékelése között. Maguk az emberi elképzelések (így pusztán képzelőerő) is – tartalmuk, irányaik, korlátaik egyaránt – ilyen kölcsönhatás függvényei. Szükségképpen így van ez, mert a társadalmi összefolyamatban minden egyes lépésnek és tényezőnek számos lehetséges

---

³⁹⁷ Analóg példaként lásd: Teke András: Integráció, modell, mintakövetés és valóság, tanulmány Virányi Gergely 60. születésnapja tiszteletére. Kiadvány címe: „Sodorvonalon”, MRTT Határrendészeti Tagozat, Hanns Seidel Alapítvány támogatásával, 2012. Budapest. (287-300. old.) ISBN 978-963-08-3271-1

³⁹⁸ Schütz Antal: A bölcsélet elemei, Budapest, A Szent István Társulat kiadása, 1944, Harmadik, változatlan lenyomat, 175. old.

³⁹⁹ Varga Csaba: Új elméleti horizontok előtt, Tertia Kiadó, 2004, ISBN 963 9387 10 X, (30. old.)

*jelentése, arcuata, kapcsolata, fejlődési alternatívája van. Későbbi események és kapcsolódások döntik csak el, hogy ezek közül végül majd melyiket fogják a szereplő generációk vagy utódaik kiemelni és rögzíteni.*⁴⁰⁰ Az emberi biztonság koncepciójának érvényesítése, érvényesülése, pozícionálása jelenleg komoly hatással van a döntéshozók szemléletére és választási motívációjára, az alkalmazott eszközökre, módszerekre.

13.1 A rendszerek viselkedésmintái

Mivel folyamatokról és rendszerekről van szó, célszerű ebből kiindulni. Egy rendszer, még ha hálózatos formában is van jelen, akkor működhet jól, ha a rendszertranszformációt olyan folyamatokkal írja le, amelyek a bemeneteket (inputokat) a valós erőforrások felhasználásával, előírt módon (eljárások, szabályozások, stb. alkalmazásával) kimenetekké (outputokká, eredményekké) alakítják át úgy, hogy ezzel hozzáadott értéket állítsanak elő. Sok esetben a hozzáadott érték maga megoldás. (Ez így túlságosan leegyszerűsítő megközelítésnek tűnik, de a valós összefüggések oksági feltárása után az elv érvényesíthető és érvényesítendő is.)

Elvileg tehát ez lenne/lehetne egy globális, regionális vagy nemzeti (integrált) migrációkezelési rendszer/menedzsment rendszer működésének a lényege is. Ezt minden résztvevő szereplőre célszerű érteni. Ehhez viszont azonosítani kellene az összes szereplőt, kapcsolódásaikat az egyes folyamat-szakaszokhoz és természetesen le kellene írni magukat a releváns folyamatokat. Egyértelműen meg kellene adni a folyamatok sorrendjét és kölcsönhatásait, teljes körűen meg kell határozni a folyamatok működtetéséhez és szabályozásához szükséges kritériumokat és módszereket, és természetesen gondoskodni kellene a folyamatok irányításához/működtetéséhez/fenntartásához/fejlesztéséhez és méréséhez szükséges (komplex) erő- és információforrásokról, a hatásmechanizmusok folyamatos elemzéséről, értékeléséről és a beavatkozások mérlegeléséről, időzítéséről. (A folyamatok esetében meghatározó, hogy azokat rendszeresen mérni és elemezni kell(ene), ami az alapját képez(het)né az állandó fejlesztésnek.) A fentiek elmaradása esetén nem beszélhetünk hatékony folyamatkezelésről. Ha fentiek nincsenek a folyamatokba beépítve, akkor bármilyen megelőző/menetközbeni/utólagos korrekciók/beavatkozások/változtatások bevezetése rendszerint konfliktust okoz, ráadásul költséges is, nem beszélve más következményekről.

A gondolatmenet kifejtése előtt célszerű tisztázni, hogy a migrációkezelési folyamat esetében integrált vagy komplex megközelítés szükséges-e? A

---

⁴⁰⁰ Varga Csaba: A jogi gondolkodás paradigmái, Szent István Társulat, az Apostoli Szent-szék Könyvkiadója, Budapest, 2006. ISBN 963 361 558 5, (364.old.)

kettő nem azonos. A rendszerműködést az integráltság támogatja, a komplexitás a teljes körűségre való törekvést jelenti, de egyben bonyolultságot is jelöl. Az emberi biztonság koncepciója jelenlegi formájában és folyamat-rendszerillesztési állapotában a bonyolultságot támogatja.

Ha integrált migrációkezelésről beszélünk, akkor a rendszeren belül a folyamatszempléltű megközelítés úgy érvényesülhetne, ha hangsúlyt kapna az erőforrásokkal való egységes elvárásokon és szabványokon alapuló gazdálkodás, a folyamatos, egységes paramétereken nyugvó mérés, értékelés, a folyamatok rendszeres és visszatérő felülvizsgálata, és az ideálistól való eltérés meghatározása, azaz minden folyamatra minimum standardként alkalmazni kellene a PDCA-ciklus⁴⁰¹ elveit.

A migrációkezelési folyamatokat is célszerű lenne három, konszenzuson alapuló, definícióval is alátámasztott csoportba sorolni: (1) vezetési/irányítási/szakirányítási, (2) előállítási/kivitelezési/megvalósítási (fő folyamatként) és (3) támogató folyamatokként kategorizálva. Ezen folyamatok összhangját a rendszeren belül célszerű megteremteni és folyamatosan fenntartani, fejleszteni. Magát a rendszert is a fentiek alapján célszerű strukturálni.

Célszerű a rendszerfolyamatokat és a rendszeren belüli kapcsolatokat egységes egészként kezelni. (Az emberi biztonság koncepciója ebben is „kivételeket” tesz.) A rendszerelemek/al/részrendszerek mindig egymással összefüggő módon viselkednek, tehát a rendszer elemei/részei folyamatosan hatnak és visszahatnak egymásra. Ennek megfelelően a változással kapcsolatos ellenállás/tehetetlenség/kivárás/bizonytalanság természetes jelenségként fogható fel a rendszerelméletben is, ami megjelenik a gyakorlati kivitelezésben is. (Lásd európai migrációkezelési rendszer!)

Ha például egy globális, regionális vagy nemzeti migrációkezelési (alrész)rendszerben következik be a szereplőkben változás úgy, hogy az addig funkcionális feladatot ellátó szereplő kikerül a rendszerből vagy új szereplő jelenik meg, ezzel együtt az addig alapfeladatként jelentkező rendszerműködtetés nem főfeladatként folytatódik, vagy marginalizált tényező kap nagyobb hangsúlyt, esetleg a szereplők helye és szerepe nem tisztázott, akkor a migrációkezelés elvárás-rendszer teljesítése is markáns kérdéseket vet fel. (Példa: a schengeni külső határok őrizete.) Ez is jelzi, hogy a migrációkezelésnek nevezett jelenlegi migrációkezelési rendszer/menedzsment nem mindig viselkedik valós rendszerként/menedzsmentként.

---

⁴⁰¹ (P=plan, D=do, C=check, A=action)

A viselkedési megnyilvánulások szorosan összefüggnek az érdekérvényesítő-képesség egyedi, eseti és rendszerszintű hatékonyságával, a formális és informális megoldások arányával, a külső beavatkozások gyakoriságával, az időbeni beavatkozások elmaradásával vagy késedelmével, a szabályok ésszerűtlen és rosszul időzített változtatásnak veszélyével is.

Hogyan közelítsünk tehát a migrációkezeléshez, mint rendszerhez? (Célszerű lenne inkább hálózatról beszélni, de a jelen tanulmány kereteit ez túllepné.)

Fontos a rendszeralkotók egymás közti és az egészhez való kapcsolata, ennek szabályozása és a szabályok betartása/betartatása, ahol az egyes rész/alrendszer/elem változása (ki)hat a többire és fordítva. (Ezt célszerű lenne minden új szereplő megjelenésekor, változásakor áttekinteni és a következményeket vizsgálni. Az emberi biztonság koncepciójának érvényesítése „felrúgja” az eddigi szabályokat, nem tolerálja, hogy a nemzetállami rendszerek nem tolerálják a koncepció feltétel nélküli elfogadási nyomását.)

13.2 A rendszer dinamikája

Egy (valóban) működő rendszer esetében akkor beszélhetünk dinamikus, rendszerműködési egyensúlyi állapotról, ha minden eltérés a normális működést biztosító egyensúlytól, folyamatosan/automatikusan (a működés eredményeként szinte automatikusan) korrigálódik, nem igényelve külön beavatkozást.

Az optimum fenntartása a folyamatos változások esetében is a rendszer normál működésének a részét kellene, hogy képezze, tehát ne legyen szükség folyamatos korrekciós (utólagos) beavatkozásokra. Ha a rendszer struktúrája (architektúrája), természete, jellege, vagy a körülmények (környezet) összehatása megváltozik, akkor a rendszer egyensúlyi helyzete és önregeneráló/regenerációs képessége is módosul, ezért ezt tudatosan célszerű kezelni, így például a szereplők „szerepeinek” változásakor, vagy a szabályok módosításakor is.

A rendszerműködésben vannak sajátos, ismétlődő viselkedési minták, amelyek rendszerint kihatnak a teljes rendszerre, de általában két, esetleg több al/részrendszer, rendszerem érdekmotivációs konfliktusait juttatják kifejezésre. Ezek fölött sem célszerű a rendszerműködés „szokásos gondjaira” való hivatkozással átsiklani. Gyakori jelenség a rendszerirányítás a kivitelezés közti disszonancia kezeletlensége, ami a rendszerműködést ellehetetleníti. A disszonanciát az egyensúly fenntartása és a kölcsönösség tudja ellensúlyozni.

A migrációkezelési rendszerműködés esetében is az interakciók viszony-rendszere két nagy csoportra oszthatóan jelenik meg.

Egyrészt a szimmetriára törekvés alapján a hangsúly az egyenlőségi viszonyrendszer létrehozásán és fenntartásán, normális esetben a fejlesztésén van. Az egyenlőség ebben az esetben azt jelenti, hogy a partnerek ugyanazt a típusú viselkedést/értékrendet/toleranciát/stb. mutatják egymás felé. Ez természetesen formális és informális megnyilvánulások sajátos keveredését jelenti egy bizonyos toleranciahatáron belül. Mindez egy kölcsönösen támogatott bizalmi hálón alapszik.

Másrészt a komplementer megoldás alapján kölcsönösen elfogadják az egymás közötti különbséget, s az kiegészíti őket. Ennek lényege a „szereposztás”. Ha ez egységes „forgatókönyv alapján működik, akkor a rendszerműködést nem veszélyezteti.

Emellett azonban számos olyan dimenzió/lehetőség is van még, ami nem tiszteli az alapvető szimmetrikus – komplementer felosztást. Meg kell jegyezni, hogy ezek zavaróan hathatnak, ha visszatérő jellegűek, és ha az egyensúlyi állapot ezeket nem képes ellensúlyozni, vagy elfedni.

A rendszerkapcsolatokban vannak viszonylag stabil helyzetek és instabil/bizonytalan szituációk, és ennek eredményeként létrejöhetnek informális (érdek)szövetségek és koalíciók.

Az viszont lényeges, hogy minél több részre tagolható egy rendszer, minél eltérőbb a szereplők ambíció/képesség/kompetencia szintje, annál veszélyeztetőbb mértékű lehet az informális megoldások alkalmazása és annak gyakorisága. Erre jó példa 2011-ben az „arab-tavaszi” következményeinek megítélése és a reakciók jellege. A rendszerműködés ez esetben sem volt klasszikusnak nevezhető.

A rendszereknek is van sajátos életciklusa, ami abból fakad, hogy egy dinamikus egységről/viszonyrendszeréről van szó, amely az idők során változik (a szereplők befolyásának módosulásával, az új szereplők belépésével és a környezet átalakulásával (is) együtt jár) és fejlődik (ami alapvető elvárás lenne), és a problémák jelentkezése és megoldási képessége éppen a változások mentén történik.

Az EU esetében, a migrációkezelés vonatkozásában az ún. „magországok” között az érdekazonosság egyértelmű volt. Tehát az az EU, amely 2004 előtt létezett, az már nem mindenben hasonlítható össze a jelenlegivel. Az újabb tagországok (szereplők) csatlakozása pedig újabb rendszerviselkedési mechanizmusokat indított/indít el.

„Annak kérdése, hogy egy rendszer milyen tulajdonságokat fejleszthet ki vagy vehet át más rendszerektől, a társadalmi totalitás szemszögéből teljességgel nyitott. A rendszeren, saját belső meghatározásain túl – elvileg –

*semmi más nem korlátozza ezt. Ugyanakkor viszont – hozzátehetjük – végső soron s gyakorlatilag mindez mégsem rendszertani kérdés, hanem annak függvénye, hogy mik is a jog és a politika korlátai.*⁴⁰²

Ha a szereplők összetételének megváltozása, a szabályok menet közbeni formális és informális megváltoztatása nem számol a lehetséges következményekkel, és a létre jövő új (közös) értékrend nem szerves módon került kialakításra, vagy ha magát a rendszert nem teszik a változások kezelésére úgy alkalmassá, hogy a korábbi érték/érdek-mechanizmusok ne sérüljenek, akkor a rendszerműködési zavarok megléte törvényszerűen azonosítható.

A változások hatása a rendszerszerkezet módosulásával szorosan összekapcsolható. (Külső tényezők, belső változások, probléma-megoldási elvárások, a rendszer-életciklus jellegzetességei, stb.) Ezek rendszerint nem preventív, hanem reagáló mechanizmusok eredményei.

13.3 A rendszer evolúciója

Tudomásul kellene venni, hogy amikor egy rendszer átjut egy bizonyos fejlődési fázison, a rendszeren belüli viszonyokat (iterálva) újra és újra kell definiálni és ez az, ami rendszerint nem történik meg, vagy leginkább megkésve, és akkor is csak részben. Minél több szereplője van rendszernek, annál nagyobb a rendszer-tehetetlenség.

A rendszerműködés zavarait elfedheti az is, hogy klasszikus megfigyelésnél általában nem veszik figyelembe a rejtett „szabályokat”. A szereplők reagálásában saját észleléseik, elképzeléseik, vélt vagy valós választási lehetőségeik is benne vannak és ezek nem mindig a rendszerműködés normális és látható tartományában jutnak érvényre.

Az Európai Unió létrehozott egy sajátos környezetet, amelynek jogi, szocializációs vonzatait a teljes rendszeren belül még koordináltan nem vizsgálták. Van uniós polgár, van szabadság, biztonság és jog térsége, schengeni rendszer, vannak menekültek, migránsok, védelmet élvezők, az EU területén illegálisan tartózkodók, de a köztük lévő viszonyrendszerek valós tartalmának leképezése legfeljebb a nemzeti struktúrák szintjén történt meg, EU-szinten hivatalosan még mindig az előnyök hangsúlyozása kap hangot.

Az uniós és a nemzeti keretek másfajta választási lehetőséget adnak az egyénnek és a társadalomnak. A formális megközelítés mellett e téren is célszerű az informális elemeket vizsgálni. Felmerülhet a rendszer újrastrukturálási igénye is.

---

⁴⁰² Varga Csaba: A jogi gondolkodás paradigmái, Szent István Társulat, az Apostoli Szent-szék Könyvkiadója, Budapest, 2006. ISBN 963 361 558 5, (382.old.)

Egy rendszer és környezete szerint lehet zárt vagy nyílt (soktényezős kapcsolat a „külvilággal”), e tekintetben is célszerű lenne az aktuális helyzetet elemezni.

A politika hangsúlyozza a határok összekötő jellegét, a szabad mozgást, ugyanakkor az érdekmechanizmusok sok elvet felülírnak, ahogy azt éppen a pillanatnyi helyzet megkívánja. Ilyenkor a határ elválasztó szerepe kap hangsúlyt.

A rendszerek működésük szerint lehetnek dinamikusak (a rendszeremlék/rész/alrendszerek a rendszerműködés során kölcsönösen hatnak egymásra) vagy statikusak (az eredeti állapot „újratermelődik”, a változások sorozata nem valósul meg). A statikus és dinamikus jelleg egyensúlyának megteremtése is fontos feladat.

A kapcsolat feltárhatósága szerint a rendszerek lehetnek determinisztikusak (egyfajta kényszerpályán mozgó) vagy sztochasztikusak (valószínűségi alapon mozgó).

Jellegük szerint lehetnek természetes rendszerek, funkcióik által definiált, nem célra szervezett rendszerek; mesterséges rendszerek: alapvető jellemzőjük a célra szervezettség, azaz környezetüktől jól elhatárolhatók, környezetükkel kölcsönhatásban állnak, a rendszerdefiníciót a rendszer célja determinálja.

Az alkotóelemek száma szerint a rendszerek lehetnek egyszerű (viszonylag kevés, de legalább két elem, viszonylag kisszámú állapot), összetett (több egyszerű rendszer alkotja, kapcsolataik áttekinthetők)

Fejlettségi szint szerint: statikus kultúrák, egyszerű dinamikus kultúrák, önfenntartó struktúrák, stb. Látható, hogy a rendszerek besorolása, körülhatárolása is összetett, így az EU-ban és a schengeni rendszerben érintett szereplők száma, hozzáállása, érdekeltsége is befolyásolja a rendszerszintű problémák megértését, értékelését, kezelését.

Egy rendszeren belül elvárás: a rendszerszerű viselkedés, működés. Az EU több, mint sok ország „halmaza”, a schengeni rendszer is lényegesen több, mint a külső és belső határ, mélységi ellenőrzés, ehhez és egyes megközelítések még hozzáveszik a vízumkiadást, a szomszédos harmadik országokkal való együttműködést és természetesen a Schengeni Információs Rendszert a SIS-t is.

Azzal, hogy Magyarország az EU-tagja lett, egy új politikai környezetbe került, formálisan egy politikai és gazdasági entitás része lett, ezzel szükségszerűen az új politikai környezethez való alkalmazkodás, mint igény és elvárás jelenik meg számára, amelynek teljesítésére a belépéssel kötelezettséget is vállalt.

13.4 A rendszerek mozgatórugói

A politikát gyakran nevezik sok probléma kiindulási okaként. A rendszerműködés társadalmi, regionális és globális szinten is politikai meghatározottságú. A magyar nyelv általában politikát jelöl meg, angolul van különbség a „politikák között”. Ez a különbségtétel egyúttal döntési szinteket és eltérő eszközöket, módszereket és lehetőségeket is jelent. A (EU) politika (politics), így az általános politika is csak a megfelelő kereteket biztosító politikai rendszer (polity) és a megfelelő szereplők, valamint azok körülhatárolható tevékenysége (policy) által értelmezhető. Így a komplex megközelítés alapján nem szűkíthetjük le a közösségi politika (általános politika) vagy a (szak)politikák létrejöttét csak a gazdasági együttműködés, a gazdasági összefogás céljai megvalósításának biztosítására.

Bár az Európai Unió, egy mesterséges úton (is) előállított, regionális, de globális jegyeket is tükröző formális képződmény, más struktúráktól jól elhatárolható, rendelkezik a működéséhez elengedhetetlen intézményrendszerrel és szabályokkal, és az önmaga által teremtett politikákkal/szakpolitikákkal/ajánlásokkal/gyakorlattal.

A meghatározó, átfogó hatást gyakorló, tartósan érvényesülő politikai intézkedések beépültek a politikai rendszer működésének szabályozottságát különleges módon biztosító (jog)rendszerbe, így „törvénnyé”, politikává válnak. Ez egy olyan sajátosság, amely nem minden nemzeti rendszer által (el)ismert gyakorlat. Leegyszerűsítve: az EU a fontosabb folyamatokat/tennivalókat/elvárásokat/igényeket politikákkal, szakpolitikákkal, ajánlásokkal fedi le. Természetesen ez nem teljes körű és totális, de általános szabályként fogható fel és a napi gyakorlat meghatározó elve. Tehát logikusan következik, hogy az EU általános és szakpolitikák, valamint a nemzeti általános és szakpolitikák közt körülhatárolható leképzési viszonyrendszernek kellene lenni. Ez esetenként a joganyagok átvételével formálisan meg is valósul, de a stratégiai gondolkodásban még nem természetes jelenség.

Kézenfekvőnek tűnik, hogy egy sokszereplős rendszert inkább a képesség oldaláról célszerű megközelíteni. Ehhez lenne célszerű a nemzeti rendszerek képességfejlesztését is, egységes EU-s standardok alapján igazítani. Az EU-s képesség-tervezésnek pedig pontosan az lenne a lényege, hogy összehangoltan, időhatárokhoz kötve ériék el az egyes szereplők azt a képességi szintet, amely az integrált biztonsági/folyamatkezelési tevékenység garantálásának, fenntarthatóságának és fejlesztésének alapfeltétele.

A migrációkezeléssel összefüggő bármilyen szintű intézményi és tevékenységi szabályzók nem követik a klasszikus értelemben vett folyamat –és rendszerszemléletet, hanem csak egyes tevékenységeket, eljárásokat, vagy eljárásorokat írnak le. A kiadott/elfogadott/ajánlott koncepciók, ajánlások, deklarációk, dokumentumok, szabályzatok és szakmai elírások elsősorban valamely jogszabályi előírás gyakorlati érvényesítését célozzák meg. Zavaros a rendszer-folyamat-eljárás-tevékenység-esemény rendszereinek alkalmazása is, sokszor ellentmondó módon történik. Ha mindehhez dimenziók és aspektusok is társulnak, akkor még nagyobb az affinitás a dolgok mechanikus értelmezésére.

13.5. Rendszer-struktúra-intézmény

A rendszerek, az intézmények és a struktúrák értelmezése bármely „kezelési folyamatban” erősen keveredik. Nincs tisztázva az a viszonyrendszer, amely a struktúra és a rendszerek/folyamatok, a folyamatok és rendszerek, illetve az intézményi/szervezeti struktúra és a rendszerek kölcsönös, visszaható és determináló hatását írja le. Ez azért is érdekes, mert a rendszer nem csak a folyamat-eredmény-struktúra (vulgárisan intézmény) irányában működik, hanem – egy jól működő rendszerirányítás esetén – maguk az eredmények is visszahatnak a struktúrára/intézményre és a folyamatokra. Tehát a komponensek kölcsönhatásait is hangsúlyozó modell elfogadható/konszenzusos szemléleti/hozzáállási alapot biztosít a kölcsönhatások megértéséhez, emellett a közöttük meglévő kapcsolatok monitorozásával hatékonyabban javítható a rendészeti tevékenység hatékonysága/hatássósága/minősége/stb.

De ehhez teljes körűen figyelembe kell(ene) venni a migrációkezelési rendszer és a szereplők/érintettek/érdekeltek sajátosságait is. A fentiekből következik, hogy célszerű meghatározni, hogy milyen kategóriákban célszerű gondolkodni: (1) például struktúrában (létszám, szereplők összetétele, funkcionális megfelelés, feladat-kompatibilis alkalmazás, stb.); (2) folyamatokban (a teljes tevékenységi folyamatok leírása, a szabályzók azonosítása, a kapcsolódási pontok azonosítása, intézkedések szintje/száma, megelőzés-reagálás-helyreállítás viszonya, stb.); (3) eredményekben (fenntartás, problémák kezelése, kapcsolatrendszerek kialakítása, stb.) Mindehhez javasolt ellenőrizhető mérési lehetőségeket társítani. Ehhez nélkülözhetetlen bizonyos standardok/ előre megfogalmazott elvárások, amely teljesítése szükséges és elengedhetetlen az elvárások/igények eléréséhez/, szabványok felállítása, indikátorok/ mérhető jellemző (viszonyszám), mely meghatároz-

za, mennyire sikerült kielégíteni egy standardot vagy igényt/elvárást/ meghatározása, értékelése.

„A minket körülvevő társadalmi helyzetek nemcsak események és cselekedetek véletlenszerű összekapcsolódásaiból állnak, hanem strukturáltak. Az emberek viselkedésében és kapcsolataiban szabályszerűségek fedezhetők fel. (...) A társadalmi rendszereket emberi cselekedetek és kapcsolataik alkotják, amelyek a különböző időszakokban és helyeken valóságisméltődés révén rendeződnek egységes mintákba. (...) Valamennyiünk cselekedeteit befolyásolják annak a társadalomnak a strukturális sajátosságai, amelyben felnőttünk és élünk, s ugyanakkor cselekedetünk újjáteremtik (s bizonyos fokon módosítják is) ezeket a strukturális jellegzetességeket”⁴⁰³

13.6 A folyamatok fontossága

Induljunk ki abból, hogy *"A folyamat egymással kölcsönhatásban álló tevékenységek olyan sorozata, amely bemeneteket kimenetké alakít át."*⁴⁰⁴ A folyamatok leírása csak az alap a szemlélet érvényesítéséhez, indokolt az irányítás/szakirányítás rendszerét is kompatibilissé tenni: az, hogy milyen erőforrások felhasználásával milyen stratégiákkal milyen célok/igények/elvárások elérése érdekében kerül tervezésre/szervezésre a tevékenység, és a vezetési/irányítási/szakirányítási folyamatok mennyire „fedik le” a funkcionális folyamatokat? Lásd: politics-polity-policy. (Mindezek keretében mindig vizsgálni kell, hogy a folyamatok mennyire „teljesek”)? Lényegi kérdés, hogy azonosítottak-e a folyamatok lépései (bemenet, kimenet, tevékenység, döntés, várakozási idő, késedelem, stb.), lezártak-e minden visszacsatolást, azaz mindegyik útvonal elvezet-e a következő lépéshez vagy a folyamat végéhez, stb. Magának a migrációnak a megítélése is meglehetősen heterogén. „A nemzetközi migrációnak ma nincs egységes, átfogó elmélete, csak elmélettöredékek léteznek, amelyek nagyrészt egymástól elszigetelten jöttek létre. A bevándorlásban érvényesülő minták és tendenciák viszont azt jelzik, hogy a jelenlegi migrációs folyamat megértéséhez nem hívhatjuk mindössze egyetlen tudomány eszköztárát segítségül, nem összpontosíthatunk az elemzésnek csak egyetlen szintjére. A téma átfogó, sokoldalú természete olyan árnyalt megközelítést követel meg, amelyben megjelenik a távlatok, szintek és feltételezések sokfélesége.”⁴⁰⁵ Az idézet egy ere-

⁴⁰³ Giddens, Anthony: Szociológia, Osiris Kiadó, Budapest, 2003. Osiris Tankönyvek, ISBN 963 389 472 7, ISSN 1218-9855. (49. old.)

⁴⁰⁴ ISO 9000 szabványcsalád által használt általános fogalom.

⁴⁰⁵ Massey, Douglas S. - Arango, Joaquin - Graeme, Hugo - Kouaouci, Ali - Pellegrino, Adela - Taylor, J. Edward: A nemzetközi migráció elméletei: Áttekintés és értékelés (7-29.

detileg 2001-ben megjelent kiadványból származik, amely az azt megelőző időszak vonatkozó ismeretanyagát rögzítette, tehát akár két évtizedes kijelentésről van szó. A helyzet megítélése azonban azóta sem változott lényegileg, csak a már említett ismeretlen tényezők száma gyarapodott. Kérdés: hogyan lehet „kezelni” valamit, ha nem pontosan körülhatárolt?

A folyamatszempléltű megközelítés lényegi eleme magának a folyamatnak az azonosítása, teljes körű és minden szintre kiterjedő algoritmikus feltérképezése, a szabályozás lehetőségeinek a meghatározása, a folyamatirányítás megtervezése, bevezetése és fenntartása, a be- és kimenetek lényegi meghatározása, az egyes folyamatok összekapcsolása, összehangolása, a folyamatok és a folyamatkezelés környezeti illesztése, a hozzájuk kapcsolódó szervezési és fejlesztési mechanizmusok fenntartásával a szükséges források időbeni biztosítása, a rendelkezésre állás garantálása, és mindezt egy permanens iterációs folyamat keretébe foglalva lenne célszerű megvalósítani.⁴⁰⁶

Ha konkrétan a migrációkezelés⁴⁰⁷ oldaláról közelítjük meg a problémát, akkor a problémakezelés általános elveit célszerű alkalmazni. Mint minden problémakezelés ez is vélelmezéssel, prognózissal, kész tényekkel, felismeréssel, azonosítással, feladatszabással, feladatvétellel, valamely cselekvési kényszerrel, tenni akarással, stb. indul. A fentiek kizárólag megfelelő fogadó környezetben, szakértelem, szakmai és politikai kultúra megléte esetén realizálhatók. Axiómaként célszerű tudatosítani, hogy mindig a probléma azonosítása határozza meg a problémakezelés kimenetelét. Ezért is elengedhetetlen az elemi adatokra épülő integrált, validált, naprakész adatbázisok megléte. (Ennek a módszertana ismert.) Indokolt teljeskörű környezeti elemzéseket, funkcionális kockázat-elemzéseket végezni.

Közbevetésként indokolt tudatosítani, hogy a folyamat- és rendszerszemlélet alapján a migrációkezelésnek logikus eleme lehet(ne) közösségi szinten

---

old.) In: A migráció szociológiája 1, E-tankönyv, válogatta és szerkesztette: Sík Endre, ELTE TáTK, Budapest, 2012. Az első kiadás (Szociális és Családügyi Minisztérium, 2001, projektfelelős: dr. Lukács Éva) 2007-es szűkített utánnomásának e-könyv változata. http://www.tarki.hu/hu/about/staff/sb/Migracio_Szociologiaja_1.pdf (Letöltve: 2016.10.16.)

⁴⁰⁶ Teke András: A migrációkezelés, a határbiztonság, a határrendészet rendszerelméleti és -szemplélti összefüggéseinek aktualitásai, *Határrendészeti tanulmányok, XIII. évf. 4. szám. 2016/4.sz. (62-82. old)* HU ISSN 2061-3997(online) http://rtk.uni-nke.hu/uploads/media_items/2016-4_-szam.original.pdf

⁴⁰⁷ Lásd részletesen: Teke András - A változásokkal összefüggő kihívások kezelésének tipizálható problematikája korunk rendészetében, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIV (13-22. old.)

pl. az ún. „kvótarendszer” is, mint a helyzet normalizálásának egyik gyakorlati megoldása. Folyamatba illesztve ezek a megoldások logikus lépések lehetnek, kiragadott értelmezésük azonban torzíthatja a teljes folyamat hatékonyságát. Churchman megközelítésben a rendszer „célkitűzések elérésére koordinált elemek halmaza.”⁴⁰⁸ Ez feltételezi, hogy bizonyos cél érdekében történik a rendszerszervezés. Valamely rendszer értelmezésének problémája megfogalmazható abban, hogy mi „az egész rendszer célja, és részletesebben az egész rendszer működésének az értékmérője”, milyen „a rendszer környezete: a meg nem változtatható korlátok”, melyek „a rendszer erőforrásai”, hogyan azonosíthatók „a rendszer alkotóelemei, tevékenységük, céljaik és értékmérők”, hogyan valósul meg „a rendszer vezetése.”⁴⁰⁹

13.7 A migrációkezelés, mint folyamat,⁴¹⁰ azaz rövid összefoglaló

Bármely folyamat megvalósításához erőforrásokra van szükség. Ez igaz a migránsok (migrációt generáló tényezők) és a migrációt kezelők oldaláról is. Az erőforrás-felhasználás hatékonysága is meghatározza a kimenet-bemenet egymáshoz viszonyított értékét. Kardinalis kérdés tehát, hogy a melyik oldal forráspotenciálja képes a folyamatot oly módon befolyásolni, hogy annak kimenetele rá nézve pozitív legyen? (Terjedelmi korlátok miatt nincs lehetőség bemutatni a migrációs folyamatra rátelepedett „migrációs ipart”, amely pl. eszközökkel látja el a migránsokat, akik így a fogyasztó piac egy markáns szegmensét töltik ki, vagy elemezni az egyéb háttértényezőket.) A folyamatok jellemzője, hogy normál helyzetben, megfelelő összhang esetén a folyamat kimenete magasabb értéket képvisel, mint a bemenet, illetve a ráfordítások mértéke. A jelenlegi migrációs hullám nem nevezhető normál helyzetnek, így a kezelés sem lehet „rentábilis”.

A folyamatoknak vannak jól elhatárolható szakaszaik (térben és időben), amik meghatározzák a kezelés módját, formáit és kereteit, ezzel együtt a források elosztását is. Éppúgy, mint a migránsok „kategorizálása”, a folyamatkezelés is egyfajta logikára épül. Ha algoritmusként tekintünk rá, akkor a veszély/fenyegetés „kiindulás előtti állapotától” kezdve a kezelési folyamat lezárásáig tart. A *jogrendszer, infrastruktúra és kommunikáció* össze-

---

⁴⁰⁸ Churchman, C. West.: Rendszerszemlélet, Statisztikai Kiadó Vállalat, 1977, Budapest, 2. kiadás, 39. old.

⁴⁰⁹ Uo. 40. old.

⁴¹⁰ Teke András: A migrációkezelés, a határbiztonság, a határrendészet rendszerelméleti és -szemléleti összefüggéseinek aktualitásai, *Határrendészeti tanulmányok, XIII. évf. 4. szám. 2016/4.sz. (62-82. old) HU ISSN 2061-3997(online)* http://rtk.uni-nke.hu/uploads/media_items/2016-4_-szam.original.pdf

függéséből kiindulva, nem mindegy, hogy a migránsok milyen jogi, szokásjogi környezetből érkeznek, hogyan tudják elfogadni, vagy el akarják-e fogadni a célországok jogszabályait, ismerik-e azt, nem mindegy, hogy a „migránsipar” milyen infrastruktúrát képes kialakítani és a fenntartani, ezzel szemben a migrációkezelési rendszer mire képes, nem mindegy, hogy a migránsok, embercsempészek egymás közti kommunikációja és a migrációkezelési kommunikáció hogyan hatnak, egyáltalán hatnak-e egymásra és mindezek függvényében a migránsok felé irányuló hatósági, befogadó országai kommunikáció mennyire időbeni, célorientált és érthető? A migrációkezelés kulcseleme: ismerik-e a migránsok azt, hogy valójában mi vár rájuk a célországban? A megelőzésnek ezt a pillért kellene megcéloznia...

Minden folyamatszakasban szükséges az elemzés-értékelés, döntés-előkészítés és döntésbiztosítás, a döntéskivitelezés teljes körű elvégzése. Melyek lehetnek a behatárolható folyamatszakaszok?

- célzott helyzetelemzések elvégzése, ennek során kiemelten szerepeljen a lehetséges veszélyforrások valószínűsítése, azonosítása, körülhatárolása, elemzése, értékelése, prognosztizálása;
- a rendszerszemléletű megközelítés elveinek megfelelően elengedhetetlen a veszélyforrások teljes (mikro és makro) környezetének azonosítása, értékelése, a változások prognosztizálása, illetve követése, a katalizáló tényezők pontosítása;
- a veszélyforrások és környeztük lokalizálását követően a lehetséges veszélyek azonosítása problématerkép-szerűen, lehetőleg naprakész térinformatikai módszerek alkalmazásával, várható realizálódásuk idejének és körülményeinek a megítélése, a katalizációs tényezők ismételt pontosítása;
- a lehetséges fenyegetések azonosítása, stádiumuk körülhatárolása és a körülményekkel való összevetése, rangsorolása;
- teljes körű kockázatelemzések (objektum, vonal, folyamat, esemény, stb. központú) elvégzése. Ide tartozik a kockázatok felismerése, körülhatárolása, azonosítása, elemzése, értékelése, profilozása, prioritizálása, ellenőrzése, monitorozása, mérése, becslése, minősítése, validálása, közlése, felülvizsgálata, „tervezése”, finanszírozása, kockázati küszöbök megállapítása, ehhez jön a teljes kockázati környezet komplex jellemzése. Mindez a kockázatkezelés különböző stádiumaiban realizálódik: kockázat-megelőzés, kockázat-elfogadás, kockázattűrés, áthárítás, kockázatba bevonás, kockázat-csökkentés, stb. Keretei: kockázatpolitika, kockázatmenedzsment, kockázattudatosság, integrált kockázati mátrix.

- a migrációkezelés gyakorlati kivitelezésnek az első fontos lépése a napi ügyek rendezése mellett, és azokkal szoros összefüggésben a megelőzés (stratégiai, taktikai és operatív szintű, térben és időben összehangolt, szinergikus, kommunikatív) realizálása;
- a veszélyek, fenyegetések prognosztizált és mérhető manifesztálódásának tervezett, szervezett befolyásolása ellentevékenységek sorozatával és egymásra épülésével. Pl. felderítés, felfedés, figyelemmel kísérés, akadályozás, gátlás, lassítás, terelés, eltérítés, ellensúlyozás, hatáscsökkentés, hatástalanítás, befolyásolás, dezinformáció, kompenzálás, megszüntetés, hatékony kommunikáció;
- a konkrét veszély, fenyegetés esetén konkrét megszakítás, elhárítás, megállítást, zárolás, lokalizáció, megszüntetés szervezett alkalmazása;
- az események bekövetkezését és a szükséges intézkedések, eljárások megtételét követően a károk, változások, hatások azonosítása, felmérése, a működési mechanizmusok életképességének biztosítása, szükség esetén az előzetes intézkedésekben foglalt vagy ideiglenes megoldások azonnali bevezetése, az intézményi/szervezeti, infrastruktúra folyamat- és rendszerműködés (károk, deformációk) felmérése, a helyreállítás integrált koncepciójának kialakítása, a helyreállítás kulcselemeinek aktivizálása;
- a folyamatok és a rendszerműködés helyre/visszaállítása. Újabb intézkedések foganatosítása (szükség szerint). A rendszerfejlesztés azonnali megkezdése. A beavatkozások hatásainak azonosítása, felmérése más folyamatokra és a rendszerműködésre, a szükséges korrekciók megtétele;
- a folyamat és rendszerfejlesztés elvégzése. Visszacatolási folyamat érvényesítése egy iterációs folyamat keretében;
- a kockázatkezelés rendszerére épülő migrációkezelési mechanizmusok integrálása a funkcionális tevékenységbe. A fentieket befolyásolja a folyamatleírások és a szabályozás állapota és hatékonysága.

Összegezve: a folyamat- és rendszerszemlélet alkalmazása a migrációkezelésben önmagában nem garantálja a "kezelés" hatékonyságát, de alkalmazásuk nélkül a hatékonyság megkérdőjelezhető. A bennünket körülvevő, illetve minket alkotó komplex rendszereknek a környezetük változásaihoz alkalmazkodó adaptációs (tanulási) folyamatai, illetve az ezeket létrehozó „döntéshozatali” mechanizmusok napjainkban számos tudományág igen „forrongó” területévé váltak. A társadalmi hálózatokban a társadalmi elit az, amelyik a szorosan kapcsolt magot alkotja. A véleményformálók magja egyszerű, egyértelmű helyzetekre sok esetben egyformán válaszol. Gyöke-

resen új helyzetek azonban különböző válaszokat hívnak elő. Ezek között nyilván vannak kevésbé optimális megoldások is. Az elmúlt években számos bizonyíték látott napvilágot arra, hogy ilyenkor a közösség egésze nagy hatékonysággal ki tudja, és ki is szokta javítani a téves megoldásokat. A komplex rendszerek igen sok szerveződési szintjén érvényes gondolatmenetek alól vannak kivételek. A hálózatos mag például szupermerev lehet, és ezáltal mesterségesen lelassított válaszokat adhat. Ennek a bürokrácia egy kivételesen „szép” esete⁴¹¹.

---

⁴¹¹ Csermely Péter: A demokrácia mint a túlélés többmilliárd éves evolúciós eszköze, https://mersz.hu/hivatkozas/matud_f6117#matud_f6117 (Letöltve: 2018.05.11.)

14. A fogyasztás és a migráció lehetséges kapcsolódási pontjai

A migráció okaival, kezelésével kapcsolatban számos elmélet született és születik, abból is kiindulva, hogy hol lehet kapcsolódási pontokat találni a migráció és jelensége, valamint más hozzá köthető releváns, vagy annak vélt események, folyamatok között. A globalizáció előkelő helyet foglal el az elméletek közt. Van olyan szerző, aki szerint a „*globalizáció a migráció katalizátora*”. A globalizáción kívül a környezeti tényezők, az instabil államok, működésképtelen infrastruktúrák, a konfliktusok, a túlnépesedés, elöregedés és az erőforrások elapadása, valamint a vonzó életfeltételek képezik a kiindulási pontot.

„Az úgynevezett „globalizáló” folyamat két nyilvánvalóan ellentétes, az új mozgásszabadság felosztó hatásai által mozgásba hozott tendencia ezen egybeesése és összefonódása miatt tükröződött vissza a privilégiumok és hátrányos helyzetek, gazdagság és szegénység, találékonyosság és tehetetlenség, hatalom és hatalomtól való megfosztottság, szabadság és korlátozások újraelosztásában. Manapság tanúi lehetünk az egész világra kiterjedő újrarétegződés folyamatának, amelynek során egy új, világméretű szociokulturális hierarchia alakul ki.”⁴¹² Az „újrarétegződés” a gazdasági folyamatokra épül, a gazdaság mozgatja a politikát, a politika pedig biztosítja a gazdasági érdekek érvényesülését. Van egy tényező, amely az „újrarétegződést” markánsan befolyásolja és (eddig) kevés direkt vagy indirekt szerepet kapott az elméletekben, pedig ez a globalizáció fenntarthatóságának az alapja: az maga a fogyasztás.

14.1 A fogyasztási tér kiegyenlítődése?

A globalizáció gazdasági alapú. A gazdasági globalizáció mára már az egész Földet behálózta. Ebből sok minden következik: létezik és működik egy globális fogyasztási tér (*global consumptione space*), amely fogyasztói oldalról nézve elvileg tartalmazza a globális fogyasztói teret (*global consumer space*). Ezek alapja a globális termelési hálózat (*global production network*), a virtuális globális marketing stratégia (*global marketing strategy*) és a globális stratégiai marketing (*global strategic marketing*) pedig a fenntarthatóságát biztosítja.

---

⁴¹² Zygmunt Bauman: Globalizáció, A társadalmi következmények, Szukits Könyvkiadó, 2002. ISBN 963-9393-68-1(110-111.old)

A fogyasztás globális szintű megvalósulása mellett a fogyasztók térbeli eloszlása koránt sem egyenletes, nem teljesíti az elvárt „globális lefedést”. Tehát az ún. fogyasztói tér még regionális szinten sem nevezhető egységesnek, erősek az eltérések az egyes országok, de a régiók között is. Ennek fő oka, hogy a fogyasztás alapja a szükségletek kielégítésére irányuló igény és a fizetőképes kereslet. (Ez ennél lényegesen bonyolultabb jelenség, de kiindulásnak korrekt megközelítés lehet.) A kulcsszó a továbbiakban: a fogyasztás.

Eddig a migrációt a lehetséges, vagy lényegesnek vélt aspektusok, szempontok, stb. alapján, - hangsúlyozva, hogy a kutatók a teljességre törekednek - több tudományterület szakértői is vizsgálták. Szinte valamennyi esetében volt és van utalás a multi, transz- és interdiszciplinaritásra. Van még egy közös valamennyiben: a globalizációra való hivatkozás. A globális problémák nem attól globálisak, hogy a világon mindenütt egyforma súllyal jelentkeznek, sőt attól sem, hogy egyáltalán érzékelhetőek a Föld minden részén, hanem pontosan attól, hogy hatásuk a Földön napjainkban mindenütt mérhetően érzékelhető. Ez már önmagában ellentmondásos helyzetet teremt. A közgazdászok megállapítása alapján a globalizáció éppen a különbözőségek kihasználása révén tud hatékonyan realizálódni. A különbözőségek a fogyasztásban, annak mértékében és összetételében is mérhetőek.

A különbözőségek megjelölése számos módon történhet, pl. ún. „ α ” és „ β ” terület, tér, régió, centrum, periféria, félperiféria, stb. formájában, és a globalizáció érvényesülése tulajdonképpen a különböző tértípusok egymásba való átalakulásával írható le. Ez az átalakulás a fogyasztás révén figyelhető meg látványosan. A különbözőségek közti mozgás maga a migráció.

14.2 A fogyasztás mint globalizációs „híd”

A globalizáció másik jellemzője, hogy a különböző térségek, régiók a tudományos-technikai-technológiai fejlődés révén egyre közelebb kerülnek egymáshoz (térben, időben az elérhetőség egyre hatékonyabb), ami egy új elvek alapján működő politikai-gazdasági-szociológiai, valós(fizikai) és virtuális hálózatos teret hoz létre úgy, hogy a szereplők fizikailag nem is (mindig) találkoznak. Van egy közös tényező: a fogyasztás.

„A nemzetközi gazdaság globalizálódásán vagy globálissá tételén azt a folyamatot kell érteni, amelyben a gazdaság eléggé nagy erejű szereplői számára megszűnnek az erőforrások megszerzésének (a hozzáférésnek) a földrajzi vagy intézményi korlátai, tetszés szerinti kombinálásuknak és allokációjuknak elhárulnak a területi, jogi vagy társadalmi akadályai, oly módon, hogy a források allokációja vagy annak megváltoztatása a lehető leg-

gyorsabban, minimális költséggel mehessen végbe.”⁴¹³ Az áttételek ebben a térben a globalitás keretében valósulnak meg, és alapvetően gazdasági tartalmúak, azonban a kivitelezéshez olyan politikai asszisztencia is szükséges, amely háttérben pontosan a globális gazdaság (fő)szereplői állnak, akiknek az érdeke a fogyasztás volumenének folyamatos növelése.

Ami a fogyasztáshoz kötődik, azt közgazdasági érvekkel, módszerekkel meg lehet magyarázni. „A közgazdaságtan veleje az ösztönzések tana: hogyan szerzik meg az emberek, amire vágnak, vagy amire szükségük van, különösen, ha más emberek is pont arra vágnak, vagy pont arra van nekik szükségük. A közgazdászok imádják az ösztönző rendszereket. Imádják őket kiöletni, életbe léptetni, tanulmányozni, farigcsálni. A tipikus közgazdász úgy véli, még nem született olyan probléma, amit ne tudna megoldani, ha szabad kezet kapna a megfelelő ösztönző rendszer kitervelésére.”⁴¹⁴

Lényegi kérdés, hogy a ki a fogyasztó? „A fogyasztó: a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körén kívül eljáró természetes személy”⁴¹⁵ A túl hivatalos megközelítés után nézzünk egy gyakorlatiasabb, bár tudományosnak számító megközelítést! „A tudományos megközelítés kis csoportokra osztja a fogyasztókat, akik így már könnyen azonosíthatók és célozhatók: nem-fogyasztók, alkalmi fogyasztók, állandó fogyasztók; biztos kipróbálók, bizonytalan kipróbálók; alacsony jövedelműek, közepes jövedelműek, magas jövedelműek; trendkövetők, korai tömegfogyasztók és tömegfogyasztók.”⁴¹⁶ A fogyasztói csoportok területi megoszlása befolyásolható közgazdasági eszközökkel is, így a keveset fogyasztók csoportja bizonyos beavatkozásokat követően állandó fogyasztóvá tehető, még olyan áron is, hogy a fogyasztás helyét megváltoztatják. A helyváltoztatás fogyasztók átcsoportosítása ez esetben a migráció.

14.3 A fogyasztás társadalmi és globális hatalma

A globalizáció és a fogyasztás kapcsolata nem vitatható. Beszélhetünk fogyasztói társadalomról, de napjainkban már ez is globális szintre emelkedett.

---

⁴¹³ Lányi Kamilla: Vázlat a globalizációnak nevezett jelenségkör értelmezéséről. *Közgazdasági Szemle*, 48. évf. 6. sz., 498-519. old.

⁴¹⁴ Levitt, Steven D. és Dubner, Stephen J.: *Freeconomics, Lökonómia, Egy kóbor közgazdász a dolgok közé néz*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2007. ISBN 978 963 07 8267 8, (35.old.)

⁴¹⁵ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről, 8:1. § [Értelmező rendelkezések, 3.pont] https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1300005.TV (Letöltve: 2018.04.01.)

⁴¹⁶ Steel, Jon: *Igazság, hazugság, reklám; A stratégia tervezés művészete*, Sanoma Budapest Kiadói Rt, 2002. ISBN 963 204 503 3, (17-18. old.)

„A minket körülvevő társadalmi helyzetek nemcsak események és cselekedetek véletlenszerű összekapcsolódásaiból állnak, hanem strukturáltak. Az emberek viselkedésében és kapcsolataiban szabályszerűségek fedezhetők fel. (...) A társadalmi rendszereket emberi cselekedetek és kapcsolataik alkotják, amelyek a különböző időszakokban és helyeken valóismétlődés révén rendeződnek egységes mintákba. (...) Valamennyiünk cselekedeteit befolyásolják annak a társadalomnak a strukturális sajátosságai, amelyben felnőtünk és élünk, s ugyanakkor cselekedetünk újjáteremtik (s bizonyos fokon módosítják is) ezeket a strukturális jellegzetességeket”⁴¹⁷ A fogyasztói társadalom olyan társadalmat jelöl, ahol az egyre növekvő számú javak és szolgáltatások fogyasztása az emberi élet (egyik) társadalmilag elfogadott célja s egyzersmind sokak legfontosabb személyes motivációja, továbbá ahol a társadalmi struktúrák, mechanizmusok jelentős része a fogyasztói viselkedésben, fogyasztói struktúrákban nyilvánul meg.

Pontosan ez okozza a fogyasztói társadalom alapvető ellentmondását: a társadalomban való részvétel a fogyasztói szerep betöltésén keresztül valósul meg, ugyanakkor e szerep betöltésének lehetőségét továbbra is a fogyasztás területén kívül eső egyenlőtlenségi viszonyok határozzák meg. A fogyasztói társadalomba történő integráció alapja a fogyasztóvá válás.

A szükségletek meghatározása mögött rejlő érdekek és értékek feltárása ezért elsősorban nem a fogyasztásról szóló tudományos viták politikai jellegének leleplezése miatt fontos, hanem éppen a vitán kívül eső – esetleg vitán felül állónak tartott – konkrét gyakorlatok megkérdőjelezése érdekében. Ebből a szempontból ugyanis a szükségletekről való véleményalkotás nem csak egy szűk kör, a fogyasztáskutatók kedvenc témája, hanem jelen van a mindennapi politikai és gazdasági döntéshozatalban, az erőforrások elosztásában – azzal a különbséggel, hogy ott az előfeltevések nem hogy vitára, de kimondásra sem kerülnek.

Annak eldöntése például, hogy hogyan számolják ki a létminimumot, az az hogy milyen szükségletek tekinthetők feltétlenül kielégítendőnek és melyek nem, egy konkrét hivatal dolgozóinak feladata. Ez azt jelenti, hogy a döntéshozó, vagy a döntéshozó részére készített eldöntendő kérdés anyag szerint saját, az általa értelmes és helyes életről alkotott elképzelései alapján alakítja ki/át más emberek életét, akiknek esetleg teljesen más véleménye

---

⁴¹⁷ Giddens, Anthony: Szociológia, Osiris Kiadó, Budapest, 2003. Osiris Tankönyvek, ISBN 963 389 472 7, ISSN 1218-9855. (49.old.)

van az adott kérdésről. Kérdés, hogy bizonyos embercsoportok esetében ki és milyen módon, milyen szinten hozza meg a döntést?

(Minél konkrétabb formában jelenik meg az állami gondoskodás, minél jobban meg van szabva a segély elköltésének módja – például valamilyen „jegy” formájában –, annál erősebben érvényesül az értelmes, élhető élet definíciója felett gyakorolt kontroll.) Tágabb értelemben minden, az erőforrások elosztásáról és társadalmi célokhoz való hozzárendelésükről hozott döntés az élet egy (valakik által) helyesnek tartott és megvalósítandó elképzelését tükrözi. A fogyasztásról, ezen belül a fogyasztói társadalomról szóló vita tehát sokkal többről szól, mint egy jelenség objektív vizsgálatáról: egy-egy elmélet mögött konkrét csoportok érdekei – sok esetben pedig hatalmi törekvései – állnak, és a tét nem csupán a „jó élet” elméleti meghatározása, hanem annak gyakorlati – társadalmi szintű – megvalósítása és az ahhoz szükséges erőforrások megszerzése is⁴¹⁸.

14.4 Fogyasztási sémák

A globális fogyasztási teret és a fogyasztói társadalmakat elsősorban az tartja fenn, hogy a globális termelés, a technológiák fejlődésére alapozva, egy átlagember által nehezen elképzelhető mennyiségben és sebességgel dobja a globális piacra az új termékeket, és a fogyasztókat önmagukkal és a környezetükkel is versenyeztetve, egyre gyakrabban cserél(tet)ik le „rég” használati tárgyaikat újakra és még újabbakra, és szereztetik be a legújabb termékeket, attól függetlenül, hogy a régiek tartott termék még megfelel az elvárásoknak. Ez egy paradox helyzetet teremt, mert azonnal felmerül a kérdés, hogy ez meddig tartható fenn? A gát nélküli termelés és ebből fakadóan a tömeges méretű fogyasztás, ugyanis a globális fogyasztás fenntarthatósága döntően a fogyasztás fokozására épül. A fogyasztás egyik ösztönző tényezője az, hogy a szükségletek mértékét az igények kielégítésére alkalmas szereplők „határozzák meg”. Az alapszükségletek kielégítése helyett az igények szintjének manipulált megemlése globális és társadalmi szinten is a fogyasztást ösztönzi. A megváltozott, digitalizált környezetben sok régi eszköz alkalmatlanná, inkompatibilissé vált arra a célra, amire eredetileg gyártva volt. Aki az új környezeti feltételekhez igazodni kíván, új megoldásokat kell találnia, az az fogyasztania kell. Az új környezetben a még működő, és

---

⁴¹⁸ Simányi Léna: Bevezetés a fogyasztói társadalom elméletébe, (192.old) Tartalmi hivatkozás.http://media.elte.hu/wp-content/uploads/2011/01/Bevezet%C3%A9s-a-fogyaszt%C3%B3i-t%C3%A1rsadalom-elm%C3%A9let%C3%A9be_Sim%C3%A1nyi.pdf (Letöltve: 2018.02.12.)

használható régi tárgyak, eszközök, éppen az igényszint megváltozása miatt már nem felelnek meg az emberek elvárásainak. Ebben az esetben is igazoltnak látszik a vásárlási kényszer, mert társadalmi szinten az általános vélekedés az, hogy a régi termékek már nem kielégítőek. Ezt a szemléletet használják ki az eladó cégek, akik ezt a jobb, újabb utáni vágyat készségesen hajlandóak kielégíteni. Ez önmagában a fentiekből is következik, de a gond ott kezdődik, hogy ezt a folyamatot ők generálják. A reklámok nagy része párhuzamokat állít fel, hangsúlyozza a régi és új termékek közötti különbséget. Ezzel egy döntést készítenek elő és sugallnak olyan megoldásokat, ami a fogyasztást növeli. Gyakran olyan fogyasztásra ösztönzés is megvalósul, amikor az emberek olyan új termékeket vásárolnak, ami addig nem volt nekik. Ez az a helyzet, amikor az eladó cég „határozza meg”, hogy „mire van valóban szüksége” a fogyasztónak. Ezt úgy hívják, hogy trendalakítás. Ehhez társulnak az olcsónak vélt árak. A nagyobb cégeknek van lehetőségük globális és társadalmi szinten is eldönteni, hogy mit vásároljanak az emberek. A dolog egyszerű: van hatalmuk, anyagi kapacitásuk, kapcsolatrendszerük hozzá és élnek is vele. Minden áruházlánc él az árleszállításokkal, amikor adott termékeket viszonylag nagy (akár 50%) megtakarítással vehetnek meg a vásárlók/fogyasztók. A kedvezményekkel való vásárlási lehetőség is trenddé válhat, ami az állandó fogyasztás-ösztönzés eszköze. Visszatérve a fogyasztási paradoxonra: ez azért nagy probléma, mert a nyersanyagforrások végesek, míg a szemétdombok és a környezetterhelés egyre növekszik. A multinacionális cégeknek sikerült elérni, hogy tetszés szerint érvényesítsék az akaratukat, ugyanis az emberek nehezen fogják fel, hogy nem élhetik túl a természetet. A fentiek alapján valószínűleg az Olvasók többségének az a véleménye alakulhatott ki, ahogy a fogyasztási termék csak kézzel fogható valami és az ehhez köthető szolgáltatás lehet. A helyzet ennél bonyolultabb és itt kapcsolódik az emberi biztonsághoz és a migrációhoz: *"A kétféle piac, az emberek és az áruk piacának alapelve ugyanaz: ott a személyeket kínálják fel, emitt az árukat. (...) ...ha valaki úgy hiszi, hogy saját értéke nem saját emberi kvalitásaitól függ, hanem az állandóan változó piaci feltételek között elért sikertől, szükségszerűen bizonytalanná válik az önértékelése, és kialakul benne a folyamatos megerősítés iránti igény. (...) Ez az egész azonban mégsem pusztán az önértékelés és az önbecsülés dolga, hanem arról van itt szó, hogy vajon az ember önmagát független lényként éli-e meg - hogy vajon azonos-e önmagával"*⁴¹⁹ A migrációi is a fogyasztási tér egyik meghatározó folyamatává lépett elő úgy, hogy a „ter-

---

⁴¹⁹ Kasser, Tim: Az anyagiasság súlyos ára, Ursus Libris, 2005, ISBN 9638663448, ISSN 1785-2544, (66-69. old)

mékek” is a piaci árfolyam szerinti szolgáltatási rendszereken kerülnek „értékesítésre”. Nem túlzott tehát az a megállapítás, hogy „A nem szándékolt következmények a fejünkre nőttek”⁴²⁰

14.5 Marketing mindenáron?

„Az üzleti világ számos nagy kihívással néz szembe. A technológia és telekommunikációban tapasztalható fejlesztések a világ minden vállalatát közelítették egymáshoz és létrehozták a globális gazdaságot. Ugyanakkor, sok nemzet szegény marad, és a szakadék a gazdag és szegény nemzetek közt folyamatosan nő. A vállalatoknak válaszolniuk kell a piaci trendekre, miközben felelősséget kell vállalniuk a környezet megvédéséért. Továbbá a vevőkre kell koncentrálniuk, ha azt akarják, hogy sikereket érjenek el a globális piacon.”⁴²¹

A fogyasztás üzleti alapú megvalósításnak eszköze, módszer és a kerete a marketing. *„A marketing középpontjában mindig a fogyasztó, a vevő áll.(...) a marketing emberközpontú, lényegre törő, az embert megismerni, befolyásolni, cselekvési és döntési motívumait feltárni akaró tudomány és gyakorlat. Mint tudomány a közgazdaságtan része, ugyanakkor szoros kapcsolatot tart fenn interdiszciplináris jellege miatt más tudományterületekkel, például a szociológiával, a politológiával, a demográfiával, a statisztikával, a pszichológiával és a joggal. Kiindul abból, ami a legtermészetesebb. A modern kor ember embere nem támaszkodhat kizárólag önellátásra (autarchiára), más emberek jóindulatára (kéregetésre, ajándékozásra), vagy a megszerzendő termékengedély nélküli, önkényes eltulajdonítására (erőszakra). Az ember árucserére kényszerül, vagyis pénzt (általában), terméket, vagy szolgáltatást ad egy igényelt termékért cserébe.”⁴²²*

Józsa László a fenti hivatkozást is tartalmazó írásában úgy fogalmazta meg, hogy *„A marketing a tervezésnek és a végrehajtásnak az a folyamata, amelynek során elképzelések, eszmék, termékek és szolgáltatások teremtése, árazása, ösztönzése, elosztása megy végbe az egyéni és szervezeti célok kielégítése végett.”* Célszerű megvizsgálni és értelmezni az Amerikai Marketing Szövetség, American Marketing Association (AMA) marketingfoga-

---

⁴²⁰ Kondorosi Ferenc: A világ végveszélyben? A nemzetközi jog új kérdései, Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2008, ISBN 978 963 9722 52 1 (56.old.)

⁴²¹ Kotler, Philip: Marketing menedzsment, Elemzés, tervezés, végrehajtás és ellenőrzés, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1999. 2. kiadás, ISBN 963 16 3026 9. (65.old.)

⁴²² Józsa László: Marketing, Veszprémi Egyetemi Kiadó, Veszprém, 2000, ISBN: 963-9220-28-0, (11-12.old.)

lomról alkotott megközelítését⁴²³. Az előbbi Józsa-idézet az AMA 1985-től 2004-ig érvényben lévő marketing meghatározása volt. Az 1990-es évek folyamán a marketing szakma elhanyagolta a definíció naprakészen tartását, így nem tarthatott lépést a technológia fejlődésével, a vásárlók fontosságának és élethosszig márkahűvé formálhatóságának felismerésével. 2004. augusztusában AMA módosított marketing-definícióján, amely azonban szerencsétlen módon nem terjedt el a felsőoktatásban, pedig figyelmet érdemel, mivel a módosítás a lehetőségek tárházát nyitja meg a marketing-szakemberek, és az általuk szolgált és kiszolgált fogyasztók előtt. Az új definíció: „A marketing szervezeti funkció és folyamatok egy csoportja az ügyfelek értékének létrehozására, átadására és átadására, valamint az ügyfélkapcsolatok kezelésére olyan módon, amely a szervezet és érdekeltjei számára előnyös.”

„A piacon az emberek szükségletei, igényei és kereslete határozza meg egy adott termék sorsát.”⁴²⁴Ezt a viszonyrendszert a marketing tartja egyensúlyban, mivel „A marketing eszközszeréből eredően képes a szükséglet-igény-kereslet hármásának minden tagját befolyásolni.”⁴²⁵Ezért „... a menedzsereknek a fogyasztói piac vizsgálata felé kell fordulniuk, hogy választ kapjanak a legfontosabb kérdéseikre...”⁴²⁶ Szintén Kotler nevéhez fűződik a nemzetközi marketing körülhatárolása is: minden olyan marketing tevékenység, amely külföldön történik, vagy külföldre irányul, vagy külföldi igényeket és változásokat vesz figyelembe az nemzetközi tevékenység. Kialakulásának oka: gazdasági fejlődésben, a globalizációban keresendő.

„Már régen felismertem, hogy a piacképes dolgok köre messze túlterjed a termékeken és szolgáltatásokon. A csere tárgyai lehetnek ugyanis emberek, helyek, gondolatok, tapasztalatok és szervezetek is.(...) Mindezek úgy összegezhethők, hogy a marketing voltaképpen a kereslet menedzselése, amibe beleértendő a kereslet szintje, időzítése és összetétele.”⁴²⁷

---

⁴²³ Sevier, Robert A.: A New Definition of Marketing, The AMA's update can mean enormous opportunities for higher education. March 1, 2005, University Business, 2005.<https://www.universitybusiness.com/article/new-definition-marketing> (Letöltve: 2017.12.03.)

⁴²⁴ Józsa László: Marketing, Veszprémi Egyetemi Kiadó, Veszprém, 2000, ISBN: 963-9220-28-0, (16.old.)

⁴²⁵ U.o.(13.old.)

⁴²⁶ Kotler, Philip: Marketing menedzsment, Elemzés, tervezés, végrehajtás és ellenőrzés, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1999. 2. kiadás, ISBN 963 16 3026 9. (65.old.)

⁴²⁷ Kotler, Philip: Kotler a marketingről, Jónni, látni, győzni – a piacon. Park Könyvkiadó, 2000, Második kiadás, (11.old.)

„A marketingtevékenység három szintjét különböztetjük meg, melyeket „reagáló”, „előrettekintő” és igényteremtő marketing” címszavakkal foglathatunk össze.”⁴²⁸ Ezt az alábbiak szerint célszerű értelmezni: a „reagáló”= az igények felismerése és kielégítése; az „előrettekintő”= egy még ne létező, szunnyadó szükséglet felismerése; előrettekintő”= olyan termék piacra dobása, amit senki se kért, sőt senkinek sem jutott eddig az eszébe.

Ha mindehhez hozzátesszük Akio Morita,, a SONY vezérigazgatójának az elhíresült kijelentését: „*Én nem kiszolgálom a piacot, hanem teremtem*”⁴²⁹, akkor nem szabad csodálkozni azon, hogy már a gyakorlatban működik egyfajta „migráció marketing”, megfelelő marketing stratégiával, amely a migrációt is bevonta a fogyasztási folyamatba. A migráció vonatkozásában is releváns a tömegmarketing, a célpiaci marketing, és az egyéni marketing érvényesülése. Ennek megjelenési formái: a stratégia marketing (STP= Szelektálás-Célpontképzés-Pozicionálás), amely szintenként taktikai marketingre (4P; Product= termék, Price= ár, Place= elosztási csatorna, Promotion= promóció) bontható és a gyakorlatban a kommunikáció, az értékesítés-ösztönzés, a befolyásolás, és a piaci elérhetőség formájában jelenik meg. A migráció is üzletté vált. Ez megközelítés annak ellenére, hogy sok etikai és morális elvárást sért, működik.

„A globalizáció korában a gazdaságot a versengés egymástól teljesen eltérő kultúrákhoz kötődő modelljei befolyásolják. Az ezekből fakadó gazdasági, vállalkozói magatartások találkozási pontjukat elsősorban a csereigazságosság szempontjában találják meg. Kétségtelen, hogy a gazdasági életnek szüksége van szerződésre, amely az értékegyenlőség alapján szabályozza a javak cseréjének viszonyait. Ám éppen ilyen nagy szüksége van igazságos törvényekre és a politika által irányított újraelosztási formákra, sőt, mi több, a gazdaságnak szüksége van olyan tettekre, amelyek az ajándékozás szellemét árasztják. Úgy tűnik, a globális gazdaság az előbbi logikát, a szerzőség alapú csereviszonyt részesíti előnyben, de közvetve vagy közvetlenül azt is megmutatja, hogy szüksége van a másik kettőre, a politika logikájára, meg a feltétel nélküli ajándékozás logikájára is.”⁴³⁰ Ez a gondolatsor

---

⁴²⁸ U.o. (40.old.)

⁴²⁹ Morita, Akio: *Made in Japan*, Dutton, New York, 1986. Magyar nyelven: Árkádia Kiadó, 1989, Budapest. 392 p. · ISBN 963 307 128 3

⁴³⁰ CARITAS IN VERITATE, XVI. Benedek pápa enciklikája a püspököknek, papoknak és diakónusoknak az Istennek szentelt személyeknek, a krisztushívő laikusoknak és minden jóakarátú embernek *Az ember teljes értékű fejlődéséről a szeretetben és az igazságban*, Kelt Rómában, Szent Péternél, június 29-én, Szent Péter és Szent Pál apostolok ünnepén, 2009-

a közgazdasági tartalom mellett már magának a migrációnak és a migránsok megítélésének is egyfajta irányt kíván adni.

14.6 A fogyasztói tér kiegyenlítődése?

A fogyasztás a gyakorlatban akkor valósul meg, ha az igények kielégítésére fizetőképés kereslet áll rendelkezésre, a fizetőképesség biztosításának módjától és alanyától függetlenül. Mi történik egy migráns esetében, ha például a szubszaharai régióból Európába jut, az odajutás módjától függetlenül? Ehhez vegyünk alapul néhány adatot, amelyek a Világbanktól, az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezetétől (FAO), illetve más intézményektől származó adatok és jelentések készültek.⁴³¹

Tény: A szubszaharai afrikaiak jelentős része a mezőgazdasági ágazatban dolgozik. A Világbank adatai szerint a szubszaharaiak nagyjából 69%-a a mezőgazdasági ágazatban dolgozik. Ezzel szemben jelenleg az EU lakosságának csupán 5,1%-a él a mezőgazdaságból – az emberek többsége az ipari, vagy szolgáltatási ágazatban dolgozik.

Következmény: a szubszaharai régióból származó migránsok jelentős része Európában nem hasznosítható szakismerettel rendelkezik.

Tény: A szubszaharai mezőgazdaság termelékenysége (hektáronkénti hozam) nagyjából az európai termelékenység 50%-nak felel meg. A szubszaharai országok termelékenysége közötti különbségek pedig még nagyobbak. Az átlag éves jövedelem Afrika szubszaharai részén 2.041 \$ (USD) (= 1.540€), azaz napi 5,60\$ (=4,23€). Összehasonlításképpen, az átlagos európai éves jövedelem nagyjából 13-szor magasabb – 27.555\$ (=20.794€). Az egyenlőtlen bevétel- eloszlás miatt az szubszaharai lakosság 73%-a kevesebb, mint napi 2\$-ból (1,51€), míg 51%-uk még ennél is kevesebből – napi 1,25\$-ból (0,94€) kénytelen megélhetését biztosítani. Afrika szubszaharai részén a vidéki lakosságot összességében sokkal jobban sújtja a szegénység a városban élőkhöz képest, ami az egyik oka a régióban elterjedt, vidékről a városokba való migrációnak.

Egy másik érdekes adat az élelmiszerekre költött pénz részesedése a kiadásokból. Becslések szerint a világ többsége bevételének 55-70%-át fordítja élelmiszerek vásárlására, míg az EU-ban ez az arány csak 12%-ot tesz ki.

---

ben, pápaságom ötödik esztendejében. *XVI. Benedek pápa*,
<http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=397> (Letöltve: 2018.01.12.)

⁴³¹ Global Growing: Tíz tény Afrika szubszaharai részének mezőgazdaságával kapcsolatban, <http://global-growing.org/hu/content/t%C3%ADz-t%C3%A9ny-afrika-szubszaharair%C3%A9sz%C3%A9nek-mez%C5%91gazdas%C3%A1g%C3%A1val-kapcsolatban> (Letöltve: 2018.01.22.)

Következmény: a szubszaharai régióból származó migránsok Európában valós fogyasztóvá válhatnak. Amit alátámaszt a Németországban biztosított szociális ellátási normák⁴³² bemutatása is. A német ellátási rendszer a migránsok számára vonzó, bár a dán ennél jóval kedvezőbb. Németországban a „szükségleteket fedező” juttatás mértéke euróban, (*A menekültszálláson természetben adandó*) Egyedülálló: 354 €; Párok/fő: 318 €; Fiatalkorúak (14–17 év): 276 €; Gyerekek (6–13):242 €; Kisgyerekek (0–5): 214 €. Németországban a „személyes szükségleteket” fedező juttatás („zsebpénz”) mértéke euróban, (*Természetben is adható*) Egyedülálló: 135 €; Párok/fő : 122 €; Fiatalkorúak (14–17 év): 76 €; Gyerekek (6–13):83 €; Kisgyerekek (0–5): 79 €.

Érdemes feltenni a kérdést: a migránsok jobb élet utáni vágya mellett ki-nek és minek áll érdekében a migráció adott volumenének fenntartása?

Napi, operatív szintű megjelenítés példái. A multinacionális vállalatok “integráló szerepe” a mindennapi életben is tetten érhető. A 2017-es karácsonyi ünnepek előtt a magyar háztartásokba eljuttatott reklám-és szóróanyagokon a tartós fogyasztási cikkek esetében, a ruházatot és a lábbelit vizsgálva, az azokat reklámozó személyek aránya majdnem pontosan 50-50% volt a látszatra is “európai” és “nem európai” kinézetűekre nézve, ez az arány összességében és lapoldalanként is megfigyelhető volt. Ugyanez felnőtt nő és férfi arány, valamint a gyerekek között is azonos volt. Ez nem lehet véletlen! A fogyasztás tekintetében a nem európai eredetű lakosság számarányában már 50%-kal számolnak multinacionális vállalatok.

A migrációt támogatók közt gyakori érv, hogy milyen sokat kaptunk a migránsoktól, pl. az olasz konyhát, a török éttermeket, az albán pékséget, a görög falatozókat, a kínai és vietnámi éttermeket. Ez igaz, de ezek termelői oldalon jelennek meg, s nem a szociális ellátó rendszer egyoldalú hasznélvezőiként és a fent említett kategóriák képviselői valamilyen szinten megtanulták a befogadó ország nyelvét, tevékenységüket legálisan végzik, adót fizetnek, stb.

Összegezve:

A globális világ fenntarthatóságát a fogyasztás biztosítja úgy, hogy a fogyasztás volumenét folyamatosan növelni kell. A fogyasztás növelése a meglévő, „stabil fogyasztók” igényeinek jobb kielégítésével és új fogyasztó-

---

⁴³² Petrus Szabolcs: Legendák helyett – Tények a menekültek németországi szociális ellátásáról, 2017. 05. 24. <https://jogaszvilag.hu/rovatok/vilagjogasz/legendak-helyett-a-menekultek-nemetorszagi-szocialis-ellatasa> (Letöltve: 2018.01.22.)

tók felkutatásával és fogyasztásra alkalmassá tételével, ösztönzésével, tehát célirányos marketing tevékenységgel lehetséges és célszerű. Ahol a fogyasztói tér nem alakítható ki, az ott élő, de fizetőképes kereslettel nem rendelkező, potenciális fogyasztójelölteket olyan környezetbe kell/lehet/célszerű juttatni, ahol valós fogyasztóvá válnak. Mindezt lehetőleg oly módon, hogy a fogyasztásból származó bevétel mérhető legyen. „*Becslések szerint 2016. január 1-jén az EU-28 népessége 510,3 millió volt.*”⁴³³ Ez még az EU-28-ra vonatkozik. Tehát, ha a sajtóban sokat emlegetett 1 millió fő migráns/év Európába érkezése esetén, az EU-ban élő fogyasztók száma öt év alatt nagyjából 1%-kal növekszik, ami közgazdasági szempontból komoly eredményt hozhat.

A migránsok a „vándorlás” (szervezett „utaztatás”) során is fogyasztanak, minden velük kapcsolatos tevékenység a fogyasztást növeli. Ez egy olyan „beruházás”, amely minimális ráfordítással hosszú távra szóló, kiszámítható hasznot jelent az érdekelteknek, és a költségeket a tranzit és befogadó államok, azok adófizető polgárai fizetik meg. Az Európába eljutott és a szociális ellátó rendszerbe bekapcsolódott migránsok a származási országba rendszerint, az ottani mércével mért komoly összegeket utalnak át rendszeresen, ami az ottani fogyasztást gerjeszti és a fogyasztói tér homogenizálása felé hat.

Egy a lényeg: a fogyasztás fenntartható módon növekszik. A marketing stratégia meghatározza, hogy mely piacon, kinek, milyen terméket, milyen áron kíván értékesíteni a „vállalkozás”, milyen úton juttatja el „árúját” a vevőkhöz, vagy hogyan találkozik a szolgáltatását igénybevevővel, és a teljes folyamatot milyen marketingkommunikációval fogja támogatni, egyszerűbben szólva mit és hogyan reklámoz. A marketingkommunikáció hatással van a migrációra is. A fogyasztási szokások globalizálódásában nagy szerepet játszott és játszik tömegkommunikáció. Jelentősen meggyorsult, tömegmértűvé és globálissá vált a nemzetközi információáramlás is. A globalizálódott tömegkommunikáció révén azonban igen széles rétegek fogyasztási szokásait lehet befolyásolni a fejlett ipari országok tömegkultúrájának olcsó termékei, a globális hirdetési kampányok és az internet segítségével. A globalizáció célja és eszköze is a fogyasztás. A multinacionális (transznacionális) vállalatok célja állandóan új és új termékekkel megjeleníteni. A termékek életciklusa lerövidül.

---

⁴³³ Population. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Population_structure_and_ageing/hu (Letöltve: 2017.12.23.)

15. A migrációkezelési folyamat két „vége”...

Ha a migrációkezelést folyamat- és rendszerszemlélet alapján kíséreljük megvizsgálni, ami polarizált és prejudiktív aktuálpolitikai, politikai korrektséggel terhelt hozzáállással nem könnyű feladat, így azonnal szembeüthet, hogy a klasszikus értelemben vett „folyamatértelmezéssel” valami baj lehet. A folyamat elvileg attól folyamat, hogy folytonos, tehát van eleje, közepe és vége. Ahol kezdődik, logikusan az lehet az „eleje” és ahol lezárul az a „vége”. Ha a migrációs folyamat elejét nézzük, nehéz eldönteni, hogy hol és mikor lehetett a „kezdőpont”. Előzmények mindig vannak, kérdés, hogy ezeket ki, hogyan, milyen szempontok alapján veszi figyelembe, ha egyáltalán figyelembe veszi, és milyen súllyal értékeli, sőt elismeri-e előzménynek? Mikor beszélhetünk ennek megfelelően folyamatkezdésről? Ha vannak előzmények, akkor azokat is célszerű lenne kezelni, de leginkább tenni annak érdekében, hogy ne következzenek be. Ebből logikusan következhet, hogy a megelőzés a migrációkezelés szerves részét kellene, hogy képezze. Továbbá azt is célszerű elfogadni, hogy a migráció nem akkor és ott kezdődik, amikor elindul a „migráns” és „vándor”-ként valahova el akar jutni, hanem már akkor foglalkozni kellene a migráció problémájával, amikor a migrációt kiváltó okok, körülmények statisztikailag, empirikus alapon, elemzés útján, stb. már valószínűsíthetők, prognosztizálhatók, illetve ha az adott állam a saját polgárai védelme és a róluk való gondoskodási köteleesség teljesítése érdekében nem tesz érzékelhető lépéseket, vagy éppen a folyamat felgyorsulását segíti elő.

Az emberi biztonság koncepciója alapján ilyenkor veszélyhelyzet teremődik, ami beavatkozást igényel. *(Lehet hivatkozni valamely veszélyre.)* Ezzel a megközelítéssel a migrációkezelési folyamat akár térben és időben is kiterjesztő értelmezést kaphat. Nem véletlen, hogy az ENSZ és a migrációval, emberi biztonsággal foglalkozó szakszervei régóta szorgalmazzák a korai előrejelző rendszerek és mechanizmusok kialakítását, és csak küszöbértékekben, indikátorokban, releváns értékmérőkben nem tudnak konszenzusra jutni, illetve a már kialakított (manipulálható) mutatószámok, indexek túlságosan bonyolultak és szubjektívek ahhoz, hogy a gyakorlatban kiterjeszthető módon, megismételhetően és bármely körülmények közt, validáltan alkalmazhatók lennének. Ennél fogva a nemzetközi szervezetek részvételével tervezett megelőzési mechanizmusok elindítása és lebonyolítása erősen korlátozottá vált. A fentieket rendszerint valamely potenciállal támogatott hatalmi vagy gazdasági érdek írhatja felül. A megelőzés EU-s szinten is preferált módja a humanitárius beavatkozás, amely sok esetben

nem veszi figyelembe az érintett helyszínhez és esethez kapcsolódó sajátosságokat, a „támogató” cél és az elvárt segítség szinkronitását. *(A preventív beavatkozások ismétlődő jelensége, hogy a quasi támogatást nyújtó szervezet, vagy ország elképzelései nem esnek egybe a támogatott országgal, vagy az ott élő érintettekével.)*

A megelőzési szándékú beavatkozások esetében az alábbiakat célszerű figyelembe venni:⁴³⁴ (1) a donor, szponzor, támogató ország, szervezet igényei, elvárásai, útmutatásai kialakítása, egyértelmű megfogalmazása és tudatosítása; (2) a megvalósítást, kivitelezést végző szervezet, szakértők, útmutatásai kialakítása és ismertetése; (3) a támogatott, szponzorált, ország, szervezet, igényei, elvárásai, elképzelései kialakítása és közlése a támogatóval; (4) a támogatott, szponzorált, ország, szervezet, team, képviselőinek helyszíni elképzelései ismertetése és tanulmányozása; (4) a donor, szponzor, támogató ország, szervezet szerint elérendő állapot (cél)helyzet ismertetése; (5) a támogatott, szponzorált, ország, szervezet, stb. által elérendő, a támogató általi segítséggel kialakítandó állapot (cél)helyzet megfogalmazása; (6) a támogatott, szponzorált, ország, szervezet, stb. donor, szponzor, támogató által ismert aktuális helyzete; (7) a támogatott, szponzorált, ország, szervezet, stb. tényleges helyzete; (8) a fentiek (1-7) alapján az eltérések rögzítése és tudatosítása a felekkel; (9) a donor, szponzor, támogató, ország, szervezet, stb. ambíciószintje, kapacitása, kompetenciája, ennek összhangja a szándékkal és a kitűzött célokkal; (10) a támogatott, szponzorált, ország, szervezet, stb. ambíciószintje, kapacitása, kompetenciája, ennek összhangja az elvárásokkal; (11) megfelelő időszámvetések elkészítése és munkamódszer kialakítása; (12) a fentiek megfogalmazása stratégiai, taktikai és operatív szinten; (13) visszacsatolás megvalósítása; (14) esetfeldolgozás, javaslatok a hatékonyság, eredményesség, hatásosság javítására, a módszertan korszerűsítésére. Megjegyzendő, hogy az EU-nak komoly tapasztalatai és figyelemre méltó eredményei vannak a humanitárius támogatások terén, de a tapasztalatok általánosítása nem mindig történik meg, a bekövetkezett problémák ismétlődése a további eseteknél is megfigyelhető. Ebből következően az EU-s migrációkezelési megelőzési szemléletben és gyakorlatban is a fentiek hatványozottan jelentkeznek, leginkább a beavatkozások időzítése és feltételrendszere megteremtésének a kérdésében. A megelőzés tehát a migrációkezelési folyamat meghatározó elemét képezné, ami a gyakorlatban nem mindig így jelenik meg.

---

⁴³⁴ Teke András által kidolgozott és 2008/2009-ben a Kirgíz Határőrségnél, illetve a Bosznia-Hercegovina Határrendőrségnél tartott tréningeken alkalmazott szempontok.

15.1 A megelőzés helye és szerepe a migrációkezelési folyamatban

Ha az emberi biztonság koncepciójából kiindulva vizsgáljuk a migrációkezelési folyamatot, akkor nem kerülhetjük meg a biztonság kérdésének ismételt felvetését a tudatosság oldaláról nézve. A folyamatkezelés (elvileg) egy tervezett, tudatos, eredményorientált tevékenységi, eljárási sorozat, ami jelen esetben feltételezi a biztonságtudatosságot is. *„A biztonságtudatosság a biztonságtudaton alapszik. Feltételezi, hogy az érdekelt összefüggéseiben ismerje, hogy a számára fontos érdek, tárgy, viszonyrendszer milyen értéket képvisel, és legyen tisztában azzal, hogy mit jelenthet ez az ellenérdekelt fél részére. A biztonságtudatosság nem egyszerűen valamely pozitív viszonyulást jelent valamely pozícióhoz, hanem annak a kötelezettségi háttérét is, hogy a pozitív viszony megszűnhet, átalakulhat, ha nem történik az érdekekben valamilyen aktivitás. A biztonságtudatosság az egyén esetében az érzelmi oldalt, míg a szervezet, intézmény esetében a viszonyrendszert fenntartó racionalitást preferálja.”*⁴³⁵ Ez a meghatározás is rámutat, hogy a migrációs folyamat és a migrációkezelési folyamat nem ugyan az. A migrációkezelés során a migráns nem alany, hanem „tárgy”, de ugyanakkor elvárás lenne részéről is az aktív közreműködés. *(Többek közt ez az a tény, mármint az aktív közreműködés lenne az, ami a migrációkezelést hatékonyabbá tehetné és a legális és illegális migráció közti különbségekből adódó konfliktusokat kezelhető sávba terelhetné.)*

Ha bármilyen akaratkinyilvánítást valami gátol, akkor ez nem fog pozitív reakciókat kiváltani. A migrációkezelés kezdeti szakaszában ezért elsősorban a körülményekre, a feltételekre és a szereplők közti „összhangra” célszerű odafigyelni. Ez tipikusan a megelőzési időszakra kivetítve érvényes és megelőzhető általa a későbbi félreértések sorozata. A megelőzésnek is van saját elmélete, irodalma, kialakult gyakorlata.

A megelőzés, vagy prevenció rendszerint valamely szakterülethez kötve kerül nevesítésre. Leggyakrabban az egészségügy és a bűnmegelőzés területén kerül szóba. *(Sokszor „egészség-megelőzés” néven is használja a szakszargon, ami félre is érthető.)*

Alkalmazott munkadefiníció: A megelőzés (prevenció) olyan tevékenységek, intézkedések, eljárások, megoldások, magatartásformák, szándékolt törekvések deklarációjának egyedi vagy sorozatos alkalmazását, kombináci-

---

⁴³⁵ Magyar Rendészettudományi Szószedet A magyar rendészeti szervek által gyakrabban alkalmazott szakmai szócikkek gyűjteménye, 2008. Magyar Rendészettudományi Társaság honlapján.

<http://www.rendeszeti.hu/rendeszeti-szoszedet> (Letöltve: 2017.12.12.)

óját jelenti, amely által minimalizálhatók, vagy kiküszöbölhetők azon politikai, gazdasági, társadalmi, pszicho-szociális, kulturális feltételek, illetve azok következményei, amelyek egyéni, közösségi, társadalmi és környezeti (akár globális) szinten az emberi biztonságot veszélyeztető problémákat előidézhetik, vagy hozzájárulhatnak ezek kialakulásához.

A migráció-megelőzés (*prevention*) stratégiai lényege a kezeléshez kapcsolódva abban fogható meg, hogy a kockázatkezelés eszköz- és célrendszerével, folyamatosan javított módszertanával támogatva, mérhető módon és hatásmechanizmusában is, belátható időn belül javuljon az adott közösség, népcsoport, társadalmi réteg, akár egy ország (terület, közigazgatási egység, országrész, állami terület) általános megélhetési, biztonsági és kiszámíthatósági feltételrendszere, ezáltal a lokális biztonságérzet, illetve az általános társadalmi jóllét (jól-lét), ezért a migráció-megelőzésre fordítható források mértékét, koordinációját, a tervezés/felhasználás hatékonyságát adott kereteken belül célzottan garantálni célszerű, illetve az adott terület aktuális és távolabbi jövőképevel szinkronban célszerű fejleszteni a migráció-megelőzés tevékenységi/intézményi/szabályozási és mérési rendszerét is.

A migráció-megelőzés tervezése, kivitelezése során külön figyelmet igényel: (1) A makroszintű keretek (a magas szintű anómia, az elidegenedés, bizalomhiány, a társadalmi tőke eróziója, növekvő és a társadalmi normák ellen ható, meglévő és újratermelődő, kialakuló egyenlőtlenségek) lokálisan nehezen kezelhető feltételeinek mérlegelése; (2) Nemzeti, népi, törzsi, vallási, szubkulturális, stb. sajátosságok szem előtt tartása; (3) Nemi/életkori/életviteli sajátosságok szem előtt tartása; (4) A devianciagerjesztés, a „kiközösítő” és „diszkriminatív” identitás erősítésének a megakadályozása; (5) Szocializációs zavarok és zavarkeltés lehetőségének a figyelembe vétele.; (6) A lokális társadalmi beágyazódás, a közösség, a csoport, a környezeti faktorok fontossága; (7) A migráció-megelőzés ne csak bizonyos társadalmi csoportok védelmét jelentse, és ne csak arra törekedjen, hogy látványosan „áttolja” más területekre és célpontokra a problémát; (8) Ne alkalmazzon torz látószöveget, lehetőleg minden társadalmi réteget érintően közelítse meg a témát, és ne redukálja le a kérdést a szegénységgel, hátrányos helyzettel, alacsony státusszal, vagy éppen az etnikummal, vallással összefüggő jellemzőkre; (9) Kapjon nagyobb hangsúlyt a társadalmi ellenőrzés intézményi rendszerének a szerepe a lakosság helyben tartásában, a javuló és támogatott állapotok fenntartásában, ezért az elvándorlás csökkentésének szervezeti és intézményi feltételeivel és eszközeivel is kiemelten foglalkozni célszerű.

A kialakult prevenciós megközelítés hagyományosan az elsődleges (primer), a másodlagos (szekunder). és a harmadlagos (tercier) kategóriákban gondolkodik.

(1) Az elsődleges (primer) prevenció célja, hogy egy adott területen, népességen, közösségen belül mérséklődjene bizonyos migrációt kiváltó jelenségek, a push hatást kiváltó rendellenességek és zavarok újabb eseteinek előfordulási aránya. Ez esetben lényegileg oksági megelőzés történhet.

(2) A másodlagos (szekunder) prevenció célja a korai stádiumban lévő esetállapotok gyors, hatékony megoldása, rendezése, amikor már mérhető, de még nem rögzült visszafordíthatatlanul az adott állapot, helyzet vagy mechanizmus. Ennek felderítése elsősorban mérésekkel, szűréssel, monitorozással történhet és gyors megoldásokat feltételez.

(3) A harmadlagos (tercier) prevenció a károsító hatások, következmények kiküszöbölése, ártalomcsökkentés. Klasszikus reagáló tevékenységről van szó, amely egyfajta kárenyhítésként értelmezhető.

A logikusnak tűnő kategorizálás nem mindig fedi le a kezelési folyamatot. A szakemberke keresik a megoldásokat. Főleg az egészségügyben kerül alkalmazásra az ún. *primordiális prevenció*, amely olyan általános megelőzési formákat foglal magában, amelyek nem közvetlenül a betegségmegelőzést szolgálják ugyan, mégis indirekt úton hozzájárulhatnak ahhoz.

A migráció-megelőzésben az OCHA által készített tanulmányokban is található hasonló megközelítés, amely a migráció vonatkozásában a „*gondoskodó és öngondoskodó megelőzést*” jelenthetné és a fenti három kategória megalapozását szolgálhatná. A kockázati tényezők megelőzése olyan általános megelőzési formákat foglalhat magában, amelyek nem közvetlenül a migráció-megelőzést szolgálják ugyan, mégis indirekt úton hozzájárulhatnak ahhoz, hogy meg lehessen akadályozni a tömegesen veszélyeztető tényezők környezeti, gazdasági, szociális, magatartás- és életmód-minták kialakulását és elterjedését. Megoldás: általában kormányzati, állami, tevékenység, beavatkozás, szüksége esetén külső segítség igénybe vétele. A migráció-megelőzésnek is vannak tehát szakaszai, amelyek még konszenzusos módon nem kerültek megállapításra. Ezek lehetnek általános, specifikus szinergikus megoldások. Felvetődhet a kérdés, hogy annak ellenére, hogy a migráció nem új keletű jelenség és a közeljövőben a mértékének a növekedése várható, miért ott tart a megelőzési szemlélet, amit napjainkban is tapasztalni lehet? Ez szorosan összefügghet az intézményi szemlélettel és az intézményi/szervezeti működés bürokratikus-hierarchikus jellegével. Az

intézmények gyakran válnak „önjáróvá” és elsődleges szempontként jelenik meg az önigazoló hozzáállás. A megelőzési mechanizmusok elindítása a felismeréssel, az azonosítással és a beavatkozási feltételek megteremtésével kezdődik. Ez funkcionális szemléletet feltételez. A feladat alapú szemlélet meglévő feladatokban gondolkodik, a megelőzés tehát csak akkor válik feladattá, ha a meglévő mechanizmusokat érinti, ami paradox módon a korai megelőzést ezzel ki is zárja. A másik fontos tényező, hogy bármely megoldandó probléma a már meglévő intézményi feladatsorba kerül besorolásra, rangsorolásra és egyidejűleg indulnak az ún. azonnali, „tűzoltó” megoldások és a valós megoldásra törekvés formális lépései. Ha az azonnali megoldások bármilyen eredményt hoznak, akkor a további tevékenység rendszerint elmarad. A migrációkezelés paradoxonja tehát abban is megfogalmazható, hogy az erre (is) létrehozott intézmények megelőzési tevékenysége nem mindig a megelőzést támogatja.

15.2 A befogadástól az integrációig, avagy...

A migráció sokszereplős, egyoldalúan érdekmotivált, öngerjesztő, hosszú távon fennmaradó és a következményeit illetően csak megjósolható, ezzel együtt és vele párhuzamosan a társadalmi befogadás, beillesztés/integráció egyértelműen soktényezős, elhúzódó jellegű, konfliktusokkal terhelt, egyszerre vezérelt és önszabályozó folyamat. Folyamatról van tehát szó és nem egyszeri aktusok sorozatáról.

Első tényező, amit célszerű vizsgálni, az a *közösségi befogadó kapacitás fenntarthatósága*. Egyszerűbben megfogalmazva, hány emberre kivetítve képes pl. egy közösség huzamos időn át megfelelő életfeltételeket biztosítani a tagjainak? Egy társadalom, egy közösség akkor tud racionálisan újabb tagokat befogadni, ha azok életkörülményeit a meglévő közösség életfeltételeinek mérhető romlása nélkül képes hosszú távon, lehetőleg a meglévő struktúra összeomlásának elkerülésével, elvárás-szerűen önfenntartó módon, folyamatos külső beavatkozás nélkül garantálni. Ez szorosan összefügg a közösség, terület, régió, stb. eltartó-képességével (*carrying capacity*).

Az eltartó-képességet sok oldalról lehet vizsgálni. Az emberi biztonság koncepciójához hasonlóan ez esetben is párhuzamok jelennek meg a fenntarthatósággal, a fejlesztéssel és az ezekből származó, vagy a hozzájuk kapcsolódó veszélyekkel. Tóth I. János megközelítésében „Az *eltartó-képesség (carrying capacity) az ökológia tudományából származó fogalom, amely a populáció egyedszámának egy abszolút korlátjára utal. Az ökológia nem az egyes élőlényekkel, hanem azok sokaságára vagy populációjára jellemző összefüggésekkel és törvényszerűségekkel foglalkozik. (...) Más szóval az*

*önfenntartásból származó erők és ellenerők kiegyenlítik egymást, s ez vezet el az ökológiai egyensúly állapotához.*⁴³⁶

Ez működik az általános megközelítéseknél, de az ember esetében sok kitélt kell(ene) megvizsgálni. *„Az emberi közösségek fejlődése azonban nem a lassú a biológiai evolúcióra, hanem a kultúrára épül, így az ember fejlődési üteme nagyságrendekkel gyorsabbá vált, mint az ökoszisztéma többi egységének az evolúciója. Ezért az ember által lakott ökoszisztémákban felborult az a populációk erőegyensúlya, s az ember egyre inkább képes volt a maga érdekei szerint átalakítani az ökoszisztémákat.*”⁴³⁷

A humán vonatkozású eltartó-képesség tehát speciális tulajdonságokkal, vonásokkal rendelkezik.

(1) Korunk digitális, globális világának meghatározó tényezője a fogyasztás. A kutatók a fogyasztást rendszerint a Föld teljes népességére vetítik ki, és ennek alapján ún. létszám-határértékeket prognosztizálnak, hogy hány embert lenne képes eltartani a meglévő globális ökoszisztéma. A társadalmi integrációra kivetítve ez nagyon rosszul kezelhető képet prognosztizál. Egyrészt a léptékek, másrészt a lokális erőforrások korlátai miatt is. Ha egy pl. migráns olyan környezetből érkezik, ahol szerényebb a fogyasztás szintje, mint pl. Európában, ez az ember előbb-utóbb átveszi az európai fogyasztási szokásokat, vagy legalábbis a mennyiségi mértéket növeli, és valószínűleg pénzt küld (haza) a származási országban élő rokonainak, akik ezáltal növelhetik az ottani fogyasztásukat, ezzel átalakítva korábbi fogyasztási szerkezetet mind a származási, mind a befogadó országban. A fogyasztás és a migráció közti kölcsönhatás logikus tényként kezelhető és a mértéke is prognosztizálható. Marketing. A fogyasztási struktúra és kultúra a migráció következtében mind a befogadó, mind a kibocsátó országokban mérhető módon átalakul, mind mennyiségi, mind minőségi vonatkozásban. Az Európába irányuló nemzetközi migráció leegyszerűsítő megközelítésein (*mindenki – senki*) túl számos olyan kérdés is felmerül, amelyre nehéz most választ adni. A migrációt támogatók szerint a migráció hasznos, sok problémát meg lehet vele oldani, pl. gazdaságilag, demográfiaileg pozitív hozama van. Gazdasági téren elsősorban a fogyasztói/fogyasztási trendekre épülő globális folyamatok fenntartása igényel több fogyasztót.

A fogyasztás fenntartása jelenleg még mennyiségi tényezőkkel realizálható, ami kivitelezhető. Kérdés, hogy az Európába a 2010-es évektől érkező

---

⁴³⁶ Tóth I. János: A humán eltartóképesség induktív elemzése, (8.old.)

epa.oszk.hu/02000/02065/00007/pdf/EPA02065_gazdetika_toth.pdf (Letöltve: 2019.01.22.)

⁴³⁷ U.o. 13.old.

migránsok milyen mértékben - már most, illetve később – lesznek egyszerre fogyasztók és nettó adófizetők, vagy csak fogyasztók? Kérdés az is, hogy a struktúra módosulása hogyan hathat ki egy adott közösség eltartó-képességére? Richard Schröder, a berlini Humboldt Egyetem professzora figyelmeztetett⁴³⁸, hogy „(...)Ha ezt a kontrollt elveszítjük, akkor az államrend működésképtelenné válik. Különösen egy szociális állam esetében. A határtalan bevándorlás határtalan kiadásokat is jelent a szükséges bevételek nélkül.” (Részletesebben 12.4.) Ez nem pusztán riogatás, hanem a meglévő állami struktúrákból indul ki. A migráció tehát összefügg az állami struktúrák tarthatóságának a kérdésével is.

(2) Az alkalmazott technika és technológia (termelés, szolgáltatás), illetve az eltartó-képesség között szoros összefüggés van mind globális, mind lokális értelemben. A technika és technológia jelenleg elsősorban a termeléshez kötötten jelenik meg. Előrevetítve a kommunikációs technika és technológia a migráció vonatkozásában még komolyabb tényezővé fog válni. Az alkalmazott technika és technológia megfelelő elvileg szakértelmet feltételez. (Ez nem mindig igaz, mert a kezelhetőség „lebutítása” olyan felhasználók bevonását is lehetővé teheti, akik korábban nem voltak fogyasztói, felhasználó célcsoportba sorolhatók.) Minél fejlettebb egy technológia, annál kevesebb humán munkaerőforrást igényel, de a szükséges munkaerővel szemben magas fokú elvárások jelennek meg. A technika és technológia fejlődése általános értelemben fordítottan arányos az élőerős létszámigénnyel és egyenesen arányos az alkalmazottak képzettségének szintjével.

Ebből következik, hogy egy bizonyos fejlettségi szint elérésével drasztikusan csökkenni fog az alacsonyabb képzettségű munkaerő iránt az igény. A migránsok korábban tipikusan a „3D” (*“dirty, dangerous and demanding”* = *“piszkos, veszélyes és igényes”*) munkahelyeken kaptak alkalmazást, amit a honos lakosság vagy nem vállalt el, vagy a magasan képzett migránsok be tudtak tölteni bizonyos hiányszakmák helyeket. A technikai és technológiai fejlesztések ezeket a munkahelyeket is próbálják egyfajta automatizálási folyamatba besorolni, ami itt is a munkahelyek csökkenését eredményezheti már napjainkban (közterületek tisztítása, távirányítós eszközök alkalmazása, automatizált tisztítóberendezések, stb.).

---

⁴³⁸ „Ohne Strenge bei Migranten machen wir uns zum Affen“ Von Daniel Friedrich Sturm Korrespondent , Veröffentlicht am 26.04.2016 | Lesedauer: 8 Minuten <https://www.welt.de/politik/deutschland/article154741851/Ohne-Strenge-bei-Migranten-machen-wir-uns-zum-Affen.html> (Letöltve: 2018.09.24.)

Ezzel eljutottunk az automatizálás és a robotizáció témájához. A migráció „hasznának” gyakori emlegetése mellett kevesebb szó esik a technológiai forradalom automatizációs robbanásáról. „Az elmúlt két-három évben témérdek elemzés – és találgatás – látott napvilágot arról, hogy milyen mértékben alakítja át életünket a legújabb technikai forradalom: a digitalizáció, automatizáció és robotizáció, és az ezek nyomán kibontakozó, ún. 4.0-s ipari forradalom. (...) Az Európai Unió 2010-ben elindította az Európa 2020 nevű gazdaság- és társadalomfejlesztési stratégiát, amelynek céljaként az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedést jelölte meg.”⁴³⁹

A robotok elterjedésétől való félelem kialakulásában nagy szerepet játszott egy oxfordi szerzőpáros: Carl Benedikt Frey és Michael Osborne, akik egy 2013-as tanulmányukban az amerikai munkahelyek 47 százalékát jósolták komputerezálhatónak⁴⁴⁰.

Az Európai Bizottság központi agytrösztje 2016 júniusában stratégiai elemzést adott közre a munka jövőjéről. Ennek középpontjába a szaktudást és a készségek fejlesztését állította. A megközelítés kiszámítható volt: az EU válasza beágyazódik abba a két évtizedes trendbe, amely a magasabb szintű foglalkoztatásra törekvés jegyében az emberi tőke fejlesztését, a munkaerő versenyképességét célozza meg, és ennek érdekében a tagországokban a felsőoktatásban részt vevők számának bővítését, valamint a szakképzés előremutató reformját szorgalmazza⁴⁴¹.

A hullámokban jelentkező technológiai forradalmak kihívást jelentenek mind a gazdaság, mind a társadalom kialakult rendje számára. A jelenlegi robotizációs hullám, valamint az áttörés a mesterséges intelligencia felé ilyen hullámnak tekinthető.

Nemzetközi szervezetekben – EU-keretek között is – folyamatosan zajlik e változások jellegének, sebességének és hatásainak felmérése. Egyének, gazdasági és politikai szereplők számára fontos kérdés az „alkalmazkodás”,

---

⁴³⁹ Andor László: A digitalizáció és a munka világa. Mi várható a robotforradalom után? (*Beyond the Robot Revolution: Digitalisation and the World of Work*,) Magyar Tudomány, 2018/01. Tematikus összeállítás, A munka jövője, a tudomány és a tanulás a 21.század világában, https://mersz.hu/hivatkozas/matud_110 (Letöltve: 2018.04.23.)

⁴⁴⁰ Frey, C. B. – Osborne, M. (2013): The Future of Employment: How Susceptible are Jobs to Computerisation. (*A foglalkoztatás jövője: mennyire érzékenyek a munkahelyek a számítógépesítésre.*) Oxford Martin Programme on Technology and Employment. Oxford: Oxford Martin School at the University of Oxford, https://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/downloads/academic/The_Future_of_Employment.pdf. (Letöltve: 2018.04.23.)

⁴⁴¹ EPSC – European Commission (2016): The Future of Work: Skills and Resilience for a World of Change. EPSC Strategic Notes, Issue 13. http://ec.europa.eu/epsc/publications/strategic-notes/future-work_en (Letöltve: 2018.04.23.)

ugyanakkor egyértelmű társadalmi igény mutatkozik e technológiai változások ellenőrzés alatt tartására, illetőleg arra, hogy a technika lehetőségeit összehangoljuk a minőségi munkahelyek és a társadalmi kohézió fenntartásának igényével. (*Emberi biztonság szempontjából a technikai és technológiai hozzáférés kérdése jelent kiemelt problémát és az ebbel származó veszélyt.*) Az Európai Unió elsősorban a releváns készségek és szaktudás fejlesztésére koncentrál, és igyekszik összehangolni a gazdasági verseny által igényelt rugalmasságot a foglalkoztatás stabilitásával és a munkahelyek minőségével. (*Ebben a versenyben a migránsok többsége minimális eséllyel képes csak részt venni, ami az integrációt eleve kudarcra ítélheti.*) Magyarországnak elsősorban több és az európai trendekhez jobban igazodó humántőke-beruházással kellene válaszolnia a „munka jövőjével” összefüggő kihívásokra.⁴⁴²

Ha ez igaz, és néhány évtized múlva fele annyi munkahely lesz, mint most, az valóban drámai változásokat okoz nem csak lokális, de globális mértékekben is. Mind az OECD, mind pedig az ILO felhívja a figyelmet arra, hogy az automatizáció nem egyszerűen megtörténik velünk, hanem irányítható, szabályozható folyamat. (*Ez a jelenlegi befolyásolási mutatókat nézve erősen kétséges hozzáállás, mert ebben a kérdésben elsősorban a TNC-k és MNC-k döntései játsszák majd a mérleg nyelvét. Úgy tűnik, hogy az elodázó, kiváráó magatartás még mindig jellemző az intézményi gondolkodásban, ami korlátozza a preventív megoldásokat.*)

Ha a cégeknek, munkáltatóknak megtakarítást jelent, akkor ki fogják váltani az élőmunkát a gépekkel. De a folyamat sebességét, feltételeit (elvileg) befolyásolhatja az állami szabályozás és az érintettekkel folytatott társadalmi vita, a közös innováció lehetősége.

Az alkalmazkodási és szabályozási stratégiáknak pedig tekintetbe kell venniük az egyidejűleg lezajló, ám a gazdaságot és a munka világát szintén alapjaiban érintő nagy változásokat, „megatrendeket”. Ilyen „megatrend” a demográfiai változás, még pontosabban az európai társadalom idősödése. Európában megkezdődött az a korszak, amikor évről évre többen lépnek ki a munkaerőpiacról (nyugállományba), mint ahányan belépnek oda. Ezt a trendet az Európán kívülről jövő bevándorlás csak igen kis mértékben enyhítheti, az Európán belüli migráció viszont számos ország esetében súlyosbítja (főként az unió keleti peremvidékén)⁴⁴³.

---

⁴⁴² Andor László: A digitalizáció és a munka világa. Mi várható a robotforradalom után? (*Beyond the Robot Revolution: Digitalisation and the World of Work.*) Magyar Tudomány, 2018/01. Tematikus összeállítás, A munka jövője, a tudomány és a tanulás a 21.század világában, https://mersz.hu/hivatkozas/matud_110 (Letöltve: 2018.04.23.)

⁴⁴³ U.o.

Migrációkezelési paradoxon: egyértelműen kijelenthető, hogy a migrációkezelés terén lényegesen nagyobb az egyetértés az alkalmazott intézkedések, eszközök, módszerek kölcsönös elítélésében, mint a közös megoldáskeresésben tapasztalható konszenzusban. Mi a „robotforradalom” lényege? Kevesebb, de magasabban képzett, gyorsan alkalmazkodni képes mobilizálható humánerőforrás. Ehhez elsősorban az adott társadalom nyelvét és az automatizáció „nyelvét” is beszélő, mobil emberekre van szükség. Kérdés, hogy mikor lesznek képesek a jelenlegi migrációs hullámmal érkezett migránsok ezen elvárásoknak megfelelni? Ha kevesebb kvalifikált dolgozóra lesz szükség, akkor ebben az őshonos lakosság számíthat előnyre és érdek is, hogy kihasználja ezt az előnyt. Az oktatási, képzési folyamatokat figyelembe véve a migránsok e téren olyan hátrányban vannak/lesznek, ami pozitív diszkriminációval sem ellensúlyozható hatékonyan. Kérdés, hogy a robotozáció/automatizáció vagy a migránsok gazdasági folyamatokba való bevonásához kapcsolódó számítások a reálisak-e, vagy mindkettő téves és szándékosan figyelem elterelő prekonceptióra épül? Ez is része az integráció megvalósíthatóságának.

(3) A közösségek eltartó- és önfenntartó képessége szorosan kapcsolódik a munkahelyekhez. Még egy olyan méretű és fejlettségű országban, mint Magyarország, erősen eltérő mutatókkal találkozhatunk országrészek, főváros-vidék, nagyváros- kistélepülés összefüggésben. Első és meghatározó a munkalehetőség, a lakóhely és a munkahely közti távolság mértéke. A szakértők véleménye szerint a lakóhelytől számított 30-40 kilométeres sugarú körben a munkába járás teljesen „normális” dolog⁴⁴⁴. Az országba érkező migránsok esetében a munkahelyi ingázás konfliktus és veszélyhelyzeteket teremthet megfelelő feltételek megléte nélkül. A migránsok munkahelyhez köthető integrációja a jelenlegi feltételrendszert alapul véve főleg közepes és nagyvárosokban tűnik kivitelezhetőnek, ami ugyanakkor az elkülönülésüknek (gettósodás, no-go zóna, etnikai negyedek, stb.) a kialakulását is előidézi. (Az integrációra vonatkozó eddigi EU-s elképzelésekből két dolog hiányzik, az integrált probléma-megközelítés és a szereplők kompatibilitása.) A munkahelyteremtés külön társadalmi probléma, tehát a migránsok munkahelyhez juttatása a meglévő társadalmi problémákra rakódik rá. A befogadó közösségek a meglévő értékeikhez, életszínvonalukhoz, szokásaikhoz ragaszkodnak, azokat csak bizonyos határokig lesznek hajlandók másokkal is megosztani, vagy azokról részben, vagy egészben lemondani. Sok függ tehát magától a befogadó közegtől.

---

⁴⁴⁴ Munkahely, <https://www.origo.hu/gazdasag/20180404-negyszazotven-uj-munkahelyet-teremt-autoipari-beszallito.html> (Letöltve: 2018.12.12.)

15.3 A befogadó közeg...

A „befogadó társadalom” kifejezés politikai fogalom konszenzusos tartalom nélkül. Jól hangzik, de ahogy egy társadalom sem homogén, a befogadási hajlam és készség sem általánosítható. Ez nem jelent idegenellenességet. De a PC szellemében nem illik ebben a formában kijelenteni. Az egymás mellett élés vagy az együttélés nem jelent integrációt!

Az integrációról sokan sokféleképpen, sok mindent írtak. Nyilván mind-egyikben van igazság, mindegyik valamilyen szinten, módon, valamilyen helyzetben értelmezhető. A hangsúly az értelmezésen van. Az integráció egyben feltételezi a másságot is. Ez nem paradoxon. Ha nem lenne valami más, akkor nem kellene integrálni. A másság a származás, nyelv, kultúra, öltözködés, viselkedés, de leginkább az identitás hangsúlyozását jelenti. Ragaszkodni valamihez úgy, hogy elhatárolódik a másiktól. Az identitás leginkább azzal határozható meg, hogy mi nem olyan, mint ő. Az identitás képviselőinek a sikere dönti el az integráció kimenetelét. Ha integrációról beszélünk, akkor nincsen rész- vagy „majdnem integráció”, csak integráció van. Az egymás mellett élés nem integráció. A továbbiakban Andrea Riccardi⁴⁴⁵ gondolatait célszerű átgondolni, a hivatkozott könyve 2009-ben jelent meg magyarul. *„Az egymás mellett élés problémája területenként változó, de meghatározó a nemzeti intézmények, a vallás, a politika, a népek egymáshoz való viszonya szempontjából. Lehetséges együtt élni, amikor olyan különbözőek vagyunk? Ehhez a kérdéshez más, hasonlóan fontos felvetések társulnak: mit jelent valójában a különbözőség? Hol a határ, amelyen belül a különbözőségek még összeegyeztethetők egymással?”* A gondolatot folytatva Riccardi a globalizációban komoly politikai és kulturális lehetőséget is lát, esélyt a párbeszédre. Ehhez azonban hozzátartozik az is, hogy a nemzeti identitásokat is újra kell(ene) rendezni. Külön kiemeli a vallások problematikáját, különösen az iszlám kérdésében. *„A fundamentalista iszlám a globalizáció eszközeinek felhasználásával is terjed. (...) A vallások nem egyszerűsíthetők le egyikükre vagy másikukra, vagy éppen valamilyen közös nevezőre. Az intenzívebbé váló párbeszéd ellenére a vallások lényegi teológiai különbségei fennmaradnak, ugyanígy a társadalomhoz és az élet egzisztenciális kérdéseikhez való viszonyuk közötti eltérések. Olykor kiújuló konfliktushelyzeteknek is tanúi lehetünk köztük. A világ vallási térképe a rajta látható elmoshatatlan különbségekkel az bizonyítja, hogy a globalizált*

---

⁴⁴⁵ Andrea Riccardi: Együttélés, Európa Könyvkiadó, 2009. Mérleg sorozat, ISBN: 9789630788144 (18.old.)

világ mennyire sokrétű. Egyfajta „globális balkanizáció” volna ez? De vajon a sokféleségnek szükségszerűen konfliktusba kell-e torkollnia? A világbéke tényleg csak az olyasfajta egységre és homogenizációra törekvés eredménye lehet, mint a feloldódás valamilyen nagy, nemzetállamhoz hasonló képződményben? Akár tetszik, akár nem, ez a program nem működik. A mai világ nem ebbe az irányba halad. Mindazonáltal a különbözőség nem jelent szükségszerűen erőszakos szembenállást. Együtt kell élni: ugyanabban a környezetben, szomszédos és távoli népek között.”⁴⁴⁶ Riccardi hangsúlyozza, hogy a társadalmaknak védekezniük is kell. A befogadó társadalmak gyengesége főleg abban nyilvánul meg, hogy nem tudják megfogalmazni a saját identitásukat, s így nem képesek sem integrálni, sem egyezsége jutni a más országból érkezőkkel.

Akkor felmerül a kérdés, hogy a társadalmi integráció elméleti tézisei hogyan realizálódhatnak a gyakorlatban? Az tény, hogy van példa a migránsok sikeres társadalmi és közösségi integrációjára. Az is tény, hogy nem minden migráns muszlim. Az is tény, hogy Európában egyre inkább általánossá kezd válni a párhuzamos társadalmak létezése és ennek tudomásul vétele. Az is tény, hogy a nagyváros nem funkcionális integráló közeg. Az is tény, hogy sem a befogadó, sem a migráns egyének, közösségek nincsenek felkészülve, felkészítve a reális integrációra.

Egyre inkább az a szociológiai megközelítés kap hangsúlyt, a kis közösségek szerepét át és újra kell értékelni. „A globalizációval párhuzamosan „fölerősödtek a társadalom közösségek iránti igényei, valamint értékeinek és kapcsolatainak megőrzésére és védelmére tett erőfeszítései. A globalizációval szembeszegülve különböző embercsoportok keresik identitásukat, nemzeti, regionális és lokális szinten egyaránt.” (...)„...egyértelművé vált, hogy a helyi társadalom nemcsak védelmet nyújthat egy-egy település polgárainak ahhoz, hogy megőrizhessék értékeiket, s közösségeiket, hanem szerves része a polgárosodás és a demokratizálódás folyamatának, ugyanis az állampolgár elsősorban lakóhelyének társadalmában sajátíthatja el a polgári értékeket, s szocializálhatja a demokrácia játékszabályait.”⁴⁴⁷ A kisközösség lenne az a szocializációs közeg, amely, az integráció bázisa lenne? Azonnal felmerül egy újabb kérdés, mit tekinthetünk közösségnek?

---

⁴⁴⁶ U.o. (115-116.old.)

⁴⁴⁷ Böhm Antal: A helyi társadalom, Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola Társadalomtudományi és Közművelődési Tanszéke, Kaposvár, 1996. 2. bővített kiadás. (5-7.old.)

A közösség fogalmának meghatározása egyidejűleg egyszerű és bonyolult⁴⁴⁸ is. Az általánosan tolerálhatnak⁴⁴⁹ tekinthető meghatározás alapján a közösség: „Közös élet- vagy munkaviszonyok között élő, illetve közös eszmék, célok által egyesített emberek csoportja.” A fogalom olyan emberekre vonatkozik, akik valamilyen kritériumok alapján kapcsolatban állnak egymással. A számuk, területi elhelyezkedésük illetve ezeknek az időbenisége azonban nagyon tágan értelmezhető. A közösséget a fentiek alapján így nem tekinthetjük formális „szervezeti „formának. (Gyakori probléma, hogy a közösségekkel fogalakozó intézmények az adott közösséget úgy kezelik, mint egy szervezetet, van vezetője, „működési területe”, szabályrendszere, stb. A formális szervezetek esetében a létrehozás alapja egy speciális (esetleg funkcionális), meghatározott formális cél, míg a közösségek ezzel nem mindig írhatók le, bár célok itt is azonosíthatók. A formális szervezetek működését, szervezetét, kapcsolatrendszerét, stb. szervezeti működési utasítások tartalmazzák, a tagoknak munkaköri leírása van, az egyes folyamatokat szabályzatok, szabályozások, utasítások, stb. tartalmazzák, leírható a szervezeti hierarchia, a belső és külső viszonyrendszer, ezzel szemben a közösségi „szervezetek”-en belül a viszonyok szerteágazóbbak, képlekenyebbek, „informálisabbak”, az adott, pillanatnyi helyzetet élesebben tükrözik. Formális szervezet lehet egy vállalat, intézmény, rendvédelmi szerv, oktatási intézmény, stb. informálisnak tekinthető a család, baráti kör, szomszédsági kör, etnikai csoport, kulturális formáció, stb.

És itt kezdődnek a problémák! A kétféle szervezeti megközelítés azonban nem válik el teljesen egymástól, hiszen a formális közösségeken belül kell, hogy működjenek informális viszonyok és a közösségi szervezetek esetében is léteznek formális elemek, gondoljunk csak a civil szervezetekre, egyesületekre, saját szabályzattal rendelkező baráti társaságokra, klubokra! Ha egy hatóság úgy dönt, hogy valamely már működő közösség területen migránsokat helyez el, rendszerint a formális szervezeti megközelítés szemléletét érvényesíti és sokszor figyelmen kívül hagyja az informális viszonyokat, amelyek viszont a formális működést gyakran megzavarják. Ha új elem jelenik meg a közösségben, amely külső behatásra került oda akkor is a közösségnek kellene megoldania a beillesztését. Ez olyan beavatkozás egy közösség életébe, amellyel önállóan nem biztos, hogy meg tud birkózni. Egy

---

⁴⁴⁸ 1955-ben egy szociológiai tanulmányban a szerző 94-féle definíciót mutatott be, (Hillery, G. A., 1955. Definitions of Community: Areas of agreement. In: *Rural Sociology*, 1955 vol. 20, June, 111-123.old.) Azóta a fogalmak száma csak növekszik.

⁴⁴⁹Tudományos és Köznyelvi Szavak Magyar Értelmező Szótára (Magyarország legnagyobb ingyenes internetes értelmező szótára) <http://ertelmezoszotar.atw.hu/> (2010.08.01-i letöltés)

közösség attól közösség, hogy valami (érzelem, cél, érdek, akarat, múlt, eszme, stb.) a tagjait összeköti, ami "közös", vagy „kollektív”. De a „közös” lehet emberek közti kötelék is, ami nem feltételezi az együttélést (területiséget). Tehát a behatárolás egyik szempontjaként a terület így más értelmet kap. Ha vulgárisan az ország területét nézzük, akkor az ország, a társadalom tekinthető a legnagyobb közösségnek. *(Ez természetesen kiterjeszthető az egész bolygóra is. A liberális megközelítés szereti ez utóbbit hangoztatni.)*

Leegyszerűsítve, két nézetcsoporthat alakítható ki, a territoriális alapon, vagy a nem territoriális alapon való megközelítés. A kollektivitás alapján a közösség lehet egy konkrét fizikai tér vagy földrajzi terület általi meghatározottság, település, szomszédság, de lehet a közös érdekek, az összetartozás érzése vagy a kötelékek gondozása által valamiféle társadalmi entitás, azaz etnikai, vallási, foglalkozási alapú közösség. Tehát vannak olyan közösségek, amelyek tisztán területi alapon (együttélés, közös élettér) szerveződnek, vagy egyéb olyan jellegzetességek alapján, melyek nem tudatos döntés alapján válnak közösségképző tényezővé, nevezhetjük „szerves” közösségeknek, míg azokat, melyek tudatos elfogadás eredményeként válnak közösséggé, „mesterséges” közösségeknek is nevezhetjük. A közösség fontos ismérve a valahova való tartozás is. Minden közösség egyben a társadalom része. A társadalom egy rendszerként fogható fel, ahol „... a társadalmi rendszert rendkívül általánosan határozták meg, társadalmi rendszernek nevezve minden olyan társadalmi alakulatot, interakció rendszert, ahol a cselekvők meghatározott szituációban közös magatartásszabályok, normák, értékek által szabályozva lépnek egymással kapcsolatba.”⁴⁵⁰ A közösség lehet az a keret, amely a migránsok integrálásának bázisát képezheti. „A közösség olyan társadalmilag jóváhagyott/elfogadott, konstruktív célok és értékek jegyében szerveződő (szervezett), valamilyen megegyezés vagy viszonyrendszer alapján vezetett embercsoport, amelyet a társadalmi célokkal összekapcsolható közös vagy hasonló célok egyesítenek, tagjai viszonylag állandó, meghatározható, lakóhelyi, szakmai, baráti, vallási, kulturális, eszmei, életmódbeli és elkötelezettségbeli, vagy tulajdonhoz/birtokláshoz, közös múlthoz köthető, érték- és érdekalapú érintkezésben vannak. A közösségekhez való tartozás alapja a terület, beleszületés, a véletlen, a szabad választás (önálló döntés).”⁴⁵¹

Egy adott településen ezek után ki tekinthető a a közösség szerves tagjának? Mindenekelőtt, az ott élő lakosság, az ott valós munkahellyel rendelke-

---

⁴⁵⁰ Szelényi Iván: Bevezető tanulmány. In: *Városszociológia*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1973. (15. old.)

⁴⁵¹ Teke András: A közösségi biztonságról, *Comitatus*, 2011. április-május, XXI. évf. 199.sz. (27-46. old)

ző és dolgozó személyek, valamilyen tulajdonnal rendelkezők, birtoklók, vagyoni érdekeket érvényesítők, különböző okok miatt (pl. szórakozás, tanulás, művelődés, üdülés, stb.) meghatározható ideig ott tartózkodók, az ott található jogi személyek és jogi személyiséggel nem rendelkező egyéb csoportok, kisközösségek. Az érintkezés gyakorisága alapján az adott településen szolgáltatási, feladatteljesítési, kapcsolatápolási céllal, stb. mérhető periodicitással előforduló személyek (autóbuszsofőr, rendőr, mobilárus, mobilpostai alkalmazott, biztosítási alkalmazottak, stb.) is ebbe a kategóriába sorolhatók, ha a közösség őket „bevonja” a napi életbe. Ennek megfelelően a közösség szereplőinek viszonyrendszere is állhat az alábbi részrendszerekből: a szereplők interszónális viszonyai, a szereplők vagyoni és jogi viszonyai, a szereplők erkölcsi viszonyai, a szereplők biztonságához és környezethez való viszonyulása.

15.4 A szocializáció csapdái

Egy közösséget főleg a közös szocializáció tesz azzá, ami. Tételezzük fel, hogy egy jól működő közösségbe másképp szocializálódott, nyelvi nehézségekkel küszködő, a saját problémáit is magával hozó csoport érkezik, akkor bármennyire is pozitív a befogadó hozzáállás, a két szocializációs viszonyrendszer fog először összeütközni. A segítőkészség hamar átfordulhat bizalmatlanságba. Egy közel-keletről, vagy Afrikából érkezett személy esetében a nemek közti viszony, a fegyver-imázs, a családi tradíciók sokszor teljesen eltérnek az európai viszonyoktól. Ráadásul az említett térségekből érkezők érdekérvényesítési szokásai is eltérnek az európaiktól, sokkal látványosabbak, erőszakosabbak, kikényszerítőek, az erő demonstrálása fontos elemet képez. A toleráns magatartás ilyen hozzáállás esetén egyfajta behódolásként értelmezhető a migránsok részéről. A történésekre való reagálás is szorosan összefügg a szocializációval. A palesztin térségben pl. nem szokatlan, hogyha egy palesztin gyerek izraeli egyenruhást lát, keres egy követ. Ha menekülnie kell és látja, hogy úgyis utoléri, akkor leül és passzívan vár. Ez történt 2015-ben is a magyar államhatáron, amikor a migránsok leültek a földre és a velük szembeni intézkedést, a fizikai erővel való eltávolítást bántalmazásnak tüntették fel. Vannak kultúrák, ahol az idegen hatósággal való együttműködés áruháznak tekintendő. Lehetne sorolni a példákat, amire a PC oldaláról nézve azonnal rá lehetne sütni a kirekesztő, megbélyegző, ellenséges, stb. jelzőt.

Ebből kiindulva azt lenne célszerű alapul venni, hogy a szocializációs tér sajátosságait is meg kellene vizsgálni, mert összefügg az egyéni és közösségi boldogulással, a társadalmi szerepvállalással. Mind a befogadó félnek,

mind a migránsnak tisztában kellene lennie a fentiekkel. Mondhatja bárki, hogy igenis felkészítik a lakosságot a befogadásra és a migránsokat a beilleszkedésre. Csak azt felejtí le a kritizáló, hogy ez rendszerint akkor történik, vagy kezdődik el, amikor a migráns már megérkezett a „kiszemelt” befogadó közegbe. A fáziskésés óriási problémákat eredményezhet, és a tapasztaltak alapján eredményezett is, a hatóság pedig hatékonyan kommunikálja, hogy ő megtette, amit lehet. A fentiekből következően a közösségfejlesztés (*Community development*) kérdése megkerülhetetlen lenne, ami közösségszervezés (*Community organisation*) formájában jutna érvényre. „A helyi társadalom integrációs keretül is szolgálhat. A település lakossága bizonyos kooperációs képességeken keresztül juthat el az integráltságig, amiből magasabb szinten egyenesen következik a döntési folyamatokban való részvétel igénye és gyakorlata. Az integráció a helyi lakosság együttélésének és együttműködésének a fejlődési folyamata, amelyben az integráció teljes hiányától és lehetetlenségétől a különböző átmenteken keresztül az integrált helyi társadalomig vezetnek a fokozatok. Az egyes fokozatokhoz a döntésekben való részvétel adekvát módjai tartoznak, bizonyos formális vagy kényszerű részvételről (pl. választásokon való részvétel) még ott is beszélhetünk, ahol az integráció teljességgel hiányzik. Az integráció kialakulásától függően változik a részvétel minősége és mennyisége, valamint kényszerű (állampolgári jogként „előírt”) és önkéntes (az állampolgári jogként lehetővé tett) módjainak aránya.”⁴⁵²

A közösségek értékelése, minősítése, csoportosítása rendszerint statisztikai mutatókkal történik, elterjedt a dimenziók említése is. A közösségek értékmérője lehet (1) az életminőség; (2) kiszámíthatóság; (3) szubjektív biztonságérzet; (4) az élethelyzettel való elégedettség; (5) kölcsönös kötődés; (6) a közösség életében való részvétel lehetősége és igénye; (7) közösségi jövőkép megléte; (8) közösségi eredményekből való részesedés; (9) horizontális és vertikális integráció megvalósulása. Mindezt nagymértékben befolyásolja a „nagypolitika” és a „helyi politika” viszonya. E téren is érvényesülnie kellene a „*polity, politics, policy*” egészséges egyensúlyának, a stratégiai, taktikai és operatív döntési és kivitelezési szintek összhangjának. A migráció kapcsán elmondható, hogy mind nemzeti, mind EU-s, mind globális szinten az általánosító „nagypolitika” érvényesül, a helyi szint ennek a „visszhangja” anélkül, hogy a helyi sajátosságok érvényt szerezhetnének. A helyi közösségek migrációt érintő döntési lehetősége minimális és sok esetben megalapozatlan is. Ugyanakkor a migrációkezelés folyamatából jelentős

---

⁴⁵² Böhm Antal: A helyi társadalom, Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola Társadalomtudományi és Közművelődési Tanszéke, Kaposvár, 1996. 2. bővített kiadás. (17.old.)

teher hárul a helyi közösségekre. Elmondható, hogy migráció vonatkozásában a helyi politika egyfajta társadalmi „hiánycikké” vált a „nagypolitika” „túlpolitikáltsága és ideológiai lavínája” miatt. A közösségek egyik ereje a civil társadalom kiteljesedésében is rejlik, de a migráció vonatkozásában nem könnyű eldönteni, hogy a civil szerveződések kit, mit és miért képviselnek, vagy éppen ellen lépnek fel.

15.5 Stratégiai kérdés-e a migráció-megelőzés és a társadalmi integráció az EU számára?

Az alfejezet kérdésként feltett címére az egyértelmű válasz: igen! A migrációs és menekültügyi folyamatkezelési szándék az EU-s szabályozásokban, irányelvekben formálisan pontosan nyomon követhető, megállapítható a folytonosság, a visszatérő jelleg, de ugyanakkor a nem teljesült elképzelések ciklusos eltolása is. Megjegyzendő, hogy a megelőzésre és annak részleteire és a menekültek, a migránsok társadalmi integrációjára vonatkozóan önálló anyagok maximum tanulmányok formájában kerültek eddig közzétételre, de a menekültügyet és a migrációt érintő dokumentumokban találni lehet azonosítható kapcsolódási pontokat, utalásokat, néha külön részeket is. *(Az EU-s dokumentumokban az EU integrációjára és a migránsok integrációjára vonatkozó politikai megközelítések keverednek és egymást erősítő vagy igazoló mechanizmusok során kerülnek alkalmazásra.)*

Támogatandó és logikus EU-s szándék volt a „*valamilyen közös migrációs, menekültügyi*”, és a „*valamilyen szintű védelem*” nyújtására vonatkozó politikák kialakítása. Politikákról van szó, de a fogalmak keverednek, gyakran a stratégia program néven jelenik meg (pl. Hágai, Stockholmi Program), de léteznek cselekvési tervek, egyezmények és ezek valamilyen mutációi. A pontos tartalom megismerése nélkül az EU-s dokumentumok címe alapján nehéz eldönteni azok hierarchikus helyét a dokumentumok rendszerében és valós funkcionális szerepüket. A politikákat főleg az EU-s értékekhez, az emberi jogok képviseletéhez és az emberi biztonság koncepciójának EU-s adaptációjához lehet kötni. A politikákban alapvetően két fő gondolat jelenik meg, egyrészt a nemzetközi védelem érvényesítése harmadik országbeli állampolgárok esetében az indokolt, vagy vélt rászorultságból kiindulva, ehhez valamilyen, a tartózkodást elősegítő jogállást társítva, másrészt a viszsza-utazás tilalma elvének tiszteletben tartása. Az emberi biztonság koncepciójának hatása tetten érhető a migrációval kapcsolatos EU-s dokumentumokban és a retorikában is, de nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az EU-s döntések hátterében még mindig dominálnak az alapítást is meghatá-

rozó gazdasági megfontolások és beidegződések, a tekintélyelv érvényesítése a gyakran emlegetett kölcsönösség mellett/helyett. Az EU működést meghatározó paradigmák érvényesítése intézményi szinten rögzült, (ez megjelenik a migráció megközelítésében is), megváltoztatásuk pedig elhúzódó jelleget mutat, ha egyáltalán van erre szándék vagy kényszer. A következőkben a lényegesebb, migrációkezeléshez köthető dokumentumok megelőzési és integrációs vonatkozásai kerülnek vázlatosan megjelölésre. Fontos esemény a migrációkezelés és a menekültügy szempontjából az 1999 októberében elfogadott Tamperei Program⁴⁵³. A lényeg egy közös európai menekültügyi rendszer létrehozási szándéka volt, amelyet két egymást követő lépésben terveztek megvalósítani. Tampere kapcsán kiderült 2004-ben az Európai Tanács összefoglalójának⁴⁵⁴ határozott hangvétele ellenére, hogy mégsem sikerült minden esetben a migrációs és menekültügyi kérdésekben európai szintű megegyezésre jutni egyes kényes, a nemzeti szuverenitás körébe tartozó intézkedések elfogadásakor. A tömeges migráció kezelésére vonatkozó közös politika kidolgozása kapcsán: *„Egy realista, a gazdasági és demográfiai szükségleteket egyaránt figyelembe vevő felfogás kialakítása meg fogja könnyíteni a legális bevándorlók befogadását az Unióba, ami egységes politika szerint fog történni, a harmadik országból érkezőkkel szemben tanúsított méltányos bánásmód tiszteletben tartásával. Világos, hogy ebben a kontextusban garantálni kell a tagállamoknak azt a jogát, hogy az átfogó elképzelésekhez illeszkedve, maguk határozhassák meg a harmadik országból fizetett vagy fizetés nélküli munkavégzési céllal a területükre érkezők befogadási arányát. A származási ország érdekeit szintén figyelembe kell venni.”* (...) Támogatni kell, és következetesen meg kell valósítani a harmadik országból érkezőkre vonatkozó integrációs politikát. Ennek elősegítésére az Uniónak a tagállamok erőfeszítéseit támogató intézkedéseket kell hoznia.” A Program fontosnak tartotta az illegális migráció megfékezésének a sikerét. A sorok közt olvasva, nyilvánvaló volt, hogy a migráció kérdésében az „egyirányú utca” elve (akkor) nem szerepelt. A migrációhoz köthető szabályozások futószalagon készültek. Úgy tűnt, hogy

---

⁴⁵³ Tampere 15-16.october1999.http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm# (Letöltve: 2017.11.23.)

⁴⁵⁴ A bizottság közleménye az Európai tanácsnak és a Parlamentnek - A szabadság, biztonság és igazságosság övezete: a tamperei program mérlege és az új iránymutatások {SEC(2004)680 et SEC(2004)693} /* COM/2004/0401 végleges */ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52004DC0401:HU:HTML> (Letöltve: 2017.11.23.)

az Európai Biztonsági Stratégia⁴⁵⁵ ezek számát gyarapítja. Vagy mégsem? A 2003. december 8-án elfogadott „Biztonságos Európa egy jobb világban”, *Európai Biztonsági Stratégia* a migráció kifejezéssel szükséztudóan bánik. A magyar nyelvű hivatalos fordításban mindössze egyszer fordul elő benne. A megelőzésre biztonsági értelemben van hivatkozás, a migránsok integrációja külön nem szerepel az anyagban. Kiemelésre kerül, hogy *Európának készen kell állnia arra, hogy részt vállaljon a globális biztonság iránti felelősségben és egy jobb világ építésében*”. Ebbe a mondatba mindent bele lehet érteni és visszaköszön 2016-ban a globális stratégia kapcsán. „*A természetes erőforrásokért, különösen a vízért folyó verseny – mely a globális felmelegedés miatt az elkövetkezendő évtizedekben csak éleződni fog – valószínűleg további zavarokat és migrációs áramlást idéz elő számos régióban*”. A migrációra való utalás főleg a természeti változások kapcsán jelenik meg. A stratégia felsorolja a fő veszélyeket: (1) terrorizmus; (2) A tömegpusztító fegyverek elterjedése; (3) Regionális konfliktusok; (4) Az állam kudarca; (5) Szervezett bűnözés. A migráció kapcsán semmilyen más utalás nem található az anyagban. A megelőzésre utal a segítségnyújtási programok, feltételrendszerek és célzott kereskedelmi intézkedések révén a jobb kormányzáshoz való hozzájárulás, a válságkezelés és a konfliktus-megelőzés, amelyet minden területen, így a politikai, diplomáciai, katonai, polgári, kereskedelmi és fejlesztési tevékenységek során végezni kell. Az új, dinamikus fenyegetések elleni fellépéshez aktív szakpolitikákra van szükség. Olyan stratégiai kultúrát kell kialakítani, mely elősegíti a korai, gyors és – szükség esetén – határozott beavatkozást. Ez lényegi elem. „*A megelőzéssel el lehet kerülni, hogy a jövőben súlyosabb problémák alakuljanak ki. A szélesebb körű felelősséget és aktívabb részvételt vállaló Európai Unió nagyobb politikai súllyal fog bírni.*” A stratégia következőkben idézett gondolata az intézményi szemléletet erősíti: „*A képességek különböző területeken való növelésével a missziók szélesebb körében kellene gondolkodnunk. Ez magában foglalhat együttes leszerelési műveleteket, a harmadik országoknak a terrorizmus elleni küzdelemben nyújtott támogatást és a biztonsági ágazat reformját is. Utóbbi egy szélesebb körű intézményépítés része lenne.*” Az Európai Biztonsági Stratégia a megelőzés elvének támogatását kivéve nem tekinthető a migrációkezelés alapdokumentumának és releváns hivatkozási

---

⁴⁵⁵ Európai biztonsági stratégia – Biztonságos Európa egy jobb világban, 2003. <https://www.consilium.europa.eu/hu/documents-publications/publications/european-security-strategy-secure-europe-better-world/> (Letöltve: 2017.12.28.)

alapnak. 2004 novemberében a Hágai Program⁴⁵⁶ szorgalmazta, hogy a menekültügyi második szakasz eszközeit és intézkedéseit 2010 végéig fogadják el, hangsúlyozva az Unió azon törekvését, hogy a minimumszabályok keretein túllépve egységes menekültügyi eljárást alakítson ki, amely közös garanciákat és a védelemben részesülők tekintetében egységes jogállást tartalmaz. (A 2008. évi Európai Bevándorlási és Menekültügyi Paktumban ezt a határidőt 2012-ig meghosszabbították.) A Hágai Program célja volt az EU és tagállamai (1) közös képességeinek javítása az alapvető jogok, a minimális eljárásjogi biztosítékok és a jogérvényesítési lehetőség biztosítása terén; (2) a védelem biztosítása a rászoruló személyek (menekültek) számára, (3) a migrációs hullámok szabályozása; (4) az EU külső határainak ellenőrzése terén, (5) a határokon átnyúló szervezett bűnözés elleni küzdelem és (6) a terrorizmusfenyegetésének kiküszöbölése, (7) a szakintézményekben rejlő lehetőségek kiaknázása, (8) a bírósági határozatok és tanúsítványok mind a polgári, mind a büntetőjogban történő kölcsönös elismerésnek továbbvitele, (9) a határon átnyúló vonatkozásokkal bíró polgári és családi ügyek peres eljárásaiban felmerülő jogi és bírósági akadályok megszüntetése érdekében.

A Program a menekültügyi, migrációs és határpolitika témájában rögzítette, hogy „a nemzetközi migráció folytatódni fog. Ezért átfogó megközelítésre van szükség, amely magában foglalja a migráció valamennyi szakaszát, és figyelembe veszi a migráció kiváltó okait, a belépési és befogadási politikákat, valamint a beilleszkedési és visszatérési politikákat.” A Program fontos eleme a harmadik országok állampolgárainak beilleszkedését taglalja. „Társadalmaink stabilitásának és kohéziójának előnyére válik a jogszerűen tartózkodó, harmadik országbeli állampolgárok és leszármazottaik sikeres beilleszkedése”. Figyelmeztet az egyes bevándorolt csoportok elszigetelődésének megelőzésére, amit a bevonásra építő, átfogó megközelítés alkalmazására alapoz. Az Európai Tanács olyan egyenlőségek megteremtésére szólít fel, amelyek lehetővé teszik ezen állampolgároknak a társadalomban való teljes körű részvételét. „A beilleszkedés akadályait meg kell szüntetni.” Az említett, a beilleszkedéshez kapcsolódó valamennyi politikai területet összekapcsoló elveknek tartalmaznia kell legalább az alábbi szempontokat: (1) a beilleszkedés egy folyamatos, kétirányú folyamat, amely mind a jogszerűen tartózkodó, harmadik országbeli állampolgárok, mind a fogadó ország bevonásával zajlik; (2) magában foglalja a megkülönböztetés-

---

⁴⁵⁶ Hágai Program: A szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének erősítése az Európai Unióban (2005/C 53/01) [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0303\(01\)&from=HU](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0303(01)&from=HU) (Letöltve: 2018.01.02.)

mentesség politikáját, de azon túlra is kiterjed; (3) magában foglalja az Európai Unió alapvető értékeit és az alapvető emberi jogok tiszteletét; (4) bizonyos alapvető készségeket követel a társadalomban való részvétel érdekében; (5) a kölcsönös megértés javítása érdekében támaszkodik a társadalom valamennyi tagja között megvalósuló gyakori kölcsönhatásra és interkulturális párbeszédre; (6) kiterjed számos politikai területre, köztük a foglalkoztatásra és az oktatásra is.

A Program rögzítette, hogy a menekültügy és a migráció természetükből adódóan nemzetközi szintű ügyek. *„Az EU politikájának célja, hogy – teljes partnerségi kapcsolat keretében és szükség esetén a meglévő közösségi pénzalapok felhasználásával – segítséget nyújtson a harmadik országoknak azon erőfeszítéseikben, amelyek a migrációkezelés és a menekültvédelem képességének javítását, az illegális bevándorlás megakadályozását és az ellene való küzdelmet, a migráció jogszerű módjairól való tájékoztatást, a menekülthelyzetnek a tartós megoldásokhoz való jobb hozzájárulás biztosítása általi megoldását, a határellenőrzési képességjavítását, az okmányok biztonságának megerősítését és a kitoloncolás problémájának kezelését célozzák..”* A migrációt, a fejlesztési együttműködést és a humanitárius segítségnyújtást összekapcsoló politikáknak koherensnek kell lenniük, és azokat a származási országokkal és régiókkal fenn-tartott partnerség és párbeszéd keretében kell kidolgozni. *„A legális migráció fontos szerepet fog játszani az európai tudás-alapú gazdaság megerősítésében és a gazdasági fejlődés elősegítésében, ezáltal hozzájárulva a lisszaboni stratégia végrehajtásához. A harmadik országokkal fenn-tartott partnerségi kapcsolatokban szintén szerepet játszhat”.* A Lisszaboni Szerződés, amely 2009 decemberében lépett hatályba, megváltoztatta a helyzetet: a menekültügyi intézkedéseket úgy alakította át, hogy a minimum szabályok megállapítása helyett egy egységes jogállást és eljárásokat tartalmazó közös rendszerlétrehozását irányozta elő. Ennek a közös rendszernek a következő elemeket kell magában foglalnia: (1) egységes menekültstátusz; (2) egységes kiegészítő védelmet biztosító jogállás; (3) közös ideiglenes védelmi rendszer; (4) közös eljárások az egységes menekültstátusz vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállás megadása és visszavonása tekintetében; (5) a kérelem elbírálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok; (6) a befogadási körülményekre vonatkozó szabályok; (7) a harmadik országokkal való partnerség és együttműködés. A Lisszaboni Szerződés óta az EUMSZ 80. cikke kifejezetten rendelkezik a szolidaritás és a felelősség tagállamok közötti igazságos elosztásának elvéről, ideértve annak.

2008.05.04-i hatállyal létrejött az Európai Migrációs Hálózat („EMH”). Az EMH létrehozásának az volt a célja, hogy a migrációval és a menekült-

üggyel kapcsolatos naprakész, objektív, megbízható és összehasonlítható információk nyújtásával kielégítse a közösségi intézmények, valamint a tagállami hatóságok és intézmények ilyen információk iránti igényét, az Európai Unióban e területeken folyó politika-meghatározás elősegítése érdekében. Mindegyik nemzeti kapcsolattartó pont évente jelentést készít az adott tagállam migrációs és menekültügyi helyzetéről, amely bemutatja a politikai fejlődést, és statisztikai adatokat is tartalmaz. Az elvekkel nincs gond, de kivitelezés nehezíti az érdemi működést az országonként eltérő fogalom és tartalomértelmezések miatt.

A Stockholmi Program⁴⁵⁷, amelyet az Európai Tanács 2009. december 10-én fogadott el a 2010–2014 közötti időszakra, megerősítette a „közös szolidáris és védelmi terület” létrehozására irányuló célkitűzést, amely terület alapja a közös menekült ügyi eljárás és a nemzetközi védelemben részesülők egységes jogállása. A Program leszögezte, hogy „A migrációval kapcsolatos általános megközelítés kialakítása révén az uniós migrációs politika külső dimenziója a harmadik országokkal való, a kölcsönös érdekeken alapuló párbeszédre és partnerségre összpontosít.” A „Védelmet nyújtó Európa” kapcsán kialakítandó „Belső biztonsági stratégia” az Unión belüli biztonság további javítása, és ezáltal az uniós polgárok életének és biztonságának védelme, valamint a szervezett bűnözés, a terrorizmus és egyéb fenyegetések felderítése érdekében készült el, a migráció nem került benne külön említésre. Hangsúlyozásra került, hogy „Az előretekintő és átfogó, szolidaritáson és felelősségvállaláson alapuló uniós migrációs politika továbbfejlesztése továbbra is az Unió egyik kiemelt szakpolitikai célkitűzése.” (Európai Bevándorlási és Menekültügyi Paktum.) Az Európai Tanács újra megerősítette a migrációval kapcsolatos általános megközelítésben, valamint az Európai Bevándorlási és Menekültügyi Paktumban meghatározott elveket. Az Európai Tanács emlékeztet a Paktumban foglalt öt alapvető kötelezettségvállalásra: (1) a legális migráció megszervezése az egyes tagállamok által meghatározott prioritások, igények és befogadóképesség figyelembevételével, valamint az integráció támogatása; (2) a legális migráció megszervezése az egyes tagállamok által meghatározott prioritások, igények és befogadóképesség figyelembevételével, valamint az integráció támogatása; (3) a határellenőrzések hatékonyságának fokozása; (4) a menedéket nyújtó Európa létrehozása; (5) globális partnerség kialakítása a származási

---

⁴⁵⁷ A Stockholmi Program – a polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa, 2010/C 115/01, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aj10034>
[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:52010XG0504\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:52010XG0504(01))
(Letöltve: 2017.10.31.)

országokkal és a tranzitországokkal, a migráció és a fejlődés közötti szinergiák elősegítése révén.

A Program újólapon hangsúlyozta, hogy az EU-nak gondoskodnia kell arról, hogy a tagállamai területén jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok tisztességes bánásmódban részesüljenek. Egy energikusabb integrációs politikának arra kell irányulnia, hogy az uniós polgárokéhoz hasonló jogokat és kötelezettségeket állapítson meg számukra. *„A jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok sikeres integrációja továbbra is kulcsfontosságú a bevándorlás előnyeinek maximális kihasználása szempontjából. Az európai együttműködés ösztönzők nyújtásával és a tagállami intézkedések támogatásával hozzájárulhat ahhoz, hogy az integrációs politikák eredményesebbek legyenek a tagállamokban. A mindenki számára biztosított hasonló jogok, felelősségek és esélyek célkitűzése az európai integrációs együttműködés lényege, figyelembe véve azt is, hogy egyensúlyt kell teremteni a migránsok jogai és kötelezettségei között”*. A program olyan gondolatokat fogalmazott meg, amelyek a valós integrációt támogatták, de érdekes módon ez 2015 után „elfelejtődött”. *„Az integráció olyan dinamikus, kétirányú interakción alapuló folyamat, amely nemcsak a nemzeti, a regionális és a helyi hatóságok részéről kíván erőfeszítéseket, hanem a befogadó közösség és a bevándorlók részéről is nagyobb fokú elkötelezettséget feltételez. (...) A munkához való hozzáférés a sikeres integráció záloga.(...) A hatékony és fenntartható visszatérési politika lényeges eleme annak, hogy az Unión belül megfelelően működjön a migrációs rendszer. Az Uniónak és a tagállamoknak fokozniuk kell az arra irányuló erőfeszítéseiket, hogy kiutasítsák a területükön illegálisan tartózkodó harmadik országbeli állampolgárokat.”*

A megelőzés és az integráció vonatkozásában az EU-s politikák külső és a belső dimenzióinak „találkozása” logikus és törvényszerű megoldásnak látszott/látszik, ugyanakkor a migráció vonatkozásában a „veszélymegjelentés” erősen alulreprezentált és a következményeiben is „elhallgatáson alapuló optimizmust” tükröz. 2010-ben került elfogadásra az EU Belső Biztonsági Stratégiája⁴⁵⁸. Logikusan arra lehetett számítani, hogy az EU-s polgárok biztonságáról szól majd elsősorban. Az alcím, *„Az európai biztonsági mo-*

---

⁴⁵⁸ Az Európai Unió belső biztonsági stratégiája, *Az európai biztonsági modell felé*, A Belső Igazságügyi Tanács 2010. február 25–26-i ülésén elfogadott szöveget a 2010. március 25–26-i Európai Tanács jóváhagyta. Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2010. ISBN 978-92-824-2685-2

<https://www.consilium.europa.eu/media/30741/qc3010313huc.pdf> (Letöltve: 2018.10.10.)

dell felé” is azt sejtette, hogy a külső dimenzió mellett a belső dimenzió is a „helyére került”. „Az Európai Unió polgárai számára a biztonság jelenti az egyik fő prioritást”. A biztonság kapcsán megjegyzendő, hogy a klasszikus stratégiai, taktikai és operatív dimenziók és szintek továbbra is keverednek, ami az EU-s intézményi megközelítések egyik „hagyományos” velejárója, azaz a stratégia keveredik a végrehajtással, ami a megvalósíthatóságot veszélyezteti. Az emberi biztonság koncepciójának szélesebb értelmezése is megjelent az anyagban, a migráció külön említése nélkül. A veszélyek az alábbiakban kerültek felsorolásra: (1) a terrorizmus, bármilyen formájában; (2) a súlyos és a szervezett bűnözés; (3) a számítástechnikai bűnözés; (4) a határokon átnyúló bűnözés; (5) maga az erőszak; (6) a természeti és az ember okozta katasztrófák.

Az anyag kijelenti, hogy az EU Belső Biztonsági Stratégiája az emberek, valamint a szabadság és demokrácia képviselte értékek védelmét jelenti annak érdekében, hogy mindenki félelem nélkül élhesse mindennapi életét. A félelem értelmezése nem „olvasható” ki az anyagból és vélhetően az EU-s értékek érvényesítésével a stratégiaalkotók ezt automatizmusnak tekintik. A stratégiában bemutatott elvekből is egyszerre lehet következtetni az átfogó gondolkodásra és a paradigmákon alapuló megközelítésekre: (1) minden polgárra, elsősorban a legkiszolgáltatottabbakra kiterjedő védelem, különös hangsúlyt fektetve az olyan bűncselekmények áldozataira, mint az emberkereskedelem és a nemi alapú erőszak, továbbá a terrorizmus áldozataira, akik szintén különös figyelmet, támogatást és társadalmi elismerést igényelnek, *(A migráció nem szerepel az előbbieken, bár a relevancia, az ok-okozati összefüggés egyértelmű).* (2) a biztonságpolitikákkal kapcsolatos átláthatóság és elszámoltathatóság, aminek köszönhetően ezek a politikák könnyen érthetővé válnak a polgárok számára, és figyelembe veszik a polgárok aggodalmait és véleményét, *(Jelen esetben is komoly csúsztatások figyelhetők meg a megfogalmazásban, mert az átláthatóságot nehezíti, hogy pl. a migrációval kapcsolatos kontextusok nem kerülnek nevesítésre, az ok-okozati összefüggések valamely értékekhez kapcsolódva kerülnek elfedésre.)* (3) párbeszéd, amely a tolerancia, a mások véleményének tiszteletben tartása és a szólásszabadság elvének megfelelően a nézeteltérések megoldásának az eszköze, *(A migráció vonatkozásában az elmúlt időszakban sajátos EU-s retorika alakult ki, amely nem minden esetben tolerálja a nemzeti szuverenitáshoz kapcsolódó nem ellentétes, de más megközelítésű megnyilvánulásokat.)* (4) integráció, társadalmi befogadás és a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem, mint az EU belső biztonságának kulcsfontosságú elemei, *(Fontos és lényegi tényező, amely sok esetben nem az EU-s polgárok, hanem*

migránsok oldaláról közelít a kérdéshez pozitív diszkriminációval.) (5) a tagállamok közötti szolidaritás az olyan kihívások esetén, amelyek egyetlen tagállam által nem kezelhetők, vagy olyan esetekben, amikor az összehangolt fellépés az EU egészének javára válik, (Ez a megközelítés is a szuverenitás és a „több Európa” viszonyrendszeréről szól, és nem mutat letisztulást a stratégia szintjén.) (6) kölcsönös bizalom, mint a sikeres együttműködés kulcsfontosságú elve.

Az elvek közt a migrációra nincs konkrét utalás, legfeljebb az emberkereskedelem és a nemzetközi bűnözés vonatkozásában. Ebből következően a migrációkezelésben a megelőzés és az integráció valós súlya is megkérdőjelezhető, ez utóbbi nevesítése ellenére. A Belső Biztonsági Stratégia elfogadást követően az Európai Parlament állásfoglalást⁴⁵⁹ adott ki vele kapcsolatban és sürgette annak megújítását. 2014-ben az EP aggodalommal szemlélte a terrrorszervezetekhez való csatlakozás céljából a konfliktusövezetekbe utazó és később onnan az EU területére visszatérő, az EU belső biztonságára új típusú kockázatokat jelentő uniós polgárok gyorsan növekvő számát. *(2015 előttről van szó!)* Megelőzés terén ezen személyek ki-beutazásának jogi korlátozását, az integráció terén a politikai és vallási tolerancia előmozdítását, a társadalmi kohézió és be(vissza)fogadás fejlesztését, valamint a társadalomba való (újra)visszailleszkedés megkönnyítését irányozta elő. Bár stratégiai szintű kérdésekről van szó, az EP az operatív szintű megoldásokat helyezte előtérbe. Az EP *„a szabadság, a biztonság és a jogérvényesülés megőrzése érdekében szorgalmazza a megelőzést szolgáló politikák és a visszaszorító intézkedések közötti megfelelő egyensúly megtalálását; hangsúlyozza, hogy a biztonsági intézkedéseket mindig a jogállamiság elveivel és valamennyi alapvető jog védelmével összhangban kell meghozni;”* Látható ebből is, hogy a migráció jelensége a stratégiai jelentőség hangsúlyozása ellenére inkább alacsonyabb tevékenységi szintekre helyezi a súlypontokat. A 2014 óta tapasztalható migrációs nyomás tükrében a Bizottság 2015 májusában kiadta az Európai Migrációs Stratégiát, amely több intézkedést javasolt e nyomás kezelésére, beleértve az uniós fogadóállomásokon alapuló koncepciót az EASO, az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (lásd. Frontex) és az Europol részvételével, amelyek a helyszínen működnek együtt a leginkább érintett tagállamokkal, hogy gyorsan azonosítsák és nyilvántartásba vegyék a beérkező migránsokat, és rögzítsék ujjnyomatukat.

---

⁴⁵⁹ Az Európai Parlament 2014. december 17-i állásfoglalása az EU belső biztonsági stratégiájának megújításáról (2014/2918(RSP))
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2014-0102+0+DOC+XML+V0//HU> (Letöltve: 2018.10.10.)

2011. novemberében sajtóközlemény jelent meg arról, hogy az Unió megújított migrációs stratégiája⁴⁶⁰ a mobilitás és az együttműködés megerősítésére összpontosít (*Global Approach to Migration and Mobility=GAMM*). Az indoklás az volt, hogy a migrációból fakadó kölcsönös előnyök jobb kihasználása érdekében az Európai Uniónak erősítenie kell kapcsolatait az EU-n kívüli országokkal. Az új megközelítést a migrációval és a mobilitással kapcsolatos megújított általános megközelítésről szóló dokumentum részletezi, amely a mobilitást és a harmadik országbeli állampolgárokat állítja a középpontba, valamint fenntarthatóbb és előremutatóbb együttműködések helyez kilátásba. A középpontban a legális migráció megkönnyítése és jobb szervezése, az illegális migráció kezelhetőségét szolgáló eredményes és humánus intézkedések, valamint a migrációfejlesztéssel összefüggő eredményeinek erősítésére irányuló konkrét lépések állnak.

A migrációs boom 2015-ben következett be, 2016-ban a reagálás elkezdődött. Az Európai Tanács és Törökország 2016 márciusában nyilatkozatot fogadott el, amelynek célja a Törökországból Európába tartó irreguláris migránsok áramlatának csökkentése. Globális gondolatok? Federica Mogherini, az EU külügyi és biztonságpolitikai főképviseelője, az Európai Bizottság alelnöke, az Európai Globális Stratégia, előszavában (2016), az alábbiakat írta: *“Az EU tágabb térségének stabilitása és biztonsága az utóbbi időben még inkább megingott. A határainkon belüli és kívüli válságok közvetlenül érintik polgáraink életét. (...) Törékeny világunkban magabiztosabb, felelősebb Európai Unióra, kifelé nyitott, jövőorientált európai kül- és biztonságpolitikára van szükség.”*⁴⁶¹ A dokumentum lényege, a címe ellenére elsősorban a globális kormányzás prioritásainak direkt vagy indirekt taglalásában és képviselésében, a nyitottság hangsúlyozása (azaz a befogadó megközelítés) fogható meg, s ez vonatkozik a migráció megítélésére, ezen belül a megelőzésre, és a migránsok társadalmi integrációjára is.

“Az EU elkötelezett a nemzetközi jogon alapuló világrend mellett, amely biztosítja az emberi jogok érvényesülését, a fenntartható fejlődést, valamint a globális közjavakhoz való tartós hozzáférést. Ez az elkötelezettség a gya-

---

⁴⁶⁰ GAMM - http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1369_hu.htm
(Letöltve:2018.07.12.)

⁴⁶¹ Közös jövőkép, közös fellépés: Erősebb Európa, Globális stratégia az Európai Unió kül- és biztonságpolitikájára vonatkozóan, 2016.
http://www.eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_hu_.pdf (Letöltve: 2017.11.21.)

korlatban azt jelenti, hogy az EU a fennálló rendszert nem fenntartani, hanem átalakítani kívánja. Arra fog törekedni, hogy a multilaterális és szabályalapú világrend egy erős ENSZ-en alapuljon, a globális kihívásokra pedig olyan válaszingtezkedéseket fog hozni, amelyeket világszinten koordinálni fog a nemzetközi és regionális szervezetekkel, az államokkal és a nem állami szereplőkkel”⁴⁶². A 2010-es évek óta tartó EU-s migrációkezelési hozzáállás jól beleillik ebbe a képbe és koherens a 2018-ban elfogadott ENSZ menekültügyi és migrációs csomaggal is.

A szakpolitikák terén nagyobb összefogást sürget a dokumentum, mind a tagállamok között, mind az uniós intézményekkel, emellett a szakpolitikák belső és külső dimenzióit is összefogottabbá kell tenni. *“Mindez különösen igaz a fenntartható fejlesztési célok megvalósítására, a migrációra és a biztonságra, mindenekelőtt a terrorizmus elleni küzdelemre.”*⁴⁶³ A stratégia visszatérő eleme: a globális rend, amelynek a középpontjában az ENSZ áll. A migráció kérdése a bővítési politikában is megjelenik. Sajátos kifejezés jelent meg a dokumentumban, amely az olyan nehezen egyértelműsíthető kifejezések sorát gyarapítja, mint a jogállamiság, a demokrácia, a szolidaritás és a szabadság, stb. a “reziliencia”, ami rugalmas ellenállási képességet, a valamivel való megbirkózás képességét, a töréstől való megóvás képességét, a megrázkódtatásokat követő normalizáló(dó) képességet (is) jelenti. A hatékonyabb migrációs politika jegyében, a rezilienciával keretében kiemelt figyelmet fordít az EU a migránsok és a menekültek származási és tranzitországaire. *(Megelőzés.)* A származási és a tranzitországokkal együtt olyan közös és országra szabott megközelítéseket dolgoznak majd ki a migráció területéhez kapcsolódóan, amelyeknek fontos elemét fogja képezni a fejlesztés, a diplomácia, a mobilitás, a jogszerű migráció, a határigazgatás, a visszafogadás és a visszaküldés. Véget akar az EU vetni az irreguláris migránsok beáramlásának, egyrészt azért, hogy hatékonyabbá tegye a visszaküldési politikákat, másrészt pedig azért, hogy szabályos csatornákat biztosítson a humán mobilitáshoz. Ez egyben azt is jelenti, hogy meg kell erősíteni és végre kell hajtani a migráció területével kapcsolatos meglévő jogi és körkörös csatornákat. A migráció kezelése területén hatékonyabb partnerségeket alakít ki az EU az ENSZ-szervezetekkel, feltörekvő szereplőkkel, regionális szervezetekkel, a civil társadalommal és helyi közösségekkel. A dokumentum hangsúlyozza, hogy ha nincsenek globális normák és a betartásukat szavatoló eszközök, az

---

⁴⁶² U.o.

⁴⁶³ U.o.

veszélyeztetni az alapvető érdekeinket, azaz a békét, a biztonságot, a jólétet és a demokráciát. Ergo az EU a fennálló rendszert nem fenntartani, hanem átalakítani kívánja. Arra fog törekedni, hogy a multilaterális és szabályalapú világrend egy erős ENSZ-en alapuljon, a globális kihívásokra pedig a nemzetközi és regionális szervezetekkel, az államokkal és a nem állami szereplőkkel egyeztetve világszinten koordinált válaszingedményeket fog hozni. Az EU ki fog állni az elszámoltathatóság, a reprezentativitás, a felelősségvállalás, a hatékonyság és az átláthatóság elve mellett. A stratégia szakpolitikai prioritásaival összhangban tervezi az EU felülvizsgálni a már meglévő ágazati stratégiákat, valamint új tematikus és földrajzi stratégiákat tervez kidolgozni és végrehajtani. 2016 a menekültekről és a migránsokról szóló New York-i Nyilatkozat éve is és eljutunk 2018-ig az ENSZ migráció „csomagjának” az elfogadásáig. Közben sok olyan dolog történt a migrációkezeléssel kapcsolatban, ami sok esetben a folyamat- és rendszerszemlélet mellőzését sejteti. A globális kormányzás gondolatisága az EU-s migrációkezelést teljesen új kontextusba helyezi. Az 1994-es HDR-ben szereplő egy oldalnyi anyag a „World governance” koncepciójáról negyed század múltán egy migrációs stratégia forgatókönyvévé léphetet elő, egyelőre a teljes „szövegkönyv” ismerete nélkül...

16. Összegző és következtetésbe hajló gondolatok (Befejezés)

Az emberi biztonság koncepciójának körüljárása azt a képzetet is eredményezhette, hogy valami egészen új dolog jött létre, valamit, valakik, valahogy, deklaráltan jobbítási szándékkal megalkottak, fejlesztettek, alkalmaztak és alkalmaznak. Az emberi biztonság koncepciója az emberről szól, az egyes emberről és egyben minden emberről, és még sok minden másról is. Ezért érthető meg könnyen a koncepció és egyben ezért is nehezen értelmezhető egyes esetekben alkalmazásának a módja. A koncepció deklaráltan pozitív szándékú megközelítésében érdek, érték és motivációpozicionálásról van szó. Ha valaki összeesküvés-elméletet emlegetne a koncepció kapcsán, azt nehéz lenne hitelesen bebizonyítani, mert egészen másról van szó. Az emberi biztonság koncepciója fokozatosan alakult ki, van előzménye, most is alakul, tehát nem lehet egy lezárt folyamatról beszélni. Az emberi biztonság koncepciójának támogatói hivatkozva többek közt Adam Smith-re is, az egyéni biztonságot, amely sok kutató véleménye szerint a felvilágosodás liberális gondolatából származik, „egyedülálló és kollektív jó”-nak, egyúttal „közjó”-nak is tekintik. És itt van a bökkenő! A koncepció érvényesítéskor óhatatlanul felmerülő felelősség nevesítése azonban az egyéni biztonság garantálásáért soha nem volt nyilvánvaló. Az államok joga, hogy megvédjék magukat a hagyományos hatalmi eszközök (politikai, gazdasági és különösen katonai) keretein belül, de az államok hatalmi eszközökkel lépnek fel saját polgáraikkal szemben is. Ahol az állam nem akarja, vagy nem tudja megvédeni a saját polgárait, vagy azok közül bizonyos csoportokat, akkor az egyéni (emberi) biztonság azonnal veszélybe kerülhet. Többek közt ez a koncepció hivatkozási bázisa és egyben az egyik pillére is. Leegyszerűsítve kimondható, hogy az emberi biztonság koncepciója az államot „támadja”, azt az államot, amely a koncepció alapgondolata szerint köteles lenne megvédeni az egyes embert és garantálni a biztonságát. Az emberi biztonság koncepciója kapcsán a döntéshozóknak egyre több és sürgetőbb kérdéssel kell szembesülniük azzal kapcsolatban, hogy kizárólag a hagyományos gondolkodásmóddal és állami biztonsági, területi és militarista megközelítéssel, erőpolitikával a jelenkor biztonsági kérdései már nem fedhetők le, ezért a biztonság jelentésének szélesebb körű (benne az emberi biztonság) megértésére és érvényesítésére is kellene összpontosítaniuk.

A hétköznapi emberek a hatályos törvényekbe, szokásjogba, hagyományokba kapaszkodva a mindennapi életükben keresik a biztonságot. Így az emberi biztonság koncepciója alapján a biztonság körébe kerül(het)tek a

betegségek, járványok, az éhezés és nyomor, a munkanélküliség, a bűnözés és/vagy a terrorizmus, a társadalmi konfliktusok, a politikai elnyomás és a környezeti veszélyek is. A lista egyre bővül. (*Vannak gondolkodók, akik a mentális, lelki, pszichés veszélyeztetést is szívesen becsatornáznák az emberi biztonság koncepciójába.*) Korábban a nemzetek közti konfliktusok helyett az egy államon belüli konfliktusok és az ezekből származó biztonsági veszélyek kaptak nagyobb hangsúlyt, az állami területi behatárolás mellett megjelentek a veszélyeztetett térségek, régiók is, amelyek több állam területének egyes részeit érintik, ezzel is bonyolítva a koncepció-szereplők-szabályok elv realizálását. Az emberi biztonság koncepcióját mind a szélesebb, mind a szűkebb megközelítések következménymechanizmusa megosztotta. Igazi „arany középút” egyelőre nem alakult ki. Ennek ellenére ezek a (veszély)kategóriák, bár nyilvánvalóan meglehetősen egyszerűek, címkézettek, de valamilyen szinten hasznosnak bizonyulnak annak az illusztrálására, hogy az emberi biztonság „a biztonság” elengedhetetlen részét képezi és arányaiban nagyobb figyelmet igényel. Megállapítható, hogy a megközelítési különbségek ellenére az emberi biztonsági koncepcióját illetően a nem-aktív módszertan (távolról való szemlélés) és a hatékony és gyors beavatkozási hozzáállás (helyszíni érdekvédelem) is jelen van, az utóbbi dominanciája mellett (pl. a biztonsági szektor reformja, a fenntartható gazdasági fejlődés, a megelőző diplomácia, a konfliktus utáni államépítés, valamint a konfliktusokon kívüli felek általi közvetítési és tárgyalási erőfeszítések).

Az emberi biztonság mai szlenggel élve: „politikai gumicsont”. Nem lehet csak a szűkebb vagy csak a szélesebb megközelítést preferálni, a megoldás mindig a kettő közt van/lenne. A koncepció támogatói nem szívesen ismerik el, hogy például az emberi jogok megsértése elleni védelem csak az emberi biztonság biztosításának egyik eleme, ebből származnak többek közt a félreértelmezések és félremagyarázások. Másképpen fogalmazva: az emberi jogok súlyos megsértése elleni védelem az emberi biztonság szükséges, de nem elégséges feltétele. Az emberi biztonság koncepciójára hivatkozva a más államok ügyeibe való beavatkozás legitimálási lehetősége is előtérbe került. Kétségtelen, hogy egyre növekvő számban szólaltak fel a Nemzetközi Beavatkozási és Állami Szuverenitási Bizottság (*ICISS=International Commission on Intervention and State Sovereignty*) „védelmi felelősségre” hivatkozó képviselői: az egyes ügynökségek vagy megfelelő potenciállal bíró államok felelőssége legyen, hogy érvényesítsék a szuverén államok saját állampolgáraival szembeni biztonsági elvét. Ennek a megközelítésnek van egy csapda része is: a „védelemért való felelősség” azt is jelentheti, hogy a „beavatkozáshoz való jog” (*“right to intervene.”*) az erőfölényben,

vagy hatalmi helyzetben lévő államok részére a beavatkozást legalizálja. Az emberi biztonság nevében a polgári, humanitárius és katonai válaszok kapcsán az „emberi biztonsági doktrína” jelentős előrelépést mutat a történelmi (hagyományos) biztonsági válaszokhoz képest. A doktrínának közvetlen összecsengése van az európai biztonsági stratégiával: a közvetlen fenyegetésekre összpontosít, a terrorizmusra, a tömegpusztító fegyverek elterjedésére, a regionális konfliktusokra, az egyes államok nem megfelelő működésére és a szervezett bűnözés elleni fellépésre. Az emberi biztonság koncepciója kapcsán keletkezett stratégiai dokumentumok kollektíven, implicit módon fel- és elismerik a törékeny biztonsági hálót, és hogy önmagában egyetlen eszköz sem, elegendő az új és felmerülő biztonsági kérdések kezeléséhez. Az emberi biztonsági kérdésekre nem alkalmazható sémák. Amikor a biztonságról van szó - az egyénről, az államról, a közösségről és a régiókról - akkor egy összetett, látszólag végtelen ellentmondások keverékéből álló hálózat jelenik meg. Európa az emberi biztonság kapcsán megpróbált foglalkozni a biztonság és az érdekek közös szempontjaival, nem pedig kifejezetten az egyes államok kizárólagos érdekeivel. Ilyen módon fokozatosan elmozdulás történt a „globális biztonságnak” nevezett felé⁴⁶⁴.

Kijelenthető, hogy minden egyes nemzet és minden szövetség messze van attól, hogy a globális biztonsági és humanitárius változások kapcsán globális beavatkozási képességet fogalmazzon meg. Tapasztalat, hogy az államok, régiók, szövetségek, intézmények eltérően reagálnak ezekre a kihívásokra. A globális közösség azonban ma is az 1990-es évekhez hasonló problémákkal szembesül: polgárháborúk, rosszul működő államok, humanitárius válságok, stb. Európa és az Európai Unió deklarálta a szándékot, hogy megoldja ezeket a kihívásokat, bár még messze van tőle, de Európa legalábbis elismerte, hogy a jövőre való felkészülés érdekében gondolkodni, cselekedni kell és másképpen hozzáállni a problémákhoz. Az EU biztonsági stratégiája hangsúlyozza a „hatékony többoldalúság” szükségességét, és elismeri a multilaterizmus koherens és hatékony megvalósításának igényét⁴⁶⁵. A globalizált környezetben az egyes államok már nem engedhetik

---

⁴⁶⁴ Liotta, P.H. and Owen, Taylor: *Sense and Symbolism: Europe Takes On Human Security (Értelem és szimbolizmus: Európa felvállalja az emberi biztonságot)*, 2006. <https://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/articles/06autumn/liotta.pdf> (Letöltve: 2018.03.23.)

⁴⁶⁵ European Security Strategy - A Secure Europe in a Better World, (Európai biztonsági stratégia – Biztonságos Európa egy jobb világban), <https://www.consilium.europa.eu/hu/documents-publications/publications/european-security-strategy-secure-europe-better-world/> (Letöltve: 2011.11.12.)

meg maguknak, hogy kizárólag a nemzeti biztonsági kérdéseket hangsúlyozzák anélkül, hogy elismernék, hogy az absztrakt fogalmak, mint értékek, normák és elvárások is befolyásolják a döntéseket és az eredményeket is. Úgy tűnik, hogy az Európai Unió ezeket a felismeréseket a biztonság megközelítésének alapjaként alkalmazza⁴⁶⁶. Az emberi biztonság ügyét az ENSZ karolta fel először és próbált minél több lehetőséget kihasználni az érvényesítés kapcsán, a XXI. század elejétől a koncepció „második generációs” átalakulásában már az EU kezdett domináns szerepet játszani. Megjelenésétől fogva az emberi biztonság koncepciója kapcsán rengeteg javaslat született az ENSZ tevékenységét érintő területeken. Emiatt is elég nehezen is kezelhető vált a koncepció. Az egyes megfogalmazások körüljárják az emberi biztonságot a nemzetközileg ratifikált emberi jogok minden fenyegetésével kapcsolatban, ami erősen gyengíti a fontossági sorrendet, és amit ötleteléssel próbálnak ellensúlyozni és többek közt küszöbértékek beiktatásával. A küszöbértékek bevitele önmagukban nem jelentenek megoldást, tehát csak rájuk, nem célszerű hivatkozni. Annak említése és egyoldalú kiemelése, hogy az egyén biztonsága (egyedül) fontos, önmagában még/már nem elegendő. Szükséges lenne az emberi biztonság valós természetét is feltárni. Az emberiségnek számos speciális igénye van, amelyek elsősorban normatív küszöbértékekkel fogadtathatók el. Ebből már csak egy lépés a normatív értékrend és szemlélet⁴⁶⁷. Nincs konszenzusos definíciója az emberi biztonságoknak. Próbálták/próbálják mérni, auditálni, index-szelni. Mindent lehet valamire alkalmazni. Az emberi biztonság koncepciója is ebbe a kategóriába tartozik. Bár a koncepció folyamat- és rendszerillesztése nem történt meg, maga a koncepció folyamat- és rendszerszemléletre épül. Stratégiai jelentőséggel bír, de a pozicionálása már nem követte a stratégiai elvárásokat, mintegy „elaprózta” önmagát. Stratégiai tévedésnek is felfogható a „World Governance” (világkormányzás) gondolatiságát úgy kezelni, ahogy az megjelent. A hidegháború végét követően a nemzetállamok ezt a

---

⁴⁶⁶ Liotta, P.H. and Owen, Taylor: *Sense and Symbolism: Europe Takes On Human Security (Értelem és szimbolizmus: Európa felvállalja az emberi biztonságot)*, 2006. <https://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/articles/06autumn/liotta.pdf> (Letöltve: 2018.03.23.)

⁴⁶⁷ Gasper, Des: *The Idea of Human Security*, Pre-final version of a chapter that appeared in 2010 in K. O'Brien, A. L. St. Clair, B. Kristoffersen (eds.), *Climate Change, Ethics and Human Security*, Cambridge: Cambridge Univ. Press, pp.23-46. A longer earlier version appeared as an ISS Working Paper, <http://repub.eur.nl/res/pub/21572/> and as Garnet Working Paper 28/08, http://www.garnet-eu.org/fileadmin/documents/working_papers/2808.pdf. https://www.researchgate.net/publication/289025826_The_idea_of_human_security (Letöltve: 2017.12.22.)

kifejezést nem szívesen hallgatták, vagy olvasták a nemzetközi szervezet kiadványaiban. A szuverenitást minden nemzetállam félti. A második generációs emberi biztonsági koncepció esetében a „több Európát” elgondolás hasonló hatással lehet az emberi biztonság koncepciójára, mint az az ENSZ esetében a világhatalmakkal bekövetkezett. Az emberi biztonság koncepciója az elmúlt 7-8 évben szorosban kapcsolódik a tömeges nemzetközi migrációhoz, mint érvanyag, és mint megoldáskeresés. Maga a koncepció akkor látott napvilágot, amikor szükség volt rá és vélhetően hatást tekintve azok közé a koncepciók közé tartozik már most és fog tartozni, amelyek a változások felismerésével jobbító szándékkal keresték a megoldást, csak a folyamatokban és a viszonyrendszerben az „alany” és a „tárgy” nem túl szerencsés artikulálásával túl nagy támadási felületet adott az ellenérdekű szereplőknek.

A tömeges nemzetközi migráció és az emberi biztonság koncepciója közötti kapcsolatot a keletkezett dokumentumok, a hozott döntések, és az EU esetében az utóbbi időszakra jellemző gondolkodásmód egyértelműen igazolják. Ez sok dologra választ is adhat. A migráció létezik és sokáig létezni fog. A migráció az egyes ember döntése. Sok esetben ezt hozzák fel azok, akik a migrációt támogatják. Egy angol nyelvű graffiti jelent meg az interneten: „A hópehelyek önmagukban ártalmatlanok, de belőlük lesz a lavina”. (*Snowflakes are harmless in themselves, but they will make the avalanche.*)

Ha az egyes emberek konkrét példájából indulunk ki és azt személyes tragédiaként nevesítjük, akkor az emberi biztonság koncepciója jól működik, de ha emberek tömegéről van szó, akkor már nem működik a koncepció. Főleg, ha ez a tömeg más társadalmakra jelenthet veszélyt. Az emberi biztonság koncepciójában ez az oldal nem kapott és ma sem kap megfelelő hangsúlyt.

A migráció természetéről Paul Collier 2013-ban, tehát még a 2015-ös migrációs boom előtt egy véleményformáló könyvet⁴⁶⁸ jelentetett meg, „*Exodus - hogyan változtatja meg a migráció a világunkat*” címmel. Támaszkodva könyvben leírtakra és folytatva az eddigi gondolatmenetet, célszerű abból kiindulni, hogy a migráció megítélése az objektív tényezőkön túl, meglehetősen szubjektív. Van, aki akarja a migrációt, van, aki támogatja, van, aki ellenzi, és van, aki elszenved. Lehet beszélni róla, de nem mindegy, hol, mikor, milyen vélemény hangzik el. Az ilyen mértékű nemzetközi migrációt alapul véve, amit 2010-es évektől tapasztalható Európá-

---

⁴⁶⁸ Collier, Paul: Exodus - How Migration is Changing Our World. 2013. Oxford – New York, Oxford University Press, 310 old. ISBN 978-0-19-539865-6.

ban, már nem az a lényeg, hogy ez jó-e, vagy rossz-e, hanem az, hogy mi az a mérték, ameddig még kezelhető? A kezelés ténye és lehetősége lesz a migrációhoz is köthető jövő meghatározó tényezője. A kezelés alatt leegyszerűsítő módon sokan a korlátozást, megakadályozást, elzárkózást értik. A korlátozás, ha úgy tetszik egy társadalompolitikai eszköz is, amellyel lehet élni és visszaélni. Be lehet állítani a migrációt egyszerűen egy lineáris gazdasági jelenségnek, hogy az emberek odamennek, ahol jobban lehet élni. Ez így féligazság. Az is az, hogy a migráció segítségével fel lehet(ne) lendíteni a gazdaságot. Az eddigi tapasztalatok alapján a migráció önmagában nem tekinthető a gazdaság hajtómotorjának, de a társadalmi hatása mind a kibocsátó, mind a befogadó társadalmakban markáns és még nem ismert a hosszú távú következmények visszahatása sem.

Bár egy migrációs hullám lehet lavinaszerű, és azt lehet mondani, hogy már „túl vagyunk” rajta, mindenképpen komplex és hosszútávra kiható változásokkal kell számolni. Sokan a globalizációra „fogják” a migrációt. A tömeges migráció nem a globalizáció fő jellemzője, még csak kísérőjelensége sem, hanem a globális egyenlőtlenségekből fakadó „szakaszolt” és „eltérő intenzitással aktivizálódó reakció”. A globalizáció a szakértők szerint egyfajta kiegyenlítődéssel jár, de az nagyon lassú folyamat, éppen a nagy különbségek miatt, és közben át kell alakulni a kibocsátó és a befogadó társadalmaknak is. Ez pedig csak a klasszikus „*gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan*” elv alapján érhető el. A migráció a vonzás elvére is épül. Ahol már vannak bevándorolt közösségek, ott könnyebb az újabb hullámban érkezők bevándorlása is. Az újonnan érkezettek hozzáadódnak a már meglévő bevándorolt közösségekhez, amelyek a növekedésük arányában egyre távolabb kerülnek a befogadó ország társadalmától. Ez a jelenség is gyorsíthatja a migráció ütemét. Sokan azzal intézik el a kérdés megválaszolását, hogy kell egy jó migrációs politika. *(És egy migrációkezelési is!)* A migrációs politikát elsősorban nem a kibocsátó, hanem a befogadó országok alakítják ki. *(Bár van példa arra is, hogy egyes kibocsátó országokban ösztönzik a lakosság bizonyos részét az ország időleges vagy tartós elhagyására pl. a szociális kiadások csökkentése, a visszatérő, képzett humánerőforrásra való számítás és a külföldön szerzett jövedelmük haza küldött része végett.)* A nemzetközi migráció tömegessé válása az érintetteket (értsd. befogadó országok döntéshozói) pragmatista-technokrata és gazdaságpolitikai megfontolások alapján rövidtávú döntésekre ösztönzik. *„Ha valamit nem lehet megakadályozni, állj az élére!”*. Gazdasági megfontolásból, kezdetben nem történik érdemi korlátozás a beáramló migrációt illetően. A korai korlátozás elmaradása miatt, esetleg ösztönző tényezők hatására is, a beáramló

migránsok száma a már az országban lévő migráns eredetű populációval együtt elérheti a „kezelhetetlenség” szintjét, ezzel együtt megnöveli a költségeket és a gazdasági „számítások” is alatta maradnak az elvárásoknak. Ugyanakkor az elvárható biztonsági kockázatkezelés elmaradása a gazdasági optimizmust biztonsági pesszimizmussá alakítja át. Ekkor már számszaki, statisztikai megfontolások kerülnek előtérbe és egyfajta „létszámkorlát” kerül megállapításra. Az időközben a megnövekedett létszámú migráns eredetű lakosságárány az ellátórendszereket is kritikus helyzetbe hozza és tovább növekednek a biztonsági kockázatok is. Ekkor újabb bevándorlási korlátokat állapítanak meg és próbálnak „megszabadulni” a rendszerműködést veszélyeztető migránsoktól, kitoloncolással, repatriálási ösztönzéssel, de akár még egy szövetségi rendszeren belüli újraelosztás révén is.

A már az országban lévő többgenerációs és az újonnan érkezett migránsok együtt lépnek fel a további korlátozások ellen és a csökkenő támogatások miatt, amire a befogadó ország hatóságai még nagyobb szigorral és fokozott biztonsági ellenőrzésekkel válaszolnak, ami elindít egy öngerjesztő folyamatot, amibe már az emberi jogok, az emberi biztonság védelme kapcsán be lehet kapcsolódni (NGO, INGO, stb.).

Egy bizonyos idő után a tömeges beáramlás átmenetileg mérséklődik, és ekkor kerülhet előtérbe az országban lévő migráns eredetű lakosság asszimilálásának, integrálásának, társadalmi-kulturális közelítésének, gazdasági folyamatokba való bevonásának az időszaka, ami a következő nagy migrációs hullámig tart. A migrációs és migrációkezelési politikák az esetek többségében reagáló jellegűek, nem integráltak és komplexek és nem hosszútávúak. A migrációkezelés lényege az egyensúlyteremtésre való törekvés, ehhez szükség lenne a migránsok, a „kibocsátó” és a „befogadó” ország érdekeit közös platformra helyezve folyamat- és rendszerszemlélet alapján a megelőzéstől az integrációig átfogva strukturálni. Ezt nem helyettesítheti semmilyen, nemzetközi szervezet által konstruált, a felek eltérő véleményét nem akceptáló paktum és a politikai korrektség sűrű hangoztatása sem. Az illegális migráció mértéke éppen a fentiek miatt érthette el azt a szintet, ami napjainkban tapasztalható és ahogy általában a migrációnak, úgy az illegális migrációnak is leírható a „természetrájza”, azzal a különbséggel, hogy az utóbbi érdekérvényesítő, kikényszerítő eszköztára sokkal durvább, agresszívabb, mint a legális megoldások esetében. Az illegális migráció legális mederbe terelése a fentiek mellőzésével újabb veszélyhelyzetet teremt csak.

Humanitárius problémákra humanitárius választ kellene adni. Egy migrációs konferencián elhangzott, hogy „a válság kezelés hosszú távú megoldásai az azonnali intézkedésekkel kezdődnek”, de sajnos sokszor az operatív megoldásokat tekintik a stratégiai irányoknak.

Az emberi biztonsági koncepció jövője és a migrációkezelés kompatibilitása stratégiai fontosságú kérdések és célszerű lenne úgy is kezelni őket. Ideje elszakadni a kiragadott részkérdésektől és az általánosításoktól. Egy probléma sem oldódott meg attól, hogy általánosságban közelítették meg, a konkrétumok viszont katalizálhadják a megoldást. Mind az emberi biztonságról, mind a migrációról és migrációkezelésről több konkrétumra lenne.

Teke András

Emberi biztonság és migráció

(Human Security and Migration)

A biztonság területén sokasodó és arányaiban egyre több megoldatlan probléma ellenére úgy tűnik, hogy nem a megoldások, hanem a már meglévő gondok túlbonyolításával valamilyen, egyelőre nem ismert végkifejletű, de a jelenlegitől teljesen eltérő konstrukció és értékrend felé halad a világ. Ebben nincs semmiféle összeesküvés-elmélet. Csupán a folyamatok alakulása nehezen prognosztizálható a determináns elemek ellenére is.

A humán/emberi biztonságra való hivatkozás a már kialakult és eddig viszonylag elfogadhatóan működő biztonsági struktúrákat olyan kérdések elé állítja, ami paradoxonok sorozatával terhelt helyzetet teremt. A humán biztonság koncepciójának a megjelenése, értelmezése logikus következménye volt a hidegháborús korszak utáni viszonyrendszernek. A kérdés csupán az, hogy a logikusnak vélt és egyfajta megoldásnak kikiáltott humán biztonsági koncepció folyamat- és rendszerillesztése miért nem történt meg még eddig és hogyan, milyen változtatások következtében és milyen hatásokkal lehetne mindez kivitelezhető? A migrációs folyamat és a migrációkezelési folyamat a humán/emberi biztonság értelmezését mind mennyiségi, mind minőségi megközelítésben sajátos környezetbe helyezi, ami a kialakult gondolkodásmód fenntarthatóságát is megkérdőjelezi. Ugyanakkor az emberi biztonság koncepciója is kihat a migrációs és migrációkezelési folyamatok (a kettő nem ugyanaz) megközelítésére is. A migráció kapcsán a megoldásként várt, a marokkói Marrakesh-ben 2018.12.09-10-én megrendezett két-napos ENSZ-konferencia keretében elfogadott, majd az ENSZ Közgyűlése által 2018.12.19-én megerősített „*Globális megállapodás a biztonságos, rendezett és szabályos migrációról*” „szóló paktum úgy tűnik nem vitt közelebb a megoldáshoz. Az emberi biztonság koncepciója és a paktum gondolatossága közti párhuzamokat nem lehet nem észrevenni. Ebben a kontextusban kísérli meg jelen írás az emberi biztonság problémát strukturálni és kapcsolatba hozni a migrációval, a migrációkezeléssel.

Despite the increasing number of unsolved issues in the field of security, it seems that not only the solutions, but rather the overcomplicated issues do cause the world turning towards unknown and completely different values and situation. This is not a conspiracy theory, but despite the presence of determinant elements however, the processes have become more

difficult to predict. Referring to human security, questions the existing and rather acceptably functioning security structures, causing a situation with numerous paradoxes involved. The introduction and interpretation of the human security concept was a logical subsequence of the post-cold war era circumstances. Despite being supposedly a logical and possible solution, the process and system integration of the human security concept hasn't occurred yet, and it is still unknown what has to be modified for it to be efficiently introduced. Qualitywise and quantitywise interpretation of the human security concept is heavily dependent on migration and migration management, which also questions the sustainability of the existing way of thinking. However, human security concept also do affect migration and migration management (note the difference!) processes. Despite the expectations, the Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration approved in Marrakech, Morocco on 10.12.2018 and corroborated by UN General Assembly on 19.12.2018 has not seemed to solve migration issues. The presence of the same intellectuality of the human security concept and the Compact is not difficult to notice. This thesis aims to structure and connect human security, migration and migration management along this context.

Kulcsszavak: biztonság, digitális környezet, emberi biztonság, fogalom, fogyasztás, folyamat- és rendszerillesztés, folyamat, globalizáció, hálózat, jogok, kezelés, koncepció, konfliktus, marketing, megoldások, menekültügy, migráció, migrációs folyamat, migrációkezelés, migrációkezelési folyamat, multinacionális szervezetek, nemzetállamok, nemzetközi szervezetek, összefüggések, rendszer, stratégia, szabályok, szereplők, szuverenitás, szükségletek, taktika, válság, válságkezelés.

Keywords: security, digital environment, human security, conception, consumption, process and system integration, process, globalisation, network, rights, management, concept, conflict, marketing, solutions, refugee affairs, migration, migration process, migration management, migration management process, multinational organisations, nation-states, international organisations, context, system, strategy, regulations, actors, sovereignty, demands, tactic, crisis, crisis management.

17. Rövidítések jegyzéke

ABHS= Advisory Board on Human Security, Emberi Biztonsági Tanácsadó Testület.

AMA= American Marketing Association, Amerikai Marketing Szövetség.

AMIF= Asylum, Migration and Integration Fund Menekültügyi, Migráció és Integrációs Alap.

AR= Annual Report, Éves Jelentés.

ASEAN= Association of Southeast Asian Nations, Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége.

BBC= British Broadcasting Corporation, brit közszolgálati műsorszolgáltató.

CEAS= Common European Asylum System, Közös Európai Menekültügyi Rendszer (KMER).

CERI= The Human Security Centre, Centre d'études et Recherches Internationales, Emberi Biztonsági Központ.

CFSP= Common Foreign and Security Policy, Közös Kül- és Biztonságpolitika (EU).

CHS= Commission on Human Security, Emberi Biztonsági Bizottság.

(I)CHS=/independent/ Commission on Human Security, Független Emberi Biztonsági Bizottság.

CRPD=Centre for Research on Peace and Development, Béke és Fejlesztéskutatási Központ.

CSR = Corporate Social Responsibility, Társadalmi felelősségvállalás.

EBEÉ= Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet.

EBESZ= Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet.

EBVP= Európai Biztonsági és Védelmi Politika, lásd. ESDP.

ECOSOC= Economic and Social Council, Gazdasági és Szociális Tanács (ENSZ).

EESC= European Economic and Social Committee, Európai Gazdasági és Szociális Bizottság.

EGSZB= Európai Gazdasági és Szociális Bizottság.

ELTE TáTK= Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem, Társadalomtudományi Kar.

EMF= European Migration Forum, Európai Migrációs Fórum.

ENSZ= UN, United Nations, Egyesült Nemzetek Szervezete.

EP= European Parliament, Európai Parlament.

ESDP= European Security and Defence Policy, Európai Biztonsági és Védelmi Politika.

ESS=European Security Strategy, Európai Biztonsági Stratégia.

EU= European Union, Európai Unió.

EUROSUR= European Border Surveillance System, Európai Határőrizeti Rendszer.

FAO= Food and Agriculture Organization of the UN, az Egyesült Nemzetek Szervezetének Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete.

FHS= Friends of Human Security, Emberi Biztonság Barátai.

FRONTEX= European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union, Külső Határok Igazgatásáért Felelős Európai Ügynökség.

G77=Group 77, Fejlődő Országokat Tömörítő Csoport az ENSZ-ben.

GAMM= Global Approach to Migration and Mobility, a migráció és a mobilitás globális megközelítése.

GCIM=Global Commission on International Migration, Nemzetközi Migrációval Foglalkozó Globális Bizottság.

GCM=The Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration, A biztonságos, rendezett és szabályozott migrációról szóló globális csomag.

GDP= Gross Domestic Product, bruttó hazai termék.

GECHS= Global Environmental Change and Human Security Projekt, Globális Környezeti Változás és Emberi Biztonsági Projekt.

GIS= Geographical Information System, Földrajzi Információs Rendszer(ek).

GMG= Geneva Migration Group, Genfi Migrációs Csoport.

GPI= Generalized Poverty Index, Általánosított Szegénységi Index.

HDI= Human Development Index, Emberi Fejlesztési Index.

HDR= Human Development Report, Humán Fejlesztési Jelentés.

HFI= Human Freedom Index, Emberi Szabadság Index.

HGI= Humane Governance Index, Humán Kormányzati(kormányzási) Index.

HSA= Human Security Audit, Humán Biztonsági Audit.

HSDE= Human Security Doctrine for Europe, Emberi Biztonságról szóló Európai Doktrína.

HSI=Human Security Index, Emberi Biztonsági Index.

HSN= Human Security Network, Humán Biztonsági Hálózat.

HSR= Human Security Report, Humán Biztonsági Jelentés.

HSU=Human Security Unit; Emberi Biztonsági Egység (ENSZ).

IBM= Integrated Border Management, Integrált Határigazgatás.

ICC= International Criminal Court, Nemzetközi Büntetőbíróság.

ICHS= Independent Commission on Human Security, Független Emberi Biztonsági Bizottság.

ICISS= International Commission on Intervention and State Sovereignty, Nemzetközi Intervenció és Állami Szuverenitás Bizottság.

IGCM= Independent Global Commission on International Migration, Független Globális Migrációs Bizottság.

IHDP= International Human Dimensions Programme on Global Environmental Change, Nemzetközi Emberi Dimenziók Program a Globális Környezeti Változásról.

IHI= Index of Human Insecurity, Humán Bizonytalansági Index.

IHP= UN Intellectual History Project; ENSZ Szellemi Történelmi Projektje.

ILO= International Labour Organization, Nemzetközi Munkaügyi Szervezet.

IMF= International Monetary Fund, Nemzetközi Valutaalap.

IMI= Temporary Study Group on Immigration and Integration
„Bevándorlás és integráció” Ideiglenes Tanulmányozócsoporthoz.

INGO= International Non-governmental Organization, Nemzetközi Nemkormányzati Szervezet.

IOM= International Organization for Migration; Nemzetközi Migrációs Szervezet.

IPCC= The Intergovernmental Panel on Climate Change, Éghajlatváltozási Kormányközi Testület.

IR vagy IRT=International Relations /Theory, Nemzetközi Kapcsolatok.

ISF=Internal Security Fund, Belső Biztonsági Alap.

ISIS=Iszlám Állam.

KKBP=EU Közös Kül- és Biztonságpolitika.

KMER=Közös Európai Menekültügyi Rendszer.

MDGs= Millennium Development Goals, Millenniumi Fejlesztési Célok.

MNC= Multinational Corporation, Multinacionális Vállalat.

NATO= North Atlantic Treaty Organisation, Észak-atlanti Szerződés Szervezete.

NGO= Non-governmental Organization, Nem-kormányzati Szervezet.

NOREF=The Norwegian Peacebuilding Resource Centre, Norvég Béketeremtési Erőforrás Központ.

OECD=Organisation for Economic Co-operation and Development, Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet.

OCHA= United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, Egyesült Nemzetek Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala.

OKRI= Országos Kriminológiai Intézet.

PC= Political correctness, politikai korrektség.

PDCA-ciklus= plan, do, check, act, tervezés, cselekvés, ellenőrzés, beavatkozás.

Pew-felmérés= Pew Research Center adott témában végzett kutatási jelentése.

PICMME= Provisional Intergovernmental Committee for the Movement of Migrants from Europe, Ideiglenes Kormányközi Bizottságként az Európai Migránsok Mozgása kapcsán.

R2P vagy RtOP= Responsibility to Protect; védelmi felelősség.

RELEX= Working Party of Foreign Relations Counsellors, külkapcsolati tanácsosok munkacsoportja.

REX= Section for External; Relation, Külkapcsolatok szekció.

RP= Responsibility to Protect, Védelmi felelősség.

RTP= Responsibility to Protect, Védelmi felelősség.

SIS= Schengen Information System, Schengeni Információs Rendszer.

SOC= Section for Employment, Social Affairs and Citizenship, Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárságszekció.

SPD= Sozialdemokratische Partei Deutschlands, Németország Szociáldemokrata Pártja.

STP= Szelektálás-Célpontképzés-Pozicionálás.

TNC= Transznational Corporation, Transznacionális Vállalat.

UN= United Nations, Egyesült Nemzetek Szervezete.

UNDP= United Nations Development Programme, ENSZ Fejlesztési Program.

UNESCO= United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete.

UNGA= United Nations General Assembly, ENSZ Közgyűlés.

UNIDO= United Nations Industrial Development Organization, ENSZ Iparfejlesztési Szervezet.

UNTFHS= UN Trust Fund for Human Security, ENSZ Biztonsági Biztosítási Alapja.

UNU-EHS= United Nations University - Institute for Environment and Human Security, ENSZ Környezetvédelmi és Emberi Biztonsági Intézete.

USD= USA dollár.

WOMP= World Order Models Project, Világrend Modellek Projekt.

WTO= World Trade Organization, Kereskedelmi Világszervezet.

€=EURO, EU-s fizető eszköz.

4P= Product/termék, Price/ár, Place/elosztási csatorna, Promotion/promóció.

18. A könyvben előforduló nevek jegyzéke

- Acharya, Amitav: indiai születésű, kanadai politológus, professzor a Washingtoni Nemzetközi Kapcsolatok Egyetemen;
- Ahmed, Akbar: professzor, amerikai-pakisztáni akadémikus, költő, filmrendező, a „*Journey into Europe*” című könyv szerzője;
- Akio, Morita: japán üzletember, „Mr. Sony”, (1921-1999);
- Amicelle, Anthony: egyetemi docens, kanadai, szociálpszichológiai és kriminológiai témában végez kutatásokat és publikál;
- Andor László: magyar közgazdász, a közgazdaság-tudomány kandidátusa, egyetemi docens;
- Anna, Kofi: 7. ENSZ-főtitkár (1997-2007), élt (1938-2018);
- Arango, Joaquin: professzor, szociológus-filológus, migrációkutató és kutatásvezető;
- Aravena, Francisco Rojas: chilei szociológus, nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozik, University for Peace rektora;
- Arie, Sam: brit energiaügyi politikai elemző, környezetterheléssel kapcsolatos oktatásban is részt vesz;
- Armstrong, David: nemzetközi jogász, szakíró, tanácsadó;
- Atanassove-Cornelis, Elena: ausztrál HR-tanácsadó, szakíró;
- Bagdy Emőke: professzor emerita, klinikai szakpszichológus, pszichoterapeuta, szupervízor;
- Bajpai, Kanti Prasad: professzor, indiai származású, akadémikus, elemző, terrorizmuskutató;
- Bakos Ferenc: nyelvész, nyelvkutató, lexikográfus (1922-1996);
- Baldwin, David A.: amerikai professzor, nemzetközi politikai gazdaságtan, külpolitika és biztonságkutató;
- Ban Ki-moon: dél-koreai politikus-diplomata, 8. ENSZ-Főtitkár 2007-2016;
- Barát Tamás: magyar kommunikációs szakember, újságíró, tanár;

- Barnett, Jon: professzor Ausztráliában, forrásmenedzsmenttel és gazdasági földrajzzal foglalkozik;
- Bartels, Edien: holland tudományos kutató, szociológia és kulturantropológiai oldalról vizsgálja a nők helyzetét, a migrációt és az iszlámot;
- Becker, D. V.: amerikai professzor, humán kutató;
- Beebe, Shannon D.: vezető Afrika-elemző, USA Vezérkar tanácsadója, szakíró;
- Bellanova, Rocco: az Amszterdami Egyetemen politikai, szociológiai, jogi, informatikai, technikai oldalról kutatja a kormányzással összefüggő kérdéseket;
- Bergeron, Claire: amerikai emberi jogi és migráció és bevándorlás kutató;
- Betts, Alexander: professzor, menekültügy és a kényszermigráció kutatója, oktat (Oxford), szakíró;
- Boxshall, Richard: közgazdász, kormányzati tanácsadó;
- Böhm Antal: PhD., professor emeritus, kutatási területe: a XX. század hatása a magyar társadalomra;
- Brahimi, Lakhdar: algériai származású ENSZ-diplomata, volt külügyminiszter, az Afganisztán, Irak és Haiti egykori különleges képviselője;
- Brobowski, Jacob: emberi biztonsági promóciós anyag társszerzője;
- Burgess, Peter, James: amerikai professzor, Párizsban él, filozófus, politikakutató;
- Butrosz Butrosz-Gáli: egyiptomi politikus, az ENSZ 6. Főtitkára 1992-1996. között;
- Buzan, Barry: kanadai professzor emeritus, nemzetközi kapcsolati elméletekkel foglalkozik, a „securitization” fogalom megalkotója;
- Cacioppo, John T.: professzor, Chichagói Egyetem, szociálpszichológiai, biológiai, pszichológiai, kognitív tudományok terén kutatott és publikált (1951-2018);
- Carafano, James Jay: amerikai egyetemi adjunktus, katonai múlttal rendelkező kül- és biztonságpolitikai szakértő, kutató, szakíró;

- Carter, Brian: amerikai, tudományos Afrika-kutató;
- Cerami, Alfio: alapvetően Európában külső konzultánsként és szakértőként dolgozik International politikai gazdaságtan, nemzetközi gazdaság és kereskedelem, globális fejlesztés és geostratégiai elemzések területén;
- Chandler, David; professzor a Westminsteri Egyetemen, nemzetközi kapcsolatok tanszéket vezeti, szakíró;
- Chenoy, Anuradha M.: professzor, indiai biztonság, fejlődés és gender kutató, tanácsadó;
- Chery, Kendra: népszerű pszichológiai témájú könyvek szerzője;
- Chishti, Muzaffar: jogász, az USA szövetségi bevándorlási politikáját és annak helyi megvalósulását, az állampolgári jogok érvényesülését és a migránsok integrációját kutatja;
- Chourou, Bechir: professzor a tuniszi Karthago Egyetemen, nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozik;
- Churchman, Charles West: amerikai filozófus, rendszertudós, (1913-2004);
- Clark, Helen: Új-Zélandi politikus, 1999-2008 között miniszterelnök, 2009-2017 között UNDP adminisztrátor, szakíró;
- Collier, Paul: egyetemi tanár az Oxford-i Egyetemen, szakterülete a gazdasági fejlesztés, Könyve: Exodus – Hogyan változtatja meg a migráció a világunkat? 2013.;
- Corvin Mátyás: I. Mátyás magyar király (1443-1490) félreérthető fel-tüntetése a hivatkozásban, Corvin Mátyás valójában az ő unokája volt;
- Czuczor Gergely: magyar bencés szerzetes, költő, nyelvtudós, a Magyar Tudományos Akadémia tagja (1800-1866);
- Csermely Péter: magyar biokémikus, hálózatkutató, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja.
- Cserny Ákos: dékán, egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatás-tudományi Kar;

- Csiki Varga Tamás: dr., tudományos segédmunkatárs, Nemzeti Közszo-
szolgálati Egyetem, Stratégiai Védelmi Kutatóközpont;
- Csüllög Mária: faktorelemzésről írt anyag társszerzője;
- de Koning, Martijn J.M: holland tudományos kutató, a muszlim aktivi-
tást vizsgálja Európában, és vallási folyamatokat, köztük a
szalafizmus hollandiai térnyerését;
- de Wilde, Jaap: professzor, Hollandiában nemzetközi kapcsolatokkal
és főleg EU-s biztonsági, békekutatási kérdésekkel foglalkozik;
- Debiel, Tobias: német professzor a Duisburg-Essen Egyetemen, nem-
zetközi kapcsolatokkal és fejlesztéspolitikával foglalkozik;
- Diener, Ed D.: professzor, amerikai szociálpszichológiai kutató, ta-
nácsadó, projektvezető;
- Dower, Nigel: angol filozófia professzor, oktató és akadémiai konzul-
táns;
- Drábik János: magyar közíró, a Szabad Európa Rádió nyugdíjas veze-
tő programszerkesztője;
- Eagleton-Pierce, Matthew: angol nemzetközi politikai gazdaságtan
egyetemi oktató;
- Emich Gusztáv: pesti könyvkereskedő, kiadó, nyomdász (1814-1869);
- Emmerij, Louis: holland származású, humánerőforrás, munkaügy, fej-
lesztés kérdéseivel foglalkozó tudományos kutató, ILO és OECD
projekteknél vezető pozíciókat töltött be;
- Erik Eggum: Cambridge-ben végez tudományos kutatást, szakterülete
a kognitív pszichológia és döntéelmélet, a háborúk okai, konf-
liktuselmélet, és dinamikus rendszerek működése;
- Evans, Gareth: professzor, 2011 óta az Ausztrál Nemzeti Egyetem
kancellárja, 1988-1996 között külügyminiszter;
- Ewan, Pauline: az angliai Aberystwyth University-n dolgozó, tudomá-
nyos kutató;
- F. Várkonyi Zsuzsa: író, és pszichológus;

- Farkas János; professzor, MTA Szociológiai Kutatóintézetének volt igazgatóhelyettese (1933-2016);
- Ferenc pápa: született: Jorge Mario Bergoglio, olasz származású argentin teológus-pap, 2013 márciusától a katolikus egyház 266. pápája.
- Ferrero-Waldner, Benita: európai külkapcsolatokért és a szomszédságpolitikáért felelő EU-biztos;
- Ficzere Lajos: professor emeritus, ELTE Állam. és Jogtudományi Kar oktatója;
- Fioramonti, Lorenzo: professzor, olasz származású, politikai gazdaságtant oktat Pretóriában, Olaszországban a napi politikai tevékenységben is részt vesz;
- Fogarasi János: magyar nyelvtudós, jogász, zeneszerző, néprajzkutató, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, (1801-1878);
- Fórizs Sándor: professzor, nyugállományú rendőr dandártábornok, Nemzeti Köszolgálati Egyetem;
- Frey, Carl Benedikt: svéd-német közgazdász és gazdaságtörténész, Oxford, foglalkozás, technológia és jövőkutató;
- Friedrichs, Günter: német nemzetiségű, az automatizáció szociológiai következményeinek korai kutatója, automatizálási kutatásvezető és szakíró;
- Frum, David: kanadai-amerikai újságíró, politikai kommentátor;
- Fuentes de, Claudia F.: közgazdász, innováció-kutató, egyetemi docens, Saint Mary'S University, Kanada;
- Fukuda-Parr, Sakiko: amerikában élő, japán gazdaságfejlesztő kutató, a UNDP vezető munkatársa;
- Galló Béla: magyar politológus;
- Gangal, Anurag: professzor, indiai biztonságkutató és biztonságpolitikai, tanintézet-vezető és tanácsadó;
- Gaspar, Des: indiai származású professzor, Hágában oktat, emberi biztonsággal, fejlesztéssel, politikai analízissel is foglalkozik, tanácsadó;

- Gazdag Ferenc: történész, biztonságpolitikus, egyetemi tanár, diplomata;
- Ghai, Draham; munkaügyi szakértő, ILO programok résztvevője;
- Giddens, Anthony: brit szociológus, a társadalmi struktúrákat kutatja;
- Ginwala, Frene: indiai gyökerekkel rendelkező, Dél-Afriakai születésű újságíró és politikus;
- Glasius, Marlies: holland professzor, kutatási területe a nemzetközi büntetőjog, a globális társadalmak, az emberi biztonság és az önkényuralmi rendszerek;
- Glenn, John: a Southamptoni Egyetem oktatója politikai és nemzetközi kapcsolatok témában, szakíró;
- Gómez, Oscar A.: egyetemi adjunktus, környezeti, energia stratégiai, környezeti alkalmazkodási kutatásokat végez és publikál;
- Graeme, Hugo: ausztrál geográfus professzor, demográfus, migrációkutató (1946-2015);
- Gregoratti, Catia: svéd tudományos kutató és egyetemi oktató, politikatudományok, fejlesztés, feminizmus, gender, migráció témakörökben;
- Griskevicius, Vlad: amerikában élő professzor, pszichológiai, szociológiai, kommunikációs, zöld-gazdasági és evolúciós viselkedési témákban publikál;
- Gulyás Éva: PhD, egyetemi adjunktus, Budapesti Corvinus Egyetem;
- Gustavson, Kent: professzor, amerikai publicista, szakíró;
- Hamurabbi: Babilon város királya, az Óbabiloni Birodalom létrehozója volt, elsősorban a legrégebből ránk maradt teljes „törvénygyűjtemény” révén ismert;
- Hautzinger Zoltán: dr. habil, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Oktatási dékán-helyettes, tanszékvezető egyetemi docens;
- Hegedűs Henrik: Nemzeti Közszolgálati Egyetem oktatója;
- Hegedűs Judit: tanszékvezető egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Magatartástudományi és Módszertani Tanszék;

- Hillery, George A. jr.: amerikai szociológus, kutató, oktató és szerző;
- Hoffman, Edward: PhD, szociálpszichológiai kutató, szakíró, New-York;
- Hoogensen, Gunhild: egyetemi docens, norvég tudományos kutató a nemzetközi kapcsolatok és komparatív politika összefüggésben vizsgálja az emberi biztonság koncepcióját;
- Horváth Gergely Krisztián: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi Intézet, tudományos főmunkatárs;
- Husz János: cseh pap, egyetemi tanár, reformátor. A huszizmus alapítója. (1369-1415);
- István király (Szent, I.): Sanctus Stephanus az utolsó magyar fejedelem és az első magyar király. (975?-1038);
- Janza Frigyes: Dr., MRTT főtitkára, nyugállományú rendőr vezérőrnagy;
- Johns, Luke: amerikai tudományos kutató;
- Jolly, Richard Sir: tiszteletbeli professzor, UNICEF, UNDP képviselőként munkálkodik, az ENSZ történetét kutatja;
- Józsa László: dr.habil, főiskolai tanár, marketingstratégia, fogyasztás témában kutat és publikál;
- Juhász Gergely Ákos: kisebbségkutató;
- Juhász Krisztina: főiskolai tanár, kutatási területe a globalizáció területi hatásai, működőtőke-befektetések, Magyarország a globalizációban, német vállalatok nemzetköziesedése;
- Kádár Annamária: PhD, Marosvásárhelyen tanít, pszichológus, tréner;
- Kagan, Robert: PhD, neokonzervatív amerikai történész és külpolitikai kommentátor;
- Kaprinay Zsófia: PhD, tanársegéd, jogi témájú kutatásokat végez és publikál;
- Keizo Obuchi: japán politikus, volt miniszterelnök (1998-2000), az emberi biztonság koncepciójának a támogatója (1937-2000);

- Kenneth N. Waltz, Kenneth N.: amerikai egyetemi oktató, filozófus, politológus, tudósa/kutatója volt az IR-nak (International Relations). A nemzetközi kapcsolatok neorealista elméleti iskolájának egyik létrehozója volt. (1924-3013);
- Kenrick, Douglas, T.: amerikai filozófia professzor, az evolucionista pszichológia, a kognitív tudományok és a dinamikus rendszerek témájában folytat tudományos kutatást és publikál;
- Kerwin, Donald M: a New York-i Migrációs Tanulmányok Központ ügyvezető igazgatója;
- Khong, Yuen Foong: szingapuri egyetemi professzor, az USA külpolitikája, a nemzetközi viszonyrendszer elméletei, az ázsiai-csendes-óceáni térség nemzetközi politikai rendszerét és a nemzetközi viszonyrendszer kognitív megközelítése tárgyában végez kutatásokat és publikál;
- King, Gary: professzor a Harvard Egyetemen, sok egyéb mellett főleg szociológiai témákban végez és vezet kutatásokat;
- Kiss J. László: egyetemi tanár, nemzetközi politika elmélete, stratégia és válságkezelés kezelés terén végez tudományos kutatást;
- Kiss Tibor: PhD, kutatási területe a műszaki földtudományok, hulladékgazdálkodás, településüzemeltetés;
- Kissinger, Henry Alfréd: német születésű amerikai Nobel-békedíjas diplomata és politikus. nemzetbiztonsági főtanácsadó, majd külügyminiszter;
- Kittelsen, Sonja: svéd környezet- és fejlesztéskutató, szakterületei a globális egészségbiztonság, világkormányzás, a biztonságiasítás elmélete, nem állami szereplők;
- Klenner Zoltán: egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar, Bevándorlási és állampolgársági tanszék;
- Knibbe, Kim: egyetemi docens, Hollandiában antropológia, vallásszociológiai, nemeket érintő, vallás és szekularizáció, az afrikai diaszpórákat érintő kulturális kérdésekkel foglalkozik;
- Kondorosi Ferenc: PhD, kutatási területe új biztonsági kihívások Európában és Magyarországon, a migrációs krízis, a fenntartható

fejlődés új kérdései, az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlata és a fair eljárás követelményei;

Korompai Attila: egyetemi docens, kutatási területe a területi előrejelzés és hatáselemzés elmélete, módszertana és gyakorlata; a térbeli szerveződés változásai; regionális leadership; terület- és településfejlesztési stratégiák és politika;

Koser, Khalid: professzor, konfliktusok, békeateremtés és biztonság, migráció, menekültügy és a fenntartható fejlődés kérdéseiben végez tudományos kutatást;

Kothari, Uma: professzor a Manchester University-n, kutatási területe a globális fejlesztés, képzés, migráció és a posztkoloniális kérdések;

Kotler, Philip: dr., amerikai tudós, a Northwestern University Kellogg School of Management iskolájának nemzetközi marketingprofesszora;

Kouaouci, Ali: demográfiai és gazdasági kutató, Montreal-i Egyetem, Kanada;

Kouaouci, Ali: tudományos kutató a Montreal-i Egyetemen, kvantitatív szociális és demográfiai, gazdaságföldrajzi és nemzetközi gazdasági témakörben végez kutatásokat és publikál;

Kovács Gyula: MRTT Migrációs tagozat elnöke, nyugállományú rendőr dandártábornok;

Krause, Keith: kanadai politológus, a nemzetközi biztonság és a szervezett bűnözés kérdéseit kutatja;

Kristoffersen, Bradley: professzor, texasi biológiai és ökológiai kutató, szakíró;

Król, Marcin: lengyel professzor, történész, filozófus, politológus;

Kun Attila: egyetemi docens, kutatási területe transznacionális munkajog, munkaügyi kapcsolatok CSR (Vállalatok Szociális Felelőssége);

L.Rédei Mária: PhD, kutatási területe a népesedési és mobilitási folyamatok, tanulmányi célú migráció, térségmarketing, település és területfejlesztés, projektmanagement;

- Lancefield, David: angol, fejlesztő közgazdász, stratégia tréner;
- Lányi Kamilla: közgazdász, szakíró (1929-2006);
- Lapeyre, Frederic.: ILO munkatársa, kutatási területe a nemzetközi munkavállalás, emberi biztonság;
- Leaning, Jennifer: amerikai orvos-professzor, globális közegészségügy, járványok kezelése, és emberi jogok témában kutat, publikál és tart előadásokat;
- Lee, Shin-wha: professzor, a Koreai Egyetemen politikatudományt és nemzetközi kapcsolatok tárgyban tanít, számos béketeremtő és emberi biztonsággal foglalkozó szervezet tagja;
- Levitt, Steve D.: amerikai közgazdász, szakíró;
- Liotta, Peter, H.: professzor, nemzetközi kapcsolatok, emberi jogi, emberi biztonsági kérdésekben is publikált (1957-2012);
- Lloyd Axworthy: kanadai politikus, volt külügyminiszter;
- Lonergan, Steve: professzor emeritus, gazdaságföldrajzi kutatásokat is végzett;
- Louise Frechette. kanadai diplomata és közszereplő, volt ENSZ főtitkár-helyettes, jelenleg globális biztonsági kutatásokat végez és projekteket vezet a témában;
- Luttwak, Edward N.: román származású amerikai kutató és konzultáns, stratégia, hadtörténelem és nemzetközi kapcsolatok témakörökben;
- Luxemburgi Zsigmond: magyar, német és cseh király, német-római császár, a késő középkori Európa egyik legjelentősebb személyisége (1368-1437);
- MacFarlane, S. Neil: professzor, a nemzetközi kapcsolatokat Oroszország, és a volt szovjet tagállamok témájában kutatja;
- Mahbub Ul Haq: befolyásos pakisztáni közgazdász, egyike a humán fejlettségi elmélet megalapítóinak. Mahbub ul Haq forradalmasította az Emberi Fejlettségi Indexet, amelyet 1990 óta éves rendszerességgel használ az ENSZ Fejlesztési Programja. (1934-1998);

- Martin, Mary: tudományos főmunkatárs, tanácsadó, szerző, társszerző a nemzetközi fejlesztések, emberi fejlesztés biztonság területén publikál;
- Masenkó-Mavi Viktor: PhD, nemzetközi jogi, nemzetközi szervezeti emberi jogi, biztonságpolitikai kérdésekben kutat és publikál;
- Masey, Douglas Steven: amerikai professzor, szociológus, a bevándorlás szociológiai kérdéseit, a szegregációt és a fekete lakosság deklasszálódást vizsgálja;
- Maslow, Abraham Harold: amerikai pszichológus (1908-1970);
- Mathews, Jessica Tuchman: PhD, amerikai békejogi aktivista;
- Matus János: DsC., nemzetközi politika és gazdaság, nemzetközi biztonság, stratégia, katonapolitikai és biztonsági kérdésekben kutat és publikál;
- McLeod, Saul: PhD, a Manchester-i Egyetemen alkalmazott pszichológiai kutatással foglalkozik;
- McNamara, Robert: amerikai üzletember, az Amerikai Egyesült Államok 8. védelmi minisztere 1961–1968 között, a vietnámi háború alatt. 1968-as leváltása után a Világbank 5. elnöke 1981-ig. (1916-2009);
- Meissner, Doris Marie: amerikai bevándorlási szakértő, 1993-2000 között az USA Bevándorlási és Honosítási Szolgálatát vezette, szakértőként részt vesz és publikál migrációkutatói projekteken;
- Merkel, Angela: német politikus, 2000 óta a Kereszténydemokrata Unió elnöke, 2005 óta Németország kancellárja. Németország első női kancellárja;
- Messineo, Carol: tudományos kutató a Béke és Fejlesztés Kutatási Központnál (CRPD);
- Messineo, Parr: tudományos kutató a Béke és Fejlesztés Kutatási Központnál (CRPD);
- Mireanu, Manuel: román származású tudományos kutató, szakterülete a nemzetközi kapcsolatok, közpolitika, biztonságpolitika;

- Missiroli, Antonio: olasz biztonságkutató, szakíró és biztonságpolitikai tanácsadó;
- Mitrany, David: román születésű, brit állampolgár, oktató, történeti és politikai elméleti szakember, a politika funkcionalitását kutatta (1888–1975);
- Mogherini, Federica: olasz politikus, 2014. november 1. óta az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője, egyben Juncker-bizottság alelnöke;
- Mohammed: az iszlám vallás legfőbb prófétája. Teljes neve: Abū al-Qāsim Muḥammad ibn Abd Allāh ibn ‘Abd al-Muṭṭalib ibn Hāshim, (571-632);
- Mostafavi, Mehrnaz: ENSZ Emberi Biztonsági Egység vezetője;
- Murray, Christopher J. L.: Kanadában oktató professzor, globális és egészségügy és közegészségügyi kutató;
- Murray, Henry: amerikai pszichológus, az emberi szükségletek rendszerével kapcsolatos elmélete ismert, a „perszonológia” megalkotója (1893-1988);
- Nagy Marianna: egyetemi tanár, ELTE Közigazgatási Jogi Tanszék vezetője;
- Nayef, Al-Rodhan,: szaudi filozófus, geostratégia, szakíró;
- Neuberg, Steven. L: PhD, kísérleti szociálpszichológiai és emberi viselkedési területen kutat és publikál;
- Newman, Edward: professzor, brit nemzetközi biztonsági, köztük human biztonsági szakíró;
- Nussbaum, Martha: professzor, amerikai filozófus, politikaelmélettel, etikai kérdésekkel, feminizmussal és a liberális eszmékkel foglalkozik;
- O’Brien, Karen: professzor az Oslo-i Egyetemen, nemzetközileg elismert klímaváltozás-kutató és szakértő, az a környezetváltozás human aspektusait vizsgálja interperszonális, kulturális, szociológiai oldalról a biztonságra fókuszálva;

- Ogata, Sadako: japán ENSZ-diplomata, kutató, főbiztos, migrációs, menekültügyi, emberi biztonsági és béketeremtéssel kapcsolatos írásai jelentek meg;
- Orosz Katalin: klinikai szakpszichológus, transzperszonális terapeuta;
- Ortega-Martin, Olga: professzor Greenwich-ben, Jogi és Kriminológiai Tanszék;
- Osborne, Michael: professzor, Oxford, technológiafejlesztési, mesterséges intelligencia, jövőkutató;
- Owen, Taylor: PhD, kutatási igazgató a Columbia Egyetemen, több egyetemen oktat, digitális újságírással, nemzetközi kapcsolatokkal, békekutatással, emberi biztonsággal foglalkozik és publikál;
- Palme, Olof: svéd politikus, 1969 – 1976 és 1982 – 1986 között Svédország miniszterelnöke, (1927-1986);
- Pascal, Blaise: francia matematikus, fizikus, vallásfilozófus, teológus, moralista és vitatkozó. Fontos alkotásokat hagyott hátra a fizika, a matematika, a teológia, a filozófia és az irodalom témakörében is. (1623-1662);
- Péczei Anna: PhD, kutatási területe a nukleáris fegyverzetkorlátozás, az Egyesült Államok és a NATO nukleáris politikája, nukleáris kérdések közép-európai szemszögből, az USA kül-és biztonságpolitikája;
- Pellandini-Simányi Léna: PhD, Kutatási területe a kulturális szociológia, a fogyasztás és a gazdaságszociológia;
- Pellegrino, Adela: tudományos kutató, a Latin-Arikai térség migrációs és bevándorlási kérdéseit kutatja és publikál;
- Petrus Szabolcs: dr.. büntetőjogot tanít az augsburgi jogi egyetemen. Elsősorban az európai jog áll érdeklődésének középpontjában, de foglalkozik a migráció és menekült kérdéseivel is;
- Póczik Szilveszter: magyar történész, kriminológus, nyelvész, a történelemtudomány kandidátusa;
- Pólyi Csaba: PhD, tudományos munkatárs, Budapesti Gazdasági Egyetem, Külkereskedelmi Kar;

- Rákóczi Ferenc II.: magyar főnemes, a Rákóczi-szabadságharc vezetője, erdélyi fejedelem, birodalmi herceg.(1676-1735);
- Riccardi, Andrea: professzor, olasz történész, politikus és aktivista, a Comunità di Sant'Egidio alapítója;
- Richard E. Nissbett: amerikai szociálpszichológus és kutató;
- Richelieu bíboros: Armand Jean du Plessis de Richelieu, francia államférfi. (1585-1642);
- Richmond, Oliver P.: brit professzor a Manchesteri Egyetemen, békekutatással, konfliktuselméletekkel, nemzetközi mediációval, a civil társadalom és a béketeremtés kapcsolatával foglalkozik;
- Risse-Kappen, Thomas: PhD, Berlinben élő nemzetközi kapcsolatok, biztonságpolitika, külpolitika egyetemi szintű oktatásában, kutatásába vesz részt;
- Ritecz György: PhD, ny. rendőr ezredes, doktori iskola témavezetője, kutatási területe Európai Unió migrációt ellenőrző rendszere, Schengeni Aquis, Határellenőrzés, IBM;
- Rivkin, Steve: amerikai marketing és kommunikációs tanácsadó, műsorvezető;
- Robert Vaughan: amerikai színész, filmrendező és producer, (1932-2016);
- Róna-Tas András: magyar nyelvész, orientalista, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja. A magyar őstörténet, a tibetológia, a turkológia és a mongolisztika területének neves kutatója;
- Roosevelt, Franklin Delano: amerikai politikus, az Egyesült Államok 32. elnöke, akit 4 terminusra választottak meg.(1882-1945);
- Rorschach, Hermann: svájci pszichiáter, aki a róla elnevezett tintafoltteszt kifejlesztése után vált híressé. (1884-1922);
- Rosenau, James N.: amerikai tudós volt, aki a nemzetközi kapcsolatok terén végzett kimagasló kutatásokat, (1924-2011);
- Rothschild, Emma Georgina: professzor a Harvard Egyetemen, brit gazdaságtörténelemmel és egyéb kapcsolódó kutatásokkal foglalkozik;

- Sahnoun, Mohammad/Mohamed: algériai diplomata, nagykövet, ENSZ-.megbizott, arab és afrikai nemzetközi szervezetek vezető képviselője volt (1931-2018);
- Sajó András: magyar jogtudós, egyetemi tanár, író, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja;
- Salemink, Oscar: professzor, kultur- és szociálintropológiai, vallási, kérdésekkel foglalkozik, Dániában, Hollandiában és Ausztráliában is egyetemen tanít;
- Sallai János: egyetemi tanár, kutatási területe a rendészet, államhatárok története. EU integráció, Schengeni Egyezmény, geopolitika;
- Sassen, Saskia: amerikai szociológus, közgazdász. Elsősorban a globalizáció és a nemzetközi migráció kérdéskörében megjelentetett elemzéseiről ismert;
- Schaff, Adam: lengyel filozófus, (1913-2006);
- Schaller, Mark: PhD, evolúciós és alkalmazott, kulturpszichológia kutatásokat végez amerikai egyetemeken;
- Schröder, Richard: professzor, német filozófus és evangélikus teológus, SPD-plitikus, képviselő;
- Schütz Antal: római katolikus pap, piarista szerzetes, a XX. század egyik legjelesebb magyar teológusa. (1880-1953);
- Scribner, Todd: oktatási célú koordinátori tevékenységet végez, az USA püspöki Konferencia migrációs és menekültügyi szolgálata keretében;
- Sen, Amartya: indiai származású amerikai közgazdász, a Harvard Egyetem professzora;
- Sevier Robert A.: PhD, stratégiai gondolkodás, marketing, piackutatás, márkavédelem, innováció területén végez kutatásokat és publikál;
- Sík Endre: diplomata, külügyminiszter, jogász, író, történész;
- Smith, Adam: skót, közgazdász és filozófus (1723-1790);
- Smith, Janice, A.: tudományos kutató emberi jogok, emberi biztonság és fejlesztés, ENSZ-tevékenység területén;

- Snow, Emily: OCHA koordinátor;
- Sobieski, Jan: Lengyelország királya III. Sobieski Jan néven, Litvánia nagyfejedelme 1674-től. (1629-1696);
- Solana de Madariaga, Javier: spanyol politikus. 1995 és 1999 között a NATO főtitkára. EU CFSP főképviselője;
- St. Clair, Asunción Lera: professzor, pszichológus, szociológus, Osló-i Egyetem, Norvégia;
- Steel, Jon: angol marketing és reklámszakember, tanácsadó, szakíró;
- Stephen J. Dubner: amerikai szerző-író, újságíró, rádiós műsorvezető, társszerző;
- Stephen M. Walt, Stephen Martin.: professzor, nemzetközi kapcsolatok, a defenzív neorealizmus képviselője, az egyensúly elmélet egyik megalkotója;
- Sturm, Daniel Friedrich : német politológus és újságíró, szakíró;
- Szelényi Iván: Széchenyi-díjas magyar szociológus, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja. A város- és települészociológia nemzetközi hírű kutatója;
- Sverre Lodgaard.: dr. norvég politikus, tudós, a kül-és biztonságpolitika szakértő, az NGO-k szerepének kutatója;
- Swing, William Lacy: volt diplomata, ENSZ-nagykövet, jelenleg az IOM vezérigazgatója;
- Száraz Enikő: tudományos kutató, a biztonság új dimenziói, az emberi biztonság témában;
- Szent Péter és Szent Pál apostolok: keresztény szentek;
- Szigeti Péter: egyetemi tanár, kutatási területe a politológia, az államelmélet, a jogfilozófia, és az alkotmányjog;
- Szörényi András: PhD, nem állami szereplők kutatási téma.
- Tabyshalieva, Anara: történelemprofesszor a Huntingtoni Marshall Egyetemen;
- Tadzbakhsh, Shahrbanou: iráni-amerikai tudományos kutató, egyetemi oktató, ENSZ-tanácsadó, béketeremtési, emberi biztonsági, konf-

liktuskezelési, terrorizmus és radikalizáció elleni témákban végez kutatást és publikál;

Tálas Péter: CsC., kutatási területe biztonságpolitika, Kelet-Közép-Európa biztonsága, új típusú biztonsági kihívások, média és biztonság;

Tamási Katalin: kommunikációs tanácsadó, szakíró;

Tarró Adrienn: közgazdasági tudományos kutató;

Tarrósy István: habilitált doktor, egyetemi docens, tanszékvezető-helyettes, központvezető, Pécs;

Tay, Louis: PhD, amerikai egyetemi adjunktus, ipraszervezési pszichológiai kutató;

Taylor, J. Edward: professor a Kaliforniai Egyetemen, kutatási területe gazdasági fejlesztés, népesség és erőforrások, munkagazdaság, gazdasági modellezés, alkalmazott mikrogazdálkodás;

Téglási András: PhD, kutatási területe az alkotmányjog;

Tóth I. János: PhD. egyetemi oktató, kutatási területe: környezet-filozófia és etika, fenntarthatóság, alkalmazott etika, társadalom-filozófia, zöld utópiák és disztópiák;

Teke András: PhD, ny. határőr ezredes, biztonsági/rendészeti rendszerkutató;

Thakur, Ramesh: professzor emeritus, volt ENSZ-főtitkár-helyettes, az ENSZ Egyetem helyettes rektora, jelenleg az Atomsorompó és Leszerelési Központ igazgatója, az emberi biztonsággal kapcsolatban számos könyvet publikált;

Therien, Jean-Philippe: tudományos kutató, ENSZ-kutató, az emberi biztonság terén társszerző;

Thomas, Caroline: nemzetközi kapcsolatok meghatározó szakértője volt, tudományos biztonsági kutatásokat folytatott (1959-2008);

Thompson, Laura: nagykövet, IOM Igazgató-helyettes;

Tim Kasser: PhD., amerikai pszichológus-professzor, materialista megközelítéséről és a jól-lét értelezéséről ismert szakíró és oktató;

- Todorova, Maria Nikolaeva: bolgár történész, a balkanológia kiemelkedő alakja. Nevéhez fűződik a „balkanizmus” fogalmának bevezetése;
- Torma András: professzor, magyar jogász, egyetemi tanár, a Miskolci Egyetem rektora;
- Törő Csaba: PhD, kutatási területe a nemzetközi jog;
- Trout, „Jack” John Francis: a gazdasági és marketing pozicionálás egyik úttörője, a marketingháború elméletének kutatója és oktatója;
- Urszán József: PhD, kutatási területe biztonságpolitika, EU közös kül- és biztonságpolitika, civil válságkezelés, rendvédelmi szervek, rendőrség;
- Van Ginkel, Hans J.A.: professzor, indonéziai származású, szociogeográfiai, városi és regionálistervezés, lakhatás kérdéseivel is foglalkozik, szakíró, rektor az ENSZ Egyetemen;
- Van Wyk, Jo Ansie: professzor, dél-afrikai környezeti konfliktus és klímaváltozás-kutató;
- Varga Csaba: író, szociológus, filozófus;
- Vietti, Francesca: független emberi jogi konzultáns, OSCE projektvezető;
- Virányi Gergely: PhD, ny. határőr dandártábornok;
- Vollebæk, Knut: norvég politikus, diplomata, külügyminiszter(1997-2000);
- Weaver, Ole: professzor a Koppenhágai Egyetemen, nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozik, vizsgálja a konfliktusok természetét, a történelmi koncepciókat és a biztonságelméleteket;
- Welling, J. J.: tudományos kutató az NGO-kat vizsgálja;
- Werthes, Sascha: PhD, német tudományos kutató, nemzetközi kapcsolatok, ENSZ-tanulmányok, béke és konfliktuselméletek, diplomácia, biztonsági tanulmányok, az emberi biztonság elmélete és gyakorlata tárgyában végez kutatásokat és publikál;

- Whitehead, Laurence: egyetemi oktató, a demokratizálódás nemzetközi összefüggéseit, a politikai és gazdasági liberalizáció kapcsolatát kutatja Latin-Amerikára fókuszálva;
- Willy Brandt; Nobel-békedíjas német újságíró, politikus. 1957 és 1966 között Nyugat-Berlin főpolgármestere, 1966 és 1969 között a Német Szövetségi Köztársaság külügyminisztere, majd 1974-ig a második világháború utáni első szociáldemokrata kancellárja.(1913-1992);
- XVI. Benedek pápa: született Joseph Aloisius Ratzinger, Ratzinger bíboros. Német teológus-pap, a katolikus egyház feje 2005 és 2013 között.
- Yukio Takasu: japán diplomata, korábban ENSZ-Főtitkár személyes megbízottja emberi biztonsági kérdésekben;
- Zaicz Gábor: egyetemi docens, magyar nyelvész, finnugrista;
- Zrínyi Ilona, grófnő, Helena Gräfin Zrinski, horvátul Jelena Zrinska a magyar történelem egyik hősnője, II. Rákóczi Ferenc I. Rákóczi Ferenc özvegye;

19. Feldolgozott és felhasznált irodalom jegyzéke

Final	Final Draft for Compact 2018. https://www.un.org/pga/72/wp-content/uploads/sites/51/2018/07/migration.pdf (Letöltve: 2018.11.12.)
LeaningSam	Leaning, Jennifer and Sam Arie. 2000. Human Security: A Framework for Assessment in Conflict and Transition. Prepared for US AID / Tulane Complex Emergency Response and Transition Initiative (CERTI), Tulane University. December 2000. http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.561.874&rep=rep1&type=pdf (Letöltve: 2018.07.04.)
Mathews	Mathews, Jessica T): Power shift. Foreign Affairs, 1997. 76:1, (50.old.) https://www.foreignaffairs.com/articles/1997-01-01/power-shift (Letöltve: 2018.07.01.)
UNDPHDR1994	UNDP Human Development Report 1994. (<i>UNDP Humán Fejlesztési Jelentés</i>) (22-23.old.)
HSR2010	HSR 2010.(A/64/701) http://undocs.org/A/64/701 (Letöltve: 2018.06.24.)
IOM	IOM, http://www.iom.hu/hu/about-iom (Letöltve: 2018.12.28.)
A/71/1.NYD.	71/1.New York Declaration; Resolution adopted by the General Assembly on 19 September 2016 [without reference to a Main Committee (A/71/L.1)] 71/1.New York Declaration for Refugees and Migrants; http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/71/1 (Letöltve: 2017.12.27.)
ABHS	ABHS, http://www.hscentre.org/advisory-board-2/ (Letöltve: 2018.07.22.)
ACE2006.	Atanassove-Cornelis, Elena. 2006. Defining and Implementing Human Security: the Case of Japan, pp. 39-51 in Debiel, Tobias and Sascha Werthes (eds.) 2006. Human Security on Foreign Policy Agendas. Institute for Development and Peace, University of Duisburg-Essen, INEF Report 80/2006, http://www.inef.uni-duisburg.de/page/documents/Report80.pdf [accessed February 1, 2011]. (Letöltve: 2018.07.01.)

Adatbiztonság	Adatbiztonság, Horváth Gergely Krisztián (2014), Budapesti Gazdasági Főiskola, http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2011-0003_13_adatbiztonsag/a_biztonsag_fogalma_dimenzioi_es_a_lapelvei_VMEKxDiozVXcB1QP.html (Letöltve: 2018.01.17.)
AfP1992.	Agenda for Peace 1992. An Agenda for Peace Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping, Report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992, A/47/277 - S/24111, 17 June 1992 . https://peaceoperationsreview.org/wp-content/uploads/2015/08/an_agenda_for_peace_1992.pdf (Letöltve: 2018.05.22.)
AMIF	AMIF; https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM:2301_2 (Letöltve: 2018.12.13.)
Amitav2007.	Amitav, Acharya : Promoting human security: ethical, normative and educational frameworks in South-East Asia, UNESCO 2007, SHS/HS/2007/PI/03 https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000151821?posInSet=1&queryId=N-EXPLORE-08701e0a-fe0f-4779-833c-14a3bab6351c (Letöltve: 2018.08.21.)
Anara	Tabyshalieva, Anara: Promoting human security: ethical, normative and educational frameworks in Central Asia, UNESCO 2006, SHS/2006/PI/H/6 https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000149376 (Letöltve: 2018.08.21.)
Andor	Andor László: A digitalizáció és a munka világa. Mi várható a robotforradalom után? (<i>Beyond the Robot Revolution: Digitalisation and the World of Work</i> ,) Magyar Tudomány, 2018/01. Tematikus összeállítás, A munka jövője, a tudomány és a tanulás a 21.század világában, https://mersz.hu/hivatkozas/matud_110 (Letöltve: 2018.04.23.)
Annan2000.	Annan, Kofi. "Secretary-General Salutes International Workshop on Human Security in Mongolia." Two-Day Session in Ulaanbaatar, May 8-10, 2000. Press Release SG/SM/7382. In: https://www.gdrc.org/sustdev/husec/Definitions.pdf (Letöltve: 2018.01.05.)

Annan2000-1.	Annan, Kofi: <i>We the people</i> , Report of the Secretary-General (New York: United Nations, 2000). http://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/We_The_Peoples.pdf (Letöltve: 2018.12.02.)
Annan2000-2.	Annan, Kofi: Secretary-General Salutes International Workshop on Human Security in Mongolia. Two-Day Session in Ulaanbaatar, May 8-10, 2000. Press Release SG/SM/7382. http://www.un.org/News/Press/docs/2000/20000508.sgsm7382.doc.html [accessed August 8, 2010]. (Letöltve: 2018.07.04.)
Annan2005.	Annan, Kofi: <i>In larger freedom: towards development, security and human rights for all</i> , Report of the Secretary-General (New York: United Nations, 2005). Available at http://www.un.org/largerfreedom/contents.htm , accessed 15. Dec. 2009.the term) (Letöltve: 2018.12.03.)
Armstrong1997.	Armstrong, David (1997): Globalization and the social state. <i>Review of International Studies</i> 1997, 24:4, (461- 478. old.)
Bajpai2000.	Bajpai, Kanti Prasad: 'Human Security: Concept and Measurement' (Emberi biztonság: koncepció és mérés), Kroc Institute Occasional Paper 19. 2000. Notre Dame, IN: Joan B. Kroc Institute for International Peace Studies. http://www.conflictrecovery.org/bin/Kanti_Bajpai-Human_Security_Concept_and_Measurement.pdf (Letöltve: 2018.06.22.)
Bakos2002.	Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára, Akadémiai kiadó, Budapest, 2003. Második, átdolgozott kiadás: 2002, Változatlan utánnymat: 2003. ISBN 963 05 7875 9 , (142.old.)
Baldwin1997.	Baldwin, David, A.: The concept of security, (A biztonság koncepciója), <i>Review of International Studies</i> , 1997, 23, 5-26 Copyright© British International Studies Association, https://www.princeton.edu/~dbaldwin/selected%20articles/Baldwin%20(1997)%20The%20Concept%20of%20Security.pdf (Letöltve: 2018.04.28.)
Barát2011.	Barát Tamás: Felelősség – Társadalmi felelősségvállalás, In: Társadalom, gazdaság, jog, politika „A magyar gazdaság és társadalom fejlődésének jogi keretei” Tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepeén, 2011. november 10. Általános Vállalkozási Főiskola, Budapest, 2012. (47-52. old) ISSN 1585-8960

Bauman	Bauman, Zygmunt: Globalizáció, A társadalmi következmények, Szukits Könyvkiadó, 2002. ISBN 963-9393-68-1(110-111.old)
BenedictXVI.	CARITAS IN VERITATE, XVI. Benedek pápa enciklikája a püspököknek, papoknak és diakónusoknak az Istennek szentelt személyeknek, a krisztushívó laikusoknak és minden jóakarató embernek <i>Az ember teljes értékű fejlődéséről a szeretetben és az igazságban</i> , Kelt Rómában, Szent Péternél, június 29-én, Szent Péter és Szent Pál apostolok ünnepén, 2009-ben, pápaságom ötödik esztendejében. XVI. Benedek pápa, http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=397 (Letöltve: 2018.01.12.)
BerlinRep	From Hybrid Peace to Human Security: Rethinking EU Strategy towards Conflict, The Berlin Report of the Human Security Study Group Presented to High Representative of the Union for Foreign Affairs & Security Policy Federica Mogherini, 24 February 2016, Brussels. http://www.securityintransition.org/wp-content/uploads/2016/02/HSSGReport.pdf (Letöltve: 2018.10.12.)
BettsEagleton	Betts, A., Eagleton-Pierce, M., 2005. Editorial Introduction: Human Security. <i>St. Antony's International Review</i> , 1(2), 5-10. https://www.researchgate.net/publication/233696791_Editorial_Introduction_%27Human_Security%27 (Letöltve: 2018.09.30.)
Bóhm	Bóhm Antal: A helyi társadalom, Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola Társadalomtudományi és Közművelődési Tanszéke, Kaposvár, 1996. 2. bővített kiadás. (5-7.old.)
Brahimi	Brahimi, Lakhdar: quoted in Mary Martin and Taylor Owen, 'The Second Generation of Human Security: Lessons from the UN and EU Experience', <i>International Affairs</i> , 86 (1), (2010), 211–224, 215-216.old.
Buzan	Buzan, Barry –Weaver, Ole –de Wilde, Jaap: A biztonsági elemzés új keretei, In: Nemzetközi biztonsági tanulmányok, Önértelmezés és viták a hidegháború utáni korszakban, Biztonság a XXI. században sorozat, sorozatszerkesztő: Tóth Péter, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2006, ISBN 963 327 412 5 (100.old.)

CarafanoSmith	Carafano, James J. and Smith, Janice A.: The Muddled Notion of ? Human Security at the U.N.: A Guide for U.S. Policymakers, (Zavaros fogalom? Emberi biztonság és az ENSZ, Útmutató az USA döntéshozós számára) The Heritage Foundation, September 1., 2006. https://www.heritage.org/report/the-muddled-notion-human-security-the-un-guide-forus-policymakers (Letöltve: 2018.10.12.)
Chandler2008.	Chandler , David: Human Security II: Waiting for the Tail To Wag the Dog – A Rejoinder to Ambrosetti, Owen and Wibben, (Emberi biztonság II: arra várva, hogy a fark csóválja a kutyát - egy viszont válasz Ambrosettinek, Owennek és Wibbennek) In: Security Dialogue , Vol. 39, No. 4 (AUGUST 2008), 463-469. old.
Chery	Chery, Kendra: Murray's Theory of Psychogenic Needs ; How needs might influence personality September 18, 2017. https://www.verywellmind.com/murrays-theory-of-psychogenic-needs-2795952 (Letöltve: 2018.03.11.)
Chourou2005.	Chourou, Bechir : Promoting human security: ethical, normative and educational frameworks in the Arab States, UNESCO 2005 SHS/FPH/PHS/2005/PI/H/2 https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000140513 (Letöltve: 2018.08.21.)
CHS	CHS, https://www.mofa.go.jp/policy/human_secu/speech0101.html (Letöltve: 2018.07.22.)
CHS2003.	Commission on Human Security, <i>Protecting and Empowering People</i> , (Az emberek védelme és támogatása) 1 May 2003, ISBN 0-9741108-0-9, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/91BAEE DBA50C6907C1256D19006A9353-chs-security-may03.pdf (Letöltve: 2018.06.06.)
Churchman	Churchman, C. West.: Rendszerszemlélet, Statisztikai Kiadó Vállalat, 1977, Budapest, 2. kiadás, 39. old.
CostaRica	Costa Rica: https://www.peaceportal.org/web/i4p/costa-rica (Letöltve: 2018.05.22.)
Csermely	Csermely Péter: A demokrácia mint a túlélés többmilliárd éves evolúciós eszköze, https://mersz.hu/hivatkozas/matud_f6117#matud_f6117 (Letöltve: 2018.05.11.)

CsernyiTéglási	Cserny Ákos – Téglási András: Jogszabálytan és jogértelmezés, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Vezető-és Továbbképzési Intézet, A tananyag az ÁROP-2.2.19-2013-2013-0001 Elektronikus képzési és távoktatási anyagok készítése című projekt keretében készült el. Budapest, 2014. http://m.ludita.uninke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10487/Teljes%20sz%C3%B6veg?sequence=1&isAllowed=y (Letöltve: 2017.04.17.)
Csiki	Csiki Tamás: A stratégiai dokumentumok rendszere; In: <i>Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle</i> , I. évf. 2008/8. szám, HM-SVKI, ISSN 1789-5286 (76-81. old.)
CsüllögKiss	Csüllög Mária-Kiss Tibor: A faktorelemzés lényege és alkalmazási problémái, http://adattar.vmmi.org/cikkek/4272/letunk_1989.2_09_csullog_maria-kiss_tibor.pdf (Letöltve: 2018.07.24.)
Dower	Dower, Nigel: <i>World Ethics – the new agenda</i> , 1998, Edinburgh: Edinburgh University Press. 2 nd edition 2007. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/jid.1575 (Letöltve: 2018.08.12.)
Drábik2004	Drábik János: Világzsákutca-Új világrénd? Gold Book, 2004. ISBN 978 963 426 3395,
EBBStr2010	Az Európai Unió belső biztonsági stratégiája, <i>Az európai biztonsági modell felé</i> , A Bel- és Igazságügyi Tanács 2010. február 25–26-i ülésén elfogadott szöveget a 2010. március 25–26-i Európai Tanács jóváhagyta. Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2010. ISBN 978-92-824-2685-2 https://www.consilium.europa.eu/media/30741/qc3010313huc.pdf (Letöltve: 2018.10.10.)
EBBStr2014	Az Európai Parlament 2014. december 17-i állásfoglalása az EU belső biztonsági stratégiájának megújításáról (2014/2918(RSP)) http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2014-0102+0+DOC+XML+V0//HU (Letöltve: 2018.10.10.)
EBESZ	EBESZ, http://www.mfa.gov.hu/kulkepvisolet/AT_EBESZ/hu/az+EBESZ+tortenete/EBESZ+tortenete.htm?printable=true (Letöltve: 2018.06.12.)

EBStr	Európai biztonsági stratégia – Biztonságos Európa egy jobb világban, 2003. https://www.consilium.europa.eu/hu/documents-publications/publications/european-security-strategy-secure-europe-better-world/ (Letöltve: 2017.12.28.)
EESC	EESC, https://www.eesc.europa.eu/hu/policies/policy-areas/migration-and-asylum (Letöltve: 2019.02.13.)
EGStr	Közös jövőkép, közös fellépés: Erősebb Európa, Globális stratégia az Európai Unió kül- és biztonságpolitikájára vonatkozóan, 2016. http://www.eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_hu_.pdf (Letöltve: 2017.11.21.)
EncBrit	Human security, political science. Written By: Catia Gregoratti, In: ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA, https://www.britannica.com/topic/human-security , (Letöltve: 2017.07.12.)
ENSZ2018.	Az ENSZ globális „csomagja” a biztonságos, rendezett és szabályozott migrációról 2018. Intergovernmental Conference to Adopt the Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration Marrakech, Morocco, 10 and 11 December 2018.Item 10 of the provisional agenda*Outcome of the Conference Draft outcome document of the Conference Note by the President of the General Assembly Distr.: General30 July 2018.
ENSZMD	ENSZ Milleniumi Nyilatkozat, http://m.menszt.hu/hu/egyeb/millenniumi-nyilatkozat (Letöltve: 2018.07.22.)
EP-EU2011.	AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2011/98/EU IRÁNYELVE, (2011. december 13.) a harmadik országbeli állampolgárok valamely tagállam területén való tartózkodására és munkavállalására vonatkozó összevont engedélyre irányuló összevont kérelmezési eljárásról, valamint a harmadik országból származó, valamely tagállam területén jogszerűen tartózkodó munkavállalók közös jogairól, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:32011L0098 (Letöltve: 2018.12.13.)

EPSC	EPSC – European Commission (2016): The Future of Work: Skills and Resilience for a World of Change. EPSC Strategic Notes, Issue 13. http://ec.europa.eu/epsc/publications/strategic-notes/future-work_en (Letöltve: 2018.04.23.)
ESStr.	European Security Strategy - A Secure Europe in a Better World, (Európai biztonsági stratégia – Biztonságos Európa egy jobb világban), https://www.consilium.europa.eu/hu/documents-publications/publications/european-security-strategy-secure-europe-better-world/ (Letöltve: 2011.11.12.)
EUBEV	Európai Bevándorlási és Menekültügyi Paktum (2008. szeptember 24.) [A Hivatalos Lapban még nem tették közzé]. https://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=HU&f=ST%2013440%202008%20INIT (Letöltve: 2018.12.12.)
EUBEVJEL	Európai Bevándorlási és Menekültügyi Paktumhoz kapcsolódó jelentések, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aj10038 (Letöltve: 2018.12.12.)
EUHSDoctr.	Europe Needs a Human Security Doctrine—And a New Civil Military Force, (<i>Európának szüksége van egy emberi biztonsági doktrínára - és egy új polgári-katonai erőkre</i>) London School of Economics and Political Science, 20 September 2004, http://www.lse.ac.uk/collections/pressAndInformationOffice/newsAndEvents/archives/2004/Europe_needsHumanSecurity_Doctrine.htm (Letöltve: 2018.07.07.)
EUHUMVISA	EU humanitárius vízum 2018. https://infostart.hu/kulfold/2018/12/11/atment-a-migransvizum-ugye-az-europai-parlamenten (Letöltés: 2019.01.03.)
Ewan	Ewan, Pauline: The Human Security Agenda in World Politics, (A emberi biztonság menetrendje a világpolitikában), GLOBAL SECURITY AND INTERNATIONAL POLITICAL ECONOMY - Vol. I . International Studies, University of Wales, UK , Encyclopedia of Life Support Systems (EOLSS), https://www.eolss.net/SampleChapters/C04/E1-68-05.pdf (Letöltve: 2018.06.12.) A munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról

	szóló ILO nyilatkozat és a nyilatkozat követő eljárása, melyet a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia nyolcvanhatodik ülés-zakán fogadott el Genfben, 1998. június 18-án, ILO, https://www.ilo.org/public/english/standards/declaration/declaration_hungarian.pdf (Letöltve: 2018.12.26.)
Farkas	Farkas János: A tudástársadalom paradoxonjai, http://www.titoktan.hu/_raktar/_e_vilagi_gondolatok/FarkasJ_Tudast_paradoxonjai.htm (Letöltve:2012. 05. 12)
FerencPápa	Ferenc pápa üzenete a migránsok és menekültek világnapjára (2018. január 14.) http://hu.radiovaticana.va/news/2018/01/12/ferenc_p%C3%A1pa_%C3%BCzenete_a_migr%C3%A1nsok_%C3%A9s_menek%C3%BCltek_vil%C3%A1gnapj%C3%A1ra/1358653 (Letöltve. 2018.09.23.)
Ferrero5	Ferrero-Waldner, Benita: remarks to conference on 'Women: stabilising an insecure world', Brussels, 04.03. 2008. https://www.euractiv.com/section/social-europe-jobs/opinion/women-stabilising-an-insecure-world/ (Letöltve: 2018.07.07.)
Ferrero1	Ferrero-Waldner, Benita: 'Human security and aid effectiveness: the EU's challenges', speech to Overseas Development Institute/All-Party Parliamentary Group on Overseas Development, London, 26 Oct. 2006. https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/events-documents/1095.pdf (Letöltve: 2018.07.07.)
Ferrero2	Ferrero-Waldner, Benita: 'Protecting Europe's security', speech to conference on 'Protecting Europe: policies for enhancing security in the European Union', Brussels, 30 May 2006. http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-06-331_en.htm (Letöltve: 2018.07.07.)
Ferrero3	Ferrero-Waldner, Benita: 'Human rights, security and development in a globalised world', Speech to Women Building Peace Conference, (<i>Emberi jogok, biztonság és fejlődés a globalizált világban, felszólalás a nők a békéért konferencián</i>) Soroptimist International, Vienna, July 2005. http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-05-428_en.htm (Letöltve: 2017.11.22.)

Ferrero4	Ferrero-Waldner, Benita: 'Remarks to the joint meeting of the Foreign Affairs and Defence Committees of the European Parliament and of National Parliaments', European Parliament, Brussels, 5 Oct. 2005. europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-05-575_en.pdf (Letöltve: 2018.07.07.)
FHS	FHS, https://www.mofa.go.jp/policy/human_secu/friends/summary0610.html (Letöltve: 2018.06.24.)
Fioramonti	Fioramonti, Lorenzo: Human Security? The Weaknesses of the EU's Involvement in Human Rights Crises, (<i>Emberi biztonság? Az EU-s szerepvállalás gyengeségei az emberi jogi válságokban</i>), EU-GRASP Policy Brief, ISSUE 6, 06 March 2012. http://cris.unu.edu/human-security-weaknesses-eu%E2%80%99s-involvement-human-rights-crises , (Letöltve: 2018.07.23.)
Fogalom	Fogalommagyarázatok és definíciók, (az informatikai szabályzatokhoz) Készült: 2006. május 25. http://semmelweis.hu/informatika/files/2013/03/fogalommagyarázatok_es_definiciok.pdf (Letöltve: 2018.01.17.)
Frey-Osborne	Frey, C. B. – Osborne, M. (2013): The Future of Employment: How Susceptible are Jobs to Computerisation. (<i>A foglalkoztatás jövője: mennyire érzékenyek a munkahelyek a számítógépesítésre.</i>) Oxford Martin Programme on Technology and Employment. Oxford: Oxford Martin School at the University of Oxford, https://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/downloads/academic/The_Future_of_Employment.pdf . (Letöltve: 2018.04.23.)
FriedrichsShaff	Friedrichs, Günter, - Schaff, Adam (1984) Mikroelektronika és társadalom: Áldás vagy átok. Jelentés a Római Klub számára. Statisztikai Kiadó Vállalat, Budapest.
FRONTEX2019	Frontex: Ötéves mélyponton az illegális bevándorlók száma, 2019. január. 04. https://hvg.hu/vilag/20190104_frontex_jelentes_melypont_illegalis_bevandorlas_migracio_migransok (Letöltve: 2019-01.30.)

Frum	Frum, David: Competing Visions of Islam Will Shape Europe in the 21st Century (<i>A XXI. Században az iszlám versengő víziói alakítják majd Európát</i>), The Atlantic, 2 May, 2018. Akbar Ahmed's new book deals with how migration is reshaping the continent, and whether leaders can cope. https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/05/akbar-ahmed-islam-europe/559391/ (Letöltve: 2019.01.22.)
FuentesAravena	Fuentes, Claudia F. – Aravena, Francisco Rojas: Promoting human security: ethical, normative and educational frameworks in Latin America and the Caribbean, UNESCO 2005 ,SHS/FPH/PHS/2005/PI/H/1 https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000138940_eng (Letöltve: 2018.08.21.)
FukudaMessineo	Fukuda, Sakiko – Messineo, Parr and Carol: Human Security: A critical review of the literature, (Emberi biztonság: a szakirodalom kritikai áttekintése) CRPD Working Paper No. 11 January 2012, Centre for Research on Peace and Development (CRPD) KU Leuven, https://soc.kuleuven.be/web/files/12/80/wp11.pdf (Letöltve: 2018.06.17.)
Galló	Galló Béla a modern nemzetközi viszonyok szereplőit az alábbi kategóriákba sorolja: Hivatkozik Mitrany-re, Galló Béla: Bevezetés a nemzetközi viszonyokba 19. oldal Magyar Atlanti Tanács Budapest, 1997. In: Juhász Krisztina: Az állam szerepének változása a globalizációban, De iurisprudentia et iure publico www.dieip.hu www.dieip.com , I. évfolyam 2007/3. szám, http://docplayer.hu/629840-Az-allam-szerepenek-valtozasa-a-globalizacioban.html (Letöltve: 2018.01.23.)
GAMM	GAMM - http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1369_hu.htm (Letöltve:2018.07.12.)
Gangal	Gangal, Anurag: Defence, Security And Human Security Concepts, University of Jammu, Jammu, India,. Indian Foreign Policy, Course No. 461, 19 April 2010. https://www.slideshare.net/anuraggangal/defence-security-and-human-security-concepts (Letöltve: 2017.12.27.)

Gasper2005	Gasper, Des (2005) ‘Securing Humanity: Situating “Human Security” as Concept and Discourse’ <i>Journal of Human Development</i> 6:2, (221-245.old) https://www.researchgate.net/publication/227620348_Securing_Humanity_Situating_%27Human_Security%27_as_Concept_and_Discourse (Letöltve: 2018.07.01.)
Gasper2009	Gasper, Des: Global Ethics and Human Security. In <i>ISS Staff Group 2: States, Societies and World Development</i> . 2009. Greenwood. https://repub.eur.nl/pub/17953/ (Letöltve: 2018.12.01.) https://www.academia.edu/6660396/Global_Ethics_and_Human_Security (Letöltve: 2018.10.12.)
Gasper2010	Gasper, Des (2010) ‘Climate change and the language of human security’ (Éghajlatváltozás és az emberi biztonság nyelvezete) ISS working paper no. 505, 2010. The Hague, Netherlands. https://www.researchgate.net/publication/46433573_Climate_Change_and_the_Language_of_Human_Security (Letöltve: 2018.06.23.)
Gasper2010-1	Gasper, Des: The Idea of Human Security, Pre-final version of a chapter that appeared in 2010 in K. O’Brien, A. L. St. Clair, B. Kristoffersen (eds.), <i>Climate Change, Ethics and Human Security</i> , Cambridge: Cambridge Univ. Press, 23-46. old. A longer earlier version appeared as an ISS Working Paper, http://repub.eur.nl/res/pub/21572/ and as Garnet Working Paper 28/08, http://www.garnet-eu.org/fileadmin/documents/working_papers/2808.pdf (Letöltve: 2017.12.27.) https://www.researchgate.net/publication/289025826_The_idea_of_human_security (Letöltve: 2017.12.22.)
GasperGomez	Gasper, Des – Gómez, Oscar A.: Evolution of Thinking and Research on Human and Personal Security 1994-2013 (<i>Az emberi és egyéni biztonságról való gondolkodás és kutatás evolúciója 1994-2013</i>), 2014 UNDP Human Development Report Office, Occasional Paper, http://hdr.undp.org/sites/default/files/gomez_hdr14.pdf (Letöltve: 2017.11.24.)

GasperGomez2014	Gasper, Des and Gómez, Oscar A.: Human Security – Twenty Years On, 16. December 2014. http://hdr.undp.org/en/content/human-security-%E2%80%93-twenty-years (Letöltve: 2018.01.23.)
Gazdag2011	Gazdag Ferenc (szerk.) [2011]: Biztonsági tanulmányok – biztonságpolitika. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest. 83–89. old.
GazdagTálas	Gazdag Ferenc – Tálas Péter: A biztonság fogalmának határaitól, Nemzet és Biztonság, 2008. január, HU ISSN 1789-5286, 3-9 old. (5) http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/gazdag_ferenc__tala_s_peter-a_biztonsag_fogalmanak_hatarairrol.pdf (Letöltve: 2018.01.12.)
GCIM	Global Commission on International Migration. 2005. <i>Migration In An Interconnected World: New Directions For Action.</i> https://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/policy_and_research/gcim/GCIM_Report_Complete.pdf (Letöltve: 2018.09.12.)
GCM	The Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration (GCM), https://www.iom.int/global-compact-migration (Letöltve: 2018.04.18)
Giddens	Giddens, Anthony: Szociológia, Osiris Kiadó, Budapest, 2003. Osiris Tankönyvek, ISBN 963 389 472 7, ISSN 1218-9855.
GinkelNewman	Van Ginkel, Hans, and Newman, Edward: “In Quest of “Human Security.” Japan Review of International Affairs, 14.1 (2000): 79. In: https://www.gdrc.org/sustdev/husec/Definitions.pdf (Letöltve: 2018.01.05.)
Ginwala	Ginwala, Frene: Presentation of Human Security Commission's report to Mbeki (21/05/2003), (3.old.) http://www.polity.org.za/article/ginwala-presentation-of-human-security-commissions-report-to-mbeki-21052003-2003-05-21 (Letöltve: 2018.07.01.)
GlasiusKaldor	Glasius, Marlies and Kaldor, Mary: ‘Individuals first: a human security doctrine for the European Union’, <i>Internationale Politik und Gesellschaft (IPG)</i> 1, 2005, 67. old. https://www.researchgate.net/publication/291943387_Individuals_first_a_human_security_doctrine_for_the_European_Union (Letöltve: 2018.10.21.)

Glenn	<p>Glenn, John (2009): Welfare Spending in an Era of Globalization: The North-South Divide. International Relations, SAGE Publications, Washington, D.C., 23:1, (27-50.old.) https://www.researchgate.net/publication/249670763_Welfare_Spending_in_an_Era_of_Globalization_The_North-South_Divide, (Letöltve: 2018.06.12.)</p>
Globalization	<p>Globalizáció, A nemzetköziesedést és a globalizációs folyamatot a következő főbb tényezők ösztönözték a XX. század utolsó harmadában, Econom.hu., 2010. november 8. http://www.econom.hu/globalizacio/ (Letöltve: 2018.01.24.)</p>
GlobGrow	<p>Global Growing: Tíz tény Afrika szubszaharai részének mezőgazdaságával kapcsolatban, http://global-growing.org/hu/content/t%C3%ADz-t%C3%A9ny-afrika-szubszaharai-r%C3%A9sz%C3%A9nek-mez%C5%91gazdas%C3%A1g%C3%A1val-kapcsolatban (Letöltve: 2018.01.22.)</p>
GlobPersp	<p>Global Perspective-How to Seize the Opportunities When Megatrends Collide Preparing for the inevitable interactions between global forces can help you stay ahead of the competition. by David Lancefield, Robert Vaughan, and Richard Boxshall, Published: February 9, 2015 / Spring 2015 / Issue 78, https://www.strategy-business.com/article/00309?gko=18dd4 (Letöltve: 2017.01.23.)</p>
GlobStratE	<p>Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe, A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy(<i>Közös jövőkép, közös fellépés:Erősebb Európa, Globális stratégia az Európai Unió kül-és biztonságpolitikájára vonatkozóan</i>), With Foreword by Federica Mogherini, High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy , Vice-President of the European Commission, June 2016. https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_hu_version.pdf (Letöltve: 2018.02.01.)</p>

GoalDrive	Kenrick, D. T., Neuberg, S. L., Griskevicius, V., Becker, D. V., & Schaller, M. (2010). Goal-Driven Cognition and Functional Behavior The Fundamental-Motives Framework. <i>Current Directions in Psychological Science</i> , 19(1), 63-67. old. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3161125/ (Letöltve: 2018.02.12.)
GPIx	AZ ÁLTALÁNOS SZEGÉNYSÉGI INDEX. Elérhető a következő címen: https://www.researchgate.net/publication/255570764_THE_GENERALIZED_POVERTY_INDEX
Gulyás2016	Gulyás Éva: A migráció és az idegenellenesség fokozatai – egy xenofóbia-skála lehetősége, ACTA HUMANA • 2016/4. 33–47. old. https://ojs.uni-nke.hu/index.php/achu/article/download/336/295 (Letöltve: 2017.04.21.)
Hága	Hágai Program: A szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének erősítése az Európai Unióban (2005/C 53/01) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0303(01)&from=HU (Letöltve: 2018.01.02.)
Haq1995	Haq, Mahbub ul, 1995. <i>Reflections on Human Development</i> . (Reflektciók az emberi biztonságra) New York: Oxford University Press, (115.old.) https://www.scribd.com/document/360838995/Mahbub-Ul-Haq-Reflections-on-Human-Development (Letöltve:2018.07.02.)
Hautzinger	Hautzinger Zoltán: Idegen a büntetőjogban, AndAnn Oktatási és Szolgáltató Kft, Pécs 2016, ISBN: 978-963-89224-1-0, (13.old.)
HDR1990	HUMAN DEVELOPMENT REPORT 1990. Published for the United Nations Development Programme (UNDP) New York, Oxford, Oxford University Press 1990. ISBN 0-19-506481-X (paper), ISBN 0-19-506480-1(cloth). http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/219/hdr_1990_en_complete_nostats.pdf (Letöltve: 2018.07.22.)
HDR1993	Human Development Report 1993, Published for the United Nations Development Programme (UNDP), New York Oxford. Oxford University Press 1993. ISSN 0969-4501, (2. old.) http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/222/hdr_1993_en_complete_nostats.pdf (Letöltve: 2018.06.29.)

HDR1994	Human development Report 1994, Published for the United Nations Development Programme (UNDP) New York, Oxford, Oxford University Press 1994, Copyright ©1994 by the United Nations Development Programme 1 UN Plaza, New York, New York, 10017, USA, ISBN 0-19-509170-1(paper); ISBN 0-19-509169-8 (cloth) http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf (Letöltve:2017.11.23.)
HDR1994-1	HUMAN DEVELOPMENT REPORT 1994., Published for the United Nations Development Programme (UNDP) New York, Oxford, Oxford University Press 1994, Copyright ©1994 by the United Nations Development Programme 1 UN Plaza, New York, New York, 10017, USA, ISBN 0-19-509170-1(paper); ISBN 0-19-509169-8 (cloth) Global governance for the 21st century (<i>Globális kormányzás a 21. századra</i>)(88.old.) (Szerző által készített tartalmi kivonat) http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf (Letöltve: 2017.10.13.)
HegedűsH	Hegedűs Henrik: A biztonság fogalmának tágabb és szűkebb értelmezése, a humánbiztonság, avagy egy konferencia tanulságai, Hadtudományi szemle 2009.1.sz. (65-76. old.), http://archiv.uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2009/2009_1/2009_1_tt_hegedus_henrik_65_76.pdf (Letöltve: 2017.10.12.)
HFI	HFI, https://www.fraserinstitute.org/research/human-freedom-index (Letöltve: 2018.07.15.)
HGI	<i>Humane Governance Index</i> , http://www.economicconcepts.com/measurement_of_humane_governance.htm (Letöltve: 2018.07.21.)
History	History of, and Rationale for the Concept of Human Security (HS), Human Security Research Center, http://humansecuritycourse.info/module-2-human-security-in-practice/levels-in-hs/ http://humansecuritycourse.info/module-2-human-security-in-practice/levels-in-hs/ (Letöltve: 2018.07.03.)
Horváth2003	Horváth Krisztina: Az emberi jogok védelme a terrorizmus elleni küzdelemben, Acta Humana, 14. évf. 2003. 3. sz. (66-98. old.) ISSN 0866-6628

HSDE2004.	A human security doctrine for Europe, the Barcelona Report of the Study Group on Europe's Security Capabilities, 2004, www.lse.ac.uk/depts/global/studygroup/studygroup.htm , accessed 22 Sept. 2009. http://eprints.lse.ac.uk/40209/ (Letöltve: 2019.01.04.)
HSDE2004-1.	A Human Security Doctrine for Europe, (<i>Emberi Biztonsági Doktrína Európának</i>) The Barcelona Report of the Study Group on Europe's Security Capabilities, Presented to EU High Representative for Common Foreign and Security Policy Javier Solana, Barcelona, 15 September 2004. http://www.lse.ac.uk/internationalDevelopment/research/CSHS/humanSecurity/barcelonaReport.pdf (Letöltve: 2018.08.21.)
HSHbook	Human Security Handbook, An integrated approach for the realization of the Sustainable Development Goals and the priority areas of the international community and the United Nations system, Human Security Unit United Nations, (<i>Emberi biztonsági kézikönyv, integrált megközelítés a fenntartható fejlődési célok megvalósításához és a nemzetközi közösség és az ENSZ rendszerének kiemelt területeihez</i>) January 2016. © Copyright 2016. United Nations https://www.un.org/humansecurity/wp-content/uploads/2017/10/h2.pdf (Letöltve: 2018.06.12.)
HSN	HSN, https://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/human-rights/the-human-security-network/ (Letöltve: 2018.07.22.)
HSNow	Human Security Now, Commission on Human Security, New York CHS 2003. ISBN 0-9741108-0-9 https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/91BAEEDBA50C6907C1256D19006A9353-chs-security-may03.pdf (Letöltve: 2018.07.04.)
HSU2007	HSU, https://www.unocha.org/sites/dms/HSU/Publications%20and%20Products/Newsletters/Issue%201%20-%20Fall%202007%20Human%20Security%20Towards%20an%20Integrated%20Approach.pdf (Letöltve: 2018.07.22.)
Human01	Human névszó, http://www.e-nyelv.hu/2009-04-01/human/ (Letöltve: 2018.01.13.)

ICISS2001	ICISS: The Responsibility to Protect: Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty, 2001. ISBN: 0889369607 (110 old.) https://www.idrc.ca/en/book/responsibility-protect-report-international-commission-intervention-and-state-sovereignty , (Letöltve: 2019.01.22.)
Immigr	Meissner, Doris, Donald Kerwin, Muzaffar Chishti, and Claire Bergeron. 2013. <i>Immigration Enforcement in the United States: The Rise of a Formidable Machinery</i> . Washington, DC: Migration Policy Institute. https://www.migrationpolicy.org/pubs/enforcementpillars.pdf (Letöltve: 2018.09.12.)
INGO	What is an international non-governmental organization (INGO)? https://uia.org/faq/yb4 (Letöltve: 2018.05.27.)
IOM2017	IOM Deputy DG Laura Thompson at the World Economic Forum 2017. https://www.iom.int/fr/press-room/quote-of-the-day (Letöltve: 2019.01.12.) Saját fordítás.
IOMDR	IOM Director General William Lacy Swing. https://www.iom.int/fr/press-room/quote-of-the-day (Letöltve: 2019.01.12.) Saját fordítás.
ISF	ISF;Belső Biztonsági Alap https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM:230401_1 (Letöltve: 2018.12.13.)
Johns2014	Johns, Luke: Az emberi biztonság fogalmának kritikai értékelése, A Critical Evaluation of the Concept of Human Security, 2014.07.05. https://www.e-ir.info/2014/07/05/a-critical-evaluation-of-the-concept-of-human-security/ (Letöltve: 2018.04.22.)
Jon	Jon Steel: Igazság, hazugság, reklám, A stratégiai tervezés művészete. Sanoma Budapest Kiadói Rt. 2002. 151.old.
Jon2002	Steel, Jon: Igazság, hazugság, reklám; A stratégia tervezés művészete, Sanoma Budapest Kiadói Rt, 2002. ISBN 963 204 503 3, (17-18. old.)
Józsa	Józsa László: Marketing, Veszprémi Egyetemi Kiadó, Veszprém, 2000, ISBN: 963-9220-28-0, (11-12.old.)
JuhászGÁ.	A két Európa humánbiztonsági története, Összeállította: Juhász Gergely Ákos, Kisebbségkutatás - 2011. 1. szám, Eredeti forrás: Burgess, Peter, J. - Shahrbanou, Tadjbakhsh: The Human Security Tale of Two Europes = Global Society, 24. Vol. 2010, 4.No 447-465. old. http://epa.oszk.hu/00400/00462/00049/1946.htm (Letöltve: 2018.01.12.)

JuhászKr	Juhász Krisztina: Az állam szerepének változása a globalizációban, De iurisprudentia et iurepublico, Jog- és Politikatudományi Folyóirat, I. évfolyam, 2007/3. szám, Magyar Jog- és Államtudományi Társaság, Szeged, HU ISSN 1789-0446, www.dieip.hu (Letöltve: 2017.12.04.)
Kádár	Kádár Annamária: A pillangó útja: megújulás, átalakulás, szárnyalás; In: Orosz Katalin, Dr. Bagdy Emőke, Kádár Annamária, F. Várkonyi Zsuzsa - Teljesebbé válni - Önfejlesztés, önmegvalósítás, önmeghaladás, Kulcslyuk Kiadó, 2012, ISBN: 9786155281020
Kagan	Kagan, Robert: "America's Crisis of Legitimacy," <i>Foreign Affairs</i> , 83 (March/April 2004), 75. Liotta, P.H. and Owen, Taylor: Sense and Symbolism: Europe Takes On Human Security (<i>Értelem és szimbolizmus: Európa felvállalja az emberi biztonságot</i>), 2006. https://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/articles/06autumn/liotta.pdf (Letöltve: 2018.03.23.)
Kaldor Refl	Kaldor, Mary. Human Security: reflections on globalization and intervention. (Emberi biztonság: reflektáció a globalizációra és a beavatkozásra) 2007. Cambridge: Polity Press (10.old.) https://www.researchgate.net/publication/290820104_BOOK_REVIEW_-_Human_Security_Reflections_on_Globalization_and_Intervention_Reviewed_by_Scott_N_Romaniuk (Letöltve: 2018.06.23.)
KaldorBeebe	Kaldor, Mary and Beebe, Shannon. <i>The Ultimate Weapon Is No Weapon: Human Security and the New Rules of War and Peace</i> . New York: PublicAffairs, 2010. ISBN 978-1-58648-823-9., http://journals.fcla.edu/ijie/article/view/83554/mccreight (Letöltve: 2018.12.03.)
KaldorHS	Kaldor, Mary: <i>Human Security</i> , Cambridge: Polity Press. 2007. (6. old.) ISBN-13: 978-0745638546 ,ISBN-10: 0745638546, Kaldor, Mary <i>New and Old Wars: Organized</i>

	<i>Violence in a Global Era</i> , Cambridge: Polity Press. 1999.
KaldorOp	Kaldor, Mary: Human Security in Complex Operations, Prism 2. No.2. Features, 3-14.p. (4. old.) (This article draws on her recent book, coauthored with lieutenant Colonel Shannon d. Beebe, USA, <i>The Ultimate Weapon Is No Weapon: Human Security and the New Rules of War and Peace</i> (Publicaffairs, 2010).) http://cco.ndu.edu/Portals/96/Documents/prism/prism_2-2/Prism_3-14_Kaldor.pdf (Letöltve: 2018.05.03.)
KaldorWar	Kaldor, Mary : <i>New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era</i> (Palo Alto, Calif.: Stanford Univ. Press, 1999). Notably, Kaldor was the instrumental force behind the creation and production of <i>A Human Security Doctrine for Europe: The Barcelona Report of the Study Group on Europe's Security Capabilities</i> . https://blackboard.angelo.edu/bbcswebdav/institution/LFA/CS/S/Course%20Material/SEC6302/Readings/Lesson_6/Kaldor%20-%20New%20and%20Old%20Wars%20-%201999.pdf (Letöltve: 2018.11.01.)
Kaprinay	Kaprinay Zsófia: A civil szervezet mint új fogalmi kategória, és annak lehetséges megközelítései, <i>MISKOLCI JOGI SZEMLE</i> 10. évfolyam (2015) 1. szám, (össz. 94-111.old.) (97-98.old.) http://www.mjsz.uni-miskolc.hu/201501/8_kaprinayzsofia.pdf (Letöltve: 2018.07.12.)
Kasser	Kasser, Tim: <i>Az anyagiasság súlyos ára</i> , Ursus Libris, 2005, ISBN 9638663448, ISSN 1785-2544, (66-69. old)
Khong	Khong, Y. F.: 'Human Security: A Shotgun Approach to Alleviating Human Misery?', 2001. <i>Global Governance</i> , 7(3), (231-236.old)
King	King, Gary and Christopher Murray (2001-02) 'Rethinking Human Security', <i>Political Science Quarterly</i> , 116(4), pp. 585-610. https://gking.harvard.edu/files/gking/files/hs.pdf?m=1360038989 (Letöltve: 2018.04.23.)
Kissinger	Kissinger, Henry: <i>Diplomácia</i> , Panem-Grafo kiadó, Budapest, 1998. ISBN 963 545 112 1, (9. old.)
KissJL	Kiss J. László: „Új világrend” felé, avagy az állam és a globalizálódás változó viszonya,(73-98.old), In: <i>Globalizálódás és külpolitika, Nemzetközi rendszer és elmélet az ezredfordulón</i> ,

	Teleki László Alapítvány, 2003. ISBN: 963-86291-6-9, (298.old.)
Kondorosi1	Kondorosi Ferenc: A világ végveszélyben! A nemzetközi jog és a politika új kérdései, Alexandra Kiadó, 2015. ISBN 978 963 357 624 3 (101.old.)
Kondorosi2	Kondorosi Ferenc: A világ végveszélyben? A nemzetközi jog új kérdései, Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2008, ISBN 978 963 9722 52 1 (58.old.)
Korompai	Korompai Attila: Regionális stratégiák jövőkutatási megalapozása, BUDAPEST, 1995. A stratégiaalkotás új módszertani kihívásai, www.ecostat.hu/nc/hu/elemzesek/modszertanifuzetek (Letöltve:2008.07.14.)
Kothari	Kothari, Uma. 2002. "Migration and Chronic Poverty, "Working Paper No. 16. Institute for Development, Policy and Management, University of Manchester, United Kingdom. March 2002 Institute for Development Policy and Management, University of Manchester Working Paper No. 16. http://www.chronicpoverty.org/uploads/publication_files/WP16_Kothari.pdf Letöltve: 2018.09.12.)
Kotler1	Kotler, Philip: Kotler a marketingről, Jönni, látni, győzni – a piacon. Park Könyvkiadó, 2000, Második kiadás, (11.old.)
Kotler2	Kotler, Philip: Marketing menedzsment, Elemzés, tervezés, végrehajtás és ellenőrzés, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1999. 2. kiadás, ISBN 963 16 3026 9. (65.old.)
Kotler3	Kotler, Philip: Marketing menedzsment, Elemzés, tervezés, végrehajtás és ellenőrzés, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1999. 2. kiadás, ISBN 963 16 3026 9. (40.old.)
Krause	Krause, Keith: 'Is human security more than just a good idea?', in <i>Promoting security: but how and for whom?</i> , Bonn International Center for Conversion Brief 30 (Geneva, 1994), 24.old. https://www.bicc.de/uploads/tx_bicctools/brief30.pdf (Letöltve: 2018.12.02.)
Król	Król, Marcin: End of the multiculturalism dream (A multikulturális álm vége) http://www.voxeurop.eu/en/content/article/4002671-end-multiculturalism-dream (Letöltve: 2018.03.11.)
KSH	Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutatóintézet (KSH NKI), www.demografia.hu , http://demografia.hu/hu/tudastar/fogalomtar/75-nemzetkozi-vandorlas (Letöltve: 2018.03.14.)
KunA	Kun Attila: A multinacionális vállalatok „önkéntes” szociális felelősségéről az ILO, az OECD és az ENSZ kezdeményezései

	tükrében, (173.old.) http://acta.bibl.u-szeged.hu/7561/1/juridpol_doct_005_171-228.pdf (Letöltve: 2018.06.14.)
Lányi	Lányi Kamilla: Vázlat a globalizációnak nevezett jelenségkör értelmezéséről. <i>Közgazdasági Szemle</i> , 48. évf. 6. sz., 498-519. old.
Lee	Lee, Shin-wha : Promoting human security: ethical, normative and educational frameworks in East Asia, UNESCO 2004, SHS/FPH/PHS/2004/PI/H/1, https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000138892 (Letöltve: 2018.08.21.)
LevittDubner	Levitt, Steven D. és Dubner, Stephen J.: <i>Freeconomics, Lökonómia, Egy kóbor közgazdász a dolgok közé néz</i> , Európa Könyvkiadó, Budapest, 2007. ISBN 978 963 07 8267 8, (35.old.)
LiottaOwen	Liotta, P.H. and Owen, Taylor: <i>Sense and Symbolism: Europe Takes On Human Security (Értelem és szimbolizmus: Európa felvállalja az emberi biztonságot)</i> , 2006. https://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/articles/06autumn/liotta.pdf (Letöltve: 2018.03.23.)
LiottaOwen1	Liotta, P.H. and Taylor Owen. 2006 'Why Human Security?' <i>The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations</i> . Vol 7, No. 1 Winter/Spring 2006: 37-54.old. http://www.taylorowen.com/Articles/Owen%20and%20Liotta%20-%20Why%20Human%20Security.pdf (Letöltve: 2017.12.21.)
LonGus	Loneragan, Steve - Gustavson, Kent - Carter, Brian: <i>The Index of Human Insecurity, (Emberi bizonytalansági index)</i> Department of Geography University of Victoria , Victoria, BC Canada, A Project of the Global Environmental Change and Human Security Program (GECHS), 1999. http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/apcity/unpan037033.pdf (Letöltve: 2018.03.23.)
Luttwak	Luttwak, Edward N.: A geopolitikától a geoökonómiáig, In: <i>Nemzetközi biztonsági tanulmányok, Önértelmezés és viták a hidegháború utáni korszakban, Biztonság a XXI. században</i> sorozat, sorozatszerkesztő: Tóth Péter, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2006, ISBN 963 327 412 5 (202.old)
MacFarlaneKong	MacFarlane, S.N and Khong. Y.F. 2006. <i>Human security and the UN; a critical history</i> . Indianapolis: Indiana University Press, 2006. (246.old.)

	https://zodml.org/sites/default/files/%5BS._Neil_MacFarlane%5D_Human_Security_And_the_UN_A_.pdf (Letöltve:2018.09.21.)
MadridRep	Human Security Study Group: A European Way of Security, (<i>A biztonság európai útja</i>) The Madrid Report of the Human Security Study Group comprising a Proposal and Background Report, Madrid, 8 th November, 2007. http://fdm.rio20.net/sites/default/files/IMG/pdf_0078_A_European_Way_of_Security.pdf (Letöltve: 2018.12.11.)
MaESZ	Magyar Etimológiai Szótár, https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-etimologiai-szotar-F14D3/v-F4386/vandorol-F43D2/ (Letöltve: 2018.05.04.)
MaKL	Magyar Katolikus Lexikon, Internetes Kiadás, K=konstanzi zsinat. http://lexikon.katolikus.hu/K/konstanzi%20zsinat.html (Letöltve: 2018.06.12.)
MaKöIJ	Magyar közigazgatási jog, Általános rész, Szerk.: Ficzer Lajos, Osiris Kiadó, Budapest, 1999. Osiris tankönyvek, ISBN 963 379 336 X , ISSN 1218-9855 (21.old.)
Manual	Manual. http://www.eycb.coe.int/compass/en/chapter_5/5_10.html (Letöltve: 2018.02.12.)
Marrakesh2018	Marrakesh Conference, 2018. https://undocs.org/A/CONF.231/3 (Letöltve: 2018.12.17.)
Martin1	Martin, Mary ‘An alternative to statecraft’, A Human Security Proposal for a European External Action Service <i>International Policy Analysis</i> , Friedrich-Ebert Stiftung, April 2009. https://library.fes.de/pdf-files/id/ipa/06284.pdf (Letöltve: 2018.07.07.)
MartinOwen	Martin, Mary and Owen, Taylor:‘The Second Generation of Human Security: Lessons from the UN and EU Experience’,(<i>Az emberi biztonság második generációja: az ENSZ és EU-s tanulságok</i>), <i>International Affairs</i> ,86 (1), (2010), 211–224, 215-216. old. - Lakhdar Brahimi, Afganisztán, Irak és Haiti egykori különleges képviselője, valamint az ENSZ békefenntartó bizottságának elnökének a kijelentése. https://academic.oup.com/ia/article-abstract/86/1/211/2326353 (Letöltve: 2019.01.11.)
MartinOwen	Martin, Mary and Owen, Taylor:‘The Second Generation of Human Security: Lessons from the UN and EU Experience’,(<i>Az emberi biztonság második generációja: az ENSZ és EU-s tapasztalatok tanulságai</i>), <i>International Affairs</i> ,86

	(1), (2010), 211–224, 215-216. old. https://academic.oup.com/ia/article-abstract/86/1/211/2326353 (Letöltve: 2018.01.11.)
Masenko1	Masenkó-Mavi Viktor: Emberi jogok: merre tovább? A további előrelépés lehetőségei, kihívásai, veszélyei, <i>Acta Humana</i> , 19. évf. 2008. 3.sz. (3-20. old.) ISSN 0866-6628 (4-5. old.)
Masenko2	Masenkó-Mavi Viktor: Quo vadis, Egyesült Nemzetek Szervezete?- Az emberi jogok szerepe az ENSZ tervezett reformjában, <i>Acta Humana</i> , 16. évf. 2005. 3. sz. ISSN 0866-6628 (12. old.)
Maslow1943	Maslow, A. H. : A Theory of Human Motivation. <i>Psychological Review</i> , 1943. 50, 370-396. old. http://dx.doi.org/10.1037/h0054346 (Letöltve: 2018.02.12.)
Maslow1954	Maslow, A. H. : <i>Motivation and personality</i> . New York: Harper and Row. Copyright © 1954 by Harper & Row, Publishers, Inc. Copyright ©, 1970 by Abraham H. Maslow, Reprinted from the English Edition by Harper & Row, Publishers 1954.
Maslow1962	Maslow, A. H. (1962). <i>Toward a Psychology of being</i> . Princeton: D. Van Nostrand Company. Hoffman, E. (1988). <i>The right to be human: A biography of Abraham Maslow</i> . Jeremy P. Tarcher, Inc.
Maslow1965	Maslow, A. H. (1965). <i>Religions, Values, and Peak-Experiences</i> . The W. P. Laughlin Charitable Foundation 1 Saga Lane Menlo Park, California 94025 May, 1970. https://www.ouramazingworld.org/uploads/4/3/8/6/43860587/religions_values_and_peak_experiences_maslow.pdf (Letöltve: 2018.02.14.)
Maslow1987	Maslow, A. H. : <i>Motivation and personality (3rd ed.)</i> . 1987. Delhi, India: Pearson Education. (69.old.) https://scottbarrykaufman.com/wp-content/uploads/2015/01/Maslow-1954.pdf (Letöltve: 2018.02.12.)
Matus	Matus János: A jövő árnyéka, nemzetközi hatások biztonságunkra és jólétünkre, Pesti Csoport Kft. Kiadó, Budapest, 2005. ISBN 963 219 971 5 (11-13.old.)
McLeod1	McLeod, S. A. : Maslow's hierarchy of needs. 2017. Retrieved from www.simplypsychology.org/maslow.html (Letöltve: 2018.02.12.)

McLeod2	McLeod, Saul: Simply Psychology, Maslow's Hierarchy of Needs, https://www.simplypsychology.org/maslow.html , Az internetre feltöltve: 2017. (Letöltve: 2018.01.12.)
MifrElm1	Massey, Douglas; Joaquin Arango; Graeme, Hugo; Ali Kouaouci; Pellegrino, Adela.; and J. Edward Taylor. 1993. "Theories of International Migration: A Review and Appraisal." <i>Population and Development Review</i> 19 (3): 431-466.old.
MigrElm	Massey, Douglas S. - Arango, Joaquin- Graeme, Hugo- Kouaouci, Ali- Pellegrino, Adela- Taylor, J. Edward: A nemzetközi migráció elméletei: Áttekintés és értékelés (7-29. old.) In: A migráció szociológiája 1, E-tankönyv, válogatta és szerkesztette: Sík Endre, ELTE TáTK, Budapest, 2012. Az első kiadás (Szociális és Családügyi Minisztérium, 2001, projektfelelős: dr. Lukács Éva) 2007-es szűkített utánnomásának e-könyv változata. http://www.tarki.hu/hu/about/staff/sb/Migracio_Szociologiaja_1.pdf (Letöltve: 2016.10.16.)
MigrElm2014	Hautzinger Zoltán – Hegedüs Judit – Klenner Zoltán: A migráció elmélete, Nemzeti Közszerológiai Egyetem, Rendészettudományi Kar, Budapest, 2014, ISBN 978-615-5305-54-2, http://real.mtak.hu/16634/1/w207.bat_session%3D1164013711%26infile%3D%26sobj%3D8961%26cgimime%3Dapplication%252Fpdf (Letöltve: 2018.03.14.)
Mireanu	Mireanu, Manuel: Belföldi extrémizmus - A biztonság és erőszak politikai elemzése, Háttérelmzés Sorozat Tanulmány, 2012.június, Athena Intézet, (17.old.) www.athenaintezet.hu (Letöltve: 2017.01.23.)
MRTT-szsz.	Magyar Rendészettudományi Szószedet, http://www.rendeszet.hu/rendeszeti-szoszedet (Letöltve: 2017.12.12.)
Missiroli	Missiroli, Antonio előszava: In: John Kotsopoulos: A human security agenda for the EU? (Az EU biztonsági programja?) EPC Issue Paper No.48, June 2006, EUROPEAN SECURITY & GLOBAL GOVERNANCE, ISSN 1782-494X, https://www.researchgate.net/publication/272833950_A_human_security_agenda_for_the_EU (Letöltve: 2018.07.13.)
MNC2004.	A 21. század világgazdaságának leendő meghatározó tényezői, a multinacionális vállalatok, A multinacionális vállalatok sze-

	<p>repe korunk világgazdaságában, 2004. http://www.trefortszki.hu/iskolai_élet/b_e/TQ-2004-Vil%C3%A1ggazdas%C3%A1g/multinat.hu.html#3 (Letöltve: 2018.05.12.)</p>
MNySZ1862.	<p>A Magyar Nyelv Szótára. A Magyar Tudományos Akadémia megbízásából készítették CzuczorGergely és Fogarasi János, M. Tudom. Akad. Rendes Tagok, Pest, Emich Gusztáv Magyar Akadémiai Rendes Nyomdásznál. 1862. https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-amagyar-nyelv-szotara-czuczorfogarasi-55BEC/v-70074/vandor-7057A/ (Letöltve: 2018.05.13.)</p>
Morita	<p>Morita, Akio: Made in Japan, Dutton, New York, 1986. Magyar nyelven: Árkádia Kiadó, 1989, Budapest. 392 old. • ISBN 963 307 128 3</p>
Mostafavi	<p>Mostafavi, Mehnarz: Foreword, Human security and business: conflicts, human mobility and governance, In: New Perspectives on Human Security, Edited by Malcolm McIntish and Alan Hunter, Greenleaf Publishing Limited 2010., ISBN-13: 9781907643316 [PDF ebook] http://www.ingentaconnect.com/content/glbj/npohs/2010/00000001/00000068/art00001?crawler=true (Letöltve:2018.05.23.)</p>
MoXX.	<p>Magyarország a XX. században, II. KÖTET, Természeti környezet, népesség és társadalom, egyházak és felekezetek, gazdaság, Hungarológiai Alapkönyvtár Babits Kiadó, Szekszárd, 1996-2000. http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/96.html (Letöltve: 2018.04.23.)</p>
MTAmigr.	<p>AZ EURÓPÁBA IRÁNYULÓ ÉS 2015-TŐL FELGYORSULT MIGRÁCIÓ TÉNYEZŐI, IRÁNYAI ÉS KILÁTÁSAI, A Magyar Tudományos Akadémia Migrációs Munkacsoportjának elemzése, A munkacsoport tagjai: MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Földrajztudományi Intézet, MTA Közgazdaság-és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaságtudományi Intézet, MTA Közgazdaság-és Regionális Tudományi Kutatóközpont Világgazdasági Intézet, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet, 2015.(10.old)</p>

	http://mta.hu/data/cikkek/106/1060/cikk-106072/_europabairanyulo.pdf (Letöltve: 2018.04.18.)
MúltKor	Múlt-kor, Történelmi Magazin, 2009. szeptember 27. https://multkor.hu/20090927_kozkegyelmet_kaptak_a_komaromi_var_1849es_vedoi (Letöltve: 2018.03.22.)
Munkahely	Munkahely, https://www.origo.hu/gazdasag/20180404-negyszazotven-uj-munkahelyet-teremt-autoipari-beszallito.html (Letöltve: 2018.12.12.)
Nagy2014	Nagy Marianna: A közigazgatási jogi norma, a közigazgatási jogviszony, a közigazgatási jogi szankció, A tananyag az ÁROP-2.2.19-2013-2013-0001 Elektronikus képzési és távoktatási anyagok készítése című projekt keretében készült el. NKE 2014. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Vezető- és Továbbképzési Intézet, (12. old) http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10457/Teljes%20sz%C3%B6veg?sequence=1&isAllowed=y (Letöltve: 2018.01.21.)
Nayef2009.	Al-Rodhan, Nayef: Multi-Sum Security: The Five Distinct Dimensions, Eidgenössische Technische Hochschule Zürich, Center for Security Studies, 13 May 2009, http://www.css.ethz.ch/en/services/digital-library/articles/article.html/124192/pdf (Letöltve: 2018.07.12.)
Neighborhood	Our Global Neighborhood, (<i>A Mi Globális Szomszédságunk</i>) Report of the Commission on Global Governance, ISBN 0-19-827998-1; Published by Oxford University Press, 1995) A Summary Analysis by Henry Lamb, http://www.channelingreality.com/nwo_wto/global_systems/lamb_analysis_our_global_neighborhood.pdf (Letöltve: 2018.05.23.)
Newman	Newman, Edward : ‘Critical Human Security Studies’, <i>Review of International Studies</i> , 36(S1), (77–94. old.)
NewYork Dec	The New York Declaration for Refugees and Migrants http://www.unhcr.org/new-york-declaration-for-refugees-and-migrants.html (Letöltve: 2018.01.30.)
NGO	Az NGO-k mint politikai szereplők, Századvég Alapítvány, 2017. március 21. https://szazadveg.hu/hu/kutatasok/az-alapitvany-kutatasai/elemzesek-publikaciok/az-ngo-k-mint-politikai-szereplok (Letöltve: 2018.04.23.) A teljes tanulmány:

	https://szazadveg.hu/uploads/media/58d108fa76965/az-ngo-k-mint-politikai-szereplok-tanulmany.pdf (Letöltve: 2018.12.28.)
NGO	NGO. http://www.businessdictionary.com/definition/international-non-governmental-organization-INGO.html (Letöltve: 2018.05.27.)
Nussbaum	Nussbaum, Martha, 2011. 'Capabilities, Entitlements, Rights: Supplementation and Critique' <i>Journal of Human Development and Capabilities</i> 12:1, (23-37.old.) https://www.researchgate.net/publication/227620236_Capabilities_Entitlements_Rights_Supplementation_and_Critique (Letöltve:2018.07.01.)
O'Brien-Barnett2013	O'Brien, Karen és Barnett, Jan: Global Environmental Change and Human Security (Globális környezetváltozás és emberi biztonság) First published online as a Review in <i>Advance on August 15, 2013. The Annual Review of Environment and Resources</i> , 2013. 38:373–91; http://environ.annualreviews.org ; https://www.researchgate.net/publication/234146060_The_Global_Environmental_Change_and_Human_Security_GECHS_Project (Letöltve: 2018.07.23.)
OCHA	OCHA, https://www.unocha.org/ (Letöltve: 2018.07.22.);
Ogata1	Ogata, Sadako : Inclusion or Exclusion: Social Development Challenges For Asia and Europe. Statement of Mrs. Sadako Ogata United Nations High Commissioner for Refugees at the Asian Development Bank Seminar, 27 April 1998. http://www.unhcr.ch/refworld/unhcr/hcspeech/27ap1998.htm > [accessed August 22, 2010]. (Letöltve: 2018.07.04.)
Ogata2	Ogata, Sadako: Safeguarding freedom : A new concept of human security, (<i>Az emberi biztonság új koncepciója</i>) <i>International Herald Tribune</i> , May. 2003. https://www.nytimes.com/2003/05/08/opinion/safeguarding-freedom-a-new-concept-of-human-security.html (Letöltve: 2017.12.27.)
Ortega	Ortega-Martin, Olga: <i>Petersberg Tasks, and Missions of the EU Military Forces</i> , European Union, Institute for Security Studies, February 2005, https://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/04-mo.pdf (Letöltve: 2018.03.23.)
Owen1	Owen, Taylor: "Are We Really Secure?: Challenges and Opportunities for Defining and Measuring Human Security,"

	<i>Disarmament Forum</i> , No. 2 (June 2004). http://www.taylorowen.com/Articles/2004_Disarmament_Forum.pdf (Letöltve: 2018.11.21.)
Owen2	Owen, Taylor: Conspicuously Absent? Why the Secretary General Used Human Security in All But Name. (<i>Nyilvánvalóan hiányzik? Miért nem nevezte a főtitkár az emberi biztonságot a nevének?</i>) <i>St. Anthony's International Review</i> , 2005.1(2), 37-42. http://www.taylorowen.com/Articles/2005_STAIR.pdf (Letöltve: 2018.12.29.)
Owen3	Owen, Taylor: Human security – conflict, critique and consensus: colloquium remarks and a proposal for a threshold-based definition', <i>Security Dialogue</i> , 35:3, 2004. 374-375.old. http://taylorowen.com/Articles/2004_SD.pdf (Letöltve: 2018.11.21.)
Owen4	Owen, Taylor: "Measuring Human Security: Overcoming the Paradox," <i>Human Security Bulletin</i> (October 2003). http://www.taylorowen.com/Articles/2003_Paradox.pdf (Letöltve: 2018.11.23.) King, G. and Murray, C. J. L. 2001. "Rethinking Human Security", <i>Political Science Quarterly</i> , 116(4), (585-610.old) https://www.scribd.com/document/220883362/Rethinking-Human-Security-King-and-Murray (Letöltve: 2018.07.04.)
OwenBody	Owen, Taylor. 2002. Body Count: Rationale and Methodologies for Measuring Human Security". (Emberveszteség: logika és módszerek az emberi biztonság mérésére) <i>Human Security Bulletin</i> . October, Vol.1 No. 3. http://www.taylorowen.com/Articles/2002_%20Body%20Count.pdf (Letöltve: 2018.04.23.)
Paris	Paris, Roland, 2001. 'Human Security: Paradigm Shift or Hot Air?' <i>International Security</i> 26.2, (87-102.old) http://aix1.uottawa.ca/~rparis/Paris.2001.IS.Human%20Security.pdf (Letöltve: 2018.07.01.)
Péczeli	Péczeli Anna: A humán biztonság elmélete és gyakorlata, Kanada és Japán példáján, Grotius 2011. http://www.grotius.hu/doc/pub/ESLRKT/2011_243_peczeli_anna_a_human-biztonsag_elmelete_es-gyakorlata.pdf (Letöltve: 2017.10.12.) Hivatkozik: Gazdag Ferenc (szerk.) [2011]: Biztonsági tanulmányok – biztonságpolitika. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest. p.83-89.
PETRUS	Petrus Szabolcs: Legendák helyett – Tények a menekültek németországi szociális ellátásáról, 2017. 05. 24.

	https://jogaszvilag.hu/rovatok/vilagjogasz/legendak-helyett-amenekultek-nemetorszagi-szocialis-ellatasa (Letöltve: 2018.01.22.)
Póczik1	Póczik Szilveszter: CIGÁNYOK ÉS IDEGENEK, Társadalmi és kriminológiai tanulmányok, FELSŐMAGYARORSZÁG KIADÓ, Miskolc, 1999. ISBN 963 9109 93 2 , A jelen elektronikus másodkiadás szerző engedélyével készült 2012-ben. (3.old.) http://www.okri.hu/images/stories/kutatok/poczikszilveszter/ekonyvek/ciganyok%20es%20idegenek2.pdf (Letöltve: 2018.03.22.)
Póczik2	Póczik Szilveszter: Nemzetközi migráció, biztonságpolitika, biztonság In: Migráció a 21. században, Pécs, 2016. 2. kiadás. (111.old.)
Pólyi	Pólyi Csaba: Kitekintés és reflexiók a nemzetközi migrációról, I. fejezet, Globális kitekintés, (28. old.) In: Új népvándorlás, Migráció a 21. században Afrika és Európa között, Készült az Európai Integrációs Alap/Belügyminisztérium által finanszírozott EIA/2010/3.1.4.1. azonosítószámú, „Feketén-Fehéren – Itt vagyunk!” nevű projekt keretében. Kiadó: IDRResearch Kft./Publikon Kiadó, 2012, ISBN: 978-615-5001-52-9
population	Föld népesség, http://nepesseg.population.city/world/ (Letöltve: 2018.05.19.)
Population2	Population. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Population_structure_and_ageing/hu (Letöltve: 2017.12.23.)
PromAfr	Van Wyk, Jo Ansie: Promoting human security: ethical, normative and educational frameworks in Africa, UNESCO 2007, SHS/HS/2007/PI/04 https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000154406?posInSet=1&queryId=N-EXPLORE-672e933e-4d12-4865-bf01-6f186df99bf0 (Letöltve: 2018.08.21.)
PromHS	Promoting Human Security: Ethical, Normative and Educational Frameworks in Western Europe, by J. Peter Burgess and Anthony Amicelle, Edien Bartels, Rocco Bellanova, Alfio Cerami, Erik Eggum, Gunhild Hoogensen, Sonja Kittelsen, Kim Knibbe, Martijn de Koning, Khalid Koser, Keith Krause, Oscar Salemink UNESCO 2007, SHS/HS/2007/PI/04

	http://jpeterburgess.com/wp-content/uploads/2010/02/Burgess-et-al-Promoting-Human-security.pdf (Letöltve: 2018.08.21.)
Ptk.2013.	2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről, 8:1. § [Értelemző rendelkezések, 3.pont] https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1300005.TV (Letöltve: 2018.04.01.)
Rédei	Rédei Mária: A nemzetközi migráció demográfiai és geográfiai aspektusai. 2. fejezet, A nemzetközi migráció vizsgálatának kitüntetett aspektusai, In: Migráció a 21. században, Pécs, 2016. 2. kiadás. (29. old.)
Riccardi	Andrea Riccardi: Együttélés, Európa Könyvkiadó, 2009. Mérleg sorozat, ISBN: 9789630788144 (18.old.)
RichardCacioppo	Richard, E., Cacioppo, Petty és John: „Attitudes and Persuasion”: Classic And Contemporary Approaches, Ohio State University, Westview Press. 1996
Richmond1	Richmond, O.: 'Liberal peace transitions: a rethink is urgent', www.openDemocracy.net , 19 Nov. 2009; S. Tadjbakhsh, 'Liberal peace is dead? Not so fast', www.openDemocracy.net , accessed 30 Nov. 2009. https://www.opendemocracy.net/oliver-p-richmond/liberal-peace-transitions-rethink-is-urgent https://www.opendemocracy.net/shahrbanou-tadjbakhsh/liberal-peace-is-dead-not-so-fast (Letöltve: 2018.01.21.)
Richmond2	Richmond, Oliver P. : <i>Human(secur)ity and its Subjects</i> , HCRI, University of Manchester & School of Global Studies, Kyung Hee University, First Published March 1, 2013. International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis, http://www.academia.edu/1944319/Human_secur_ity_and_its_Subjects , (Letöltve: 2018.01.21.)
Richmond3	Richmond, Oliver P. : Emancipatory Forms of Human Security and Liberal Peacebuilding, (Emberi biztonság kibontakozó formái és a liberális békeépítés) Available from: https://www.researchgate.net/publication/287111900_Emancipatory_Forms_of_Human_Security_and_Liberal_Peacebuilding [accessed Jun 27 2018]. in International journal (Toronto, Ont.) 62 (3):459-477. old., June 2007. (Letöltve: 2018.01.21.)
Risse	Risse-Kappen, Thomas (1995, szerk.): Bringing Transnational Relations Back In. Cambridge University Press, Cambridge, (15. old.)

RiteczSallai	Ritecz György-Sallai János: A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetősége, Hanns Seidel Alapítvány, Budapest, 2015, ISBN 978 963 88484 4 4 (11-12.old.)
Rivkin	Rivkin, Jack Trout-Steve: Az új pozicionálás, Térnyerés egy gyorsuló világban, Budapest, 1998. Bagolyvár Könyvkiadó, ISBN 963 9071 97 8. (12. old.)
Róna-Tas	Róna-Tas András: A tudományok határai, Magyar Tudomány 2017/10. https://mersz.hu/hivatkozas/matud_19#matud_19 (Letöltve: 2018.03.01.)
Roosevelt.4Fd.	January 6, 2018 marks the 77th anniversary of Franklin D. Roosevelt's "Four Freedoms" speech. https://fdrlibrary.org/four-freedoms (Letöltve: 2018.05.25.)
Roosevelt1	Roosevelt, Franklin Delano: Harc a máért, Magyar Központi Híradó Rt. 1947.
Rosenau	Rosenau, James, N.: New Dimensions of Security The Interaction of Globalizing and Localizing Dynamics , First Published September 1, 1994 Research Article, George Washington University, Washington DC. http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0967010694025003003 (Letöltve: 2018.06.29.)
Rotschild	Rothschild, Emma 'What is Security' 1995. <i>Daedalus</i> , 124:3, 53-98 (55.old.) https://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/Rothschild_What-is-security.pdf (Letöltve:2018.07.01.)
Rotschild1995	What Is Security? (Mi a biztonság?) Author(s): Emma Rothschild Source: <i>Daedalus</i> , Vol. 124, No. 3, The Quest for World Order (Summer, 1995), pp. 53-98 Published by: The MIT Press on behalf of American Academy of Arts & Sciences Stable URL: http://www.jstor.org/stable/20027310 Accessed: 26/11/2008 10:00, (Letöltve: 2018.05.30.)
RoutledgeHB	Routledge Handbook of Human Security (Routledge Handbooks) 1st Edition, 2013. https://www.amazon.com/Routledge-Handbook-Human-Security-Handbooks/dp/0415581281 (Letöltve: 2018.06.12.)
RtP	The Responsibility to Protect, Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty, 2001. December, ISBN 0-88936-960-7, http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report.pdf (Letöltve: 2018.05.22.)
Sajó	Sajó András: Félemelet-Bábelben, Az Én Világom sorozat, Kozmosz Könyvek, Budapest, 1983. HU ISSN 0230-4996, ISBN 963 211 553 8, (189.old.)
Sartori	On the problem of "conceptual stretching," lásd. Giovanni

	Sartori, 'Concept Misinformation in Comparative Politics', <i>American Political Science Review</i> ,64(4), (December, 1970), (1033-1053.old.)
Sassen	Sassen, Saskia: Elveszített kontroll? Szuverenitás a globalizáció korában, Helikon Huszonegy sorozat, Helikon Kiadó 2000. ISSN 1586-6378, ISBN 963 208 674 0, (47.old.)
Schröder	Kommentar, 04. November 2015, Es kann nicht jeder zu uns kommen, Zur Debatte über die Flüchtlingskrise, ein Kommentar vom Theologieprofessor und SPD-Politiker prof. Richard Schröder. https://www.idea.de/spektrum/detail/es-kann-nicht-jeder-zu-uns-kommen-92631.html (Letöltve: 2018.09.24.)
Schütz	Schütz Antal: A bölcselet elemei, Budapest, A Szent István Társulat kiadása, 1944, Harmadik, változatlan lenyomat, 175.old.
Sen	Sen, Amartya. 1999. <i>Development as Freedom</i> . New York: Random House, Anchor Books. (Summary: http://www.reallylearning.com/wp-content/uploads/2013/09/development-as-freedom1.pdf (Letöltve: 2018.07.01.)
Sevier	Sevier, Robert A.: A New Definition of Marketing, The AMA's update can mean enormous opportunities for higher education. March 1, 2005, University Business, 2005. https://www.universitybusiness.com/article/new-definition-marketing (Letöltve: 2017.12.03.)
Simányi	Simányi Léna: Bevezetés a fogyasztói társadalom elméletébe, (192.old) Tartalmi hivatkozás. http://media.elte.hu/wp-content/uploads/2011/01/Bevezet%C3%A9s-a-fogyaszt%C3%B3i-t%C3%A1rsadalom-elm%C3%A9let%C3%A9be_Sim%C3%A1nyi.pdf (Letöltve: 2018.02.12.)
Snow2014	Emily Snow: Human Security and Protection of Civilians, 2014. OCHA, http://slideplayer.com/slide/6416352/ (Letöltve: 2018.03.24.)
Solana2004	Solana, Javier: EU High Representative for the CFSP, Responds to Report by Study Group on Europe's Security Capabilities," European Union press release S0239/04, 16 September 2004, https://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/press

	data/en/declarations/81931.pdf (Letöltve: 2018.07.07.)
Statement	Statement by the United Nations Deputy Secretary-General Louise Frechette to a high-level panel discussion on the occasion of the twentieth anniversary of the Vienna International Centre (VIC), October 9, 1999. In: https://www.gdrc.org/sustdev/husec/Definitions.pdf (Letöltve: 2018.01.05.)
Stockholm	A Stockholmi Program – a polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa , 2010/C 115/01, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aj10034 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:52010XG0504(01) (Letöltve: 2017.10.31.)
StockholmIn	The Stockholm Initiative on Global Security and Governance. 1991. Common Responsibility in the 1990's. ("Közös felelősség az 1990-es években") Stockholm: Prime Minister's Office. (17-18.old.)
Sturm	Ohne Strenge bei Migranten machen wir uns zum Affen. Von Daniel Friedrich Sturm Korrespondent, Veröffentlicht am 26.04.2016 https://www.welt.de/politik/deutschland/article154741851/Ohne-Strenge-bei-Migranten-machen-wir-uns-zum-Affen.html (Letöltve: 2018.09.24.)
Száraz2003	Száraz Enikő: A biztonság új dimenziói, Külügyi Szemle, 2003/2. nyár, http://kki.hu/assets/upload/KULUGY_KulugyiSzemle_2003__2szarazenikofolyoirat1.pdf (Letöltve: 2017.10.30.)
Száraz2004	Száraz Enikő: A nemzetközi biztonság felfogása a 21. században – a humán biztonság dimenziói, Acta Humana, 15. évf. 2004. 2. sz. (7-23. old.) ISSN 0866-6628 (6, 8-9.p.)
Szelényi	Szelényi Iván: Bevezető tanulmány. In: <i>Városshociológia</i> . Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1973. (15. old.)
Szigeti	Szigeti Péter: Vázlat a közbiztonság három dimenziójáról: világrendszer nemzetállami szint és lokalitás, http://jesz.ajk.elte.hu/szigeti3.html , (Letöltve:2008.12.04.)
Szigetvár 1682.	Szigetvári Vár, 1682 - A csesztohovi (zarándok)út , http://szigethvar.hu/var/1682-csesztohovi-

	zar%C3%A1ndok%C3%BAt (Letöltve: 2018.03.22.)
Szörényi	Szörényi András: A nem állami szereplők befolyásának növekedése a nemzetközi kapcsolatok különböző területein, PhD.-értekezés, Corvinus Egyetem, Nemzetközi kapcsolatok Doktori Iskola, Budapest, 2014. (19. old) http://phd.lib.uni-corvinus.hu/820/1/Szorenyi%20Andras.pdf (Letöltve: 2018.03.23.)
Tadbakhsh1	Tadbakhsh, Shahrbanou: Human security twenty years on, (Az emberi biztonság húsz éve) Expert Analysis, June 2014. NOREF, The Norwegian Peacebuilding Resource Centre, https://www.files.ethz.ch/isn/181368/540cb240aa84ac7133bce008adcde01f.pdf (Letöltve: 2018.06.22.) Human Security at the United Nations, https://www.unocha.org/sites/dms/HSU/Newsletter%2011th%20edition.pdf (Letöltve: 2018.06.24.)
Tadbakhsh2	Tadbakhsh, S.: 'Human security: concepts and implications', <i>Les Etudes du CERi</i> , 2005, p. 8. A 'handbook' of EU documents showcasing the gender and human rights aspects of ESDP carries the disclaimer that it does not commit either EU institutions or member states: <i>Mainstreaming human rights and gender into the European Security and Defence Policy</i> (Brussels: Council Secretariat, 2008). https://www.sciencespo.fr/ceri/sites/sciencespo.fr/ceri/files/etude117_118.pdf (Letöltve: 2018.11.27.)
Tadbakhsh3	Tadbakhsh, Shahrbanou: „Human Security: The Seven Challenges of Operationalizing the Concept”, paper presented as part of the UNESCO discussion "Human Security: 60 Minutes to Convince", Paris, 13 September 2005. http://www.peacecenter.sciences-po.fr/pdf/unesco_13-09-05.pdf (Letöltve: 2017.12.12.)
Tadbakhsh4	Tadbakhsh, Shahrbanou: In Defense of the Broad View of Human Security, In: Routledge Handbook of Human Security , Adobe ISBN: 9781134619733 https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9781131588

	5926.ch3 (Letöltve: 2018.02.13.)
Takasu	Takasu, Yukio. "Toward Effective Cross-Sectorial Partnership to Ensure Human Security in a Globalized World." Statement by Mr. Yukio Takasu, Director-General of Multilateral Cooperation Department, at the Third Intellectual Dialogue on Building Asia's Tomorrow. Bangkok, June 19, 2000. In: https://www.gdrc.org/sustdev/husec/Definitions.pdf (Letöltve: 2018.01.05.)
Tamási	Tamási Katalin: Hol tévedett Maslow? https://tisztakommunikacio.hu/hol-tevedett-maslow/ (Letöltve: 2018.03.14.)
Tampere	Tampere 15-16.october1999. http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm# (Letöltve: 2017.11.23.)
Tampere 2004	A bizottság közleménye az Európai tanácsnak és a Parlamentnek - A szabadság, biztonság és igazságosság övezete: a tamperei program mérlege és az új iránymutatások {SEC(2004)680 et SEC(2004)693} /* COM/2004/0401 végleges */ https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52004DC0401:HU:HTML (Letöltve: 2017.11.23.)
Tarró	Tarró Adrienn: A transznacionális vállalatok világgazdasági jelentősége: a megítélés és a szabályozás lehetősége, (14. old.) In: E-conom, Online tudományos folyóirat, Tanulmányok a gazdaság- és a társadalomtudományok területéről, 2012. I/2. ISSN:2063-644X,(15-22.old.) http://real.mtak.hu/29792/1/02_TarroA_e_conom_I2_u.pdf (Letöltve:2018.05.30.)
Tarrósy	Tarrósy István: Bevezetés. 1. fejezet, Elméleti megfontolások a nemzetközi migráció tendenciáinak megértéséhez. (9-28) In: Migráció a 21. században, Pécs, 2016. 2. kiadás. (10. old.) →Migráció a 21. században, Pécs, 2016. 2. kiadás. A 2014-ben megjelent „Migrációs tendenciák napjainkban” című, az Európai Integrációs Alap/Belügyminisztérium által finanszírozott EIA/2013/3.7.5. azonosítószámú „Migrációs tendenciák napjainkban” nevű projekt keretében készült kötet, bővített, javított kiadása. Publikon Kiadó, (396 p.) ISBN: 978-615-5457-65-4.
Tay	Tay, L., & Diener, E. Needs and subjective well-being around the world. <i>Journal of Personality and Social Psychology</i> , 2011.101(2), 354-356. doi:10.1037/a00, http://academic.udayton.edu/jackbauer/Readings%20595/Tay

	%20Diener%2011%20needs%20WB%20world%20copy.pdf (Letöltve: 2018.03.15.)
Teke1	Teke András - A változásokkal összefüggő kihívások kezelésének tipizálható problematikája korunk rendszetében, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIV (13-22. old.)
Teke2	Teke András: BM és MRTT közös Pályázat „Biztonság stratégia” pályamű 1. helyezést ért el „Biztonságos biztonság?” címmel 2005. A kiemelés a pályázatból, illetve a Szerző kéziratából.
Teke3	Teke András: „Aurea mediocritas” Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XII.(154.old.)
Teke4	Teke András: A deklarált veszélyértelmezés biztonsági kockázatai, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 2017. XIX.(27-34. old.)
Teke5	Teke András: A migrációkezelés, a határbiztonság, a határrendészet rendszerelméleti és -szemléleti összefüggéseinek aktualitásai, <i>Határrendészeti tanulmányok, XIII. évf. 4. szám. 2016/4. sz. (62-82. old) HU ISSN 2061-3997(online)</i> http://rtk.uni-nke.hu/uploads/media_items/2016-4_-szam.original.pdf
Teke6	Teke András: Az integráció, az integrált rendvédelem és az integrált biztonság, Pécs 2007.06.21. <i>Pécsi Határőr Tudományos Közlemények VII.(37-54.old.)</i>
Teke7	Teke András: Biztonság-rendészettudomány: ami a dimenziók, aspektusok, komponensek és kompetenciák mögött van, <i>Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIII.(15-28.old.)</i>
Teke8	Teke András: Integráció, modell, mintakövetés és valóság, tanulmány Virányi Gergely 60. születésnapja tiszteletére. Kiadvány címe: „Sodrvonalon”, MRTT Határrendészeti Tagozat, Hanns Seidel Alapítvány támogatásával, 2012. Budapest. (287-300. old.) ISBN 978-963-08-3271-1
Teke 2011	Teke András: A közösségi biztonságról, Comitatus, <i>2011.április-május, XXI. évf. 199.sz.(27-46. old)</i>
Thai	Thailand: http://www.undp.org/content/dam/thailand/docs/NHDR2010.pdf (Letöltve: 2018.05.22.)
Thakur1	Thakur, Ramesh Chandra: “From National to Human Security.” <i>Asia-Pacific Security: The Economics-Politics Nexus.</i> Eds. Stuart Harris, and Andrew Mack. Sydney: Allen & Unwin, 1997, p. 53-54. In:

	https://www.gdrc.org/sustdev/husec/Definitions.pdf (Letöltve: 2018.01.05.)
Thakur2	Thakur, Ramesh. 2003. <i>Globalization, Migration and Human Security: Challenges in Northern Asia</i> . Tokyo Japan: United Nations University.
Therien	Therien, Jean-Philippe: The United Nations ideology: from ideas to global policies, <i>Journal of Political Ideologies</i> , 2015 Vol. 20, No. 3, 221–243, http://dx.doi.org/10.1080/13569317.2015.1075262 , http://fbemoodle.emu.edu.tr/pluginfile.php/56868/mod_resource/content/1/Un%20Ideology.pdf (Letöltve: 2018.02.13.)
Thomas	Thomas, Caroline (2000) <i>Global governance, development and human security: the challenge of poverty and inequality</i> , London, UK. Pluto, 168pp. (Human Security in the Global Economy).
TKSZMÉSZ	Tudományos és Köznyelvi Szavak Magyar Értelmező Szótára (Magyarország legnagyobb ingyenes internetes értelmező szótára) http://ertelmezoszotar.atw.hu/ (2010.08.01-i letöltés)
Todorova	Todorova, Maria Nikolaeva: <i>Imagining the Balkans (Képzeld el a Balkánt)</i> (New York: Oxford Univ. Press, 1997), 139, 160. old. https://epdf.tips/imagining-the-balkans.html (Letöltve: 2018.03.23.)
Torma	Torma András Prof. Dr.: A közigazgatás funkciói és feladatai, http://www.jogikar.unimiskolc.hu/projectSetup/files/koi/kozig1/a-kozigazgatas-funkcioi-es-feladatai-igazgatasszervezo.pdf (Letöltve: 2018.01.23.)
Tóth I.J.	Tóth I. János: A humán eltartóképesség induktív elemzése, (8. old.) epa.oszk.hu/02000/02065/00007/pdf/EPA02065_gazdetika_tot_h.pdf (Letöltve: 2019.01.22.)
Törő	Törő Csaba: A humanitárius segítséghez való jog érvényesíthetőségének problematikája, <i>Acta Humana</i> , 14. évf. 2003. 3. sz. ISSN 0866-6628 (101.old.)
ul Haq	ul Haq, Mahbub: <i>Reflections on Human Development</i> (New York: Oxford University Press, 1995), 115.old. Mahbub ul Haq, Director, Human Development Center, Islamabad, Pakistan, https://www.scribd.com/document/360838995/Mahbub-Ul-

	Haq-Reflections-on-Human-Development (Letöltve: 2018.04.04.)
UNApprHS	UN Approach to Human Security, (ENSZ-megközelítés az emberi biztonsághoz) Szerző: Mary Martin. Human Security Research Center, The Course on Human Security of the Citizens' Network for Peace, Reconciliation and Human Security, http://humansecuritycourse.info/module-1-the-concept-of-human-security/un-approach/ (Letöltve: 2017.12.27.)
UnContrib	Jolly, R., Emmerij, L., Ghai, D., Lapeyre, F.: UN Contributions to Development Thinking and Practice. (Az ENSZ hozzájárulása a fejlesztési gondolkodáshoz és a gyakorlathoz) Bloomington, 2004. IN: Indiana Univ. Press. https://www.researchgate.net/publication/275564448_UN_Contributions_to_Development_Thinking_and_Practice ; https://duepublico.uni-duisburg-essen.de/servlets/DerivateServlet/Derivate-29223/report80.pdf (Letöltve: 2018.09.23.)
UNCritHis	MacFarlane, Neil, S. and Khong, Yuen Foong: Human Security and the UN, A Critical History, (Az emberi biztonság és az ENSZ, Kritikai történeti áttekintés) Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis, 2006. 246.old.) https://zodml.org/sites/default/files/%5BS._Neil_MacFarlane%5D_Human_Security_And_the_UN_A_.pdf (Letöltve: 2018.05.12.)
UNDR1994	United Nations (UN) (1994) <i>United Nations Development Report</i> , New York: United Nations Development Programme.(22-23-old.)
UNGA2004	General Assembly, Distr.: General 2 December 2004, Original: English Fifty-ninth session Agenda item 55 Follow-up to the outcome of the Millennium Summit, A /59/565, https://www.un.org/ruleoflaw/files/gaA.59.565_En.pdf (Letöltve: 2018.07.01.)
UNGA2008	General Assembly Thematic Debate on Human Security New York , 22 May 2008 https://www.unocha.org/sites/dms/HSU/Publications%20and%20Products/GA%20Resolutions%20and%20Debate%20Summaries/GA%20Thematic%20Debate%20on%20HS%20-%20May%202008%20for%20website.pdf

	(Letöltve: 2018.07.23.)
UNGA2010	Resolution adopted by the General Assembly on 16 July 2010 http://undocs.org/en/A/RES/64/291 (Letöltve: 2018.06.22.) Human security Report of the Secretary-General , UN General Assembly , Distr.: General 8 March 2010. http://responsibilitytoprotect.org/human%20security%20report%20april%206%202010.pdf (Letöltve: 2018.06.22.)
UNGA59/2005.	UNGA Fifty-ninth session, Agenda items 45 and 55, 21.March 2005. (A / 59/2005). http://undocs.org/A/59/2005 (Letöltve: 2018.07.22.)
UNGA59/565.	UNGA Fifty-ninth session Agenda item 55, 2 December 2004.(A/59/565) https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/602/31/PDF/N0460231.pdf?OpenElement (Letöltve: 2018.07.22.)
UNGA64/291	UNGA, Sixty-fourth session, Agenda items 48 and 114. 27 July 2010. 64/291. Follow-up to paragraph 143 on human security of the 2005 World Summit Outcome, http://undocs.org/en/A/RES/64/291 (Letöltve: 2018.06.24.)
UNGA66/290	UNGA, Sixty-sixth session, Agenda items 14 and 117, 25 October 2012 .66/290. Follow-up to paragraph 143 on human security of the 2005 World Summit Outcom, http://undocs.org/A/RES/66/290 (Letöltve: 2018.06.24.)
UNGA66/290.	UN General Assembly (2012) Resolution on Human Security – 66/290. (ENSZ Közgyűlés 66/290.sz. Határozata) http://undocs.org/A/RES/66/290 (Letöltve: 2017.12.28.)
UNGA66/763	UNGA, Sixty-sixth session, Agenda items 14 and 117, 5 April 2012 . A/66/763. Follow-up to General Assembly resolution 64/291 on human security Report of the Secretary-General, http://undocs.org/A/66/763 (Letöltve: 2018.06.24.)
UNMillDekl	UN Millennium Declaration, http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.pdf (Letöltve: 2018.03.05.)
UNTFHS	The United Nations Trust Fund for Human Security (UNTFHS), https://www.unocha.org/sites/dms/HSU/Background%20on%20the%20UNTFHS.pdf (Letöltve: 2018.07.22.)
UNU-EHS	UNU-EHS, https://www.unbonn.org/UNU-EHS

	(Letöltve:2018.08.02.)
Urszán	Urszán József: A Harmony projekt: Európa stratégiai válasza a szervezett bűnözés kihívásaira, Nemzet és Biztonság, 4. évf. 2011. július. ISSN 1789-5286
Varga2004	Varga Csaba: Új elméleti horizontok előtt, Tertia Kiadó, 2004, ISBN 963 9387 10 X, (30.old.)
Varga2006	Varga Csaba: A jogi gondolkodás paradigmái, Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 2006. ISBN 963 361 558 5, (364.old.)
Vida	Vida Csaba: A biztonság és a biztonságpolitika katonai elemei (A biztonsági tanulmányok új korszaka), Nemzetbiztonsági Szemle, MMXIII. 1.évf. 1.sz. Különlenyomat, Nemzeti Közszolgálati egyetem, Nemzetbiztonsági Intézet, Budapest. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/a-biztonsag-es-a-biztonsagpolitika-katonai-elemei.original.pdf (Letöltve: 2017.04.15.)
Vietti	Vietti, Francesca – Scribner, Todd: Emberi bizonytalanság: A nemzetközi migráció emberi biztonság szemszögéből való értelmezése, Understanding International Migration from Human Security Perspective, Journal on Migration and Human Security, 2013 by the Center for <i>Migration</i> Studies of New York. JMHS Volume 1 Number 1 (2013): 17-31. ISSN 2330-2488 (Online) http://jmhs.cmsny.org/index.php/jmhs/issue/view/1 (Letöltve: 2017.11.30.)
VilNép	VILÁG NÉPESSÉGE, https://www.ksh.hu/interaktiv/grafikonok/vilag_nepessege.html . (Letöltve: 2018.06.12.)
Walt	Walt, Stephen M.: The Myth of American Exceptionalism, Foreign Policy, October 11, 2011, (Utolsó bekezdés) www.foreignpolicy.com/articles/2011/10/11/the_myth_of_american_exceptionalism (Letöltve: 2018.03.23.)
Walt1	Walt, Stephen M.: A biztonsági tanulmányok reneszánsza, In: Nemzetközi biztonsági tanulmányok, Önértelmezés és viták a hidegháború utáni korszakban, Biztonság a XXI. században sorozat, sorozatszerkesztő: Tóth Péter, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2006, ISBN 963 327 412 5(10-25.old.)
Waltz	Waltz, Kenneth N.: A világpolitika anarchikus struktúrája, In: Nemzetközi biztonsági tanulmányok, (113.old.) Önértelmezés és viták a hidegháború utáni korszakban, Biztonság a XXI. században sorozat, sorozatszerkesztő: Tóth Péter, Zrínyi Ki-

	adó, Budapest, 2006, ISBN 963 327 412 5
Welling	Welling, J. J. (2007): Non-governmental Organisations, Prevention and Intervention in Internal Conflict: Through the Lens of Darfur. Indiana Journal of Global Legal Studies, (147.old.) https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1348&context=ijgls (Letöltve: 2018.06.23.)
WethesDebiel	Werthes, S., and Debiel, T. 2006. Human Security on Foreign Policy Agendas. Introduction to Debiel, T., Werthes, S., Changes, Concepts and Cases, INEF Report 80/2006. 7-20. (8. old.) https://duepublico.uni-duisburg-essen.de/servlets/DerivateServlet/Derivate-29223/report80.pdf (Letöltve: 2018.01.23.)
Whitehead	Whitehead, Laurence: Demokratizálódás, Elmélet és tapasztalat, XXI. Századi Intézet, Budapest, 2001, ISBN 963 9406 05 8, (206-201.old)
WMRep	WORLD MIGRATION REPORT 2018, International Organization for Migration (IOM) ISSN 1561-5502; ISBN 978-92-9068-742-9; e-ISBN 978-92-9068-763-4, https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en.pdf (Letöltve: 2019-01.30.) Saját fordítás.
Worldsum2005.	2005 World Summit Outcome http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_60_1.pdf (Letöltve: 2018.06.24.)
Zaicz	Zaicz Gábor (főszerk.): Etimológiai szótár Magyar szavak és toldalékok eredete, Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2006. ISBN 9637094016, https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tinta/TAMOP-4_2_5-09_Etimologiai_szotar/Etimologiai_szotar_774_774.html (Letöltve: 2018.05.04.)